Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Platine historici liber de vita christi : ac pontificum omniu[m]: qui hactenus ducenti & vigintiduo fuere.

https://hdl.handle.net/1874/461278

Hieronimus squarzaficus alexandrinus doctissimo viro Platine. S. P. d. Legens iuniorꝫ scripta mente sepe mecum voluto: qd inter ingenia nostre tempestatis intersit. Offerunt se mihi hinc q veteres poetas: oratores aut historicos interptent. Hi ⁊ si rem laboris magisq̃ ingenij aggrediant: tñ qꝛ suo labore gignũt fructum pueris: atꝫ nouicijs: interptando grãmatice fm corticem: qd possunt. Sunt nimirum laudandi. Hinc exeunt mihi: q externa lingua scripta latina faciant. His vo: et si B non multum ingenij (ex se nihil inueniendo) ostendunt: tñ satis gratiaꝫ debemus. Declarant em̃ nobis lingue nostre incognita. Sed illi mihi sunt maximi: q ab se inuenta aut disposita scribunt. Hi qdem non fraudant ferace ingenio suo. Et qꝛ pñt posse vident. Ex hoc numero tu te sepe mihi offers. Paucis ante annis illo clarissimo honeste voluptatis libro de rerꝫ natura: q̃ nihil acuti⁹ dici potest. Nunc vo magna historia: q̃ nisi ꝓsummatissimi est viri q possit circunquaqꝫ pspicere: q corogrophie gentium: ꝓsiliorꝫ rõnem nosse: ⁊ qd arduum est scripta factis eqre. Quare age magne vir eius quod tibi natura largita est fac nos pticipes: q cupide Anthonium koburger in Nurenberga ingeniosum virum ꝓsulemus: vt scripta tua acuratissime impzimat semp felix vale.

Probemium platine in vitas pōtificū ad Sixtum.iiij.pontificem maximū.

Vlta quidē

in vita vtilia esse Beatissime pontifex: et humano generi commoda nemo ē qui ambigat. Scripsere philosophi multa: scripsere mathematici excogitata: et inuenta ad ingenia hominum excolenda. Magnum fuit (ne mentiar) rimari secreta nature: celos scādere: atq; inde ad nos doctrinam et artem earum rerum traducere: que auctor ⁊ parens omnium deus procul ab oculis mortalium collocauerat: vt cum tantam pulcritudinem: tantum ac tam perpetuum ordinem admirantes intueremur maiestatem diuini numinis merito collaudaremus. Negari certe non potest: quin ex hac philosophandi ratione magna vtilitas ad homines peruenerit ingenio presertim vtentes: quippe pulcritudine diuinitatis commoti humana contemnentes vitam celestem in terris ducere nituntur Verum (vt ait Poeta) Non omnia possumus omnes. Inuenienda igitur via fuit: que omnibus aditum ad felicitatem prestaret: ne solis philosophis consultuz videretur. Ea certe rerum antea gestarū cognitio est: quas ipsa historia continet: ex q̄ non ꝓd vna: sed quid omnes etates egregie fecerint colligētes: magistram vite nostre vetustatem ipsam habituri: priuati etiam quouis imperio digni existimamur. Preterea ex hac cognitione: ad prudentiam: ad fortitudinem: ad modestiam: ad omnes deniq; virtutes animi hominum ita concitantur: vt laude ipsa nil antiquius: turpitudine autem nil detestabilius existiment. Quid si veteres illi apud quos virtus ī precio fuit celebrari maiorum suorum: statuas ī foro collocatas pro templis ac alijs in locis publicis volebant ad vtilitatem hominum respicientes: quanti a nobis faciēda est historia: que non muta: vt statue: non vana vt picture: veras preclarorum virorū imagines nobis exprimit: quibuscum loqui: quos consulere et imitari vt viuos fas ē. Addo preterea quod historie lectio que vitam hominum continet ad eloquentiā ad vrbanitatem: ad vsum rerum quauis facultate gerendarum confert plurimuz atq; adeo quidem: vt eos etiam qui rebz gestis nequaq̄ interfuere: dum aliquid composite atz eleganter narzant: supra ceteros sapere et intelligere arbitramur. Tu itaq; theologorum ac philosophorū princeps: hac hominum vtilitate motus simulq; dignitati ecclesiastice consulens non frustra mandasti: vt res gestas pontificum scribentem: ne illorum benefacta perirent negligentia scriptorum: qui suo sudore ⁊ sanguine hanc rempu. christianam tam amplius nobis: tamq; preclaram relinquere: vtq; princeps haberētur posteri nostri quoad bene: beateq; viuendum incitarentur: cum legendo perdiscerent quid imitari: quidve fugere oporteret. Non sum tamen nescius futuros q̄sdam: qui dicant me hoc onus frustra suscepisse: cum id antea a plerisq; factuz sit Leguntur certe multi (Damasum semp excipio) qui nullum florem oratōnis: nullam compositionem: et elegantiam sequūtur: non de industria (vt ipsi iactitant) ornatum fugientes: quod eleganti stilo res sacre scribi non debeant: sed inscitia et ig̃ratione bonarū litterarū. His autē obiicere: Augustini Hieronimi Ambrosij Gregorij. Leonis. Cypriani. Lactātij eruditionem et doctrinam sit satis: qui hac in re Ciceronis auctoritatem sequentes arbitrati sunt: nil esse tam incultum et horridum. quod non splendesceret oratione. Non negauerim tñ huic generi scribendi difficultē quandam inesse. cuz nudis verbis interdū: ac min⁹ latinis q̄dā exprimēda sunt: que ī nr̄a theologia ꝓtinēt. Hec aūt ad latinitatē: q̄ referāt magnas ꝓturbatōes ingenijs nr̄orū tēporū: hac cōsuetudine imbutis afferat necē ē: mutatis p̄sertim termis: vñ omis disputādi ac rōcinādi series colligit. Qz habeat hāc q̄z auctoritatē etas nr̄a: vel christiana theologia poti⁹. Fingat noua vocabula latina faciat: ne veteribz tātūmō id licuisse videat. Dez tā tādē huic ꝓhemio finē īponā: vbi lecturos pri⁹ admonuero ñ eē mirādū: si cū pontificū vitas ⁊ mores scripturū me pollicit⁹ lū. Impator q̄z pricipū: ac ducū res gestas īseruerī. Adeo eī hec sil cōnexa sūt: si prīos īpatores dū xpianis aduersant. si vltios dū fauēt īspicis: vt alterz integre sine alēo exprimi nequerit. Legnat ergo equo aio: et si ꝓd emoluměti ex hac scriptōne nr̄a pceperīt: tibi soli pontifex optime gratias agāt: cui⁹ sanctissimo imperio libenter obtemperaui.

Platine historici liber de vita christi: ac pontificum omniū: qui hactenus ducenti ⁊ vigintiduo fuere.

Nobilitatis maximā partem duci ex his

maioribꝰ qui clari iustiq; fuere: quiq; ob singularem aliquam virtutem imperauerunt: nemo ē qui ambigat: nisi qui Platonis auctoritatem non adeo probat: cuiꝰ quadripartitam de nobilitate diuisionē: quātum ad genus pertinet: christus rex noster consecutus est. Quem enim ex gētilibus habemꝰ: qui gloria et nomine cuꝫ dauid ⁊ Salomone: quiq; sapientia ⁊ doctrina cuꝫ christo ipso conferri merito debeat ac possit. Neminem certe. Nascitur christus ex tribu iuda nobilissima quidē ob vetustatem ⁊ imperium inter hebreos vnde propheta Iacob inquit. Non auferetur sceptrum de tribu iuda quoad venerit qui mittendus est: his erit prefecto expectatio gentium. Quot autem reges vel duces vel pontifices in ea tribu fuerint non attinet dicere: cum libri tum noui: tum veteris testamenti huius nobilissime genealogie mentionem faciant. Cum enim post longissima tempora inter Aristobolum et Hircanum Alexandri regis et pōtificis filios orta seditio de principatu esset: tandem Herodi alienigene patre eñ Idumeo: et matre arabe natus et iudeorum legisperitos interfecit: et genealogias incendit ad integendam generis sui notam. Cessauit ergo ac merito qdem eorum vnctio: hoc est imperium: qꝫ ex Danielis sententia sanctus sanctorum venerat: quem Maria virgo angelo annunciante ex spiritusancto concepit. ⁊ peperit in bethleem iude: Cyrino tum Syrie preside anno ab vrbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo: imperij vo Augusti cesaris: qui tum orbi imperitabat anno quadragesimo secundo. Imperium enim a Caio cesare: tum propinquitatis: tum hereditatis iure accipiens: vel potius pulsis: ac interfectis parricidis tyrannisq; rempu. vsurpare conātibus monarchiam orbis terrarum ī meliorem formam redigens: suis temporibꝰ miram felicitatem prestitit. Nam pacatō rebus tum externis: tum domesticis tanto in honore non solum apud suos: verū etiam apud exteros reges fuit: vt eiꝰ nomine ciuitates conderēt: quas Sebastas vel cesareas appellarunt. Venere etiam multi reges ad vrbem visendi hominis causa: quos ita comiter. et perbenigne suscepit: vt ex amicis sibi amicissimos redderet. Cum ciuibus autem suis humanissime vixit: in delinquentes Clemens: erga amicos liberalissimus est habitus: in cōparandis amicis rarus: in retinendis cōstantissimus. Liberalium artiū adeo studiosus fuit: vt nulliꝰ pene laberetur dies in quo non legeret aliquid: aut scriberet aut declamaret. Ingenio et doctrina Salustij. Liuij. Virgilij. Oratij. Asinij pollionis: Messale Coruini oratoris insignis delectatus est: quorum scriptis etiam eiꝰ res geste immortalitati commēdate sunt. Vrbem romam ita exornauit: vt gloriatꝰ sit se vrbem latericiam inuenisse: marmoream relinquere. Hanc felicitatem que (ne mentiar) magna fuit: maiorem certe reddidit saluberrimo ortu suo christꝰ rex noster. Intercessere autē a creatione mūdi vsq; ad hunc felicissimum natalem diem anni quinqꝫ milia centū ⁊ nonaginta nouem. Nascitur puer sine dolore matris: quippe qui diuinus erat: non humanus partus: vnde mater integra statim surrexit: et infantem de more pannis inuoluit. E taberna autem meritoria ī ēnstyberina regione ex terra oleum erupit: vt ait Eusebius: fluxitq; toto die sine iter uallo christi gratiaꝫ gentibus ostendens Narrat Orosius Augustum cesarem eadem die mandasse: ne quis se dominū deinceps vocaret. Diuinantem credo verū principem orbis terrarum ac mundi totius natum esse. Idem quoq; mandauit vt in orbe romano omnium hominum capita censu notarentur: ac si maiori principi

rationem gubernati imperij aliquando redditurus esset. Huic autem censui Lyrinum virum consularem ex senatusconsulto pfecit. Pax pterea 7 qes tanta fuit cum domi tum foris quanta vnq; antea. Hunc em iustitie: 7 pacis regem phete appellarunt. Befertur autem octaua die ad templum circucisionis causa: neq; em venerat abrogare legem: sed adimplere. Erat autem circucisio testamenti signuz inter deum 7 homines: vt ait Augustin⁹ Die do terciodecimo adorat a magis: 7 muneribo donat: qui ex oriente hierosolimam eius rei causa venerant. Magos enim qdam orientales populi reges suos 7 sapientes appellant. Ne do legem moyseos ptermittere videretur: mater purificationem sumptura: licet intacta 7 incorrupta lustratione minime indigeret: puerum ad templum defert. Hunc autem Symeon vir iustus 7 singularis religionis in vlnis retinens diuino numine afflatus regem suum: 7 saluatorem profitetur: vnde ihesus xpe appellatus est. Naz ihesus nome saluatoris est: xpe do regis qui mistico illo chrismate vnctus: quo reges omnes: Messias hebraice dicitur: Et enim romani imperatores purpura: sic hebreoz reges vnguento ceteris insigniores habebantur. Idem facit Anna spiritu phetico incitata. Quid de christo senserint sibille: non est cur scribam⁹: cum omnes fere eius saluberrimum aduentum pdixerint. Celebrata hac lustratione recognitoq; iure primogenioz fm legem diuinam in nazareth patriam redire ciuitate Galilee: vbi p qetem Joseph existimat⁹ xpi pater ab angelo admonet vt fugiens in egyptum puerum secum 7 matrem deferat. Futuz enim paulopost nisi id fecerit: vt herodes puez occideret Uez id agere tunc qd festinauerat homo crudelissimus no potuit. a filijs em ob seuiciam accusatus: romam ad causam dicendam pficiscit: q simulata concordia in puinciaz rediens. Aristobolu 7 Alexandrum filios adolescentes qdem egregios: 7 doctos quippe: q apud cesarem Augustum fuerant educati in cesarea lao pemit. Ad necez deinde pueroz puersus homo regnadi cupidus: q natum esse alterum regem iudeoz a phetis intellexerat: omnes q tum in Bethleem erant: 7 finib⁹ suis a bimatu 7 infra occidi iubet fm tempus quod a magis exquisierat: nec filio prio eius eratis parcit. Unde ferunt augustum cesarem crudelitatem hominis detestatum hoc dirisse. Maluisem herodis porcus esse q filius. Iudei enim ex lege non modo degustare: sed tangere etiam suillam carnem prohibentur: quare fit vt neq; eos alant neq; comedat: hanc ob rem in porcos clementes dicunt. Joseph autem septennio in egipto commoratus: vbi herodem tyrannum tabo 7 sacro igne mortuum intellexit: hierosolimam cum puero pficiscitur: nec diu ibi immoratus: quod Archelaum herodis filium regnare intellexerat in partes Galilee alterius imperio ootemperantes: secessit 7 Nazareth ciuitate incoluit: vnde puer Nazareni nomen sumpsit. Dum autem in egipto esset cecidere (vt Hieronimus ait) deorum omnium simulacra: cessarunt oracula: 7 moz quozundam demonum subsecuta est ex vaticinio phete Ecce inquit leuem nubem conscendet: 7 mouebuntur simulacra egipti ab eius cospectu: 7 coz egipti in ei⁹ medio tabescet. Annum do duodecimum agens hierosolimam cum parentibus de more ad diem festum celebrandum proficiscitur. Hi do postea peracto sacro abeuntes cum puerum subsequi non viderent: solicitudine pleni ad templum redeunt: eunq; doctores sciscitantem offendunt: quid maxime adolescentem deceret. Supra etatem em sapiebat: quia (vt euagelista ait) dei gratia 7 virtus in illo erat. Parentes deinde bene monentes secutus in patriam reuertitur. Quid do egerit in hac etate vsz ad trigesimu annu: q a Johanne Zacharie filio aqua baptizatus est dicere pretermittam: cum non solum euangelia 7 epistole rebus a se optime ac sanctissime gestis plene sint: verum etiam eozum liberuere. Flauius ille Josephus qui lingua greca antiquitatem iudaicam vinginti libris conscripsit cum ad Tyberij principis imperium venisset: fuit inquit eisdem temporibus Jhesus vir quidam sapiens: si tamen virum eum nominare phas est. Erat enim mirabiliuz operum effector: ac hoim doctor: eozum maxime qui que vera sunt libenter audiuit: hanc

obrem multos tum ex iudeis:tum ex genti
bus sibi adiunxit:christus hic erat. Hunc
autem cum Pilatus a principibus nostre
gentis instigatus in crucem agendum cen
suisset:non tamen hi deseruere qui eum ab
initio dilexerant. Eisdem preterea die ter
cio post mortem viuus apparuit: quemad
modum diuinitus inspirati prophete ⁊ hec
et alia de eo innumerabilia miracula futu
ra esse predixere. Perseuerat et vsq; in ho
diernum diem celebre christianorum nomē
ab ipo sumptum:perseuerat et genus. Idē
quoq; Iosephus Iohannem baptistam ve
rum prophetam:et ob eam rem ab omnib
in precio habitum iussu herodis magni he
rodis filij pauloante mortem christi cesum
fuisse affirmat in castello Macherunta:
non quod sibi et regno timeret(vt idē ait)
sed quod Herodiadem Agrippe sororem ac
Philippi fratris viri optimi vxoremince
stis nuptijs sibi coniūxerat. Hic est ille Io
hannes:quo nemo maior inter natos muli
erum fuit saluatoris nostri sententia. Int̄
ficitur et christus verus dei filius:verita
tis iusticie pietatis religionis assertor āno
decimooctauo Tyberij cesaris: etatis vo
sue anno trigesimotercio:⁊ eo magis quod
ei vita propagata est: ab octauo kalendas
ianuarij vsq; ad octauū kalendas aprilis:
quo die conceptus in virginis vtero est de
spiritusancto. Accusatus a iudeis: q; sab
batis non vacaret:saluti hominū quouis
tempore consulens:et quod baptismuz cir
cuncissioni anteferret:et q; abstinentiā suil
ce carnis auferret:quibus in rebus iudai
ce religionis sacramenta consisterent. Ce
dis autem tam nepharie etiam celi ipsi si
gna dedere. Nam et solis tanta defectio fa
cta est hora sexta diei:vt et dies in obscu
ra noctem versus sit:et Bithynia etiam
licet multum a hierosolimis distet terremo
tu concussa:⁊ multa Nicene vrbis edificia
corruere;et velum tēpli quod sepabat duo
tabernacula scissum:audita et vox ex ady
tis tēpli hierosolimitani:trāsmigrem⁹ ciues
sedibus Admonitus Tyberi⁹ a Pi
lato de christi morte ac dogmate ad senatū
retulit:censuitq; christū in deos referendū
actemplo honorandū. Fieri id nō modo se
natus vetuit:quod nō ad se pri⁹:ꝗ ad Ty
berium scripsisset Pilatus:verūetiā pellē
dos vbe tota christianos cēsuit Proposita
sunt accusatoribus premia:quos Tyberius
a tanto scelere minis et morte prohibuit.
Auctores aūt tam nepharij parricidij pe
nas dedere. Nam et Iudas laqueo vitam
finiuit:et Pilatus maxis calamitatib ve
ratus sibi manū iniecit:licet sint q scribāt
eū sceleris penituisse ac veniā a deo meritū
Iudei aūt amissa libertate iusti sanguinis
meritas penas adhuc luunt. Hec sunt fere
que ꝺ vita christi regis ac pontificis nostri
q̄ breuissime scribēda censui: quo et mihi
facilior aditus ad opus mente cōceptū da
retur:et legentib gratior fieret lectio:que
tanq̄ irriguus fons ab impatore christia
noz in pontifices Romanos p ordinē vsq;
ad tempora Sixti quarti deriuaretur.

Petrus

Post christi mortem et resurrecti
onem completis iam diebz pen
tecostes spm̄ sanctū accepere di
scipuli:quo imbuti varijs linguis res ge
stas summi dei locuti sunt etsi plerique eorū
sine vlla eruditione sint habiti:maxime vo
Petrus et Iohānes. Eoz aūt vita ad vtili
tatem cōmunē respiciebat:nil proprij habe
bant:quicqd ante pedes eoz ob religionez
ponebatur:id totū vl̄ partiebāt inter se ad
cōmoda nature vel pauptib erogabāt. Hi
vo puincias ptiti sūt Thomas Parthos
sortitus ē:Matheus ethyopiā. Bartholo
meus indiā citeriorē. Andreas scythiam.
Iohānes asiā:vnde et apud ephesū cōmo
ratus post longos labores et diutinas soli
citudines e medio sublatus ē. Petro autē
principi apostoloz pontus Galatia:Bi
thinia:Cappadocia obtigit. His em̄ natio
ne galileus ex Bethsaide ciuitate Iohan
nis filius Andree apostoli frater;prim⁹ se
dit annis septē in episcopali sede apō An
tiochiam Tyberij tempore: qui Augusti
priuignus et heres:annis vigintitrib va
rie imperauit. Neq; em̄ inter malos omni
no:neq; inter bonos principes numerari
potest. In homine fuit multa litteratura ⁊
grauis eloquentia:bella p se nunq̄: ꝗ p le
gatos gessit:tu nult⁹ exortos prudēter sup
pressit. Multos reges a se blanditijs euo
catos nunq̄ remisit:maxie vo Archelaum
Cappadocem cuius regnū ī puinciā vertit
Multos senatores pscripsit:q̄sdā etiā int̄
fecit:magnis q̄z suppliciis ab eodē necat̄. C
Asini⁹ gallus orator Asinij Polionis filij⁹
Mori et Elocienus mōtanus narbonēsis
orator ī balearib:eo em̄ relegat⁹ a Tybe
rio fuerat. Fratē q̄z Drusū veneno ei⁹ iussu
necatū tradūt historici. Hac tū moderatōe
vsus est:vt publicanis qbusdā et p̄sidibus

,puinciaꝝ augenda esse vectigalia dicen
tibꝫ rñderit: boni pastoris esse tondē pecꝰ
non deglutire. Mortuo Tyberio. C.
Claudius cognomento Callicula a La
strensi loco ducto impiū occupat. Filiꝰ eī
Drusi augusti cesaris priuigni ⁊ ipsius
Tyberij nepos habebat: homo omniuꝫ
sceletissimꝰ. Nil em̄ vel domi vl' foris strē
nue gessit. Auaricia omnia expilauit: tā
te libidinis fuit: vt etiam sororibꝫ stupꝝ
intulerit. Tante crudelitatis: vt sepiꝰ ex
clamasse dicat: vtinam ꝓplus Romanus
vnam cervicem hȝet: ex ules ꝗ omnes in
terfici iussit. Naꝫ cum vnum ab exilio re
uocasset: q̄ reretq̄ qd potissimum ex ules
optarent: cū ille imprudent rñdisset: mor
tez ꝑncipis omnes passim sustulit. De cō
ditione tpm suoꝝ sepe etiam q̄stus ē: qꝫ
nullis calamitatibꝫ publicis insignirent
velut Tyberij tpa: qbꝫ obtrita ferunt ad
viginti milia hominū casu theatri apud
Tarracinam. Ita at Virgilij: ⁊ Liuij glo
rie invidit: vt paulū abfuerit: qn eoꝝ scri
pta ⁊ imagines ex oībꝫ bibliothecis amo
ueret: q̄ꝝ alteꝝ vt nulliꝰ ingenij minimeq̄
doctrine: alteꝝ vt vbosum in historia ne
gligentemq̄ carpebat. Dicebat Senecaꝫ
harenaꝫ esse sine calce. Preterea vo Agrip
pam herodis regis filium a Tyberio in
carcerem ꝓiectum liberat: ⁊ regem iudee
facit: q̄ herodem accusauerit: ipm at he
rodem ppetuo exilio Lugdunum relegat
Seipsum vo in deos transfert: imagines
in templo hierosolimitano collocat. Po
stremo at a suis tandē necat: imperij an
no. iij. mense. x. Duo libelli in scriptis eiꝰ
reptu sunt: quoꝝ alterī pugio: alteri gladi
us ,p signo erat impssus. Ambo lectissi
moꝝ viroꝝ vtriusq̄ ordinis senatorij ⁊
equestris nomina ⁊ notas ꝓtinebant mor
ti destinatoꝝ. Inuenta est ⁊ ingens arca
varioꝝ venenoꝝ: qbꝫ mox Claudio cesa
re iubente demersis infecta maria ĕdunt
non sine magno piscium interitu q̄s euec
tos in ,prima littora passim estus eiecit.
Libuit hec hominum monstra pscribē: q̄
faciliꝰ apparēt deum vir potuisse tum reti
neri ab excidio orbis terraꝝ mundiq̄ to
tiꝰ: nisi ⁊ filium misisset: ⁊ aplos q̄ꝝ san
guine humanum genꝰ Lycaonem imita
tū ab interitu redimeret. Nozꝝ itaq̄ tri
bus fuit Petrꝰ ille: quem his vbis xpc al
locutus est. Beatꝰ es Simon bariona: qꝛ
caro ⁊ sanguis non reuelauit tibi: ꝑ pat
meus q in celis est: ⁊ tu es Petrus ⁊ sup
hanc petram edificabo ecclesiam meam:

Nota blasphemia.

ac tibi dabo claues regni celestis pstatēq̄
ligandi ⁊ soluendi. Is vo omnium diligē
tissimꝰ vbi Asiaticas ecclias satis ꝓfir
masset: ꝓfutatis eoꝝ opinionibꝫ. q circūci
sionem ꝓbabant: secundo Claudij an
no in ytaliam venit. Claudiꝰ em̄. C. Cal
licule patruꝰ: quem nepos in ludibrium
refuauerat impiuꝫ accipiens: qnꝰ ab au
gusto Brittaniam: quaꝫ neq̄ ad Julium
cesarem neq̄ ptꝰ eum qsq̄ attingē ausus ē
in deditōnez accepit. Orchadas insulas
romano adiecit impio. iudeos tumultuā
tes roma expulit: ꝓpilit ⁊ seditiones in
iudea a qbusdaꝫ pseudo,phetis ꝓcitatas
Obtrita et sunt triginta milia iudeoꝝ in
portis hierosolimitani tēpli azimoꝝ diebꝫ
Cumano eiꝰ iussu ,curante iudeam. La
borantū codē ꝗ tpe annone caritate vbiq̄
est. Agabo ,phta tantam calamitatē ꝑdi
cēte. Ab externo hoste securꝰ ꝓfecit aqdu
ctuꝫ: cuiꝰ ruinas apud lateranū cernimꝰ
a Caio inchoatū. Emittē ꝗ fucinū lacuꝫ
est aggressus: non minꝰ ꝓpendij spe q̄ glie
cum qdam ,puato sumptu emissuꝝ se pol
licet: si sibi siccati agri ꝓcedent. Per tria
at passuum milia ptim effosso mōte ptim
exciso cuniculū egre absoluit. ptꝰ. xj. an
nos trigintamilibꝫ hoīm ibi sine inimis
sione elaborantibꝫ. Portum ꝗ ostiensez:
quē adhuc cū admiratione intuemur ex
truxit: ducto dex leuaq̄ brachio ad coher
cendos maris fluctꝰ. Messalina vxor cō
iuncta ,pbri ⁊ infecta. Agrippinaꝫ Ger
manici frīs sui filiaꝫ ꝗ ins falq̄ ducit vxo
rem: a q̄ postea imperij. xiij. anno boletis
veneno illitis necat. Petrꝰ itaq̄ romam
caput orbis terraꝝ tunc venit: ⁊ qꝫ hanc
sedē pontificali digtati ꝓuenientē cerne
bat: ⁊ huc ,pfectū intellexerat Simonem
magum samaritanum q̄ndam: q ꝑligis
suis eo erroris iaꝫ deduxerat ,plm roma
num: vt deus credēt. Rome em̄ iam titu
lum adeptꝰ erat int duos pontes positu
ac latinis frīs sic septū. Simoni deo scīo
Hic dū in samaria et: tamdiu se credē in
xpm simulauit: q̄ad baptismū a philippo
vno ex septē diaconis accipet: q qdaꝫ po
stea i malā ptē vtēs mltaꝝ hēsum funda
mēta iecit cū selene ipudica mlīere: quam
sceleris sociā būit. ,puocaē petꝝ miracul
morte pueri bō nephariꝰ ausus ē: quē eiꝰ
carmina ꝑmo mouere visa sunt. vezꝝ cum
postea nihilominus puer iaceret in noie
ihu Petro iubente surrexit. Hanc obrē
indignatꝰ Simō videntē ,plo se volatuꝝ
ex capitolino mōte in auentinū pollicet: si

Petrus subsequi vellet: ea ratõe dignosci
posse: vter ipoꝝ sanctior haberet et deo ca-
rior. Cum iam volaret rogatu Petri ad ce
lũ manũ tendẽtis ac rogantis deũ: ne delu
di magicis artibꝰ tãtũ populũ sineret: Si-
mon decidit ac crus infregit: cuiꝰ doloze nõ
ita multo post Aritie mortuꝰ est. Nam eo
post tãtã ignominiã delatus a suis fuerat
Hinc Simoniaci heretici originẽ habent:
qui donũ spũsscti emere ac vẽdere cõsueuis-
sent: quiq̃ affirmabãt creaturã nõ a deo eẽ
sed ex supna quadã virtute ꝓuenire. Con-
uersus deinde ad propagandũ verbum dei
Petrus sermone et exẽplo rogat a romanis
vt Johãni cognomẽto Marco eius in ba-
prismate filio cõscribẽdi euãgelij negociuꝫ
tradat. Probata nãq̃ erat eius vita proba
ti mores. Is eñ (vt Hieronimꝰ ait) in israel
sacerdotiũ agẽs fm carnẽ leuita. id ẽ addi
tus vel apposítus ad xpi fidẽ ꝓuersus i yta-
lia euãgeliũ scripsit: ostẽdẽs qd generi suo
deberet et christo. Extant eius euãgelia te-
stimonio Petri cõprobata. Deinde do in
egiptũ missus (vt ait Philo iudeꝰ) scriptor
egregius: vbi docendo et scribẽdo Alexan-
drinã ecclesiaꝫ optime cõstituisset: doctrina
ac moribꝰ insignis: octauo Neronis anno
Alexandrie moritur et sepelit: i locũq̃ de-
mortui Anianus sufficit. Anno do añ mo-
rit: et iacobꝰ cognomẽto iustus dñi frater.
Nam ex ioseph et alia vxore natꝰ erat: vel
(vt alij volũt) ex sorore Marie christi ma-
tris. Hic eñ (vt Hegesippus ait) apl'oꝝ tẽ
poribꝰ vicinꝰ, i vtero mtris scẽtus fuit: vinuꝫ
et sicerã nõ bibit: nil carnis degustauit vn-
q̃: intõsus nec balneo nec vnguẽto vsus est:
vestibꝰ lineis tãtũmõ indutꝰ. Sãctascẽto ꝓ
ingressus: ita assidue flexis genibꝰ ꝓ salu-
te populi orabat: vt eiꝰ genua cameloꝝ mo
re occallueriṫ. Clerũ abeũte ex iudea festo
ipius ꝓuicie gubernatore: priusq̃ ei Albi-
nus succederet. Põtifex Ananꝰ Ananiꝰ
liꝰ cõpellẽs publice Iacobũ christũ dei fili
um negare, recusantẽ lapidibꝰ obrui iussit:
q cũ ꝓceps de pinna tẽpli deiectꝰ eẽt semiui
nus adhuc: et manꝰ ad celũ tendẽs ꝓ pseccu
toribꝰ oraret: fuste q̃ fullones vtũt tandẽ ne
cat. Refert aũt Josephꝰ hũc tãte scẽtitatis
fuisse: vt ꝓpẽ eiꝰ necez publice creditum sit
Hierosolimã eẽ subuersã. Hic ẽ ille Iacobꝰ
cui dñs post resurrectõz apparuit: cuiq̃ pa
nẽ benedicẽs ac frãgẽs dixit: mi frater ꝓme
de panẽ tuũ. qz filiꝰ hominis e morte resurre-
xit. Annis do triginta hierosolimitane ec-
clesie ꝓfuit. id est vsq̃ ad septimũ Neronis
annum. Cuiꝰ sepulcrũ iuxta templũ vnde
deiectus fuerat cũ titulo. Hadriani tẽpori
bus adhuc extabat. Mortuũ q̃ Barnabã
Lypriũ qui Ioseph leuites ꝓgnominatus
est ante Petri martiriũ cõstat. Hic eñ cuꝫ
Paulo gentiũ apl's electus: vnã tñ episto-
lam ad ecclesiam ptinentẽ conscripsit: licet
ea q̃ inter apocryphas scripturas habeat
Dissentiens item a Paulo ob Marũ disci
pulũ in Lypriũ proficiscit Marco comite:
vbi christi fidem ꝑdicãs martirio coronat.
Paulus aũt q antea Saulus dicebatur ex
tribu Beniamin et oppido iudee giscalis
originẽ ducebat: quo a romanis bello capto
cum parentibꝰ suis tharsum Cilicie cõmi-
grauit: inde hierosolimam ob studia legis
missus a Gamaliele viro doctissimo erudi
tur. Acceptis deinde epistolis a pontifice
templi eos psequens: q christũ verũ deum
esse ꝓfiterenṫ. Stephani ꝓthomartiris ne
ci interfuit. At do cum Damascum pgeret
spũ diuino ad fidem cõpulsus: vas electio-
nis vocari meruit: nomenq̃ a Paulo pro-
consule Lypri accepit: quẽ predicatõe ad fi
dem redegerat. Una deinde cuꝫ Barnaba
multis vrbibus pagratis hierosolimã redi
ens: a Petro: Johãne: Iacoboq̃ gentium
apostolus eligit. Hic aũt post christi mor-
tem anno vigesimoquito. id est Neroniani
imperij secundo: eodem tẽpore quo Festus
ꝓcurator iudee Felici successit romam vin
ctus. Plutarchꝰ cõcaptꝰ comitãs: vt ciuis
romanus mittit: vbi biennio i satis libera
custodia manẽs: cũ iudeis q̃tidie disputa-
bat. Dimissus tãdẽ a Nerone et predicauit
multa et scripsit. Extant et eiꝰ decem ac q̃-
tuor epistole: ad romanos vna: ad Chorin-
thios due: ad Galathas vna: ad Ephesios
vna: ad Philippẽses vna: ad Colossẽses vna
ad Thessalonicẽses due: ad Tiotheũ due:
vna ad Titũ: ad Philemonẽ alta: q̃ ad he
breos eiꝰ noie fertur: icerta habebatur pro
pter stili sermonisq̃ differentiam. Erãt eti
am: qui hanc et Luce: et Barnabe: et Cle-
menti ascriberent. Scripsit et Petrus du-
as epistolas: que canonice nominãtur. Se
cunda a plerisq̃ eius esse negatur: q̃ a stilo
prime dissideat. Verum quia pluribus in-
tentus esse nõ poterat: cum orationi et pre-
dicationi vacaret: duos episcopos ordina-
uit. Linum scilicet et Cletum: qui sacerdo-
tale ministerium romano populo et adue-
ins bene sentientibus exhiberent. His re-
bus intentus vir sanctissimus: tãtũ nomis
sibi apud omnes comparauerat: vt iã fere

p deo colere. Hanc ob rem indignatus. Nero mortem hominis q̃rere: vnde Petrus monentibꝰ amicis ad declinandam inuidiam ⁊ iraꝫ pncipis via Appia ab vrbe discedens ad pmum lapidem xpo (vt vbis Hegessippi vtar) fit obuiaꝫ: quem q̃dem adorans rogat: dñe quo vadis? Tũ xpc: Romam itez crucifigi. Extat sacellum eo loco vbi hec vba sunt habita. Tũ Petrus de martirio suipsi⁹ dictum existimans: qd̃ in se xpc passurus videret ad vrbem redijt: ac statim Clementem epm psecrat: eiqꝫ cathedram ⁊ eccl'iam dei cõmendat his vbis. Eandem ego tibi pkatẽ ligandi ⁊ absoluendi trado: quam mihi xpc reliqt. Spretis ac contemptis rebus omnibꝰ: tum corpis: tum fortune ozone ⁊ predicatione saluti hominum: vt bonum pastorem decet consule. Cum hec autem ita disposuisset: non multo post vna cum Paulo iussu Neronis necat: vltimo eius anno diuersis tamen cruciatibꝰ. Petrus em̃ cruci affigit capite in terram vso: eleuatisqꝫ in sublime pedibꝰ: ita em̃ voluit: quod diceret se indignum esse: q mortem saluatoris imitaret. Sepultus est autez in Vaticano via aurelia secus ortos Neronis: non longe a via triumphali: q̃ ad Appollinis templum ducit. Sedit autez annis. xxv. Paulus vo eodem die capite mulctatus: funerat via ostensi: anno post mortem xpi trigesimo septimo. Hoc idem approbat Caius historic⁹ in pculum q̃ndam cathaphrigum disputans. Ego inquit trophea apl'oꝫ habeo q̃ ostendam: siue em̃ via regali pgas: q̃ ad Vaticanum ducit: siue ostiensi trophea eoꝫ inuenies: q hanc stabiliuere eccl'iam: duo certe fuere: Petr⁹ ⁊ Paulus. Preterea vo in eisdem Neronianis ortis multi cinezes sanctoꝫ martiꝫ reconditi sunt. Naz cum incendium tpe Neronis a Cliuo scauri ad erqlias: vsz sex diebꝰ vagatuz: multas fortunas ciuium psumpsisset: ac omnis culpa pncipi ascribere. Ipse (vt ait Cornelius tacitus) abolendo rumori intent⁹ falsos testes suborauit: q id factum a xpianis causarent. Vnde tot capti ⁊ interfecti sunt: vt ex eoꝫ cadaueribꝰ p aliq̃t noctes lumine continuata dicant. Sunt tñ q dicant illud incendium ab eo excitatuz fuisse: vel vt Troye ardentis similitudinem cerneret. vel offensus deformitate veterem edificioꝫ: ⁊ angustijs flexibusqꝫ vicoꝫ homo libidinosus intempans seuus ⁊ auunculo Callicule omnibꝰ in rebꝰ nequioꝫ ac sceleratioꝫ. Nam ⁊ magnam pte senatus interfecit: ⁊ turpiter in scena videntibꝰ omnibꝰ cecinit ac saltauit. Tante pterea luxurie fuit: vt frigidis lauaret vnguentis: retibusqꝫ aureis piscaret: q̃ attrahere funibꝰ purpureis consueuerat. Hec omnia vicia pncipio imperij sui ita occultauit: vt bonam spem omnibꝰ pre se ferret. Nam cum admoneret: vt in suppli tio cuiusdam capite damnati ex more subscribet. Et vellem inqt nescire lras: splendide tñ cum in vrbe: tum foris edificauit Nam ⁊ thermas suo noie rome: ⁊ domuz auream: ⁊ porticum trium milium passuum mira celeritate pfecit: ⁊ portuz Ancij quem ego nuper mira cum voluptate inspexi sumptuosissimis opis extruxit. Ad seuiciam eius redeo q̃ in Senecam pceptorem in. Ad. Anneum Lucanum poetam egregium in matrem agrippinam: in vxorem Octauiani: in cornutum phm pceptorem Persei: quem in exilium egit: i Pisonem: in omnes deniq̃ qui aliquo in pcio apud ciues suos erant vsus est. Tãdem vo pli Romani iraꝫ ⁊ odium ita in se concitauit: vt ad penas quesitus q̃ diligentissime sit. Que tales profecto erant: vt vinctus in publicum sub furca ducerentur: ⁊ vgis vsqꝫ ad necẽ cesus in tyberim pijcere. Verum his fugiens ad quartuz miliarium in suburbano liberti sui inter Salariam ⁊ Nomentanam viam semetipm interfecit: etatis sui anno. xxxij. imperij vero. xiiij.

Lynus

Ynus natione tusc⁹ pre Verculaneo: ab vltimo Neronis anno vsz ad Vespasiani tempora puenit: a consolatu Saturnini ⁊ scipionis vsz ad capitonem ⁊ ruffum consules. Hoc autem interuallo imparunt: breui tempore: Galba: Otto: Vitelliuꝰ. Galba em̃ vir antiquissime nobilitatis i hiberia: impator a militibꝰ creatus: vbi Neronis mortem comperit: romam confestim venit. Verum cuz omnes auaritia ac segnitia offenderet insidijs. Ottonis rome ad lacum curcij iugulatur: sempti mo imperij sui mense cum Pisone nobilissimo adolescente: quem in filium p ado

ptionem susceperat. Vir certe fuit vita priuata insignis militaribꝫ ac domesticis in rebꝫ. Sepe tamen consul sepe ꝓconsul frequenter dux fuit grauissimis bellis. Hunc vt laudez facit Marci fabij Quintiliani doctrina, quem secum Galba ex hispania romaz duxit. Otto ꝑo materno genere ꝗ paterno nobilior: vita priuata: mollis quippe q Neronis familiaris fuerat inter tumultos (vt dixi) cedesqz inuasit imperium. Cum autem ciuile bellum contra Vitellium in germania impatorē creatum molit⁹ triꝫ leuibꝫ plijs superior fuisset. vno ad alpes: alio apud Placentiam: tercio ad Castorem: qrto apud Bebriacum superaḃ: vnde rerum desperatione sibimet manum iniecit imperij sui mēse tercio. At Vitellius familia magis honorata ꝗ nobili Romam veniens: ac imperio potitus in omnem nequitiam seuiciam z ingluuiem prolapsus est. Nam tante voracitatis fuit: vt z sepius in die omederet: z vna cena suo iussu duo milia piscium: z septem milia auium apposita sint. Verum vbi comperit Vespasianum apud iudeam palestine ab exercitu impatorem creatum cum legionibꝫ aduentare, pnum deponere impium constituit. postea ꝑo a qbusdam animatus sumptis armis Sabinum Vespasiani fratrem cum Flauianis in capitolium compulit: quo quidem succenso omnes concremati sunt. Quare supueniēte Vespasiano, cum nullum venie locum sibi reliquiss e cella palatij: in qua delituerat turpissime tractus ꝑ viam sacram: nudus ad scalsa gemoniaas ducitur: vbi excarnificat⁹ in tyberim pijcit. Hoc itaqz tempore Lynus fuit petri successor. Sunt qui hunc locum Clementi ascribant: z Lynum ac Cletum ꝑtermittant: quos non solum historia: verum etiam Hieronimi auctoritas reprehendit. Quartus inquit post Petrum rome episcopus Clemens fuit: sicdem Lynus secundus: Cletus tercius sunt habiti: tametsi latinorum plerizqz post Petruz statim Clementem numerent: quem certe cōstat (tāte modestie fuit) coegisse Lynum ac Cletum ante se munus pontificatus obire ne posteris hec pncipatus ambitio perniciosi exempli haberet: licet eidem Petrus quasi ex testamento successionis locum tradiderit. Lynus ꝑo ex mādato Petri constituit: ne qua mulier nisi velato capite templum ingrederet. Preterea ꝑo ex sacris ordinibꝫ bis in vrbe habitis pbiteros decem z octo: episcopos vndecim creat. Scripsit z res gestas Petri: maxime ꝑo eius contentionem cū Simone mago. Huius autem temporibus fuit Philo iudeus natione Alexandrinus: qui multa ita eleganter z grauiter scripsit: vt dictum merito sit: aut Plato philonem sequitur: aut Platonem philo His autem sua doctrina z elegantia Appionis temeritatē cōtra iudeos ab Alexandrinis missam compescuit. Rome ꝑo impante Claudio consuetudinem cum Petro habuit. Inde multa de laudibus xpianorum conscripsit. Josephus quoqz Mathie filius: z Hierosolimis sacerdos a Vespasiano captus: ac cum Tyto filio tantisper relictus: donec hierosolime caperentur. Romam veniens iudaice capti uitatis libros septem patri ac filio obtulit Lyni pontificatu: qui etiam in Bibliothecam publicam repositi sunt: z auctor ipse ob ingenij gloriam statua ac merito certe donatus est. Scripsit z alios viginti quatuor antiquitatum libros: a principio mūdi vsqz ad quartumdecimum Domitiani cesaris annum. Lynus autem cū sanctitate: z moribꝫ in ꝓcio haberet: demones fugaret: z mortuos in vita reduceret: a Saturnino consule: cuius filiam a demonibꝫ liberauerat: capitali supplitio afficitur: sepelizqz in Vaticano iuxta Petri corpus die vndecimo kalendas octobris: cum sedisset in pontificatu annos vndecim: menses tres: dies duodecim. Sunt qui scribant Gregorium epm ostiensem corpus sanctissimi pontificis ostiam: ex voto transtulisse z in templo diui Laurentij magnifice collocasse.

Cletus

Letus patria romanus: de regione Vicopatritij pze Emyliano adhortante Clemēte pōtificat⁹ on⁹ inuit⁹ suscepit: licet doctrina moribꝫ: z dignitate plurimuz apud suos valeret. Fuit aī temporibꝫ Vespasiani z Tyti a consulatu Vespasiani septimo z Domitiani qnto vsz ad domitianū z rufum ꝓsules: vt Damasus scribit. Vespa-

sianus enim (vt antea dixi) Vitellio successit: bellumq; iudaicum biennio ante p̃tractum. Tito filio commendauit: quod q̃ dem biennio pt⁹ constantissime absoluit. Nam capta iudea euersis hierosolimis: temploq; solo equato ad sexcenta milia hominum interfecta referunt: licet Joseph⁹ iudeus eo bello captus: ac vita donat⁹: qd̃ 7 mortem Neronis 7 Vespasionum impatorem breui futur̃ predixerat: vndecies cẽtena milia ferro ac fame: eo bello perijsse scribat: captaq; ad centum milia: ac publice venundata. Nec id vo dissonum videri cum referat azimor̃ dies tum fuisse: quo tempe ex omni iudea hierosolimam tanq̃ in publicum carcerem: tum vel marie die phase: quo xp̃m occiderunt: sunt p̃fecti daturi penas. 7 frequentis contra populum Romanum defectionis: 7 sceleris atq; perfidie. qua xp̃m innocentem pemere. Beuictis itaq; iudeis triumpharunt pater 7 filius eodem curru vecti: subsequente Domitiano equo albo insidẽte. Extant adhuc in via noua hui⁹ triumphi monimẽta: apparent insculpta candelabra: apparent tabule veteris legis e templo ablate: 7 in triumphum ducte: hac etiam in victos humanitate vsus: vt omnes q̃ ex familia dauid supfuissent. velut ex regia stirpe conquisitos in precio habuerit. Idem q̃q; impio sp̃ modestissime vsus est. Tante em̃ lenitatis 7 clementie fuit. vt reos etiam maiestatis verbis tantum castigatos dimitteret: petulantium 7 loquatium dicta p̃temneret: offensar̃ 7 inimicitiarum immemor. Colligendarum tamen pecuniar̃ nimium studiosus habitus est: licet ex alieno non raperet. eis deniq; pecunijs ad liberalitatem 7 magnificentiam vteret. Nam 7 templum pacis foro p̃primum diui Claudij ceptus p̃fecit: 7 amphitheatrum cui⁹ patrem cum admiratione adhuc cernimus inchoauit. Virtutem autem Titi filij tanti semper fecit: vt tumultuantibus quibusdam ob cupiditatem impandi dixerit: aut neminẽ aut filium impio potiturum: 7 merito quidem cum ob virtutem 7 integritatẽ animi. Titus amor 7 delitie humani generis haberetur. Nam 7 eloquentissimus in pace: 7 fortissimus in bello 7 clementissim⁹ in delinquentes est habitus: ita comis 7 liberalis vt nulli quicq̃ negaret. Hoc cum rep̃henderet amici respondi: se ferr̃. Neminem̃ a vultu principis tristem discedere oportr̃. Addidit 7 illud recordatus: p̃ nihil cuiq̃ muneri dedisset: amici diem p̃didi. Nemo ante se magnificentia maior fuit absoluto. atq; dedicato amphiteatro thermisq; edita venatione ferarum gnq; milium. Renouauit etiam ab exilio Musonium rufum phm insignem: 7 Asconij pediani viri doctissimi familiaritate delectat⁹ est. Perijt autem anno imperij sui secundo. delatusq; ad sepulcrum est publico luctu: ac si pare te orbati omnes essent. Sunt autem q̃ scribant anno secundo Vespasiani qui annis decem impium obtinuit Clerum lino successisse. Vtcunq; sit constat Cletum virum optimum ac sanctissimum fuisse: nihilq; p̃termisisse. qd̃ ad augendum ecclam dei p̃tineret. Huius autem tempib̃ fuit Lucas medicus antiochensis greci sermonis apprime doctus. Pauli apostoli imitator: 7 omnis pegrinationis eius comes ac socius. Scripsit autem euangelium quod a Paulo laudat̃. Unde merito euangelium illud suum esse Paulus dicit Apostolor̃ vo res gestas quemadmodũ viderat conscripsit. Vixit annos octuaginta tres. vxorem habuit in bithynia: sepultus est constantinopoli: ad quam vrbem. xx. constantij anno eius ossa cum ꝓliquijs Andree apostoli de Achaia translata sunt. Philippus q̃q; eadem tempestate ex Scythia. quam. xx. annis in fide: exemplo: p̃dicatione retinuit. in Asiam rediens hierosolimis mort̃. Cletus autem cum ecclesiar̃ dei optime p̃ tempore p̃stituisset: redactis in ordinem ex mandato Petri viginti gnq; p̃lbiteris sub Domitiano martirio coronat̃. ac sepelit̃ apud beati Petri corpus in vaticano gnto kalendas May. Affecti 7 alij multi martirio: inter quos est habita 7 flauia domicilia flauij clementis consulis ex sorore neptis in insulã põtiar̃ relegata: q̃ xp̃iana se fassa ẽ. Sedit autem Cletus annis. xij. mense. j. diebus. xj. Sedes autem hui⁹ morte diebus xx. vacat.

Clemens

Clemens patria Roman⁹ de regione Celij montis. patre Faustino Domitiani tpib̃ fuit. qui ab Augusto non⁹ Tito successit. Neroni aut Callicule similior q̃ patri Vespasiano

ant fratri: moderatior tamen primis annis est habitus. Mox in ingentia vicia prupit: libidinis desidie: iracundie: crudelitatis: qbꝰ crimibꝰ tm̃ odij in se pcitauit: vt pene patris ac fratris nomen abolenerit. Multos aĩ ex nobilitate inẽfecit plerosq; in exilium misit: eosq; in loco trucidari iussit. Tante vo desidie fuit: vt in cubiculo solus muscas pacuto stilo pfigeret: vnde qdam pdiens interrogat⁹ esse ne quispiam cum cesare? Rndit p iocum: ne musca qdem. Eo pterea dementie 7 iactãtie venit: vt se dn̄m ac deum vocari scribi coliq; iusserit. Hic autem secundus post Neronez xpianos psequt. Exqri q; questiones 7 tormentis genus Dauid int̃ iudeos mandauit: conqsitumq; fundit⁹ pdi ac deleri. Tandem vo diuina supueniẽte vltione in palatio a suis interficit̃ anno imperij. xv. Hui⁹ vo cadauer p vespiloues delatum ignominiose sepelit̃. Philix em̃ in suburbano suo latina via illud funerauit. Clemens autem q̃rtus (vt dixi) tum erat rome post Petrum epus. nam Linus secundus est habitus. terci⁹ Cletus: tametsi plerique latinoq; secundum p⁹ Petrum putauerint Clementem fuisse: qd etiam epla ad Jacobum hierosolimitanum epm plane significat. Simon Petrus vbi finem vite sue adesse sensit in corona fratrum positus: apprehensa manu mea: hunc inqt vrbis epm pstituo: q mihi in rebus omnibus postea q̃ romam veni comes fuit. Subterfugiebam ego tantuz onus: tum ille tibi tm̃ consules pplm dei in fluctibꝰ ambulantem deseres: cum pclitanti subuenire possis. Dez hic omnium modestissim⁹ (vt dixi) Linum 7 Cletum sponte sibi in tanto honore pretulit. Scripsit item Romane ecclie nomine ad Corinthios epla qdem putilem nec caracteri eple differentem: q̃ sub Pauli nomine ad hebreos ferť. Legit̃ hec publice a nonnullis: extat 7 secunda ei⁹ nomine: quam veteres non adeo pbarunt. Bispu tationem q; Petri 7 Appionis longo tpe ab eodem conscriptam Eusebi⁹ in tercio historie sue volumine coarguit. Peruenisse aĩ ad hec vsq; tpa Jobannem aplm constat Zebedei filium Jacobi fratrem. Hic vo omnium nouissim⁹ euangelium scripsit ac ea confirmauit: q̃ a Matheo: Marco. Luca conscripta fuerant. Ferũt 7 id ob eam rem a Jobanne postremo factum: quo Ebionitaz dogma consurgẽs infringeret: q asserebant 7 impudenter q̃dem xpm ante mariam non fuisse: ei⁹ em̃ diuinam naturam Jobannes explicat. Scripsit 7 alia multa: tum vo Apocalypsim relegat⁹ a Domiciano ĩ Pathmos insulam: quo postea interempto: 7 actis ei⁹ ob nimiam crudelitatem a senatu rescissis impante Nerua Epbesum redijt: ibiq; vsq; ad Trayanum pncipem consilio 7 sepꝫ ecclias Asie sustentans senio confectus seragesimooctauo post passionem xpi in domino qeuit anno. Clemens autez: pietate religione: doctrina multos ad fidem xpi quotidie traducebat. Quaz ob rem. P. Tarqnus sacrozum pnceps cum Mamertino vrbis pfecto Trayanũ in xpianos concitat. Cui⁹ impio in insulaz Clemens deportat̃: vbi ad duo milia xpianoz ad secanda marmora damnatorum inuenit. Dum ibi vo aque penuria laborareť: quam sexto miliario repetebãt Clemens collem haud longe positum cõscendens: agnum vidit sub e⁹ dextro pede fons diuinitus abundantem aquaz scaturiebat: q̃ qdem 7 recreati omnes sunt. 7 multi ad fidem xpi conuersi. Hanc ob rem mot⁹ Trayan⁹ ex satellitibꝰ suis q̃ſdam mittit: q Clementem in mare pijcerent: alligata ad collum anchora: cui⁹ sacratissimum corp⁹ non ita multo post ad litt⁹ delatum est. atz eo loci sepultum extructo templo: vnde fons diuinit⁹ emanauerat. Hoc aĩ factum narrat. xix. kalendas decembris: anno. iij. Trayani pncipis. Sedez vo Petri retinens annis. ix. mensibꝰ. ij. diebꝰ. x. 7 regiones septem notarijs diuisit: q diligenter res gestas martirum scriberent: 7 habitis q; de more sacris ordinibꝰ decembri mense pbiteros decem: dyacos duos: epos qndecim creat Eius autem in morte dies. xxij. sedes vacat.

Anacletus

Nacletus natione grec⁹ pria Atheniensis Antiochꝰ patre nat⁹ Clemẽti succedit. Nerue Trayani temporibꝰ. Nerua em̃ moderate vite: tum publice: tũ puate pnceps: eqlsimum se atq; vtilem reipublice pstitit.

Preterea vo eius opa ex senatus decreto Domiciani acta abrogata sunt: vnde multi ab exilio rdiere. Plerique vo bona sua quibus antea spoliati fuerant hui⁹ beneficio recepe. At Nerua cum iam senio pmereť & mors instaret: reipu. cauens. Traianus pncipem in filius p adoptionem accipiēs: secundo & septuagesimo etatis anno moriť imperij vo sui anno. j. & mense. iiij. Nerua itaq; Traianus genere hispan⁹: cognomēto Vlpius Crinit⁹ impium accipiens militari gloria: vrbanitate & moderatōne omnes pncipes supauit. Nam fines imperij longe & late diffudit. Germaniam transrenanam in pstinum statum reduxit. Batias & multas trāsdanubium gentes impio romano subegit. Parthos recepit. Albanis regem dedit. Euphratem & Tygrim puinciaes fecit: Armeniaz: Assiriam: Mesopotamiam: Seleutiam: Ctesiphontem: Babilona vicit & tenuit: vsq ad indie fines: & mare rubrum accessit: in quo etiaz classem constituit: q̄ Indie fines vastaret. Anacletus autem institutis & moribo ecclīam Romanam confirmaturus constituit: ne psul neue clerici barbam vel comam nutrirent Neue eps a paucioribo q̄ a tribo epis ordinareť: vtq; clerici publice non puatim ad sacros ordines ascisceren̄ť. Omnibo q̄q; fideliho pcepit: vt pacta consecratione pmunicarent: q vo nollent e sacris edibo eliminarenť. Augebať hac rōne mirūimmodū xpiana respu. Quare Traianus veritus ne qd detrimenti Romanuz impium inde capet: terciam pscutionem in xpianos cōcessit: q̄ qdem multi interempti sunt: maxime vo Ignatius Antiocbene ecclie terci⁹ post Petq eps qui captus & damnatus ad bestias: dum Romam a Satellitibo trabereť: q̄s decem leopardos vocat. Omnes xpianos in itinere oōne vel lris in fide pfirmabat. Sic ingens vt ibm xpm inueniaz: ignis: crux: bestie: pfractio ossium: & toti⁹ corporis contentio: & tormenta dyaboli in me veniant: dummodo xpo fruar. Cum aťiam audiret leonum rugitum: frumentum sum ingt: dentibo bestiaz molar: vt panis mundus inueniar. Moriť autem vndecimo Traiani anno: eiusq; reliquie Antiochie iacent extra portam Daphnicam. At vo Plinius secundus: qui tum puinciam gubernabat: misericordia ob multitudinē interemptorum mot⁹ ad Traianum scribit. Innumera hominum milia quotidie obtruncari: in quibo nihil omnino sceleris deprehendereť: aut aliqd quod Romanas leges offenderet: nisi hoc solum quod ante Lucanos hymnos xpo cuidam canerent deo: adulteria vo aut hmōi crimina apud eos illicita haberi. Unde pmotus Traianus rescribit: xpianos quidam non esse requrendos: oblatos tamen puniri oportere. Perijt etiam illo tumultu Simon domini consobrinus hierosolimitanus episcopus in cruce positus filius Cleophe: qui centum & viginti compleuit annos. Hec autē que dixi sub hoc pontifice gesta sunt non autem sub Cleto: vt Eusebius in tercio historie sue libro ostendit. Damasus em̄ Cletum ab Anacleto patria & genere mortis differre ostendit. Nam Cletus natione romanus sub Domiciano. Anacletus vo Atheniensis sub Traiano pncipe moriť. Hic autem & memoriam patri composuit & seorsum a plebe loca vbi martires sepeliretur assignauit: & sacris ordinibo semel mense decembri habitis preshiteros quinque dyaconos tres: epos diuersis in locis sex numero creauit: quo qdem vltimo supplicio pempto. vacat episcopatus diebo. xiij. Sedit autem annis. ix. mensibo duobo. decebus. x.

Euaristus

Uaristus natione grecus patre iudeo nomine Juda ex Bethlem ciuitate: ad Traiani tempora peruenit: cuius pncipis ob singularem iusticiam & humanitatem libenť mētionem facimus. Nam vbiq; terrarum ita se equalem omnibo prebuit: vt vsq ad Justiniani tempora in creatione principum sit acclamatum. Felitior sit Augusto: ac Traiano melior. Preterea vo tante comitatis & humanitatis fuit in visendis egrotis: salutandis amicis: celebrādisq; passim festis diebo inuitantiumq; conuiuijs: vt ei tanta benignitas vicio dareť: vnde dictuz illud imperatore dignum prodijt. Talem priuatis imperatorem esse oportere: quales sibi priuatos optat habere. Honores autem: diuitias: facultates: premia benemerentibo eque distribuit. Nulli quicq; iniuriarum fecit augēdi erarij gratia. Immunitates ciuitatibo inopia laborantibo

dedit. Fluminum traiectiones ac itinera
piculosa tuto 7 saluberrimo ope composu
it. Portum Anconitanum ducto palto 7
lato muro ad cohercendos maris fluctus
muniuit. Nihil in vita agens: nihil cogi-
tans: quod ad ꝓmunem vtilitatem non p-
tineret. Hac tanta gloria belli domiq pta
apud Seleutiam Isaurie ciuitatem ꝓflu-
uio ventris perijt anno imperij eius decio
octauo mense sexto. cui⁹ ossa Romā postea
delata sunt: 7 in vrbe sepulta vna aurea in
foro: qd ipe struxit sub columna Coclide
quam adhuc cernimus: cuiusq altitudo cē
tum 7. xl. pedum est. At Euaristus (vt da-
masus ait) Titulos in vrbe Roma pbite
ris diuisit: 7 septem dyaconos in ordinem
redegit: q custodirent epm pdicantem ꝓpē
stilum veritatis. Idem ꝓstituit ne plebis
in epm accusatio recipeť. Ordinationes
ter habuit mēse decembri: ac pbiteros. vj.
dyaconos duos: epos p diuersa loca nu-
mero gnq creauit. Huius tempe Papias
fuit Iohannis auditor hieropolitan⁹ eps:
qui non tantum historie veterꝫ discipulorꝫ
domini: quantum voce Aristonis 7 senio-
ris Iohannis adhuc viuentis delectat⁹ est
Unde apparet ex ipa nominum dinumera
tione cum omnium fere apl'orꝫ mentionem
fecisset: alium esse Iohannē q inter apl'os
locať: alium seniorem Iohannem, quē pt⁹
Aristonem numerat: q certe doctissim⁹ est
habitus: quēq etiaz multi secuti ob doctri
nam sunt: vt Herene⁹: Apollinaris: Ter-
tullianus: Victorinus Pictauiensis: La
ctantius Firmianus. Quadrat⁹ q apl'orꝫ
discipulus eccl'iaz dei tum pclitantem fi-
de 7 industria sua quoad fieri potuit susté-
tauit. Nam cum Hadrianus tum athenis
byemem agens: Symisteseq Eleusine om-
nibo pene sacris initiatus occasionem seni
endi in xpianos dedisset. Quadratus ipse
librum Hadriano porrexit de honestate re
gionis xpiane compositum: plenum fidei
7 rationis. Idem fecit Aristides Atheni-
ensis philosophus sub pstino habitu xpi
discipulus: volumen nanq nostri dogma-
tis rōnem continens eodem tempe: quo 7
Quadrat⁹ Hadriano pncipi obtulit. His
ať Apologeticis libris factum est: vt Ha-
drian⁹ iniustū fore existimans xpianos in-
dicta causa vbiq occidi. Adinutio Funda
dano Asie ꝓconsuli scripserit: neminē oc-
cidendum nisi de accusatore 7 crimine con
staret. Euaristus ať (vt quidam tradunt)
martirio coronatur vltimo Traiani prin-
cipis anno. Sed meli⁹ censent: qui sub Ha
driano nondum in xpianos placato id ei
contigisse scribunt. Annis em̄ nouem sedit
mensibo. x. diebo. ij. Sepultus est ať Eua-
ristus in Vaticano apud beati Petri cor-
pus. vj. kalendas nouembris. Vacat tum
sedes dies. xix.

Alexander

Lexander patria Roman⁹ pre
Alexandro ex regione Lapite-
tauri iuuenis etate: moribo se-
nior vsq ad Helij Hadriani tempa puenit
Hadrianus enim consobrine Traiani fi-
lius imperium accipiens: primo quidem
xpianis aduersatus est: postea vt deinceps
dicetur cognita eorum religione 7 pietate
in eos admodum beneficus fuit. De popu
lo Romano benemeritus pater patrie sta
tim appellať: eiusq vxor Augustę nomen
suscepit. Utraq vo lingua eruditissimus:
7 leges multas composuit: 7 bibliothecaz
insignē Athenis retulit: Plutarchi: Che-
ronei: Sixti: Agathoclis 7 Enomai phi-
losophi doctrina ac familiaritate delectat⁹
Athenienſibus autem leges petentibus
ex Draconis 7 Solonis sententia iura
composuit. Idem q sacris Eleusine initi-
atus multa Athenienſibus dona contulit:
eorumq pontem restituit: quem Lepby-
sus fluuius inundatus alluuione dissol-
uerat. Fecit 7 Rome sui nominis pontem
qui adhuc extat 7 sepulcrum in vaticano
apud Tyberim: quo nunc pontifices pro
arce vtuntur. Tyburtinam q villam mi-
ro sumptu edificauit: que quidem hodie
Tybur vetus appellatur: in eaq prouin-
ciarum 7 locorum celeberrima nomina
inscripta erant. Pelusium autem veniens
Pompei tumulum magnificentius extru-
xit: murum duxit in Brittania octoginta
milia passuum: qui Barbaros Roma-
nosq diuideret: Septio claro pretorij sui
tum prefecto: 7 Suetonio tranquillo epi-
stolarum magistro. At vo Alexander Ro
manus pontifex: primus ob memoriam
passionis christi in sacrificio addidit: qui
pridie q pateretur vsz ad hanc clausulam:
hoc est corpus meum. Instituit item: vt
aqua quam sanctam appellam⁹ sale admi-

rta interpositis sacris orationibꝫ: ⁊ in templis: ⁊ in cubiculis ad fugãdos dæmones retinereꝫ. Voluit ꝯ aquam admisceri vino in consecratõne sanguinis ⁊ corporis ihesu xpi quo significat xpm ecclie coniunctum esse. Oblationem ꝯ ex azimo non autem ex fermentato: vt antea fieri mandauit: q̃ hoc mõ purior ac potior haberet: ⁊ Ebionitis hereticis calũniandi occasio auferet. Huius vo temporibꝫ fuit Agrippa cognomento Castoris: q̃ Basilidis heretici volumina in euangelium scripta sua doctrina mirifice confutauit. Barrabam ⁊ Barthecab eius phetas conficta scilicet ad terrorem nomina. ⁊ deum maximum eiusdem abraxas deridens Mortuus ea autem est tempestate Basilides: qua ⁊ Chocebas dux iudaice factionis xpianos varijs supplicijs persecut⁹ est. Hui⁹ vo atꝫ iudeorꝫ omnium pertinaciam Hadrianus impator vltima cede perdomuit: precepitꝫ ne cui iudeo facultas introeundi Hierosolimam dareꝫ: xpianis tantummodo ciuitate permissa: quaꝫ menibꝫ ⁊ edificijs instaurans de suo nomine Helyam appellauit. In eadem vo ciuitate Marcus ex gentibꝫ pm⁹ episcopus constituit. cessantibꝫ his q̃ fuerãt ex iudeis. Huius ꝯ pontificis tempore martirium p fide xpi Saphyra Antiochena: ⁊ Sabina Romana mulier passe sunt: ⁊ fauorinus: Palemon: Herodes Athenienſis: Marcus Byzantius rethores insignes habent. At Alexander post ordinationes tres: quas habuit mense decembri: quibꝫ pbiteri q̃nꝫ: dyaconi tres: epi per diuersa loca q̃nꝫ creati sunt. Martirio coronat cũ Euentio: ⁊ Theodoro dyaconis: sepeliꝫ in via nomentana: vbi interfect⁹ est septimo ab vrbe miliario. v. nonas May. Sedit annis. x. mẽsibꝫ. vij. diebꝫ duobꝫ. Vacauit autem sedes dies. xxv.

Sixtus

Sixtus natione Romanus patre pastore (vt alij volunt) Heluidio fuit Hadriani tempe: vsꝫ ad Verũ ⁊ Anniculum psules. Quẽ q̃dem Hadrianum inter bonos pncipes numerandus censuim⁹. Liberalis em splendidus: magnificus: ac clemens fuit. Nam ⁊ stultum in se gladio furentem medicis curandũ tradidit. ⁊ egros bis terue in die inuisit: ⁊ Alexãdriam a Romanis euersaꝫ sua instaurauit impensa. Rome Pantheon restituit: ac munera Aromatica populo dedit. Moriens hos versus fecisse dicit. Animula: vagula: blandula: hospes: comesꝫ corpis. Quo nũc abibis in loca pallidula: rigida: nudula: nec vt soles dabis iocos: Mort aẽ morbo intercutaneo. xxij. imperij sui anno: ac sepelit Puteolis in villa Ciceroniana. Sixtus autꝫ rei diuine (vt par erat) curaꝫ gerens pstituit: ne a quoꝫ nisi a ministris sacrorꝫ misteria ⁊ vasa sacra tãgerent: maxime vo a feminis: neue q̃ sacerdotes corpale vocant ex alio q̃ ex lineo panno: ⁊ q̃dem purissimo fieret. Idem censuit ne epi ad sedem aplicaꝫ vocati redeuntes a suis recipent: nisi secũ deferent lras pontificis plebem salutantis. In celebratõe vo mandauit. vt sct⁹ sctus sanctus dñs deus sabaoth cantaretur. Nuda pmo hec erant: ⁊ omnia simplicit tractabant. Petrus em vbi psecrauerat. orõne pat noster vsus est. Auxit hec misteria Jacob eps Hierosolimitanus: auxit ⁊ Basilius: auxere ⁊ alij. Naꝫ celestin⁹ misse introitum dedit: Gregor⁹ kyrieleyson: Gloria in excelsis deo Telesphor⁹ collationes Gelasius primus: Epistolam ⁊ euangelium Hieronim⁹. Alleluia vo sumptum est ex ecclia Hierosolimitana: Symbolum in pcilio Niceno: Mortuorꝫ at pmemorat̃oꝫ Pelagius inuenit. Th⁹ leo terci⁹. Osculum pacis Innocenti⁹ pm⁹. Vt concreꝫ Agn⁹ dei Sergi⁹ pontifex instituit. Cũ vo Sixti tempibꝫ pter freq̃ntes cedes pauci repirent: q̃ nomen xpi pfiteri auderent: ⁊ galli xpiani psulem sibi deposcerent: eo pegrinum Romanum ciuem misit: q̃ pfirmatis in fide gallis Romaꝫ rediens vltimo supplicio afficit in via Appia eo loci vbi xpe discedenti Petro apparuit. Eius corpus in Vaticanum p fideles delatum apud sepulcꝫ Petri recondit. Aqla ꝯ iudeus natione Ponticus cũ Priscillia vxore edicto Claudij discedens vsꝫ ad hec tempa (vt non nulli aiũt) supuixit. secundus mosayce legis interpres post illos. lxx. q̃ Philadelphi tempibꝫ fuere. At vo Sixtus vbi ordinationes ter mense decembri habuisset: quibꝫ pbiteros. xj. dyaconos vndecim: episcopos per diuersa loca quatuor creauit: martirio coronat: ⁊ in Vaticano apud Petrum sepelit. Sedit autem annis decem: mensibꝫ tribꝫ: diebꝫ. xxj. Vacat tum sedes biduo tm.

Telesphorus

Heleſphorus natione grec⁹ ex patre Anachorita Antonini Pij tpib⁹ fuit: cui⁹ qdez impatoris paternũ gen⁹ e gallia Cisalpina originem habuit. Impauit aĕ cum filijs Aurelio ⁊ Lucio annis duob⁹ ac viginti mẽse vt merito Pij cognomentũ adeptus sit ac pater patrie appellat⁹. Nulli em̃ vnq̃tum p̃uatum: tuz publice acerb⁹ fuit: aut in redimendis pecunijs: aut exactione tributi: qs̃ qdem interdũ ita remisit vt cautionib⁹ incensis oĩm debita relaxaret. qd plura de hoc p̃ncipe dicaz: Qui religione pietate: grã: humanitate: clementia: iustitia: modestia cũ Numa Pompilio bonorum oĩm snia ꝓpari pt̃. Is p̃terea cum Tybezis mundatõe plurima rome vexasset edificia tum p̃uata tũ publica: sua impensa ciues in restituenda vrbe liberalissime iuuit. Tarracinensem q̃z ⁊ Cayetanum portum miris opis: vt nunc etiaz apparet restituit. Eius q̃z impensa erectam esse colũnam illam cocleam putarim: a q̃ vrbis celeberrima regio nomen accepit. Theleſphor⁹ aĕ quem dirim⁹ Sixto successisse ꝓstituit: vt septez hebdomadib⁹ añ paseha ieiunium obſuareĕ: vtqz in natalib⁹ xp̃i noctu tres misse celebrarenĕ. Prima in dimidio noctis: quo xp̃c in bethlem nasciĕ. Secunda illucescente aurora: q̃ a pastoriby cognit⁹ est. Tercia eadem hora die: q̃ nobis dies redemptõnis ⁊ veritatis illuxit: cuz omni reliquo tpe ante horam terciam celebrare inĕdictum esset: q̃ hora dñs noster in crucẽ ponĕ: vt marcus ait. Constituit item vt añ sacrificiuz hym⁹ ille canereĕ. Gloria in excelsis deo. Hui⁹ tpib⁹ multum elaborauit, p fide xp̃i Justinus plbs ex Neapoli vrbe palestine ⁊ Antonino Pio p̃ncipi ac filijs ei⁹ libros dedit ꝓ gentes scptum: ⁊ Byalogũ ꝓ Triphonem p̃ncipem iudeoꝝ habuit. Inuectus est ⁊ in Martionem: q Cerdonis dogma secutus altez bonum: altez iustum dominum asseruit: tanq̃ duo ꝓtraria p̃ncipia creatõnis ⁊ bonitatis. Impugnauit ⁊ crescentem Cynicum vt gulosuz mortis timidum: luxurieqz ac libidinum appetentissimum: xp̃icz blasphemum: c⁹ insidijs ad extremũ circũuentus, p dignitate xp̃iani nois sangnez fudit. Huũc aĕ iustini hostẽ ñ plbm fuisse: ß philopompũ id est amatorem arrogantie scribit Eusebius. Eodem q̃z tpe inualuisse Valentinianam heresim constat. Hi quidem Valentini cuiusdaz Platonici sectatores dicebant xp̃m de corpe virginis nil sumpsisse: sed p eam tanq̃ per fistulam quandaz purum transijsse. Photinus autem tum Lugdunensis episcopus vir certe singularis virtutis ⁊ doctrine (vt ait Yſidorus) iam nonagenarius martirij coronam cõstanti animo perpessus est. At vo Theleſphorus cum ordinationes quatuor mẽse decembri habuisset: creasset q̃z presbiteros quindecim. dyaconos octo: episcopos tredecim. martirium subegens: apo beati Petri corpus in Vaticano sepeliĕ. Sedit annis vndecim. mensibus tribus. diebus. xxij. Vacat tum sedes dies septem.

Higinus

Iginus natione Grecus patria Athenienſis patre philosopho Antonino Pio impãte Theleſphoro ſucceſſit. Addẽ vo aliqui d etiaz de laudib⁹ Pij: anteq̃ ad Higinum veniam hominis virtus me cogit. Qui adeo moderate glorie fuit in re militari: vt defendere magis prouincias q̃ augere ſtuderet: vtqz hanc Scipionis ſententiaz ſepius vſurparet ac diceret: malle ſe vnũ ciuem ſeruare: q̃ mille hoſtes occidere: ꝓ Comitioni inſtitutum: q ꝓplĩ Romani exercitum hoſtib⁹ objciebat: quo rarior in patriam reuertereĕ adeo multitudinẽ oderat: ⁊ reformidabat ob ei⁹ ſeuiciam. Tante autem iuſticie Pius fuit: vt multi reges: multeqz nationes poſitis eius iuſſu armis ad hominem controuerſias ſuas liteſqz deferrẽt: eiuſdemqz ſententie ſtatim parerent. Ob hec autem merita q̃ maxima ſunt. Populus Romanus mortuo ⁊ flamnimẽ: ⁊ Circenſes: ⁊ templum ⁊ ſodales Antonianos lacrimantib⁹ omnib⁹ conſtituit. At Higinus vrbis Rome epiſcopus tum maxime Clerum prudenter in ordinem redegit: gradus diſtribuit: inſtituitqz ne templa ſine celebratõne dedicarentur: neue augerentur diminuerenturqz ſine arbitratu Metropolitani vel epi. Vetuit itẽ ne Tigna reli-

qua ve materies ad edificanda templa con
gesta in ꝓphanos vsus ꝓuertereť: posse tñ
ad structuram alterius templi vel Cenobij
concedēte eēo transferri. Voluit item vnū
saltem patrimum vnamue matrimam ba
ptismo interesse. Sic eñ eos appellant: qui
infantes tenent dum baptizanť: licet reue
ra patrimus ⁊ matrima aliud significent.
Est eñ patrimus (teste festo) qui cum pať
sit patrem adhuc habeat: idem ď matrima
diceť. Instituit ꝑterea ne Metropolitan⁹
eēm ꝓuincie sue alicui⁹ criminis reum fa
ceret ⁊ damnaret. nisi prius a ꝓuincialib⁹
eēis causa discussa ⁊ cognita fuisset. Sunt
tñ q hoc postremū Pelagio pontifici ascri
bant. Huius ꝗ tempe fuit ⁊ Polycarpus
Iohannis apl'i discipulus. Smyrne⁹ eēs
ab eo creatus ac toti⁹ Asie religione ⁊ do
ctrina tum facile ꝑceps. Is autem Romā
veniens plurimos fidelium Martionis ⁊
Valentini falsa psuasione deceptos ad fi
dem reduxit. Cum autem Martion forte
huic obuiam factus diceret: me ne cogno
scis? Respōdit cognosco qdem primogeni
tum dyaboli. Negabat eñ patrem xpi de
um esse creatorez: qui ꝑ filium mundum fe
cerat. Postea ď impante. M. Antonino
⁊ L. Aurelio Commodo: q̄rta pt⁹ Nero
nem psecutione Smyrne sedente ꝓconsule
igni crematus est. Melito ꝗ Asianus sar
densis eēs. Frontonisq̄ oratoris discipul⁹:
libꝝ ď doctrina xpiana. M. Antonino tra
didit. Hui⁹ ingenium Tertulianus mirū
immodum laudat: dicitq̄ a plerisq̄ nostro
rum ꝓpheta habitū esse. Scripsit ⁊ Theo
philus Antiochensis ecclesie episcopus li
brum contra Martionem impante. M.
Antonino. Scripsit ⁊ librum contra Her
mogenis heresim: qui materiam non natu
ram introducens: deo non autem nature
eandem comparauit: materiam elemento
rum ⁊ deum appellans. Higinus autem be
ne de eccl'ia dei meritus cum ordinationes
ter decembri mense habuisset: creasset q̄ ꝑ
sbiteros quindecim: dyaconos quinq̄. epi
scopos sex: moriť ⁊ apud beati Petri cor
pus in Vaticano sepeliť tercio Idus Ia
nuarij. Sedit annis quatuor: menses tres.
dies quatuor. Sedes autem quatriduo tū
vacat.

Pius

Ius natione Ytalus patria
Aqleiēsis patre Ruffino. M.
Antonini veri tempa attigit: q
tum vna cum. L. Aurelio Commodo fra
tre: annis decē ⁊ nouem impium equo im
re administrauit. Bellum autem contra
Parthos simul susceptum admirabili ď
tute ⁊ felicitate gesserunt: de hostibusq̄ tri
umpharunt. Verum non ita multo post a
poplexie morbo e medio sublato Commo
do fratre: Antoninus solus impium obti
net: quem certe ob eius ꝑstantem in omni
genere virtutis animum mirari facilius ꝗ
laudare licet. Hic enim ⁊ qz a teneris an
nis eiusdem animi: eiusdemq̄ vultus in q̄
uis fortuna semp est habit⁹: ⁊ qz benigni
tas nature cum doctrina a Solatino Fron
tone oratore habita in eodem viro certa
bat: ab omnib⁹ philosophis merito appel
latus est Platonis sententia: quam semp
(Capitolino teste) in ore habuit sepius re
petita: tum demum florere ciuitates: si aut
philosophi imperarent: aut impantes phi
losophareně. Adeo autem doctrine auid⁹
fuit: vt impator etiam Apollinium philo
sophum ⁊ Sextum Plutarchi nepotem le
gentem audiuerit. Frontonis ꝗ ꝑceptoris
statuam honoris causa in senatu collocau
uit. Hoc tempore Pius pontifex consuetu
dinem ⁊ quidem magnaz cum hermete ha
buit: qui librum scripsit titulo pastoris in
signitum. Quo quidem in libro Angelus
pastoris psonam induens ei mādat: vt om
nib⁹ persuadeat pascha die dominico cele
brari: quod etiaz fecit. Constituit item Pi
us ne hereticus quispiam ex iudeorum be
resi susciperet ⁊ baptizareť. Rogatu ď
Praxedis sanctissime femine thermas no
uati in vico patricij in honorem sororis sue
diue Pudentiane dedicauit. Multaq̄ do
na huic templo obtulit: ac sepius eodem i
loco sacrificium deo prestitit. Ubi ⁊ fonte
baptismi constituit: ac benedicens conse
crauit: multosq̄ venientes ad fidem in no
mine trinitatis baptizauit. Illis ꝗ penaz
constituit: qui negligentes sunt in attre
ctando christi sanguine ⁊ corpore. Peniteť
tiam inquit agant quadraginta diebus.
quorum negligentia in terram aliquid de
ciderit: si superaltare tribꝰ dieb⁹: si super
linteum quatuor. Si in aliud linteum no
uem dieb⁹. Ubicunq̄ deciderit si recipi po
test lambatur: sin secus: aut lauetur. aut

radatur: lotum ⁊ rasum: aut comburatur aut in sacrarium reponat. Hui⁹ tempe in Polo est habitus Apollinaris Asie hierosopolitanus eps: q insigne volumen de fide xpi. Ad. Antonino secundo tradidit. Scripsit ⁊ in Cataphrigas. qui tunc etiam Prisca ⁊ maximilla insaniebant vaticinantes: incipiente tamen Montano: q̃ rum oim hec erat opinio. Aduentum spiritussancti non in apostolis sed in se tradi tum fuisse. Illis q̃z tempib⁹ laudabatur ⁊ Tatianus vir doctissimus: q̃ diu ab opinione Justini martiris preceptoris sui non discessit. Nam postea inflatus opinione sui nouam heresim condidit: quaz Postea Seuerus auxit: vnde Seueriani appellati hi vinum non bibunt: carnes fastidiunt: ⁊ vetus testamentũ ac resurrectionem nõ recipiunt. Preterea d̃o Philippus Cretẽsis episcopus preclarum contra Martionem librum hoc tempe edidit. Naz (sicuti dicit) Martionisse Cerdonis dogma seq̃ banꝰ. Scripsit ⁊ Musanus librum contꝰ quosdaz: qui ad Eucratiataz heresim declinabant: horum quidem opinio cum Seuerianis conuenit. Omnem enim coitum spurcum putabant: cibosq̃z damnabant: quos de⁹ generi humano ꝓposuisset. At d̃o Pius vbi in ordinationib⁹ suis que gnq̃z fuere mense decembri: presbiteros decem ⁊ nouem: dyaconos nouem ⁊ viginti: epos decem creasset: moritur ⁊ apud beati Petri corpus in vaticano sepeliꝰ: qnto ydus Julij. Sedit d̃o annis vndecim: mensib⁹ iij. diebus trib⁹. Vacauit tum sedes dies tredecim.

Anicetus

Nicetus natione Syrus patre Johanne de vicomurco: vel (vt Damaso placet) Humisia: eius dem Antonini veri tempore fuit: de quo in pio dirimus: quem quidem Antoninum philosophia nequaq̃ a reb⁹ in bello gerendis retardauit. Nam Germanos: Marcomanos: Squados: Sarmatas ingenti virtute ⁊ felicitate vna cum filio Cõmodo Antonino superauit: ac triumphum egit. Iturus autem ad hoc bellum: cum nõ haberet vnde stipendia militib⁹ preberet exhausto erario: omnem imperatoriam supellectilem: omnemq̃z ornatum vxoris in foro Trayani haste subiecit. Verum cum postea superato hoste in patriam redijssz: emptorib⁹ precia restituit. Nemini tamen molestus fuit: qui reddere empta noluisset parta victoria in oẽs de repu. meritos liberalis fuit. Tributa quibusdam prouincijs remisit. Fiscalium titulorum monumenta in foro congesta cremari iussit. Leges seueriores nouis constitutionib⁹ temperauit. His reb⁹ gestis factum est: vt ab omnib⁹ ita diligereꝰ: amareꝰq̃z vt sacrilegi nomem incurreret: qui eius imaginem domi non habuisset. Anicetus autem ecclie Romane consulens ne moribus petulantium quorundam labefactaretur. Instituit ne Clericus vllo modo comam nutriret fm apostoli preceptum: neue episcopus consecrari posset a pauciorib⁹ q̃ a trib⁹ eiusdem ordinis iuris. quod postea Nicena synodus confirmauit. Vbi d̃o Metropolitanus consecrandus est: omnes prouintiales interesse debent. Statuit preterea (vt Ptolomeus ait) ne episcopus crimẽ Metropolitani sui ad alium q̃ ad primatem: aut ad sedem apostolicam deferret: quod ⁊ dicta synodus: ⁊ auctoritas summorum pontificum deinceps confirmauit. Eiusdem etiam institutum fuit: ne archiepiscopi nisi ex singulari titulo primates nominarentur. Hi autem merito patriarche vocantur: ceteri autem archiepiscopi nominentur: vel (vt quidam volunt) Metropolitani. Huius temporibus Hegesippus laudator fidei nostre fuisse dicit: qui omnem a passione domini vsq̃z ad suam etatem ecclesiasticorum operum texuit historiam sermone simplici: vt quorum vitam q̃ diligentissime obseruauit: eorum q̃z dicendi genus imitaretur. Affirmat autem se Romam Aniceti tempore decimi post Petrum episcopi peruenisse ac perseuerasse vsq̃z ad Eleutherium: qui Aniceti quondam dyaconus fuerat. Multa d̃o in ydolatras scripsit: quod tumulos mortuis templaq̃z facerent: vt Hadrianus qui in honorem Antinoi serui: quem in delicijs habuerat gymniacuz Agona ꝓsti-

tuit apud antinoum ciuitatem:quam de no
mine ipius conditam vocauit:ac prophetas
in templo statuit. Sunt qui et dyonisiuz bu
ius etate fuisse dicant. Variantur hoc loco
tempora cum alij pium:alij Anicetuz prepo
nant. Variantur et historie: vtcūqz sit in tā
remota historia:tantaqz maiorum negligen
tia satius erit res ipas pauloante vel post
gestas aliqua ex parte attingere q̄ eas om
nino pretermittere. Anicetus autem vbi ex
ordinatōnibus quinqz quas mēse decembri
habuit presbiteros.xix.dyaconos quatuor:
episcopos nouem creasset:martirio corona
tus ac sepultus est ī Calisti cimiterio via ap
pia.xv.kalen.maij. Sedit annos vndecim:
menses quatuor: dies tres. Sedes ō dies
xvij.post eius mortem vacat.

Soter

Oter natōne Campanus patria
Fundanus ex patre concordio. L
Antonino cōmodo imperante fu
it. Hic enim omnibus incōmodus:vt Lāpri
dius ait. Nil cōmune cum patre habuit:ni
si quod et ipe contra Germanos adiuuanti
bus xpianis militibus feliciter pugnauit.
In eo bello cum exercitus commodi penu
ria aque laboraret:ferunt precibus xpiano
rum militum aquam diuinitus e celo missā
pluraqz fulmina in Germanos et Sarma
tas cecidisse:quod etiam imperator ipe acci
disse litteris suis testatus est. Leteruz ad vr
bem rediens in omnia luxurie et obscenita
tis de decora prolabitur:nihil virtutis et pi
etatis habens. Gladiatoriis quoqz armis ī
ludo Neronē imitatus depugnauit. In am
phiteatro feris sese frequenter obiecit. Plu
rimos quoqz senatores interfecit:et eos ma
xime quos nobilitate industriaqz excellere
animaduertit. Soter autez a tantis malis
animum ad rem diuinam conuertens insti
tuit:ne monacha vlla pallā attrectaēt:neue
thus in acerram poneret dum sacrificia fi
erent. Eius extabat epistola hac de re scri
pta ad epos italie. Instituit itē ne legittima
haberetur vxor:nisi cui sacerdos ex institu
to benedixisset:z quam parētes solenni pom
pa more xpiano marito collocasset:quamqz
etiam Pazanimphe de more custodiuissent.
Hoc autem constituit multa pericula reijci
ens:que in nouas nuptias cadere solent ex
prestigijs et magicis artibus quorundā im
proborum. Gratianus tamen hoc decretuz
Euaristo ascribit. Utri ō sit attribuendus
legentes diiudicent. Non eim multum refert
illi ne an huic attribuatur. Soteris tēporibus
fuisse dyonisium Corinthiorum episcopum
scribit Eusebius:qui tante eloquentie et in
dustrie fuit:vt nō solum sue ciuitatis et pro
uintie populos:verumetiam aliarum urbi
um ac prouinciarum epos suis epistolis eru
diret. Instructus eim paulo apostoli doctri
na facilime potuit sanctitate et eruditōe ali
os in officio continere. Multa et Theodo
cion genere Asianus tatiani discipulus ad
laudem religionis nostre tum scripsit. Ma
xime ō Appellem hereticum scriptis suis p
comode irridet:q deum quem coleret igno
rare se diceret. Affirmabat eim xpm non de
um in veritate:sed hominem in fantasia ap
paruisse. Non desunt qui dicant katafriga
rum hereseum hoc tempore ortam auctore mā
tano Clemens preterea alexandrine eccleie
presbiter multa conscripsit:e quibus illa sūt
stromatum id est varietatum libri octo: hyp
potyposeon id est informationum libri tot
idem contra gentes vnus. Huius autem do
scipulum Origenem fuisse constat. Huius
quoqz etati et Pinetum Cretensem virum
eloquentissimum:et Oppianum: qui alieuti
ca scripsit:poetam insignem et Herodiani
grammaticum quidam ascribunt. Soter au
tem vbi per ordinationes quinqz mense dece
bri habitas presbiteros octo:dyaconos no
uem:episcopos vndecim creasset:moritur ac
sepelitur via appia ī cimiterio calisti. Sedit
annos nouem.menses tres.dies vnum et vi
ginti. Vacat tum sedes dies totidem.

Eleutherius

Leutherius natione grecus pa
tria Nicopolitanus patre abun
dio:temporibus.L.antonini cō
modi fuit cuius flagitiose vite vrbs ipa po
nam tulit. Nam Capitolium fulmine ictuz
vna cum egregia illa Bibliotheca maiorus
cura parata concrematur. Edes quoqz in p
rimo site eandem calamitatem sensere. Ex
ortum est deinde aliud incendium q̄ et edes
veste.et palatium:bonaqz Urbis pars cru
sta est ac solo equata. Tante preterea de
meritatis fuit: vt etiam sue ymaginis ca

put colosso permagno et egregio prioze tetra
cto imponi iusserit et mensem decembrem ad
imitationē augusti cesaris commodū appellari
voluerit: que omia post mortē eo abrogata sūt:
ipeq; mortuus: etiam hūani generis hostis ad
iudicatus est. Adeo eius vita flagitijs cōtami
nata omnibus erat odio. Strangulatus in do
mo vestalium duodecimo imperij sui anno et
mense septimo, e medio sublatus est. Eleuthe
rius autem quem dixim⁹ Soteri successisse ini
to pontificatu statim epistolaz accepit: a lucio
rege brittano: qua rogabatur vt se ac suos in
christianozum numerum reciperet. Quare fu
gatium et damianū viros optimos eo misit: q
regem ipm ac populū baptizarent. Erant tū
in britania pontifices quiq; et viginti: q̄s fla
mines vocabant. Inter hos aūt tres archifla
mines habebātur: quozuz in loco archiepisco
pi tres constituti sunt: vt ptholemeus ait. Pro
thoflaminū vero loco primitiua ecclesia patri
archas instituit. Idem etiam statuit: ne quis
ob supstitionem cibi genus vllum respueret: q̄
humana consuetudo vesceretur. Noluit prete
rea quempiam de gradu suo deijci: nisi accusa
tus reus criminis pruinceretur exemplo salua
tozis: qui errozem Jude licz rei nōdū tū cōui
cti: ita equo aimo tulit: vt quicqd interim egis
set, p dignitate apostolatus ratū firmūq; man
serit. Prohibuit etiam ne absente eo quē accu
sator reū facit vlla in causa decerneret: quā qui
dem sentētiā z Damasus pontifex z ius pōti
ficū postea cōfirmauit. Hui⁹ aūt pontificatu
z ecclesijs par data est ac quies: et nomē chri
stianū p oem terrā mirūimodū auctū. Rome
pontissimū vbi multi ex nobilitate Romana cū
coūgibus z liberis in fidem recepti baptismi
caractere notati sunt. Solus vo apollonius
orator insignis martirū tum passus ē: habita
pri⁹ orōe de laudibo christiane fidei: qō illis
temporibo capitale habebat. Mortuo Apol
lonio multe hereses inualuere. Martionis qp
pe secta varie diuisa ē. Alij em vnū principium
fatebāt: alij duo: alij tria: et tres natas pfirmā
tes fidē. Phetis abrogabāt. Florin⁹ q̄z z Bla
sco noua ptra veritatē machinabāt figmenta.
Deū creasse mala: ptra illō deus oia bona fe
cit. Contra hos sensere. Quolitiani affirman
tes deum non creasse mala: cōtra id qō scriptū
est: ego sum deus creans malū. Sunt q dicāt
et Galienū Pergamenū medicū insignē. z Ju
lianū legum latorem: et Frontonem rethorem
his temporibus fuisse: quod ego ī tāta perturba
tione temporum et historie nec affirmo nec re
fello. De Modesto vo et Bardesane affirma
re aulim, quozum alter in Martionez scripsit
alter vo in Valentinum. Nam cui⁹ primum se
ctator fuerat: eius postea cōfutator factus est.
Hunc Hieronimus cōcitatissimū in dicendo
fuisse affirmat: cum eius scripta ex Syria lin
gua in grecaz conversa vidisset. z si inqt tanta
vis est ī interptatiōe quantū putabimus esse ī
sermone. Prio. Eleutherius aūt vbi ex tribus
ordinationibo mense decembri habitis pbite
ros. xij. dyaconos octo: epos. xv. creasset. Mo
rit z apud beati Petri corpus sepelit. vij. kalē
das Junij. Sedit aūt annos. xv. menses tres:
dies duos. Vacat tum sedes dies. v.

Victor.

Victorem natione Aphruz patre
felice fuisse Helij ptinacis tem
pore crediderim: q quidē Heli⁹
cum grandis natu esset. Septuagesimum em
agebat annū ex prefecto Urbis quē magistra
tum tuz gerebat: Senatusconsultus imperato
r creatur. Rogatus deinde vt z vxorem Au
gustam faceret: z filium cesarem appellaret: id
facere recusauit testatus sufficere. quod ipe ī
peraret inuitus. At vero qm in impatorem ni
hil auaritia turpius ē: cū illiberalis ac sordid⁹
haberet: qō dimidietas lactucas z cardos cō
uiuis apponeret. Nemie ptradicēte a Juliano
iurispito in pallatio occidit: impij sui mēse sex
to. Hic est ille Julianus qui perpetuū edictuz
proposuit: quiq; septimo mēse posteaq̄ impare
ceperat apud pontem miliuium victus a Se
uero ciuili bello z interfectus ē. At victor pō
tifex reipu. christiane: vt par erat cura gerens
pstituit vt pascha dūico die celebrare et ex Eleu
therij snia (vt Damasus ait) a. xiiij. luna pmi
mensis vsq; in. xxj. Cuius decretis obtempās
Theophil⁹ Palestini vrbis eps ptra eos scri
psit. qui. xiiij. luna cum iudeis pascha celebra
bant. In hanc vero opinionē inuectus est Po
lycrates Ephesiozum eps: qui ex vetere psue
tudine. xiiij. luna cū iudeis pascha celebrabat
Se em apli Johānis z veterum auctoritatem
secutuz ostendit. Nos inquit inuiolabilez cele
bramus diem neq; addentes quicq̄ nec dimi
nuentes. Hanc vero opinionem secut⁹ ē Phi
lipus Hierapoli mortuus: hanc Johannes
q supra pectus dni recubuit: z pontifex ei⁹ fuit
auream laminā in fronte portās. Hanc Poly
carp⁹. Traseas: Melito: z Narcissus hiero
solomytane ecclesie episcopus. Idem q̄z Vic
tor decreuit vt in quauis aqua baptismū pete
tes baptizarenē si necessitas instaret: hanc ob
rem quidā existimant pcilium in Palestina ha
bituz eē: cui Theophilus: Hereneus: Narcis
sus: Polycarpus: Bacillus: Asiane puicie

insignes epi interfuere. Res tñ integra in Nicenum cõciliũ trãslata: in quo etiã cõstitutũ ẽ vt pascha post quartã decimã lunã celebrarẽt ne iudeos imitari videremur. Fuere hui⁹ pontificis tẽpore multi doctissimi viri. Nã et Appion tum Hexameron fecit: et Paulus Samosatenus vna cũ Theodoto coriario existimauit saluatorẽ purũ hoiem fuisse: et Sextus de resurrectõe cõscripsit: ⁊ Arabian⁹ opuscula edidit ad xpianã doctrinã ptinentia. Judas ꝗ christiographiam supiorẽ tẽpor vsq ad decimũ Seueri annum cõscripsit: in qua tam erroris arguitur q aduentũ Antichristi suis temporibꝫ futurũ dixerit. In quẽ errorẽ ideo incurrisse putam⁹: qꝫ et vitia hoim et crudelitatem eo puenisse cernebat: vt diuti⁹ tolerari humanũ genus a deo nõ posset: que res et Lactantiũ postea ⁊ Augustinũ fefellit. Victor aũt ꝓpositis etiã qbusdã de regione voluminꝫ moritur: et apud beatũ Petrũ in Vaticano sepelitur: cuius diem festũ quito kalendas augusti celebramus. Sedit aũt annis decẽ: mensibꝫ tribꝫ: diebꝫ decẽ. At sedes dies. xij. tũ vacat.

Zepherinus

Epherinus natõe Roman⁹ ex prẽabundo Seueri tẽporibꝫ fuit. Qui genere Apher ex oppido Lepti vna cũ imperio cognomẽtũ ptinacis a Juliano ceso accepit. Is em̃ fisci ꝓcurator: mox tribun⁹ militaris p gradus alios vsq ad imperiũ peruenit. Parcus admodũ natura seuus. Adultis bellis lacessitus fortissime quidẽ rempu. licet laboriosissime gubernauit. Ad bellicã gloriã laudẽ ꝗ littera ⁊ addidit: philosophie admodũ studiosus. Foris partibꝫ ⁊ Adiabenos supat. Arabas aũt interiores ita cecidit: vt regionẽ eor ꝓuinciã Romanã faceret. Hãc obrem triũphans: vt in eius arcu sub capitolio posito adhuc apparet: Parthicus: Arabicus Adiabenicus ꝓgnomiãt. Edificijs ꝑterea publicis vrbẽ exornauit. Nã et Thermas Seuerianas ⁊ Septizoniũ extruxit nõ longe a Circo maximo Palatinũ inter et Celiũ montem Paulũ aũt affuit: quin Pauli secũdi pontificis iussu lapicule quidã supioribꝫ annis eam ꝑtem Septizonij: que adhuc extat demolirenẽ. At Zephirinus pontifex rei diuine magis q̃ hũane intẽtus cõstituit: vt astãtibꝫ clericis et laicis fidelibꝫ: et leuita et sacerdos ordinarẽt qꝫ postea in Chalcedoniensi cõcilio confirmatũ est. Statuit item vt cõsecratio diuini sãguinis in vitreo vase nõ aũt i ligneo: vt antea fieret. Hec ꝗ institutio sequẽtibꝫ tẽporibꝫ immutata ẽ. Metitum em̃ ẽ: vt neq in ligno fieret propter raritatẽ qua sacramẽtũ imbibitur: neq i vitro ꝓpter fragilitatẽ: neq ex metallo obtetrum sapore quem inde cõcipit: ꝗ fieri voluere ex auro argẽtoue aut ex stanno: vt i Triburensi et Remensi cõcilio scriptũ apparet. Idez preterea instituit vt omnes xpiani ãnos puberatis attingentes: singulis annis in solẽni diepasce publice cõmunicarẽt. Quod quidẽ institutũ Innocẽtius tercius deinceps nõ ad ꝓmunionẽ solũ: verũetiã ad cõfessionẽ delictorum traduxit. Mandauit item ne episcopus: vel a patriarcha: vel a primate: vel a metropolitano suo in iudiciũ vocat⁹ sine auctoritate apostolica damnaretur. Voluit postremo presbiteros omnes adesse celebrãte episcopo: qꝫ etiã (vt dictũ est) Euaristo placuit. Hui⁹ aũt temporibꝫ fuere et Heraclitus: qui in apostolũ commentaries scripsit: et Maximus q famosam questionem insigni volumine discussit: et Candidus qui Hexamerõ composuit. Et Origenes qui decimo Seueri ptinacis anno persecutione in christianos mota leonida patre interempto: quem ipe adolescẽs ad martiriũ adhortatus est cũ ⁊ fratribus ⁊ matre vidua paupper relinquitur: redactis in fiscũ paternis bonis: quod christum verum deum profiterenẽ: vnde grãmatica sibi ac suis victũ quesiuit. Discipulũ aũt Plutarchũ habuit: q postea martirio coronat⁹ est. Totus deinde ad religionẽ cõuersus catechizandi: hoc ẽ pdicãdi officium habuit. Tanti aũt ingenij fuit: vt nulla eũ lingua: nulla litteratura latuerit. Mira vtebat cõtinentia in cibo et potu: abstinẽtia in rebus alienis. Nã et pauptatem christi imitat⁹ ẽ: et multis annis nudis ambulauit pedibꝫ: illud ꝗ qꝫ in euangelio dicitur secutus est: et si puerile habetur: q: sũt eunuchi qui seipos castrauerunt propter regnum dei. Hui⁹ virtutẽ pleriq imitati martirium ꝓ fide xpi equo animo passi sunt: maxime vo Potamiena mulier: calida pice in caput eius fusa. Zepherinus autẽ cũ ex ordinatõibꝫ quatuor mense decẽbri habitis: pbiteros tredecim: dyaconos septẽ epos tredecẽ creassꝫ: moritẽ Seueri tẽpore: ac in via Appia nõ longe a cimiterio Calisti sepelit se, ptio calẽdas septẽbris. Sedit aũt ãnos octo: mẽses septẽ: dies decẽ: vacat tũ sedes dies sex.

Calistus

Calist⁹ natõe Romã⁹ pre Domicio ex regiõe Vrbis Rauẽnatũ vsq ad seueri tpa puenit: cui⁹ cũ animo fortuna mutata ẽ. Nã vbi quit⁹ a Nerone persecutionem in christianos mouet: ꝓtinuo varijs periculis et bellis distrahitur: hinc a Pescennio nigro: qui magnos in Syria motus concitauerat: hinc a Clodio Albino: quem tamẽ

in Gallia nõ incrdẽto prelio superauit. Inde vero in Brittaniã ꝓfectus ꝛeficiẽtibꝫ fere so-
cijs omnibꝫ varijs casibꝫ afflictatus: apud Ebu
racum Gallie mortũ anno imperij sui. xvij. du
obꝫ filijs relictis: Bassiano. et Geta: quorum
Geta hostis publicus iudicatus ẽ ac infect⁹
cũ ad vitã eius omnibꝫ ꝓbris ꝓtaminatã: tũ vt
marie q⁹ Papinianũ iuris ciuilis alteꝫ Asyl
lum sua manu necauerat. At Bassianus sũ-
pto a senatu Antonini noĩe ĩperio potit⁹ ẽ: ac
Caracalle cognomẽtũ accepit a genere vestis:
quã populo dono dedit. Is aũt pre asperior et
omniũ libidine intempantior: nullũ gen⁹ faci-
noris in vita pretermisit. Nam et fratrẽ Getã
occidisse putatur: licet Geticõ triumphũ eius
nomie durerit: et nouercã suã in vrorẽ duxit.
Nihil egregiũ de se reliquit preter Thermas
Anthonianas quas ipe inchoauit: et Alexan-
der pfecit: muniuit q viam nouam. Eos pre-
terea capitali pena affecit: q remedia quarta-
nis ac tercianis collo gestarent. Damnati pre
terea ab eo sunt q ad statuas minxissent. Hic
postremo dum bellum ĩ Parthos mouet: int
Edessam q Caras ab hostibꝫ circũuẽtus occi-
ditur septimo imperij sui anno: dum leuãde ve
stice causa ex equo descẽdisset. Calistus aũt põ
tifex in tãta rerũ ꝓturbatõe tãq sceleratis im-
peratoribꝫ nequaq ab instituto suo discedens
constituit: vt ter in anno ieiunaret die sabbati
pertim frumenti vini q olei gratia fm ꝓphe-
tam: videlicet quarto mẽse septio q decimo: in
choando annũ hebreoꝝ more. Verũ p⁹ea mu-
tata sententia id in q̃tuor ãni tẽpora trãstulit: ĩ
vernale scz: estiuale: autũnale: et hiemale: qbꝫ
tẽporibꝫ deinceps ratio sacroꝝ ordinũ habita
ẽ: cuꝫ antea id quidẽ tantũmõ decembri mense
fieri cõsueuisset. Idem q instituit ne clericoꝝ
delatores et accusatores vel infames: vel suspe
cti: vel inimici ĩ accusatõibꝫ q iudicijs recipere
tur. Eos vero hereticos putauit: q arbitrãtur
sacerdotes post crimen admissum. etiã si dignã
re nõ posse. Hunc edificasse basilicaꝫ in trans-
tyberina regione ĩ honorez beate virginis Ba
masus scribit. Non tũ crediderim hanc illam
esse: quam hodie tamcelebrẽ et am plã cernim⁹
cũ ea pãte ob crebras psecutões occulta essent
q ꝑterranea: q aptis ĩ locis ac pblicis fierent
Limiteriũ q de suo noĩe cõdidit via Appia:
eo loci vbi multoꝝ martirũ cineres antea re-
positi fuerãt. Vñ mirũ cuipiã videri nõ debet
si pri⁹ multos eisdẽ ĩ locis sepultos dirim⁹: cuꝫ
nomẽ illud postea a notiore psona traxerit. In
nisi ego hec loca cũ amicis quibusdã religioĩs
causa. Visunt adhuc cineres q ossa martiruꝫ
visuntur sacella: vbi priuatim sacrificia fierẽt
que publice quorũdã impatoꝝ edicto exhiberi
dro nõ poterãt. Hui⁹ tẽporibꝫ fuit Tertullia
nus apber Centurionis ꝓconsularis filius:
quem Hieronim⁹ primũ post Victorẽ q Appol
loniũ int doctos latinos cõmemorat. Acris ei
ingenij fuit: mlta volumina scripsit. Vidi ego
Hieronim⁹ inquit Paulũ quendã concordie:
qd oppidum ytalie ẽ: qui se beati Cypriani no
tarium: cum ipe admodum adolescẽs eẽt Ro-
me vidisse diceret: referretq Cyprianuꝫ nun
q̃ absq tertulliani lectione vnã diem pterijsse
Is do cũ vsq ad mediã etatẽ pbiter mansisset
inuidia deinceps q ꝓtumelijs clericoꝝ Roma
ne vrbis ad Montani doctrinã lapsus contra
ecclĩam volumĩa cõposuit: marie do de pudici
tia: de monogamia: de ieiunijs. Scripsit et con
tra Appollonium libros sex. Eisdẽ q tẽporibꝫ
multa pclare gessit Origenes. Nam et Hebio
neoꝝ herezim impugnauit: q et xpm ex ioseph
et maria natum purũ esse hoĩem dicebant: q le
gẽ iudaico ritu seruandã predicabãt. Hoc idẽ
et Symmachus sentiebat. Traduxit etiã sua
doctrina ad veram fidẽ Ambrosium quendaꝫ
Valentiniani dogmatis (vt ait Eusebius) imi
tatorem: vel vt Hieronimo placet: Mationi-
tem: cui ꝓ theochristo pbitero liber Origeis
de martirio inscribit. Hunc quidem etsi hostẽ
sibi porphirius desumpserit christiani nomis
accerrimus psecutor: ita tñ interdũ laudat: vt
nunc doctissimũ philosophum principem vocꝫ
et cũ dicat eum omnia platonis secreta consecu
tum: carpit tamẽ qd religoni christiane se ad-
dixerit. Scripsisse Origenem ad sex milia vo-
lumina librorꝝ. Hieronimus ipe refert. Erra
uit tamẽ (vt eidem et augustino placet) in ple-
risq: marie do in libro de principatu: quẽ Peri
archon apellauit. Nũc do et Pamphil⁹ mar
tir: et Eusebius: et Ruffin⁹ Aquileyensis pb-
biter mirifice cõmendant. At Calistus vbi ex
ordiatõibꝫ quinges p mẽsem decembrẽ actis:
pbiteros. xvj. dyaconos q̃tuor: episcopos octo
creasset: martirio coronatus ẽ: ac sepultus ĩ ci
miterio Calopodij via aurelia: tercio ab vrbe
miliario: pridie idus octobris. Sedit ãnos sex
mensibꝫ decẽ: dies. x. Vacat tũ sedes dies sex.

Vrbanus

Vrbanus natione Roman⁹ pre po
tiano. Ad. Aurelio Antonino ipa-
tore fuit: ãno xpi. ccxxvj. ab vrbe do
dita nonigẽtesimo q. lxx. Hic aũt vt putaba-
tur Caracalle fili⁹. Erãt em q dicerẽt eũ vulgo
ꝓceptũ. Romã veniẽs magna oim expectatõe

imperiũ adeptus. Heliogabali nomẽ sũpsit a sole: cui⁹ sacerdos erat edito templo. Phenices eũ Heliogabalũ solem vocant. Veruz ita ꝑter expectatõem is vixit: vt nullã de se nisi flagitioꝝ totiusqz obscenitatis memoriaz reliquerit. Nam et in virgines vestales incestum cõmisit: et prodrosas mulieres semp domi habuit: et iracũdia incitatus Sabinũ cõsularem virũ (ad quẽ Vlpian⁹ scripsit) e medio tolli iussit. Dignitates aũt et honores malis ac flagitiosis cõmittebat: quos quidẽ ita aliqñ deridebat: vt cuz secũ accubuissent stratis follibꝫ in cena: eisdem q̃ reflatis subito sb mẽsa omnes repirẽt. Ita aũt ihoneste ridebat vt publice i theatro solus audiret. Primus Romanoꝝ holoserica veste: mẽsis ac capsis argẽteis vsus ẽ. Admonentibꝫ amicis: cauẽt ne ad inopiã redigeret. Rñdit qd meli⁹. q̃ vt ipe mihi heres sim et vxori mee. Eo vesanie interdũ puectus est: vt decẽ milia pondo arachnearũ collegerit: qua ex re dicebat magnitudiem vrbis Rome cõprehẽdi posse. Exhibuit ꝑterea decẽ milia murũ mille mustelas: mille sorices. Hac ꝓ insania adeo ꝓtẽni ceptus ẽ: vt tumultu militari exorto ipe cũ matre necaret. Aiũt cũ ei a sacerdotibꝫ Syrijs dictũ eẽt vi moriturũ eũ passe funem serico z cocco intortũ: q̃ vitã laqueo finiret. Mortẽ aũ quarto iperij sui ãno: q̃ tempe i palestina Nicopolis vrbis: q̃ pri⁹ Emaus rei gr̃a suscipiẽte Aphricano rerũ ac tẽpoꝝ scriptore. Vrbanus ꝓ q̃ hui⁹ mõstri tpe fuit: nõ aũ Diocletiani (vt qdã volũt) multos sctitate vite z doctrina singulari ad fidẽ traduxit: Inẽ hos aũ Valerianũ virũ ꝓstãtissimũ: bẽe Cecilie sponsum: z Tyburtiũ eiusdẽ Valeriani frẽm: q postea martyriũ ꝓstãti animo tulere. Quam ꝓditoz eẽ ꝓgo ipa subijt i domo paterna: iã antea suo rogatu ab Vrbano deo dicata. Eiusd̃ q̃z Vrbani istitutũ fuit: vt ecclia ꝓdia ac fundos a fidelibꝫ oblatos recipet: ptireẽqz puentus clericis oibꝫ viritim: nihilqz cuiusꝑiã priuatũ eẽt: ꝑ in cõmune bonũ: qd hodie obsoleuit: tãta ẽ hoim rapacitas et libido. Sũt qui huic attribuũt distictoz q̃tuoꝝ tẽpoꝝ ac ieiunij: q̃ antea cõfundebãt hoim iperitia. Hui⁹ tẽporibꝫ Triphonẽ Origenis auditorẽ fuisse cõstat: q libꝝũ ꝓcipue cõposuit: de Vacca Ruffa in Deuteronomio. Minuti⁹ itẽ felix insignis tũ Rome causidic⁹ dyalogũ scripsit q̃ xpianũ et Ethnicũ disputãtes iducit. Scripsit et ꝓtra Mathematicos: cui⁹ eẽ Lactãti⁹ meminit. Alexãder q̃z hierosolomitan⁹ epus Bibliothecã illã hierosolimis tũ istituit: vñ tãtũ laudis ꝓsecut⁹ ẽ. At vbi ex ordinatõnibꝫ qnquies mense decembri habitis: ꝓsbiteros nouem: dyaconos quiqz: epos nouem creassz martirio coronat⁹ ẽ: z sepult⁹ i cimiterio pretertati via Tyburtina. Sedit annos q̃tuor menses decem: dies. xij. Sedes aũt dies. xxx. tum vacat.

Pontianus

Pontianus natione Romanus patre Calpburnio tẽporibꝫ Alexandri imperatoris fuit: anno ab vrbe ꝓdita. dcccc. lxxiiij. Anno ꝓ o christi. cc. z. xlv. Inter imperiũ ꝓ o Heliogabali et Alexãdri tres impatores sũt habiti Diadumen⁹: Macrinus: et Albinus: quoꝝ noia ꝑtermittẽ instituit: cũ qz parũ imperarũt: tum vel maxime qz nihil memoria dignum gessere: Solus tũ Albinus ob edacitatẽ nomẽ aliqd̃ apud pastores consecutus est: vt ait Cornelius: qui cẽtum persica campana: decem melones hostienses: quingentas ficos passarias: quadrigẽta ostrea vna cena comedebat. Sed omittamus hec monstra ad Alexandrum venio vnicum virtutis exemplar: qui senatus ac militum studio imperator creatus ad componendam rempu. vitio superioꝝ principũ labefactatã animũ adiecit. Adiutores aũt ad hanc rem habuit: et Julium Frontinum virũ doctissimum: Vlpianum et Paulum viros in iure ciuili prestantissimos. Justiciam ꝓ ita coluit: vt nemo vnq̃ de illata ab eo iniuria q̃stus sit. Procul omi pompa et ambitione vixit: vnde semel tantum dum consul essz picta toga vsus est. Siquis aũt inter salutandum caput flexisset: aut blandius aliquid dixisset: vt adulator reijciebatur. Erat preterea tante prudentie: vt a nemine decipi possz. vñ Turinum qui munera accipiebat: quod magna cẽ auctoritatis apud imperatorem videretur: in foro transitorio ad paluz alligatum fumo necari iussit: precone clamante fumo puniturꝰ qui fumum vendidit. Pecunias autem quarum mater Mamea vt mulier studiosa fuit omnino contempsit. Gemmas reiecit: vt res mulieres: dictitans in virgilio (quem Platonem poetarum vocabat plures) et meliores gemmas esse. Lenonum vectigal z meretricum et exoletorum in sacrum erarium inferri vetuit: idqz sumptibus publicis assignandũ censuit: quo et theatrum et circus et amphitheatrũ et stadiũ instaurarẽt. Statuas summoꝝ viroꝝ vndiqz cõquisitas in foro transitorio locauit. Thermas ꝓ o Antonini Caracalle: q̃ hodie Antoniãe vocãt: ꝑfecit z

ornauit. Templũ xpo edificare voluit: eumq; inter deos recipe. Habuit preterea xpm ipz Abraham z orpheum in lario suo. Alexander igit tot virtutib insignis iuuenis admodũ imperator creat⁹: bellũ statim cõtra Persas suscepit ac Xerxem eorz regẽ cõstantissime vicit. Discipline do militaris adeo seuerus emẽdator fuit: vt q̃sdam etiã integras legiones exauctorauerit. Qua seueritate factum ẽ. vt militari tumultu apud Maguntiacũ in Gallia occidere tur. Pontianus aũt põtifex Romanus instigãtib sacrificulis ydolorz: mandato principis ab vrbe Roma in Sardiniam insulã cũ Philippo presbitero deportat: eo potissimũ tempore quo Origenes Germanũ plbiterũ Antiochenum z Berillum Arabie epm ab heresi ad veritatem reduxit. Negabat Berill⁹ xpm añ incarnatõem fuisse. Aliqua opuscula hic scripsit marie do epl'as aliqt: qb origeni p sana doctrina gras agit. Extat et dyalog⁹ Origeis z Berilli in quo berillum heresos arguit. Tanti aũt ingenij fuit Origenes z doctrine: vt septez notarij sibi inuicẽ succedẽtes: homi vix sufficerent. Librarios habuit totidez et puellas apprime eruditas: q̃s omes ingenij copiã z vbertatẽ effũdẽdo dfatigabat Ab Antiochia do ac cessitus Romam a Mammea Alexãdri mre: q̃ hã filio⁹ vnice pius fuit in pcio habit⁹ Origenes: mulierẽ xpianã fidẽ edoctam relinquens Antiochiã rediit. Pontian⁹ do multas calamitates z grauia tormenta p fide xpi in Sardinia passus tandẽ mozit: cui⁹ corp⁹ postea a Fabiano pontifice Romam cũ magna veneratõe ac totius cleri suplicatõib reportatũ ẽ: ac sepultũ via Appia in Calisti cimiterio. Hic aũt ex sacris ordib bis mẽse decembri habitis: sex plbiteros: dyaconos quiq; epos sex creauit. Tenuit aũ i pontificatu ãnis nouem: mensibus quinq; diebo duobus. Vacat tum sedes a martirio eius dies decem.

Antherus.

Antherus natõe grecus pre Romulo põtifex creat. Maximino imperante: q ano ab vrbe condita. dccc. lxxxvij. ex corpore militari: postea q̃ bellum in Germania pspere gesserat: sine vlla senat⁹ auctoritate impator elect⁹ ẽ. Fuit aũt ingẽtis staturẽ vir: adeo vt pedes octo excederet. Pedes habuit tãte magnitudis. vt postea i puerbij lo cũ cesserit: cũ de lõgis z ineptis hoib loquuntur. Maximini caligã regrit. Pro anulo aũt vroris dextrocherio vtebat. Tãte do bibacitatis erat: vt vini amphorã vna cena biberet. Cerũ cum Sextus a Nerone xpianos cedib pseq̃ retur tercio anno postea q̃ regnare ceperat a Pupieno Aqleie quaz obsidebat vna cũ filio Maximino interfectus: psecutioni simul z vite finẽ imposuit. Mammee mlieris xpiane et Origenis mortez pmaxime cupiẽs. Ferũt i ea obsidione Aquileiensis feminas funes ex capillis suis fecisse: cũ nerui deessẽt: aut funes ad emittẽdas sagittas. Vñ in honorẽ matronaz tẽplũ Veneri Salue senat⁹ dedicauit. Antherus aũt prim⁹ statuit: vt res geste martirũ diligẽter exqsite a notarijs scribẽtur. Conscriptas recõdi i erario ecclesie mãdauit: ꝓt maximũ quendã q martirio coronat⁹ ẽ: ne vna cũ vita bene agentiũ memoria aboleret. Censuit item epz omisso primo epatu ad aliũ necitatis causa et vtilitatis nõ suipius: ß creditarũ ouium posse trãsferri: interposita sũmi pontificis auctoritate: qd hodie a plerisq; cõtra fit: ad vtilitatẽ eĩ ꝓpriam respiciẽtes ĩmo voluptatez: vt habeãt vnde expilent ad vberiorẽ semp respiciũt. Non quot oues: et qua ratõe pascẽde sint querentes: qd est officiũ boni pastoris: ß scisci tantes quantũ singulis annis inde excerpi possit. De cura aiaz pua fit mentio: de augendis ꝓuentib magna: quo multa iumẽta z plures seruos: ac eos gdem ignauos et stolidos domi alant. Hui⁹ aũt tpib Julius Africanus fuit inter scriptores nobilis: constituta etiaz (vt Eusebius ait) Cesaree suo noie insigni Bibliotheca. Hic sub. Ad. Aurelio Antonino legatõem suscepit p instauratõe Emaus: q̃ postea Nicopolis appellata ẽ: vt ante diximus. Scripsit item epl'az ad Origenem: qua oñdit fabulam Susanne apud hebreos nõ haberi: contra quẽ postea Origenes ob hãc rem grandem epistolam scripsit. Geminus q̃z Antiochene ecclesie presbiter: z Heraclias Alexandrine ecclesie pontifex tũ quidẽ in precio sunt habiti. Anther⁹ do vno tãtũmõ epo creato: martiriũ subiens: in cimiterio Calisti via Appia sepelit tercio nonas Januarij Sedit annis. xj. mẽse vno diebus. xij. Vacat tum sedes dies. xiij.

Fabianus.

Fabianus natõne Romanus ex patre Fabio a Gordiano et Philippo vsq; ad Decium imperatorem puenit. Gordian⁹ eñ imperũ adeptus: cum Parthos iam erũpẽtes ingẽti clade supasset: ad triũphum rediẽs: a Philippis necat. Cui⁹ hec fuit pcipua laus: qd ad sexagitaduo milia librorz i bibliotheca habuisse dicit. Philipp⁹ aũt anno ab vrbe cõdita nonigẽtesimo nonagesimoseptimo: reductis militez copijs e Syria in ytaliam vna cum filio Philippo ãnos qnq;

imperat. Hunc autem primum imperatorez christiani habuere: qui quidem misteria adire nunq̃ est ausus nisi confessus. Post terciũ vo imperij sui annũ millesimus ab vrbe condita annus impletus est. vnde et seculares ludi celebrati sunt: qui centesimo quoqz ãno repetebanť. Instituti a Valerio Publicola p⁹ exactos reges a seculo nomẽ ducentes: qõ est humane vite spacium. Hi tñ Becij fraude licet diuersis ĩ locis interfecti sunt: nam Philippus pater Verone Rome filius occiditur Fabianus autem pontifer septem dyaconis regiones diuisit: q a notarijs martirum res gestas colligerent ad ceteroz exemplũ: q christi fidem ꝓfitebãtur. Idem quoqz in cimiterijs pro dignitate martirum edificauit. Statuit preterea vt singulis quibusqz annis in cena domini: chrisma renouaretur: ac vetus in ecclesia comboreretur. Huius tempore exorta est Nouatiana heresis. Nouatus em̃ vrbis Rome presbiter ob cupiditatem episcopatus: omnia diuina atz humana miscebat ne in manus Cornelij qui Fabiano successit pontificatus deueniret. Ab ecclesia em̃ separatus semet ac suos id ẽ mũdos appellabat. Negabat apostatas etiam penitentes recipiendos esse. Hanc ob rem Rome cõcilium sexaginta episcoporum: totidem ꝑbiteroz cum dyaconis pluribo habitum est: q̃ Nouatij opinio vt falsa improbatur: qõ saluatoris exemplo nemini penitenti denegãda sit venia. Eisdem quoqz temporibus Origenes heresim quozũdam sustulit: affirmantiũ animos hominũ vna cum corporibo interire rursumqz in Anastasi (quam nr̃i resurrectionez vocant) vna cũ corporibus suscitari. Sustulit et heresim Helchesatarum: qui Paulum apostolum omnino respuũt: quiqz asserť negantem in tormentis christum nihil criminis habiturum: modo integri et recti sit cordis. Scripsit etiam idem auctor in Celsum Epicurum christianos impugnantẽ. Litteras quoqz de fide ad Philippum et Seuerã eius vxorem dedit. Ad Fabianum postremo de ordine fidei mlta cõscripsit. Alexander vo Cappadocie episcopus: cũ desiderio sacroz locoz hierosolimã prexisz: cogitura Narcisso eiusdẽ vrbis episcopo iam sene administratoz epatus secũ suscipere. Verũ sub Decio ardente ꝓsecutõe q̃ tẽpore Babylas Antiochie martiriũ passus est cesareã duct⁹ ob cõfessionẽ christi necať. At Fabian⁹ põtifer cui duz Anthero successor quereret: columba vt creditum est: supra caput astitit eiusdem forme qua illa visa ẽ: que spm̃sectm supra caput ihesu apud iordanez detulit martirio corona tur: vbi ex quinqz ordinatõibo mense decẽbri babitis presbiteros duos et. xx. dyaconos septem: episcopos vndecim creasset. Sepultus est autem in cimiterio Calisti via Appia. xiiij. kalẽdas februarij. Sedit an. xiiij. men. vndecim: dies vndecim. Vacat autem sedes diebo sex.

Cornelius

Cornelius natione Romanus: patre Castino Decij temporibo fuit. Qui e Pannonia inferiore Budalie natus interfectis Philippis imperuz sumpsit: odio in christianos exardẽs propter p'ilippos eiusdem secte imitatores. Verum cum postea biennio cum filio Cesare imperasset: a Barbaris oppriminitur: adeo vt eius cadauer nusq̃ repertũ sit. Digno certe damnat⁹ iudicio: q septimã p⁹ Neronẽ persecutõem in christianos mouens multos sanctissimos viros interemit. At vo sub epatu Cornelij: qui apostatas recipiendos censebat penitentes presertim: nouatus Nouatianũ extra ecclesiam ordinauit: q in Aphrica Nicostratum: quam ob rem. confessores qui a Cornelio secesserant: cum Maximo presbitero ac Moyse sentientes ad ecclesiam reuersi veri confessoris nomen adepti sunt. Verũ postea instantibus hereticis Cornelius: Centũcellas in exilium mittiť: ad quem Cpian⁹ Carthaginensis episcopus in carcerẽ coniectus litteras mittit: quibus intellexit et amicicalam itatem q exilij sui confirmatõem. Extant q alie Cypriani ad Cornelium epistole plene religionis et fidei: sed illa potissimũ elegans habetur: qua Nouatum discipulũ quendam suum accusat et damnat. De eadez quoqz heresi et Dyonisius Alexandrine vrbis episcopus: Origenis olim auditor ad Cornelium scripsit Nouatum ꝑserea alia epla rephẽdit qõ a cõmunione Romane ecclesie discessisset dicerет esse deductũ. Tum ille si inuit⁹ nouati (vt dicis) designat⁹ es: ꝓbabis: cũ volens secesseris. Cornel⁹ aũt priusq̃ i exiliũ mittiť instãte Lucina matrona sanctissima corpora Petri et Pauli e catechumbis vbi min⁹ tuta esse videbanť noctu leuãt. Paulũ Lucina in ꝑdio suo via Hostiẽsi collocat eo loci vbi iterfect⁹ fuerat. Petrũ vo Cornel⁹ apud loco repoit vbi crucis martiriũ subierat: in tẽplo Appollinis ad radices aurei montis. iij. kalẽdas Julij. At vo Beci⁹ vbi itellexit Cornelij lras a Cypriano accepisse eũ a Cẽtum

cellis Romam pduci iubet: quem ita in Telluris templo astante vrbis pfecto alloquit. Sic inqt obstinate vitam ducē instituisti: vt neqz deos cures neqz pcepta vel minas pncipum timeas: z ꝯ rempu. lras accipias ac mittas? Huic Cornelius. De laudib xpi: de rōne redimendoz animoz: non de imminutōne imperij lras accepi z reddidi. Tum Decius iratus sanctissimum viz plumbatis cedi: genus id flagelli est: atqz deinceps ad templum Martis duci iubet: vt simulacz eiꝰ adoraret: id si facē abnueret pena capitali afficerē. At vir sanctus dum ad supplicium ducerē omia bona sua Stephano archidyacono pmisit. Ptꝰ ß ōo tercio nonas May obtruncat. Hꝰ corpus beata Lucina vna cum qbusdam clericis noctu sepeliuit in arenario pdij sui: via Appia non longe a cimiterio Calisti. Sunt q scribant hunc pontificem sub Gallo z Volusiano passum. At ego multomagis Damaso credo: q Decij iussu hoc factum affirmat. Cornelij aī mense decembri sacroz initiandoz potestatem bis fecit: vnde pbiteros quatuor. dyaconos. iiij. epos. vij. creauit. Sedit annis duob: mensib duob: dieb trib. Sedes aī dieb gnqz z triginta tum vacat.

Lucius

Lucius natione Romanus: patre Porphirio impante Gallo Hostiliano pontifex eligit. Gallus em cum Volusiano filio impium obtinuit: quoz tempib in vltionem xpiani nominis tanta pestis exorta est: vt pauce dom nedum ciuitates z puincie extiterint: q non tantam calamitatem senserint. Nec Gallus z Volusianus dum ꝯ Emylianum res nouas agitantem bellum ciuile moliunt inter amne necantur: nondū ppleto imperij sui biennio. Emylianꝰ ōo obscuro loco natꝰ tercio mense occupat tyrannidis opprimitur. Mox aī Valerianꝰ in Rhetijs z Norico ab exercitu Gallienꝰ Rome a senatu impatoes eligunt. Quoz impiū pniciosum romano nomi fuit: pncipū ignauia z in xpianos seuitia. Nam z germani Rauennam vsz puenē: ferro ac flāma omnia vastantes: z Valerianus in Mesopotamia bellum gerens a Parthis captus: in Kutute turpit vixit. Eo enim vt scabello Pacorus Persaz rex equum inscensurꝰ vtebat: ac merito qdem cum statim vbi impium arripuit octauꝰ a Nerone adigi tormentis xpianos ydola colē: abnegantesqz interfici vbiqz iusserit Tercio aī tamclaro dei iudicio Gallienꝰ pacem ecclijs tribuit. Dero tñ iam em dei volūtate Barbari omnes in fines Romanos erupant: z tyranni qdam pniciosi exorti sunt: q qd domi relictum erat ab extno hoste pessundarent. Gallienus ōo cum rempu. deseruissz: ac Mediolani libidinib opaz daret occidit. Lucius igit mortuo Volusiano exilij pena liberatus romam veniens: constituit vt duo pbiteri: dyaconi tres vbiqz locoz epm comitarētur eius vite z actionis testes. Huiꝰ aī tpib martirium passus est Cyprianus: q pmo rethoricam docuit: deinde suadente pbitero cecilio (vt hieronimꝰ ait) a q z cognomen sortitꝰ est: ad xpianos transiens oes facultates suas pauperib erogauit. Presbiter pmo. deinde Carthaginensis eps creatꝰ sub Gallo z Volusiano martirij pena afficit. Cꝰ vitā z martiriuz Pontiꝰ eiusdē Cipani pbiter: z exilij comes egregio volumie ꝓposuit. Ante ōo q̄ moreret Cypanꝰ venerat in snia ecclie Romane. Non eē rebaptizandos hēticos: ß sola manus impositione in gram recipiendos. Hac em de re int Cypanum z Cornelium magna fuerat olim ꝓtentio. Lucius ōo antecz ad martirium iubente Valeriano duceret: omnē pratem ecclie Stephano archidyacono suo pmisit. Ter aī dandis ordinib sacris vacauit de cēbri mense: vnde pbiteos. iiij. dyaconos. iiij. epos. vij. creauit. Sepultus est int cimiterio Calisti via appia octauo kalendas septēbris Sedit annis trib. men. iij. dieb. iij. Dies gnqz z triginta sedes tum vacat.

Stephanus

Stephanꝰ natōne romanꝰ pre Julio. Cum iam de impio Romano actum videt: pontifex eligit: eo potissimum tpe q̄ Postumꝰ in Gallia tyrannidē occupat: cum maximo reipu. emolumēto. Nā annis. x. ingenti moderatōne vsus pulsis hostib: puinciam in pstinam formam redegit. Huic deinde militari tumultu apud Magūciā cum infecto Victorinꝰ successit: vir qdez in re militari strennuus: ß dum nimie libidinis eēt z aliena mrimonia corrūpet: Agrippine occidit. Stephanꝰ aī ad ordinandā ecclaz ꝓuersus instituit: ne sacdotes z leuite vestib sacris alibi q̄ in ecclia: z pagendis sacris vterent: ne si secꝰ facerēt penaz Balthessar regis babilonis subirēt: q vasa sac ꝓphanis maib attigerat. De rebaptizandis aī his q ad fidē redyssent. eadē sensit q̄ Cornelij pōtifex: neqz vllo mō his recōmunicandū esse q rebaptizarēt. Vlñ dyo. q ātea hac de re cū carthaginēsib z orientalib sēserat: mutata snia ad stephanū scribēs: eū bono esse aio iubet. cū ecclie tā

Asiane q̃ Aphricane mutata opinione in
sniam Romane sedis iam venissent. Fuuit 7
ecclíam dei illa tempestate Malchion eloq̃n-
tissim⁹ Antiochene ecclie p̃sbiter. Hic em̃ pr̃
Paulum Samosatenum ep̃m Antiochenuz
scripsit: q̃ dogma Artemonis instaurare co-
nare: affirmantis xp̃m pmunis nature homi
nem tantūmodo fuisse: nec semp fuisse: ꝗ a ma
ria sumpsisse p̃ncipium. Que opinio postea ī
Antiocheno pcilio omniuz psensu improbata
est. Hac ar̃ de re idem Malchion g̃ndem epi-
stolam nomine Synodi ad xp̃i fideles scp̃sit.
Stephanus ar̃ cum ope 7 ōbis multos genti
les ad fidem xp̃i puertisset: pqsitus a Gallie-
no: vt qdam volunt: vel ab his q ex Beciano
edicto xp̃ianos psequebar̃: vna cum plerisq̃
suoz ad martirium rapir̃. Capite em̃ mulcta
tus in Calisti cimiterio via appia sepelir̃: q̃r-
to nonas augusti: cum iam ex ordinib̃ sacris
bis mēse decembri ꝓpositis: p̃sbiteros sex: dy-
aconos qnq̃: ep̃os tres creasset. Sedit annis
septem: mensib̃ qnq̃: diebz duob̃. Sedes ar̃
ad dies duos 7 viginti tum vacat.

Sixtus.

Ixtus secundus natione grec⁹ pa-
tria Athenie̅sis ex philosopho xp̃i
discipulus factus est durante ad-
huc Beciana 7 Valeriana psecutione. Sz nō
erit a re nr̃a alienum reliquos tyrannos: vt
cepim⁹ sparsim scribere: qō vez p̃ncipem atti
gerim⁹. Nam Victorino in Gallia interem-
pto Thetric⁹ senator: q tum Aquitaniaz gu-
bernat: absens a militib̃ impator creat. At
ōdum hec in Gallia agerent̃ p Odenachuz
Perse victi: defensa syria: Mesopotamia vsz
ad Cthesiphontez recepta est. Eaq̃ tempesta
te exorta doctrina est apud Ptholemaidez: q̃
olim Barce vocabat: Pentapoleos ciuitate
plena blasphemijs in deum patrem 7 in xp̃m
quem summi dei filium esse negabat: p̃mogē-
nitumq̃ omnis creature: simul etiam sp̃ūsan-
cti intellectum auferebant: Hi Sabelliani a
Sabellio auctore tam puerse secte inuentore
vocati sunt. Quid dicam de spurcissimo Che
rinti dogmate? Qui pt⁹ mille annos futuram
Anastasim 7 regnuz xp̃i in terris dicebat: vñ
Chiliaistos a grecis vocat⁹ est. Is ar̃ qz libidi
num 7 cupiditatum impatiens erat: volupta
tes ipsas in pmissionib̃ futuri regni sanctis
ponebat: abundantiam cibozz 7 mulierz co-
piam. Idem sentiebat 7 nepos in ptib̃ egipti
ep̃us. In delitijs em̃ corpis 7 voluptatib̃ om
nib̃ regnaturos in terra sanctos cum xp̃o di
cebat. Hinc Nepotiani tam turpis secte imi-
tatores vocati sunt. Confutare 7 extinguere
has opiniones Sixtus aliq̃n meditabar̃: ve-
rum accusatus quod xp̃i fidem contra impa-
torz decreta p̃dicaret: capt⁹ ad Martis tem-
plum ducir̃: vt aut marti sacrificet: aut si id
facere noluerit pena capitis subeat. Eunt̃ ad
supplicium Laurenti⁹ archidyaconus ita al-
loquir̃: Quo ingt pgrederis sine filio pater?
Quo sacerdos optime sine ministro properas?
Cui Sixtus: ego te non desero fili: maiora ti-
bi p fide xp̃i supsunt certamina: pt⁹ triduum
me seq̃ris sacerdotem leuita. Interim ar̃ sigd
ī thesauris habes: id paupib̃ distribue. Eo-
dem ōdie vna cum Sixto dyaconi ser inter-
ficiunt̃. Felicissim⁹: Agapitus: Januarius:
Magnus: Innocenti⁹. Stephan⁹ sexto idus
augusti. Laurēti⁹ ōdo triduo pt⁹ vna cū Lau
dio subdyacono: 7 Seuero p̃sbitero: 7 Cre-
scentio lectore: 7 Romano ostiario varijs
cruciatib̃ necar̃ q̃rto idus augusti. Exustum
igni Laurentium ferunt. Vincenti⁹ ōdo quem
Sixti discipulum fuisse constat in Hispani-
am pfectus: huic martirio interesse non potu
it. Sixtus aūt in pontificatu suo sacroz or-
dinum potestatem bis fecit mense decembri:
vnde 7 p̃sbiteros quatuor: dyaconos septem:
ep̃os duos creauit: Sixti corp⁹ in cimiterio
Calisti via appia sepelir̃. Reliqui ōdo marti-
res iacent in cimiterio pretextati in agro Ce-
ranio via Tiburtina. Sedit ar̃ Sixtus an-
nos duos: menses decem: dies tres 7 viginti.
Vacat tum sedes dies qnq̃z 7 triginta.

Dyonisius

Yonisius cui⁹ originez Damasus
inueniri potuisse negat: ex Ado-
nacho pontifex creatus. p̃sbiteris
ecclias 7 cimiteria in vrbe Roma statim diui
sit. Parrochias 7 dyoceses sorzis distribuit:
quo qsq̃z finib̃ suis limitibusue ꝓtentus essz.
Hui⁹ tpib̃ fuisse Claudium existimauerim:
q vbi ex voluntate Senat⁹ impium suscepit
Gotthos annis iaz qndecim: Illiricum Ma-
cedoniamq̃z vastans bello adortus incredibi-
li clade superauit. Hanc ob rem in curia au-
reus Clype⁹: in Capitolio aurea statua eidē
a senatu decreta est. Adorbo autem corrept⁹
apud Syrmium mortur: nondum expleto bi
ennio in imperio: quo mortuo statim Quin-
tilius frater ab exercitu imperator eligitur:
vir quidem vnice moderationis. 7 qui solus
fratri preferri posset. His q̃z decimoseptimo
imperij die interficitur Dyonisij ōdo tempori-
bus: Paulus Samosatenus ab orthodoxa
fide disedē Artemonis heresim suscitauit.

Nam in demortui locum Antiochenus eps creatus supbe nimium sese habebat. Intereundum eñ p̃ supbia ⁊ lr̃as relegebat ⁊ dictabat epistolas: multis constipato agmine p̃cedentib̃ ac sub seqntib̃. Unde ꝓpter hois arrogantiam xp̃ianam religionem plerq̃ detestabanť. Sed qd facerent nr̃a tempestate: qua nil vel supbie vel pompe: volo dicere luxurie addi potest? Si tot adolescentes antambulones sericatos ⁊ coccinatos in eqs p̃ferocib̃ ac phaleratis viderent? Sique subseqntium p̃biterorꝫ turbam cernerent: clamydib̃ optimi cuiusq̃ coloris hincinde ab eqs deauratis pendentib̃? Execrarenť eos sat scio: dicerent nil eis cum xp̃o p̃ter similitudinem quandaꝫ religionis commune esse. Ad paulum redeo: quem tutius rep̃hendere licet. Is eñ inflat̃ opinione suipsius ac tribunal alti̇ querẽs negabat dei filium e celo descendisse: ñ a maria cepisse originem ⁊ initium e terra habuisse. Hanc ob rem in ꝓcilio Antiocheno omnium ep̃orꝫ: q aderant ꝓsensu publice damnatus ẽ. maxime v̄o Gregorij cesariensis ep̃i viri sanctissimi sententia: q tanto concilio interfuit: ⁊ postea pro fide xp̃i martirij penam subijt. In Paulum v̄o Adalchio Antiochenus p̃sbiter multa diseruit ⁊ scripsit: q: Artemonis heresim (vt dixi) instaurare conabať. Huic autẽ concilio ꝓpter senium interesse Byonisi̇ non potuit. Ea tamen de re ad eum p Maximum Alexandrinum ep̃m late p̃scriptum est. Adortuus ať Byonisius sepelit̃ in cimiterio Calisti vbi ex institutõib̃ duab̃ mense decẽbri habitis: p̃sbiteros duodecim: dyaconos sex: episcopos septem creasset. Sedit annis sex: mensib̃ duob̃. dieb̃ quatuor. vacat tum sedes dies sex.

Felix.

Elix natione Romaṅ patre Constantino Aureliani tpe fuit: q anno ab vrbe cõdita millesimo ac vigesimo septimo impium adeptus: vir militari disciplina Clarus: Gotthos apud Danubium q̃ui p̃lio supat. In Asiam deinde transiciens. Zenobiam: q occiso Odenacho mari to Orientis tenebat impiuꝫ: apud Thymas haud longe ab Antiochia tenore magisq̃ prelio vincit: eamq̃ in triumphum vna cum Tetrico ducit: q̃ apud Catalaunos supato Gallias recepat. Aureliani tñ clementia ⁊ humanitate Zenobia honorifice in vrbe cõsenuit: vñ Zenobia familia Romana originem habuit. ⁊ Tetritus ꝓfuat̃ Lucanis deinde p̃fuit. Ad pacis v̄o opa ꝓuersus impator: ⁊ tẽplum Apollinis ⁊ muros vrbis magificentissimis operib̃ extruit. Hic autem postea mota in xp̃ianos p̃secutõne: nonus a Nerone de celo tactus inter Constantinopolim ⁊ Heracleam in Zenophrurio occiditur. Felix autꝫ martirum glorie consulẽs: statuit vt quot annis sacrificia eorum nomine celebrarenť: vtq̃ nullibi q̃ in sacro loco ⁊ a viris sacris initiatis sacrificium: quod missam appellant celebrareť: necessitatem semp excipiens. Quod si de consecratione templi ignoratum fuerit: vtpote: vetustate: ⁊ abolitione monumentorꝫ consecrari denuo mandat. Neqꝫ enim (vt ipe aiebat) iteratum diciť quod factum esse nesciatur. Huius tempore Adanes quidam gente persauita ⁊ moribꝫ Barbarus: profiteri se xp̃m ausus est: ascitis in societatem duodecim discipulis: quo fidem reb̃ in omnib̃ faceret. Ut autem tum impugnať Adanes ob impietatem ⁊ supbiam: ita maxime laudatur Anatolius Laodicenus episcopus ꝓpter religionem ⁊ doctrinam. Ausus etiam eodem tempore Saturninus est nouam Antiochiam condere: exercitus opera fretus. Verum dum audacter nimium imperium q̃ molitur inuadere: Apamee tandem occidit. Felix autem vbi repetitis sacris ordinib̃ mẽse decembri: presbiteros nouem: dyaconos qnqꝫ: episcopos qnqꝫ creasset: martir via Aurelia sepelitur tercio kalendas Junij in Basilica: quam antea in honorem dei condiderat: secũdo ab vrbe miliario. Sedit autem annis. iiij. mensib̃. iij. dieb̃ qndecim. vacat tum sedes dies qnqꝫ.

Eutichianus

Utichiaṅ natione Thuscus patre Maximo temporib̃ Aurelianí fuit: cui quidam interempto Tacitus succedit: vir certe ydoneus reipu. gubernande ob eius virtutem ⁊ integritatem. Verum in ponto sexto mense post adeptum imperium occisus est. Floriaṅ q̃ qui Tacito successit: tercio demum imperij sui mense apud Tarsum occiditur. Eutichianus autem instituit vt in altari frugib̃ benedicereť: maxime v̄o fabe ⁊ vue. Constituit item nequi martires sepelire vellent sine Balmatica collobione purpureo id facere auderent. se nesciente presertim. Sunt q scribant hui̇ tempib̃ Dorotheum Eunuchũ fuisse viꝫ certe greca ⁊ hebraica lingua doctissimũ: ċ doctrina mirifice delectatũ aurelianũ fer̃t. Nã ita p̃mis ĩpij sui

annis xpianis fauit: vt Pauli samosateni se
ctam ab ecclia sepauerit. Vex postea malis
consilijs subornatus in xpianos (vt diri) pse
cutionem mouens: scriptis iam ea re ad p̄
sides puincia lris diuino iudicio interimit
Ipsi⁹ autem Dorotheī scripturas sacras ex
ponentis auditor. Eusebius etiaz adolescens
fuit. Anatolius ꝗ Alexandrin⁹ Laodice sy
rie eps multe doctrine vir: pclara q̄daz in ma
thematicis ⁊ scriptura sacra tum composuit
Iuuectus ē ⁊ in Adanicheoz heresim q̄ tum
marie inualuerat. Hi ad reliqs errores ⁊ du
as substantias introduxerunt bonam ⁊ ma
lam: dixere q̄ animas ex deo quasi ex aliquo
fonte manare. Testamentum vetus omnino
respuebant. nouum vo aliqua ex pte recipie
bant. At Eutichianus vbi ex sacris ordinib
mense decembri habitis p̄sbiteros. xiij. dyaco
nos qnqz: epos nouem creasset: martirio coro
nat: ⁊ in cimiterio Calisti via Appia sepelit
octauo kalendas augusti. Sedit an. vnum.
mensem vnum: diez vnum. Vacat tum sedes
dies octo. Sunt tn q scribant eum ānis octo:
mensib decē in pontificatu vixisse: ꝫ ego mul
tomagis Damaso credo: q prime sententie au
ctor est.

Caius

Aius natone Dalmate⁹ pre Caio
ex genere Dyocletiani impatoris
primum pbi tpe fuit: deinde Caio
⁊ Carino impantib. Probo at rei militaris
gloria insignis: suscepta reipu. administratio
ne Gallias a Barbaris occupatas ingenti fe
licitate restituit. Saturninum impium vsur
pare conantem in oriente: Proculum ⁊ Bo
nosum Agrippine magna celeritate oppressit.
Apud Sirinum tn vir acer ⁊ iust⁹: tumultu
militari ⁊ licentia occidit anno impij ei⁹. vj.
pt⁹ quem Carus Narbonenensis impium su
scepit ac biennio tenuit. Hic cum filios duos
Carinum ⁊ numerianū ad gubernacula im
perij traduxisset: bello Partico captis etiam
Celenis ⁊ Cresiphonte nobilissimis vrbib
in castris fulmine ictus pcidit. Numerianus
vo q tum cum patre erat rediens Apri soceri
sui fraude necat. Carin⁹ at pbris omnib pta
minat⁹ a Dyocleciano difficili tn bello ī dal
matia vict⁹. scelex suox penas tandem luit.
Caius vo ordines in ecclia distinxit qb tan
q̄ gradib qbusdam ad epatum ascendet. Hi
erant ostiari⁹: rector. exorcista: accolitus: sub
dyacon⁹: dyacon⁹: p̄sbiter: eps. Idem ꝗ (vt
quondam fabian⁹) regiones dyaconis diui
sit: q res gestas martix pscriberet. Constituit
etiam ne xpianus qspiam sacris initiatum in
iudicium vocaret: neue pagan⁹ aut heretic⁹
accusandi xpianum hominem pratem habet.
Hui⁹ tempe fuisse Victorinum Petabionen
sem epm constat: q multa pmetaria in sacros
codices scripsit. Iuuect⁹ est etiam in heresis
omnes licet non eque grecam linguam ac lati
naz nouerit (vt Hieronimo placz) q affirmat
eius scripta gndia sensu: popositione vilissima
apparuisse. Pamphilus vo p̄sbiter Eusebij
Cesariensis epi necessari⁹: adeo diuinox volu
minum cupidus fuit: vt magnam ptem libro
rum Origenis sua manu descripserit: quos q
dem libros Hieronim⁹ affirmat se vidisse in
Bibliotheca Cesariensi tanta auiditate: vt
Cresi diuitias psecutum se arbitraret. Scri
psit idem Pamphilus Apologeticum p Ori
gene: qd etiaz Eusebi⁹ non multo p⁹ fecit. At
vo Caius orta in xpianos tepe Dyoclecioni
tanta psecutione q̄nta nunq̄ antea: in subtra
neis locis q̄s Cryptas vocant: diu latuit. Ca
ptus deinde a psecutorib vna cum Gabinio
fratre: eiusq filia Susāna martirio coronat
⁊ via appia in cimitēio Calisti sepelit decimo
kalendas may. Sunt etiam q scribant Luci
am: Agatam: Agnetem non multo pt⁹ marti
rium passas fuisse. Sedit at Caius annis vn
decim. men. q̄tuor: dieb duodecim. Quo qdē
tpe p̄sbiteros qnqz ⁊ viginti: dyaconos octo:
epos qnqz creauit. Quater ordinib sacris me
se decembri habitis. Vacat tum sedes dies
vndecim.

Marcellin⁹

Arcellinus natione Roman⁹: pre
Proiecto Dyocleciani dalmate
obscuro loco nati: ⁊ Adaximiani
tpib fuit. Dyoclecian⁹ em anno ab vrbe pdi
ta. Ad. xlj. ab exercitu impator elect⁹ Aprum
q Numerianum interfecerat ipsemet occidit.
Vex moto in Gallia tumultu potiusq̄ bello:
eo cum exercitu Adaximianum cognomento
herculeū misit: q agrestes facile ppescuit. At
vo circūstrepentib vndiqz bellis cum solus
Dyocletian⁹ resistere tot piculis non posset:
Adaximianū augustū: Costantiū vo ⁊ Ada
ximianū Galerium cesares creat. Adaximia
n⁹ at hercule⁹ Carusio fraude Allecti inem
pto Britaniaz pt⁹ annos. x. recepit. At Con
stāti⁹ cū pmo in gallia male pugnasset: renoua
ta secdo pugna: multa milia almanox occidit.
q eo venerāt mercede pducti: ac Gallias paca
tas reddidit. Dyocletian⁹ interī captā Alex
driaz quā Achileo resistēte mēsib acto obse
derat diripiendā militib dedit. Preterea vo

Maximianus Galeri⁹ cum duob⁹ prelijs ꝯ
Narseum bene pugnasset: postremo inē Gali
etium ⁊ Lazas supaē. Atq; tamsinistra pugna
amissis copijs ad Byoclecianū ꝓfugit: a quo
ita arroganē exceptus est: vt p aliquot milia
passuum purpurat⁹ añ curr ei⁹ cucurisse dica
tur. Is aē hac ꝓtumelia motus: repetito bello
hostes supat ac domat. Pacatis ꝫ mō vndiq;
reb⁹ Byaclecian⁹ in oriente. Maximian⁹ ꝯo
hercule⁹ in occidente. vastari ecclias xp̄ianos
affligi interficiq; mandant: decima pt⁹ Nero
nem p̄secutione: q̄ certe omnib⁹ diuturnior ⁊
immanior est habita. Nam ⁊ scripture sacre
igni exuste sunt: ⁊ siqs xp̄ianus in magistratu
fuisset: eo sublato ꝛmanebat infamis. Preterea
ꝯo hui q in xp̄ianismo pdurabant: libertatem
consequi non poterant. Milites item xp̄iani
cogebanē aut īmolare ydolis: aut militiam
pariē vitamq; deponere edicto p̄ncipis in fo
ro posito. Hoc ꝯo qdam lacerare ausus pelle
nudatus: supfuso aceto ⁊ sale tamdiu cruciaē
quoad vita supfuit. Hunc in fide ꝓfirmarunt
Dorothe⁹ ⁊ Gorgonius viri clarissimi. His
dem dieb⁹ forte fortuna in vrbe Nicomedie
regia domus incendio ꝓflagrare cepit: vnde
impator a xp̄ianis id factum falsa suspitione
existimans multos inēfici plerosq; viuos in
igni conijci iubet. Eadem q̄q; sententia vsi sunt:
q in Miletene ꝓuincia: in Syria: in Aphri
ca: in Thebaide: in Egipto cum impio erāt.
In planicie ꝯo Palestine ⁊ Tyri mlti seuis
simis bestijs expositi sunt. Nullum aē genus
tormenti xp̄ianis tum non adhibitum ē. Pro
ungulis eīm testas fictilium vasculoꝝ adhibe
ant: qbusdam ꝯo harundines acute sub vn
guib⁹ figebanē. Hoc etiam tormento verate
mulieres sunt hardinib⁹ ipsis p pudenda cor
poꝝ adactis. Urbis q̄dam in Phrygia tota
combusta ē: qr cines ydolis sacrificia exhibē
recusarant: adaucto Romano viro sanctissi
mo eos in fide retinente: ad hoc postremo ve
cauterio adustis seuirent. Passi etiam mar
tirium sunt Anthim⁹ Nicomedie ep̄us: Luci
anus presbiter Antiochenus vir doctissimus
Damphilus Cesariensis. Hileas Egipti
us. q ⁊ Thyn⁹ vocabaē. Is eīm capitali pena
afficiē: qd ⁊ libr de laudib⁹ martir ꝓposuit:
⁊ impugnare iudices male iudicantes ausus
est. Quid plura? cum Damasus referat. xvij.
milia hoīm vtriusq; sexus dieb⁹. xxx. p diuer
sas ꝓuincias martirio coronata fuisse. Omit
to eos q in insulas relegati sunt: vel ad metal
lum: vel ad op⁹ metalli: vel ad fodiendas ba
renas excidendosq; lapides damnati: q̄ multi
tudo ꝓpe infinita est habita. At Marcellin⁹
pontifex ad sacrifica gentium duct⁹: cum mi
nis instarēt carnifices: vt thura dijs exhibēt:
metu pterrit⁹ deos alienos adorauit. Habito
deinde non ita multo pt⁹ ꝓcilio centū ⁊. lxxx.
ep̄oꝝ in Sinuessa vrbe Campanie: eo ⁊ mar
cellin⁹ squalidus ⁊ puluerulent⁹ ac cilicio in
dut⁹ ꝓficiscē: petitq; vt sibi ꝓ incōstantia de
bita pena tribuaē. Qui eum damnaret in tā
to ꝓcilio nemo vn⁹ inuēt⁹ est: cum dicerent oēs
ea ferme rōne Petr peccasse ac flendo pcti pe
nam luisse. Redijt romam Marcellin⁹ irat⁹:
Byoclecianum adijt: hoīemq; increpat: q se
impulerit dijs gentiū īmolare. Ducē ad mar
tirium Byocleciani iussu Marcellinus cum
Claudio: Cyrino: Antonino xp̄i fidelib⁹. In
tereundum ꝯo Marcellum presbiter admo
net: ne Byocleciani p̄ceptis obtempet in reb⁹
maxime ad fidem ptinentib⁹: neue corp⁹ suū
sepulture tradēt: qd̄ dicēt ob negatum salua
torem se id nequaq̄ mereri. Hoꝝ aē sil' inter
emptoꝝ corpa Byocleciani iussu ad dies sex
⁊. xxx. insepulta iacuerē via publica. Vñ Pe
tri apl̄i iussu: q Marcello in somnis apparuit
via Salaria in cimiterio: qd̄ Priscille dein
ceps nomen habuit. sepeliunē sexto kalendas
mayus apud bēti Crescētionis corp⁹. Tandē
ꝯo apparuit oculos deus (vt Eusebi⁹ ait) ⁊ eo
Byoclecianus ꝓpulit: vt deposito impio p̄ua
tus viuēt. Idem facit ⁊ Maximian⁹ ei⁹ colle
ga acerrim⁹ p̄secutōnis xp̄iane auctor: q pt⁹
aliq̄t annos multis varijsq; morbis vexat⁹:
ac pt⁹ longos cruciat⁹ insania mentis pcit⁹:
furijsq; scelerē agitatus seip̄m tandem pemit.
Hanc aē calamitatē: quā nr̄i passi sunt a deo
pmissam refert Eusebi⁹: ꝓpter corruptos ni
mia libertate ⁊ indulgentia xp̄ianoꝝ mores.
maxime ꝯo ecclīasticoꝝ: q̄ꝝ puersitatem diui
na iusticia frenare hac p̄secutōne instituit: dū
simulationem in vultu: dolum in corde: falla
ciam in coꝝ ꝯbis cerneret: Hi eīm liuore: sup
bia: inimicitijs: odijs inē se certantes tyran
nidem potiusq̄ sacdotium sape videbanē: xp̄i
ane pietatis oīno obliti: ac ꝯina mīsteria ꝓ
phanantes potiusq̄ celebrātes. Sz qd futuꝝ
nr̄a etate arbitramur: q̄ vicia nr̄a eo creuere:
vt vix apud deum miscōie locum nobis reliq̄
rint? Quanta sit auaricia sacerdotum: ⁊ eoꝝ
maxime q reꝝ potiunē: q̄nta libido vndiq; con
q̄sita: q̄nta ambitio ⁊ pompa: q̄nta supbia ⁊
desidia: q̄nta ignoratio tum suipsius: tum
doctrine xp̄iane: q̄ parua religio ⁊ simulata
potius q̄ vera. q̄ corrupti mores vel in pro
phanis etiam hominibus: quos seculares
vocant detestandi non attinet dicere: cum ip̄i

ita apte ⁊ palam peccent: ac si inde laudem q̃rerent. Veniet mihi credite vtinaz falsus sum vates: veniet. Thureus hostis xp̃iani nominis Dyocleciano ⁊ Maximiano violentior: Italie claustra iam pulsat. Nos tesides ⁊ somniculosi interitum ꝓmunnem expectam⁹: voluptati priuate potius q̃ cõmuni vtilitati ꝓsulentes. Ad Marcellinum venio: quez vtinam aliqñ im itate ad sanitatem redeamus. Hic em̃ (vt dixi) cognito errore suo quo a fide tefecerat: ad se rediens martirium, p fide xp̃i constanti animo passus est. Vbi ex sacris ordinib⁹ bis mense decembri habitis. p̃sbiteros quatuor: dyaconos duos: eꝑos qnqz creasz. sedit aĩ annis nouẽ: men. ij. dieb⁹. xvj. Vacat tum sedes dies qnqz ⁊. xx.

Marcellus

Marcellus natõne Roman⁹: patre Benedicto ex regione vie late a Constãtio ⁊ Galero vsz ad Mazentium peruenit. Constantius enim ⁊ Galer⁹ abdicantib⁹ se ab impio Dyocleciano ⁊ Maximiano imperij gubernacula suscipientes ꝓuincias inter se ptiti sunt. Nam Galerus Illiricum Asiam ⁊ orientem sortit⁹ est. Constantius ꝯo singulari moderatõne vsus: Gallia tantum ⁊ Hispania ꝓtent⁹ fuit: licet ei ⁊ Italia sorte obtigerit. Vnde Galer⁹ duos cesares legit: Maximianum quem orienti pfecit: ⁊ Seuex cui italiaz ꝓmendauit. Illiricum ipse retinuit: qꝯ ea Barbaros hostes ꝓpl̃i Ro. iter facturos sentiebat. At Constantius vir singularis mansuetudinis ⁊ clementie Gallis omnib⁹ carissim⁹ fuit: p̃cipue ꝯo q̃ ⁊ Dyocleciani vaphrum ingenium ⁊ Maximini crudelitatem non sine magno discrimine euaserant. Mori aut̃em Constantius Boraci in Brittania p̃ncipat⁹ sui anno. xiij. atz in diuos summo oim ꝓsensu referr̃. At Marcellus diuino cultui intent⁹: vbi Priscillam matronam Romam impulisz cimitterium suis sumptib⁹ via Salaria ꝓstruere: titulos qnqz ⁊ viginti in vrbe Roma ꝓstituit: q̃i Dyoceses ad cõmoditatem baptismi ⁊ oportunitatem eoz: q ad fidem ex gentib⁹ quotidie veniebãt: ꝓsultum iri ⁊ eo modo sepulturis martiz videbat. Mazenti⁹ ꝯo vbi Lucinam matronaz Romanam instituisse ecclʼiam dei rex suaz heredem intellexisset. irat⁹ ⁊ mulierem ipam relegauit ad tp̃s: ⁊ Marcellum captum impellere minis conat⁹ est: vt ⁊ epatu se abdicaret: ⁊ xp̃ianum nomen deponeret: quem vbi ꝓtemnẽ ⁊ deridẽ sua p̃cepta vidit: in cacabulum ad custodienda aialia publica (vt qdam volunt) statim inclusit. quo in loco nec orationes vnq̃: nec ieiunia p̃termisit. Parochias item non sec⁹ ac si liber esset: epistolis gubernabat. Mense aĩ nono captiuitatis sue a clericis noctu e cacabulo liberat⁹ est q̃ ex re maiore pcitus ira Mazenti⁹ sactissimum viz in cacabulum redegit: vbi cum fede ⁊ incomodo habitaret pedore ⁊ situ mortuus est. At ꝯo Lucina sanctissimi viri corp⁹ via Salaria in cimiterio Priscille ꝓdidit. xvij. kalendas februarij. Postea aĩ re xp̃iana crescente cacabuli dom⁹ in ecclʼia erigit̃ beati Marcelli noie: q̃ etiam etate nr̃a inuisit̃. Sunt aĩ q̃ scribant Mauricium cum vna xp̃ianoz legione apud Rhodanũ flumen a pscutorib⁹ cesum. His addit̃: Marc⁹. Sergi⁹: Cosmas: Damian⁹ aliqz ꝓplures: q vbiqz terraz cedebãt. Marcell⁹ aĩ annis qnqz sedẽs: men. sex. dieb⁹ vno ⁊ viginti ex sacris ordinib⁹ mense decembri habitis: p̃sbiteros sex ⁊ viginti: dyaconos duos: eꝑos vnum ⁊ viginti creauit. Vacat tum ei⁹ morte Romana sedes dies viginti.

Eusebius.

Eusebius natione grecus: patre medico pontificatum adiit Constantino ⁊ Mazentio imperantib⁹. Nam mortuo Constantino (sicuti dixi) Claudij ex filia nepote Constantin⁹ ei⁹ ⁊ Helene in gr̃az herculei r̃pudiate filt⁹: occidẽtis impium maximo omnium ꝓsensu adept⁹ est. Rome interea pretoriani excitato tumultu Mazentium maximiani herculei filium augustum nũcupant. Vnde maximian⁹ spe recuperandi imperij ex solitudĩe Lucanie romã venit: lr̃is Dyoclecianum adhortat⁹ vt idez ipe facẽt. Cont̃ hos mot⁹ missus a Galero Seuerus cum exercitu: dum vrbem romam obsidet fraude militum: q cum Mazentio sentiebãt: circũuentus fugiens demum Rauenne occidit̃. Paulum etiam abfuit: qn Maximianus pr̃ militum beniuolentiam pollicitationib⁹ ⁊ largitione q̃rens a filio Mazentio occideret̃. Is aĩ in gallias ad Constãtinũ generꝓfect⁹ dũ circũuenire boiem studet detecto p̃ Fausta e⁹ filiã dolo: q̃ rem oẽm marito aperuit fugiens ac massilie oppssus suoz scelez penas tandẽ luit: vl̃ seipm (vt qdam volũt) dispatis reb⁹ interfecit. Dum aĩ Eusebi⁹ in põtificatu viuẽt: crux dñi inuẽta est ꝓnto nonas may: ⁊ ab Helena Cõstantini mr̃e exornata: ac i mag̃ veneratõe hĩta. Baptizat̃ ⁊ iudas crucis inuẽtor: quẽ postea mutato noie Cyriacũ vocat̃. Hẽticos q̃z idẽ põtifex reconciliauit impolita tãtũmodo manu. Instituit p̃terea ne ꝓphani q̃s

laicos vocāt: episcopū ī iudiciū vocarēt. Du-
ius vero tempibꝫ fuisse Lactātium Firmia-
nuꝫ ꝓstat Arnobij discipulum. Hic cum rhe
toricaꝫ Nicomedie doceret: infrequētia disci
pulorꝫ motus: quod id in greca ciuitate agēt
ad scribendum se contulit: qua in re tantum
valuit: vt post tempa Ciceronis ab eo sēdus
habeat. Multa scripsit: sed illa potissimū ex
tant: que ꝓtra Gentiles: de opificio hominis
de ira dei ꝓscripsit. In extrema senectute con
stitutus Cesaris Crispi: filij Cōstantini p̄
ceptor fuit in Gallia. Eusebius quoq; Cesa
ree Palestine episcopus: ac bibliothece diui
inuestigator: multa eisdē tempibꝫ scripsit ma
xime vero libros euāgelice: prepatōnis eccle
siastice hystorie: in porphiriū xp̄ianorꝫ hostē
acerrimū: Apologias item ser pro Origene
ꝓposuit. De vita Pāphili martiris: a quo ob
amicitiam cognomentū accepit libros tres.
Eusebius aūt pontifex habita semel ratōe sa
crorꝫ ordinū mense decembri: cū presbiteros
xij. dyaconos tres: epos. xiiij. creasset: Ro
me moriē: ac in cimiterio Calisti via Appia
is ser: mense vno: diebꝫ tribꝫ. Vacat tum se
des diem vnū.

Melciades.

Elciades natione Apher: Mazentij: Licinij: Maximini tem-
porib̄ fuit. Licinius em̄ ex Ba-
cia oriundus a Galero in ptē impij recipitur
Pter eius in re militari p̄stantiā. Hi q̄ Cō
stātinū videbant apud oēs magno esse ī p̄cio
xp̄ianis parcebāt. Mazētius tū milites Clā
culū mittebat: q obuiū quēq; cederēt. Arte q̄
q magica delectat⁹: ḡuidas maxie vero xp̄i
anas funestis sacris adhibitas scidebat ifā
tū cā: q̄rū cineribꝫ in magia vtebat: vt oñde
ret tyrānidē Fuari etiā p nephas posse. Silli
cesania ꝛ crudelitate: Maximin⁹ q̄q in orie
te vtebat: q magorꝫ mgris ꝛ malaꝫ artiū do
ctoribꝫ p̄mia etiā decernebat: auguriis diui
natōibꝫ fidē p̄stans. Sceuior ceteris in xp̄ia
nos hec oia ꝓtenentes ē hitus. Vetera aī de
lubra renouari: ac more veterū sac̄ diis exbi
beri iubet. In hos ꝏ Cōstātin⁹ mouens et
Mazētiuꝫ ḡui p̄lio victū apd pōtē miliū ita
supat: vt dū p dolore suaꝫ fraudū oblitus pō
tē: cū magna pte suorꝫ satellitū sbmergatur.
Et Licinū sororiū nauali ac terrestri p̄lio vi
ctū apd Nicomediā dedē seip̄m coegit: vitā
q thessalonice p̄uatā ducē: ac merito qdē cuꝫ
a fide ob inuidiā deficiens xp̄ianos Cōstāti
no fauētes ḡuibꝫ supplicijs pseq̄retur. Maxi
mianus ꝏ ōina vltōne inflatis subito visce
ribꝫ suppuratisq; intestinis ita distēdit: vt in
ter se ꝛ putridū cadauer nil intereēt: scatenti
bus vndiq; ōmibꝫ: ꝛ tabo serpēte: tāto pedo
re vt sustineri fetor nō possz. Hoc volebāt e⁹
merita: q ꝛ nr̄os ad cimiteria cōuenire veta
bat: ꝛ simulacrū Antiochie cōsecratū: suborꝫ
natis sacerdotibꝫ q ex adytis id enūciarent
clamasse dicebat: pellēd⁹ ab vrbibꝫ xp̄ianos
ꝛ p̄mia ī puincijs distribuit sacerdotibus si
mulacrorꝫ: q ꝓtra xp̄ianos agerēt. Tādeꝫ ꝏ
tyrānus penitentia duct⁹: medico verū dicē
te: decreto publico vetuit xp̄ianos ledi: eosq;
suis legibꝫ vti sinit. Sed ꝗ nil ei ꝓfuit cuꝫ vi
sierēt oia. Nam ḡuissimis morbis diuti⁹ cru
ciatus viuendi finē tandeꝫ fecit: hō seeuus ꝛ
varius: nūc em̄ ī xp̄ianos: nūc ꝓ xp̄ianis age
bat. His aī cladibꝫ mlti xp̄iani interfecti sūt
maxime vero Dorothea ōgo sāctissima ꝛ pul
cherrima: que mortē poti⁹ q̄ stuprum tyrāni
pati voluit. Sophronia q̄q a Mazentio sepi
us de stupro appellata: cū diuti⁹ vitare picu
lū nō posset seip̄am interfecit: Lucretiā imi
tata. Melciadis aūt institutū fuit: ne die do
minico: neue qnta feria ieiunarēt qz hos di
es pagani q̄i sacros celebrāt. Mlta q̄q in ob
latōibꝫ faciēdis ꝓstituit: qd̄ Manicheorꝫ hē
sis in vrbe Roma tū maxie iualescebat. His
aī pactis Maximini iussu martyrio coronā
tur. Ilē fatū subire: ꝛ Petrus Alexādrinus
ep̄s: ꝛ Lucian⁹ Antiochen⁹ presbit: vir mo
ribꝫ ꝛ doctrine īsignis. Et thimothe⁹ p̄sbit ro
man⁹: aliq; ꝓplēs ep̄i ꝛ sacēdotes. Sepult⁹ ē
aī Melciades via Appia Calisti Crypta q̄z
to id⁹ decēbris. Viuēs adhuc ex ordinibꝫ sa
cris semel bitis: p̄sbiteros septē: dyaconos
ser: epos. xij. creauit. Sedit ānis. iiij. men. vij
diebꝫ. ir. Vacat tū sedes dies. xvij.

Siluester.

Siluester natione Romanus: pre
Ruffino: Constātini tēpibꝫ fuit:
anno ab vrbe condita millesimo
nonagesimo p̄mo: Bñi ꝏ āno. ccc. xxxix. Sb
ꝗ tādē p̄ncipe xp̄iani a tyrānis ātea opp̄ssi ñ
nihil respirāē incipiūt. Nā corpis ac animi
doribꝫ cū optio q̄q p̄ncipe ꝓpari Cōstātin⁹ po
tuit. Militaris em̄ glie appetētissim⁹ fuit: in
bello fortunat⁹. Pacē petētibꝫ libēter dedit:
liberalibꝫ studijs: vbi p ociū licebat delecta
bat: liberalitate ꝛ grā oīm beniuolētiaꝫ sibi
ꝓpabat. Mltas leges rogauit ex eq̄ ꝛ bono:
supluas abscidit: seueras nimiū emēdauit.

Vrbē ī byzantij ruinis ꝗ noīe suo ꝓdēs :eaz
rome magnitudine edificioꝝ parē facē cona-
tus. Secūdā romā vocauit: vt lr̄e ſb equestri
ei⁹ statua indicabāt. Is igit tāt⁹ ꝓnceps oīa
circū ſpictēs: oīa ꝓſiderās: vbi honestatez xp̄i
ane religiōis intellexit: q̄ fuare parſimoniā
pauptate gaudē: mā ſuetudinez colē: pati ſtu-
dere: ſimplicitate z ꝓſtātia vti iubemur: eam
ita ꝓplexus ē: vt itur⁹ ad bellū nō alio q̄ cru
cis ſigno vteretur. Qꝗ ſereno celo dū ī ma-
zentiū tyrānū copias mouet: z viderat z ado
rauerat: aſtātesqz angelos audierat dicētes:
Cōſtātine quod etiā fecit ac
tyrānos omēs a ceruicibꝫ ꝓpli Ro. xp̄ianoꝝ
qz omniū depulit: maxime vero liciniū q xp̄i-
anos z domo z militia pulſos: aut religione
aut carcē (vt diri) ad mortē vſqz macerabat:
aut leonibꝫ obꝗciebat: aut ſuſpenſos tāq̄ por
cos mēbratim lacerās diſſipabat. Tātū ita-
qz p̄ncipē ac tābūanū ſilueſter nact⁹: relicto
ſoracte mōte q̄ a tyrānis ſeuiētibꝫ relegatus
fuerat (vel vt qdā volūt) ſeceſſerat romā veni
niēs: Cōſtātinū erga xp̄ianos bn̄ aīatū: pm-
ptiorē adoptie de eccīa dei ꝓmerēdū r̄ddidit
Nā z pōtificibꝫ dyadema aureū diſtictū gē-
mis ꝓcedebat: qd̄ qdē ſilueſter aſpernat⁹ tan
q̄ religioſo capiti minime cōueniēs: phrigia
mitra z cādida tantūmō ꝓtētus fuit. Permo
tus aī cōſtātin⁹ ſanctitate ſilueſtri ecciam in
vrbe roma ꝓdidit ī hortis eqtij nō lōge a ther
mis domitianis: q̄ titulū eqtij vſqz ad tpa da-
maſi p̄ ſe ferebat. Cui qdē eccīe impator mu
nificus hec ē dona p̄ſtitit: patenā argēteā li-
brazꝝ vigiti: ſciphos duos vigiti librazꝝ: cali-
cē aureū duazꝝ librazꝝ: z alia vaſa tū argētea
tū aurea q̄ enumerare lōgū eēt. Fundū qz va
lerianū dono dedit ī agro ſabino poſitū: vnde
q̄tannis ſolidos. lxxx. capiebat. Hortū intro
vrbē ad regionē duoꝝ adamātū: vñ ſolidi. xv
capiebāt. Domū ī regione orphea inē vrbem
vñ ſolidi octo z. l. puenebāt. Qui dū hec ro
me agēnt apd̄ alexādriā p̄ſbit qdā arri⁹ noie
vir ſpē z forma magiſq̄ ꝗtute insignis: z lau
dis ac glie potiuſq̄ veritatis cupid⁹: ſerē di-
ſcordiā ī fide xp̄i cepit. Separe ei filiū ab et-
na z ineffabili dei p̄ris ſuſtātia conabat his
vbis: erat aliqñ qñ nō erat: nō intelligēs fili-
uz p̄ri coeternū ēē: z eādē ī trinitate ſubſtātiā
cū dictū ſit ego z p̄r vnū ſum⁹. Cū aī alexan-
der alexādrine vrbis ep̄s fruſtra reuocare ar
riū ab errore tēptaſſz: cōſtātini mādato adhi
bita etiā impēſa munifice qdē apd̄ niceā vr-
bez bithynie ꝓcilīū generale indicit: cui. ccc.
z. xviij. ep̄i inēfuē. Diſputatū eſt eo ī loco ali
q̄diu z qdem acriter. Nā viri aliqt ī q̄ſtioni-
bus callidi arrio tū qdem fauebant ſimplici-
tati fidei nr̄e aduerſātes: licez ex his qdam do
ctiſſim⁹ phus ꝗbus ꝗno ſpū mot⁹ vno momēto ſi
dez nr̄az quā antea impuꝗbat: vt ſcr̄az z ite-
gram ſtatim amplexus ſit. Tandem vero re
ipſa in concilio diligenter diſcuſſa concludi-
tur ſcribi debere. i. eiusdē cuz
patre ſubſtantie filiuz confiteri. Qui vero cū
arrio ſentirent fuere ad decem z ſeptem: af-
firmantes extrinſecus creatum eſſe dei filiuz
z non ex ipſa patris diuinitate progenitum.
Cognita aūt tante controuerſie veritate Cō-
ſtantinus decretū ꝓcilij affirmat: ꝓpoſito ꝗdi
centibꝫ exilio: vnde ſex tātū cum arrio exula-
uere: reliqui eñ in ſentētiā bn̄ iudicātiū venē
In eodem concilio damnatos ferunt: z pho-
tinianos a Photino epiſcopo Gallo gecie
nomen ducentes: qui ebionitazꝝ hereſim imi
tati: affirmabant xp̄m a maria pio coitu fu-
iſſe ꝓceptū. Damnati z Sabelliani: q vnā tā
tū p̄ſonā patri filio z ſpūiſancto aſcribunt.
In eodem vero ꝓcilio q̄rimoniaruz libellos
(vt fit) epiſcopi ipſi Conſtantino dabant ſe
inuicem accuſantes: expetēteſqz a p̄ncipe iu-
diciū: qbꝫ ita impator optim⁹ r̄ndet: ꝗbuſtis
coꝝ libellis: eos di tantummodo z nō homi
nuz iudiciū expectare debē. Preterea aī i co
dez ꝓcilio decretū eſt: ne q ſe impatiētia libi
dinis caſtrarēt in clerum amplius recipere
tur: neue neophytus anteq̄ caut⁹ examiare
tur cleric⁹ fieret: z ne in miliciā dei aſcit⁹ cū
ex̄neis mulieribꝫ habitet: cū mr̄e vero ſoꝝore
amita id tantūm odo licere: ne ep̄s in ordinē
aſciſcerēt: niſi ab oībꝫ vel ſaltē a tribꝫ puin-
cie ep̄is: z ne quē alius epiſcop⁹ expulerit vt
clericū vel laycū ali⁹ ſuſcipiat. Decernit ē
ac qdem ſancte ne cuiq̄ fieret iniuria: vt ſin-
gulis annis ꝓcilium in prouincia habeatur.
Quare hoc ſanctum inſtitutum aboleuerint
noſtre etatis pontifices non video: niſi cenſu
ras bene viuentium ac ſentientium reformi-
dant. Conſtitutum quoqz eſt: vt qui abſqz tor
mentis in perſecutionibus lapſi fuerint: an-
nos quinqz inter catechumenos vitaz ducāt
Poſtremo vero decernitur: ne quis de mino
re eccleſia ad maiorem tranſeat ambitionis
z auaricie cauſa: quod certe non obſeruatur
cum ſiccis faucibus tanq̄ lupi famelici pre-
cibus pollicitationibus muneribus largiti-
one yberiores ep̄atus omiſſis primis oēs q̄-
rant z efflagitent. Siluestri autem conſtitu-
tiones he ſunt habite: vt chriſma ab epiſco-
po tm̄ conſecraretur: vt epiſcopi baptiza-
tum ſignarent propter hereticam ſuaſionem
vt baptizatuz chriſmate liniat p̄ſbit occaſiōe

mortis. Addit pterea: laycus clericū i iudici
uz ne vocet. Dyacon⁹ i eccia celebrādi cā dal
matica induat: 7 palla linostima leua ei⁹ te
gat. Cleric⁹ cās i curia ne agat: nec añ iudi
cez secularē cāz dicat. Presbit celebraturus
ne⁹ serico: ne⁹ pāno tincto vtat: ß lineo eq
de albo. Sic i albis celebrādū ē dicebat: quē
admodū i linea syndone 7 alba xpi corp⁹ se
pultū fuit. Gradus ⁹ i ordibꝫ eccīasticis cō
stituit: vt vnusq⁹ vno tantū ordie ptēt⁹ sit: 7
vni⁹ solū vrozis vir. Cōstātinus aūt augēde
xpiane religiōis cupid⁹ basilicā cōstantinia
nā (quā lateranēsez vocāt) edificauit: domisq⁹
plurimis eādē ornauit. Nā 7 fastigiū argē
teū tēplo obtulit: bns i frōte saluatorē sedētē
in sella qne⁹ pedū centū 7. xxx. libraz: 7 duo
decim aplos in qnis pedibꝫ libraz nonagīta
cū coronis argēti purissimi. Saluatorē ⁹ ad
didit respicientē in apsida: sedentē i throno. v.
gelos. iiij. ex argēto pōderis cētū 7. v. librarū
coronas. iiij. ex auro purissimo cū delphinis
xx. libraz: altaria septē ex auro purissimo. ce
libraz. In vsuz vo luminū masse gargiliane
puētū ex agro Suessāo pstituit solidos. cccc
Addit 7 massa vrbana q̄ i agro Antiati est.
Sacrū⁹ pterea fontē instituit apō eandē ba
silicā ex lapide porphyretico: c⁹ tota ps illa
q̄ aquā ptinet ex argēto erat. In medio autē
fontis colūna porphyretica posita erat: in q̄
aurea phiala. i. libraz balsamo plena in cele
britate pasche vsū nocturni luminis pstabat
In labro fontis stabat agn⁹ auri purissimi:
vñ aq̄ fūdebat. Nō lōge ab agno erat salua
tōris statua argēti purissimi cētū 7. lxx. libra
rū. Ad alterā pte stabat Johis baptiste sta
tua argētea cētū libraruz: hūc titulum p se fe
rēs. Ecce agn⁹ dei: ecce q tollit pcta mūdi. Se
pte vo cerui aquā fūdebāt: q̄z singli octuagī
ta libraz erāt. Prouēt⁹ aū sacri fōtis ex mas
mibꝫ 7 bortis aliq̄t i vrbe positis: ex qbusdaz
fūdis i aphrica: numidia: grecia sitis. Idē ē
constātin⁹ rogatu bti siluestri petro apl'oruz
pncipi basilicā i vaticano edificat: nō lōge a
tēplo apollinis: q̄ in loco eiusdez apli corpus
splēdide ac mirifice collocauit: ex ere em 7 cu
pulerū crux cētuz 7. l. libraz extabat ex auro
purissimo. Aderāt circūquaq̄ cādelabra. iiij
argēto pclusa: cū sigill' argēteis: vñ apl'orum
ac⁹ cernebanē. His addidit calices aureos
tres libraz. xij. calices argēteos. xx. q̄z singu
li. x. libraz erāt. Metretas argēteas. iiij. cc. li
braz. Patenā aureā cū thuā 7 colūba ornatā
gēmis hiacynthinis 7 margaritis. xxx. libra
rū. Jp̄n aū altare erat clausū argēto 7 auro
distinctū⁹ pribꝫ gēmis. Hos vo puēt⁹ huic
basilice addidit: i antiochia domum datiani
solidos cētū. 7. l. pstātē. Cellā i aproditia sol.
d. xv. pbētē. Ortū maronis thermas plures
popinas: pistrina pdonauit: vñ multū collige
bat ad vsū sacerdotū. Idē ⁹ cōstātin⁹ istāte
siluestro basilicā pauli via hostiēsi extruxit:
corp⁹ vo apli ita pdidit: vt ō petro dirimus.
Vasa ē aurea argētea enea totidez donauit
q̄t diuo petro: nariē aū crucē aureā cētū 7. l.
libraz sup loculū bti pauli collocauit. Elenē
puēt⁹ ad eādē basilicā ex tarso cilicie: ex pos
sessiōe tyri: venit oleū: venē aromata 7 cassie:
venit balsamū ex locis hec eadē ferētibꝫ: veit
crocū: sal: pip: cinnama. Edificat etiā ipato
ris iussu basilica in atrio Sessoriano sb titu
lo sācte crucis i hierusalē: vbi scte crucis pte
aliquā reposuit: iuentā ab helena mre: feia i
cōpabilis fidei 7 religiōis. Hec ei magnitu
dine animi mota 7 vilis nocturnis hierosoli
mā petijt: vt lignū crucis pgrēt. Difficile id q
dez erat: qz ab antiqs pfecutoribus eo loci si
mulacrū veneris collocatū fuerat: vt xpiani
venerē saluatoris loco adorarēt. At mlier re
ligiōe pcita vbi locū ipm ruderibꝫ purgasset:
tres pfuso ordie cruces reperit. In vna inseri
ptio illa legebat tribꝫ linguis. J. N. rex iu
dez. Astabat aū machari⁹ illi⁹ vrbis tū eps
q vnā ex his maibꝫ cū religiōe retinēs verazz
ē dicebat. At tercia mlieri mortue admota
idē vitā restituit. Hāc ob rē cōstātin⁹ mor⁹
edicto vetuit: ne qspiā deinceps supplicō vrēt
Helena vo edificato eo i loco tēplo vbi crucē
repererat: abiēs clauos qbꝫ xpi corpus cruci
affixū fuerat secū ad filiū portat. Horuz ille
vnū i frenos eq trāstulit: qbꝫ i plio vrēt: alio
p cono galee vtebat: terciū i mare hadriati
cū (vt ait ambro) ad pescēdas seuiētis ma
ris pcellas deiecit. Illa aū crucis ps: quā ea
dez mlier secū i thecis argēteis detulerat: gē
mis 7 auro distincta i basilica Sessoriana col
locat. Huic hec munera addūt: argētea cāde
labra. iiij. argētei sciphi. iiij. calices aurei. x.
patena argētea auro clusa libraz. l. altare ar
gēteū. cc. l. libraz: agros ⁹ circa palatiū po
sitos ecclie dono dedit. Ex faliscis aū 7 nepesi
no agro fundos q̄sdā donauit. Sūt q scribāt
7 basilicā scte agnetis cōstātini iussu edifica
tā ē: rogatu cōstātie ei⁹ filie 7 baptisteriū ec
clesie additū: vbi 7 filia 7 soror cōstātini eius
dez nois baptizate sunt. Hi⁹ basilice hec fuē
munera: patena aurea libraz. xx. calix aure⁹
libraz. x. calices argētei. v. fūdus ex agro Fi

natiũ: fundus ex vico pisonis. Idẽ ꝗ impe
rator basilicã sãcti laurẽtij ex muros edificat
ĩ agro veranio sup arenariũ Crypte: ꝗdusꝫ
extruxit: qbus ascẽsus ac descẽsus bis dare
q ad visendũ beati laurẽtij corp⁹ accederent
Templi ornamentũ erat apsis argẽto ⁊ por
phyreticis lapidibus ornata. In aditu Cry
pte lucerna erat ex auro purissimo librarum
viginti. Aũ corpus martyris erãt lucerne. x.
argẽtee librarꝫ. xv. Fund⁹ aĩ cyriacetis femi
ne: quẽ fisc⁹ plecutõnũ tpe occupauerat. Hu
ic basilice assignat fundus itẽ Elezani⁹: vnde
solidi. lx. veniebãt. Alia et lauicana idẽ impa
tor inẽ duas lauros basilicã beatis martyri
bꝫ marcellino pb̃itero ⁊ petro exorciste edi
ficat. Nõ longe vo mãsoleũ erexit in honorẽ
mr̃is: quã sepulcro prophyretico iclusit. Hu
ic tẽplo martyruꝫ ⁊ mr̃is gr̃a hec dona data
sunt. patena ex auro purissimo librarum. v. ⁊
xxx. cãdelabra argẽtea. iiij. auro clusa ĩ pedi
bus. xij. calices aurei tres cũ gẽmis prasinis
⁊ hiacynthinis ame auree due: ara ex argẽ
to purissimo ibrarꝫ. cc. sciph⁹ ex auro puris
simo librarꝫ. xx. fund⁹ laurẽtin⁹ cũ balneo iu
xta formã ꝓdeũtis aque posito: fundus Au
guste helene: vnde solidos. ccc. ⁊. xx. sacerdo
tes q̃tãnis hebãt. Sũt q scribãt (sine auctore
tñ) Sardiniã cũ fundis suis ⁊ mesanã ⁊ ma
tiniã: cũ mõte argẽtario: ac fund⁹ oĩbꝫ huic
eccie dono datã. Ad has basilicas ĩ vrbe Ro
ma edificatas: alꝫ ꝗ foris extruit. Nã ⁊ ho
stie nõ lõge a portu ei⁹ mãdato tẽplũ edificat
ĩ honorẽ bt̃orꝫ apl̃orꝫ petri ⁊ pauli ac Iohis
baptiste: qbꝫ etiã hec dona ei⁹ munificẽtia ob
lata sunt: patena argẽtea librarꝫ. xxx. calices
argẽtei. x. patena argẽtea chrismalis librarꝫ
x. peluis ex argẽto ad vsuꝫ baptismi librarũ
. xx. His muneribꝫ additi ⁊ Braccorꝫ fundi
ardeatini agri: fund⁹ quirini ĩ agro hostiẽsi
In albano ꝗ iohi baptiste templũ edificat:
cui hec dona obtulit: patenã argẽteã librarũ
xxx. sciphũ argẽteum deauratum librarũ. xij.
amas argẽteas librarꝫ. xx. fundũ laurẽtinuꝫ
cũ adiacentibus predijs: fundũ cũ lacu alba
no: fũdũ tyberij cesaris. Capue etiã basilicã
apl̃orꝫ ꝓdidit: quã ciues cõstãtinianã appella
rũt. Cui ⁊ hec dona oblata: patene argẽtee. xl
librarꝫ. cãdelabra greca. iiij. cũ pedibꝫ. x. His
addit fund⁹ ex agro caietano: ⁊ fund⁹ pr̃nus
ex agro Suessano. Aliã postremo basilicaꝫ
neapoli edificauit: vt ait damasi⁹ i c⁹ honorẽ
eã erexerit nõ satis ꝓstat. Proinde reticẽ do
naria tẽplo dedicata instituit: ne videar cũ ali
is errare. Sũt et q scribãt Siluestꝫ titulũ su
um ĩ tercia regiõe vrbis apud thermas Do
mitianas instituisse: equitiũ qdaꝫ vocãt. Hu
ic titulo mlta dona cõstantin⁹ obtulit: vt pa
tenã argenteã librarꝫ. xx. cerostrata enea. xvj
fundum barbatianũ ex agro ferẽtinati: fũdũ
sulpicianũ ex agro corano. Ne autẽ noueri
me sacerdotes imperatorie munificẽtie erg
tes eẽnt: duas itẽ basilicas cõstãtinopoli edi
ficat: quarũ altera Irene: altera apl̃orꝫ vo
catur: euersis prius paganorꝫ templis: aut ĩ
vsuꝫ xp̃ianorꝫ trãslatis: sublatisꝫ e medio tri
podibꝫ delphicis: vnõ infinita mala oriebam
tur. Hec sunt cõstãtini dona que antea narra
uimus: qbꝫ hoc etiã addidit. Certũ enĩ vecti
gal a ciuitatibꝫ pẽdi solitũ eccl̃ijs: puicia: li
bris: cleroꝫ distribuit. Rationem vo ipsam
decreti sui auctoritate validã ĩperpetuuꝫ esse
voluit. Et autem virginibꝫ ⁊ q in celibatu vi
uerẽt: testari liceret: aliqdꝫ sacerdotibꝫ ex te
stamẽto relinquẽ: qua ex re (ego arbitroꝫ) ec
clesie p̃rimoniũ auctũ eẽt: legẽ sustulit ãtea la
tã ad ꝓpagãdaꝫ sobolẽ: qua illi vetabãt here
ditatem adire: qui vigesimoquinto etatis an
no vxorem non duxissent. Hinc ius illud rũ
liberorum inuentum a principibꝫ est: quo in
amicos prole carẽtes plerũꝫ vtebant. Hec
socrates ⁊ Sozomenes ĩ tripartita sua accu
rate scribunt. Fuẽ autem ⁊ siluestri tempori
bus multi preclari viri: quorum opera ⁊ la
bore gentes ⁊ nationes plerꝫ ad fidem no
stram venere: maxime vero iuliani: frumen
tij ⁊ edisij predicationibus: quos philosophi
quidam alexandrini eo perduxerant. Ibero
rum quoꝫ gens que sub are pontico iacet fi
dem christi intelligũt a captiua muliere: ⁊ ce
dunt Baccurio rege omnes ad id cohartan
te. Valuit etiam multum illis temporibꝫ ad
monendos homines Antonij heremite san
ctissimi auctoritas: cui literis ⁊ nuncijs He
lena se ac filios sepius commendauit: eius ci
bus solus panis erat: aq̃ pot⁹: nec vnq̃ nisi i
occasu solis comedebat: homo egyptius om
nino comtemplationi deditus. Huius qui
dem vitam Athanasius Alexandrine vrbis
episcopus insigni volumine perscripsit. Sil
uester autem vbi ex sacris ordinibus septies
mense decembri habitis: presbiteros duos ⁊
quadraginta: dyaconos sex ⁊ triginta. epi
scopos quinꝫ ⁊ sexaginta creasset: moritur
ac sepelitur in cimiterio Priscille via Salla
ria tercio ab vrbe miliario: pridie kalendas
Januarij. Sedit autem annos tres ⁊ viginti
menses decem. dies vndecim. Vacat tum se
des dies. xv.

Marcus

Arcus natõne romanus: pre prisco magni cõstãtini tpibꝫ fuit: ꝫ q̃ varia scribũt hystorici. Sũt em̃ q affirmant cõstãtinũ vltimis impij sui annis instigante lozore arriũ ab exilio reuocasse: qꝫ iuidia dã natũ hoiez mlier dicẽt: ĩ eiusꝫ dogma declias se. Hos ego deceptos silitudine noĩs puto: ⁊ patri illud ascribẽ: qꝫ filij scelẽ factũ ẽ. Neqꝫ em̃ sic veri ẽ pricipẽ illũ sapiẽtissimũ: qꝫ sp improbauerit: ea potissimũ etate q̃ sapẽ dat illꝫ idez collaudasse. Scribũt pterea cõstãtinũ ab eusebio nicomedie epo arriani dogtis imitatore baptizatũ eẽ: qꝫ qdẽ falsũ esse: ⁊ religio pricipis oñdit: ⁊ baptisteriũ huius rei cã rome ab eo magnificẽtissimis opis edificatũ. A siluestro em̃ vna cũ Crispo filio baptizat: pulsis ab vrbe tyrãnis: fideq̃ edocet. Aliũt q alit sentiũt cõstãtinũ tantã rẽ distulisse q̃ad ei ad iordanẽ puenire ptigẽt: ĩ q̃ ad imitatõez salnatoris baptizari cupiebat. Ceruz ꝓnibꝫ vastantes vno ⁊.xxx. impij sui anno: etatis vero sexto ⁊.lx. apud nicomediaz villa publica die extremũ obijsse: nec ad iordanem baptisini cã puenire potuisse. Atq̃ illo tã decẽt isti vt volũt rẽ hãc: ⁊ nos qꝫ oẽs ferme sentiũt credam⁹. Cõstãtinuz q ĩ signo cracis totiẽs hostes vicerat: q tot tẽpla ĩ honorẽ dei edificauerat: q sacris pcilijs intẽfuerat: q toti ens cũ sanctis pũibꝫ mysterijs ornauerat baptismatis charactẽ: vbi sape cepit mũiri etiã ꝯ hostẽ hũani generis voluisse. Nõ latet me certe qd socrates ⁊ Sozomenes ĩ tripartita sua velint: quidq̃ alij plerique: veritatẽ sequor optimi pncipis religiõi ⁊ pietati pueni: tem. Q: vo ĩ lepzã inciderit (vt vulgo dõ) baptismoq̃ mũdatus sit: pficta pus ꝫ sãguĩe infãtũ nescio q̃ fabula: nullo mõ credo socratẽ hac ĩ re secur⁹: q affirmat cõstãtinũ ipm vbi sexagesimũ etatis annũ attigisset: egritudie capti er vrbe Cõstãtinopoli ad aquas calidas egressuz valitudinis cã: nulla ꝫ lepza mentõne bita. Pterea ꝫo hac ꝫ re a nullo scripto rũ fit mẽtio: nõ dico ab his: q ethnici sũt kiti ꝫ ne a nr̃is qdẽ ñ reticuisset ꝫ Orosi⁹ ñ eutropi⁹: nõ illi q cõstãtini res gestas: ꝫ diligẽtissime scripsere. Aũ vero tãti pncipis mortẽ stellã crinitã iusitate magnitudis (quã greci comẽtã appellãt) fulsisse aliquãdiu pstat. Marcus at̃ romanꝰ põtifex ad curã xpiane religionis puersus istituit: vt eps hostiẽsis a q̃ romanꝰ pscerator pallio vtereť. Voluit pterea diebꝫ solennibꝫ statim post euãgeliũ symbolũ a clero ⁊ ꝓpło magẽ voce decantari: ⁊ eo modo q̃ fuerat ĩ niceno cõcilio declaratũ. Duas itẽ eccias rome pdidit: vnã via ardeatina ĩ q̃ sepultꝰ est: alterã in vrbe roma ad palatinas q̃s quidez cõstãtinꝰ bis muneribꝫ eroznauit ⁊ auxit. Fundo rosarũ cũ omi agro cãpestri: patena argẽtea libraz.xx. scipho argẽteo.x. libraz: corona argẽtea libraz.x. Fundo antoniano: qui est via claudie: fundo ad bacchanas via appia: fundo marmoreo via ardeatina. Huius autem et costantini temporibꝫ fuit iuuencus hispanus presbiter genere nobil' qui tetrauãgelia herametris versibꝫ fere ad verbuz trãsferens quatuor libzis composuit Scripsit ⁊ quedam eo genere metri ad sacramentorum ordinem pertinẽtia. Marcus at̃ posteaq̃ er sacris ordinibꝫ his mense decembzi habitis: pbiteros.v.⁊.xx. dyaconos.vj. episcopos octo ⁊ viginti creasset: mozitur ac sepelitur in cimiterio balbine via ardeatina tercio nonas octobzis. Sedit autem ãnis duobus: mẽsibꝫ octo: diebꝫ viginti. Vacat tũ sedes dies viginti.

Iulius

Iulius natione romanꝰ: pre rustico tpibꝫ constãtij fuit: q cũ constantino ⁊ constãte fratribꝫ imperiũ adeptus: annis.iiij.⁊ viginti imperauit. Habitus ẽ etiã inter successores magni cõstantini dalmatiꝰ cesar fratris filius adolescens sane preclare indolis: qui haud ita post tumultu militari oppimitur. Sinente potiꝰ cõstãte q̃ iubente Interea vero arriana heresis inualuit fauẽte cõstãtio: qui nr̃os cogebat arriũ recipere. Sedo itaq̃ cõstãtij anno apꝫ laodiceã vrbez Syrie (vt alij volũt) apꝫ tyzũ cõciliũ indicit. Eo puenere catholici ⁊ arriani: disputatur q̃tidie homusion ne an secꝰ xpm cũ patre vocarent. Instabat athanasius alexandrinꝰ episcopus ratõnibꝫ ⁊ argumentis affirmans filium patri homusion esse. Id cum refellere arrius non posset ad conuitia versus: magicas artes athanasio viro sanctissimo obijcit: plato in loculis arsenij brachio. Damnatur itaq̃ violenter iubente constantio athanasiꝰ qui quidem fugiens sex continuis annis ĩ lacu cisterne carentis aqua ita delitnit: vt solẽ nunq̃ viderit. Indicante deinde ancilla quadam: cum in eo esset vt caperetur: ꝫ monitu ad constantis partes confugit: qui fratrẽ constantium minis certe coegit athanasium recipere. Arrius interim episcoporum ⁊ populi frequentia stipatus: dum leuandi ventris cã

ad publicũ locum declinat: egẽ conatus intestina oia in cuniculũ latrine demisit: mortem certe passus vita turpissima ꝑdignam. Iuli⁹ autem pōtifex multis incōmodis veratus: in tāta rerũ pturbatōne tandẽ post mēses decez Romā ab exilio redyt: audita pſertim cōſtātini morte: q bellũ fratri cōſtāti inferēs: dum apud aquileiaz icōſulte dimicat occidit. Nō destitit tñ iulius orientales epos reꝑhēdere: maxime ꝏ Arrianos: qui in iussu Romani pontificis antiochie ꝓciliũ indixerāt: cũ id sine eius auctoritate fieri nō posset: q romana ecclesia ceteris ꝑesset. Cōfutabāt id oriētales nō sine ironia q dicerēt a se ad occidētez xpi ane religiōis principes ꝓmigrasse: hāc ob rē suā eccīaz tanq̃ pennē fontē: vnde tanta g̃tia manauerat ceteris ꝑferēdā. Cōſtat autē iulium ipsuz omissis his ꝓtentionib⁹ duas edificasse basilicas: vnā iuxta foꝝ romanum: aliam in trāſtyberina regione. Tria itē cimiteria extruxit: vnũ via flāminea: aliud via aurelia: terciũ via portuensi. Cōſtituit ꝑterea ne sacerdos alibi: q̃ apō iudicē eccīasticum causam diceret. Voluit itē vt oia ad eccīaz ꝑtinentia ꝑ notarios: aut ꝑ primicyriũ notariorum ꝓscriberenē: hos hodie (vt arbitroꝝ) ꝑthonotarios vocam⁹: quoꝝ officiũ ē res gestas ꝑcipue ꝓscribē. Verũ nr̃a etate adeo pleriq̃ nolo dicē oēs lr̃aꝝ ignari sunt: vt vix sciant nomē suũ latine exprimē: ne dũ aliorum res gestas pſcribere. De moribꝰ nolo dicē: cũ e lenonũ numero: z pasitoꝝ qdã in hũc ordinem relati sint. Cōſtātini autē z cōſtātij tēpe in ꝑcio fuit Marcell⁹ anticyranus epus qui mlta scripsit maxime ꝏ ꝓtra arrianos. Ferũtur tñ ꝗ hunc asterij z apollinaris libri cũ sabelliane heresis arguētes: eiusdez q̃z erroris eum hilarius arguere conat̃: quē certe marcellus refellēs: se tñ nequaq̃ cũ iulio z athanasio sentire oñdit. Cōtra hũc ꝑterea scripsit z basilius anquiranus epus librũ vnũ de ꝏginitate. Nã basili⁹ macedonie ꝑtis vna cuz eustasio Sebasteno ꝓceps fuit. Theodor⁹ q̃z Heraclee thraciarũ epus elegantis copio seq̃z elocutionis vir mlta tũ scripsit: maxime ꝏ ꝓmētarios ī matheũ: ī iobez: ī psalteriũ: ī apl'n. Iuli⁹ ꝏ cũ ex sacris ordinib⁹ ter mense decembri ī vrbe hītis: ꝑsbiteros. xviij. dyaconos. iij. epos nouē creasset. moriť ac sepelitur via aurelia in cimiterio calopodij ab vrbe roma miliario tercō: ꝑridie idus Augusti Sedit annos. xv. mēses duos: dies sex. Vacat tũ sedes dies. v. z viginti.

Liberius

Iberius natione romanus: patre augusto cōſtātij z cōſtantis tēporibus fuit. Constantinus em̃ (vt antidixi.) dum constantem fratrem bello incautius ꝑsequitur: ab eius militibus oꝑprimitur. Constans autem varia fortuna contra perfidas vsus: cuz nocte itempesta seditione militum suscipere prelium cogeretur: tandẽ vincitur. Verũ postea cum de seditiosis militib⁹ suscipere penas īſtituisset: Magnetij dolo ac fraude in opido helena interficiť anno impij sui. xviij. etatis vero. xxx. Mortuo aūt cōſtāte rursum in athanasium consurgunt veteres illi arriane heresis suscitatoꝝ. Nam concilio apud mediolanum habito: omnes q athanasio fauebant in exilium pelluntur. Preterea ꝏ cum in synodo ariminensi orientales sacerdotes callidi homines z acuti: occidentales simplices z imperitos argumentis ac fallacijs conuincerent: pretermittere cam di sputationem pro tempore satius visum est. Cristũ em̃ cũ patre homusion esse negabant. Hoc aūt qz primũ liberius pontifex aperte impugnabat: q̃qz etiam damnare athanasium iubente impatore nolebat: in exilium ab Arrianis pellitur: atqz ita triennio ab vrbe abfuit. At vero sacerdotes ꝓgregata synodo in liberij locũ felicem presbiterum virũ optimũ pontificez crearunt: qui statim octo z. xl. episcopoꝝ conuentu duos presbiteros Vrsatiũ z valentem ab ecclesia separauit: quod cũ constantio augusto in fide sentirent. Hanc ob rē rogatu z precibus eorundem constantius liberium ab exilio reuocat: qui imparoris b̃nficio motus cuz hereticis in rebꝰ omnib⁹ (vt qdam volunt) sentiens: illud tamẽ cuz catholicis tenebat: hereticos ad fidem redeũtes ñ esse rebaptizandos. Ferũt liberiũ apō cimiteriuz sancte agnetis aliquandiu habitasse: cũ constantia cōſtantij sorore: quo eius rogant z auxilio vrbem tutius ingredereť: ñ mlt' catholica volum inesse sentiens: id se facturam oīno recusauit. Tandem ꝏ cōſtantius istigantib⁹ vrsatio z Valente pulso felice liberium introduxit. Vnde ꝑsecutio ita vehemens exorta est: vt in eccījs ipsis ꝑsbiteri z clerici passim necarenť. Sūt tamẽ q scribant mulieres romanas in circēsi spectaculo reditũ Liberij ab impatore precib⁹ impetrasse. Pontifex aūt tãetsi cuz arrianis sentiebat ecclesias dei q̃diligenter exornauit: maxime aūt sepulcrũ beate agnetis: z basilicã quã de noie suo fecit apō macellũ lidye. Fuit aūt hac mulier

tempestate eusebius enisen⁹ epus: qui multa contra iudeos: gētes ⁊ nouatianos docte ad modū ⁊ eleganter scripsit. Eriphylus ꝗ Lyca cāticoꝝ copiose ⁊ accurate ꝓmētarios cō posuit. Preterea ꝏ donatus Apher (a quo donatini nomen sumpsere) multa in catholicos scribens: totam pene africā ⁊ iudeam minorē esse filium: ⁊ spiritumsanctū minorez filio catholicosq; rebaptizandos esse. Extabant autem Hieronimi tpe eius mlta septa ad heresim pertinētia: ⁊ de spiritusctō liber arriane doctrine conueniēs. Et ne quicq̄ arriane perfidie tum deesset: Asterius eius factionis phus impante constantio multa scripsit ad romanos in euāgelia in psalmos que ab hominibus sue heresis studiosissime legū tur. Lucifer preterea caralitanus episcopus cuz pancratio ⁊ hilario romanis clericis ad constantinum a liberio missus: cum nollet sb nomine athanasij Nicenam damnare fidem relegatus: contra cōstantiū imperatorē scripsit librumq; ei legendū misit: moritur tamē sub valentiniano principe. Ferunt autez fortunatianum aquileiensem episcopum Liberium fidei causa in exilium pergentem: vt in heresim ⁊ discordiā laberetur solicitasse. Serapion quoq; qui ob elegantiam ingenij scolastici cognomē meruit: edidit tum aduersuz manichēum librum egregium: nec vnq̄ constantij minis a confessione veritatis destitit. ad hominem enim profectus quo eum pacatiorem magno athanasio redderet: minis tā ti principis e gradu cōstantie nunq̄ decidit. Ideo autem athanasius magnus est habit⁹: q̄ paganis ⁊ hereticis constanti animo semper restitit. Liberius ꝏ vbi ex sacris ordinibus bis in vrbe roma habitis: presbiteros. xviij. diaconos. v. episcopos. xix. creasset. mortuus ac sepelitur via Salaria ī cimiterio prisce. ix. kalendas maij. Sedit autem annos tres: menses tres: dies quatuor. Vacat sedes dies sex.

Felix ij

Felix secundus natōne romanus: patre anastasio: Constantij tēporibus fuit. Qui solus post interfectum a magnetio constantem imperio potit⁹ est. Mox iulianū patruelem suum: quippe q̄ ex constantio patris constantini fratre nat⁹ erat: cesarem creatum in gallias seditione q̄rūdā tyrānoꝝ tumultuantes misit: qui breui ⁊ gallorum ⁊ germanioruz motus ōtute sua compescuit: vnde militum omnium consensu augustus appellatur. Quo audito constantius rebus parthicis occupatus ad bellum ciuile conuersus: apoplexia in itinere obijt inter ciciliam cappadociam in Mopsocreni oppido anno imperij. iiij. ⁊. xx. etatis quinto ⁊ q̄dragesimo. Hoc autem morbo dixere medici hominem interijsse ob dolorem animi ⁊ ḡuem cogitationem in quam rebellante Juliano inciderat. Ob eius autem moderationē christianorum causam semper excipio: ī qua vnice impius fuit: ⁊ comitatem inter diuos more veterum referri meruit. Nam post susceptum imperium: Romam cum triumpho via flamminea ingressus: aureo carpento ciues obuiam factos mira benignitate inspexit ⁊ veneratus est: dictitās illud Lynce pyrrhi legati verum esse: tot se videre reges ī vrbe Roma quot ciues. In vna tamē re populum Romanum ad risum potius q̄ ad indignationem concitauit: q̄ portas vrbis ingredies celsas ⁊ fastigiatas: arcusq; triumphales prealtos ⁊ latos homo parue stature caput incuruaret: more anserum lesionem veritus. Is preterea campum martium cum admiratione inspitiens sepulcrum Augusti cesaris tot simulacris marmoreis et eneis ornatum. Forum Romanum: Jouis tarpei delubra: thermas: porticus in prouincie modū auctas. Amphiteatrum tyburtino lapide extructum: tante altitudinis: vt eo vix inspicere humanus oculus posset: pantheon miza altitudine spaciosis molibus fornicatum: templum pacis: Pompei theatrum: circum maximum septisolium: tot arcus triumphales: tot aqueductus: tot statuas per vrbem ad ornatum positas obstupuit: ac tandez dixit naturam vires omnes in vnam vrbem effudisse. Stabat Traiani equus eneus in atrio: cuius instar alterum sibi fieri Constantinopoli Constantius petebat ab hormisda architecto: quem secum duxerat. Cui hormisda stabuluz quoq; tale condas oportet: si voles equum late succedere. Idem quoq; Hormisda a Constantio interrogatus quid ō vrbe Roma sentiret. Id tantum sibi placere respondit: quod didicisset ibi quoq; homines mori (vt philosophum decebat) locutus. Felix autem (quem diximus) in Liberij locum a catholicis subrogatum esse: licet id factum ab hereticis Eusebius ⁊ Hieronimus affirment: quod certe miror: statim vbi Pontificatum inijt Constantinum magni Constantini filium hereticum: ⁊ secūdo rebaptizatuz

pmulgat ab eusebio nicomediēsi epo ī aglōe
villa nō lōge a nicomedia. Hic aūt tēphendi
error pt: q̄ ducunt nōnulli: q bāc heresiz ma
gno cōstātino ascribūt. Qd pfecto (vt ex hy-
storia vides) intātū pncipē tanqz religiōis cri
stianc amātissimū nec tēbuit cadē nec potuit
Bū aūt altercatō eēt: ⁊ qdē magē (vt dirim⁹)
inter liberiū ⁊ felicē: Arriana hēsis biffariā
diuidit. ¶ Nā Eunomi⁹ (vnd Eunomiani) vir
corpe ⁊ aio leprosus: nec sec⁹ interi⁹ q̄ erteri
us morbo regio corrept⁹: affirmabat ī rebus
oib ⁊ filiū dissimilē pri: ⁊ sāctūspiritū cū pre
⁊ filio nil hre pmūe. Macedoni⁹ aī quez nri
añ ezrorē cōstātinopolitanū epm fecerant: ab
arrianis expellit: qz filiū pri silez fatebat: li-
cet spiritūsanctū nō sec⁹ atqz illi blasphema-
ret. Aiūt qdā felicē pciliū octo ⁊ .xl. epōr ha
buisse: ī q̄ decernit: vt epi omes aut ad pciliū
generale ventāt: aut lris rōem reddāt: q̄re id
facē neqant: qd qdē institutū carthaginensi
cōcilio postea renouatū ē. Hui⁹ aī tpib fuit
achati⁹: quē qz luscus erat monophtalmō vo
carūt. Hic vero cesariēsis eccie ī palestia eps
multa ī eccīastica pscripsit: tāteqz auctorita-
tis ob eloquētiā ⁊ vsutiā apd cōstātinum fuit
quēadmodū hieronim⁹ ait (qd ego certe mi-
ror) vt rome ī liberij locū felicē arrianū epm
pstituēt: quē pfecto catholicū fuisse cōstat: vt
scripsimus: ⁊ arrianos sp dānasse. Felix aūt
postremo cū nulla ī re orthodoxe fidei tēssz
ab aduersarijs capt⁹: vna cū mltis secū bene
sentiētib inficit: sepelit qz ī basilica quā ipe
edificauit via aurelia secūdo ab vrbe Roma
miliario duodecio kalēdas decēbris. Sedit
aūt tantūmō annū vnū: mēses. iiij. dies duos
pter seditōez a liberio motā: quē damasū se
cut⁹: licz imerito inī pōtifices numerauī.

Damasus

Damasus natōe hispan⁹: pre anto-
nio Juliani tēpib fuit: viri certe
egregij: si domi: si foris ei⁹ ingeniuz respicis.
¶ Nā ⁊ eubolo sophista ⁊ libanio pho pceptō-
ribo vsus liberalib disciplinis ita erat ībut⁹
tū grece tū latine: vt cuiuis optio pncipi ppa
ri possz. Mlte erat mēorie: ingētis facūdie: ī
amicos liberal': pucialib iustissim⁹: glie cu
pid⁹. Verū hec oia ad ertremū euertit dū xpi
anos pseqt. Callidior tñ ceteris psecutor nō
vi neqz tormētis pmo: ⁊ pmijs bonorib blādi-
tijs pluasiōib maiorē fere ppli ptē q̄ si atro-
cior fuisset elicuit. Detuit aī ne xpiani aucto-
rū gētiliū studia adirēt: neue scole nisi his q
deos deasqz venerarēt paterēt. Vni tñ p hē-
sio viro doctissimo pcessū ē: vt xpian⁹ publice
docēt: qua grāz ipe indigt⁹ ptēpsit. Militare
cīgulū dari nisi gētib vetuit. Statuit preterea
pcuratōes pucīarū iurisqz dictōez xpianis
ñ debē pmitti: qppe qb lex ipa xpiana pro
vti gladio vetat. Athanasiuz tñ apte oppugt
atqz ī exiliū mittit: a magis ab auguribo isti-
gat⁹: q̄rū artib maxie delectabat: qd dicerēt
athanasiū obstare q̄min⁹ eoz artes in pcō es
sent. Cū daphnius q̄z ī suburbano antiochie
iux fontē castaliū litaret apollini: ⁊ nulla ex
bis q̄ q̄rebant rnsa susciperet: cāsqz silētij p-
cōctaret a sacerdotib: dēmōes aiūt sepulcrū
babylle martiris pce astare: ⁊ ido rnsa ñ rd
di. Cū iulian⁹ galileis impat: B eñ noie xpi
anos apellabat: vt sepulcrū martyris inde
auferāt. Qui dū sepulcrū mira exultatōe tra
berēt dicētes. Cōfūdāt oēs q adorāt sculpti-
lia: ⁊ q glianē ī simulacris suis: ita irā iulīāi
pncipis pcitarūt: vt mltos pter institutū suū
interfici iusserit. Miror ego id a iuliano fa-
ctū cū dyaboli artes iam vanas eē pgnoscēt.
Semel eñ magū quēdā ī spelūcā secut⁹: cum
voces dēmonū p B rejceret signo crucis vsus
est: q̄ fugati sunt dēmōes. Cū vo iulian⁹ dice
ret signo crucis aliqd mirū inesse: rndit ma-
gus dēmones etiā genus illd supplicij formi-
dare. Hāc ob rē iulian⁹ ptinatior q̄ antea fa
ctus est: adeo vanitati magice deditus erat:
licet pus xpianā religionē simulato aio āple
rus fuisset: vt cōstātij odiū vitaret: legisseqz
publice dīnos codices: ac basilicā noie marti
rum edificasset. Preterea vo idez impator q̄
nris stomachū facēt: iudeis tēpluz hierosolī-
mitanū restituit: cū dicerēt se alibi sacrifica-
re nō posse. Qui certe tāta arrogantia elati
sunt: vt maiore impēsa q̄ antea restituē tēplū
conarēt. Verū nō ita mltopost terremotu tē-
plū corruēs: ⁊ mltos iudeos sil' oppressit: ⁊ il-
lud approbatū ē lapidē sup lapidē poni nō de
bere. Seqnti aūt die incēdio dīnitus īmisso:
⁊ ferramēta ipa pstupta sūt: ⁊ eo miraclo mlti
iudei pterriti ad fidē xpi venē. In pias vo p
ficiscēs iulian⁹ q̄o itellerēat res nouas moli
ri in reditu suo: nalā qdē rē xpianis minat.
Cū aūt supatis hostib icōposito agmine vi-
ctor rediret apud Cteiphontē afessus perijt.
A suis aut ab hostib id factum sit incertū ē:
q̄q̄ sunt q scribāt sagitta ex icerto missa trā-
fixū fuisse eūdēqz exclamasse manu ad celum
extensa: vicisti galilee vicisti: nā xpm galileū
apellabat ⁊ fabri filiū: vnde illd adolescētis
ī libaniū sophistā interrogātē: qd agēt fabri
fili⁹: Juliano inqt locellū pposit: nā paulop⁹
ei⁹ cadauer locello auectū ē. Sūt eī q scribāt
hūc antea clericū fuisse: ac postea a fide nra

defecisse: vnd hoiez apostatā vocāt. Perijt ab
post annū 7 octo imperij sui mēses: anno vo
ctatis secūdo 7.xxx. Huic deinde succedit Jo
uian⁹: q ab exercitu impator elect⁹ ñ pus p
fiteri impatoris nomē voluit: q̄ oēs pclama
rūt se xpianos eē. Quibo collaudatis: 7 īperi
um suscepit: 7 exercitū e manibo barbarorū
liberauit: Nisibi ac magna Mesopotamie p
te sapori regi psarū relicta. Hic autē octauo
impij sui mēse cruditate stomachi siue tetro
odore prunaz moriē. Damas⁹ aūt elect⁹ ad
pōtificatū obeūdū vrsicinū dyaconū ppetito
rē būit ī basilica q̄ sicinini appellat: vbi multi
triq̄ cecidē in ipo tēplo: cū res nō suffragijs
tm: sed vi 7 armis tractareē. Verum ñ ita mlt
topost sacerdotū ac ꝓti psensu damas⁹ eps
pfirmat: 7 vrsicinus ad Neapolitanā eccīaz
traducit. Damasus aūt adulterij accusatus
publico pcilio cām dirit: vbi 7 innocēs absol
uit: 7 pcordi⁹ atq̄ calist⁹ dyaconi falsi accu
satores dānati: ac reiecti ab eccl'ia sunt. Lau
dūq̄ lege ē: vt deiceps penā talionis sbeāt: q
aliquē falso accusauerit. Pacata tādē eccl'ia
Damasus ocio litterario delectat⁹ vitas pō
tificū omniū: q añ se fuere pscripsit: easq̄ ad
hieronimū misit. Nō dstitit tm 7 tēpla 7 cul
tū dīnū augē. Duas em basilicas edificauit.
vnā iuxt theatrū: alterā via ardeatina ad ca
tecūbas. Dedicauit 7 platoniaz: vbi corpa
petri 7 pauli aliqñ iacuerāt. Deinde q̄ dele
gātibo sanctoz corpa eo loci sepulta exorna
uit ad memoriā posteritatis. Preterea vo ba
silicā quā ipe in honorē diui laurētij nō lōge
a theatro pōpeiano pdiderat: maximis mūe
ribo ornauit: patena argētea libraz.xx. ama
argētea libraz.xv. scipho argēteo anaglypho
libraz.x. calicibo argēteis. v. coronis argēte
is. v. domos q̄ circa basilicam positas dono
dedit: fundū etiā papyrianū agri ferētinatis:
fundū antonianū: balnea ñ lōge a tēplo posi
ta: vt psalmi q̄ alternis vicibo ī eccīa canerē
tur. ī fineq̄ eoz vba hec ponēnt. Gl'ia pri 7
filio 7 spūsancto īstituit. Prim⁹ eē Hieroni
mi scriptis auctoritatē dedit: cū pus. lxx. iter
pētū scpta tātūmō ī pcō eēnt. Nā 7 biblia hie
ronimi legi cepta ē: 7 psalmi eiusdē fideliē ex
hebraico traducti: cū antea apd gallos potis
simū icōposite legēnt. Mādauit itē vt ī pnci
pio celebratōnis (quā missā vocāt) pfessio di
cēt vt hodie fit. Idē vero damasus vbi ex sa
cris ordibo qnqes hītis: pbiteros vnū 7.xxx
dyaconos. xj. epos. ij. 7. lx. creasset: moriē ac
sepeliē via ardiatina cū mre 7 sorore ī basili
ca a se pdita terciō id⁹ decēbris. Sedit ānos. x.
ij. mēses. iij. dies. xj. Vacat sedes dies. j. 7. xx.

Syricius

Yricius natione romanus: patre
Tyburcio Valentiniani tempo
ribus fuit. Qui a Juliano multa
incommoda ob fidem christi passus pulsusq̄
militia: cum Sentatorū princeps eēt. Mor
tuo autem Jouiano militum omnium con
sensu imperator electus: Valentem fratrem ī
partem imperij accipiens eidem orientem as
signat. Postea vo imperij sui anno tercio
Gratianum filium necdum bene puberez so
crus 7 vrozis hortatu Augustuz creat: pre
copium quidem apud Cōstantinopolim res
nouas molientem cum satellitibus suis mi
ra celeritate oppimit. Sed Valens ab Eu
dorio Arriani dogmatis episcopo baptizat⁹
in senissimam heresim declinans nostros per
sequitur: 7 in exilium pellit. Mortuo preser
tim Athanasio: quo viuente res christiana
ser 7 quadraginta annis mirifice sustentata
est. Instabat Lucius hereticus hostilem in
modum nostros persequens: neq̄ illis qui
dē parcens qui in heremo erant: eos em im
missis militibus aut trucidabant: aut in ex
iliū mittebat. Magne auctoritatis tunc erāt
Antonij discipuli Macharij duo in Syria
quorum alter in superiore alter in inferiore
habitabat heremo. Isidorus quoq̄ tum in p
cio erat: Panucius: Pambos: Moses: be
niamin: Paulus apheliotes: Paulus pho
censis: Joseph qui mons Antonij dicebatur
Hos cum exilio veraret Luci⁹ mulier: phā
natica proclamat: viros dei in insulam egy
pti nequaq̄ mittendos esse. Mannia quoq̄
Saracenorum gentis regina cum frequenti
bus prelijs Romanorum opes attriuisset:
Palestini 7 Arabici limitis oppida vastans
Orata pacem nō aliter repromittit: nisi mo
sem christianum virum sanctissimum genti
sue episcopum designarent. Id agere Luci
us conabatur: verum Moses inclamat. Ar
guunt te o Luci per metalla damnati christi
ani in insulas relegati 7 carcere inclusi: qua
re manus tuas ad me consecrandum nunq̄
injicies. Reuocatis itaq̄ episcopis qui se cō
secrarent datur regine presul: ac pax Roma
nis redditur. Seuiebat in christianos Va
lens 7 Lucius: licet Themistij philosophi
littere eum Valentem aliquantulum mitio
rem reddiderint. Seuiebat 7 Thanaricus
Gottorum rex: qui plurimos barbaroz mar
tyrio affecit. Interim vero valentinianus sa
xones gentē ī oceani littoribo positā locis in
uijs: 7 burgōdiōes vtute ac rei militaris scia

oppressit. At vo duz sarmate sese p pānonias effudissent bellūqz in eos parat subita sāguis effusiōe apd brigionē oppidū moriť. Tū gotti sedibo ei⁹ pulsi p oēs se thracias effūdūt: q̄bus dū valēs ire obuiā cū exercitu parat: renocatis pri⁹ ꝝ sero ab exilio ep̄is z mōachis q̄s etiā militare coegerat: plio vict⁹ igni exuriť. Hec qdē clades romani impij ac toti⁹ italie eritiū fuit. Siricius ať (dū hec ageret) cēsuit mōachos q̄z vita ꝓbata eēt posse sacris iniciari a p̄mis ordibo vsqz ad ep̄atuz. Cēsuit itē ordines p int̄ualla dādos. Manicheos p̄terea q̄ i vrbe erāt vetuit ꝓmūicare cū fidelibo Penitētes ať z redeūtes ad gremiū orthodoxe fidei recipiēdos eē cēsuit: si mōasteriū ingrederenť: atqz ibi ieiunijs z oz̄onibo se toto sue vite tpe macerarēt. Viaticū sigdez tū demuz ab eccia recipiebāt: vbi de optia coz vita cōstaret. Cōsecrari ať p̄sbiterū ab ep̄o tantū cēsuit. Instituit itē vt qcūqz aut viduā aut secū dā vxorē duriſset: ab officō eccīastico pellerētur. Hereticos q̄z p manus impositōz recipiendos cēsuit. H⁹ tpibo hilarius fuit vrbis pictauioz aqtanie ep̄us q z ꝯ arrianos. xij. libros scripsit: z alteqz ꝯ valētē z vrsatiuz: atqz nō ita m'tropost pictauijs moriť. Victorinus ať natōe apher: rome tū p̄mū rhetoricā docuit: postea vo in extrema senectute fidei nr̄e se tradēs: ꝯ arriū libros more dyaletico scripsit. M'ta q̄z ꝓposuit ad ꝓmēdatōz fidei nr̄e gregori⁹ lactie⁹ biluerti ep̄s. Photin⁹ ať gallogrec⁹ marcelli anticyrani ep̄i discipul⁹ Hebionis hēsim instaurare tū conat⁹ ē. Hebion ei rp̄m pio cobitu Marie: natū viz iustū putauit. Is qdē a valētiniano impatore pulsus plura scripsit volumia: ac p̄cipua ꝯ gētes. Ut didym⁹ alerādrin⁹ a tenezis ānis oculʼcapt⁹ z ob id etiā p̄maz lr̄az ignar⁹: ita geometriaz z dyaleticā: q̄ magno vsu indigēt: iā grandis natu cū p̄mis elemētis didicit: vt p̄clara q̄dā opa ī mathematicis scripserit: ī psalmos q̄z z ī euāgeliū matthei ac iobis: z ꝓtra arrianos m'ta edidit. Optat⁹ q̄z apher ep̄s Milnetan⁹ libros sex ꝯ donatianos ꝓposuit. Seuerus ať cecilius hispanus agnatōez ab illo seuero ducēs: ad quē lactātij duo extāt epl'az libri: volumē ꝓposuit: qd catastrophen vōuit Syricius vo cōpositis eccie rebo: ac creatis sex z. xx. p̄sbiteris: dyaconis. xvj. ep̄is duobo z. xxx. ex sacris ordibo qnquies hītis: moriť ac sepeliť ī cimiťio priscille via salaria octauo kalēdas marcij. Sedit ei annos. xv. menses. xj. dies. v. z viginti. Vacat tum sedes dies viginti.

Anastasius.

Nastasius natōne roman⁹: patre maximo: im pante gratiano vbio rome ep̄s creať. Nam gratian⁹ adolescēs religione clarus: milicia strēnuus: apd argēratiā oppidū gallie vno prelio ad trigita milia alamanorū fines romanoz vastantes: cū minimo suoz incommodo interfecit. In italiā deinde rediēs: pulsa arriana hēsi totā puicatoz ad verā rp̄i fidē redegit. At vero cū instātibo gottis rempublicam in magno disrimine videret: Theodoriū ex hispania oriundū virum clarissimū socium ac impij comitē sibi delegit: qui superatis alanis Hunnis z gottis orientale impiū restituit: icto cū athalarico rege gottorū federe. quo qdem mortuo ac cōstātinopoli egregie sepulto: omēs eius milites theodoriū virū optimū secuti sunt. Interim vo maximus in brittania tyrānidē occupans: ac in galliā traijciēs: apd Lugdunū gratianū interfecit: qua re valentinian⁹ iunior frater metu pterrit⁹: ad theodorium i orientem confugit. Sunt autez qui scribāt hos quidem fratres in tantam calamitatem incidisse matris iustine crimine: que arrianā hesim fouens christianos persequebatur: maxime vero ambrosium: quem etiam inuitum populus Mediolanensis tum episcopum delegerat. Mortuo enim Laurentio hereticorū episcopo: statim seditō Mediolani exorta ē. Luz hanc itaqz reprimere Ambrosius conaretur: qui tum consularis eiusdem prouincie fasces regebat: ecclesiamqz ingressus mita d concordia partium disseruisset: ab omnibo succlamatum est: non alteri q̄z Ambrosio episcopatum committi debere: quod etiam factum est. Ex catechumino enim christianus fact⁹ z sacris initiatus Mediolanensis episcop⁹ creatur. Cuius doctrina z sanctitas quanta fuerit: eius vita ac opera dectissime z elegantissime scripta ostendunt. Tunc autem anastasius rei diuine cauens constituit: ne sacerdotes vllo modo sederent: sed curui z venerabundi starent: cum sacrum euangeliū aut canneretur aut legeretur i ecclesia dei. Neue peregrini maxime autem transmaritimi in clerum reciperentur: nisi quinqz episcoporuz p̄se ferrent cirographa. Hoc autem factum ē aiunt propter manicheos: qui tum in aphrica magno in precio erāt: z ad corrumpendaz fidem de suis quoquo versum mittebant. Cōstituit item ne debiles z manci: neue aliquo membro carentes in numerum clericorum reciperentur. Basilicamouqz (que crescen

tina vocatur) in regione secunda via mamertina dedicauit. Huius 7 damasi 7 syricij tempora illustrarunt: non modo optimi imperatores: Iouianus: Valentinianus: Gratian⁹ Theodorius: verumetiam sanctissimi atq; excellentes in quauis facultate doctores: tuz greci: tum latini: Gregorium nobis christianis cum Basilio Cappadocia genuit: vt ait eusebius: ambo fuere nobiles: ambo athenis eruditi. Basilius enim cesaree Cappadocie: que prius Maza vocabatur episcopus conpsit 7 volumen de spiritusancto: 7 monachorum instituta. Duos habuit fratres Gregorium 7 Petrum viros doctissimos. Gregorij certabant Eusebij temporibus aliqua volumina. Et gregorius Nazianzenus: qui Basilium ad monasterium perduxit: Hieronymi preceptor multa scripsit: maxime vero in laudem Cypriani Athanasij maximi philosophi. Scripsit 7 contra eunomium libros duos: contra Julianum imperatorem librū vnum. Laudauit 7 nuptias 7 virginitatem herametro versu. Leuauit 7 Constantinopolitanos ab heresi rationibus 7 suo elegantissimo dicendi genere: in quo polennonum virum eloquentissimum secutus est. Is postremo dum senex admodum esset: successorez sibi deligens ruri vitam monachi duxit. Basilius autem sub Gratiano: hic vero sub theodorio moritur. Epiphanius quoq; Cypri Salamine episcopus bereses omnes elegantissimis voluminibus impugnauit. Composuit tū etiam mlta sermone Syro effren edesene ecclesie dyaconus: qua ex re ad tantam venit dignitatem: vt post lectōnem scripture sacre publice in quibusdam ecclesijs eius scripta legerentur. Anastasius autem vbi ex sacris ordinationibus bis in vrbe mense decembri habitis: presbiteros octo: dyaconos quinq; episcopos. x. creasset: moritur 7 sepelitur in cimiterio ad vrsum pilleatum. v. kalendas maij. Annos vero. iij. dies. x. sedit. Vacat tū sedes dies vnū 7 .xx.

Innocentius

Innocentius natōne albanus: patre innocentio particeps Theodorij temporum fuit: qui singulari celeritate 7 consilio vsus: maximū tyrānum gratiani interfectorē apud aquileiā occidit. hanc calamitatē maximo ipsi martinus vir sanctissimus antea predixerat: dū brittaniā militaribus copijs spoliat: in italiaz ꝓtra ius fasq; ventur⁹. Tūc enim a circio scoti ab aquilone picti: insulā vacuā militibus ingressi lōge ac late oia vastarūt. Theodori⁹ aūt dino auxilio fretus: 7 androgatium maximi comitē 7 victorē eiusdem tyrāni filium: 7 abrogastē 7 eugenium tyrānos mira celeritate vsus opprimit: vnde merito claudiani poete carmia in laudem theodorij extant. O nimium dilecte deo tibi militat ether: Et coniurati veniunt ad classica venti. Accedit theodorio ad disciplinam militarem laus ingenij: quo plurimum valuit 7 religionis. Nam cum mediolani ingredi ecclesiam vellet mysteria visurus: prohibitus ob quoddam facinus (vt fieri solet) ab ingressu ecclesie nisi peniteret: ita equo animo id tulit: vt vltro ipi ambrosio ḡtias egerit atq; penituerit. Huius vxor flacilla fuit ex qua arcadium 7 bonorium suscepit. Iratus semel theodorius: q̄ thessalonicenses in theatro militem occidissent: vel (vt alij volunt) iudicem suum: egre retentus a sacerdotibus italicis ē: quo minus omnes thessalonicenses occideret. Qui postea ad se rediens re cognita 7 lacrimis penitentiaz prope patrati sceleris egit: 7 legez tulit: vt sententie principum super animaduersione prolate in tercium diem differentur: quo misericordie vel penitentie locus daretur. Ferunt principem ipsum (si quando ira pcitus fuisset) hac deinceps conctatione vsum: vt notas omnes litterarum expresse recenseret: quo interi ire daretur locus. Affirmant quidam principē ipsum familiaritate cuiusdam Jobānis monachi anachorite in thebaide vsum: cuius cōsilio tum bellum tum pacem gerebat. Theodorius autem quinquagesimum etatis agēs annum: Mediolani moritur. Innocentius vero tanta imperij tranquillitate 7 benignitate principis vsus: multa ad religionem cristianam pertinentia meditatus est. Constituit enim vt sabbato ieiunium celebraretur 7 q̄ tali die christus in sepulcro iacuisset: 7 ei⁹ discipuli ieiunassent. De iudeis quoq; 7 paganis: deque monachis regulas quasdaz tulit. Catapbrygas autem hereticos: quorum auctores fuere montanus prisca 7 maximilla (vt ante diri) ab vrbe expulit: Theodorio annuente vel in monasteria (vt alij volunt) relegauit. Preterea vero Pelagiuz monachū 7 Celestinum hereseos damnauit: 7 q̄ liberum arbitrium diuine gratie anteferrent: 7 q̄ dicerent ad implenda diuina iussa voluntatem per se sufficientem esse. Contra hos q̄q; multa scripsit Augustinus. Pelagius aūt in brittaniā proficiscens totā in ulaz errore suo ifecit adiuuāte iuliano tāti mali comite

Basilicā do Geruasij ⁊ Protasij dedicauit. Uestiue mlieris impēsa structā ⁊ ornatā: diuenditis eiꝰ bonis ex testamēto flictis iusto pcio. Tēpli dona hec fuere: patene argentee due. lr. libraꝝ: corone. rij. cerostrata argētea iiij. Ad ornatū baptisterij ceruū obtulit. v. et xx. libraꝝ fundētes aquā: vas crismatis ex argēto li. v. scyphos duos argenteos: anaglyphos. xx. libraꝝ. Bos autē tēpli erat domus ad basilicā blinā: balneū ad templū Adamuri: domus itē in cliuo salutis balneate: fūdꝰ ī agro clusino: alē fundus ī agro fūdato. His addita domus emeriti ī cliuo mamertino: domꝰ altera in vico lōgo: balneū ꝯ eodem vico. Curā do ⁊ administratōes huius basilice ⁊ sāte Agnetis leopardo ac Paulino pſbiteris pmisit. Huiꝰ tēpib fuit Apollinaris Laodicee Syrie epus: vir sane in disputando vehemēs ⁊ ita acutꝰ: vt ausus sit dicē corpꝰ non aiaꝝ a dño in dispēsatōne susceptū: postea vero cū ratōnib vrgerē: ait eū qdem habuisse animā nō tñ ex ea pte qua rōnabil' est: ſ ex ea solū q corpꝰ viuū reddit. Ad suplemētū vero rōnabilis ptis ipsuꝝ vbuꝝ dei fuisse phibeat. Que qdem snia ⁊ a Damaso antea ⁊ a Petro Alexādrino epo explosa ē. Hinc Apollinariste originē habuē: Martianꝰ aūt Barcilone vrbis eps castitate ⁊ eloqntia īsignis bñ cuꝝ fide sensit: ⁊ nouatianos scriptis suis impugnuit. Cyrillꝰ do hierosolymitanꝰ epus sepe pulsus eccia: ⁊ receptꝰ ad extremum sub Theodorio pncipe ānis octo epatuꝝ tenuit mltaqꝝ scripsit. Esitiꝰ itē apd Thesphesium rhetorē cū Gregorio Nazianzeno epo adolescēs cesarie eruditus: plurimo labore Origenis ⁊ Pamphili corruptā bibliothecā membranis īstaurare conatꝰ ē: scpsit et ipe mlta Eodē ꝯ tpe hieronymꝰ pſbit ī bethleē hitās īgenio ac facūdia sua xpi fidē mirū immodū aurit: qd etiā eiꝰ scripta declarāt. Improbat itē eo tpe ī synodo burdegalēsi Priscilliani dogma sumptū ex Cnosticoꝝ ⁊ manicheoꝝ hēsi: de q supius diximꝰ. Innocētiꝰ do vbi p sacros ordines qter ī vrbe hitos pſbiteros. xxx. dyaconos. xij. epos. iiij. ⁊. l. creasset: moritur ac sepelit ī cemiterio ad vrsū pileatū. v. kalēdas augusti. Sedit ānis. xv. men. ij. dieb. v. ⁊. xx. Vacat tū sedes dies. ij. ⁊. xx.

Bozimus.

Ozimꝰ natiōe grecus: pēe Abrahamo mortuo: Theodorio: Arcadij ⁊ Honorij q pēi impio successere tpib fuit. Hi qdē gubnacula impij suscipientes paribꝰ auspicijs illō rexē dinis tantūmodo administratōib. Arcadiꝰ eñ oriētem: Honoriꝰ do occidentē gubnabat: licꝰ Theodoriꝰ filijs adhuc adolescētib tres duces reliqrit: q Romā gubernarēt impiū Ruffinuꝝ q orientes: Stilconem qui occidentē: Gildonem q Aphricā regerent. Qui ceinceps cupiditate impandi moti spretis puulis regnuꝝ occupare conati sunt. Gildon res nouas in Aphrica molienti: Mascelger frat eius crudelitatē veritus cū exercitu obuiā factus: hominē fundit fugatqꝝ: q vel doloze animi vl' veneno nō ita multo pꝰ moriē. Idē ꝯ Mascelger tanta victoria elatus: cū nec deo nec hōibus parcēt a militib occidit. Ruffinꝰ do ab Arcadio oppimit: dū oriētale impiuꝝ conat' inuadē. Ingressus tum Italiā Rhadagaisꝰ Gottoꝝ rex immanissimꝰ ferro ac flāma oia vastabat. Clerū Romani ppato exercitu barbarū in fesulanis mōtib oppimūt duce Stilicone. Huic vero successit Alaricus: quē Stilico regni cupidus cū supare posset: ⁊ fouit ⁊ iuuit. Clerū postremo cū Alaricꝰ in Galliaꝝ pficiscēs pcedente eo loci sedes ad incolēdus Honorio apud pollentiā psedisset: Saulum gente ⁊ religiōe hebreū a Stilcone cū militibus immissuꝝ: quo fedus turbarē hostē sensit. Facile eñ fuit barbaros nil tale suspicantes: ⁊ die pasche obſuātes incautos pturbare. Clerū sequēti die sumptis armis: ⁊ Saulum cū exercitu ad inēfectōes cedit: ⁊ omissa Gallia ī Stilconē ⁊ Romanos mouet. Quib supatis vrbē romā post longū ⁊ graue obsidionē capiūt āno eiusdē pdite millesimo centesimo ⁊ sexagesimoquarto: salutis vero xpiane āno duodecimo ⁊ qdrigētesimo. Hac tñ moderatōne alaricus vsus ē ⁊ clemētia: vt suis mādauerit a cede ⁊ sāguie qad fieri poterat abstinē: vtue pfugiētib ad basilicas petri ac pauli pcerē. Rex do tercia die ab vrbe discedēs minus calamitatis q̄ putarē passa. Paꝝ eñ incēdij serpsit: ī Lucanos ⁊ Brucios pficiscit vbi apud Cosentiā vi capta ⁊ direptā moriē. Cui stati oim Gottorū psensu Athaulphus ob affinitatē ⁊ genꝰ succedit: quē qdē ad vrbē romā cū exercitu rdeūtez Galla Placidia supioris Theodorij filia eꝰ vxor ita placauit: vt a cedib ⁊ rapinis tpatuꝝ: ⁊ suis mgratib vrbis dimissa sit. Ingenio animo certe ei pus fuerat vrbē romā delē ac nouā pdē: eāqꝝ Gotthiam appellare: ⁊ impatoribꝰ nomē d se relinqre: vt nō augusti ceinceps ſ Athaulphi vocarent. Adētē hois placidia ñ mō a tāto facinore auertit: verūetiam fedꝰ int athaulphū Honoriū ⁊ Theodoriū iuniorē pposuit. Arcadij iā mortui filiū. Zo-

zimus autē ī tanta rerū pturbatōe rem diui-
nam nūq̄ omisit. Cōstituit eñ vt dyaconi dū
celebraretur leuas tectas haberēt linostimis.
Concessit item vt ī parrochijs cerei sancto sab
bato benedici possent. Bibere aūt in publico
clericis vetuit. In cellis fideliū id fieri posse ñ
negauit. Vetuit etiā ne serui in clerum recipe
rentur: q̄ huiuscemodi viros liberos ⁊ inte-
gros esse oporteret. Ascisc̄ūtur nūc nō modo
serui ⁊ vulgo cōcepti ac nati: verū etiam flagi-
tiosi omēs ex flagitioso quoq̄ geniti: quor sce
leribꝰ ecclesia dei magnū aliqd incōmodū tan
dem capiet. Ferunt tum Zozimum misisse ad
Carthaginense conciliū Faustinum episcopū
duosq̄ vrbis Rome presbiteros: vt ostenderet
nil vsq̄ publice agi debere sine cōsensu ecclesie
Romane. Huius aūt pontificatu fuit Lucius
Arriane partis episcopus: qui variarum hy-
potesecon libellos scripsit. Diodorus q̄ Tar-
sensis episcopus: dum Antiochie p̄sbiter esset
multa tum scripsit Eusebij sententias nō autē
eloquētiam imitatus. Pter ignoratōem secula
rium litterarū Scripsit et Tyberianus apolo
geticum ob suspitōem hereseos: qr cū priscilli-
ano accusabatur. Euagrius preterea acris et
seruētis ingenij vitā bti Antonij de greco Atha
nasij in sermonem nostrum trāstulit. Scripsit
et Ambrosius Alexandrinus auditor Didy-
mi in Appollinarem volumen preclarum. Fue
re tum etiam in precium Iohannes Constan
tinopolitanus et Theophilus Alexandrinꝰ
illustres episcopi. Hunc ego arbitror Iohan-
nem chrisostomum fuisse: qui ob elegantiaz di
cēdi hoc cognomētum merito adeptus est: qui
q̄ Theodorum ⁊ maximum ꝓdiscipulos suos
ad fidem xpi traduxit: relictis preceptoribus
Libanio et Andragathio philosopho. Inter-
rogatus Libanius iam morti propinquꝰ: quē
potissimū in schola successorem relinquere vel
let nō alium q̄ chrisostomum dixit: nisi bomi-
nem christiani ad se traduxissent. Perlata tū
etiam sunt ad Zozimum synodalia decreta:
quibus confirmatis: pelagiana heresis vbiq̄
damnatur. Sūt qui scribāt ⁊ Petroniuz Bo
noniensem episcopum virum sanctissimum: et
Possidonium Aphrice prouincie episcopum
magnam sanctitatis opinionem de se tum con
citasse. Scripsit et multa ꝓtra heresesꝰ Prima
tius ad Fortunatum episcopum. Sunt q̄ scri-
bant probam Adelphi proconsulis vrorez Cē
tonas Virgilij ī laudem christi tum composu-
isse. Hanc certe laudem quidam Eudochie a-
scribunt Theodorij iunioris vrori. Augusti-
nus vero beati Ambrosij in fide discipulus:
bomo certe omnium qui tum fuere doctissimꝰ
Hippone in Aphrica episcopus: fidem nostrā
scriptis et disputationibus tum maxime tue-
batur. At Zozimus creatis ī vrbe Roma pres-
biteris decem: dyaconis tribꝰ: episcopis octo
moritur ac sepelitur via Tyburtina apd corpus
beati Laurentij martiris septimo kalen-
das ianuarij. Sedit annum vnū. menses tres
dies duodecim. Vacat tum sedes dies vnde-
cim.

Bonifacius

Onifacius natione Romanus: pa
tre Iocundo presbitero: Honorij
temporibus fuit. Orta quidez tum
in clero seditio est. Nam dum Bonifacius in
Basilica Julij vrbis Rome episcopus crea-
tur: Eulalius in Constantiniana electus huic
statim obijcitur. Quod vbi Honorius: q tum
Mediolani erat intellexisset. instante Placi-
dia cum filio Valentiniano ambo ab vrbe pel
luntur. Reuocatur tamen septimo mense post
Bonifacius: et solus vrbis presul constituitur
Interea vero mortuo Athaulpho Gottorum
rex Vallias decernitur: qui dei iudicio perter
ritus: Placidiam apud se tamen honeste ha-
bitā: Honorio fratri reddidit: pacemq̄ cuz co
datis lectissimis obsidibus iūxit. Idem fecere
Alani Vandali et Sueui. Placidiam vō Ho
norius Constantio quem cesarem declaraue-
rat in matrimonium collocat: vnde Constan
tius Valentinianum filium suscepit: que post-
ea a fratre pulsa ad orientem cum filijs Hono
rio et Valentiniano proficiscitur. Bonifaci-
us autem pontifex tum constituit: ne mulier
vlla aut monacha sacratam pallam attrecta-
ret: aut thura contingeret: neue seruus aut ob
noxius vel oberratus ī clerū reciperetur. Cō-
didit preterea oratorium ī cimiterio sancte Fe
licitatis martiris: eiusq̄ sepulchrum ornauit
marmoribus et argento. Nam et patenam ar
genteam dono dedit librarum. xx. et cyphum
argenteum librarum. x. et coronas argenteas
tres: calices minores duos. Huiꝰ quoq̄ pon-
tificatum insignē reddidere multi preclari viri
maxime vō hieronimus presbiter patre Euse-
bio natꝰ opido Stridonis: quod a Gottis e-
uersum Balmatie quondam Pamnonieq̄ in
finibus fuit. Quantum iste iuuerit ecclesiam
dei vita et scriptis non attinet dicere: cum et
vita eius sanctissima omnibus pluceat: et scri-
pta eius ita in precio et in honore sint: vt ne-
mo magis legatur ab eruditis p̄sertim. Mo-
ritur autem hieronimus in Bethleem etatis
sue anno. lxxxij. pridie kalelendas octobris.
Laudatur et Gelasius cesaree palestine post

Eunomium episcopus: vir accurati elegan tisq; ingenij. Scripsit et historiam Dexter Patiani filius ad Hieronimum. Laudauit et spiritumsanctum Amphilotius eleganti stilo. Laudat et Sophronium Hieronim⁹ q; de euersione Serapis librum copiose ac docte scripserit. Aiunt et Lucianum presbiterum deo inuente: tum quidem reliquias Stephani prothomartiris 7 Gamalielis Pauli preceptoris inuenisse: deque ea re sermone greco ad omnes ecclesias scripsisse: quam scriptionem postea Habundius presbiter Hispanus latinam fecit ad Orosiuz presbiterum. Sunt etiam qui huic etati addant Iohannem Cassianum et Maximinum viros doctissimos. De Eutropio autē Augustini discipulo nō ita ambigitur: qui historie Romane Epitomen fecit: ab vrbe condita vsq; ad tempora sua satis eleganti stilo 7 oratione. Scripsit 7 ad duas sorores christo dedicatas: de pudicitia et amore religionis. Laudatur et Iuuenalis qui tū Cōstantinopolitanus episcopus erat. Fuit etiā in precio Heros vir sanctus: ac beati Martini discipulus. Arelatensis episcopus iniuria pulsus. Bonifacius autez vbi ex sacris ordinibus semel habitis: presbiteros tredecim: diaconos tres: episcopos sex et. xxx. creasset: moritur ac via Salaria sepelitur apud corpus scīe Felicitatis martiris octauo kalendas nouembris. Sedit annis tribus: mensibus octo: diebus septem. Mortuo Bonifacio clerici quidam Eulalium statim ad vrbem reuocant: qui vel indignatione: vel contemptu rerum humanarum renocationem spernens: anno post Bonifacium moritur. Vacat tum sedes dies nouem.

Celestinus

Elestinus natione Campanus. Theodorij iunioris temporibo fuit. Hic enim mortuo Honorio principe clarissimo Valentinianum Placidie amite sue filium Cesarem creatum ad regendū occidentale imperium mittit. Qui statim totius ytalie consensu imperator creatus: gubernacula imperij apud Rauennā suscipiens: hostes Romani nominis: maxime vero Iohannem tyrannum mira felicitate in ytalia compescuit. Interea vo Vandalorum Alemanorum 7 Gottorum efferagens ab Hispania ī Aphricam Genserico rege traijciens prouinciam ferro ac flamma depopulata: fidem quoq; catholicam Arriana impietate fedauit: pulsis etiam in exilium quibusdam episcopis bene sentientibus in qua perturbatione beatus Augustinus Hipponensis episcopus tercio obsidionis mense quinto kalendas septembris moritur septimo et. lxx. etatis anno. Vandali autez capta Carthagine in Siciliam traijcientes insulam depopulantur et vastant Idem facere Pictauij et Scothi insulam Brittaniam occupantes. Accitus autem a Brittanis in auxilium Etius patritius vir bellicis artib insignis: nō modo laborantibus auxilium non fert: verumetiaz regnandi cupidus. Hunnos ad inuadendam ytaliam solicitat. Unde brittanni ab Etio destituti: ab anglis auxilium petiere: quos hostes de inceps non auxiliares sensere. Ab his enīz oppressi et patriam simul et nomen amisere. Interim vo Theodorio Constantinopoli mortuo septimo et vigesimo imperij sui: ac patrui honorij anno Helda 7 Atila fratres Hunnorum reges Illiricum ingressi: omnia incēdunt et vastant. At Celestinus diuino cultui intentus: constituit vt psalmi Bauid ante sacrificium antiphonatim ab omnibus canarentur: quod ante fieri non consueuerat. Perlecta enim epistola et euangelio: finis sacrificio imponebatur. Refert Martinus cassinas. Judica me deus et discerne causam meam: quod in principio sacrificij dicitur eius inuentum fuisse. Graduale quoq; huic ascribitur. Multa preterea constituit de omni ecclesia: que tum in archiuis legebantur. Dedicauit et Basilicam Juliam: cui etiam hec dona obtulit: patenam argenteam librarum quinq; et viginti: cyphos duos argenteos viginti librarum: aquamanulos argenteos viginti librarum: candelabra argentea duo. lx. librarum: cantharos: cerostrata enea quatuor et viginti magni ponderis. Nestorius autem constantinopolitanus episcopus nouum tum errorem inducere conatus est. Predicabat enīz christum ex Maria hominem tūm: et non deum natum: eiq; diuinitatem collatam esse pro meritis: cui impietati et Cyrillus alexandrinus episcopus et Celestinus pōtifex mirumimmodū aduersati sunt. Nā habita apud Ephesū synodo. cc. epōr impius Nestorius cum heresi nomis sui: cunq; pelagi

anis oĩby: q dogma ĩllꝰ ꝓpe conatuz iuuabãt omnium consensu. xiij. canonibus eorum stulticiam impugnantibus damnantur. Preterea germanum Antisiodorensem episcopum in Brittanniam mittit: qui de turbatis hereticis insulares ad catholicam fidem redigeret. Misit et ad Scotbos christi fidem optãtes palladium: quem ipse episcopum creauerat. Huius certe atqz suorum opera magna pars occidentis ad veram christi fidem conuersa est. Ferunt boc tempore dyabolum personam Moysi indutum: multos iudeos decepisse: dum eos ex creta in terram promissionis ad similitudinez bistorie veteris sicco pede per mare deducere pollicetur. Multi eũ ex bis falsum Moysen secuti: in vndis perierе. Aiunt aũt illo solos euasisse: qui tum christuz verũ cẽ deũ credidere. Ac celestinus vbi ex sacris ordinibus ter in vrbe mense decembri habitis: presbiteros duos et. xxx. dyaconos. xij. episcopos. ij. et. xl. creasset: moritur ac sepelitur in cimiterio Priscille via salaria viij. idus aprilis. Consederat annis. viij. mẽ. x. diebus. xvij. vacat tum sedes dies vnum et xx.

Sixtus .iij.

Ixtus terciius: natione Romanꝰ patre Sixto: Valentiani tempora attigit: qui occidentalis imperij gubernator pacem cum Genserico vandalorum rege iniit: ac certis finibus aphricam sibi ac Genserico diuisam: vandalis incolendam dedit. Suboznatus deinde Gensericus ab arrianis eorum impietatem extollens: varijs terroribus episcopos nostros persequit. Interim do dum valentianus Continopolim proficiscitur: et Theodorij filiam in vxorem ducit: Vandali Genserico duce Carthaginem iterum capiunt ac diripiunt: anno ingentesimo 7. lxxxiiij. postea q̃ romanorum esse ceperat. Dum bec autem in aphrica gerentur: Attilia cum Bleda fratre hunnorum reges non contenti occupasse Pannonias. Macedoniam: Mysiam: Achaiam: 7 vtraqz thracias ferro ac flamma deuastat. Bledamqz fratrem obtruncat: quo solus regno potiretur. Inde vero animos sumens ad occupandum occidentale imperiuz: copias vndiqz celeriter colligit: atqz iter statim carpit. Quod vbi Eutius itellexisset: legatos de pace statim Tholossam ad Theodoricum regem mittit: cum quo federa ita sunt inita: vt communi impensa et paribus copijs bellum contra Attilam gereretur: romanorum ac Theodorici auxiliares copie fuere: Alani: Burgundiones: franci: Saxones: atqz omnes fere occidentales populi. Tandem do superueniente Attila in campis catelaunicis: magno ardore animorum prelium vtrinqz cõmittitur: pugnatuz erat aliquandiu atqz acriter: cum vox superueniẽs incerto auctore certamini finem imposuit. Ad centum et octogĩta milia hominum in eo prelio vtrinqz cecidisse constat: neutro inclinante acie: aut cedẽte. Ferunt tamen Theodoricũ Thurismundi regis patrem eo prelio cecidisse. At Sixtꝰ pontificatum iniens a Basso quodam reus in iudicium accersitur. Hic autem congregata septem et quinquaginta episcoporum syno do: ita causam dixit: vt ab omnibus vno consensu absolueretur. Damnatur Bassus calumniator iniquus: annuente Valentiniano et Placidia eius matre: in exiliumqz mittitur: ita tamen: vt vltimo die viaticum ei ob pietatem ecclesie non negaretur. Eius autez predia non fisco sed ecclesie ascribuntur. Aiunt Bassum post exilium non multum vixisse: tercio enim mense diem extremum obijt: cuius corpus Sixtus episcopus linteaminibus inuolutum: et aromatibus consparsum proprijs manibus ad sanctum petrum sepeliuit in loculis parentum. Edificauit autem Sixtus Basilicam beate marie virginis: q̃ ab antiquis liberij cognominabatur iuxta macellum libye. Accepit deinde nomen ad presepe: postremo do sancta Maria maior vocata est. Sixtum autem huius templi auctorem fuisse titulus ipse in frontispicio primi fronicis dederat his verbis. Xystus episcopus plebi dei. Per. y. enim in principio et y. scribitur greca orthographia: licet nostra etas consuetudini seruiens. Sixtum scribat per. s. et iota. Huic quoqz templo idem pontifex hec dona obtulit: altare argenteum purissimum tricentarum librarum: patenas argenteas tres centum et viginti librarum: cipbos argenteos quinqz calices decem: coronas argenteas octo et viginti: candelabra argentea tria: thymiamatarium librarum quindecim: fundum scauri in agro caietano. fundum celeris: ceruum argenteum fundentem aquam in fontem baptisterij. Ornauit et ambonem ecclesie porphyreticis lapidibus quem nos suggestum appellamus: vbi euangelium et epistola canitur. Preterea do rogatu Sixti Valentinianus templa quedam sãctorũ mirifice excoluit. Nam 7 supra confessionem beati Petri auream saluatoris imaginem gemmis aureis distinctam collocauit et fastigium argenteum basilice constantini

ane a barbaris sublatũ restituit. Ornauit et confessionem beati Petri ex argento. Aiunt preterea huius temporibus Petrum episcopum natione illyricum edilica sse tẽplum dine Sabine in monte auentino non longe a monasterio sancti Bonifacij in quo diuus alexius iacet. Quod ego factum Celestini primi tempore crediderim vt etiam carmina heroica indicant: que ad huc leguntur his fere verbis. Culmen apostolicum cum celestinus haberet. Primus et in toto fulgeret episcopus orbe. Hec que miraris fundauit presbiter vrbis. Illirica de gente petrus vir nom...e tãto Bignus. ab exortu christi nutritus in aula. Pauperibus locuplex: sibi pauper: qui bona vite Presentis fugiens: meruit sperare futura Sunt etiam qui scribant hui⁹ templi⁹ fuisse Eusebium cremonensem et philippum Hieronimi discipulos: qui pleraq; eleganti oratione scripsere. Laudatur et Eucherius lugdonensis episcopus doctrina et dicẽdi copia. Non improbatur postremo Hilarius Arelatensis episcopus: vir sanctitate et doctrina ea tempestate insignis. Sixtus autem cum omnia que habuerat: aut ĩ edificijs z ornamentis ecclesiarum: aut pauperibus errogasset: creatis presbiteris octo et viginti: dyaconis duodecim: episcopis duobus et quinquaginta: mortuus est ac sepeliturin crypta vie tyburtine apud corpus beati Laurentij. Sedit autem annis octo: diebus. xviiij. Vacat tum sedes dies duos z viginti.

Leo

Eo natione thuscus: patre Quĩtiano: eo tempore fuit: quo Attila a pugna catelaunica rediens in pannonias comparatis magnis copijs. ytaliam hostili manu ingressus: ac primo Aquileiam in limitibus prouintie positaz triennio obsedit. Verum cum iam desperatis rebus in eo esset vt statiua moueret: vidisset; ciconias ex vrbe in agros pullos suos deferentes auspicio motus: adhibitis machinis miseram ciuitatem acriter oppugnatam tandem capit: diripit et incendit: nec vlli generi hominum parcit: flagellum dei se vocitans. Inde hunni veluti ruptis claustris per totam Venetiam sese effundentes: vrbes omnes occupant. Mediolanum ac Ticinum diripiunt. Iturus de inde Romam infestis signis cuz eo loci cõsedisset: vbi Mintius padum influit annem traiecturus: vir sanctissimus Leo pontifex calamitatem ytalie z vrbis Rome miseratus: adhortante etiam Valentiniano ci fit obuiam: persuadetq; Alazici exemplo qui statim dei iudicio post captam vrbem mortuus est: ne vltra progrediatur Mondis pontificis optimi obtemperans Attila q; dum simul loquerentur cernere duos viros supra caput suum strictos tenentes gladios: ac morte minitantes: nisi pareret visus est. ij. Petrus et Paulus apostoli putati sunt: inde mouens Pannonias repetit: vbi non ita multo post effundente se vbertim propter ebrietatem e naribus sanguine mortuus. Leo vo ad vrbem rediens: totus ad confirmandam catholicam fidem conuertitur: que tum potissimum a multis hereticis impugnabatur: maxime autem a Nestorianis et Eutichianis. Nestorius enim constantinopolitanus episcopus virginem non dei sed hominis tantummodo genitricem dixit: vt aliam carnis: aliam diuinitatis personam faceret: et seiunctim alterum esse dei filium: alterum hominis ostẽderet. Eutiches autem constantinopolitanus abbas: ne sentire cuz Nestorio videretur: diuinam cum humana natura in idez compositum recidisse affirmabat: vnumq; factũ: nec vllo modo int̃ se distingui debere. Hanc heresim cum flauianus constantinopolitanus episcopus damnasset Theodorio annuente synodus ephesina idicitur in qua Bioscoro Alexandrino episcopo presidente Eutiches restituitur. Flauianus vo damnatur. At Leo mortuo Theodorio in eiusq; locum suffecto Marciano principe catholico concilium chalcidonien se indicit: in quo sercentorum et triginta episcoporum auctoritate decernitur credẽdum duas naturas in christo fuisse: vtq; vnus idemq; christus deus et homo crederetur: ac statim Nestorius et Eutichius nephandus manicheorum presul damnarentur. Combusti etiam publice sunt manicheorz libri: calcata et depssa ẽ Bioscori supbia atz heresis. Interi vo mortuo a suis Valentiano. Maximus tyrannus imperium occupat. Eudoraq; quondã Valentiani vxorem sibi violentis nuptijs adiũgit. Hanc ob rem vãdali ex Aphrica accíti Genserico duce Romaz hostili manu ingressi. Maximum ĩ illo tumultu ab Vrso milite romano occisuz ĩ tyberim proijcis

unt: vrbem diripiunt atq; incendunt: templa et sacraria spoliant: nec Leonem pontificem exaudiunt clamantem et dicentem: vt vrbi et templis parcentes: predam quo vellent abi gerent. Abeuntes quartodecimo die post vrbem captam: atq; Eudoram cũ filia et ingenti captiuorum numero secum trahentes: in Aphricam reuertuntur. At Leo ad reparandam vrbem et templa conuersus. Demetriam ancillam dei impulit: vt Basilicam beato stephano via latina tercio ab vrbe milia rio in fundo suo conderet. Ipse vo in honorez beati Lornelij episcopi basilicã via appia edificauit. Templa diffracta restituit: sacrorum vasa cõminuta aut ablata denuo renouauit vt ex integro quoad fieri potuit restituit. Lacis Johãnis Petri ac Pauli. Sepulcris q; aporz custodes addidit ex clero romão: hos cubilares appellauit. Preterea vo monasterium prope sanctum Petrum condidit: constituitq; vt intra actionem misterij diceretur. Hoc sanctum sacrificium ꝛc: neue vlla monacha velamen capitis benedictum acciperet: nisi approbatum fuisset eam quadraginta annis caste et integre vixisse. Dum autem his curis vir sanctus intentus essz: subito exorta est acephalorum heresis: qui ideo Acephali vocati sunt quia sine cerebro et sine auctore habebantur. Hi autez chalcidonem se concilium improbantes: proprietatem duarum sb stantiarum in christo negant: vnam tantum in eiusdem persona naturam predicantes: quam quidem heresim epistolis suis eleganter et docte ad christi fideles scriptis acerrime confutauit. Sunt qui scribãt Paulinum Nolane vrbis episcopuz. Prosperuz Aquitanum virum doctum. Mammercum viennensem episcopum in precio tum fuisse. Primus enim Mammercus (vt aiunt) supplicationes: quas greci letanias vocant: instituit: ob frequentes terremotus: qui tum maxime Gallias vexabant. Leo postremo creatis ex institutione sacrorum. lxxxj. presbiteris: vyaconis. xxxj. episcopis ser z. lxxx. mozitur ac sepelitur apud sanctum Petrum in vaticano. iiij. idus aprilis. Sedit annis vno: z viginti: mense vno diebꝫ tredecim. Vacat tum sedes dies octo.

Hilarius

Hlarius natione sardus: pre Crispino: ad Leonis tempora puenit Leo enim primus ex greca natione in locum Adartiani imperatoris deinoztui sufficitur: qui statim filium suum eiusdez nominis Augustum creat. Sub hoc quidez imperatore respublica romana magnas calamitates passa est: suborris quibusdam tyrannis imperium vsurpare conantibꝫ. Hac vo opportunitate illectas Genserico vandalorz rex ex Aphrica in ytaliam statim nauigat: romanum imperium inuasurus. Quod vbi intellexit Leo basilicum patricium cum valida classe in auxilium Anthemij principis romani mittit. Hi cõiunctis copijs z aimis ad Populoniam Genserico fiunt obuiam: hominẽq; classe decernere impellunt: qui quidam superatus ingenti clade: turpi fuga in Aphricam redijt. Clerare interea vrbem Romam parabat Richimer ille patricius: qui Biorgum alanorum regem in montibus tridentinis superauerat: elatus tãta victoria: in Epiphanius ticinensis episcopus hominez Anthemio vrbem defendẽti conciliasset. Hilari? autem in tanta perturbatione rerum diuiaz rem intermisit nunq;. Preterea vo instituit ne pontifices deinceps successorem sibi deligerẽt: que institutio ad omnes ecclesiasticos gradus pertinet. Fecit z decretalem: ac per vniuersum orbem sparsit. Epistolas quoq; conscripsit o fide catholica: tres synodos cõfirmantes. Nicenam: ephesinam: z chalcidonensem: quibus item Eutichem: Nestorium et Dioscorium cuz sectatoribus damnat. In baptisterio autem constãtiniane basilice tria oratoria edificauit auro et preciosis lapidibus distincta: tribꝫ sanctis dedicata. Johãni baptiste: Johanni euangeliste: et sancte cruci quorum ianue erant enee argẽto celato clause. In oratorio autem erat erat lignum crucis auro clausum: et ornatum gemmis. Stabat et eo loci agnus aureus duarũ librarum in columna onychina. Ante oratorium erant columne mire magnitudinis: que dicuntur hecaton. In fonte Johannis erat lucerna aurea librarum decem. Cerui argentei tres. lxxx. librarum aquam fundentes: columba aurea duarum librarum. Addidit et oratorium sancti Stephani baptisterio lateranensi. Duas quoq; bibliothecas apud eũdem locum edificauit. Ad lunam vo monasteriuz in vrbe struxit. Omitto dona templis oblata: que quidem prope infinita fuere ex auro: argento: marmoribus: z gemmis. Sũt qui scribant Germanum Alitisiodorensem et lupum trecbarẽs. episcopos huius temporibus fuisse: qui tum multum iuuere christianam fidem: gentilium ac pelagianorum opa

plurimum labefactatã. Gennadius prete=
rea constantinopolitanus episcopus inge
nio:doctrina et moribus ecclesie catholice
multum profuit. Victorinus autem natio
ne Aquitan⁹:arithmetricus insignis rati
onem pasche ad cursum lune tum redegit.
Eusebium et Theophilum ea in re supe=
rans. Sunt qui Aderlinum anglum vatez
insignem his temporibus ascribant: de q̃
plura fortasse:quaz satis est scribuntur.
Hilarius autem vbi ea peregisset que ad
optimum pontificem pertinebant: tum in
extruendis templis ornandisqz:tum etiam
docendo:admonendo:castigando elemosi=
nasue vbi erat opus prebendo moritur:cre
atis prius de more quinqz et viginti presbi
teris:dyaconis quinqz:episcopis duobus
et viginti. Sepelitur autem in crypta san=
cti Laurẽtij apud corpus beati Sixti. Se
dit annos septem:menses tres:dies decem
Vacat tum sedes dies decem.

Simplicius

Implicius patria Tyburtus:
patre Lastino imperante Leo=
ne secundo et Zenone fuit. Nã
Leo primus valitudine correptus Leonez
secundum ex Adariagene sorore sua nepo
tem:et Zenonis Isaurici filium successo=
rem imperij designauit:qui non ita multo
post graui morbo oppressus:cum finem vi=
te sibi adesse cerneret:patri Zenoni impe=
rium reliquit. Interim ỏo Odoacer cum
maxima Tucilingorum et Herulorum ma
nu ytaliã ingressus. Orestem patriciũ apõ
Ticinum superatum et captum. Placen=
tie inspectãte exercitu interfecit. Vt Zeno
calamitates ytalie miseratus Theodori=
cum gothorum regem iam antea apud se
ĩ honore habitum contra Odoacrem cũ in=
gentibus copijs in ytaliam propere mittit
qui duces Odoacris non procul Aquileia
ad Sontium amnem graui prelio superat
Eadem quoqz fortuna contra Odoacrem
sepius vsus:hominem triennio Rauenne
obsessum eo perpulit:hortante etiam Jo=
banne episcopo:vt se imperij socium acci=
peret. Verum sequenti die cum filio contra
datam fidem interficitur:vnde statim nemi
ne aduersante Theodoricus totius ytalie
imperio potitus est. Simplicius autez vir
sanctissimus has basilicas interim dedicat
Basilicam Stephani prothomartiris i ce=
liomonte :basilicam Andree apostoli non
longe a templo sancte Marie maioris: in
qua adhuc vestigia quedam antiquitatis
apparent:que persepe flendo etiam inspeci
ob incuriam eorum quibus ipsa templa iã
ruinam minantia commissa sunt. Hoc au=
tem in templo carmina legisse memini mu
sino opere descripta. Hec tibi mens valide
dedit hec heres titulis ecclesia iustis. Suc
cessit ille suas. Simpliciusqz papa sacris ce
lestibus aptans. Effecit vere muneris esse
tui. Et quod apostolici dessent limina no=
bis. Martiris andree nomine composuit
Vtiẽ hec heres titulis ecclesia iustis. Suc
cedensqz domo mistice iura locat. Plebs de
uota veni perqz hec comertia disce. Terre
no censu regna superna peti. Dedicat 7 ali
am Basilicam Stephani Simpliti⁹ apud
sanctum Larentum. Basilicaz quoqz Vi
uiane martiris ad palacium Lucinianum
vbi corp⁹ virgis repositũ ẽ. Hebdomadas
qz istituit:vt presbiteri: tuz ad Petri:tũ ad
Pauli:tum ad Laurentij martiris templa
vicissim manerent propter penitentes 7 ba
ptismum requirentes. Vrbem preterea pre
sbiteris in quinqz regiones diuisit: prima
erat petri:secunda Pauli:tercia Lauren=
tij:quarta Johannis lateranensis:quinta
sancte Marie maioris. Institutit postre=
mo:ne clericus vllus possessionem benefi=
cij a laico recognosceret:quod postea a gre
gorio et alijs pontificibus confirmatum
est. Romam autem sedem esse primam om
nium ecclesiarum declarant Acharij epi=
scopi Constantinopolitani:et Thimothei
viri doctissimi scripta:quibus rogat Sim
plicius pontifex maximus:vt Petruz Ale
xandrinum episcopum Eutichetis imita=
torem hereseos damnet. Quod etiam fa=
ctum est hac conditione tamen:vt peniten=
ti tempus ascriberetur. Sunt qui dicant
huius temporibus fuisse Remigium re=
mensem episcopum virum sanctissimum:
qui Clodoueum (vt historie referunt) re=
gem Francorum baptizauit. Scripsit eti=
am multa eo tempore contra Eutichetem
Theodorus Syrie episcopus:edidit 7 de
cem libros ecclesiastice historie:Eusebium
Cesariensem imitatus. Tum vero omnes
fere egiptij declinarunt in Dioscori hereti=
ci errorem : de quo multa superius diri=
mus. Vexauit et catholicos in Aphrica
Himericus Vandalorũ rex arrianos imi=

tatus. Quam ob rem Eudoxa Theodorij neptis: mlier catholica eiꝰ vxor simulãs se hierosolimam voti causa ituram a marito heretico discedens hierosolimis post longam peregrinationem: et mulieri preseritim grauem moritur. Ferunt ea tepestate et Elisei ossa in Alexandriam translata eẽ et corpus Barnabe apostoli cum euangelio eius manu scripto repertum. At Simplicius cuꝫ ecclesiam Romanã nõ institutis solum: verumetiam donis auxisset: creasset ꝫ ex ordine sacrorum presbiteros octo et quinquaginta: dyaconos vndecim: episcopos sex et octoginta: moritur ac sepeliitur in Petri Basilica sexto nonas Madarcij. Sedit autem annos quindecim: mensem vnum: dies septem. Vacat tum sedes dies sex et viginti.

Felix. iiij.

Felix tercius. patria Romanus: patre Felice presbitero ex regione fasciole a rege Odoacre. qui annis. xiiij. ytalie imperauerat vsq̃ ad theodoricum peruenit: Qui etsi Rauennam sedem regni fecisset: tamen vrbem Romam quoad fieri potuit exornauit. Nam et sepulcrum Octauij instaurauit: et spectacula de more exhibuit: et edificia: ac basilicas plerasq̃ restituit: nihilq̃ omisit: quod ad optimum principem pertineret. At vo vt regnum aliquando stabiliret: et Clodouei Francie regis filiam Andefledam in vxorem duxit: et sororem Honorico vandalorum: et filiarum suarum alteram Alarico Vesogothorum: alteram Gundibato in matrimonium collocauit. Felix autem tum maxime intellexerat Petrum Eutichianum: quem antea diximus ob heresim in exilium pulsum: instigante Acbatio: tunc demum ab eodem reuocatum esse. Quare sanctus pontifex fraudem subesse veritus: ex autoritate sedis apostolice concilio bene sentientium approbata Petrum et Acbatium damnat. Post ãnos vo tres cum zeno fidem faceret hos homines penitere. Felix eo misit episcopos duos Messenum et Italem: qui re cognita damnatos absoluerent. Hi itaq̃ Heracleam ciuitatem ingressi: pecunia corrupti: nihil ex sententia Felicis egere: vnde pontifex merito idignatus: habita de more synodo: hos vt preuaricatores et simoniacos a communione deiecit: Messeno tamen penitentie tempus ascriptum est: quia errorem suum fassus est: penitendiq̃ tempus petijt. Idem quoq̃ Felix Basilicam sancti Agapiti edificauit non longe a Basilica Laurentij martiris. Constituit item vt ecclesie non nisi ab episcopis consecrarentur. Aiunt autem huius tempore Theodorum presbiterum grecum librum contra hereticos scripsisse de conuenientia veteris ac noui testamenti. Sunt etiam qui huic etati ascribant Johannem Damasenum virum doctissimum ac theologum insignem. Hic enim librum sententiarum composuit: in quo Gregorium Nazianzenum: Gregorium nicenum: Bydimum. Alexandrinum imitatus est: libros quoq̃ medice artis composuit quibus morborum causam et medelas describit. At Felix cum ex institutione sacrorum ordinum: quos ĩ vrbe Roma mense decembri bis habuit: presbiteros octo et viginti: dyaconos quinq̃: episcopos triginta creasset: moritur et sepelitur in Pauli Basilica. Sedit annos octo: menses vndecim: dies decem et septem. Vacat tum sedes dies quinq̃.

Belasius

Elasius natione apher: patre Valerio: eo tempore fuit quo Theodoricus Clodoueo socero suo Francorum regi bellum intulit: q̃ Alaricum generum Vesogothorum regem in agro volgadensi interfecisset. Vasconiamq̃ occupasset: vterq̃ affinis erat. Justior habebatur Alarici causa: vnde socerum genero pretulit. Superatis itaq̃ francis ingenti prelio. Vasconiam recipit: receptamq̃ pro Almarico Alirici filio: donec adoleceret gubernat. Idem Theodoricus: Siciliam: Dalmatiam: Liburniam: Illyricum: Narbonensem Galliam: Burgundiam suo regno addixit. Tridentum vrbem in alpibus muro cinxit: et ytaliam ab externo hoste tutatus est: collocatis Erulis in extremis ytalie partibus apud pretoriam Augustam: quorum regem adhuc adolescentem in adoptionem suscepe rat. Belasius autez manicheos in vrbe de-

prehensos exilio damnat: eorum que libros apud Basilicam diue Marie publice comburit. Instante pterea synodo cognita Messeni penitentia: eum libello prius satisfacientem purgatum ecclesie sue restituit. Cum vo intellexisset Petri et Acatij seditionibo multa flagitia et parricidia in ecclesijs grecie cõmitti: confestim eo misit: qui hos si nõ statim peniterent imperpetuum damnarent. Erat autem consuetudo primitiue ecclesie diutius expectare ad gremium pietatis sue aliquando redituros. Confugerat tum Johannes alexandrinus episcopus: vir catholicus illorum seditionibus veratus ad pontificem romanum: a quo perbenigne et comiter susceptus est. Dedicauit Gelasius ecclesiaz Euphemie martiris in ciuitate tyburtina. Dedicauit et Basilicam sanctorum Nicandri et Eleuterij via lauicana: et basilicam sancte Marie via Laurentina in fundo Crispi vigesimo ab vrbe lapide. Clerũ quoqz amauit z aurit. Pauperes semper mira beniuolentia et charitate complexus est. Ciuitatem romanam a multis periculis liberauit: maxime vo ab inopia rerum et fame. Hymnos etiam composuit ad imitationem beati Ambrosij. Edidit et libros quinqz contra Eutichem et Nestorium Duos item contra Arrium. Orationes habuit elegantes et graues. Epistolas preterea ad amicos et domesticos fidei scripsit: nõ minus graues q̃ doctas: que opera in publicis bibliothecis tum legabantur. Sunt qui scribant Gelasium excommunicasse Anastasium Imperatorem constantinopolitanũ Zenonis successorem. q̃ hereticis et Acatio faueret: vnde constat imperatorem errantez in fide et monitum: si non paruerit a pontifice romano excommunicari posse. Eadez auctoritate vsus est etiam contra vandalos eorumqz regem: qui arriana infecti heresi catholicos cruciatibus et supplicijs persequebanť. Fuere etiam in primo huius pontificis tempore Germanus et epiphanius: quorum alter ticinensis: alter vo campanus episcopus fuit. Hi multuz auctoritate et sanctitate sua ytaliam a barbaris veratam iuuere orationibus et blandicijs barbarorum corda mollientes. Multum preterea: tum in Gallia p̃fecere: et Iannociatus abbas carnotensis et Aurelianus et Medentius pictauiensis viri optimi ac docti: qui Clodeuum regem Francie: ac Crocildini eius vxorem eo perpulere vt christianissimi fierent: et fidem catholicaz vbicqz tutarentur. Sunt qui hanc laudem remigio viro sanctissimo ascribant. Gelasius autem posteaq̃ presbiteros duos et triginta dyaconos duos: episcopos septem et seraginta creasset moritur ac sepelitur in Basilica Petri apostoli. xj. kalendas decembris. Sedit annis quatuor men. octo: diebus decem z septem. Vacat tum sedes dies septem.

Anastasius. ij.

Anastasius secũdus: patria romanus: patre Fortunato Anastasio imperante fuit: quo tẽpore Trasimundus vandalorum rex: z catholicas ecclesias claudit: et centum ac viginti episcopos exulatum in Sardiniam mittit. Ferunt tum apud Carthaginem Olympium quendam arrianum episcopum sanctam trinitatez publice in balneis detestantem: tribus fulminibus ictum concidisse: eiusqz cadauer exustuz omnino fuisse. Cunqz item Barbas quidam Arrianus episcopus: nescio quem baptizaturus esset bis verbis. Baptizat te Barbas in nomine patris per filium in spiritu sancto ferunt aquam nusquam comparuisse: quo miraculo permotus: qui characterem expectabat: confestim ad nostros transijt. Anastasius vo (vt quidam scriptores referunt) Anastasium imperatorez excõmunicauit: q̃ Acatio faueret: tã et si postea ipse ab Acatio seductus: dum eum reuocare clanculum tentat: clerum a se grauiter alienauit qui se a cõmunione põtificis tum maxime subtraxit: q̃ etiam sine catholicorum consensu Plotino thessalonicensi dyacono communicasset: qui tum Acatij errorem imitabatur. Hanc ob rem ferunt diuino nutu hominez subito morbo correptum interijsse. Sunt qui dicant eum in latrinaz effudisse intestina: dum necessitati naturẽ obtemperat. Huius temporibus Fulgẽtius natione afer: rupensis episcopus: qui in Sardiniã quoqz cũ alijs catholicis afris ce a Transmundo exulatuz missus est: nil p̃termisit quod ad veram christi fidem pertineret docendo: predicando: monendo. Edidit et libros de trinitate: de libero arbitrio: de regulis fidei. Scripsit et contra pelagianam heresim. Orationes quoqz habuit ad populos elegantes quidem et graues. Iuuit etiam scriptis suis ecclesiam dei Hegesippus vir doctissimus: qui et monachorum regulas composuit: et sancti Seuerini abbatis eleganti stilo vitam edidit. Faustus autem apo gallos episcopus multa tum scripsit copiose et ornate: sed eius illud opus potissimũ lau-

datur: quod contra arrianos scripsit: ī quo ostendit hoc est trinitatem essentialem esse. Scripsit et contra eos: qui dicunt in creatis aliquid incorporeum esse: qua in re ostendit: tum patrum sententijs: tum diuine scripture testimonijs solum deum incorporeum dici posse: ne etiam creata incorporea dicerentur. Hec de Anastasio et eius pontificatu: qui ex sacris ordinibus semel decembri mense in vrbe habitis presbiteros duodecim: episcopos sexdecim creauit. Sepultus est autez in basilica Petri. xiij. kalendas decembris. Sedit annuz vnum: mensibꝫ decē: dies quatuor et viginti. Vacat tum sedes dies. iiij.

Symmachus

Ymmachus Natione sardus: patre Fortunato mortuo Anastasio pontifex creatur non sine magna discordia. Nam dum pars cleri Symmachum apud basilicam Constantinianam pontificē decernit: ps altera apud basilicam Marie in via noua Laurentiū in locum demortui Anastasij sufficit. Sedatio ingens in senatu ac populo romano bifariam diuisio orta est:: vnde omnium cōsensu concilium Rauenne indicitur: discussaqz re presente Theodorico Symmachus tandem in pontificatu cōfirmatur: qui certe magna clementia vsus. Laurentium cōpeditorem Nucerinis episcopum dedit. Verum anno quarto post clerici quidam seditionibus gaudentes: adiuuantibꝫ Festo et Probino senatorij ordinis viris Laurentium reuocant: qua ex re indignatus rex Petrum Altini episcopum Romam mittit: qui pulso vtroqz sedem teneret. Verum Symmachus habita centum: et. xx. episcopozum synodo et obiecta constanti animo diluit: et omnium sententijs obtinuit: vt Laurentius et Petrus malozum omnium capita relegarentur. Orta autem ob hanc rem tanta seditio Rome est: vt multi tum ex clero: tum ex populo passim crederentur nec sacris virginibus parcerent. Opprimitur eo tumultu Gordianus presbiter: vir optimus ad vincula sancti Petri: nec finis tante cedis factus fuisset: ni Faustus cōsul clericos miseratus contra Probinum tāti mali auctorem arma sumpsisset. Respirāte deinde aliquātulum republica christiana. Clodeuus pulsis Arrianis hereticis. z catholicos reduxit: et Parisiorum ciuitatem regni caput constituit. Symmachus vo manicheos tum ab vrbe expulit: eorum qz libros ante fores constantiniane basilice cremauit. Basilicas vo multas: aut ornauit: a fundamentis erexit. Naz et templū beati Andree apostoli apud sanctum Petrum edificauit: multoqz argento et auro exornauit: et templum ipsius apostolorum principis ac porticum cum marmoribus opere vermiculato in augustiorem formam redegit. Gradus quoqz ipsius basilice ampliores fecit: aliosqz gradus sub diuo extra leuaqz: episcopia preterea construxit. Edificauit etiam Basilicam Agathe martiris via aurelia in fundo lardario. Basilicam sancti Pancratij cum arcu argenteo librarum quindecim. In basilica Pauli renouauit apsidam: cui ruina imminebat pictu risqz ornauit: post apsidam vo aquam ītroduxit: balneumqz a fundamento erexit. In vrbe autem basilicam sanctorum siluestri et Martini a fundamentis extruxit: iuxta Traiani thermas vbi et supra altare ciboriuz fecit argenteum librarum centum viginti: arcus argenteos librarum decem: confessionem argenteam librarum quindecim: suggestum quoqz erexit porphireticis et crustis marmoreis insignē. Fecit et gradus basilice Johānis et Pauli post Apsidē Auxit z basilicā Archangeli Michaelis: aquāqz introduxit. Sanctorz Cosmi et Damiani oratoria a fūdamītis erexit via tyburtina ī fundo Paciano: adiuuātibus Albino et Glaphyra illustribꝫ viris. Pauperibꝫ qz ad basilicas Petri et Pauli habitacula extruxit: curauitqz ueqd eis deesse: qd ad victū ptineret. Amator em̄ pauprū fuit: z epis ac certis clericis ī Aphrica z Sardinia ꝓ catholicā fidē exulātibꝫ pecunias et vestes summistrabat. Repauit eē basilicā scē Felicitatis: z apsidā beate Agnetis cū basilica: q ruinā minabanē in meliorem formam restituit. Redemit et captiuos in diuersis ꝓuintijs multa pecunia. Constituit item vt die dñico: vel natalitijs martirū canereē hymnus. Glia ī excelsis deo. Limiteriū qz iordanorz vel fecit: vel in meliorē formā redegit. Nil postremo omisit: qd ad oī potētis dei gliaz ptinēt. Hꝰ qz tpe ecclīam dei multū iuuit Gennadius massiliensis eps q diligēs augustini imitator: z librū de dogmatibꝫ composuit: z quid cuiqz ad salutē necessarium essz declarauit. Scripsit item de viris illustribus Hieronimum imitatus.

Symmachus autem creatis duobus et.lxx.
xx.presbiteris.dyaconis.xvj.episcopis.cxvij
habitis de more sacris ordinibus: moriens
ad Basilicam Petri sepelitur.xiiij. kalen-
das augusti. Sedit autem annis.xv. men.
sex.diebus.xxij.vacat tum sedes dies septē.

Hormisda

Ormisda patria Frusinonius: pa
tre Iusto. ad Theodorici et Ana
stasij tempora peruenit a consola-
tu senatoris usq; ad consulatum Boetij et
Symmachi. quos Theodoricus ob suspiti
onem affectate libertatis exilio primo: mox
carcere afficit. In hac calamitate constitut⁹
Boetius multa scripsit que adhuc leguntur
Transtulit ⁊ pleraq; ex Arestotile: eademq;
commentatus est. In mathematicis doctissi-
mus est habitus: quod ei⁹ musice et arithme
trice ostendunt. Postremo do cum Symma
cho Senatore Theodorici iussu necat. Sūt
autem qui scribant Boetium tantam cala-
mitatem subijsse: quod in arrianos inuebere
tur: ad quos Theodoricus declinauerat.
Superior sententia mihi verior videtur Hor
misda autem hortante Theodorico prouin-
cialem synodum in vrbe habuit: omniumq;
consensu eutichianos iam antea improba-
tos damnauit. Iohannem quoq; constanti-
nopolitanum episcopum litteris et nuncijs
adhortatus est: vt ab eadem heresi desisteret
crederetq; duas in christo naturas esse: diui-
nam et humanam. Desijt parere Iohannes
Anastasij viribus fretus: quem non ita mul-
to post fulmine ictum dedisse penas creditur
est: tum propter heresim que grauis erat: tū
vel maxime: quia legatos ab Hormisda mis
sos contra ius gentium magna effecerat cō-
tumelia: reiectos enim a se naui quassa et ri
mosa ea conditione nauigare iussit: vt recta ī
ytaliam redirent. nec vllum grecie littus at-
tingerent. Hec etiam eisdem mandata ad pō
tificez dedisse referunt: vt sciret imperatoris
proprium esse imperare: et non imperata pō
tificis aut cuiusuis accipere. Fuere autem
legati Euodius ticinensis episcopus: fortu-
natus catinensis: venantius vrbis Rome p̄-
sbiter: et Vitalis dyaconus. Mortuo itaq;
Anastasio. vij. et. xx. imperij anno. Iustinus
orthodoxe fidei amator imperium accipit:
ac statim nuncios ad pontificem mittit: qui
et sedis apostolice auctoritatem confirma-
rent: et pacem ecclesijs omnibus exquireret:
quantum per religionem cōcederetur. Qua
re permotus Hormisda Theodorico annuē
te germanum Lampanum episcopum: Io-
hannem et blandum presbiteros: et Felicem
ac Byoscorum dyaconos legatos ad Iusti-
num mittit: qui eos nullo non genere hono-
ris adhibito: effusa obuiam honoris gratia
monachorum: ac magna orthodoxorum et il
lustrium virorum multitudine honorifice ac-
cepit: congratulante clero vna cum Iohāne
constantinopolitano episcopo. Atqui cum
Acatio sentiebant istorum aduentum veriti
se in templo quodam munitissimo inclusērūt
et nuncios habita consultatione ad impera-
torem misere: affirmantes se nullo pacto in
sententiam apostolice sedis venturos: nisi ei
reddita fuerit ratio: quam ob rem Acatius
damnatus est: hos omnes Iustinus ex tem
plo atq; ab vrbe expulit. Idem fecit Hormis
da contra manicheos iterum in vrbe Roma
pullulantes. eorumq; codices ante fores basi
lice Constantiniane incendio consumpsit.
Eodem tempore mortuo in aphrica Trans-
mundo vandalorum rege: Ildericus filius:
quem ex captiua Valentiani filia susceperat
regnum obtinet. Hic non heresim paternam
imitatus: sed matris catholice monita secu-
tus: omnes catholicos: quos Transmund⁹
in exilium miserat: reduxit: atq; eos sub in-
stituto viuere permisit. Bona preterea mul-
ta ac preciosa eodem tempore Romam ad or
nandas basilicas sanctorum sunt missa. Bē
mas enim magne estimationis Clodeu⁹ rex
Francie misit. Belata et dona tum aurea: tū
argentea: delata euangelia cum tabulis au-
reis gemmis distinctis a Iustino imperato-
re voti gratia. Misit et patenam auream. li-
brarum. xx. cum hyacinctis: ciphum aureū
gemmis circundatum. Ornauit et templum
beati Petri Theodoricus rex trabe argen-
tea. mille et. xl. librarum: cerostratis argen-
teis duobus librarum. lxx. Certauit et Hor
misda muneribus: cum his principibus.
Locauit enim ante altare constantiniane ba
silice coronam argenteam librarum. xx. can
tharos argenteos ser. Ornauit etiam tem-
plum Pauli ciphis argenteis decem: amis
argenteis tribus. His demum ex sententia
peractis: cuī etiam de more presbiteros vnū
et. xx. episcopos quinq; et. l. creasset moritur:
ac sepelitur in basilica Petri. viij. idus Au
gusti: consulatu Marini. Sedit annis. ix.
diebus. xviij. vacat tum sedes dies ser.

Johannes

Ohannes natione thuscus: patre Constantio a psulatu Adarimi vsqz ad consulatum Olibrij peruenit Theodorici regis temporibo et Justini Augusti: qui orthodoxe fidei diligentissimus obseruator: vt tandem hereticorum nomen extingueret: arrianos expulit: eorumqz ecclesias catholicis assignauit Quam quidem rem Theodoricus egreferens. Johannem pontificem Theodorum duosqz Agapitos oratores ad Justinum mittit: qui eum adhortarentur: vt arrianos restitueret: sin secus animatus esset: scire se omnes ytalie ecclesias catholicas presertim demoliturum. Magnifice 7 perbenigne primo quidē excepti legati sūt: qui vbi rationem legationis exposuere: cū flectere Justinum nō possent: ad lacrimas versi ac suppliciter petētes: vt periture ytalie vna cum catholicis omnibus subueniret: eo tandem pium hominem perpulere: vt arrianos restitueret: atz eos viuere suis legibus et institutis sineret. Sunt qui scribant Theodoricum rabie seuiēdi tum incitatum: Symmachum et Boetium reuocatos ab exilio et carcere eo tempore occidisse: vt cunqz sit: necatos Theodorici iussu constat: nec multum refert hermisde: ne an Johannis temporibo ascribantur. Johannes autem Rauennā ad theodoricum rediens: in carcerē propere conijcit: ac parum affuit quī eum statim occideret: adeo in hominem exarserat. et fide et moribus cum Justino sentientem. Perijt tamen sanctissimus homo in carcere pedore: situ: et inedia: quam quidem seuitiam ira diuina non ita multo post grauiore pena compensuit. Apopleria em Theodoricus moriť: eiusq anima (vt quidam heremita vir sanctissimus retulit) in ignem lipareū immersa est. Theodorico autez in regnum Amalasiunta filia successit: cū gnato Athalerico: quem ex Euchario marito susceperat. Que quidē mulier supra sexum prudentia vsa: et patris dereta mala presertim emendauit: et Boetij ac Symmachi filijs bona paterna in fiscum delata restituit: et filium optimis disciplinis erudiuit: aduersantibo gothis: et acclamantibus: non litteris: sed rei militaris disciplina regem suum imbuendum esse. Justinus autem senex admodum eodem ferme tempore Justiniano sororis sue filio imperatore relicto moritur: 7 Clodoueus Francie rex filijs quatuor in regno relictis. Fuere tum in precio et Benedictus vrsinus: qui rationem monastice vite ytalis dedit: et Brigida scotia mulier sanctissima: et Johannes antiochene ecclesie presbiter: qui multa contra eos scripsit: qui in vna tantum substantia christuz adorandum censebat. His addidit Ysidorus Lyprignium quendam episcopum hispanum: qui eleganter in apocalipsim scripsit. Johannes autem pontifex: anteq̄ Constantinopolim proficisceretur: tria cimiteria restituit. Primum fuit Nerei et Achillai via ardeatina. Secundum sanctorum martirum Felicis et Adaucti Tercium Priscille. Ornauit etiam altare sancti Petri gemmis et auro. Detulit et secum Justini imperatoris munere patenam auream librarum. xx. calicem aureum cum gemmis librarum quinqz: que dona vna secum perisse arbitror. Creauit etiam habitis de more sacris ordinibus episcopos. xv. Ferūt corpus viri sanctissimi Rauenna ad vrbez delatum: sepultumqz in basilica Petri. vj. kalendas Junij Olibrio consule. Sedit autem annis duobus. mensibus. viij. Vacatum sedes dies octo et quinquaginta.

Felix. iiij.

Elix Quartus natōne samius: patre Castorio: Justiniani tempora attigit: qui Bellisario duce in prelijs vsus de persis et vandalis triumphat: quorum gentem in Aphricā trajiciens idem dux prestantis animi et singularis virtutis superauit: ac prope deleuit: capto eorum rege Gelismero: et in triumphum ducto. Amalasiunta vo seditionibus gotthorum diu verata: mortuo filio Atalarico quo cum moleste vixit. Theodatum consobrinum suum regni consortem fecit. Erat autem Theodatus ita grecis et latinis lr̄is edoctus: vt et tēpoz suoz historiā elegāter scripserit. et platonicā disciplinā optie calluerit. segnis tñ ad res agēdas bēbat. Nez hortāte Amalasiūta burgun-

diones et alemanos felicibus prelijs superauit. Felix autem rei diuine interim curam gerens: et patriarcham constantinopolitanuz declinantem a fide anathemate notauit: et sanctorum Cosmi et Damiani templa: que adhuc extant in vrbe via sacra apud forum romanum edificauit: qõ carmen vermiculato opere notatum adhuc indicat. Basilicaz ꝗ sancti Saturnini via salaria incendio cõsumptam: restituit. Sunt qui scribãt Cassiodorũ hac etate fuisse: qui et senator de regẽda repu. multa cõscripsit: et monachꝰ psalterij sententias eleganti oratione ac stilo edidit. Ferũt etiã priscianũ Cesariẽsem grãmaticuz insignẽ librũ suum grammatices tum composuisse. Arator ꝗ vrbis Rome subdyaconus versibus exametris euãgelia cõscripsit. Laudatur et Justinianus valentine ecclesie eps multa eiũ predicauit z scripsit ad doctrinam christianam pertinẽtia. At Felix habitis de more sacris ordinibus: vbi pſbiteros quinqz et quinquaginta creasset: dyaconos. iiij. eꝑos nouem et viginti: moritur: ac in basilica Petri sepelitur quarto idus octobris. Annis q̃tuor sedit: mensibꝫ duobꝫ: diebus tredecim. Vacat tum sedes dies tres.

Bonifacius. ij.

Onifacius secũdus: patria romanus: patre Sigisbũdo: Justiniano imperãte fuit. Quem quidem imperatorem tãti constat ingenij: tanteqz doctrine fuisse: vt mirũ nõ sit: si leges romanas sparsas et incõpositas in ordinem ad vtilitatem hoim redegerit: eaqz absciderit que supuacanea et iutilia videbãtur. Hac tũ in recõsilio et opera Johãnis Patricij tribuniani Thophili Dorotbei vsus ẽ: qui tũ doctrina et auctoritate insignes habebãtur. Immensum nãqz illud librorꝫ pelagus (ad duo eiũ fere milia librorꝫ fuisse cõstat) coaceruatis simul ab vrbe condita vsqz ad hec tẽpora tot iudicijs in quinquaginta libros titulatim digessit: quos nunc digesta: nunc pandecta appellant: quod omnem ciuilem doctrinam cõtineant. Idem quoqz legum epitomen fecit librorum quatuor. Has autem leges istitutiones vocat. Dicimus etiam Justiniani codicem z volumen esse. Sunt preterea qui dicant Justinianum ipm libros de incarnatione domini eleganter scripsisse: templumqz in honorez dei patris (nam filius sapientia patris est) sancte Sophie: quo nullum est in orbe maiꝰ: sua impensa: suoqz iussu edificatum. Huius itaqz tempore Bonifacius pontifex creatur non sine contentione tamen: nam et Dioscorus diuiso biffariam clero in demortui Felicis locum subrogatur. Exagitatus autez clerus hac seditione diebus octo et viginti morte Dioscori a tanta perturbatione tandem liberatur: vnde Bonifacius ad confirmandã ecclesiam conuersus: instituit ne quispiam sibi in episcopatu successorem deligeret: quod postea multi pontifices confirmarunt. Instituit item vt in demortui locum alter põtifex si fieri posset tercia diei sufficeretur: ne vsatio seditionem faceret. Diuisit et populum a clero dum celebraretur. Hoc eodem tempore multi ex romana nobilitate Benedicti sãctitate moti in montem Cassinum peruenere religionis gratia: inter quos Maurus qui dem ac Placidus insignes habentur. Laudatur et Dyonisius abbas: qui tum Rome pasche calculum mira ratõne composuit. Iacundi quoqz scripta contra Eutichianos ꝗdam tum pullulantes laudantur. Martinus preterea gentem suessionem predicatione et scriptis ab arriana heresi ad nostros traduxit. At bonifacius cum in pontificatu sedisset annis duobus: diebus duobus: moritur: et in Basilica Petri sepelitur. Sedes autem mensibus duobus tum vacat.

Johannes. ij.

Ohannes secundus: patria romanus: patre proiecto ex coelio monte Justiniani tempore fuit: qui statim vbi pontificatum iniit Anthimuz episcopum damnauit: q̃ in arrianam heresim declinasset. Sunt qui scribant hunc episcopum Constantinopolitanum fuisse. Justinianus vero sedem romanam veneratus Hypatum et Cemetaium episcopos Romã cum muneribus mittit: qui et romanum pontificem suo nomine salutarent: z munera hec beati Petri templo offerrent: ciphum aureum circundatum gemmis librarum sex: ciphos argenteos duos librarum duodecim: calices argenteos duos librarum quindecim. Interim vero dum hec dona misisset: Mundus exercitus Justiniani dux Salonas vrbem munitissimam capit: ac Gotthos prelio vincit non incruenta victoria. Vna enim cũ filio egregie virtutis adolescente Mundus eo prelio occiditur: quo nihil potuit Justiniano molestius nunciari: tanti faciebat hominis virtutem et fidem. Johãnes aũt pontifex: de quo pauca admodum scribunt historiz

ti moritur: vbi ex sacris ordinibꝫ semel habi-
tis presbiteros quindecim: episcopos vnuꝫ et
viginti creasset: sepeliturq̃ in basilica petri se-
pto kalendas iunij. Sedit annnis duobꝫ: men
sibꝫ quatuor. Vacat tum sedes dies sex.

Agapetus

Agapetus patria romanus: patre
Gordiano presbitero ecclesie sctõrꝫ
Iohannis et pauli pontifex creat⁹
a theodato statim ad Iustinianũ mittit: et in-
tensum q̃ amalasiuntã athalarici matrem in
insulam lacus volsinensiũ relegauerat inter-
ficiq̃ iusserat. Erat em̃ hec femina ita grecis ⁊
latinis litteris imbuta: vt cũ quouis docto di-
sputando congredi auderet. Preterea vo ita
linguas barbarorum omniuꝫ callebat: vt sine
interprete cuꝫ bis omnibꝫ loqueret: qui tum ro
manum inuaserant imperiũ. Huius at̃ mulie
ris interitum iustinianus ita egre tulit: vt bel
lum theodato se illaturum minaretur. Agape
tus itaq̃ eo missus: ac benigne ⁊ honorifice su
ceptus: cum pacem impetrasset ab imperato-
re tentatur: vt eutibianam opinionem p̃firma
re. Verum cum iustinianus ab ea re hominẽ
sanctissimuꝫ abhorrere cerneret: precibus mi
nas addit. Tum agapetus: ego inquit ad iu-
stinianum christianissimum principem venire
optaui: sed dyocleciánum inueni: quem chri-
stianorum hostem fuisse constat. Hac libertate
loquendi et dei nutu iustinianus permotus: et
fidem catholicam amplexus est: ⁊ pulso anthe
mio cõstantinopolitano episcopo: qui eutichi-
anam heresim tuebatur: Aldẽnam catholicuꝫ
in eius locum suffecit. Agapeto consecrante. q
baut ita multo post Constantinopoli moritur
cuius corpus loculis plumbeis clusum romã
defertur: ac in basilica Petri sepelitur. Sedit
autem mensibus vndecim: diebus vndeuigin
ti. Vacat tum sedes mẽseꝫ vnum. diebus nouẽ
et viginti.

Siluerius.

Siluerius natõne campanus: patre
Hormisda episcopos: Theodato
iubente pontifex creatur: cuꝫ antea
non regum: sed imperatorum auctoritas inter
ueniret. Plus autem valuere theodati mine
q̃ decreti ratõ. Mortem enim his clericis mi
natus est: qui nomina sua nõ subscriberent in
creatione siluerij. Hanc ob rem: ⁊ vt etiã ama
lasiunte necem vlciscereturꝫ Iustinianus: Bel
lisarium patriciuꝫ cum exercitu in italiaꝫ mit
tit. Nauigans hic primo Siciliã attigit: eãq̃
in fide imperatoris retinuit. Interim vo mor-
tuo Theodato: cum gotthi regem cotra volũ-
tatem iustiniani creassent: Bellisarius e Sici
lia mouens italiam a tyrannide gotthorum li
beraturus: in campaniaꝫ veniens Neapolim
mandata imperatoris nequaq̃ facientẽ vi ca-
piens ac diripiens: gotthos omnes qui in pre
sidio erant ac magnam partem ciuium inter-
fecit: abactis inde virginibus ac pueris cũ om
ni preda. In tanto autez belli furore ⁊ templa
spoliata: et virgines sacras violatas fuisse cõ-
stat. Inde vo romam cum exercitu properans
noctu vrbem ingressus: tantum terroris got-
this qui in presidio erant incussit: vt omẽs re-
lictis portis ac menibus Rauennam confuge
rint. Bellisarius autem superuenturuꝫ Vitigim
cum ingenti exercititu ratus: cui aperto
marte nequaq̃ par esse posset: menia vrbis p
tempore vallo ac fossa vbi opus esse videbatur
q̃ celerrime muniuit. Supueniẽte deinde Vi
tigi cũ ingẽti exercitu: ad centũ nãq̃ milia ho
minum secum duxisse fertur: continere se meni
bus Bellisarius ptentus fuit: cum non ampli
us quinq̃ milibus hominum secum duxisset.
Castra inter duos aqueductus locat Vitigis
quo munitiora sint: quorum alter ad latinam
viam: alter vo ad prenestinam vergit: seq̃ inui
cez iungunt quinto ab vrbe milliario: et ne aq̃
vrbem. Romam influeret: omnes aqueduct⁹:
quos ad quatuordecim fuisse constat: interci-
si sunt: Portum quoq̃ Vitigis cum parte co-
piarum occupat: qua ex re magna calamitas
romanis illata est: cum et bello simul ⁊ fame
laboratum sit. Interea vo instigante Vigilio
dyacono ciue romano ⁊ apocrisiano theodo-
ra augusta Siluerio imperat: additis etiã mi
nis: vt pulso Aldenna ab vrbe Constantinopo
li Anthemum reuocet: quem diximus ob euti-
chianam heresim damnatum esse. Id autez eũ
facere pontifex recusaret: scribit ad Bellisari-
um mulier: vt pulso Siluerio in eius locũ Vi
gilium sufficiat. Bellisarius autem rei bellice
intentus: rem Antonine vxori sue committit:
que quidez suborratis a Vigilio testibus: qui
affirmarent Siluerium vrbem Romam got-
this hostibus prodere voluisse: hominem coe-
git abdicare se pontificatu: ac posito pallio cu
cullam monasticam sumere: qui in pontiuꝫ in-
sulam in exilium missus: nõ sine opinione san-
ctitatis moritur. Ferũt gallos hoc tempore nũ
cijs et litteris benedictum rogasse: vt vnuꝫ ali-
quem ex discipulis suis ad se mitteret: qui gal-
los monasticam vitam edoceret. Quare Bene
dictus Aldaurum eo misit: qui omnibus vita

7 moribus racōnem bene ac beate viuendi
dedit: quicq etiam multa monasteria con-
stituit. Vigilius autem clericis romanis
ex Anthonine sententia ita petentib pon-
tifex creatur. At ō siluerius vbi annum
vnuz: menses quinq: dies duodecim in pō
tificatu vixisset. vt dixi. in insula Pontio
moritur ac sepelitur. duodecimo kalendas
iulij. Vacat tum quidem episcopatus di-
es sex.

Vigilius.

Vigilius patria romanus: patre
consule imperante Justiniano:
pontifex creatur: cuius tempo-
ribus Constātinopoli quinta synodus ha-
bita est contra Theodorum et omnes he-
reticos: qui affirmabant beatissimam vir-gi
nem solum hominem: non etiam deū et ho
minem peperisse: qua quidem in sinodo sta
tutum est. vt beata virgo
diceretur: q̄ deum suo partu nobis edidis-
set. Interim ō Bellisarius auctis copijs
cum per annum integrum 7 dies nouem
menia vrbis tutatus esset: egredi constitu
it: 7 collatis signis cum Vitige decernere.
Is autem copijs suis diffidens: incensis
castris Rauennam magnis itineribz pro-
ficiscitur. Eo et Bellisarius propere mo-
uet: ac Vitigim in vrbe captum cum omni
familia et magna procerum parte: recupa
rataq fere tota italia Constantinopolim
secum ducit: quinto anno postea q̄ in Ita-
liam venerat. Idē quoq Maduros Aphri
cam vastantes: mira celeritate perdomuit:
deq hostium manubijs crucem auream gē
mis distinctam librarum centum: cerostra
ta duo magni precij Petro apostolorū pri
cipi dono misit. Duo item xenodochia. que
nos domos hospitales appellamus. sua im
pensa Rome edificat: quorum alterum in
via lata: alterum via flamminea extabat.
Condidit et monasterium sancti Juuena-
lis apud ortam vrbem. additis fundis vn-
de monachi pascerentur. Instabat tū the-
odora: vt Vigilius pontifex Constantino
polim proficisceretur: Anthemūq: vt pol-
licitus fuerat restitueret. Negat Vigilius
se id facturum: q̄ malis promissis standuz
non sit. Censere enim se que Agapetus et
Siluerius contra Anthemum hereticum
egissent: iure facta esse. et propterea eomz
acta nullo modo sibi rescindenda videri.
Irata Theodora romanis quibusdam ad
iuuantibus: Vigilium in iudicium vocat:
et q̄ eius fraudibus Siluerius circumuen
tus exulatum abierit. 7 q̄ ipo iubente ado
lescens quidam a nepote Vigilio asterij cō
sulis filio cesus ad necem sit. At ō ne iu-
dicij penam Vigilius refugeret: anthemū
quendam cum his mandatis Romam mit
tit: vt Vigilium parere recusantem ad se vi
etiam perduceret. Is ō Romaz veniens:
mandata facturus in basilica sancte Leci
lie hominem comprehendit: muneza popu
lo ob diem natalem suum distribuentem
more romano: ac captum quibusdam Ro
manis adiuuantibus Constantinopolim
perducit. Ferunt Vigilium naui per Ty-
berim deuectum: fustibus et saxis cum exe
cratione a populo impetitum: cunq hac
exprobratione: malemeritus de romanis
es: mala omnia tecum veniant. In Sicili-
am ō perueniens concedentibus his qui
captum ducebant: quosdam ad sacros or-
dines asciuit: ex hisq Ampliatum presbi-
terum: et Valentinum episcopum: qui cle-
rum et Romanam ecclesiam interim gu-
bernarent. Ei ō e Sicilia Constantino-
polim mouenti: Justinianus cum magno
comitatu fit obuiam. Ingrediuntur vrbē
clero precedente: vsq ad templum sancte
Sophie. Temptare tum Theodora Vi-
gilium: vt quod pollicitus erat prestaret.
Cui ille: male se quoduis supplicium pati
respondit: q̄ sententiam mutare: et cū mu
lier et qui secum aderant minis instarent:
ad Dyoclecianum se non ad Justinianum
quemadmodum arbitrabatur venisse di-
cens: ita cesus est: vt Paulū abfuerit quin
tum occideretur. Fugiens itaq in templū
sancte Euphemie: quod haud procul abe-
rat: inde a crassatoribus trahitur: et inie-
cto in collum eius fune tanq̄ latro per to-
tam vrbem vsq ad vesperam trahitur. De
inde ō carceri inclusus: pane 7 aqua tan-
tummodo aliquandiu vitam duxit ita pa-
tienter et equo animo: vt semper diceret se
etiam peiora meritum: si digna pro pecca-
tis pena irrogaretur. Clerici autem qui ho
minem secuti fuerant partim in exilium:
partim ad excidenda metalla deportati
sunt. Verum postea rogantibus romanis
omnib qui iam sententiam mutauerant:

et instante Narsete: quem iustinianus contra gothos romam miserat: Vigilius ac exules omnes in patriā remittuntur. At vo cū Syracusas in Siciliaz puenissent: Vigilius quem tot mala: tot cure occidere nō poterāt: ex calculo mozitur: eiusqz cozpus romam defertur. et apud sanctum Marcelluz via salaria sepelitur. Vixit aūt in pontificatu cū rome tum alibi annis. xvij. menses sex. dies sex et viginti. Vacat tum sedes eius mozte mensibo tribus. diebus quinqz.

Pelagius.

Pellagius primus: patzia romanus patre Iohanne vicario: eo tempore fuit: quo Totila gothorū rex Tarvisio mouit cum magno exercitu Italiam inuadens ac diripiens: adeo vt ꝓpter seuiciam et rabiem flagellū dei vocatus sit. perueniens deinde ad montem cassinatem in cāpaniam iturus: Gregarij militis habitu a Benedicto viro sanctissimo dinoscitur. z minis deterretur: ne tantope in xpianos seuiat. Inde vo mouens in Samnium ꝓficiscitur: Beneuentum oppugnat: vzbis menia demolit: Neapolim obsidet: Cumas recipit: et magna benignitate ac modestia vsus: pleraqz matronas romanas ibi captas romā ad suos intactas remittit. Capta deinde neapoli atqz occupata omni illa Italie parte. que ad siciliaz vergit in romanos mouet. quos qdem occupato prius poztu: vnde subuehi cōmeatus poterant: tamacri obsidione pressit vt inopia rerum humana quidam vescerent carne. Tandem vo Totila ꝑ hostiensez pozta vi irrumpens vzbem capit: ac direptam incendit. Sunt tamen qui scribant ei in animo fuisse vzbem seruare: misisseqz noctu preconeꝰ ꝑ vzbem qui militibus mandarent: vt vrbi parcerent. Hoc vo vbi iustinianus comperit: Narsetem eunuchum cum magno exercitu in Italiaz propere mittit. Narses em vt nonnulli scribūt: primo quidem bibliopola fuit. Hunc cum in cubiculum suum accepisset imperator: cognita hominis virtute: cū in ordinē patriciatus asciuit. Pietatis em: religionis: misericordie: munificentie: gratie postremo vnicum exemplar tuz omnibo erat Is igitur acceptis etiam auxiliaribo copijs ab Alboino longobardozū rege gothos inuadit: obtruncat: persequitur. Nam z Totila apud brixellum male pugnans occidit: et Theias in eius locum suffectus: non longe a Nucera fortiter oppugnās: virtute Narsetis opprimitur. Atqz ita secundo et septuagesimo anno: posteaqz Theodoricus eozuz rex primo Italiā ingressus ē: gothozum nomē cum regno interiit. Iustinianus quoqz non ita multopost quadragesimo imperij sui anno mozitur: vir quidem memoria dignus: cū merito suo alamaricus: gothicus: vandalicus: persicus: Aphricanus: more veterum imperatozum appellari posset: licet alioz opera et suo consilio hec gesta sunt. Pelagius aūt ecclesiam dei in tantis pturbationibo nō deserens cōstituit: vt heretici et scismatici coherceri etiaz secularium manu possent. quādo ad sanitatem rationibus nō ducerent. Hic autem accusatus q malozum vigilij causa fuisset. cum Iustinianus Vigilio preferret euz videnteꝰ populo et clero crucem tangens: et euangelium iureiurando suscepto: se a tanto crimine purgat. Inde Narses ad vrbem veniens supplicationes pro rebus bene gestis a sancto Pancratio vsqz ad sanctum Petrum celebrat: vrbemqz a gothis liberatam: quo ad fieri potest instaurat. Vna vo cum Pellagio instituit: ne vllus ambitione vel precio ad quosuis sacros ordines admittatur. Vigilius preterea Valentinum notarium suum virum probate fidei et religionis thezauris ecclesie preficiens: basilicam apostolozꝰ Iacobi et philippi inchoat. Sunt qui scribāt Cassiodozum monachum virum doctissimum vsqz ad tempora Pelagij peruenisse: qui primū cōsul: inde senator factus: postremo monasticam vitam spretis rebus omnibus complexus est. Aiunt et victorem campanum episcopuz libruz phase tum composuisse: quo potissimū Dyonisium abbatem romanum inscicie arguit: qui paschalem calculum inepte nimium composuisset. Ornarunt etiaz pelagij tempora sanctitate et doctrina Sabinus Canusinus: Gregozus lingonensis: Hedastus beati Remigij discipulus: et Attrebatum episcopus. Herculanus vo Perusinus antistes a Totila interemptus. in sanctos refertur. pelagius autem vndecimo sui pontificatus anno: mense decimo: die octauo et vigesimo moritur: et in basilica petri sepelitur: vbi ex sacris ordinibus bis mēse decembri habitis p̄sbiteros sex et viginti. dyaconos vndecim. episcopos vndequadraginta creasset. Vacat tum sedes mensibus tribus: diebus sex et viginti.

Iohannes. iij

Iohannes tercius: patre Anastasio ex illustri genere orto: Iustini temporibus fuit: qui Iustiniano successit: cuius certe nulla in re similis fuit. Auarus enim improbus: rapax: deorum atq; hominum contemptor habitus est. Hanc ob rem: cum totus auaricie et cupiditati inhereret: libidine habendi in insaniam vertitur: cuius vxor Sophia imperium vsq; ad Tiberij secūdi tempora gubernauit: hec aūt mulier instigantibus quibusdam delatoribus qui Narsetem oderant: hominem ab Italia ad se cum ignominia verborum reuocat: videlicet vt Eunuchus ad lanam et pensa rediret. Ferens id iniquo animo: vt par erat: Narses respondet se talem ozsurum telam: que inextricabiles erzores emulis atq; inimicis suis prestaret: quod etiaz fecit. Alboinū nanq; Longobardorum regem cum omnibus copijs e Pānonia in italiā capescēdas sedes vberiozes q̄ q̄s in Pannonia occupauerāt: lr̄is 7 nuncijs accersit. Obtemperans itaq; Narsetis monitis Alboinus: Italiam per Syrmium ingressus cum cōiugibus et liberis: cunq; exercitu lectissimo: primo quidem omnem Venetiam occupat. Inde Insubriā ingressus: Medyolanum vi capit ac diripit Papiam triennio obsessam in potestatem suam tandem redigit. Hac autem victoria letus Alboinus Veronam se contulit: quam regni totius sedem ꝓstituerat. ibi vo cōuiuio exhilaratus Rhosimundam vxorem ea patera bibere compellit: quā ex patris ipīus mulieris capite a se occisi in poculum redegerat. Erat autem in exercitu Alboini Nelmelchidis Longobardus adolescens forma insignis. et nobilitate atq; armis prestantissimus. cuius consuetudine Rhosimunda quidem delectabatur: quemq; in cubiculuz secreto ducens proposita regni spe Alboinum obtruncare compulit. Verum cum aduersantibus lōgobardis de spe regni decidissent ambo ad Longinum: qui tum Rauenne preerat confugere. Nec ita multopost seipos inuicez veneno petentes diem extremum claudunt. Multas clades tum passa Italia est irrrumpentibus prouinciam barbaris quas quidē protendere prodigia illa tempestate visa: et ignee acies in celo apparentes. ita etiā in immensum Tyberis creuit: vt inundatōne sua populo romano magnas calamitates intulerit. Interim vo Iohannes pontifex 7 sanctorum cimiteria restituit: 7 Iacobi ac Philippi ecclesiam a Vigilio inchoatā perfecit. Et Narsetem Romanis non dissimulanter iratum: q̄ de se male opinarentur. idq; ad Sophiam scripsissent: e Neapoli ad vrbem vocit: vbi haud ita multo post Narses moritur cuius corpus loculis impositum Constantinopolim defertur. Actum tum demum de nomine italico putassem in tanta rerum perturbatione: nisi sanctissimi viri peritute prouincie succurrissent. Nam et Paulus patriarcha Aquileiensis: et Felix episcopus Tarnisinus Alboinum vbi Italiam attigit miti orem ciuibus suis 7 pruncie reddidere. Et Fortunatus vir singularis litterature et eloquentie gallos ad mitiorem cultum redigit scriptis et exemplo. Ad Sigibertum enim eorum regem libellum de gubernādo regno perscripsit: ac beati Martini vitam elegāter composuit. Sunt qui scribant Germanum parisiensem episcopum: virum quidem sanctissimum hoc tempore fuisse. qui francie reges semper in officio continuit. et adeo quidem: vt inter se certatum religione: pietate: gratia: humanitate sit. Nil enim in Germano cernebant: quod ipsi non imitarētur: tantum valent boni pastoris exempla. Iohānes autem cuius temporibus Armenij fidem christi recepere moritur: ac in basilica Petri sepelitur pontificatus sui āno duodecimo. mēse vndecimo die sexto et vigesimo. Vacat tuz sedes eius morte mensibus decem. diebus tribus.

Benedictus

Benedictus patria romanus: patre Bonifacō: Tiberij secundi tēporibus fuit: quem quidem Iustinus per adoptionem in filium et regni heredem susceperat: ac merito certe cum in homine ea ornamenta essent: que in optimo principe requiruntur: clementia: iustitia: pietas: religio: sapientia: constantia et perpetua fortitudo. Verum inter alias eius virtutes benignus et liberalis in omnes: potissimum vero erga pauperes habitus est: et ob eam rem domino largas opes ei sumministrauit. Nazdum semel per edes suas contētius inambularet: cerneretq; in pauimento marmoream crucem: eā religionis cā: ne pedib; ꝓculcaret

auferri iussit: melioriq; loco atq; honestiore reponi. Post hanc vo vna atq; altera inuenta est: sub qua tantam vim auri et argenti reperit, quantaq; hominis beneficētia requirebat: cuius quidem magnam partem pauperibus erogauit. Ferunt etiam Narsetis thesauros ad eum ex italia delatos fuisse: quibo conflatis ad munificentiam et liberalitatem vsus est. Ad sigibertum nanq; francoꝝ regē qui se ꝓlegatos inuiserat: cum reliquis muneribus: que magna fuere: aureos etiam quinquaginta singulaꝝ librarum misit: quorum pars vna imagine principis signata erat his litteris: Liberij constantini perpetuo augusti: Altera vo pars quadrigam cōtinebat cū ascensore: atq; his litteris: romanoꝝ gloria. Et ne qd ad integrā eiꝰ felicitatem deesset: exercitus quem in persas miserat: victor rediens tantam predaq; cū elephantis. xx. auerit quantam nullus vnq̄ antea. Hoc requirebant eius merita erga genus humanuq; hoc religio in deum saluatorem nostrum: hoc postremo eius beneficētia erga populum romanum: quē et armis quoad fieri potuit ab hostibus tutatus est. ⁊ immisso ex egipto frumēto a senissima fame liberauit: interuenientibus Bonifacij pontificis precibo. quem Liberius mirumimmodum dilexit ⁊ obseruauit. Adeo eñ longobardi longe et late italiam vexauerunt diutino bello: vt ex illa vastatione rerum omnium caritas ⁊ inopia oriretur. Dum hec in italia agerentur Iohannes Cōstantinopolitane vrbis episcopus oriētalem ecclesiam quoad fieri potuit in fide cōtinuit: legendo: disputādo: scribendo: monēdo docendo: licet multos aduersarios habuerit Idez quoq; fecit Leander tolletanus vel (vt quidam volunt) hispalensis episcopus in q̄ doctrina et eloquentia pari lance certabant. Multa enim composuit tum ad confirmationem nostri dogmatis: tum ad ꝓfutatōem arriane perfidie: quam tanq̄ deterrimaq; labem Vandali ex aphrica in hispaniam a Bellisario pulsi detulerant. Benedictus autem (vt quidaq; scribūt) solicitudine et dolore: quē in calamitatibus vrbis Rome et ꝓuincie italie conceperat moritur: quarto pontificatus sui anno: mense vno: et diebo octo et viginti. Vacat tum sedes mensibo duobo: ⁊ diebo decem.

Pelagius. ij.

Pelagius secundus: patria romanus: patre Vingeldo a Tiberio ad impatorē Mauritiū Tiberij generū peruenit. Huic eñ et si cappador erat: impium tamē ob virtutem ⁊ strennuitatē in rebo agēdis commissum est. At vo longobardi: cum post mortem alboniij viginti annis sub ducibo fuissent: Euthariū regem sibi creant: quē et flauuiū appellarūt: quo quidem cognomēto oñes longobardoꝝ reges deinceps vsi sunt. Mauritius aūt pellere italia longobardos conatus: Sigibertū francoꝝ regem mercede ad id bellū solicitat: qui statim compato galloꝝ et germanoꝝ magno exercitu cum Euthari decertās: magno accepto incōmodo superatur. Hac aūt elati victoria Longobardi vsq; ad fretum siculum peruenere: vrbes italie in potestatem suam redigentes: quo minꝰ vo vrbe Roma diu obsessa potirentur: fecere ymbres ⁊ quidem frequētes: quibo hostes a membo ꝓpelluntur. Tanta eñ tum inundatio aquaꝝ fuit: vt Noe diluuiū renouatū credere. Hec aūt vna fuit causa: quare pelagiꝰ in iussu principis tū pontifex creatus sit. cuz extra obsessam ab hoste vrbem mitti quispiā nō posset. Nil eñ tum a clero in eligendo pōtifice actum erat: nisi eius electōem impator aꝓrobasset. Missus itaq; constantinopolim ad placandū impatorē Gregorius dyaconꝰ vir optimus atq; doctissimus: vbi ex sentētia pontificis oñia pegisset: nequaq̄ ocio ⁊ ingenio suo abusus: et libros moraliū in Iob cōposuit: ⁊ Eutichiuz quendaz Cōstantinopolitane vrbis cp̄m ita presente augusto disputationibo ꝓuicit: vt oñia q̄ in libro suo de resurrectōe ꝓscripserat: retractare coactus sit. Dicebat eñ corpus nostꝝ in illa resurrectionis gloria vento aereq; subtilius futurū: ob eam rem tangi nō posse. Quod contra illud dominicū est: palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet quemadmodū me videtis habere. Pelagius aūt vbi Gregoriū rogatu populi romani ad vrbem reuocasset: et domum paternam in xenodochion pauperum senum redegisset: Hermetisq; martiris cimiteriū ac basilicaz Laurentij martiris a fundamentis extruxisset pestilentia moritur. que tum maxime europam omnem vexabat: anno pontificatus sui decimo: mense secundo. die decimo. Sepultus est autem in ecclesia beati Petri in vaticano. Vacat tuz sedes mensibus sex: dies octo ⁊ viginti.

Gregorius.

Regorius patria romanus: patre Gordiano: viro senatorio: vno omnium consensu inuitus etiam pontifex creat: anno domini. dc. ac. xix. Monachus nanq; erat: ac leuita. Is autem cum principis ꝓsensus requireretur. (vt antea dixi) nuncios cuz litteris miserat qui Mauritium obsecrarent: ne pateretur electionem cleri et populi Romani ea in re valere. Intercepte sunt littere a prefecto vrbis: ac discerpte: scripteq; alie quibus rogabatur: vt quem populus ac clerus in pontificem legisset: eundem imperator confirmaret quo nihil ei nunciari iocundius ac gratius potuit: cum secum familiariter dum Constãtinopoli erat Gregorius vixisset: filiumq; eiꝰ fonte baptismatis leuasset. Remittit itaq; Mauritius nuncios: ac quidez propere qui Gregorium confirmarent: cogerentq; hominem sanctissimum pontificatus gubernacula in tanta pturbatione rez suscipe. Is itaq; non sibi pi: sed vtilitati hominum: ac honori diuino consulens: quem certe ob religionẽ z pietatem rebus omib ꝓ antetulerat: spretis opibus posthabitis voluptatibus: atq; omni ambitione et potentia. Gubernacula reipublice christiane suscipiens: ita vixit: vt vsq; ad tempora nostra neminem ex successoribus parem habuerit: nedum superiorem vel sanctitate vite: vel diligentia in rebus agendis: vel doctrina et scriptis. Nam et librum de sacramentis composuit: et antiphonarium: tam diurnum q̃ nocturnum: et commentarios in Ezechielem: in q̃draginta euãgelia: in Job q̃z (vt dixi) allegorice ad mores et historiam respiciens: elegãter scripsit. Edidit et libros quatuor in dyalogo. z librum quem pastoralẽ appellauit: ad Johannem episcopum Rauennatem de ratione gubernande ecclesie. Instituit preterea ne quid ornatus z concentus inter sacrificandũ deesset: vt antiphone canarentur: hec vulgo introitus vocant. Eius quoq; inuentum est: vt nonies kyrieleyson caneretur z alleluia: interpositis septuagesime diebus vsq; ad pascha. Cantatur etiam post euangelium: post communionem suo mandato. Idez quoq; in canone redegit: diesq; nostros in tua pace disponas. Preterea ꝯo supplicatõnes maiores quas greci letanias vocant. primus instituit. Stationum quoq; magnam partem: maxime aũt q̃ in basilica petri habent: die natali Iesu christi: in Epiphania: in dominica passione: in albis pasche: in ascensione: inpẽthecoste: natalibus apostolorum: in tercia dominica aduentus: in dedicatõne eiusdem basilice: die festo sancti Andree: in cathedra Petri: duz maioz letania fit in sabbato quatuoz temporum. Quid plura de hoc sanctissimo viro commemorem? Cum omnis institutõ ecclesiastici officij veteris presertim ab eo sit inuenta et approbata: quem quidem ordinem vtinam sequeremur. Non abhorrent hodie a lectõe officij viri docti: quemadmodum faciunt propter barbariem nescio: quam illi latinitati z compositioni additam. Ne ꝯo vlla in re vir sanctissimus ecclesie deesset: synodũ habuit apud sanctum Petrum quatuor et viginti episcoporum: qua certe multa sustulit que nocitura: mula etiam addidit que futura fidei nostre videbantur. Misit et viros optimos in Britaniam: Augustinum: Melitum: et Johannem: cunq; his monachos quosdam probatissime vite. quoruz monitis z predicationibus fidei nostre dogma Angli tum primum integre receperunt. Redicere etiam Gottbi Gregorij opera ad vnionem catholice fidei. Sunt preterea qui scribant Gregorium dyalogum suum de moribus ad Theudelindam longobardorum reginam misisse: cuius lectione pre ferocem et indomitum viri sui Antharis animum ad religionem et mitiozem cultum rediget. Erat enim matrona insignis: et fidei christiane studiosissima. Nã et basilicam beati Johannis baptiste Modoetie edificauit. quod oppidum decem milibus passuum a Mediolano distat. et eandem ecclesiam predijs ac vasis aureis ornauit. Ferunt eo tempore: q̃ Hermichildus a patre Leuigildo Gottborum rege interfectus est: q̃ fidem catholicaz confiteretur: Iesu christi tunicam: que forte vni milituz obtigerat: inuentam esse apud vrbem Zaphat in archa marmorea eo loci repositam Thome Hierosolimitani episcopi: et Johannis Constãtinopolitani: ac Gregorij anthioceni tempore. Interea ꝯo Mauritius superatis in Hetruria z Campania Herarcho romano duce: Longobardis in omnia vicia z omnem arrogantiaz prolapsis legem tulit: vt qui romane militie ascriptus esset: nisi finita militia: aut manchus et debilis ex vulnere factus: de militare nõ posset. Hãc ob rẽ motꝰ Gregorius hoiem admonet

ne eiꝰ religionē impugnet: cuiꝰ benignitate ex
infima sorte hominum ad summum gradum
dignitatis peruenerat. Preterea vo cum Io
bannes Constantinopolitanus episcopus ha
bita grecorum synodo seipm oecomenicuz: id
est vniuersalem patriarcham creasset: monu
isseteꝫ gregorium mauritius: vt Iohanni ob
temperaret. Respondit homo constantis in
genij: et fidei potestatem ligandi et soluendi
Petro traditam. eiusqꝫ successoribus: nō epi
scopis constantinopolitanis: proinde desine
ret iram dei in se concitare: dum seditōes stu
diose nimium in eius ecclesia serit. Nequaq̃
vo his malis contentus Mauritius: reuoca
tis militibus suis qui in italia erant: longo
bardos adhortatur: vt spretis federibus iam
iactis Romanos adorirentur: quare agilul
phus ex cisalpina mouens vastatis longe ac
late Hetrurie agris: qua iter faciebat: vrbem
romā magnis illatis calamitatibus integruz
annum obsedit: quo quidem tempore Seue
rus aquileiensis episcopus in heresim prola
psus est: que multorum malorum seminariuz
fuit. Nam seuero mortuo aquileiensis eccle
sia bifariam diuisa est. cum agilulphus lon
gobardorum rex Iohannem aquileiensez gre
gorius Landianum gradensem foro iulianis
episcopos prefecissent. Agilulphus vo omissa
spe potiunde vrbis obsidionem soluens Ade
diolanum redyt. At Mauritius nō sponte ꝗ
coacte penitentia ductus cum gregorio miti
us agere cepit. q intellexerat quendam mo
nachi habitu indutum: strictum gladium in
manu tenentem in foro Constantinopolitano
clamasse: imperatorem breui gladio morituz
rum. hoc idem eius somnium confirmauit: q̃
se vxorem ac liberos cedi videbat. Interiz vo
milites stipendijs suis defraudati: Phocam
centurionem imperatorem creant: et Mauri
tium obtruncāt: vnde vigesimo imperij sui an
no. At Gregorius exornatis quibuscūqꝫ re
bus potuit basilicis Romāis: dedicataqꝫ got
thorum ecclesia: que in subura ē Agathe mar
tiris nomine. Ri. Ricimerij viri psularis opꝰ
(vt littere musiue indicant) paternam domū
in celio scauri positam nō longe a circomari
mo in monasterium redegit: quo in loco et ho
spites continuo accipiebat: et pauperes vndi
q̃ confluentes: cibo et potu in vita retinebat
Vir certe omni laude dignus: si vitam: si mo
res: si doctrinam: si solertiaz in rebus tum di
uinis: tum humanis inspicis. Neqꝫ est cur pa
tiamur Gregorium hac in re a quibusdaz lit
terarum ignaris potissimum carpi: q suo mā
dato veterum edificia sint dirupta: ne peregri
ni et aduene vt ipi fingunt ad vrbem religio
nis causa venientes pꝰ habitis locis sacris:
arcus triumphales et monumenta veterum
cum admiratōne inspicerent. Absit hec calū
nia a tanto pontifice romano presertim: cui
certe post deum patria q̃ vita cazior fuit. Ad
ta profecto ex collapsis edificijs exedit vetu
stas. Multa preterea demoliuntur homines
edificandi gratia: vt quotidie cernimus. Im
pacta illa foramina que tum in concauo for
nicum: tum in coniuncturis marmoruz qua
dratorumue lapiduz videntur: non minus a
romanis q̃ a barbaris auellendi eris causa
crediderizz. In fornicibus enim: quo leuior es
set moles: ollas cuz nummismatibus colloca
bāt. Lapides vo quadratos eneis clauis fir
mabant. Factū id quoqꝫ a romanis dixi: epir
rhote: dalmate: pannonij. et fer totius orbis
terrarum huc missa romani appellari possunt
Gregorius autem confirmata omni ratione
ecclesia dei. anno. xiij. mense. vj. die. x. pontifi
catus sui moritur: Phoce vo imperatoris an
no secundo: sepeliturqꝫ collacrimantibus om
nibus in basilica Petri ante secretarium q̃r
to idus martij. Eius vo in morte mensibꝫ qui
qꝫ. diebus vndeuiginti sedes romana tum va
cat.

Sabinianus

Sabinianus cuius patria ignora
tur. ac merito quidez gregorio suc
cessit. homo enim obscuro loco na
tus. obscurior moribus. rebus gestis Grego
rij viri sanctissimi aduersatus est. Nam cum
suo pontificatu fame laborareturz. instarentqꝫ
pauperes. vt pietatez gregorij elemosinis imi
taretur. nil aliud respondebat q̃ Gregorium
popularem famam aucupantem. patrimoni
um ecclesie largitionibus dissipasse. Paulu
lum etiam abfuit quin libri eius conbureren
tur: adeo in Gregorium ira et inuidia exarse
rat homo maliuolus. Sunt qui scribant Sa
binianum instigantibus quibusdam romāis
hoc in Gregorium molitum esse: q̃ veterum
statuas tota vrbe dum viueret et obtrūcaue
rit et disiecerit. quod quidem ita vero dissonū
est. vt illud quod de abolendis edificijs maio
rum in vita eius diximus. Iacent statue tum
propter vetustatem collapse. tum etiam quia
basibus sublatis vel aeris vel etiam marmo

rum causa stare tante moles non poterant.
Quod autem capitibus careāt miruz nequa
q̃ videri debet: cum ipius statue casu ea pars
vtpote fragilior: et ad accipiendam lesionem
paratior potissimum frangatur. Sed qd ego
has coniecturas quero? Videm⁹ statuas ex
cisis capitibus nō diffractis iacere: quia fa
cilius est caput statue q̃ totum corpus defer
ri: quod hodie quoqz fit ab his prelertim: qui
antiquitatis studiosi sunt. Non est igitur cur
tantū facinus Gregorio obijciatur. Ad Sa
binianum redeo: cuius hoc fuisse institum fe
runt: vt et ore in ecclesijs distinguerentur of
ficij gratia: et accense lampades cōtinuo reti
nerentur: potissimum vo in ecclesia beati Pe
tri. Sunt qui scribant Phoca annuente pacē
tum cum longabardis ictam: reddita Agilul
pho eorum regi filia: que ī bello capta fuerat.
Tanta vo hoc tpe apparuere prodigia quan
ta nunq̃ antea: quibus certe future calamita
tes protēdebātur. Nam et cometes visus est
perlucidus: et bysantij puer quadrupes na
scitur. Et apud delon insulā duo marina mō
stra omnino humanam speciez habentia visa
sunt: Sireneu fortasse fuere Acheloi filie: vt
aiunt poete: q̃ si ita fuisset: nequaq̃ pro mon
stro habenda erant: cum elementuz aque ani
malia terrestribus similia: in omni specie p
ducat. Sunt qui scribant tempore Sabania
ni et iohannem patriarcham Alexandrinuz
virum pietate et doctrina insignem: ⁊ latini: a
num episcopum carthaginensem Johanni ne
quaq̃ dissimilem: dignitatem vtriusqz ecclesie
mirumimmodum auxisse. Seuerus quoqz la
tiniani familiaris vir doctissimus multa tum
in vincentium Lesar augustanum episcopuz
scripsit: qui in arrianum dogma declinauerat
Idem quoqz de virginitate librum ad sororez
scripsit: quem aureolum appellauit. At Sabi
nianus cum annuz vnum: menses quinqz. di
es. ix. ī pontificatu sedisset moritur: funusqz
eius a sancto Johanne per portam a'inariaz
et pontem miluium ad basilicam Petri defer
tur. Vacat sedes eius morte menses. xj. dies.
sex et viginti.

Bonifacius. iij.

Onifacius tercius: patria romanus: a Phoca imperatore obtinu
it: magna tamen contentione: vt se
des beati Petri apostoli: que caput est omni
um ecclesiarum: ita et diceret ⁊ haberetur ab
omnibus: quem quidem locū ecclesia constan
tinopolitana sibi vendicare conabatur: fauen
tibus interdum malis principibus: affirman
tibusqz eo loci primam sedem esse debere: vbi
imperij caput eēt. Affirmabāt romani pon
tifices vrbem romam vnde Constantinopo
lim colonia deducta est caput imperij merito
habendam esse: cum etiaz greci ipi litteris su
is principem suum
id est romanorum impatorē vocēt ipiqz Cōsta
tinopolitani etiam etate nostra romei nō gre
ci vocentur. Omitto q̃ Petrus apostolorum
princeps successoribus suis pontificibo roma
nis regni celorum claues potestatemq̃ a dro
sibi concessam reliquerit: nō constantinopoli
sed rome. Illud tātū dico multos principes:
maxime vo Constantinum comparande syno
di ac dissoluende: confutandi: vel confirman
di ea que in synodis decreta erant: romane se
di tñmodo cōcessisse. Merito igitur sedes ro
mana ceteris antefertur: cuius integritate ⁊
constantia cuncte heresesconfutate sunt et ex
plose. Idem quoqz Bonifacius instituit ha
bita synodo episcoporum duo et septuaginta
presbiterorum. xxx. dyaconorum trium: ne qs
sub anathematis culpa in locum demortui
pōtificis aut epi subrogaretur. nisi tercia sal
tem post obitum eius die: vtue anathematiza
rentur qui largitione et gratia ad pontifica
tum vel episcopatum aditum sibi quererent.
Voluit item electionem episcopi a clero pari
ter et populo fieri: eamq̃ ita ratam fore: si a
principe ciuitatis approbata esset: et si summ⁹
pontifex deniqz his verbis auctoritatem suaz
interposuisset: volumus ⁊ iubem⁹: sancta qp
pe institutio et perne cessaria nostris preseriz
temporibus: quibus in peius omnia dilabun
tur. Est em simile veri clerum et populum ac
principem ciuitatis: si libera suffragia sunt ñ
alium electuros. q̃ qui merito possit et debe
at alijs preesse: quod est episcopi proprium: vt
vocabuli ethymologiā. huic rei accomodatā
repetamus. Licet reuera (pace bonorum di
cam) multi episcopatum desiderent explende
auaricie et libidinis sue causa: non quo com
muni vtilitati: vt eorum exposcit officium et
nomen consulant. Queritur enim quātuz red
dat episcopatus: non quot oues pascue in eo
sint: sed de his satis. Ad Bonifacium redeo:
cuius cum vita: vt video etiam decreta extin
cta sunt: pontificatus sui mense nono. Sepul
tus est autem in basilica Petri. Vacat tuz se
des mense vno: diebus sex.

Bonifacius. iiij.

Onifacius quartus: natione mersus: patria valeriēsis: patre Johāne medico templum sancte Mariе rotūde: quod veteres Pantheon: quia cybeli et omnibus dijs cōmune eēt a phoca imperatore obtinuit: cōsecrauitq; quarto idus maij. in honorem beate virginis omniumq; martirum: eiectis prius gentium simulacris lustratoq; templo. Inde postea virgo ad martires appellata est. Hoc eodem tempore persiarum rege Losdra in romanas prouincias irrumpentes: superato phoce exercitu hierosolimā occupant. Templa xpianorum vrbanant et diripiunt. Lignum dominice crucis inde auferunt. Zachariam virum sanctissimum eiusdem ciuitatis patriarcham in captiuitatem abducunt. Hanc ob rem ab omnibus: potissimuz vo a senatu spretus phocas: ab heraclio copiarum et aphrice prouincie duce imperio ac vita priuatur. Lacannus vo bauarorum rex per Pannoniam et illiricum i italiam irrumpens: longobardorum reges ita superat: vt paulum abfuerit quin prouinciam ipsam caperet: ita tamen forum iulij proditōne Romilde eius amore capte diripuit. vt vix ipius prouintie cernerentur vestigia. Dum hec agerentur in italia: Johannes gerundensis episcopus religionem xpi predicatōe et scriptis vbiq; tuebatur. Hic eiñ genere gotthus: in lusitania natus: vbi sapere aliquid per etatem cepisset: Constantinopolim proficiscens: ita grece et latine doctus inde discessit: vt in Lusitaniam rediens: arrianam heresim: que tū inualuerat facilime confutaret: hanc ob rem Barchinonam ab hereticis relegatur. Verū postea mortuo Lemungildo rege: qui hereticis fauebat: in patriam rediens: et multa scripsit ad doctrinam nostram pertinentia: et monasterium cōdidit. rationemq; viuendi monachis scripsit. Eutropius quoq; valentinꝰ episcopus hispanos doctrina et exemplo in fide cōtinuit. Preterea vo Columbanꝰ abbas vir sanctissimus genere gotthus (vt quidam affirmant) ex Scocia in burgundiam primo veniens: lixonem se monasterium egregium id quidem extruxit: inde in italiam abiēs apud Bobium in appennino aliud monasteriū amplum sane edificat inter hetruscos: lygures ⁊ insubres. His autem hac in re nequaq̄ cedēs Bonifacius pontifex domum paternaz i monasterium redigit: fundosq; suos monasterio ascribit in monachorum vsum. Verum ñ ita multo post diem extremum obiens: sexto pontificatus sui anno: mense octauo: die. xiij. quo quidem tempore peste: fame: et inundatione aquarum laborat um est: sepelitur in basilica Petri. Vacat tum sedes eius morte mēsibus vij. diebus quinq; et viginti.

Deusdedit

Eusdedit patria romanus: patre Stephano subdyacono: pontificatum omnium suffragijs adeptus: clerum mirumimmodum dilexit et auxit. Ferunt quidam hunc tante sanctitatis fuisse: vt quendam obuium elephantie morbo laborantem: osculo suo lepra statim liberauerit. Constituit autez vir optimus: ne filius patrini puellam e sacro fonte a patre leuatam ducere in vxorem posset. Eodem quoq; tempore Heraclius magno compato exercitu multas prouincias a persis occupatas in potestatem suam redigit. Ducem Persarum singulari certamine ex equo deturbat et interficit. Losdroaz regem persarum opprimit: filium eius captum et baptizatum in regnum paternum restituit Persidem ingressus: turriz cosdroe thesauris plenam capit: quorum partem militibus tribuit: partem vo reparādis templis: que Persse dirripuerant et vastauerant designat. Ipe pōtera alia onustus preda cum septem elephantis hierosolimam rediens crucem domini a persis ablatam secum deferens eo loci reponit: ī quo antea fuerat. Captos a Persis in patriam remittit. Rediens deinde cōstantinopoliz litteris et ocio delectatus: ad astrolagiam se contulit. Sororis tamen sue filiam tātus imperator contra ius fasq; in vxorem accipit: et vt sceleri scelus adderet: quod fieri consueuit vbi quis in peiora labitur: ad Eutichianos transijt: eo potissimum tempore: quo Anastasius Persa monachus sub nomine xpi a suis captus martirium passus est: cuius reliquie postea Romam aduecte sunt: et ī monasterio beati Pauli ꝝ posite ad aquas salvias vt vulgo dicitur. Ferunt eodem tempore Sisebutuz gotthorum regem plurimas hispanie ciuitates: que ad romanos defecerant in fidem recepisse: iudeosq; omnes ī regno deprehēsos grauioribus supplicijs ad xpi fidem compulisse rogatu (vt aiunt) Heraclij. q in fatis habuerat: sibi cauēdū a circūcisis eē: cum tū postea

haud satis fati necessitatem circumspiciens a
saracenis circũcisionem obseruãtibus oppres-
sus sit. Agebantur hec in oriẽte: nec suis ath-
letis pro fide xpi carebat occidens. Arnulus
enim metensis episcopus cõsilio et sanctitate
Bagobertum francorum regem in officio cõ-
tinebat: adiuuante amando traiectẽsi episco-
po: viro quidem optimo: et religionis xpiane
defensore acerrimo. Hispanus quoq; ysidorus
hispalensis episcopus leandri successor multa
tum scripsit que fidem xpianam mirifice iu-
uant. De summo enim bono: de viris illustri-
bus: de vocabulis grãmatices 7 ethymologijs
libros composuit. Historiam preterea ab adã
vsq; ad tempora heraclij: vitas quorundã san-
ctorum: historiam longobardorum: et breuez
quandam cosmographiam stilo satis eliganti
edidit. In eo homine pluris facienda est cer-
te sanctitas q̃ eruditio. Sunt qui scribant isi
dorum germanum fuisse: quamq̃ hispani hũc
suum esse affirment: vtcũq; sit satis cõstat: eũ
fuisse quauis laude dignum ob doctrinam et
sanctitatez. Deus autem dedit cuius tempo-
ra ad hec etiam que diximus notiora fecere:
et terremotus: et scabies quedam ita ad ele-
phanciam tẽdens: vt deformitate cognosci ho
mines non possent: moritur pontificatus sui
anno. iij. die tercio et vigesimo ac sepelitur in
basilica petri sexto idus nouembris: eius mor
te episcopatus tum vacat mensem vnuz. dies
x vj.

Bonifacius. v.

Onifacius quintus: natione cam-
panus: patre iohanne: eo tempo-
re pontificatum iniit: quo eleutbe-
rius patricius Romam ab heraclio missus:
vindicata iohannis hexarchi morte semetipm
regem italie creat. At ho cum romam profici
sceretur a militibus suis necatur: eiusq; caput
cõstantinopolim mittitur. Huius in locum
postea Isatius patricius cõstantinopolitanus
Heraclius suffectus est. At theudelinda (vt
diximus) mortuo adoaldo marito: vna cuz fi
lio regnum longobardorum sapienter et inte
gre gubernans: inter longobardos et italos
pacem decennio continuit: ecclesias multas
donis et muneribus exornauit: fundos quoq;
his adiecit: quorum prouentibus sacerdotes
viterentur. Anno ho duodecimo Heraclij ma
hometus arabs: vt quidam volunt: vt alij per
sa: nobili genere natus: patre qui deos genti-
um coleret: matre hebraica Hismalielitici ge
neris: magnum in xpiano populo excitauit in-
cendium: et ita magnum vt verear ne eius se-
cta nostra potissimum etate reliquias xpiani
nominis penitus extinguat: adeo et pecunus
et animo ac corpore languidi interitum no-
strum expectantes concidimus. Inualescit e
secta nunc multomagis q̃ antea. Nam tota
Asia et aphrica magnaq; pars europe Ma-
hometanis principibus subiecta est. Instant
nunc turci terra ac mari: vt nos tãq; cunicu-
los ex his Europe lateribus eruant: Sede-
mus ociosi. alter alteruz expectantes: quasi B
maluz vniuerse reipublice xpiane nõ imineat
Expectant sacerdotes: vt a secularibus hoc
tãtũ bellũ et tamnecessarium sumatur. Expe
ctant item seculares: vt presbiteri tuende reli-
gionis causa pecunias in sumptus bellicos pol
liceantur et subministrent: nec in peiores vsus
effundant: quemadmodum facere plerique cõ-
sueuere. pecunias elemosinis et sanguine mar
tirum comparatas. in aurea et argentea vasa
et pregrandia quidem fundentes. paruz ho fu
turo soliciti: dei quem tantum vtilitatis gra
colunt: et hominum contemptores. Ad Ma-
hometum redeo: virum adeo versutũ et aeris
ingenij: vt cũ inter xpianos diu versatus esset. om
nesq; omnium qui ante fuere sectas cognouis
set: nouam quandam superstitõnem introdu-
xit: vt videmus: qua prope nostra religio exti
cta est. Ausus est etia comparato ingenti aza
bum exercitu fines romani imperij turbare:
cuius motus heraclius cito cõpescuit: solicita
tis eius ad defectõnez militibus pollicationi
bus et premijs. Bonifacius autem pontifex
vir singularis humanitatis et clementie ma-
gna in omnes benignitate et gratia vtens: nul
lum genus officij (quod bonum pastorem de-
ceret) pretermisit. Instituit preterea nequi
ad ecclesias confugerent inde vi retraherem
tur: neue Acholyti reliquias martirum attra
ctarent: quod est presbiterij: aut subdyaconi of
ficium. Mandauit item vt quoris in loco sa-
crilegi anathematizarentur: vtue testamẽtum
iussu principis vbiq; valeret. Limitem aut
tez beati Nicomedis fecit et dedicauit. In cle
ricos ho integre viuẽtes vnice liberalis 7 mu-
nificus fuit. Gallus autem beati columbani
discipulus: ita in occidente tum viuebat: vt
etiam in vita sancti nomen meruerit. Huius
vestigia secutus est Eustachius abbas: secu-
ta et sancta aurea: in cuius honorem beatus
Elidius monasterium virginum edificauit.
Ferunt etiam Basilium quendaz Isidoro eq̃
lem vita. moribus et doctrina insignem tum
habitum fuisse. Moritur autem bonifacius
pontificatus sui anno quinto: die decimo: et i

basilica Petri collachrymantibus omnib sepelitur. Eius autem in morte diebus tredecim sedes tum vacat.

Honorius

Onorius natione campanus: patre petronio viro cōsulari: eo tempore pontificatum iniit: quo theudelinda moritur: eiusq filius Adoaldus e regno deijctur: suffecto in eius locum arioaldo Instabat tum (vt diri) Heraclius qui ō persis triūphauerat: vt omnes iudei imperio sbiecti baptizarētur. Hanc ob rem saraceni et azabes arma sumentes a natiuitate xpi anno sexcentesimo tercio ac vigesimo: ita Heraclij duces superarunt: vt hominem felicem primo mox infelicissimum reddiderint: duce mahometo: qui cum magnum se dei propheram assereret: magicis artibus asianos et aphricanos deludens: ita populos quosdam concitabit noua a se religione imbutos: vt paulū abfuerit quin omnino imperij nomen delerent: capta alexandria: multisq alijs Syrie et Licie vrbibus: Saracenos sectatores suos habuit: a Sara abrahe legittima vxore ita appellatos: quasi legittimos diuie professionis successores et heredes. Secutus est homo callidissimi ingenij hac in re Hieroboaz exemplū qui tribui sue alios colendi ritus conscripsit: ne vnq indeorum imperio subessent. Idē postea fecere greci a catholicis dissentientes: nō ob religionem tm̄modo: sed ob imperium: cuius gratia Nestorianorum. iacobitarum et hebionitarum errores secuti sunt. Verū postremo hac pertinacia eo deducti sunt vt vna cuz religione et secta imperium omnino amiserit in turpissimam seruitutem redacti. Mahometus autem (vt in alcorano legitur) quo magis sectatores suos a religione xpiana se iungeret hereticos quosdā in componendis legibus: maxime vō Nestorianos secutus est. multa hincinde contra legem Moyseos et euangelij dei astute colligens: ac ī vnum quasi corpus redigens. Ferunt heraclium tum quidez desperatione et fedam pacem cum saracenis iniisse: et Pyrrhi patriarche Constantinopolitani et Cyrri alexandrini episcopi fraudibus deceptum. in heresim quoq monothelitarum incidisse: vnam tm̄modo voluntatem ī xpo esse dicentiū: vnde nomen accepere. Hos tamen postea tanti erroris auctores hortante honorio. et verum ante oclos litteris z nūcijs ponente: relegauit Heraclius. Honorij autem a rebus externis aliquantulum quietis adeptus: doctrina moribo sanctissimis omnem prope clerum renouauit. Basilicam beati Petri regulis eneis ex ioue capitolino sumptis cooperuit. Edem agnetis martiris via momentana: vt carmen in apside indicat: edē Pancracij via aurelia restituit. Templa q̄z anastasij ad aquas saluias: templuz quatuor coronatorum martirum: templum beati Liriaci via hostiensi miliario septimo: templū seuerini apud vrbem Tyburtinam magnificētissimis operis edificauit: et argento et auro porphireticis: et marmoreis lapidibus inczustatione parietum: opere tectorio: opere vmiculato exornauit. Restituit etiam cimiteriuz Marcellini et petri via lauicana. Ecclesiam quoq beate agnetis apud sanctuz Siluestrū ecclesiam beati hadriani in tribus foris hui mandato et impensa edificatas fuisse scribūt nonnulli: vt vō vnoq sabbato a sancto apolinari ad diuum Petrum iretur cuz letanijs primus instituit. Moritur autem vir sanctissimus anno pontificatus sui duodecimo: mēse vndecimo: die. xvij. ac in basilica Petri sepelitur quarto idus octobris. Eius morte annum vnum: menses septem: dies decez et octo sedes interim vacat.

Seuerinus

Euerinus patria romanus: patre Labieno: in demortui Honorij locuz subrogatus: ab Isatio totius italie Hexarcho in pontificatu confirmatur. Vana tunc enim habebatur cleri electio: nisi id imperatores: aut eorum hexarchi cōfirmassent. Isatius itaq ob eam causam romam profectus: cuz pontificem confirmasset: ne gratuito tātū laboris suscepisse videretur: thezaurum et sacrarium basilice lateranensis adiuuātibus romanis quibusdam spoliat: resistētibus aliquādiu: frustra tamen sacerdotibus templi: quorum primates omnes postea ī exilium misit. Indignabatur enim Isatius eos tantū in thezauris habere: neq quicq ī vsus bellicos cōferre: pstertim cū milites inopia rerū omniū tūc laborarent. Hui prede partem

militibus concessit: partem secum rauennam
retulit: reliquum vo ad imperatorē misit. Sa
raceni autez: quos precio conductos ab hera
clio diximus: cuz eis auare malignecz pacta
merces persolueretur: in syriam profecti: da
mascum imperio subiectam vi capiunt. Bein
de vo cum reliquis arabibus: qui domi remā
serant coniuncti cōmeatibus et armis adiuti
mahometi furore incitati: phenicíam: egyptū
peruagati: resistentes tum imperio suo: tū le
gi mahometane passim cedunt. Versi inde
in persas. ozmisda persarum rege interempto
non prius vastandi omnia finem fecere q̄ saza
cenozum legem et imperium suscipiunt. Uez
Heraclius audita sazacenozum licētia: capta
presertim Antiochia: veritus ne hierosolimā
occuparent: crucem domini Constantinopo
lim deferendam curauit: ne iterum in agare
nozum manus deueniret. Agarenos emz gre
ci arabas appellarunt ob ignominiam: quasi
ab Agar ancilla abrae oztos: necz ita. multo
post hierosolima capta est. Mahometo autē
(vt quidam scribunt) ad Mecham moztuo ī
principatu Calipha succedit. post hunc Hali
quo quidem pulso: q̄ nimium superstitiosus
esset: alterum Calipham sibi ducē egyptij ce
auere. Ferunt tum etiam nequid calamitatis
deesset: quod romanum vexaret imperiū: Si
sebutum gotthozum regem omnes hispanie ci
uitates Romanis aduenisse: ac tum demum
romanos imperare in hispania desijsse. Seue
rinus autem pontifex vir singularis pietatis
et religionis: amator pauperum: in calamito
sos benignus: in omnes munificus: in repa
randis templis splendidus: pontificatus sui
anno primo: mense secundo: mozitur ac sepeli
tur in Basilica Petri quarto nonas Augu
sti. Uacat tū sedes menses quatuor: dies vn
detriginta.

Iohannes. iiij.

Iohannes quartus: natōne dalma
ta: patre Clenantio: pontificatu: n
iniens: statim miza pietate vsus est
Ex reliquis eī thezauris: quos Isatius apō
lateranum reliquerat captiuos omnes: quos
potuit Istrios et dalmatas a captiuitate re
demit. Interea vo Rhotaris: qui Arioaldo
in longobardozum regnum successerat: licz iu
sticia et pietate insignis habitus sit: ad arria
nos tamē declinat: passusqz est: vt eodem tem
poze omnibus regni sui ciuitatibus duo epi
scopi pari potestate preessent: alter em̄ catholi
cus: alter arrianus. habebatur. Tanti prete
rea ingenij fuit: vt leges que sola memozia et
vsu retinebātur in seriem quandam redigerit
codicemqz ipm edictum appellari preceperit.
In re autem militari ita prestans fuit: vt De
truriam omnem et Lyguriam cum ora mari
tima Massiliam vsqz in suam redegerit pote
statem. Anno deinde sexto regni sui moziens
Rhodoaldo filio regnum reliquit. Ferunt sa
cerdotem quendam Rhotaris cozpus apud
templum Iohannis baptiste sepultuz: noctu
aperto tumulo spoliasse: solent enim preciosa
quedam cum regum cozporibus reponi. Hac
ob rem beatus Iohannes homini apparena
ei mortem interminatus est: si deinceps tem
plum suum ingrederetur. Huic enim sancto
Rhotaris mirum immodum in vita deditus
fuerat. Idem contigit temporib nostris alo
uisio cardinali patriarche aquileiensi. Cru
to enim sepulchro ab his spoliatur: quos ipe
ex infima sorte hominum ad dignitatez sacer
dotalem et meliozem fortunam erexerat. Rho
doaldus igitur regni gubernacula suscipiens
Sundibergam regine Theodelinde filiam ī
vxozem accipit: que religionem matris imita
ta: vt illa Modoecie: sic ipa Tarracine Io
hannis baptiste templuz edificat: plurimoqz
auro et argento exozna t. At Rhodoaldus in
adulterio deprehensus: a marito adultere in
terficitur. Huic autez successit Aripert⁹ Bu
dualdi filius: Theodelide regine frater: qui
apud ticinum saluatozis ozaclum condidit:
varijsqz ornamentis insigniuit et fundis dota
uit. Iohannes autem pontifex veritus ne coz
poza Vincentij et Anastasij aliquando ī ma
nus barbarozum deuenirent: vt Romaz q̄di
ligentissime ferrentur curauit: ac iuxta fonte
lateranensem in ozatozio beati Iohannis ba
ptiste magna cū veneratione collocauit. Sūt
qui scribant huius pontificis tempore et Vi
centium Heluacensem episcopum et Aduar
dum archiepiscopum Remensem sanctitate
et doctrina in precio fuisse. His addunt ⁊ Re
giuulpham gallam matronam genere et san
ctitate insignem. et Renaldum Traictensem
episcopum: vita et miraculis clarum. Iudeo⁹
quoqz bis nequaq̄ inferioz ē habitus: q̄ Bri
tonum regis filius spreto regno: cum aliq̄ ⁊
diu in heremo vixisset: tandem in pago pon
tio mozitur. Iohannes autem pontificat⁹ sui
anno primo: mense nono: die nono moziens: ī
Basilica Petri sepelitur quarto idus octo ⁊
bris. Uacat tum sedes menses vnuz: dies tre
decim.

Theodorus

Heodorus natione grecus. patre Theodoro episcopo hierosolimis oriūdo: pontificatū iniens. omia que ad dignitatē religionis christiane ptinere arbitrabat circumspiciebat. vt bonum pastorem decet: in omīs. marīe aūt erga pauperes mira benignitate vtens. Interea vo Heraclius trigesimo imperij sui āno morbo intercutineo perijt: cum paulo ante Theodorū cognomento Caliopā mortuo Isatio Herarchum in ytaliam misisset: In locū vo demortui Heraclij prio sufficit Constātin⁹ filius: q qrto suscepti impij mēse veneno oppimit Martine nouerce et Heraclionis insidijs: qs qdem adtantū facin⁹ (vt aiūt) Phirrus priarcha infligauerat. Heracleō itaqz mortuo fre imperium occupat. eo potissimū tpe. q Cir⁹ Sergius et Phir⁹ acephalorū hesiz instaurātes vnā opationē in xpo humanitatis scz et diuinitatis. vnāqz volūtatez predicabāt. Ex his aūt Pirrhus audita Heraclij morte redeūdi in patriam cupid⁹. ex Aphrica vbi erulabat Romā veniēs: ac erzati veniā petēs ñ ex aiorū pri⁹ vitā amisit quā tāto scelere qsitā dignitatem potuerit obtinē. Senat⁹ ei ppl'sqz Constantinopolitan⁹ cognito scelē in Martinaz Heracleonēqz ꝛsurgēs: cum hūc nason illā liguam mutilatā relegasset. Pirrhum de fuga retractum interficit. Constātium vo Cōstātini dolo necati filiū impatorez creat. in locū aūt Pirrhi Paulum epm sufficit: quē Theodorus pontifex romanus dignitate pūauit: qa orthodoxe fidei normā z ratōez suscipe recusabat: adiuuāte eius stulticiā Cāstantō in eādem hesim stolide nimiū ꝓlapso. Conuersus inde ab hs certamīe pōtifex adornāda corpa sanctoz: Primi et Feliciani martirū reliquias ex arenario vie nomentanee ablatas in vrbem deferēs in basilica Stephani promartiris ī celio mōte collocat. multis ornamentis. tum ex argento: tum ex auro adhibitis. Idem quoqz basilicam edificat via flāminea non longe a ponte milvio: z statim dedicat duo postremo oratoria construxit et ornauit. quorum alterum erat apud lateranēsem basilicam beato Sebastiano. alterū vo via hostiensi Eupulo martiri dedicatū. His ita constanter et sancte peractis: moritur pōtificatus sui anno sexto. mense qnto: die decimo octauo. sepeliturqz in basilica Petri pridie idus Maij. Episcopatus autem diebus duobus et quinquaginta. tum vacat.

Martinus. j.

Artinus primus: patria Tudertinus: patre Fabricio. in Theodori locum suffectus. legatos statim Constantinopolim misit qui paulum adhortarent. vt obmissis erroribus suis aliquādo veritatis callem ingrederetur. Is autem non modo pontifici benemonenti non obtēperat. verū etiaz eius legatos Constantij auctoritate abusus: in diuersas insulas relegat. Quam ob rem indignatus Martinus synodum centu z quinquaginta episcoporuz Rome habuit: in qua Cirl alexandrini Sergij ac Pirrhi damnationem renouauit: et Paulum patriarcham omni anathematis vinculo damnatum priuauit. Interea vero dū hec ita agerentur. pax ytalie que inter romanos et longobardos annis triginta durauerat: turbari iam cepta est: longobardis omia ad vtilitatem suā trahentibus: ptra vo recusantibus romanis. que preter ius fasqz mandarentur: maxime vo cuz Rotharis arriana labe inquinatus. nullam ferme ciuitatez haberet: cui non arrianum pariter et catholicum epm ppositisset. Hūc aūt errorem eīdare conati Theodorus et Martinus rem sepi⁹ frustra temptauerant. Ob has igitur causas instante etiaz Theodoro ytalie Herarcho. bellum longobardis indicitur. Non detrectart illi certamen. ad sculteннam siquidem Mutine amnem acriter vtrinqz pugnatum ē: tandem vo Theodorus superatus funditur et fugatur: quo quidez in prelio ex suis ad septē milia desiderati sunt. Rhotaris autez tanta victoria elatus: liguriam omnem haud magno negocio breui in potestatem suaz redigit interea vo Constantius fortunam cum duce mutaturus. reuocato Theodoro Olimpium Herarchum in ytaliaz statiz mittit: qui primo quidez z Monthelitharum sectam p omnem ytaliam spargeret. et martinū pontificem. aut interficeret: aut captum ad se perducendum curaret. At Olimpius romaz veniens: vbi iam sinodus habebatur. contra hunc atqz alios orientalis ecclesie errores: cum virus conceptum spargere non posset. lictorem suum immisit: qui Martinum in ecclesia sancte marie maioris caperet et ad se perduceret. vel saltem parere recusantem interficeret. Facturus mandata lictor dei miraculo subita cecitate corripitur. atqz ita diuine maiestatis nutu tantum discrimen tum

Martinus euasit. Hac ꝓ orientalis et occidentalis ecclesie discordia freti saraceni Alexandria cuz ingenti classe soluentes Rhodũ peruenẽ. captaqz vrbe Colossum fama celebrimum demoliti sunt ex cuius ere noningentos camelos onustos ferunt. Erat em̃. lxx. cubitorum cuius auctor Chares Lysippi discipulus habit⁹ est. Deinceps ꝓ occupati s mltis Egei maris insulis in Siciliam nauigãtes: multa damna siculis intulere: quod Olipius Martini precibus motus eos insula depulit: non sine magna nauium milituz ac sui ipsius iactura: ibi em̃ morbo correptus moritur. Constantius ꝓ tot calamitatibus nihilo melior factus: Theodorum caliopam cuz his mandatis iterum in Italiaz mittit: vt p̃mo quoqz tempore Martinum pontificẽ ad se vinctum mitteret: eiqz rei socium addidit Paulum pellarium: qui tãtuz facin⁹ curaret Theodor⁹ a Romanis perbenigne except⁹ cum salutandi causa adire pontificem simularet: homini cathenas iniicit: eũqz Constãtinopolim mittit. Unde postea in chersonesũ ponti exilij causa deportatur: vbi quondã beatus Clemens Romanus presul exulauerat Martinus autẽ multis calamitatibus circũuentus: ac inopia rerum omniuz pressus: tãdem in exilio moritur. pontificatus sui anno vj. mense vno: diebus sex et viginti. Sedes autem Rome. xiiij. mensibus tuz vacat: quia nil certi de sanctissimi viri morte habebat.

Eugenius. j.

Eugeni⁹ prim⁹: patria roman⁹ pre Ruffiniano e celio monte. Martino in pontificatu successit: eodẽ ferme tempore. quo Petrus in locum Pauli heretici Constantinopoli sufficitur. Hic em̃ etsi melius aliquntulum de religione sensit q̃ Paulus: nõ tamẽ vsqz adeo eandez fidei normam tenuit. quam sancta romana ecclesia p̃dicat et seruat. Cui⁹ quidem littere Romaz misse duas operationes z voluntates in christo negantes ita sunt explose: vt clerus ipe interdicere pontifici ausus sit: quo minus in ecclesia sancte Marie maioris sacrificaret: nisi prius tam prophanas litteras reiecisset. Interea ꝓ Grimoaldus dux bñuẽtanus Rhomoaldo filio Beneuẽti duce relicto: cum ingenti exercitu in Galliam cisalpinaz mouẽs Papia Pertheritem: Mediolano Gundibtuz Arithperti filios expulit. Quod vbi Clodoueus francozuz rex intellexisset: casuz adolescentum miseratus: magnas copias statiz in Italiam misit: que adolescentes in regnũ paternum restituerent. In transpadana regione prelium vtrinqz magna animozum concitatiõe ꝗmittitur: cum illi redire in ditionẽ paternam: hic retinere bello partum conarẽtur. Tandez ꝓ se inclinante ad Grimoaldũ fortuna fusi ac fugati galli Italia expellunt̃. Sunt tamẽ qui scribãt gallos hac ratione deceptos esse. Lõgobardi em̃ simulata fuga castra rerum omniuz copia ac vini potissimum plena relinquentes haut longe in insidijs cõstiterant. Galli ꝓ castra ingredictes rati veram esse hostium fugam: in omnem voluptatem effundũtur: epulis z vino replentur: quare superuenientibus hostibus cũ somno etiam grauati passim veluti pecora sine custode iacerent. ita ab hostibus ceduntur: vt vix nuncius superfuerit: qui tantam cladem Clodoueo nunciaret. Hac victoria fretus Grimoaldus: omnem prouinciaz statim in potestatem suam redigit. Eugenius autem pontifex: vir mire pietatis: religiõis: mãsuetudis: comitatis: munificẽtie: pontificat⁹ sui ãno secũdo. m̃se nono moritur. ac in basilica Petri sepelit̃ quarto nonas iunij. Vacat tum sedes mẽsez vnum. dies octo et viginti.

Vitalianus

Italianus patria signinus ex oppido volscorum: patre Anastasio eo tempore pontificatuz inijt. quo Cesarea persarum regina nesciẽte marito cũ paucis fidelibus Constantinopolim venit: ãno sexcentesimo tercio ac. lxxx. Que quidem ab imperatore honorifice suscepta: nõ multo post karacterem baptismi suscepit. cuius rei causa profecto venerat. Hoc vbi intellexisset persarum rex: legatos statim Constantinopolim mittit: qui vxorez ab imperatore repetãt. Respondet imperator in arbitrio regine esse standi vel discedendi: proinde eam sciscitentur. Interrogata regina respõdet. nũq̃ redituzã ĩ patriã: nisi rex christiani nomẽ suscipe ret: qui statim re cognita cum q̃dragita militibus boim Cõstãtinopolĩ pacato agmine veniens: perbenigne ab impatore susceptus: vna cuz militib⁹ suis baptizat⁹: ĩ regnũ cũ vxore reuertit̃. P⁹ea ꝓ constãti⁹ cõstantino filio ĩ partem imperij suscepto: comparata ingenti classe Constantinopoli soluens. Tarentum peruenit: copias etiam terrestres na-

nibus onerarijs secum vehens. Inde vo terre stri itiere in Samniuz veniens: obsidere Beneuentuz instituerat. Uex vbi intellexit vrbē valido presidio: multisqz cōmeatibo Rhomoaldi diligentia munitaz esse: Luceriam moueus: vrbem vi cepit: ac direptaz solo equit. Inde autē acherontiam ꝓfectus cum vrbem munitissimā capere nō posset: Beneuentū oppugnare adhortus statiz obsidionē soluit: q̄ intellexerat Grimoaldum prope diē cum magnis copijs affuturū: vt filio Romoaldo opē ferret. Neapolim igitur prio: mox romam in de Constantius petens: magna incōmoda in itinere passus est. Saburzo aūt ciue romano cum. xx. milibus hominum apud Phozmias relicto: qui hostes reprimeret tandez ad vrbē puenit. prodeunte obuiā pontifice cuz clero z populo vsqz ad sextuz lapidez honozis causa Buctus per vrbez plaudente multitudine ad basilicaz Petri palliū anno intextū sancto obtulit. Interiz vo Rhomoaldus patris auxilio fretus: Saburzū aggreditur et superat: ac plurimos grecos interficit. Hac desperatione motus Constantius. quinta posteaq̄ vrbem ingressus ē die: ad direptionē cōuersus: omnes statuas ex ere et marmore ad ornatum vrbis locis insignibus positas: oia ecclesia q̄ ornamenta paulo decentioza distrahit. ac naueibo ad id sbuectis iponit. plusqz ipe ornamentorū septē diebus vrbi detraxit. quaz barbari antea ducētis z quinquagintaocto ānis. Nedicant maliuoli. z hystoriarū ignari. Gregorij pontificis iussu cōminutas esse maioz statuas z monimēta. Duodecimo aūt die Roma in malā rez abiens: greculus nequā z pfidus Neapolim cōtendens. inde quoqz in siciliaz proficiscit. vbiqz tributa a vo acerbe colligēs vt filij oberati a parentum cōplexibo diuellerētur. Cōmorat⁹ aliquādiu in sicilia bō auarissimus: dū Syracusis in balneo libidinis vacat a suis occiditur: in ciusqz locū Mesenti⁹ rator a militibo creatur. Magna fuit in ꝶ bo mie varietas. nā prio qdē vbi intellexit Vitalianū pontificatū inijsse: nuncios misit: qui ei suo noie gratularētur. quiqz euangelia aureis litteris scripta: ac multis gēmis ornata beato Petro condonarent. Deinde vo mutata sententia. nec dijs nec hoibo pepercit. diuina hūanaqz oia confundēs. At Vitalian⁹ cultui diuino intentus. et regulaz ecclesiasticam cōtiam (vt quidam volunt) organis. Theodoz quoqz archiepiscopum: et Hadrianum abbatem vizos doctissimos atqz optimos in Britanniam mittit (quā angliam vocāt) cum magna potestate ligandi et soluendi: quo britannos in fide predicationibus et exemplo continerent. Fecere mandata. ac quidem diligenter viri optimi. libzum preterea Theodorus scripsit: quo declarauit. qua penitentia dilui vnumquodqz peccatum posset: Sunt tamen qui hoc opus Theodoro pontifici ascribant Vitalianus autem bene et ex sententia q̄tuz in eo fuit. gubernata ecclesia. anno. xiiij. pontificatus sui. mense. vj. mozitur. ac sepelitur ī basilica Petri. vj. kalendas Februarij. Episcopatus autem tum vacat mensibo. iiij. diebo quindecim.

Adeodatus

Deodatus patria Romanus. patre Iouiniano: ex monacho pontifex creatur. eo tempoze potissimuz quo lupus Forozulianozum dux regnū ytalie occupare conat⁹ est. Grimoald⁹ eī (vt dicim⁹) a filio Rhomoaldo duce Beneuentano contra Constantium imperatorem in auxilium accitus. Lupo (vt aiunt) regnum z oues commendauit. in Hetruria enim Emilia et trāspadana ytalia omnia tumultu Lupus inuoluit. Hanc ob rez Grimoaldus Bauaros duce cacanno in Lupum pecunijs et pollicitationibus mouet. qui primo congressu a lupo superati sunt. Ueruz sequenti die prelium repetentes. Lupum superant et obtruncant: ac totum forumiulij diripiūt. Grimoaldus autez abeunte ex ytalia Constantio in Lisalpinaz rediens. Forum Popilij abbatho sancto aggressus: cesis omnibus diripuit ac solo equauit: propter iniuriam quam eo loci a rauennatibus acceperat. cum in auxlium filij profiscisceretur. Dum vero Arnefites Lupi filius adiuuantibus dalmatis ducatum paternum repetit: ad Natizonem fluuium a longobardis superatus. duce Vectari vicentinozum comite ceditur. Opitergini quoqz hāc calamitatem sensere. Domo em et patria pulsi sunt. q̄ Arnefitis studiosi erant. In Sicilia vo tum quoqz laboratum ē: eo em̄ ex omnibus prouincijs romanis profecti milites sunt. ad oppū dum Mesentium. cuius dolo Constantius interfectus fuerat. quo sublato cū omnes passim dilaberentur. superuenientibus cum magna classe Saracenis et Syracuse et tota insula occupat. Unde postea onusti preda Alexandriam redeuntes. vrbis quoqz Rome ea ornamenta secum detulere: que Constantius

Syracusas aduexerat eo animo: vt inde Cõ
stantinopolim traijcerentur. Indicabant pro
fecto tot clades: tot mala: ⁊ stella crinita. quã
greci cometem appellant. que tribus cõtinuis
mensibus apparuit: ⁊ pluuie magne. ac freqn
tia tonitrua. qualia nũq̃ antea fuere. Sed ce
cum ẽ humanuz genus. etsi eñ futura preui
det nõ tñ vt deceret sibi cauet. Ferunt aũt his
frequentibus pluuijs omnes segetes concul
catas iterum renatas esse: ⁊ ad maturam fru
gem peruenisse. in Cisalpina potissimuz. In
terea vo Adeodatus vir religione et omni co
mitate preditus. in delinquentes clemens. in
pauperes bñficus: in hospites benignus: er
ga calamitosos misericors. ecclesiã beati Pe
tri via portuẽsi iuxta pontẽ Meruli tñ ĩstau
rauit ac dedicauit. Auxit et monasteriuz san
cti Herasmi in celiomonte edificijs et fundis
vbi ipse monasticam vitaz duxerat. Supplica
tiones quoq̃ frequẽtes habuit ad abolenda
prodigia: q̃ diximus tñ apparuisse. Demũ vo
pontificatus sui ãno. iiij. mensibus duobꝫ. di
ebus quinq̃ vir sanctissimus mozitur. et ab
omnibus fletus ad basilicam Petri sepelitur
sexto kalendas Julij. Vacat tum sedes mensi
bus. iiij. diebꝫ. xx.

Bonus

Bonus patria romanꝰ: pẽe Mau
ritio: eo tẽpore pontificatum inijt
quo Grimoaldus longobardoruz
rex moritur nono die post phlebotomiam in
brachio factam. dñ arcu in columbã sagittaz
acriter intẽdit: quod fieri ñ sine magñ nezuorũ
et venaꝝ ꝓtentiõe solet: vnde sanguis sine vl
la intermissione prodijt. Fuere in hoc rege mlte
preclare corpis et animi dotes. Tantũ eñ
prudẽtia ⁊ ꝓsilio valuit: ñ solũ in rebus exter
nis. verꝝtiã in domesticis: vt quedaz capitu
la ac quidẽ vtilia Rhotaris regis edicto addi
derit. que postea legis formã accepere. Fuit p
terea mediocris stature: corpore validus. ca
pite caluo: promissa barba: nec aĩo minꝰ in re
bus agẽdis q̃ corpore promptus. Sepultus
ẽ aũt Papie in basilica beati Ambrosij: quaz
ipse sua impensa edificauerat. Pertazis autẽ
Ariperti regis filius. quẽ pulsuz a Grimoal
do diximus duz exul ex Gallia in britanniam
traijceret. incerta voce admonetur: vt mortuo
Grimoaldo regnũ paternũ repetat. qua qui
dem voce pmotus. licet incertꝰ haberet auctor
in Ytaliam rediẽs tercio mense post Grimo
aldi mortem. regno paterno sine contentione
potitus est. Eodem ferme tempore Bagober
tus francoruz rex viz callidi et astuti ingenij.
nec consilio minusq̃ manu promptus moritꝫ:
cꝰ aĩaz e manibꝫ dꝫmonũ liparezaz insulaz ꝓ
pe attingentium liberataz ferũt. Byonij q̃ ac
Mauricij martizis ac etiã Martini ꝓfessoris
aurilio. quos semper dñ vixit: vt patronos co
luit. et tẽplis honoratiores reddidit. Bonus
aũt pontifex honori et cultui diuino cõsulẽs:
vestibulũ beati Petri (quod paradisũ) vocãt
quadriportuz marmoribus strauit. sublatis
(vt arbitror) ex illa pyrrhamide. que in vati
cano est e regione molis Hadriane. Instaura
uit preterea ⁊ restitutas dedicauit. ecclesiam
apostolorꝫ via hostiẽsi: et ecclesiam beate Eu
femie via appia sitaz. Clerꝝ quoq̃ diuersis or
dinibus distinxit: ⁊ honoribus auxit. Adona
chos vo quosdã Syros cũ Nestorianis senti
entes in monasterio Boetiano deprehẽsos ⁊
castigatos: in varia monasteria diuisit. boeti
anũq̃ Romanis incolẽduz tradidit. Prete
rea aũt tantũ valuit doctrĩa et sanctitate vite:
vt Rauennatuz ecclesiã a romano iaz pzidez
segregatã: et ob eam rem Aliocaphaliz appel
lataz. sedi apostolice obtẽperantẽ reddiderit:
Theodoro eiusdẽ ecclesie preside in hãc opi
nionez descẽdente. Sũt etiã qui scribãt huius
tẽporibꝫ ⁊ proiectuz eñ in agro cameracen
si ob fidem christi martirij penã et gloriã sub
ijsse: et Medzelindiz feminã incõparabilis pu
dicitie tñ hitaz. que ab Ardenio amatore pe
tita. et varijs cruciatibus affecta etiã pro ple
cutore ob crimẽ dei nutu obcecato: ita orauit
vt eius precibꝫ hoĩ scelesto. et intemperãti lux
tandẽ sit reddita. At Bonus potificatus sui
anno quinto. mẽse quito: die. x. moritꝫ ac sepe
litur ad basilicam Petri apostoli tercio idus
Aprilis. cuius in morte episcopatꝰ vacat mẽ
sibus duobus diebus sexdecim.

Agatho

Agatho natiõe siculꝰ: patre roma
no. Anno dñi septigẽtesimo secun
do: ex monacho põtifex creatꝫ. vir
certe tãte scẽtitatis: vt leprosuz obuiũ fẽm os
culo suo stati liberauerit. Tãte ꝑterea mãsue
tudis ⁊ hũanitatis fuit. vt neiez a se vnq̃ tri
stem dimiserit. Nactꝰ itaq̃ impatorẽ moribꝫ
suis haud quãq̃ dissimilẽ monothelitaꝝ cau
sa concilium habere constituit. Expectauit
itaq̃ donec Cõstantinus a bello i patria redi
ret. qui sazacenos a se victos imperio romão
vectigales reddidit. At vo cum Bulgari ex
Scythia venientes Traciam tum inuasis
sent: eorumq̃ impetum retardare impera

tor conaretur: ab hostibus Pannoniaz inter et Mesiaz ingenti clade superatur. Hanc ob rem pacē ñ equis conditionib ініре necesse fuit. Pannonia siquidem et Mesia his ad colendum concessa est: non sine magno reipublice christiane emolumento z cōmodo. hi enim tanq̄ pugnatores nr̄i bellū: iam septingentis et septuaginta annis contra thurcos christiani nominis hostes assidue gerūt. Pace itaq̄ hac ratione parta: Agatho pontifex statim legatos Constantinopolim mittit. Johannē portuensem episcopum: z Johannem Romane ecclesie dyaconum. Hos perbenigne suscepto miza caritate Cōstantinus adhortatus est: vt omissis cauillationibus et sophisticis altercationibus: ex equo z bono omī controuersia sublata duas ecclesias vnam tandē facerent. Aderant in ea synodo ducenti et octuagintanouem episcopi. Relati in medium sunt imperatoris iussu e bibliotheca Constantinopolitana libri: vnde antiquorum patrum sentētie z decreta perlegerentur. Inuertebant verasm iorum sententias Gregorius patriarcha Constantinopolitanus: et Macharius anthiocenus: vnam tm̄ voluntatem et operationem in christo esse diiudicantes. Verum cum orthodori rationibus et autoritatib instarent: ac Gregorium in veram sentētiam deduxissent: Macharium pertinacē anathematizant: eiusq̄ sectatores. et Theophanium abbatem vera sentientē in locum Macharij Anthiocenum episcopū creant. Hac aūt re ex sententia feliciter gesta: vt deo gratie agerentur. q̄ vtranq̄ ecclesiam vnam fecisset sentētia et animis: Johānes episcopus portuensis octauā paschē coram pricipe ac patriarcha: coramq̄ populo Constātinopolitano i basilica sancte Sophie missam latine celebrat. approbantibus oibus: qui tū aderant: verum esse ac sanctum illum sacrificandi morem. z qui aliter sentiunt: a recto z honesto discedere. Hec est aūt sexta vniuersalis synodus ducētorū et septuagintanouem episcoporum Cōstātinopoli habita: qua Cirilli. Athanasij. Basilij. Gregorij. Dionisij. Hilarij. Ambrosij. Augustini. Hieronimi. sentētia cōclusum ē. duas naturas et operationes in christo esse: explosaq̄ illorum pertinacia: qui vnicā esse in dño volūtatem dicerent: vnde monothelithe vocati sunt. Pria dirimus synodus tricētorū et. xviij. patrū (vt antea dirimus) Nicee habita est: pōtifice Julio: ac Constātino pricipe contra Arrium. qui diuersas in trinitate substātias ponebat. Secūda Constantinopoli centum et quinquagīta patrum: Gratiani principis et Damasi pape tē poribus contra Macedonium et Eudoxum negantes deum esse spiritumsanctū. Tercia in Epheso ducentorū patrum: magno Theodosio principe z pontifice Celestino ptra Nestorium constantinopolitanum episcopum. qui virginem non dei: sed hominis tm̄ genitricem appellauit: quiq̄ aliam personam carnis: aliam faceret diuinitatis. et seiunctim alterū esse filium dei: alterū homīs predicaret. Quarta chalcedonie. que vrbs regione Bisantij est sercentorum z triginta patrum: Leone pontifice: et Martiano pricipe cōtra Euthicē Constantinopolitanum abbatem. qui asserere nō dubitabat christum post humanam assuptionem: nō ex duabus naturis cōsistere. sed sola diuina contētum esse. Quita Constantinopoli cōtra Theodorum et hereticos omēs: qui Mariam virginem solum hominem peperisse dicebant: nō deum et hominem. qua in synodo cōstitutum est. vt beata virgo theotocos diceretur: quia verum deum et hominem peperat. De sexta synodo satis superius diximus: in qua etiā plurimū valuere littere Damiani episcopi Ticinensis māsueti archiepiscopi mediolanensis nomīe misse. quibus hec potissimum inerāt. Hec est vera dei et homīs fides vt due credantur in deo volūtates: due operatiōes. Ego inquit q̄tum ad diuinitatem et pater vnum sumus. q̄tum vo ad humanitatem pertinet pater maior me ē. Preterea vo fm humanitatem eum in naui dormientem cernis: si diuitatem inspicis. vētis et mari imperat. Agatho vo: cuius tēpore post lune ac solis eclipsim peste ac grauissima quidem laboratum ē: pōtificatus sui āno secūdo. mense sexto: die quintodecimo moritur: ac sepelitur ad sanctum Petrum quarto idus Januarij: cuius morte ānum vnum: mēses quinq̄ sedes tum vacat.

Leo. ij.

Leo secundus: natione siculus: patre Paulo. vir doctissimus fuit latine ac grece: vt eius scripta indicāt. Preterea vo adeo musices peritus ē habitus. vt psalmodiam cōposuerit: ymnosq̄ ad meliorem cōcentum redegerit: arte exercitatione cōfirmans. Idez quoq̄ instituit: vt in celebratione par ꝓlo daretur. Sextam vo synodum (de qua in Agathone diximus) ita suscepit: vt eosdem anathematizauerit. quos sancta synodus presente Constantino damnauerat. Contudit etiam superbiam presulum

Rauennatum: quod Agatho inchoauerat: Instituit eñ ne electio cleri Rauēnatis valeret. nisi eadē romane sedis autoritate confirmata fuisset. Antea vo hexarchorū potētia fieri: diuina atqz hūana omia pro arbitrio animi miscebant. nemini obtempeātes: quasi romanis pontificibo pares. Leonis quoqz institutum est: ac quidem sanctum: quod vtinā hodie obseruaretur. ne ad archiepatum assumptus pro vsu pallij aliorūue officioruz quicq̄ ecclesie persolueret. Luz ex hac lazgitione multa quotidie mala orizētur. Agebātur hec a Leone. cū Rhomoaldus dux beneuentanus cōparato magno exercitu Tarentū: Brundusium. Ac totam Apuliaz occupat: eiusqz vxor Theodata. mulier piētissima ex his mannubijs nō longe a Beneunto basilicā in honorē beati petri edificat: addito sacrazum virginū zenobio. Moritur deinde Rhomoaldus. cui Grimoaldus filius sine stirpe virili succedēs Gisupho fratri ducatuz reliquit. At Leo in quo preter doctrinā z eloquētia singularis religio: mira pietas z clemētia fuit. quiqz omēs verbis et exemplo ad iusticiam et fortitudinē humanitatem: benignitatē adhortabatur. pōtificatus sui mense decimo moritur: sepeliēqz collacrumātibus omnibus tanq̄ publico parente orbati ad basilicam Petri quarto kalendas Julij. Post eius mortē mensibus vndecim. diebus vno et viginti episcopatus vacat. Breuis fuit hui⁹ sanctissimi viri pōtificatus. sed gloria tanta vt diutius vixisse appareat: cum eius nomen omnium laudibus merito celebretur.

Benedictus. ij.

Enedictus Junior: patria romanus: patre Johanne: abineunte etate christo militās. diuīe scripture ita operā dedit: vt doctrina et exercitatione in rebus diuinis singularis tuz haberet. Addo eius humanitatez: pietatem. gratiaz ī oēs maxime vo erga pauperes: quibus virtutibo hominuz corda ita sibi deiunxit: vt tū vn⁹ haberetur. qui omniū suffragijs in locuz demortui Leonis merito subrogaretur. Adhūc aūt Constātinus imperator hominis sanctitate permotus sanctionez misit. vt deinceps quez clerus populus exercitusqz romanus in pontificem delegisset. eundez statim vez christi vicarium omēs esse crederent. nulla aut cōstantinopolitani pricipis aut Italie hexarchi expectata autoritate: vt antea fieri consueuerat Id eñ ratum erat increādo pontifice. quod princeps cōfirmasset: vel qui eius vices ī ytalia gerebat. Pertharis vo longobardorū rex religionem Benedicti et pietatem imitatus: monasterium Papie in honorez sancte Agathe edificat. Eius aūt vxor Rhodelinda viri exemplo permota. extra menia Ticinensiuz basilicam beate virgini extruit. que ad perticas dicitur. Hoc aūt fecere emulatione motiq̄ itellexerant Benedictū pontificem Rome beati Petri apostoli. Laurentij martiris in Lucina. beati Valentiniani via flamminea: vginis genitricis ad martires tēpla magnis sumptibo restituisse: eademqz opbitico z purphyretico lapide: incrustatione parietū. opere tectorio et vermiculato argenteis atqz aureis vasis. vestibus inauratis et holosericis exornasse. Erat z Perthari in animo maiora templa extruere. sed eū retraxit Valchis longobardus Tridentinus dux. qui elat⁹ victoria q̄ bauaros ingenti clade superasset: in regem suuz arma mouet. Verum Pertharis comparato exercitu hoiem prio impetu fūdit ac fugat: clausum Tridenti aliq̄diu obsidet quo quidē noctu fuga inde abeunte. Tridente potitur. Tanta preterea Pertharis regis clementia fuit: vt et hominē ad se redeūtez in gratiam recipezet et eū Britianozum ducem creauerit. Sunt qui scribant benedicti tēporibus stellam iuxta vergilias pez aliquot dies et noctes apparuisse sezeno celo inter natalem domini et Epiphaniā. Stellā ipaz apparuisse non negauerim. z quidē czinitaz atqz aliquid protendētē. Sed de ortu vergiliarū non coheret. nisi id quoqz prodigiose factū arbitremur Equinoctio eñ verno oriunē vergilie: cuz solarietis signū ingreditur. qō fieri ꝓsueuit nono kalendas Aprilis. occidēqz incipiūt equinoctio autūnali. Oz aūt ex Vesseuo monte Campanie tantus ignis tū eruperit. vt loca circūquaqz posita exustasint. minusimirū videt. cū Plinius ille: q nataleꝫ hystoriā sepsit: ex elata cui tū iusso Traiani pezat. ad visendū spectacl'm profectus consumptus incendio dicat. Vtcunqz sit: constat tamen non ita multop⁹ cedes. rapinas. incendia: mortes principum subsecutas esse: maxime vo Benedicti pontificis. qui vt eque omnibus in vita carus fuit. ita post mortem ab omnibus vt sanctus. z beatus de hūano genere meritus celebratur. Mo ritur aūt pontificatus sui: mense decimo. die duodecimo: sepeliturqz apud beatum Petrū Idibus Maij. Eius autez in morte sedes vacat mensibus duobus: diebus quindeci n.

Johannes.v.

Ohannes quintus: natione syrus patria anthiocenus: patre Lyriaco: Pontifex creatur eo ferme tẽpore: quo imperator Constantinus decimoseptimo imperij sui anno moritur. filio Justiniano secũdo in imperio relicto: qua quidẽ tẽpestate saraceni Lybiaz et Aphricã inuasere omniaqz mari exposita haud magno negotio occuparũt. Verũ Justinianus confirmato aliqua ex parte imperio. cõparatoqz satis magẽ exercitu in saracenos mouẽs. eorũ duci Abimelech (quem admiratũ vocant) tantuz terroris incussit: vt vltro pacẽ petierit: atqz Aphricam restituerit. Sunt qui scribãt pacem in decenniuz bis cõcessam. hac conditione tamen vt mille nummos aureos seruũ vnum ex gente sua equo insedentem romano imperatori singulis diebus penderẽt. Johãnes itaqz vir singularis religionis et mãsuetudis vno omniuz cõsensu põtifex creatus in ecclesia saluatoris. que Constãtiniana appellatur ad Lateranum ea ratiõe. qua leo secũdus cõsecratur a tribus episcopis: Hostiensi. Portuensi: et Veliterno: quẽ quidẽ morez posteri deinceps tenuere. Huius põtificatũ celebrẽ etiã fecere: et Felix Flauiani patruus: vir tãte integritatis et doctrine. vt Condiperthus Arithperti filius Longobardorum rex ei baculuz argento et auro. insignitũ virtutis gratia dono dederit. et Johãnes Pergomatũ episcopus: cui ob sanctitatẽ et doctrinã reges etiã 7 principes honoris gratia assurgẽ ꝓsueuerãt. Johãnes aũt et antea 7 ĩ põtificatu valitudinarius: cũ libellũ de pallij dignitate cõposuissz. põtificatꝰ sui ãno prĩo moritur: sepeliturqz ad sanctum Petrum. iiij. nonas Augusti. Eius in morte sedes vacat mensibꝫ duobꝫ. diebus. xix.

Conon

Onon thracia oriundus: in Sicilia educatus: inde Romane ecclesie militans: ex presbitero pontifex creatur. Nã dũ Romani Petrũ archiepiscopus. exercitus ꝯo Theodorũ presbiterum in Johannis demortui locum sufficere conaren tur: tandem post longam altercationez ĩ hanc sententiam venere omnes nutu diuino impulsi: vt Cononez eligerent. viruz certe tanto prĩcipatu dignum: si animi dotes. si corporis inspicimus. Erat em̃ moribus: litteratura: pietate: religione dignitatis specie insignis. quẽ nõnulli angelicũ ob venerãdã caniciem et dignitatem forme appellarunt. animi simplicis et integri: modestie 7 iusticie singularis. cõstãtie 7 prudentie plusq̃ humane semper est habitus. Hanc ob rem e vestigio omẽs. ad quos pertinebat eum confirmarunt cum maxima acclamatione laudum suarũ Idez fecit Theodorus herarchus Rauẽnas. cui quidem in magistratu mortuo nõ ita multopost Johannes Platyna ĩ herarchatu successit: hũc ego credidezim dedisse nomen meo natali solo. qõ Platyna apellatur in agro Cremonensi positum. Nam cũ inter herarchos et longobardorum reges frequentia bella cõmittezentur: haud dissonuz ꝯo fit. cum ille locus prope medius inter Rauẽnam et Papiam sit. quaruz altera longobardorum: altera herarchi sedes haberetur. ibidem aliquando vel pugnatum esse: vel castra habita: quibus ex rebus locis ipsis plerumqz nomina indita legimus: vt in eodem agro vitellianã oppidum a vitellianis castris et vicũ bebrignanũ nõ longe a Bebriaco Ottonis clade insignez videmus. Ad cononem redeo: qui post initum pontificatũ statim in valitudinem incidit. vnde Paschalis archipresbiter. ac thesauri pontificis dispensator regnandi cupidus. Johannez herarchũ pecunia solicitat: vt eius suffragijs pꝰ mortez Cononis pontificatus sibi deceznatur. Accepit pecuniam Herarchus. quãq̃ nihil eoruz que premiserat deinceps prestiterit. Non erat certe alio premio q̃ frustratiõe dignus homo auarus: et imperandi cupidus. qui thesaurũ ecclesie. quẽ mandato Cononis: tũ in elemosinas pauperum. tũ in restitutiõez templorum erogare debuerat in largitionẽ effudezit: quo nihil potest esse in viro presertim ecclesiastico detestabilius. Hoc nõ fecisset Subertus eps britannus. vir ea tempestate doctrina et integritate vite insignis. non Leodegarius martir episcopus Augustudinensis. qui Theodorici francoruz regis iussu interfectus est. q̃ eũ persepe tyrannidis arguerit. Non Audocnꝰ Rhotomagensis archiepiscopus. doctrina et sanctitate nulli secundus. Hi em̃ nõ in ambitione et auaricia. sed in deo 7 doctrinam spez omnez suam collocarunt. vnde postea condignam. cum apud deum. tum apud homines accepere mercedez felicitatis eterne ac glorie Moritur aũt Conon pontificatus sui mense vndecimo: die tercio: sepeliturqz ad sanctum Petruz vndecimo kalendas octobris. Vacat tũ sedes mẽsibꝫ duobꝫ, diebꝫ tribꝫ et viginti.

Sergius

Ergius natōne syrus: patria Anthiocenus: patre Thiberio. Adeodati pontificis tempore Romaz veniens in clerum Romanum asciscitur. Deinde vo ob eius doctrinam 7 diligentiam circa mysteria ac rem diuinam: per ordines conscēdens sancte Susanne ad duas domos presbiter cum titulo eius loci creatur. Frequentare tum magis atqz magis cimiteria cepit eisdēqz in locis solēnia celebrare: qua ex re tantuz sibi nomīs comparauit: vt defuncto Conone in eius locum suffectus sit nō sine altercatione tamē. Populus eñ Romanus biffariam diuisus: hinc Theodorum: hinc Paschalez archidyaconū petebat. Irruperat iam Theodorus cum factione sua interiorem partem episcopat⁹ lateranēsis. exterioza vo Paschalis occupauerat ab oratorio sancti Siluestri vsqz ad basilicam domus Julie: que campo imminet. Verum cum ibi tanta altercatō 7 rixa esset: vt de pugna non ambigeretur cum alter alteri cessurus non videretur: nisi vi 7 armis pulsus princeps ciuitatis cleri militieqz Romane vnum in locuz secedentes: quid maxime fieri oporteret ad tollendam seditionez consultant. Tandem vo re ipsa discussa. cum neutri eorum qui ob ambitionē tantos mot⁹ concitauerat demandandum pontificatū censerent: dei nutu nemine aduersante Sergiuz pontificem deligunt: eūdemqz e media turba humeris tollentes: primo in oraculum Lesarij martizis: mox in lateranensem episcopatū detulerunt: refractis vi foribv. repulsisqz his qui locum occupauerant. At vo Theodorus cognito omnium consensu Sergium pontificem salutat 7 osculatur. Idem fecit Paschalis alter competitor: licet inuitus. cogente multitudine que armis circūstrepebat. Hic tamē clanculum Johannem platynam Hexarchū Rauennatem litteris nuncijs et pollicitationibus adeo cōcitauit: vt que antea pollicitus erat. largitione corruptus tandem prestaret: vt idem Johannes Romam confestim venerit nullis premissis nuncijs quo negligentes et incautos opprimeret. Verum vbi intellexit Sergium omnium consensu pontificez declaratum: instaretqz: vt que Paschalis pollicitus erat sibi: prestarētur aduersante Sergio q̄ tantam largitionem improbaret. donaria quedam ex Basilica Petri sustulit. Ex Paschalis tāti mali causa. magices accusatus 7 conuictus: vt sortilegus archidyaconatu priuatur: in monasteriumqz penitentie causa reiuditur. vbi quinquennio post eadem semper pertinatia vsus moritur. Interea vo cum in deum Justinianus tum in homines mira inconstantia vsus. et saracenos et bulgaros pre ter federa pacis inite adoritur: a quibus certe plus incōmodi accepit q̄ intulit: et Constantinopolim rediens a ciuibus omnibus odio habitus q̄ seuiciā prefecti vrbis compescuisset: synoduz habuit in qua nōnulla approbata sunt orthodoxe fidei nequaq̄ congruentia. Eadem quoqz Sergij apocrisarius qui tum Constantinopoli erat: subscriptione sua stolidum confirmauit. Verum cum postea Romam delata a Sergio exploderentur: q̄ non vnam. sed duas in christo naturas tenebat ac vgiez fuisse: ira parcit⁹ Justinian⁹ Zachariā, pthospathariū (quē nos principem militie dicere possumus) Romaz. misit qui Sergiuz ad se vinctuz traheret: quod vbi sensere milites Hexarchatus ytalici raptis propere armis: non solum pontificem a tanta iniuria tutati sunt. Verumetiam parū affuit quin Zachariam occiderent. quez pōtifex ad se confugientem in cubiculo suo aliq̄ diu conseruatuz: clanculum ad imperatorem remisit. Agebantur hec Rome cum Leontius ānuente Gallanico patriarcha plebe Cōstātinopolitana ad arma excita: refractis omnibus custodijs vrbis vnde multi neri prodierc: Justinianum imperio deiecit. ac truncis naribus exulatum in chersonesum ponti mittit. Hec cuz intellexisset Abimelech saracenorum admiratus: Aphricam statim inuadit sed ditionibus Constantinopolitanorum fretus eo propere et Leontius copias suas mittit: q̄ barbaroz impetuz retardarent. Verum non ita multo post seditione inter eos orta: Tiberiuz quendam ciuem Constantinopolitanuz imperatorem creant. qui confestim Constantinopolim cum exercitu adnauigans Leontiū capit. et eodez affectum supplicio. quo Justinianum diximus in carcerem conjicit: maiori ludibrio hominem reseruās. Philipū preterea Nicophori patricij filium. qui ei in adipiscendo imperio fauerat: in exiliuz mittit q̄ dissc Aquilam caput suum alis obtegere: veritus ne imperium adolescenti portenderetur. Bū hec cōstātiopoli agerent: Pipin⁹ Austrie gubernator 7 dux. occupādi regnū Frācie fūdamēta iecit. Cū ei intellexisset Bertariū q̄ndam ignobilē: cuius opera Theodoric⁹ Frā-

cie rex plurimuz vtebatur: omnibus odio esse coactis in vnũ ingentibus copijs in Galliam traijcit: ac Theodoricum cũ Bertario obuium factũ: collatis signis fundit fugatqz. Sa ꝏ Theodoric⁹ sese recipiens: Pipinum victorẽ pace sequestra regni gubernatorẽ et maiorem domus (vt galli eiunt) efficit. Is autez in Austriam rediens. q̃ a Germanis et Sueuis vexari suos intellexerat. supatis hostibus in Franciam denuo redijt. qꝏ mortuo Theodorico regnũ ad Childepertũ fratrẽ eius peruenisse cognouerat: eo pueniẽs z a rege perbenigne susceptus. cũ filium Grimoaldũ dom⁹ regie gubernatorez instituisset. in Sueuos et Germanos itez rebellãtes in festo aĩo redijt. At ꝏ Sergius põtifex relegato Justiniãno pace acquite vsus. basilicã Petri ablatis rude ribus renouatisqz tignis. stillicidijs ac parietibus: in antiquam formã restituit. Frõtispiciuz basilice opere vermiculato exornauit: cãdelabra atqz alia templi ornamenta ex auro et argento cõfecit in eadẽ basilica. et partẽ dominice crucis inuenit in capsula enea. et beati Leonis corpus vilius vsqz ad tempora sua iacens q̃ eius merita requirebãt. honestiore ac celebratioẽ loco reposuit. Statuas apostolorum vetustate exoletas renouauit. Multarum preterea ecclesiarum. quas cõmemorare longum esset: ornamenta collapsa. vel restituit: vel noua de integro fecit. Constituit preterea. vt in fractione domici corporis caneretur Agnus dei qui tollis peccata mundi miserere nobis: vt letanie quoqz a sancto Hadriano quotãnis ducerentur per vrbem. die annũciationis sancte genitricis ac Simonis instituit. Rauennatibus aũt Damianũ: Berflauardũ ꝏ brittãnis archiepiscopos dedit. Ecclesiam aquileiensem quintam synodum nõ omnino approbantem ad sanitatem doctrina et autoritate sua tandem perduxit. Sunt qui scribant Lambertum virum sanctissimũ apõ Leodium ea tempestate martiriuz subijsse: q̃ Pipinum reprehenderit: qui vxori pellicem Alpiadem superinduxerit. Hoc autẽ facinus ipius Alpiadis fratrem cõmisisse: qui postea morbo pediculari consumpt⁹ ẽ. Sũt etiã qui scribãt Sergij virtute et sanctitate Saxones tum primũ fidei nostre karacterem sumpsisse. His tot rebus vir sanctissimus insignis: pontificatus sui anno. xiij. mẽse octauo: die. iij. et xx. moritur. et in basilica Petri collacrimantibus oĩbo p̃ dolore ob amissuz põtificẽ cõmunem oĩm parentẽ magno funere sepelitur. vj. idus Septembris. Vacat tum sedes mensem vnum. diebus viginti.

Johãnes. vj.

Ohannes sextus. natione grecus: eo tempore põtificatum iniit. quo Theophilacius hexarchus Yta liam petẽs: Primo in Siciliam venit. quod vbi sensere milites ytali veriti. ne qd mali eius aduentus portenderet: q̃ superioribo temporibus fere magis cũ põtificibo q̃ cũ imperatoribus sensissent. ingressurũ vrbẽ Romã interficere cõstituerãt. Vez Theophilacius auctoritate Johannis põtificis defensus: q sequestrum se inter ducem et milites fecerat: cõpositis rebus omnibus Rauennã pficiscit. Interea ꝏ Gisulphus beneuentanus dux militum et hexarchi discordia fretus: Cãpaniaz inuadit: Soram et arpinũ occupat. villas incẽdit: rusticos et pecora abigit: quibus malis permotus põtifex: legatos ad Gisulphũ mittit. qui ei mandẽt: vt obmissis campanie z hericorũ oppidis in Sammiuz reuertat. q̃ si secus fecerit: breui sensuz oĩpotẽtis dei in se irã His monitis pterritus Gisulphus oppida q̃ ceperat restituẽs. Beneuẽtuz reuertitur. Capriuos aũt oẽs quoad per erarium ecclesie sibi licuit Johãnes redemit ex toto Sãmio cõgsitos. At Justinianus (quẽ diximus) a Tiberio in cheronesuz ponti relegatũ: inde fugiens ad Lacãnũ Bauarum peruenit. a quo p̃mo ita perbenigne susceptus est. vt ei filiam ĩ vxorẽ spopõderit. vez postea pecunia et mũeribus a Tiberio corruptus: hospitẽ et genez ei pdẽ instituerat. Hoc vbi Justinianus intellexisset: ad Trebelliũ bulgatoz regẽ ꝑfugit: a quo etiã ñ ita m'top⁹ vi et armis ĩ impũ restituit. At ꝏ dũ hec in Europa agerẽt. saraceni occupata Lybia et Aphrica ex Septa soluentes transmisso Atlantico freto. omnes Hispanias preter astures et cantabros occupant. Hi cũ sicuti vltimi fuere in Hispania: quos romanum subigeret imperiuz: vltimi q̃z qui ab eo deficerẽt. soli postremo: qui vesogothorum a se discuterent iugu ita nunc demuz accepta christi fide et religione armis se a perfida saracenorum gente constantissime tutati sũt. Aphrica igit q̃ a Ballisario primi Justiniani duce recupata centum et septuaginta ãnis romano paruit imperio: a saraceis vna cum Beticha Hispanie (quã nũc Granataz vocãt) tũ occupata eoz moribo z legibo iã septigentis et quadraginta annis obtemperat:

cum maxima christiani nominis ignominia. Et si hyspani qui iactare ingeniuz et fortitudinem solent: nequeant tantam labez ab Europa propellere. Sunt qui scribant Bedam qui eisdez temporibus fuit. banc calamitatē litteris. ad principes christiani nominis scriptis lamentatum fuisse. quo bellum in hostes dei atqz hominum susciperent: Beda eñ preter grece atqz latine lingue doctrinam: quam nō mediocriter tenebat. ob religionē etiā atqz modestiā venerabilis cognomentum adeptus est. Scripsit eñ multa in actus apostolorum in Lucam. Edidit et librum de tēporibus et Omelias plerasqz. quibus multuz gallici sacerdotes vtuntur. Strabo quoqz et Haymo viri doctissimi Bede fratres sunt habiti. quorum alter plerasqz omelias eleganti sermone composuit. alter ōo genesim cōmentatus est. At Johānes pōtifex restituta basilica sancti Andree in vaticano sanctoqz tecto diui Marci. atqz ornato altari principis apostolorum Petri. ductis columnis dextra leuaqz. moritur pontificatus sui anno. iij. mense. iij. martirio. vt quidaz volunt. Sed a quo martiriuz passus sit. non satis constat. Sepultuz ad Latecumbas sebastianas via Appia quidā affirmant. Eius ex morte vacat tuz sedes mēsem vnum. dies vndeuiginti.

Johannes. vij.

Ohannes septimus: natione grecus: patre Platone: eo tēpore pōtificatū iniit. quo Justinian⁹ Constātinopolim reuersus. Tiberiuz et leontiū a quo fuēat imperio deiectus spectāte populo interfici iussit. Multos preterea ex inimicis e medio sustulit vario genē mortis: plerosqz in carcerem coniecit. quoruz de numero quotidie aliquem supplicio afficiebat: cum nares emungendo illate iniurie reminiscebat. Preterea ōo Gallanicum patriarcham constantinopolitanuz confossum oculos: Romam exulatum misit. Cirumqz abbatem. cuius munificentia in Ponto vixerat in locum Gallanici patriarcham sufficit. Eademōo stulticia vexatus. q̄ fuerat añ amissuz imperium Sergio pontifice duos metropolitanos Romam misit: qui Johannem adhortarentur: vt habita synodo que de Homusio crederent orientales. eadē vera etiā occidētales affirmarēt. prepositis libellis in quib⁹ ei subscribendū erat Homince autem re infecta ad imperatorem pontifex remisit: neqz tamen (vt par erat) errores male ō deo opinantiū emendauit. censuris et interdictis. quemadmodum constantē pontificez decuisset. Sunt qui scribant (sine autore tamen) Arithpertum longobardoruz regem religione motum. condonasse alpes cottias beato Petro. 7 quicquid a Taurinis 7 medulis genuam vsqz Lygusticam protendi tur. Alij autem affirmant donationem ipsam ab Arithperto confirmatez fuisse. Veruz cuz de donatione nil certi habeatur. paleāqz pontificij iuris periti appellent. quod sine frumento sit. nihilqz constantiniane elegantie ac dignitatis habeat. quomodo de confirmatione constabit? Ad Johannem pontificem redeo. virum certe multe eloquentie et sanctitatis: qui in basilica Petri oratorium (ita enim appellant) locum orandi in honorem dei genitricis extruxit. cuius parietes vermiclato opere intecti: dextra leuaqz quorundam sanctorum patrum vultus ostendebant. Basilicam preterea sancte Eugenie restituit: iaz pridē vetustate collapsam. Limiteria quoqz sanctorum martirum Marcellini. Marci: Damasiqz pontificis exornauit. Postremo ōo mitas basilicas pictura et statuis sanctorum cultiores reddidit. Has aūt qui ceznebant ipsum pontificem intueri videbantur: vnde exemplaria grauitatis et dignitatis pictores ac statuarij sumpserant. Moritur autē Johannes secundo pontificatus sui anno. mense septimo die xvij. sepeliturqz in Basilica Petri ante altare dei genitricis: quod ipse extruxerat. quindecimo kalendas nouembris. Eius autez in morte tribus mensibus sedes vacat.

Sisinus

Isinius vl (vt alij volūt) Sosim⁹ natione Syrus: patre Johanne xx. tantum diebus in pontificatu vixit: quo quidem tempore ferunt sancti Benedicti corpus e monte cassino furto sublatū ꝓpter solitudinē loci 7 in Galliam translatuz fuisse. Sosimus autez licet podagra et chiragra ita laboraret: vt neqz ambulare: neqz cibum capere posset: tamen ita vrbis Rome et reipu. christiane curam gessit. vt nil preterm serit: et ante pontificatum et in ipso magistratu: quod bonum pontificem decezet. Jam eñ materiam omnem parabat: qua et menia vrbis et templa vetustate collapsa in meliorem formam restitueret: celebratioraqz redderet. Verum subita morte correptus: in Basilica Petri sepelitur octauo idus nouembris. Vacat tum sedes mensem vnum et dies decem et octo.

Constantinus

Onstantinus natione Syrus: patre Iobanne: eo tempore pontificatuz iniit. quo Rome triennio fame laborratum est qua quidem in re ita omēs tum: vel maxime pauperes iuuit: vt Constātinum celitus missuz homīes arbitrarentur. Interea vo Iustinianus odio pontifici nois Mauritium patricij ordinis virum: et Heliam spatariuz in Chersonensuz vbi exulaue rat cum classe mittit: qui omnes pubertatem supergressos occiderent. Fecere mandata perfecti classis: vt rabiem imperatoris explerēt Et ne in homine solam crudelitatem fuisse existimes: tante ingratitudinis fuit: vt Trebellium regem. cuius ope et copijs in imperiuz restitutus fuerat: cum Tracibus contendentem de improuiso hostili manu adortus sit: quem certe Trebellius non modo sustinuit: verumetiaz cum detrimento repulit. De priſtina vita ob calamitates quas perpessus fuerat Iustinianus nil ĩmutauerat. preter hoc tantum: quod sedem apostolicam contra atqz antea consueuerat: veneratione deinceps obseruauit tutatusqz est. Nam cum felix archiepiscopus Rauēnas ordines a romāo pōtifice accepisset: cogereturqz de more formulā obtemperandi scripto: et pecunia Romam mittere: neqz id pre arrogantia faceret. Iustinianus re cognita Theodorum patriciū classis prefectum statim admonet: vt primo quoqz tempore ex Sicilia in Rauēnates moueat. Is autem dicto imperatoris obtemperās et Rauēnantes prelio superatos: maximis affecit cladibus: et felicem cathenis vinctum Constantinopolim misit: quem postea Iustinianus in Pontum relegauit: orbatū prius luminibus eneo vase cancauo: ac quidem cadente diu inspecto. Inde ēm pyramis ignea erit: que facillime oculorum aciem prestringit et obcecat. Nequaquā tamen hanc seuitiaz Constantinus probauit. redigere ēm hominem ad sanitatem volebat: nō tantis malis affici. Interea vo cuz hec a pontifice z imperatore agerentur: Aisprandus regnū auitū repetens: auxilio Bauarorū fretus: in ytaliam descendens collatis signis cum Arithperto dimicat et vincit. regnoqz longobardorum potitur. Arithperto ipso duz trepide ninium aufugit in rapido flumine submerso. Verum aisprandus nō ita multo post moriens: Luitprandus filiū regni successorem approbantibus omnibus reliquit. Iustinianus autem videndi Constantini pontificis admodum studiosus hominem rogat. vt ad se proficiscatur. premissa classe quo tutius nauigaret. Appropinquanti autem vrbi regie Constantino Tiberius Iustiniani filius cum regio comitatu. et Cyrus patriarcha cuz omni clero honoris causa ad octauum lapidez obuiam prodeunt: eumqz camelanto pontificali amictu indutum solenni pompa vrbem ingressi in regiam perduxere. Inde vo Nicomediam proficiscens: quo venturus et imperator Nicea erat. non secus quā Constantinopoli a nicomediensibus suscipitur. Iustinianus autem non ita multo post vrbem ingressus: non solum pontificem amplectitur: verū etiam eius pedes venerationis causa exoscu latur. Cum vo sequentibus diebus multa inter se collocuti fuissent: confirmassetqz Iustinianus pontificum decreta. Constantinꝰ abiens hominem adhortatur: ne in Philippicū Chersone exulantē grauius aliquid decerneret. veritus ne aliquid mali oriretur. q̃ Philippicum magni animi esse et consilij viruz intellexerat. Verum Iustinianus consilio pontificis bene monentis nequaq̃ obtemperans classem in Pontum mittit: eo animo vt Philippicum interficeret. qui quidē deficientibus ad se militibus: eadē classe vsus duodecio ab vrbe Constantinopoli miliario: cuz Iustiniano z Tiberio dimicās. eos vicit et interficit imperioqz statī oīm ꝓsensu potitur. Deinde vo Cyro patriarcha in pōtuz relegato: q̃ bñ cū pōtifice romano sentiret: in eius locū Ipānez monachū heresiarchā sufficit. Cuius quidez dogmata statiz Romaz misit. mandauit vt oīm cōsensu approbarētur. At Cōstātinꝰ habita synodo ñ modo Philippici et Iohannis monachi opiniones improbat: veretiā decernit. vt sanctorū patrū imagines: qui sex cōciliis ab oīb probatis interfuerāt: ī porticu beati Petri depīgerētur: cū ītellexisset eas a Philippico e parietibus scte Sophie ignominie causa abrasas fuisse. Preterea vo idez pōtifex ꝓstituit: ne impatoris hētici nomē publicis scriptis aut puatis ī ere. argēto. plumboue recipeř. At Anastasiꝰ cognomēto Arthemius sumptis armis Philippicū imperio dejecit: āno pmo. et mēse imperij sexto. eūqz captuz oculis priuauit. Litteras preterea ad Cōstātinū pōtifice immittit. qbꝫ se catolice fidei ac sexte synodi acerrimū defensorē fuꝫum pollicetur. Lex hic q̃z triēnio pꝰ a militibus spretus impio dejciť: cogiťqz a Theodorio: qui in eius locuz suffectus est. sacros ordines recipe: ne ei sacris initiato ampliꝰ redire ad impiū liceat. Theodorius autez catholicus

impator statim imagines scorꝝ patꝝ (vt dixim⁹) a Philipico demolitas restitui pristino in loco mãdauit. Felix ꝏ (quem dixim⁹) in pontũ a iustiniano relegatũ: a pristina heresi discedẽs i patriã reuertit: ac sedẽ vñ pulsus fuerat repetit. Declaratũ est etiã eodem tpe Ticinẽsẽ epm romãe sedi tãtũ ñ esse mediolanẽsi archiepo obtpare debere. Ea eim ꝏ re magna ⁊ diuturna inter vtrũq; antistitẽ ptẽtio fuerat. Sunt q scribãt duos reges Saxonuꝝ hoc eodẽ tpe Romã voti ⁊ religionis cãuenisse: mortuosq; ibidẽ esse pesse: vt arbitror Post hos ꝏ nõ ita multo post mort Cõstãtin⁹ septimo põtificat⁹ sui anno. die. xx. ac in basilica Petri sepelit tercio idus Februarij. Sedes aũt huius i morte mensẽ vnũ: ⁊ dies quadraginta tum vacat.

Gregori⁹. ij.

Gregori⁹ scꝝ patria roman⁹: pẽ Marcello sub Sergio põtifice sacris initiat⁹: sacellis ⁊ bibliothece pfuit tante fidei ⁊ integritatis est habit⁹. Sumẽs deinde diaconat⁹ ordinẽ: Cõstantinopolim cũ Cõstãtino põtifice pficiscit: vbi cũ acriter disceptaret quibusdã de rebꝰ ad sidẽ ptinentibꝰ: ita acute rñdit: vt oibꝰ ingenij sui ⁊ doctrine admiratoꝝ injiceret. Tãte eim eruditõis ⁊ facũdie erat: vt facile puinceret male de fide nostra opinãtes. Initio aũt pontificatu: ⁊ menia vrbis aliq; ex pte vetustate colapsa instaurat: ⁊ trabes basilice principis apostolorꝝ Laurentijq; martiris ex mutuo ãnositate quassas restituit: resarctis tectis ac parietibꝰ: introductisq; de more aqs: ppaginatis fistulis iã dudũ vetustate ⁊ hoim incuria viciatis. Alias q; ecclesias restituit muneribusq; tũ aureis: tũ argenteis exornauit: quas quidẽ enumerare longũ esset. Non reticebo rñ restitutum esse ab eo monasteriũ via hostiẽsi positũ nõ lõge a Basilica Pauli: cuius ruinas adhuc cernim⁹. Restitutũq; etiam monasteriũ beati Andree qꝰ barbare nuncupat: ibiq; dispositos monachos: q die ac noctu laudes deo canerẽt. Huius pterea hec peculiaris laus ẽ: q ei⁹ opa germani ad fidẽ nostrã puersi sũt. misso eo bonifacio monachos: q eos e tenebris educeret, posita veritatis luce. Ipoꝝ aũt germanoꝝ magnam ptem Romã venientẽ suis manibꝰ vir scꝰ baptizauit ipulit itẽ sua auctoritate Luithprandũ pmo quidez recusantem Arithperti donationẽ (de qua antea dixim⁹) pfirmare: q quidẽ Luithprand⁹ principio regni sui ⁊ barbarie magnã pte occupat: ⁊ Rauennã obsidet ac capit. Eiusdẽ tempibꝰ tyberis adeo in immẽsum creuit: vrbẽ porta flãminea ifluens: vtq; via lata boꝝ magnitudinẽ aqua fere equaret: ⁊ a ponte miliario vsq; ad gradus sancti Petri nauigarẽt lyntribꝰ nõ paruis. Burauit aũt hec illuuies diebꝰ septẽ cũ maximo ciuiũ dãno ⁊ detrimẽto: euersis domibꝰ ac erutis arboribꝰ satisq;. Luna q; eclipsim tũ passa vsq; ad mediã noctem: colore sanguineũ p se tulit. Dedit ⁊ signa futuri mali cõmetes: extẽsa ad septentrionẽ cauda. Gregorius aũt quo sũmi dei iram a ceruicibꝰ rpianoꝝ auerteret: frequẽtes supplicatiões vrbe rota facit. Dum hec Rome a põtifice agerentur: nũciatum est longobardos Beneuẽtano duce arcẽ cumanã insidijs occupasse: qua re Gregori⁹ vehemenẽ pmotus longobardos admonet: vt arcem pter federa pacis fraude occupatã reddãt: aliter eos breui indignationem omnipotẽtis dei sensuros: vez cum hostes sepius moniti res repetitas nõ redderent: Neapolitan⁹ pontifex adhortat, posito premio. pmissisq; etiam quibusdã militibus romanis: vt arcez vi occupent. Hi vero mandata strennue facientes. Theoduno sibi acono hanc rem curante arcẽ recidunt: ceisisq; tricẽtis ex his qui in psidio erãt: ad quingentos vinos capiũt: ac Neapolim pducunt vbi statim militibꝰ pmia reddita sunt. Pace itaq; foris parta. Gregorius reparandis locis sacris aim adijcit. Basilicã nanq; sancte cruecis in hierusalem iam pridem destitutam restituit: porticus circumquaq; positas instaurat fornicibus ⁊ tectis. Oratorium Osanne in monte celio a fundamentis extruxit. Bonum paternam mortua matre in honorem Agathe christi martiris dedicauit: eoq; loci monasterium extruxit: additis suburbanis ⁊ rusticis pdijs ad monachorum vsum ⁊ cõmoditatẽ. Saraceni aũt discordia rpianorũ freti ex septa Aphrice in Hispaniam trajicientes: puinciam omnẽ pter Beticaz a suis iam antea possessam depopulantes: ad aquitaniam vsq; cum coniugibus ⁊ liberis puenere: eam quoq; prouinciã occupaturi. Erat tum Carolus marcellus Pipini regis filij magno apud omnes in precio. Duos eim filios Pipinus tum habuit. mortuo Grimoaldo. Carolomanum. ⁊ Carolum marcellus q postea solus hoc quoq; mortuo regnum Frãcie obtinuit: multis tamen aduersantibus: maxime ꝏ Eudone Aquitanie duce: ⁊ chilperico rege: quẽ franci quidã post theodorico emulatione moti regez constituerãt. Telum Carolus marcellus trãsmisso Sequa-

ne fluuio in aurelianos mouens: vno impe-
tu hostes fundit fugatq;:ac regno francie so-
lus potitur. Renuz deinde trajciens Saxo-
nes. Alemanos. Sueuos. Bauaros: regno
suo adijcit. Vex cuz intellexisz saracēos ab
Eudone in Galliā euocatos: magnis itineribz
in hostem proficiscitur. pugnandiq; potesta
tez facit. et vincit ñ longe a Turonū finibus
In eo autez prelio scribunt hystorici ad tricē
ta et. lx. milia saracenoz cecidisse. ex francis
vo mille tñmodo centum et. l. desideratos
Sunt tamē qui scribant. Eudonē tanto peri
culo motum. postremo cum Carolo sensisse
Hac itaq; ratione saraceni beneficio Caro-
li a ceruicibus hispanorū et gallorum pulsi:
rabiem omnem et indignatiōem ex tanta cla
de conceptam in Constantinopolitanos ver
tere: vrbez em terra mariq; triennio obsidēt
Verū cū fame: frigore. peste. bello. postēo ma
gna incōmoda paterentur: obsidionem soluē
tes: ad sua quiq; rediere: Ex constātinopoli-
tanis aūt ad tricenta milia eadem peste con
sumpta traduntur. In yralia vero longobar
di duce Luitbprando Rauēnā diu obsessam
tandem capiunt et diripiūt. inde Ticinum
auferentes quicqd preclaruz in vrbe erat: vn
de crediderim tum equum illum eneum viro
insidente. Papiam aduectum: quem Vccole
regi solem vocant. Sed ita fit in rebus hūa-
nis vicissitudo est. quod em Theodoric⁹ alij
q; reges gotthorum: atq; deinceps hexarchi
Rauentes Roma Rauennam detulerāt id
postea in varia loca disiectum est. Interiz vo
rome a quibusdam sedicios is. in pontificem
coiuratur pricipibz cōiurationis Basilio:
iordane cartbilario Iohanne subdiacono co
gnomento luzicri. Adario spatario: qui duca
tui romano imperatoris nomine tum pēat.
Veruz dilata in aliud tēpus res ē q; Mari-
nuz imperator reuocauerat: Tentare et pau
lum hexarchum cōiurati cepere. quo quidez
duce in tanta re vti volebant. Sed romanus
plis re ipa tandem patefacta arma capit. Io
hannem et Lurionez interficit. reliquosq; cō
iuratos dissipat. Basiliū monasterio inclu-
dit. vbi et vitam finiuit. Paulus autem vehe
menter pontifici infensus: q; ab eo prohibe-
retur: q minus noua vectigalia exigeret. claz
et aperte mādato imperatoris viri sanctissi-
mi mortē querē: ß romani et lōgobardi sūptis
armis q min⁹ id fieret prohibuē. Tū vo Leo
tercius imperator: cum apte inuebi in pon-
tificē nō posset: edictum proponit. vt omnes
sub imperio romano essent sanctorum omni-
um martirum et angeloruz statuas atq; ima
gines e templis abraderent et auferrent. tollē
de (vt ipse dicebat) y dolatrie causa. qui vo se
cus fecisset eū se pro hoste publico habiturū.
Gregorius autez tante impietati non modo
nō obtemperat: vex etiam omnes catholicos
admonet. ne in tātuz erroremtimore vel edi-
cto pricipis vllo modo dilabantur. Qua co-
hortatiōe adeo certe animati sunt Italie po
puli. vt paulum abfuerit quin sibi aliū impe
ratorem deligerent. Quo minus autez id fie
ret. autoritate sua obstare Gregorius anni-
tus est. Rauenne tamē tanta seditio orta est
cum alij imperatori alij pōtifici obtemperan
duz dicerent. vt in ipso tumultu Paulus he-
xarchus cū filio occideretur. Mittitur dein-
de ab imperatore Eutichius eunuchus. qui
pollicitationibz z donis lōgobardos a beni
uolentia et societate romani pontificis sepa-
raret. Verū cum id frustra quereretur rē toti
ens tēptatam ad tēpus obmisit. vnde ponti-
fex tanta molestia liberatus. loca pauperum
et basilicas inuisere cepit: eaq; restituere que
ob vetustatem et incuriam ruinā minaban-
tur. Pacē preterea inter regem longobardo-
ruz et duces spoletinū. ac Beneuentanū cō-
posuit. Hos em rex ipse oprime instituerat
cuius animum adeo pontifex ad man sue tu-
dinem redegit interposita saluatoris nostri
autoritate: vt obmisso bello armillas balteū
ensem. ac reliqua arma tēplo pricipis apsto-
loz offerret. cuz exercitu em vsq; ad vaticanū
peruenerat: pacto tamē agmine hac de re cuz
pontifice locuturus. Leo aūt imperator pha
natico spū iterum incitatus oibus mādat: vt
simulacra vel lignea vel enea vel marmorea
ad se deferāt z delata statim incendit. non de
ferentes vo capit et obtruncat. Germanum
patriarcham id potissimum improbantem ī
exilium mittit: in eiusq; locuz anastasiuz ma
le sentientem sufficit. quē postea Gregorius
synodo babita priuauit: et ab officio diuino
semouit: nisi ad catholicam fidem reuerteretur.
Sepius preterea. vt sactissimum virum
decuit. Litteris imperatorem admonuit: vt
obmissis quorundam improborum erroribz
veram tandem amplecteretur fidem. et abo-
lere sanctorum imagines desineret: quoruz
memoria et exemplari ad virtutem et imitati
onem excitarentur homines. Sunt qui seri-
bant bonifaciū hui⁹ pōtificis tempore e Bri
tania Romam venisse. et ex monacho ob ei-
us sanctitatem episcopum factum: ac in Ger
maniam ad confirmandos predicatione et
exemplo germanos in fide missum quod qui
dem ita egregie fecit: vt maguntinus episco-

pus creari meruerit. in Aphricā deinde proficiscēs: cum verbum dei elegātissime predicaret: ab hostibꝰ christiani nomīs occidit. Ferunt ⁊ sāctum Egidiū natione grecuz: exemplo ⁊ miraculis insignez tum habituz fuisse ⁊ Petronium ciuem romanum ex voto basilicam beati benedicti prope derelictā sua impensa restituisse. At Gregorius qui suo exēplo omnes ad virtutem ⁊ sanctitatem incitabat: pontificatus sui āno sextodecimo: mense nono: die. xj. mortī: sepeliturqz ad basilicam Petri tercio idus Februarij. Eius in morte episcopatus tuz vacat dies quinqz ⁊. xxx. Lētum aūt ⁊. viij. ac. xl. episcopos toto suo pontificatu creasse dicitur.

Gregorꝰ. iij

Gregorius tercius: natione syrus patre Iohanne: anno domini septingentesimoquinquagesimonono: omnium consensu pontificatum inijt. Fuit aūt vir singularis doctrine: ⁊ humanitatis precipue greca atqz latina lingua eruditus. Mentem diuine scripture ita callens: vt nemo tum disertior predicatione atqz interpretatione rerū occultaz ⁊ admirabilium haberetur. Preterea ꝺo: ne verbo tantuz ⁊ cohortatione populos mouisse arbitreris: omnia q̄ exemplo mouere possunt: ita assidue obibat vt iudicare difficile sit promptior: ne lingua q̄ opere habendus esset. Orthodoxe fidei ita acerrimus defensor fuit: vt ob eam rem maximorum principuz graues simultates ⁊ inimicitias suscepit: ñ armis: ñ potētia: ñ minis cuiuspiā e gradu ꝓstantie sue deiectus. Tante postremo būanitatis fuit: vt ⁊ pauperes mira caritate complecterentur: ac elemosinis foueret: captiuos redimeret: ere alieno nexos solueret: viduas ⁊ pupillos: quo minꝰ a potentibus circumuenirentur: tutaretur adeo vt fere omnium parens ac pastor merito vocaretur. Hic statim vbi pontificatū inijt: cleri romani consensu Leonez tercium imperatorem Constantinopolitanum imperio simul ⁊ communione fideliuz priuat: q̄ sāctas imagines e sacris edibus abrasisset: ⁊ statuas ꝺmolitus esset: q̄qz etiam de homusio male sētiret. Interim ꝺo cum Luithprandus longobardorum rex cupiditate imperandi motus vrbem Romam obsideret: captis circumquaqz oppidis omnibꝰ Gregorius legatos naui quia terrestri itinere nō licebat: ad Carolum Francie principem statim mittit: qui hominem rogarent. vt primo quoqz tempore laboranti Rome et ecclesie auxilium ferret. Consueuerant autem pontifices Romani si quid mali ab externo hoste imminceret auxilia ab imperatore constantinopolitano petere. Quod facere Gregorius substitit: cuz ob easdem causas quas pauloante commemorauī: tum vel maxime q̄ vrbem regiam egere Leo a saracenis tutaretur: nedum alios defenderet. His itaqz rationibus accidit: vt tunc primum tutela ecclesie ab imperatoribus Constantinopolitanis ad alios translata sit. Carolus autem rogatu Gregorij patrocinium ecclesie suscipiens: Luithprandum regem amicum et compatrem rogat vrbem ne obsideat: ac pontificem veret: hac re nil sibi fieri molestꝰ quicq̄ aut grauꝰ posse. Obtemperat Carolo Luithprandus atqz vrbem obsidione soluit. Nam inito iam antea inter se federe: Carolus Pipinum filium in cisalpinam galliam ad Luithprandum miserat: vt ei capillum de more sacrorum succideret: vnde compatres more christiano inuicem facti sunt: quod est quoddam affinitatis vinculum. Remiserat puerum ad parentes Luithprandus multis ac maximis donatum muneribus. At Carolus pacatis Italie rebus in burgundiones versus: eos vi capit: ⁊ pre mo destia socios appellat. Phryxiōes idolatras opprimit. Lugdunum arelate Massiliande velogottis occupat: qui arbimum saracenorum regem in auxilium vocant. Is itaqz cuz magno exercitu Rhodanuz traijciens: Auenionem vi capit opportunitate loci pro arce vsurus. At Carolus re ꝓgnita eo propere cū exercitu mouet: ⁊ Auenionem recuperat: interfectis saracenis omnibus qui in presidio erant. Inde Narbonem proficiscitur: quo aufugisse Arbimum cogneuerat. Ab obsidione Narbone discedens: q̄ ammoreum alterum ex saracenis Hispanie regem venire in auxilium Arbimi cum magno exercitu intellexerat: haud procul inde in vallem Corbari descendit. vbi inerat planicies ad dimicandum aptissima. Amoreus autem arbitratus Carolum desperatione rerum in fugam versum in vallem ingreditur: statimqz pugnandi copiam facit. Non detrectat certamen Carolus: licet hostium numerus prope infinitus esset. Tandem ꝺo acriter aliquan diu vtrinqz pugnatum esset. Cadente autem in primis aciebus Amoreo fundūtur hostes fuganturqz. quoruz pars magna i proximis

paludib⁹ ⁊ stagnis: quo ꝓfugerant oppressa ē
Athim⁹ vo forte fortuna naufragiū nactus: in
de in Hispaniam vlteriorem fugiens omnes
insulas quas adijt: desperatione rerum fer-
ro ac flāma vastat. Eodem ferme tpe bti Au
gustini corpus: ꝙ antea ducentis ⁊ quinquagī
ta annis ab Hippone in Sardiniā trāslatuz
fuerat: cum vandali p̄dabundi Afbricā va-
starent: diligētia Luithprandi ex insula ipa
Papiam delatū est: ⁊ egregio in loco recōdi
tuz. Et saraceni bis cladib⁹ domiti: intra py
reneū se deinceps ꝓtinēt: vñ desogotthi oes q
citeriorem Hispaniam ⁊ ptem Gallie occu
pauerāt: auxilio carētes: in potestatem Caro
li deuenere: atqz ita gotthi: qui tricētis ꝓpe ā
nis imperauerāt: funditus deleti sunt preter
paucos: quos barchinonēses ab interitu libe
rarunt. Sunt qui scribant Luithprandum
copias auxiliares in tanto bello Carolo mi-
sisse atqz ita rebus bene gestis suos oes onu-
stos preda domum redijsse. Interim vo Gre-
gorius pontifex nequaq̄ ocio ⁊ pace abutēs
ad exornandas ecclesias aim adijcit. Naz ⁊
altare beati Petri sex columnis onychinis
augusti⁹ reddidit. dextra ac leua positis apo
Philopareas vetustate fere comminutas.
Stabāt in his colūnis trabes argēto delibū
te. In trabibus vo equis spacijs saluatoris
⁊ apostolorz simulacra distinxit. Struxit et
oratorium in eadem basilica: in quo de reli-
quijs fere sanctorz oīm recondidit: celebrari-
qz eo loci quotidie mādauit: atqz ī canone ce
lebritatis hec verba addit: marmoribo circū
quaqz positis insculpta. Quorz solennitas in
ꝓspectu tue maiestatis celebrat dñe deus no
ster toto in orbe terrarū ⁊c. Quibus verbis
nūc sacerdotes in secretis nō vtunt. Prete-
rea vero huic basilice mlta argentea vasa cō-
donauit: eius quoqz iussu ⁊ impēsa aurea dei
genitricis imago saluatorem amplectens ex-
tructa est: ⁊ in basilica sancte Marie ad pse
pe collocata. Restituit etiam tectum sancti
Chrysogoni: eoqz in loco monachos colloca-
uit: qui rem sacram quotidie celebrarēt. His
addidit ⁊ fundos vnde viuerent. Monaste-
ria quoqz multa partim restituit: partim vo
a fundamentis extruxit: addita regula q̄ mo
nachi integre ⁊ sancte viuerēt. Instauauit ⁊
menia vrbis magna ex parte vetustate col-
lapsa. Idem etiam centumcellis fecit iam ꝓ
pe desertis ꝓter collapsa menia. Instituit
preterea: vt fere sine interuallo ⁊ a presbite-
ris hebdomadarijs ⁊ a monachis in ecclesia
sancti petri diuina officia celebrarent: vñ ap
parer ⁊ monachorum ⁊ presbiterorz secula
rium domicilia multis in locis contigua fu-
isse: qui emulatione moti vo q̄ diligentissime
seruiebant. Gregorius vo bene de deo ⁊ ho-
minibus meritus: āno pontificatus sui deci-
mo: mense octauo: die. iiij. ⁊. xx. moritur ac ī
basilica Petri sepelit q̄rto kalēdas decēbris
collacrimantibus omnibus tanq̄ ꝓmuni pa
rente orbatis. Sedes aūt dies octo tantum-
modo tum vacat.

Zacharias

Zacharias natione grecus: ex pre
Polycramio: inter optimos pon
tifices annumeratur. Fuit em̄ vir
mitissimi ingenij: mire suauitatis ⁊ gratie: oī
virtute preditus: cleri ac populi romāi ama-
tor. Ad iram tardus: ad misericordiam ⁊ cle-
mentiam promptissimus: nulli maluz ꝓ ma-
lo reddens: sed imitationez saluatoris malū
in bono vincens: ⁊ adeo quidem: vt quos ha
buerat emulos ⁊ inimicos: eosdē postea ini-
to pontificatu honoribus ⁊ premijs affece-
rit. Cum aūt initio pontificatus sui ardentē
bellis Italiam offendisset: legatos de pace cō
ponenda statim ad Luithprandū longobar-
dorum regez misit per sequentez bello Trās-
mundum Spoletinum ducem. Verum cum
a legatis eadem re nil fieret: ipe comitante
clero romano in sabinos proficiscitur. Ferūt
aūt octauo miliario a Narnia regem pontifi
ci honoris causa obuiam factum ex equo de-
scendisse: ac pedibus virum sanctissimum in
vrbem comitatum fuisse. Qui sequenti die in
ter missarum solennia orationem publice ha
buit: ⁊ quidem elegantez: qua ostendit: quid
maxime regem christianum deceret: siue pa-
cem: seu bella gerat. Hac oratione ita permo
tum regem ferunt: vt statim arbitriuz omne
componende pacis ei commiserit. Iam vero
Transmundum ducatu spoletino rex priua
uerat: in eiusqz locum Agrandum nepotem
suum suffecerat. Accipitur tamen in gratiaz
Transmundus rogatu pontificis: ⁊ ex duce
in clericatum assumitur. Redduntur itē Ro
manis oppida sua ex sabinis capta: redditur
Narnia ⁊ Ancona ex Picentibus: ⁊ quicqd
a longobardis triginta iam annis in Hetru
ria occupatum fuerat. Redduntur ⁊ captiui
omnes eo bello capti. Mira etiam humani-
tate pontifex vsus est: adhibito em̄ rege in cō
uiuium nullum genus comitatis ⁊ gratie p̄
termisit. Inde vo rex pacato agmine abiens
nō ita multo post moritur: anno regni sui tri
gesimo secundo. Fuit autem vir tanto regno
dignus: quippe qui sapientia prudentia: con-

silio plurimum valebat: ac ita manu promptus erat vt nemo veteranꝰ eo pugnatior haberetur. Justicia autem ⁊ clementia ita insignis habebatur: vt difficile iudicaretur vtrũ in re maiorem laudem mereretur. Huic aũt in regno Aldeprandus nepos succedit: quo quidem post menses sex defuncto Rachis dux omnium suffragijs rex decernitur. Vir certe omni laude dignus: si vitaꝫ eius: si mores: si animi integritatem inspicis. Redinte gratum quoqꝫ fedus cum hoc rege a pontifice est missis legatis: quibus omnia ex animi sententia rex ipse pius ⁊ religionis amator benignissime concessit. Postq̃ vo regni sui animum rex diuino numine tactus: spreto regno vitam monasticam amplectitur. vxorem ⁊ filios. vt idem ipsi facerent adhortatus. Huius quidem frater Aistulphus regnum occupat: qui ob astutiam ingenij ⁊ ferocitatem animi omnibus arma intentabat maxime vo pontifici ⁊ romanis: quorum ditionem sibi vindicare armis conabatur. Interea vo Carolus marcellus graui morbo correptus suadentibus amicis regna a se armis occupata filijs suis diuidit. Nã Carolo magno maiori natu Austria ⁊ Sueuia: Pipino vo iuniori burgundia ⁊ pars Frãcie obtigit. Moritur autez Carolus vir animi magni ⁊ sapientie singulari villa Carisiaco apd Isarim fluuium anno magistratus sui (quẽ maiorem domus vocant) quinto ⁊ trigesimo sepelliturqꝫ Parisius ĩ basilica dionisij martiris. Habuit ⁊ alium filium Carolus ex prima vxore ortum: quem Griphonem appellabant: cuius cum nomine etiam moês conueniebant. Rapere enim ex alieno consueuerat vnde ⁊ bella fratribus intulit: ⁊ saxones gentem ferocissimam contra eos solicitauit. Carolus autem ⁊ Pipinus hostili manu prouinciam saxonum ingressi. Theodoricum gentis principem in deditionem accipiunt. Ab hac autem expeditione digrediens. Carolꝰ magnꝰ Romam venit. ibiqꝫ dimissa imperiorum ⁊ regni gloria in montem Cassinatem ad monasterium sancti Benedicti profiscitur: vbi ⁊ monachi habitum ⁊ mores suscipit. At Pipinus regnandi cupidius: legatos suos ad pontificem mittit: eumqꝫ rogat: vt regnum Francie sibi auctoritate sua confirmet. Annuit pontifex eius postulatis accepti beneficij. ⁊ veteris benuolentie memor: que inter pontifices ⁊ principes huius familie intercesserat: atqꝫ itaqꝫ eius auctoritate regnum Francie Pipino adiudicatur: anno domini septingentesimoquinquagesimotercio: ex maiore nanqꝫ domus: qui post regem summus erat: apud francos magistratus regis Francie deinceps a Pipino secundo eiusqꝫ familia originem habuere. Ferunt Carolum: quem diximus monachi habitum sumpsisse: ex monte Cassino cum alijs monachis ad Zachariam pontificem venisse. ab eoqꝫ precibus obtinuisse: vt eis liceret repetere sancti Benedicti corpus furtim ablatum: quod tum in floriacensi monasterio regni Francie collocatũ fuerat. Annuit istorum precibus pontifex: ⁊ litteris Pipinum adhortatur: vt patiat monachos sancti Benedicti corpus repetere. Quod quidem rex haud grauate concessit: quia inde furtim ablatũ a monachis quibusdam senserat. Zacharias autem pace iam vbiqꝫ parata: multas basilicas ruinam minantes restituit. Porticum quoqꝫ ⁊ turrim ante basilicam lateranensem a fundamentis erexit: vbi ⁊ cãcellos ⁊ portas eneas extruxit. In ipso frontispicio porticus vrbis terrarum imago descripta erat: sanctorũ imagines vetustate exoletas renouauit. Lateranenses edes auxit ⁊ exornauit. Bibliothecam beati Petri restituit. Vectigal predea vnicuiqꝫ basilice assignauit: vnde oleum pro lampadibꝰ emeretur. Londonauit ⁊ vestem altari beati Petri auro gemmisqꝫ distinctam: qua depicta inerat diesu christi nationis. Idem quoqꝫ basilicam beati Georgij in velabro condidit. eoqꝫ loci caput ipsius sancti collocauit. Edificauit ⁊ oratorium beate Cecilie via Tyburtina quinto ab vrbe miliario. Huic autem basilice oratorium quoqꝫ addidit in honorem beati Cyri abbatis: ad didit: ⁊ fundos vnde sacerdotes viuerẽt. Restituit ⁊ tectũ Eusebij martiris quod suo tẽpore corruerat. Constituit item vt Bucellarij quotidie elemosinas e lateranensi palatio cuiusuis generis preberent. Venetis preterea inhibuit sub anathematis pena: ne seruos christi signo notatos saracenis ⁊ gentilibus venderent: vt mercatores facere consueuerũt. Postremo vo ne litteras in tanto rerum fastigio eum pretermisisse arbitreris: quattuor libros Gregorij in dyalogo e latino i grecũ transtulit: vt haberent greci vnde beneuiuẽdi rationem perdiscerent. Cum vo ita sãcte ⁊ integre populum dei annis decem: mensibꝰ tribus cum maxima omnium benuolentia gubernasset: moritur ac sepelitur in basilica Petri idibus martijs. Eius autem ex morte episcopatus tum vacat diebꝰ duodecim.

Stephanus.v.

Stephanus secundus: natione romanus. patre Constantino: per gradus ecclesiasticos ad pontificatum peruenit: licet defuncto Zacharia Stephanum quendam presbiterum romanum pontificem populus statim creasset: quia tercia die pontificatus sui somno excitus. duz res domestias disponere incipit: morbo apoplexie correptus interijt. Post hunc vo cleri ac populi consensu in templo sancte dei genitricis ad presepe: Stephanus secundus pontifex creatus. bumeris eim (adeo erat omnibus gratus) in basilicam saluatoris: que etiam Constantiniana dicit deportatur: atqz inde in patriarchatum lateranense. Erat aut vir singularis religionis & prudentie. amator cleri: ecclesiarum restitutor christiane doctrine diligens predicator & scriptor: pater pauperum pupillorum & viduarum defensor acerrimus fortissimus & constans in rebus agendis: non tamen pertinax. Placare ei Aistulphum romanorum agros & fines bello vexantem. primo quidem verbis et muneribus conatus est. Nam tributum sibi rex auarissimus penderi volebat a populo romano quotannis singulis aureis in capita collatis: vnde pontifex coactus ad externa auxilia profugere: ad constantinum imperatorem Constantinopolitanum legatos mittit: qui auxilium petant contra Aistulphum totam Italiam vexantem quicqz tam Rauennam hexarchatus sedem & magnam partem flaminee ceperat. Verum cum id frustra ac sepius temptasset: eius rei causa proficisci ad Pipinum regem Francie instituit. Mittit itaqz legatos ad regem qui Aistulpho mandet: vt ei tuto liceat iter facere per regnum suum. Postulata concessit Aistulphus Pipini rogatu. Stephano aut iam finibus regni Francie attingenti: Carolus pipini filius. cui postea a rebus gestis magno cognomentum fuit: ad centesimum lapidem honoris causa fit obuiam. Idem facit & Pipinus tercio ab vrbe lapide. qui ex equo descendens & pedes sanctissimi viri osculatus est: & a fremo equi: quo pontifex vehebatur pedes nudatos ipse discessit: donec hominem in vrbem perduxerit: & in cubiculo vbi diuersaturus erat collocaret. Aistulphus aut veritus: nequid malli in se Stephanus moliretur. Carolo magnum monachum ad fratrem Pipinum mittit: qui eum adhortaretur ne Stephani gratia bellum longobardis inferret. qui certe non modo monacho non obtemperat: verum etiam eum in vienense monasterium relegat: vbi non multo post dolore animi & cruciatu moritur. Interea vero cum pro anni tempore bellum geri non posset Pipinus veteri amicicie multum tribuens legatos ad Aistulphum mittit: qui hominem adhortentur res repetita s reddere: aliter ei se eas bello & armis breui repetituruz. Non parcuit sanis admonitionibus Aistulphus: vnde Pipinus apparente iam vere copias in longobardos mouet: premissis leuis armature militibus: qui Aistulphi predia e claustris alpium deturbarent. In planiciem. deinde Insubrium descendens cum longe ac late omnia depopulatus esset. nemine obstante Papiam longobardorum sedem obsidione cingit & oppugnat: defendente Aistulpho & qui cum eo in presidio erant. At Stephanus tot calamitatibus hominis pertinacissimi & prouincialium motus: pacem vltro Aistulpho pollicetur: modo ablata restituat. Accepit tandem conditiones pacis Aistulphus. & plura etiam quam petebantur promisit iureiurando interposito. Hac obrem Pipinus satisfactum pontifici arbitratus. soluta obsidione in patriam reuertitur: relicto Clarreno huiusce pacis arbitro. Eunt Romam Stephanus & Clarrenus arbitrati Aistulphum promissa breui prestituum: qui contractis celeriter undique copijs tumultuario magis quam iusto exercitu: eos subsecutus Romam obsidione cingit. ac suburbana omnia vastat & incendit: maiore pene damno ex hoc latrocinio accepto: quam tricentis iam ann & quattuor ac quadraginta annis ab inclinatione imperij sensisset. Rogat denuo Pipinus a pontifice vt vrbi Rome perfidia & rabie Aistulphi laborati opem ferret: exercitum quanta maxime celeritate potest preparat. Interim vero Thurci meliores sede expetentes: alanos primo: mox Colchos: & armenios: inde minoris asie populos postremo persas & saracenos vincunt & oppriment. anno dni septingentesimoquinquagesimo quinto. Sunt qui scribant hos fuisse Scythas: ex his presertim. quos Alexander Macedonum rex intra Hyperboreos ferreis repagulis clausit: hac metaphora vsi: quam gentem indomitam in angulum illum tanquam in ergastulum inclusisset. Verum cum post multas illatas inuicem & acceptas clades: de pace inter saracenos & thurcos peuenisset decretum est: vt thurci qui in Perside habitabant saraceni appellarentur: atqz ita equiore animo saraceni in asia regnare thurcos passi sunt: & quam etiam eos breui accepturos Mahumetanam superstitionem videbant: adeo erant eorum ingenia ad malum prona. Pipino aut iam in Italiam cum exercitu descendenti. Gregorius Constantini

quarti imperatoris protosecretarius fit obuiam: hominem imperatoris nomine admonet ne hexarchatum Rauennatem oppressum a longobardis ad se pertinentem: vel pontifici: vel Romanis tradat: si ei contigerit longobardos superare: cui Pipinus ita respondet: se quidem in Italiam ideo venisse: vt et pontifici et populo romano rem gratam faceret: consulturumque eorum commodis quoad eius fieri poterit. Deinde vero Papiam mouens: ita Aistulphum obsidione pressit. vt breui eum coegerit pristinas conditiones pacis accipere. Redditus itaque romanis hexarchatus est: quicquid Padum et apeninum interiacet a Placentinis vsque ad stagna venetorum. et quicquid intra Isaurum flumen apeninum: et hadriaticum continetur. Addo etiam que Aistulphus de Hetruscis et Sabinis ceperat. Pipinus autem qui ad radices alpium tandiu constiterat: donec deditio fieret: relicto abbate Folcado cum parte copiarum: qui Aistulphum in officio contineret. non prius alpes transcedit: quam intellexit Aistulphum in venatione apoplexia interijsse: nondum plane deditione facta. Desiderius autem: qui dux Hetrurie erat: copias longobardorum statim vnique protrahit regnum inuasurus. Idem quoque facit Rachisius Aistulphi frater: quem diximus monachi habitum sumpsisse. Hunc at longobardi omnes pter eos q in hetruria erat secuti sunt. Nec Desiderius multa pontifici et romanis pollicitus. eos statim in suam suam trahit: q quidem prere legatos ad Rachisium misere: atque inter hos Pholcadum abbatem: qui hoc mandaret: vt ab armis discederet. ac Desiderio obtparet. Atque ita Fauentia et Ferrarria postremo pontifici reddita: nomen hexarchat cessat. q cetum et septuaginta durauerat annos a Narsete vsque ad captam ab Aistulpho Rauennam: Foris itaque pace parta atque aucta: mirum immodum ecclesie ditione: Stephanus habita sinodo oues suas atque earum pastores recenset: delinquentes castigat seruata clementia: errantes in viam rectam deducit: ignaros docet et admonet quid deceat episcopum: quid presbiterum. quodque omnes sacris initiatos proponit. Letanias preterea instituit ad placandam dei iram. Item est primo sabbato ad sanctam dei genitricem ad presepe: secundo ad beatum Petrum in vaticanum: tercio ad sanctum Paulum via hostiensi. Restituit et basilicas quasdam ab Aistulpho: dum vrbem obsideret comminutas: non tamen recuperauit sanctorum reliquias: quas idem rex Papiam secum detulerat: ibique non in decore in quibusdam basilicis collocauerat. His itaque artibus Stephanus vir sanctissimus bene de deo: de patria: de ciuibus suis: deque omnibus christianis meritus: pontificatus sui anno quinto mense vno moritur ac sepelitur in Basilica Petri collacrimantibus omnibus: tanque communi parente orbatis sexto kalendas Januarij. Vacat tum sedes dies duos et triginta.

Paulus.

Paulus natione romanus: patre Constantino. Stephani secundi frater. in patriarchatu mores et doctrinam ecclesiasticam perdidicit: sub Gregorio secundo et Zacharia pontificibus quo in dyaconatus ordinem cum fratre ascitus est: verum mortuo fratre in ipso pontificatu cum successor quereretur: fuere qui Theophylacum archidyaconum proponerent. Fuere item qui dicerent Paulum ob integritatem vite et doctrinam in demortui fratris locum subrogandum esse. Explosoque itaque post longam contentionem Theophylaco: solus bonorum omnium suffragijs Paulus pontifex decernitur constantini et Leonis temporibus. Erat autem paulus vir mitissimi ingenij. clementieque singularis et adeo saluatoris nostri immitator. vt nulli vnquam malum pro malo redderet. sed contra malos a quibus persepe iniuria afficiebatur in bono vinceret. Hic autem tante pietatis et humanitatis fuit: vt noctu cum duobus et amplius tribus familiaribus cubicula pauperum egrotantium circuiret: vnumquemque eorum et verbis et elemosinis ad recuperandam valitudinem cohortatus. Carcerem et frequenter adibat: indeque plerosque ere alieno nexos: persoluto creditoribus precio dimittebat. Pupillos et viduas circumuentas fraude causidicorum tuebatur: et elemosinis sustentabat. Idem quoque congregato clero vniuersoque populo romano corpus beate Petronelle petri filie: vna cum sepulchro marmoreo his litteris notato: Petronelle filie dulcissime. ex via appia in vaticanum detulit canentibus (vt fit) sacerdotibus: populoque celebritate agente. Atque corpus ipsum sanctissimum in templo Apollinis ad caput basilice patri dedicate collocauit. Interea vero cum Constantinus imperator sacras imagines vbique demolitus Constantinum regie vrbis epm impietati sue resistere oberibus necasset: locumque demortui Nicetam spadonem sui sa

crilegij conscium suffecisset: pontifex ipe omi
ex parte religioni consulēs: nuncios Constā
tinopolim mittit: qui imperatorem adhorta
rentur: vt sacras imagines ⁊ statuas restitu
eret: id si facere recusaret: eidem anathema-
tis censuraq minarētur. Sed Constantinus
in sacrilegio suo pertinax: ⁊ sanas admoniti
ones contempsit: ⁊ Sabinum bulgarorum re
gem in demoliendis sacris imaginib⁹ ei⁹ im-
pietatē imitatū: ī grā recepit: cū antea bello
bulgaros persecut⁹ fuisset. Ascito deinde Le
one filio eius nominis quarto in partem im-
perij: cui Hirenem Athenienſem mulierum
omnium pulcherrimam in matrimoniū col-
locaret: fedus cum saracenis inijt: stomachū
orthodoxis christianis facturus. Interea ꝯo
Pipinus ⁊ Taxillonem Bauarorum ducē
suo imperio subijcit: ⁊ saxones in amicitiam
recipit: hac tamen conditōne: vt tricentos e-
quites: quotiēs bellum geri oporteret auxilio
mitterent: cum Aquitanis diuturnum ei fuit
bellum: quod quidem postremo Carolo ado
lescenti ꝓmisit: cum ipe senio confectus inter
esse nō posset. Hoc bello absoluto Carolus
Borbonium: Claromontem: ⁊ multa de Al
uernis oppida vi capit. At Pipinus: quem
diximus annis grauem esse: nō ita multo pt⁹
moritur: duob⁹ filijs Carolo ac Carolo ma-
gno ī regno relictis. Sunt qui scribant ꝗ tē-
pore mortuū esse Aistulphum longobardorū
regem: quem diximus multa sanctorq corpo
ra Romā Papiam secū detulisse: eorūq sa-
cella edificasse: ac monasteria virginū: vbi ⁊
filias deo dicauit. Monachos autē sup̄ mo
dum dilexit: quorq etiam in manib⁹ regni sui
anno sexto: mēse quinto mortē. In principio
regni nimiū ferox ⁊ audax: in fine moderat⁹
Tante pterea litterature fuit vt edicta lōgo-
bardorq in leges rtulerit. Huic aūt (vt diximus)
Desiderius dux militaris successit lāguescē
te iam ob delitias lōgobardorq virtute. Ado
rīt et Paul⁹ī basilica Pauli via hostiēsi: re
stitutis qbusdā eccl'ijs vetustate collabētib⁹:
pōtificat⁹ sui āno decio: mēse vno: eiusq cor-
p⁹ mag̃ ac solēni pōpa ī vaticanū deferī. Ma
cat tū sedes annū vnum: mensem vnū.

Stephanus. iij.

Stephanus tercius natione sicu-
lus: patre Olibo: anno domini se-
ptigētesimoseragesimooctauo pō
tificatum inijt: vir certe doctus atq erudit⁹:
⁊ in rebus agēdis: maxime ꝯo ecclesiasticis
strenuus admodum ac constans. Hic enim
a teneris annis Romam veniens: mandato
Gregorij tercij ī monasterio sancti Chryso-
goni rationem bene viuendi ⁊ doctrinam ec-
clesiasticā pdidicit: accepto clerici ac mona-
chi ordine. Elocatus deinde a Zacharia pō-
tifice in patriarchatū lateranensem: cū eius
vita ⁊ doctrina ab omnib⁹ probaretur: sancte
Cecilie presbiter cum titulo instituitur: quē
tamen ⁊ Zacharias ⁊ Stephanus ⁊ Paul⁹
a se nunq̃ dimisere: tāte probitatis erat: ⁊ p̄-
stantie in agēdis rebus. Mortuo autē Pau
lo: quem nunq̃ ne in extremo quidem spiritu
reliquit. Desiderius: quem ex duce regē lon-
gobardorum creatum esse adiuuante Paulo
diximus: liberatus omni metu Pipini mor-
te. Totonem Nepesinum ducem adhortat:
vt Constantinū fratrem vi etiam: quādo lar-
gitione ⁊ ambitione fieri non posset: pontifi-
cem deligat. Is itaq Romam cum exercitu
pfectus: Constantinum fauentib⁹ quibusdā
amicis largitōe ⁊ pollicitationib⁹ corruptis
pontificem creat. Fuere etiā qui Philippum
quēdam huic ꝓponerent: qui statim abdicare
se magistratu armis ꝓpulsus est. Cogitur et
Gregorius prenestinus ep̄us: Constantinum
ip̄m laicum sacris statim initiare: atq ep̄um
inungē: cui⁹ man⁹ ita ob eam rē exaruisse mi-
raculo dicunt: vt eas ori admouere ñ posset.
Cum ꝯo Constantin⁹ munera pōtificat⁹ per
annū obstinate exercuisset: tandem e sede deij-
citur a populo Romano ira et indignitate
rei percito: in eiusq locum omnium suffra-
gijs Stephanus tercius sufficitur. Hanc ob
rem Constantinus in basilicam saluatoris p-
ductus videntibus omnibus: ac sacris cano-
nibus perlectis: vt fieri solet: deposito ponti-
ficali habitu magistratu se abdicat: in mona
sterio vitam priuatam ducere iussus. Tunc
ꝯo Stephanus in basilica sancti Hadriani
inter tria fora a tribus episcopis consecrat⁹
⁊ ab vniuerso clero ac ꝓpulo vt verus pōti-
fex salutatus: ad corrigendos mores quorun
dam improborum labefactare integritatem
ecclesie romane volentium animum adijcit.
In dicto itaq concilio Carolum litteris ac
nuncijs adhortatur: vt primo quoq tempo-
re episcopos quosdam Gallie ad hanc rem
doctrina ⁊ integritate morum idoneos Ro-
mam q̃ primum mittat. Idem quoq cete-
ris principibus christiani nominis scribit.
Obtemperarunt omnes mandato pontifi-
cis. In lateranensi basilica concilium habe-
tur. Multa inter se de componendis ecclesie
rebus collocuti: Constantinum ad se perdu-
ci iubent. Nam cum Desiderij longobardo-
rum regis subornatōe ⁊ Pauli cognomento

aphiarte imperatoris Constantinopolitani fraude crebre seditiones in populo romano oriren̄t: qō Besideri⁹ reuocare aīmos romanorum a Carolo ad imperatorem studeret: et interfecti plerique sunt. ⁊ pstantinus: cui⁹ causa tot mala ꝓmittebantur. ab aduersa factōe reclamāte Stephano ⁊ indignāte oculis capitur. Sed ire obuiam populo in furorē verso nō licet. Perductus itaq; in medium Cōstantinus ⁊ accusatus: q̄ nullis sacris initiatus sedez apostolicā occupasset: omne crimē in vim populi ⁊ quorundā facinorosorū reiecit: q̄ se etiaz inuitum coegerint pontificatū obire: cum vero in pauimēto pronus ⁊ supplex iaceret veniam petēs: cōmiseratione moti qui aderāt: eum e medio duci iubent. atq; ita rem integram in sequentem diez reiciunt maturius cōsulturi qd in tali re facere oporteret. Verum Cōstantinus sequēti die in cōcilium rediēs mutata sentētia ostendit. que adhuc egerat maiorum exemplo fecisse: q̄ et Sergius Rauēnatuz archiepiscopus. ⁊ Stephanus Neapolitanorum ex laico episcop⁹ creatus sit. Ob hanc ro impudētiā indignati: qui in cōcilio aderāt. eum turpiter eijcientes ad cōponendam rempublicā christianaz aīmuz adiecere: abrogatis primo Cōstantini decretis. Institutum est aūt oīm cōsensu: ne qnisq̄ laicus: nisi per gradus ecclesiasticos ascendēs pontificatum occupare auderet sub anathematis pena. Promulgatum est item: vt q episcopatus dignitatē Cōstantini tempore cōsecuti fuerāt: magistratu se abdicātes ad pristinos ordines recideret. Quod si istorum vita ⁊ doctrina a populo probata fuissz placere vt ad sedez apostolicā venietes denuo ꝓsecrarētur. Idē de ꝓbiteris ⁊ dyaconis adiudicatū est. Vetitū tñ est ne qui istoz maiores grad⁹ attingerēt. Veritos credo: ne qt errōris: aut secta aliqua ide oriret tāq̄ ex semīario quodā discordie ac seditōis. Cōstitutū est ꝓterea. vt q̄ Cōstantin⁹ in re sacra egisset: irrita haberēt ꝓter baptismū ⁊ chrisma. Postremo ro abrogata synodo constātiniana. qua decretū int̄ grecos fuerat: vt scōz simulacra ⁊ statue e tēplis abradarēt eijcerēt: pstitutū ē vt edez statue vbiq; restituerētē anathematizātes execrabilē ⁊ pniciosā illā synodū: qua dei immortalis cōditio peior q̄ hoīm fieret. Referre eīm statuas mortaliū bene de repu. merito⁹ lz: ne ingrati videamur: vtq; eoz facta emulatōe imitari cogamur: ri nō licet: quē sp añ oculos si fieri posset hre deberem⁹: si eius merita erga humanū gen⁹: si nature diuīe dignitatez inspicimus. His ro ex sniā pactis decretū est: vt sequēti die supplicationes haberent: quibz ⁊ deo gratias agerēt: ⁊ iram ipius: siqua ex hoīm peccatis cōcepta esset placarēt. Itū est aūt a lateranensi basilica ad sāctū Petruz cum maria omniuz religiōe nudis pedibz: ⁊ a pōtifice ⁊ ab hoībus qui tū aderāt. Nūc ro adeo refrixit pietas ⁊ religio nō dico nudis pedibus. sed caligati ⁊ coturnati vix supplicare dignāt. Nō flent inter eundum: vel dū sacrificat: vt illi sācti patres: sed rident: ⁊ quidē impudēter: de his ē loquor: quos purpura insigniores facit: nō hymnos canūt: id eīn seruile videt: sed iocos ⁊ fabulas ad risū ꝓcitandū inter se narrāt. Quid plura? quo qs dicatior est ⁊ petulātior: eo maiorē ī tācorruptis moribz laudez mereī. Seueros ⁊ graues viros reformidat hic nr̄ cler⁹. Quid ita? qz in tanta licētia mallūt viuere: q̄ benemonenti: aut cogēti obtempare: ⁊ ob eā rem xpiana religio quotidie in pei⁹ labit. Ad Stephanū vix sācrissimuz redeo: q pactis supplicatōibz: statim q̄ in pcilio acta erāt: ⁊ voce Apocrisarij ⁊ scripto promulgauit: penāq; anathematis illis ꝓposuit q abrogare auderēt. q̄ in scā synodo instituerāt. Vex nō ita multo post mortuo Sergio Rauēnatū archiepō. Michael eiusdē ecclie scriniari⁹ sedē occupat: nullis sacris initiat⁹ adiuuāte Desiderio rege ⁊ Mauritio Ariminēsiū duce: q̄s Michael pecūia ⁊ largitōe corrupat: pulso leone archidyacono: quē potissimū cler⁹ expetebat. Iusi qnetiam missis ad Stephanū legatis eū pecūia sbornare: vt cūdē Michaelē ī eccia ꝓfirmaret. q ñ mō dona reiecit: verētiā edictū ꝓposuit. q̄ ille anathematis pena notaret: nisi sedez relinq̄ret: quā ꝓtra ius fasq; occupauēat. Tādiu tñ vi Rauēnatū eā obtinuit: q̄ diu aliqd būit: ⁊ ꝓphanū ⁊ sacz. qō Desiderio nūez cupiētissimo elargiret. Vex cū pōtifex eo legatos suos misisset cū oratoribz Carolī regis ob eā rē in Italiā missis: admonuissētq; qd marie pōtifex expeteret: statim eiecto Michaele Leonē deligūt: quē pōtifex ꝓfirmauit. At ro cuz ob hāc rē a Desiderio clāculū verareī. Carolus rogat Desiderīū admōeat vt ab iniuria iferēda caueat. Fecit id Carol⁹ ⁊ qdē pdiligent. Ferre tñ hoiez ī officio armis nō potuit. q̄ ei mortuo frē. q secū pibz aīs biēnio regnauēat multa bella obire necesse fuit. Agtanos ei. qō bellū pz ichoauerat. ī pratē suā redegit. Guascenos domuit in Agtana positos. Deide ro trāsmissio pyreneis mōtibz. fusis ac fugatis saracēis vsq; ad betim flumē puenit. q̄ nūc in Hispania saraceni Granate se ꝓtinēt. Interi

vo Stephanus pastor q̃ diligentissimus: et verus Petri successor: ac christi imitator q̃ to pontificatus sui anno mortitur: mense qui to: die. vij. 7. xx. sepeliturq̃ in basilica Petri Eius autem ex morte dies nouez sedes tum vacat.

Hadrianus. j.

Adrianus primus: patria romanus: patre Theodoro summe nobilitatis viro: pontificatū iniens nequaq̃ a maioribus suis degenerauit. Nā magnitudine animi: consilio: doctrina: 7 sanctitate vite: cum quouis optimo pontifice cōparari potest. Cuius amplitudinem Desiderius longobardorum rex veritus: statim de pace ineunda 7 de amicitia mentionez per legatos fecit. Verum Hadrianus cognita hominis perfidia plusq̃ punica in aliud tempus pacem: distulit. Interea vo mortuo Carolo magno: Berta eius coniux Hildegradi Caroli vxori ob amplitudinem mariti inuidēs: Adoazij cuiusdam consilio vsa: cum filijs ad Desiderium regem in Italiam confugit: qui eam pbenigne suscepit: 7 q̃ se tutiorem futurum hac ratione ab impetu gallorum existimabat: 7 q̃ frācos propositis Caroli magni filijs facilius sumpturos arma in Carolum regem: siquid in se moueret abitrarēt. Verū cum obtinere ab Hadriano precibus nō posset: vt filios Caroli magni reges inūgēt: ad vim conuersus in Rauennates mouens diti oni romane obtemperantes: Fauentiam et Comachuz vi cepit. Preerat tum Rauenne archiepiscopus 7 tribuni tres: qui primo q̃z tempore ab Hadriano auxiliuz petiere. Pōtifex autem primo quidem Desiderium nuncijs 7 litteris adhortatus est: vt suis finibus se contineret: nec ditionē ecclesie inuaderet. Deinde vo vbi intellexit eū Urbinuz: Senogallia 7 Eugubiū cepisse: tū magis atq̃ magis minari: cū paulopost affuturū deū vindicem violati federis diceret. Qui quidē in tātis minis nil aliud dicebat q̃ pōtifici i suas ptes trāseundū esse. Separare em̄ hoīem ab amicitia Caroli oino nitebat: 7 ob hāc rem cū precibz 7 pollicitatōibz id obtinē nō posset: minabat se vrbē breui obsessurū. Jaz em̄ Spoletū cuz Aldagasio Caroli magni filio puenerat: inde tamē ad vrbē puētur⁹ (vt ipe dicebat) pacato agmie voti gra. Dez Hadrianus redactis i vrbē reliquijs oim basilicarū que extra vrbis menia habebātur: tres epos ad Desiderū misit: q ei sub anathematis pena minarēt: ne vllo mō fines romanos attingeret. Rex igit veritus ne irā dei incurreret in Cisalpinā statim redijt. Interea vo carolus ab Hadriano de iniuria sibi illata certior fact⁹: desiderū p legatos admonet: ac frustra qdē: vt res iniuria ablatas pōtifici restitueret: aliter se breui cū exercitu affuturū vt qd̄ sponte nollet: id vi facē cogerēt. Utrinq̃z igit magni parant exercitus: ß Carolus mira celeritate vsus: p̄missa pte copiaz q̃ i trāsitu alpiū iouis montē occuparet: cū reliquo exercitu p montē Cinisiū in Italiam descendit: fusoq̃z ac fugato Desiderio obuiaz facto oīa longe ac late populat 7 capit. Desiderius aūt desperatis rebus tanto accepto incōmodo: Papiam se recepit: vxore ac liberis Verona missis. At spoletini: Reatini ac longobardi omnes qui eas regiones incolebant: audita Desiderij calamitate Romam veniētes: se ac sua omnia Romani pōtificis fidei committunt: adhibito iureiurando deposito capillo 7 barba: quod apud eam gentez maximum vero deditionis signum erat. Horuz secuti exemplum Anconitani auximates firmani pontifici se ac sua libere dedunt. Longobardis autem ad suos redire nolentibz vaticani sedes ad incolendum concessa: quo postea ex tota Italia multi sue gentis pfluxere istorū exēplo pmoti. At Carol⁹ relicto Bernardo patruele suo in obsidione Ticinensis vrbis: cū parte copiarum Veronam profiscitur. Que quidē ciuitas haud ita multop⁹ inclinātē in ptes francoz: Berta ac Caroli magni filijs deditōez fecit. Aldegisi⁹ vo Desiderij filius inde abiens: ad imperatorē Cōstantinopolitanū pfugit. Carolus aūt acceptis in deditōez omnibus ferme transpadane Italie vrbibus Romam petit: vna cū pōtifice resurrectionis festuz celebraturus: cui iam vrbi appropinquanti ad tria milia iudicum honoris gratia occurrisse Bibliotheca tius scribit: iudices eos vocans: qui nequaq̃ sordidis artibus impliciti essent. Expectabat hominem Hadrianus cum clero suo in gradibus sancti Petri: quem quidem accedentem mira beniuolentia complerus ē: nec retinere eum potuit: quo minus pedes suos exoscularetur. Inde post datam acceptamq̃z salutem basilicam ingressi: cū ad altare apostoli simul peruenissent: iurarunt mutuo Carolus ac pontifex romani ac franci: et perpetuam se amicitiam seruaturos: et cōmunes eorum hostes fore: qui alteram partem lacessissent. Urbem deinde ingressus: omnes basilicas pie admodū 7 religiose inuisit: ac mu-

neribus quibusdam ornauit. Nudius vero quartus posteaq̃ vrbem ingressus fuerat: qd̃ dono pater Pipinus Gregorio tercio dederat: eadem ipe ampliorib̃us priuilegijs ꝓfirmauit iurciurando interposito. Que quidez (vt Bibliothecarius refert) hec sũt quicqd in Lyguria ab vrbe luna iam pridem euersa vsqz ad alpes Italie fines ptinet: huic ditioni additur: 7 Corsica insula: 7 quicquid Lucam 7 parmam interiacet. Additur 7 Forũiulij cũ beneuentano 7 Spoletino ducatu. His aũt rebus ita compositis: Carolus cum bona Hadriani gratia in transpadanaz rediens: sexto mẽse posteaq̃ obsideri cepta est. Papiã deditione occupat. In Besideriũ aũt clementia vsꝰ hominem spoliatuz regno: nõ etiaz vita Lugdunum cum vxore 7 liberis exulatum mittit. Versus deinde in Archim beneuentanũ principem Besiderij generum: qui eius furores iuuerat: hominem pacẽ petere breui coegit duobus filijs obsidib̃ datis. At vero dũ iter in Cisalpinam facit: ad Cassinuz diuertens religionis causa: omnia monasterij dona ab alijs principibus diuo benedicto data ꝓfirmauit. Atqz ita sedatis in tota Italia rebus: propositisqz Cisalpine firmissimis presidijs: cum magna preda 7 gloria in patriaz reuertitur: Caroli fratris vxorem 7 liberos secum ducens: quos quidem sp in honore habuit. Paulum quoqz longobardum aquileiensis patriarchatus dyaconuz Besiderio ob doctrinam 7 ingenium admodum carum secuz in Galliam ducens: libertate donauit: in precioqz aliquãdiu habuit. Verum cuz postea ꝓperiisset hominez Besiderij libertatez q̃rere: eum in Biomedis insulaz relegauit: vñ post aliquot ãnos aufugiens: 7 ad Arachim perueniẽs rogatu Adelperge Besiderij filie 7 Arachis vxoris. Eutropij hystorie duos libros addidit a Juliano principe vsqz ad primi iustimani tpa omnia perscribẽs. Mortuo deinde Arachi Cassinẽse cenobium ingressꝰ reliquum vite sanctissime vsqz ad mortez ducens: sepe ad Carolum regem litteras elegãtes. 7 humanitatis plenas scripsit: ab eodem qz a quo fuerat ob litteraturam seruatus vicissim accepit. Lõgobardi itaqz quarto 7 ducẽtesimo ãno postq̃ In Italiam venerant regnum amiserẽ: anno domini septingẽtesimo septuagesimoseꝛto. Carolus aũt nulla interposita mora in Saxones idolatras: qui ob eius in Italiam discessum rebellauerant mouet: eosdemqz: quib̃ cum ad triginta ãnos bella gesserat: vincit 7 fidem christi omno suscipere cogit. Conuersus deinde i hispanos a nostra ꝗqz fide alienos: Pampalunaz 7 augustaz vi captas militibus diripiẽdas cõcessit. Neqz hispanis pacem 7 quietez daturus erat: nisi ipsi quoqz integre fidez christi recepissent. In Galliam vo tuz quoqz rediẽs rebus ex sentẽtia gestis: dum pyreneos trãsit: in Guasconum insidias incidit. quo in prelio licet se acriter tutatus sit: Anselmuz tamẽ et Egibardum summos in bello duces amisit. Sũt qui eo quoqz prelio ceciderit scribãt Rolanduz Caroli ex sorore nepotem post editaz ingẽtem hostium cedez 7 stragẽ. Perierit ne siti vt aiũt an vulnere haud satis ꝓstat. Tamẽ vo tandẽ a Carolo superati: defectionis scẽes vo tandẽ a Carolo superati: defectionis ac perfidie meritas penas dedere. Adouctbellum in frãcos Taxillo Baiouarie dux Besiderij gener: solicitatis hunnis: qd̃ quidem celeritate sua prius pene Carolus cõsecit q̃ inchoatum sit: huic quoqz pacem nõ negauit: acceptis prius obsidibus. Dum hec in Gallia gererẽtur: Cõstantinus i oriente imperator elephãtie morbo correptus: vnde forte nata est illa de lepra magni Cõstantini vana opinio ob similitudinez nomis: moriẽs Leonem quartuz imperatorez reliquit: qui adeo gemmis delectatus est. vt direpto sacrario sãcte Sophie coronaz magni põderis ac precij sibi cõstituerit: qua quidez ita frequenter vtebatur. vt aut propter pondus: aut ob frigiditatez lapillorum subito morbo correptus sit. Idem quoqz accidisse nostra etate Paulo scdo putauerim: qui adeo his muliebribus deliniẽtis delectatus est. cõquisitis vndiqz magno precio gemmis: 7 exhaustis pene ecclesie Romãe erario. vt quotiẽscũqz in publicum rediret. Cybeles quedaz phrigia ac turrita non mitrata videretur. Hinc ego ortaz tũ sudore prepiguis corporis. tuz gemmaruz põdere apoplexiam illam puto. qua correptꝰ subito morbo iterijt leone itaqz mortuo. Hirene eius vxor 7 filius Cõstantinus sextus imperiuz accipiẽtes. cõcilio trecẽtorum 7 quinquaginta episcoporuz in Nicena vrbe secũdo habito instituere. vt qui sacras imagines delẽdas diceret. perpetuo anathemate notarẽtur. Quam quidem cõstitutionez Cõstantinus adolescens patris flagitia secutus quorundam improborum suasu. nõ ita multo post 7 abrogauit. 7 matri omino administrationem imperij abstulit. Repudiata deinde vxore. Theodorã eius ancillam corona imperij augustiorez redditaz in suos complexꝰ traduxit. Suborauit et duces suos. quos i Italia habebat contra finitimos. hos qdem

vnico nũcio, sua auctoritate Carolus in offi-
cio continuit: qui tum in sclauos 7 hunnos
(quos vngaros merito dicemus) copias mo
uerat: quod horum incursionibus circa Ba
nubium vexarentur omnia: quibus certe per
domitis in Franconiam duxit maiorum suo
rum natale solum: vnde franci nomen sũpse-
re: qua quidem ĩ prouincia haud magno ne-
gocio in potestatez suam redacta: biẽnio post
Theophilacius 7 Stephanus episcopi insi-
gnes Hadriani nomine synodum francorum
germanorũq; episcoporum habuere: in qua
7 synodus (quamseptimã greci appellabãt)
7 heresis feliciana de tollendis imaginibus
abrogata est. Hadrianus vo opera 7 aucto-
ritate Caroli a terrore bellico securus: ad ex
ornandam vrbem sacrasq; basilicas animũ
adijcit. Nam 7 corpus beati Pauli laminis
argenteis inclusit: 7 altare Petri pallio ex-
ornauit auro interterto: ĩ quo depicta histo-
ria inerat: quẽadmodum angelus beatũ Pe
trũ e vinculis liberauerat. Restituit itẽ 7 stra
uit marmoribus Pauli apostoli atriũ: iam
antea vetustate collapsum. Instituit item vt
singulis diebus centum pauperes ĩ atrio la-
teranensi pascerẽtur: in quo etiam discũben
tes pauperes picti cernebantur. Restituit p̃
terea magna impensa aqueductus quosdam
7 vetustate 7 hostiũ maleficio collapsos. Al-
phentinum potissimũ ductum iam antea ab
Augusto via claudia ex lacu alphẽtino duo-
bus ac viginti milibus passuum in subiacen
tem transtyberinã regionem magis ad viu
ortorum naumachie thermarumue q̃ ad po-
tum: cum aqua illa insalubris haberet. Sa-
batinum vo ex lacu sabatino nomen ducens
quem quidem lacum alio nomine angularez
appellant: a tribus angulis: quos pre se fert
via aurelia in vaticanum duxit: vt eo vteren
tur sacerdotes beati Petri: tum ad vsum ba
silice: tum ad lauãdos christi pauperes: qui
in pasche hebdomadam accepturi lauabanẽ
ad imitationem apostolice doctrine 7 religio
nis. Addolendi quoq; vsum ea aqua interdũ
prestabat: e ianiculo in planum cadens. Sa
batinum autem lacum angularem etiaz ap-
pellatum fuisse declarat emptõ P. ole rutilie
que fundum hac ratione in ripa lacus saba-
tini vel angularis emit: vt quicquid agri ex-
hausto lacu desiccaretur: id fundo Pole ad-
iudicaretur quaq; versum fundus tenderet.
Restituit 7 Juliam a duodecimo lapide via
latina in vrbem ductam: que quidem (vt ait
Frontin⁹): repule ex agro tusculano ducte ri-
uum intercipit. Ita vo Claudiam formã re-
parauit via sublacensi conceptam ad trige-
simumoctauum lapidem ex duobus fontib⁹
amplissimis: vt eius aque pars in baptisteri
um saluatoris ad lateranũ deriuaretur. Re-
stituit etiam virginis formam ab octauo la-
pide via collatina in vrbem introductã. De-
cta quoq; multarum basilicarum ob vetusta
tem ruinam minantia resarsit. Dum vo bis
operibus detineretur Hadrianus: adeo im-
mensum excreuit tyberis: vt 7 portam flam-
mineam a fundamentis euerterit: 7 pontem
Antonini Pij: quem olim sublicium voca-
runt: inter Janiculum 7 auentinum et mul-
ta vrbis edificia demolitus sit: secum 7 arbo
res et segetes et vrbis ornamenta trahens.
In tãta autẽ calamitate hac diligentia Ha-
drianus vsus est: vt per vicos nauiculas mit
teret: vnde cibaria ob excrescentiam aque e-
gredi domo nequeuntibus sumministrarent-
tur. Eos preterea qui tanta calamitate ma-
gis ac magis vexati fuerant: et verbis 7 mu-
neribus consolatus est. Turres 7 vrbis mu
ros collapsos restituit: centum auri libris in
eo sumptu expensis. Quid plura? nil preter-
misit in vita Hadrianus: quod ad bonum
principem: ad optimum pontificem pertine
ret. Nam et religionem christianam: et liber
tatem ciuium suorum et vitam pauperum:
pupillorum: viduarum acerrime tutatus est
Adoritur autem pontificatus sui anno ter-
cio et vigesimo: mense decimo: die decimose-
ptimo: sepeliturq; magna cum laude in basi-
lica Petri sexto kalendas Januarij.

Leo. iij.

Eo tercius: patria romanus: pa-
tre Azzupio: pontifex creatur: ac
merito quidem. Ab ineunte enim
etate ita erat educatus et eruditus disciplī-
na ecclesiastica: vt dign⁹ esset qui ceteris an-
teferretur. Fuit preterea vir castus: integer:
pudicus: facundus. Doctorum virorum ita
amator: vt eos vndequaq; ad se premijs al-
liceret: eorumq; consuetudine mirumimmo-
dum delectaretur. Preterea vo egrotos vise
re: eosq; ad patientiam adhortari: elemosi-
nas indigentibus prebere: desperatos conso
lari: errantes in viam rectam deducere: pre-
dicatõib⁹: admonitõib⁹: q̃b⁹ plurimũ ob elo
quẽtiã 7 docẽnã valebat ei peculiare fuit. ho-

mo certe ita mitis ingenij: vt omnes diligeret: neminem odio habet: tardus ad iram: ad miserendum promptus: insignis pietate: fortissimus rex ecclesiasticarum: honorisque diuini procurator et defensor. Creatur itaque (vt dixi) pontifex vno omnium consensu in natalicijs Stephani protomartiris: sequentique die acclamantibus omnibus pro fauore in sede Petri collocat. Hisdem vero temporibus Constantini imperatoris mater Hirene filij flagitia nequaquam ferens impellentibus quibusdam ciuibus Constantinopolim reuertit: ac Constantinum captum oculis in carcerem conijcit: vbi et merito tanquam sacrilegus minimeque pietatis: quippe quem matrem relegauerat vitam finiuit. Interim vero cum Carolus multis rebellantibus vndique laceseret. Pipinum filium in vngaros misit. quos quidem guibus prelijs superatos: tandem ad deditionem compulit. Adelphonsus autem Asturie et Gallatie rex acceptis a Carolo auxiliaribus copijs: superatisque saracenis. Vlixibonam vi cepit: qui vero in presidio barchinone erant. Carolo audita Adelphonsi victoria se confestim dedunt. Superantur et Bauari: quos Forojulianos vexabant ab Henrico Caroli prefecto. Interea vero Leo tertius dum supplicationes a beato Gregorio institutas Rome agit cum populo et clero Paschalis primicerij et campuli presbiteri fraudibus apud edem beati Syluestri captus. ac pontificali amictu priuatus: multisque verberibus adeo cesus: vt oculis et lingua captus putaret: in monasterio sancti Herasmi in vincula conijcit. vnde postea albini cubicularij industria custodes fallens in vaticanum sese pripuit: ibique tamdiu latuit: quoad Ulinigisius Spoletinorum dux clanculum accersitus. cum incolume Spoletum perduxit: cohortibus militum in itinere stipatum: ne aliqua in hostium vi obruereret. At seditiosi cum seuire in Leonem et Albinum non possent: eorum domos a fundamentis diruunt. Idemque (adeo audaces erant et temerarij) ad Carolum: quem tum bellum contra Sarones gerebat: quique Leonem prefectum intellexerant: accusandi hominis causa puenere. Verum Carolus reiecta in aliud tempus disceptatione pontificem cum egregio comitatu Romam mittit: se eo breui peruenturum pollicitus componendarum rerum ytalicarum gratia Leoni vero ad pontem milvium honoris et gratulationis causa clerus ac populus romanus obuiam factus: virum sanctissimum in vrbem introducunt. Carolus autem non diu immoratus per maguntiacos in belgis positos: noricumque montem in Forumiulij descendens taruisinos graui supplicio afficit: quique Henricum prefectum occidissent. Creato vero in huius demortui locum altero: Reuenam primo: mox Romam expectatus proficiscit. Urbem ingredienti omnia certe: et merito quidem honoris genera adhibita sunt. Octauo autem die postea quam vrbem ingressus fuerat: in basilica Petri astante populo et clero episcoporum omnium: qui eo ex tota Ytalia et Frantia conuenerat: sententias de vita et moribus pontificis rogat. verum ab omnibus vna voce responsum est: sedem apostolicam omnium ecclesiarum caput a nemine (layco presertim) iudicari debere. Omissa autem ob tamgraue responsum a Carolo questione: Leo pontifex qui id iudicium maxime expedebat: suggestum conscendens: ac euangelia in manibus retinens: iureiurando affirmauit se omnium rerum: quae sibi obijcerentur insontem esse. Fuit is dies vidibus decembris salutis anno octingentesimo. Dum hec autem Rome agerentur. Pipinus mandato patris Beneuentanos duce Grimoaldo finitimos suos vexantes aggressus: magnis cladibus ita perdomuit: vt egre se memibus tuerentur: cui bello Ulinigisium Spoletinum ducem preficiens ad patrem reuertitur imperij coronam breui sumptuum. Nam pontifex Carolo optime de ecclia merito aliquam gratiam relaturus: cum videret imperatores Constantinopolianos egre id nomen tueri: ac ob eam rem vrbem et Ytaliam ipsam magnas calamitates passam: in basilica Petri post solennia sacra: populi Romani scito ac precibus ipsum Carolum magna voce imperatorem decernit: ac diademate donat. ter acclamante populo Romano: Carolo Augusto a deo coronato magno et pacifico imperatori vita et victoria Pontifex item hominem inunxit vna cum Pipino filio: quem Ytalie regem solenni decreto pnunciauit. Accepta itaque imperij potestate Carolus: Campulum et Paschalem conjurationis reos capite plectendos censet. At pontifex omni ex parte clemens a Carolo rege tamen obtinuit: vt his vita condonaretur: in Franciamque tantummodo relegarentur. Post hoc vero fuere qui Carolo suaderent: vt omnes Longobardos Ytalia expelleret. Verum cum id nequaquam tutum videretur: quod multis Ytalie populis sanguine et affinitate coniuncti essent: censuere simul

7 Carolus 7 Leo longobardorum nomen ibi tantummodo remaneret: vbi ea gens precipue sedem habuisset. Pipinus aũt eũ in Sãnũ redisset: frustra que p aliquot mẽses Beneventũ oppugnasset: Theate se ꝓferens oppidum vi captũ incedit ac diripit. Inde Ortonam 7 Luceriã mouẽs: eas ciuitates timore pulsas in deditõem statim accipit: ac Grimoaldum Beneuentanũ ducẽ lucerie capit: qui nõ ita multo post dolore aĩmi pijt. Interea vero Cõstãtinopolitana imperatrix missis in Italiã legatis cum Carolo pacem 7 fedus inijt: imperiumq; bis terminis diuisit vt Hirene ea Italie parte potireť: q̃ ad dexteram Neapoli incipiẽs: ad sinistram Sipõto (que vrbs nunc Manfredonia dicitur) in fero superoq; mari clauditur vna cum Sicilia. Reliqua vero Italie pars Carolo ipi ex federe obtigit: ea tñ loca semper ercipio: q̃ diriõis ecclesiastice habebanť. At Nicephorus patricius egre ferens. Hirene muliezis imperium: cum eam dolo captam Lesbum ĩ erilium misisset. Fedus iam antea initu p legatos cum Carolo renouat: qui tum saxones totiens deficientes migrare in Franciaz cum vxoribus 7 liberis compulit: eos ĩ itinere cum legionibus subsequens: nequid male ficij intereundum ꝓmitterent. At leo cum seditiõibꝫ sp̃ vexareť: ab vrbe discedẽs: Mãtuam pficiscit ad visendum christi sanguinẽ qui tum miraculis magno in precio erat. Is aũt a mantuanis pbenigne susceptus approbato christi sanguine ob frequentia miracula: ad Carolum pficiscit: vt hoiem veritatis cognoscende cupidum eius rei certiorem faceret: simulq; etiam vt d̃ cõponendis rebꝫ italicis inuicem colloquerentur. Rediens dein de in Italiam adiuuante Pipino rege mandato patris: de coniuratis quibusdaz 7 sedciosis non sine clemẽtia suplicium sumpsit. Carolus aũt iam senio grauis: cum intellexisset Pipinum quem (vt diximus) Italie regem perfecerat. Mediolani mortuũ esse. Lodouicũ filiũ minorem natu Aquitanie regez 7 imperij successorem: Bernardum vo nepotem Italie regem declarat eiq; mandat vt Lodouico rebus in omnibꝫ obtemperet. Fines imperij hos esse voluit in Galliã: rhenũ ac ligerim q in celtis oriens eos a butyrigibus diuidit in Germania vero Danubium 7 Danum fluuios: bis aũt prouinciis Aquitaniam Gasconiam: magnam ptem Hispanie, Lisalphinam Galliam: Saroniaz vtrãq; Panoniam: Istriam: liburnos addidit: maritima vero Dalmacie imperio constantinopolitano subiecta erant. Rebus aũt ita cõpositis: dũ Aquisgrani esset valitudinis causa, ꝓpter aquas calidas: que ibi scaturiunt febre ac dolore laterum moritur: etatis sue anno secundo septuagesimoquinto kalendas februarij: salutis vero anno octingentesimo ac quindecimo. Eius aũt corpus nullo nõ genere honoris adhibito: in templo beate virgis quod ipe magnis sumptibus Aquisgrani extruxerat sepeliť: ꝗ addito epigramate: Magni Caroli regis christianissimi: Romanorũ q̃ impatoris corpus hoc sepulchro condituz iacet. Fuit aũt Carolus: si eius res gestas tũ domi tum foris inspicis: tante amplitudinis 7 itegritatis impator vt postea neminẽ superiorem: nedum parem habuerit. Adeo aũt cuz ei per ociuz liceret studijs litterarum delectatus est: vt primus (suadente tamen Albino) gymnasium parisiense instituerit. Tres aũt mensas argenteas habuit: quarum vnam (ĩ q̃ vrbs Constantinopolitana ĩsculpta erat) basilice beati Petri: aliam (vbi imago vrbis Rome cernebatur) ecclesie rauennati dono dedit. Terciam filijs reliquit: vbi inerat orbis terrarum descriptio. Sunt item qui scribant hanc auream fuisse. At vero Leo pontifex restituto sãcti Pauli tecto: quod terremotu conciderat: edificatoq; a fundamẽtis apd̃ sanctum Petrum amplissimo hospitali: qd̃ greci xenocbion vocant: necnon institutis trium dierum suplicationibus ante diem ascẽsionis: quibus prima die ab ecclesia dei genitricis ad presepe: ad basilicam Constantiniana: secda ab ecclesia beate Sabie martiris ad sanctum Paulum: tercia a sancta cruce ĩ hierusalem ad Laurentiuz extra muros ibatur moritur primo ac vigesimo pontificatus sui anno: quo etiam cometes apparuit (vt nõnulli putant) tante calamitatis indiciũ. Sepelitur aũt in basilica Petri pridie idus Junij. Eius in morte sedes tum vacat diebꝫ. x.

Stephanꝰ. iiij.

Stephanus quartus: patria romanus: patre Julio pontificatus sui mense tercio ad lodouicum imparatorem in Gallias proficiscitur: ꝗ obrem autem id fecerit haud satis ꝓstat: Sunt tñ q cõiectant: id ab eo factuz ad vitandũ seditionẽ 7 reliquias campuliane cõiurationis: que iã inualescebat mortuo Leone. In aurelianis tunc erat Lodouicus imperator cognomento Pius: qui vbi intellerit pontificem aduentare: statim honoratissimum ei quueq; obuiam misit: maxime vo Teodulfum au-

relianorum episcopum: cum clero ⁊ magna populi parte. Ipse vero ad primum lapidem ꝓdiens: cum hominem vidisset ex equo descendit: atq eum data acceptaq salute cum maxima veneratõne in vrbem introducit: pcedente clero ac sepe carmen repetente. Te deum laudamus. Erat enim Stephanus ex nobili genere ortus tante doctrine ⁊ integritatis: vt facile apud omnes sanctitatis nomẽ nanciscerẽt: quippe qui sub duobus sanctissimis viris Hadriano ⁊ Leone educatus: rationem bene ac beate viuendi didicerat. In vrbem introductus: sustentante eum imperatore ꝓpter impetum multitudis studio viuendi concurrentis: in regias diuertit: vbi ⁊ sepe cum imperatore de componendis Italie rebus collocutus est: ⁊ ita se mutuo conuiuijs excepere: vt raro alter sine altero quiuaret. Retinuisset hominem apud se diutius imperator: nisi tum grauibus implicitis bellis sese obijcere hosti necesse fuisset. Nam ⁊ vascones ab imperio defecerant: quos breui in potestatem suam redegit. Britones res nouas molientes: armis in officio continuit: ⁊ conuentu Aquisgrani habito: legatis saracenorum Cesaream augustam incolentium pacem concessit. Abiturus itaq Stephanus ad imitationem saluatoris nostri: qui etiam inimicis pepercit: a Lodouico impetrauit: vt exulibus omnibus ⁊ captiuis: quos sceleris conuictos in Leonem admissi Carolus mulctauerat: redire ad vrbem Romam liceret. Secum ꝗ detulit crucem magni ponderis magneq estimationis: quas Lodouicus sua impensa beato Petro dicauerat. At vero sanctissimus pontifex ad vrbem rediens: septimo pontificatus sui mense vita functus: in basilica Petri sepelit: Sedes at eius morte dies xj. tum vacat.

Paschalis

Aschalis patria Romanus: patre Bonoso: nulla interposita imperatoris auctoritate pontifex creatur: hanc ob rem vbi pontificatum inijt statim legatos ad Lodouicum misit: q eius rei culpas omnem in clerum ⁊ populum reijcerẽt. q ab his vi coactus esset pontificium munus obire. Accepta hac satisfactione Lodouicus rñdit populo ⁊ clero maiorum instituta ⁊ pacta fuanda esse: cauerent ne deinceps maiestatem lederent. In conuentu autem apud Aquisgranum habito Lotharium filiũ maiorem natu imperij socium sibi deligens. Pipinum secundum ⁊ Lothario Agranie: Lodouicum terciũ: Bauarie reges appellauit. At vero cum Bernardus Italie rex instigantibus quibusdam epis ⁊ seditiosis ciuibus ab imperio defecisset: coegisset q ciuitates quasdam ⁊ populos in sua verba iurare. Lodouicum in se concitauit: qui pfectos quosdam copiarum cum satis valida manu in Italiam misit. Horum vero impetus retardare conarus Bernardus in alpibus superat. Seditiones auctores statim capti necant. Ipse vero Bernardus ꝓuis supplex veniam peteret. Aquisgrani supplicio capitali afficitur. Episcopi autem tanti mali auctores: synodali decreto in monasteria q̃dam relegant. Sedato itaq Italico tumultu veriusq bello: in Sarones qui ab imperio defecerant copias mouet: eorumq tyrannum Viromarchum regnum affectantem: ⁊ secũ congredi ausum superat atq interficit. Deinceps vero Lotharium filium regem Italie declaratum ad pontificem misit: a quo in basilica Petri inungitur: ⁊ Augustus appellat. Interea vero tumultuante Italia: ⁊ ad res nouas spectante: cũ Lotharius tantis motibus nequaq se parem cerneret: maiores exercitus paraturus ad patrem se contulit. Hanc obrem Theodorus pmicerius ⁊ Leo nomendator Rome in lateranẽsi palatio p seditionem confossis ocu lis necant. Fuere qui tantum crimen in Paschalem reijcerent: q qdem in synodo triginta epor habita: ⁊ conicecturis: ⁊ rationibus: ⁊ iuramento a tanto se crimine liberauit. Accepit hanc satisfactionem Lodouicus: ⁊ vt Bibliothecarius ait: cum Paschali rescriberet: ne deinceps seditio ex re incerta oriretur: ciuitates Hetrurie imperio subiectas litteris declarauit: Aretiũ: Volterras: Clusium: Florentiam a patre Carolo restitutam ⁊ auctam: Pistorium: Lucam: Pisas: Perusiam: ⁊ Vrbemueterem: cetera vero ecclesie romane ascribebat. Addidit ⁊ Lucertum in Vmbria ⁊ vltra apenninum flaminiam: ac Rauenne vrbis hexarchatum idem quoq Bibliothecarius scribit: Lodouicum liberam eligendorum episcoporum potestatem Paschali dedisse: cum antea eaquoq in re imperatores consulerentur: quam potestatem ab Hadriano pontifice Carolo concessa idẽ auctor refert. Paschalis itaq quem Stephanus ob eius virtutes ⁊ doctrinã: dũ viueret mõsterio bti Stephani martiris in Vaticano pfecerat: pontificatum

mens: 7 corpa sanctorꝫ min⁹ religiose iacen
tia in vrbem cum maxima veneratōe intro
ducta honestiore loco recondidit. Et capti
uos psoluto creditoribꝫ pecio e vinculis li
berauit. Idez ꝗ Pararedis beatissime xpi
martiris templum a fundamentis extruxit.
non longe a veteri. qd iam obuetustatē 7 iñ
curiam sacerdotum ruinam minabat: quo
quidem in templo a se dedicato 7 psepe cele
brauit: 7 multorꝫ corpa sanctorꝫ collocauit.
iam antea in cimiteriis passim 7 sine venera
tione iacētia. Extat 7 in eadem basilica ora
torium beate Agneti dedicatum: quod ipse
pluribꝫ ornamentis augusti⁹ reddidit. Idem
ꝗ beate Cecilie templuz extruxit: qd carmē
in apside notatum nunc etiam indicat: eo ꝗ
loci 7 ipsi⁹ virginis 7 eius sponsi Valeriani:
Tyburtij: Maximi martiꝫ: Urbani: Lucij
pontificum corpa collocauit: multis additis
muneribꝫ 7 ornamentis ex auro argento 7
quis genere marmorꝫ. Restituit pterea bea
te genitricis templum ad psepe vetustate qs
sum: eiusꝫ apsida in meliorem formaz rede
git. Qui non ita multo post nullo religionis
pietatis: humanitatis: benignitatis exem
plo permisso: septimo pontificat⁹ sui anno:
mense tercio. die decimoseptimo mortī: sepe
liteꝫ in basilica Petri. Vacat tum sedes di
es quatuor.

Eugenius. ij.

Ugeni⁹ secundus: patria Roma
nus: patre Boemundo: tante reli
gionis: sanctitatis: doctrine hu
manitatis 7 eloqntie fuit: vt omnium cōsen
su pontifex creareť: eo maxime tempore quo
Lothariusꝰ in Ytaliam veniens magistratū
delegit: q populo Romano ius diceret. Ro
mani em impante Carolo ac filijs libertate
aliqua pt⁹ longam 7 grauem seruitutem vsi
sunt. Interim ō Ludouicus cum qdragin
ta diebꝫ ferro ac flamma Britanniaz vastas
set: acceptis obsidibꝫ Rothomagum petit:
vbi Mdiebaelis Constantinopolitani impe
ratoris oratores audit: eum consulentes: qd
de sacris imaginibꝫ faciendum censeret: abo
lende ne: an restituende viderenť. Hos autē
ad pontificem reiecit: cuius maxime inter
erat ea de re decernere. Bulgaros deinde
Pannonias inuadentes primo quidem re
pulit: verum cum Naydo Aquitanie prefe
ctus rebellasset. Abdera manni saracenorꝫ
regis auxilijs fretus: omittere tantum bel
lum necesse fuit: hanc ob rem bulgari p Pā
nonias in Balmatiam in festo agmine pene
trarunt. Sed anteq̄ Ludouicus in Hyado
nem mouisset: magnam Hispanie partem
deficientibꝫ populis iam occupauerat: di
missa circunquaqꝫ classe: que maritimas ci
uitates vexaret. Solus autem Bernardus
Barchinonensium comes terra mariqꝫ ve
ratus: in imperatoris fide permansit. At Eu
genius dignitate corporis 7 prestantia ani
mi insignis: spretis rebꝫ omnibꝫ humanis:
vel potius fortune bonis: ad munificentiam
7 liberalitatem versus: adeo rem frumenta
riam curauit: vt nullibi viliusq̄ rome anno
na vendereť. Preterea ō pauperum: pupil
lorꝫ: viduarꝫ causas 7 vitam ita tutatus est:
vt ab omnibꝫ merito pauperum pater dice
retur. Hoc autem genere viuendi: 7 ante pō
tificatum vsus est: 7 dum beate Sabine in
Auentino presbiter esset. quam pontifex in
meliorem postea cultum restituit: 7 dum
basilice Lateranensis archipresbiter esset:
quo ex loco deinceps tante integritatis 7
modestie fuit: ad pontificatum omnium suf
fragijs traductus est. Huius preterea opera
7 precibꝫ captiui omnes 7 exules ex Gallia
tandem ad vrbem rediere. quos bonis pater
nis 7 fortunis omibꝫ spoliatos suis faculta
tibꝫ sustentauit: 7 in vita retinuit. Per eum
q̄ non stetit: quo minus Sico dux Beneuē
tanus Neapolitanos obsidione soluerer: qs
tum vehementer premebat. vnde beati Ja
nuarij corpus Beneuentum transtulit: 7 in
maiori basilica cum desiderio 7 festo honoru
fice collocauit. Siconem nāqꝫ mouere in sa
racenos pontifex adhortabať: qui Panhor
mum in Sicilia iam cepant. Cum his itaqꝫ
artibꝫ in pontificatu ānis q̄tuor vixisset. mo
rit pontifex optim⁹ collacrimātibꝫ omnibꝫ.
7 suam vicem potiusq̄ mortem sanctissimi vi
ri volentibꝫ: cum mors ei ad filicitatem via
optatissima esset: sepelit autem in Basilica
Petri aplorꝫ pncipis.

Valentinus

Alentinus patria Romanus. pa
tre Leontio: tante virtutis 7 san
ctitatis fuit: vt nondum presbiter
sed dyaconus summum pontificatus gra
dum meruerit. nec mirum quippe cum apud
Paschalez 7 Eugenium viros sanctissimos
7 doctrinam 7 rationem bene ac sancte viuē
di a teneris annis vsqꝫ ad maturam etatem
didicerit. Non ludis: non iocis aut volupta
tibꝫ intentus. vt plerique omnes adolescentes

facere consueuerunt: sed doctrinam ⁊ beate viuendi normam ex lectione veterꝫ: ⁊ exemplo sanctorꝫ pontificum sumēs. Fuit p̄terea in homine tanta ingenij dexteritas: tāta eloq̄ntia: vt facile qd̄ vellet suaderet ⁊ dissuaderet: nil nisi sanum: ⁊ qd̄ doctrinam sapet ac modestiam ꝓponens. Postremo aĉ pietate: clementia: liberalitate: tū in vita priuata: tū in pontificatu nulli maiorꝫ secundus est habitus. Has ob res omnium consensu pontifex creatus: meritis hominum qui tum erāt id fortasse exigentibꝫ: quadragesimo pontificatus sui die moriť: ac in basilica Petri sepeliť: conq̄rentibꝫ omnibꝫ eum hominez sibi morte sublatum esse: quo stante labefactari romana libertas ⁊ xp̄iana religio vix poterat. Vacante aĉ sede Sicardus dux Beneuentanus: q patre mortuo tyrannicam vitā ducebat. Deuscedit Montiscassini abbatez a quo pecunias expetebat: in carcerem coniecit: quo in loco non sine opinione sanctitatis mortuꝰ est.

Gregorius. iiij.

Gregorius quartus: patria Romanꝰ: patre Johanne: tituli sancti Marci p̄sbiter: eo tempe pontificatum iniit: quo ⁊ saraceni Asiam occupantes: ad sancta Palestine loca xp̄ianis aditum interclusere: ⁊ Mauri in Siciliam classe delati ip̄ius insule magnaz partem vastauerunt: occupato (vt dixi) Ponbozmo. Nec phibere Veneti potuere quo minus id facerent: eo classe rogatu Michaelis impatoris Constantinopolitani contendentes. Maior eñ erat Mauroꝝ classis: maiores etiam nauales copie. Crescebat tum res veneta: q̄ originem a venetis omnibꝫ habuerat eo maxime tpe: q̄ hunni Attila rege Aqleiam: Concordiaz: Altinum: aliasqz Venetie ꝓuintie vrbes ceperunt ac dirruerūt a senitie barbaroꝝ solis estuarijs ⁊ paludibꝫ seipos tuentes. Dux venetoꝝ Justinianus patricius tum erat. cuiꝰ nomen ideo ꝓmemorare libuit: q̄ suis tempibꝫ corpꝰ sancti Marci Alexandria a mercatoribꝫ venetis in patriam delatum est. vbi nūc in maxima veneratione baberť: extructo egregio templo in celebriore vrbis loco: multisqz denarijs in ipso sacello reconditis. Hinc p̄mū venetī Marci imaginem vrbis patroni in vexillis retulere. At d̄o gregoriꝰ cū intelligēt a venetis barbaros pelli ex insula ñ posse: legatos ad Lodouicum ⁊ Lothariū misit q̄ eos rogarent vt p̄mo q̄z tpe siculis auxiliū ferrent. Tergiuersabanť hi cum diceret id bellum ad Michaelem impatorem ꝓstantinopolitanum pertinē: se tñ patos esse ꝓñi impēsa ꝓmunibusqz copijs rem ip̄az gerē. Interea d̄o cum legatī ea de re vltro citroqz mitterenť. Bonifaciꝰ Corsice comes cum fratre Bertario ⁊ auxilijs q̄rundā ꝓkoz Hetrurie classe in Aphricam delati. int̄ Vticam ⁊ Carthaginem q̄ercum hostibꝫ ꝓgressus: tantaz hominū stragē edidit: vt coacti sint Mauri: vt olim a Scipione vexati suos ex Sicilia reuocare: q patrie laboranti auxilium ferrent. Hacigť ratione Sicilia a barbaroꝝ manibꝫ liberata est. Redijt itaqz ex Aphrica in Corsicaz bonifacius cū classe victrici ingēti p̄da onusta. Sunt q scribant duz omnia vbiqz in Italia pacta essent: Lothariū egreferetem: q̄ Lodouicꝰ Carolum natu minimum: cui postea caluo cognomentum fuit: rebꝫ in omnibꝫ sibi p̄ferret: patri vincula indidisse: nec ita in vito post eum liberum dimisisse. eaqz opportunitate barbaros illectos ex Aphrica cum ingenti classe in Italiam delatos centumcellis applicuisse: vrbemqz (que nunc ciuitas vetus appellatur vt quidaz volunt) delesse. Atqz inde Romam mouentes: vrbem ipsam cepisse. quod quidem d̄o dissonum est. De centumcellis non negauerim. Barbaros d̄o vrbem oppugnare adortus constat. sed Guidone Lysalpine Marchione eam acriter defendente: incensis suburbijs ac Basilicis Petri ⁊ Pauli via latina in saltum Lassinatem mouentes: vbi sancti Germani oppidum ⁊ monasterium beati Benedicti in mōte positum euertissent iuxta lyrim fluuium ad mare descendentes classe ab hostis eo auecta Tarentum ⁊ Siciliam inuasere: atz (vt dixi) Bonifacij virtutem in patriam a ciuibꝫ bello oppressis reuocati sunt. Credidirim ego tum Bartholomei corpus apostoli ex Lypari Sicilie Beneuentum translatuz fuisse a Sycardo Beneuentanoꝝ principe: qui tanto bello interfuit ne sanctissimi apostoli corpus in hostium christiani nomis manus deueniret. Ad Gregorium redeo: qui tante modestie fuit: vt electus a clero populoqz Romano: non prius pontificium munꝰ obire voluit: q̄ a legatis Lodouici imperatoris ob eam causam Romaz missis: qui diligenter tantam electionem discusserant: cōfirmatus est. Fecerat id Lodouicus non superbia motꝰ: sed ne iura imperij amitteret:

quippe qui natura clemens ⁊ humanissimus
sit habitus: quicq̃ iura ecclie ⁊ dignitatem
semp tutatus sit. Instituit enim ne xpi serui
vlli fuituti humane subiecti essent: ⁊ vt vna
queq̃ eccl'ia suos puentus haberet: vnde sac̃
dotes viuerent: ne ob inopiam rerum cultum
diuinum desererent: neue ob necessitatem
questui sese dederent. Idem pterea octingen
tesimo ac trigesimo dominice incarnationis
anno synodum multoꝝ epoꝝ habuit: exco
gitatam ad honorem dei ⁊ vtilitatem eccl'ia
stice dignitatis. in qua qdem constitutum ē:
ne epi ⁊ clerici cuiusuis gradus preciosas ⁊
exqsitas vestes: vtpote sericas ⁊ cocciei colo
ris aut bracteatas ferrent: neue in digitis
gemmas: nisi dum psules sacrificant. in cin
gulis ⁊ calceis crepidis aurum ⁊ argentum
ferrent. que certe pcul omni religione sunt:
⁊ magne incontinētie ac vanitatis signa ma
nifestissima. Utinam nostris tempib Lodo
uice viueres. Indiget nunc eccl'ia tuis san
ctissimis institutis tua censura: adeo in om
nem luxum ⁊ libidinem sese effundit eccl'ia
stic̃us ordo: coccinatos ⁊ trabeatos nunc in
spiceres non homines: quod leue fortasse vi
deret̃: sed equos ⁊ iumenta: pcedente dum ī
cedunt magno adolescentum ⁊ altero psbite
rorum agmine subsequente: non in asinis: vt
xpe nostri dogmatis auctor. ⁊ beneuiuendi
vnicum in terris exemplar: sed in equis pfe
rocib ⁊ phaleratis: ac si ex hoste deuicto tri
umphum ducerent. De argenteis vasis: ⁊
egregia eoꝝ suppellectile: deq̃ cibarijs nō at
tinet dicere: cum ⁊ Sicule dapes: ⁊ Attali
ca ornamenta: ⁊ vasa corinthia: si hec inspi
cias nulli⁹ pcij dici possint. Quid vo ex hac
intempantia nascat̃ dicere pretermittam: ne
os (vt ipi aiunt) in celum ponam. Ad Lodo
uicum redeo: q̃ his artib ⁊ humanis ⁊ diui
nis reb consulens: imperij sui anno trigesi
mosexto mort̃: sepelit̃q̃ meritis in basilica
beati Arnolphi. Hunc autem non multo p⁹
secutus est Gregorius pontifex: nobilitate
insignis: sanctitate clarus: doctrina ⁊ eloqn
tia pcipuus: diligentia ac solicitudine: tum
in reb diuinis: tum in humanis admiratio
ne dign⁹. Nam ⁊ ꝓpli sui commoda mirum
immodum curauit: diuites in officio ꝓtinen
do: paupes pascendo: desperatos solando: er
rantes sanis admonitionib in viam rectaꝝ
deducendo: eccl'ias q̃q̃ multas vetustate colla
psas restituit. Electos in sortē domini doctri
na ⁊ exemplo: quoad vixit in officio ꝓtinuit.
Transtulit idem sanctissim⁹ pontifex: beati
Gregorij corpus: atq̃ eo loci collocauit. vbi
nunc iacet magnis adhibitis ornamentis: q̃
in loco multi temporib illis religionis: aut
voti causa excubare consueuerant. Ferunt ⁊
ab eodem corpora Sebastiani ⁊ Tyburtij
a cimiterijs: in quib ante iacebāt ad basili
cam Petri translata fuisse. Sunt q̃ scribant
rogatu Lodouici Gregorium sanctoꝝ omni
um celebritatem kalendis nouembris insti
tuisse: eamq̃ rem magnopere a Rabano mo
nacho theologo insigni carminib ⁊ prosa
laudatam fuisse. In his em̃ duob dicendi
generib vir doct⁹: vt illa maxime tempesta
te satis valebat. Commentatus est idem
Rabanus: ⁊ librum paralipomenon. ⁊ ma
chabeos. Habuit etiam fmones satis elegā
tes ad ꝓpl'm: sed is potissimum laudat̃: quez
habuit in celebritate omnium sanctoꝝ. Mo
rit̃ autem Gregorius pontificatus sui anno
xvj. sepelit̃q̃ in basilica Petri: ac sedes eius
in morte dieb. xv. vacat.

Sergius. ij.

Sergius secundus: patria Roma
nus: patre Sergio e regione q̃rta: eo tempore pontificatum inijt.
quo Michael imperator constantinopolitan⁹
mort̃. Sunt qui Sergium pmo quidem os
porci appellatum fuisse dicant: ⁊ ob turpitu
dinem cognomenti Sergij nomen sumpsisse
eamq̃ consuetudinem ad nostros manasse.
vt q̃ pontifices crearent̃: suo omisso maioꝝ
nomina sibi inderent: licet ab omnib nō sit
obseruatum: vt cunq̃ est: constat Sergium
ex illustri familia ortum: nequaq̃ a maioribꝫ
suis degenerasse: adiuuantib eiuo pclarum
ingenium: Leone tercio: Stephano quarto.
Eugenio secundo: ⁊ Gregorio quarto: sub
quorum moribꝫ ⁊ doctrina ita vixit: vt solus
mortuo Gregorio dignus haberet̃ qui ponti
ficium munus obiret. Exarserat tum inter
Lodouici filios tantū odij ꝓter imperij diui
sionem: vt in antisiodorensi agro apud Fron
tanicum acerrime a Lodouico ⁊ Carolo ꝗ
Lotharium fratrem dimicatum sit: quo qui
dem multi vtrinq̃ cecidere. Lotharius enim
tandem victus Aquisgranum confugit: atq̃
inde q̃q̃ deturbatus instantib hostilib Vienna
nam cum coniuge ⁊ libēis se contulit. Inse
cuti ⁊ eo cū exercitu frēs: ad q̃s qdē placādos
ñ solū multi regni ipi⁹ pceres: ꝫ ex italia qdā
iussu Sergij pfcti sunt int̃ q̃s Georgi⁹ archi
episcopus Rauennas primus est habitus: q̃
cum secundo prelio apud Lotharium com
ponende rei causa esset: ac fortuna ad Lodo
uicum ⁊ Carolum inclinasset: totum comi-

tatum in plio amittens: eo enim cum triceñ
tis equitib venerat: vix solus e tanta strage
fuga, plapsus est. At ob hi pmunem toti⁹ re
gni calamitatem ⁊ interitum miserati: fede
ra pacis in hunc modum ineunt: vt pars illa
occidentalis regni: q̃ a Britannico oceano
vsq ad Mosam flumen ptinet. Carolo ob
temparet in eaq ef̃ Francorꝫ nomẽ manẽt:
vtq Lodwico Germania ptingẽt vsq ad re
ni flueta ⁊ trãs renũ qcqd genitor possedissꝫ.
Lothari us af̃ cum imperij titulo vrbem ro
mam obtineret cum Italia ⁊ ea pte Gallie:
q̃ olim narbonensis: nunc romana puincia
vocaf̃: huic autem addidere eam q̃ ptem q̃
inter Scalduꝫ ⁊ rhodanum fluuios Lotho
ringie nomẽ accepit a Lothario: vt arbitror
Rebꝫ autem ita ꝓpositis Lothar ius Lod
wicum filium: quem regni socium asciuerat.
in Italiam cum ingenti exercitu mittit: huic
socios addidit Brogonem metensem epm:
atq alios viros ecclĩasticos prudentia ⁊ au
ctoritate dignos: quorꝫ consilijs vtereť. His
autem adolescens nimia felicitate elatus: q̃
cunq iter facit cedib omnia ⁊ rapinis va
stat: incendit ⁊ dirruit. Verꝫ cum vrbi appro
pinq̃sset: eiq obuiam honoris causa Romã
ciues pdijssent: deposita ferocitate illa Gal
lica mitior esse cepit: q ei pter sniam ingredi
vrbem pacato agmine liceret. Prodeunt ⁊
obuiam ad pmum lapidem sacerdotes cum
crucib: ⁊ hoc cantu Benedictus q venit in
nomine domini osanna in excelsis. atq eum
vsq ad gdus sancti Petri comitanť: ibi pon
tificem offendens mutuo osculo: mutuaq sa
lute data ⁊ accepta ad argenteas portas sil
puenere clausas qdem. Tum pontifex: si pa
cato magisq̃ hostili animo ad nos venisti:
siq ad reipu. xpiane vtilitatem magis respi
cis q̃ ad voluptatẽ seuiendi pdandiue: meo
iussu ingredere: sin aliter animatus es: fores
ne tetigeris: nam sup̃ caput ensem habes sce
lerum omnium vltorem. Cum autem bono
animo esse pontificem iussisset: statim eⁿ iussu
fores patuere. Ingressi itaq pariter magna
romanorꝫ ac francorꝫ multitudine tum pce
dente tum sequente: cum ad altare beati Pe
tri puenissent: pcidentes simul omnipotẽti
deo ⁊ aplorꝫ pncipi gras egerunt: q sine vllo
maleficio res ex snia acta esset penthecostes
octaua. Verꝫ cum postea a multitudine mili
tum suburbia vastarenť: parumq abesset qn
vrbem pdandi causa irrumpent octauo ex q̃
venerat die videntib omnib q aderant Lo
dwicum regem oleo sancto inungit corona
donat. Italie regem decernit. Ad quem Si
ginolphus dux Beneuẽtanus salutandi ho
minis causa statim venit: q̃ qdem multitudi
ne ⁊ arbores truncate: ⁊ pecora distracta: ⁊
segetes (vt fit) in pabulũ equorꝫ succise sunt.
His itaq pontifex qcqd petiere honestum
pserti:n facile pcessit: quo citius ab vrbe di
scederent. Unde romani tyrannice immani
tatis metu liberati: sanctissimum pontificem
verꝫ xpi vicarium ⁊ vnicum patrie pentem
pdicabãt. Qui qdem ad ornanda templa cõ
uersus: basilicaꝫ sanctorꝫ Syluestri ⁊ Adar
tini vetustate collapsaꝫ restituit: in eaq vna
cum ipis pfessoribꝫ Fabiani: Stephani: So
therij: Asterij: Cyriaci: Mauri: Smaragdi
Anastasij: Innocentij: Quirini: Leonis: Ar
themij: Theodori: Nicandri corpa colloca
uit. Struxit ⁊ a fundamentis ad ipsius basi
lice latus in honorem Petri ac Pauli mo
nasterium: vbi continuo res diuina agebať.
Demum ob sanctissimⁿ pontifer re ecclĩasti
ca bene ac integre gubernata: tercio pontifi
catus sui anno moritur: sepeliťq in basilica
Petri. Vacat tum eius in more romana se
des mensib duob: dies. xv.

Leo. iiij.

Leo quartus: patria romanⁿ: pre
Rhadulpho: anno incarnatõnis
octingẽtesimo q̃dragesimo octauo
pontifex omnium psensu decerniť: ac merito
qdem. Vir em̃ fuit in omni vita puata etiam
religione: innocẽtia: pietate: humanitate: g̃
tia: liberalitate: doctrina ecclĩastica pcipue
insignis. Tante pterea prudentie ⁊ dutis
fuit: vt euangelij snia spentis astutiam: vbi
oportebat ⁊ colũbe simplicitatem imitareť.
Tam constanti af̃ fama impulsus Sergius
secũdus romanⁿ pontifex hoiem totus dutis
tis exemplar: ex subdyacono psbiterꝫ creat:
eũdemq titulo sanctorꝫ q̃tuor coronatorꝫ psbi
cit. Vñ postea mortuo Sergio ad lateranẽ
sem basilicam ductⁿ: ac in sede Petri collatⁿ
vt verⁿ ⁊ dignⁿ põtifex ab oib salutať. Pro
sculati sunt ef̃ eiⁿ pedes: q Ape aderant more
antiquum suantes. Sunt q arbitranť hui⁹
sanctissimi viri ozonib dũ pmotũ saraceno
rum rabiẽ naufragio dum onusti pda domũ
redeunt ꝓpescuisse. Nam supato apud Ta
rentum nauali plio Theodorio Michaelis
impatoris duce. Italiaq nemine obstãte lon
ge ac late populati: captaq Anchona ac di
repta: vexatoq item Dalmatico sinu: dũ leti

domum redeũt: volente deo ꝓcellis fluctuum obruunt. Liberat⁹ saracenoꝝ metu Leo: ⁊ sedilia in vestibulo atrij lateranensis posita ex marmore ꝓstruxit: ⁊ solariũ a Leone tercio inchoatũ pfecit. Instituit item pius antistes: vt quotannis a cũcto clero in basilica Pauli ipsi⁹ apli natali die hora vesptina celebrarẽt. Mandauit ꝑterea ne layc⁹ qspiam psbiteriũ ingrederẽt: duꝝ sacra fierẽt. Habito etiaꝝ suo iussu eisdẽ ferme diebꝫ supplicationes ad auertẽdam iram dei: quam freqntes terremot⁹ p̃ se ferebant. Crucẽ ꝗ quã Carolus romanoꝝ impator Constãtiniane basilice donauerat: furto gẽmis spoliatã mirũ immodũ exornauit. Hunc aĩ tante scĩtatis fuisse ꝓstat: vt ⁊ basiliscuꝝ ꝓpentẽ (quẽ latini regulum appellare pñt) suis oꝛonibꝫ e fornice sancte Lucie ꝓginis in orphea expulerit: cui⁹ alitu ⁊ veneno multi mortaliũ pierant: ⁊ incendiũ illud signo crucis extinxit: qõ diu p domos saxonum ⁊ longobardoꝝ vagatum diui Petri basilice appropinqbat. Hoc aĩ factum ẽ octaua die ab assumptõe bẽe dei genitricis: q dies postea vt fest⁹ celebrat⁹ est ñ lõge a basilica Laurentij martiris ex menia. Eo nanq loco ipsi⁹ ꝓginis templũ extabat: cui munificentissim⁹ pontifex multa dona ex argento auroue obtulit. Preterea ꝓo opus musiuum basilice sancti Martini ⁊ Sylueſtri in montibꝫ: incrustationemq pietum a Sergio inchoatam ipse pfecit: vt epigrãma indicat: qõ solum supest: nam pictura iam pdem coꝛruit: vel incuria hominum: vel vetustate ⁊ situ. Suo ꝗ iussu crux illa q̃ añ põtificem a subdyacono ferẽ ex auro facta: gẽmis ornaẽ. Nullum genus ornamenti relinqns: qõ ad dignitatem saluatoꝛis nr̃i ptinẽt Restituit ꝗ vrbis menia: ⁊ portas vetustate collapsas. Ad hec ꝓo. xv. turres pugnacula vrbis a fundam̃tis erexit: haꝝ duas pmarime necessarias: hinc dextra: hinc sinistra tyberis amnis posuit infra Janiculum ⁊ Auẽtinum ne subuehi naues hostium ad diripiendam vrbem possent. Idem ꝗ sua diligẽtia corpora sanctoꝝ q̃tuor coronatoꝝ inuenit: coꝛq templum in splendidiorẽ formam instauraui. Sanctos ipos sub altari collocauit Sempronianum: Claudium: Nicostratum: Castorium. His addidit ⁊ corpa Seueri: Seueriani: Carpophori: Victorini: Marij: Felicissimi Agapiti: Hypoliti: Aquile: Prisci: Agni: Narcissi: Marcellini: Felicis: Apollinis: Benedicti: Venãtij: Dyogenis: Liberalis: Festi: Marcelli: Id didit ⁊ caput sancti Prothi: Cecilie: Alexãdri: Sixti: Sebastiani: Praxedis. At ꝓo dũ his rebꝫ: vt sanctissimum vir dicebat: q̃ diligentissime vacaret: nunciareq; saracenos cum magna classe diripiende vrbis causa adueniare: ⁊ neapolitanos ac ceteros illi⁹ore maritime paulopt⁹ ipsi vrbi auxilio futuros ipse statim cum q̃nta potuit manu Hostiam pficiscit: eoq omnes auxiliares copias ꝓuocat: cum hostibꝫ dimicaturus si copiam pugnandi fecissent. Suos autem sanctissimus pontifex ad ꝓmunionem p̃mo adhortat⁹ vbi id obseqntissime fecissent oꝛonem ad deum bis ꝓbis habuit. Deus cui⁹ dextera beatum Petrum ambulantem in fluctibꝫ ne mergeret erexit: ⁊ coapostolum eius Paulum tercio naufragantem de pfundo pelagi liberauit exaudi nos ꝓpiti⁹ ⁊ ꝓcede: vt amboꝝ meritis hoꝝ fidelium tuoꝝ brachia contra inimicos ecclie tue sancte dimicantia omnipotenti dextera tua coꝛroboꝛenẽ ⁊ ꝓualescant: vt de recepto triumpho nomen sanctum tuũ in cunctis gentibꝫ gloriosum appareat. His dictis statim facto signo crucis pugnandi copiam fecit: q ita alacriter pugnam inieret: ac si victoriam certam sibi ꝓpositam videret: tandem ꝓo pt⁹ longum ⁊ acre certamen hostes supanẽ fuganẽq: multi in ipo p̃lio vtpote nauali perierẽ: plerique tamen viui capti: ⁊ Romam pducti sunt. Placuit etiam ciuibꝫ romanis quosdam ad terroꝛem non longe a poꝛtu romano furca suspẽdẽ: aduersante tamen Leone ob mansuetudinem ⁊ clementiam: qua potissimum insignis habebaẽ. sed ire obuiam multitudini in tanto presertim furoꝛe non licuit. Eoꝛum ꝓo opera: qui viui Romam pducti sunt: vsus est Leo in restituendis ecclesijs: quas ipse Agareni quondaꝝ dirruerant ⁊ incenderant in extruendis menibꝫ: quibꝫ vaticanum cinxit. Leoninamq vrbem de suo nomine appellauit. Idq potissimũ efficit: ne deinceps hostibꝫ liceret ecclesiam beati Petri vna vel leui incursione spoliare ⁊ incendere: vt ante consueuerant. Nõ caruere suis p̃cationibꝫ porte. In ea enim que ad sanctum peregrinum ducit: hec erãt in marmore cesa. Deus qui apostolo tuo Petro collatis clauibꝫ regni celestis: liganꝫ di atq soluendi pontificium munus tradidisti: concede vt intercessionis eius auxilio a malis nexibꝫ liberemur: ⁊ hãc ciuitatẽ quã nouiter te adiuuante fundauim⁹: fac ab ira tua imppetuum manere securam: ⁊ de hostibus quoꝝ cã ꝓstructa ẽ: nouos ac multipli-

ces habere triumphos. In secundo vero porta que apud Hadriani molem ad prata ducit: hec verba inerant. Deus q ab ipso hui⁹ mũdi principio hanc sanctam catholicaꝫ ⁊ apostolicam Romanam ecclĕiam ab hostib⁹ custodire ⁊ ꝓfirmare dignat⁹ es: iniqtatis nostre cirographum ꝓpitiatus emenda: ⁊ vrbẽ hanc quam tuo sancto nomini ꝑ apl'oꝝ Petri ⁊ Pauli suffragia nouiter dedicauim⁹: ab omnib⁹ inimicoꝝ insidijs securam pmanere ꝓcede. Tercio autez p̃catio erat in frõtispicio porte qua ibat̃ ad scolam Saxonũ: his verbis. Presta quesum⁹ omnipotens ⁊ misericors deus: vt ad te toto corde clamantes intercedente beato Petro apostolo tue pietatis indulgentiam cõsequamur: ⁊ vrbs quam ego famulus tuus Leo quartus ep̃us roman⁹ te auxiliante meo nomine Leoninã vocaui: nouoqꝫ ope dedicaui: vt secura atqꝫ illesa pmaneat: apud clementiam tuam iugiter exoram⁹. Hanc autem vrbem p̃mo põtificatus sui anno inchoatam demum sexto absoluit: eamqꝫ corsis quos saraceni ex insula depulerant incolendam dedit: assignatis viritim agris vnde viuerent. Sed miror in portis iplis aliam nunc inscriptionem legi versib⁹ hexametris ineptis qdem: quos certe Leonis nullo modo esse arbitror: licet sub eius nomine feranť. Ex manubijs vero saracenoꝝ dona q̃dam: tum ex auro: tum ex argento basilicis romanis obtulit. Sunt q scribãt eius mandato etiam basilicam sancte Marie in via noua edificatam fuisse: ⁊ turrim in vaticano apud sanctum Petrum quam adhuc cernim⁹. Fores p̃terea sancti Petri ab Agarenis direptas ex argẽto restituit. Synodum. vij. ⁊. xl. ep̃oꝝ habuit: in q̃ ex decretis maioꝝ suoꝝ Anastasium p̃sbiterꝫ cardinalem sancti Marcelli multis criminib⁹ cõuictum damnat: ⁊ ab ecclĕia reijcit: eo maxime q̃ parochiam suam ꝑ annos qnqꝫ ꝯ canonuꝫ instituta deseruerit. Colonias p̃terea ex Sardinia Corsicaqꝫ q̃ pulsis saracenis iam respirare cepant. Hostiam cultorib⁹ ꝓpter insalubritatem aeris ⁊ freq̃ntes direptiones vacuam durit. Lothario postremo egregie satisfecit: q delatione q̃rundam impulsus romam venerat: q̃ intellexerat Leonem trãsferdi impium ad constantinopolitanos ꝓsilia iniijsse. De delatorib⁹ in mendacio deꝓhensis (vt par erat) supplicium sumit̃: atz amicicia inter vtrunqꝫ integrat̃. Sunt q scribant Johannem scotum hui⁹ tempib⁹ fuisse: vir ĩ reb⁹ diuinis doctissimum: q in frantiaz veniens regis Lodouici iussu hierarchiam beati Dyonisij e greco in latinũ transtulit: nec ita multo p⁹ (vt aiunt) a discipulis stilo ꝓfossus perijt. Tanti sceleris causa nusq̃ tradit̃. Iferunt item Alidulphum Anglie regem ob religionem insulam vectigalem ecclĕie romane fecisse singulis nũmis argenteis in singulas domos q̃tannis collatis. Mortĭ at̃ Leo vir sanctissim⁹. ⁊ optime de ecclĕia dei: deqꝫ vrbe roma ac nomine xp̃iano merit⁹: ꝓsilio auctoritate: diligentia: doctrina: magnificentia p̃clareoꝝ opeꝝ anno pontificatus sui octauo: men. iij. die sexto. xvj. kalendas augusti: sepelitĕqꝫ in Basilica Petri. Vacat tũ sedes mẽsib⁹ duob⁹: dieb⁹. xv.

Johãnes. vij.

Johannes Anglic⁹: ex Magunatiaco oriund⁹: malis artib⁹ (vt aiunt) Pontificatum adeptus est. Mentit⁹ eiñ sexum cum femina esset adolescẽs admodum Athenas cũ viro docto amatore ꝓficiscĭt: ibiqꝫ p̃ceptores bonaꝝ artiuꝫ audiendo tantum ꝓfecit. vt Romam veniẽs paucos admodum etiam in sacris lĩis pares hẽret: nedum supiores. Legendo at̃ ⁊ disputãdo docte ⁊ acute tantum beniuolẽtie ⁊ auctoritatis sibi compauit: vt mortuo Leone in eius locum (vt Martin⁹ ait) omnium ꝓsensu pontifex crearet̃. Vlez postea a suo compsa: cum aliq̃diu occulte ventrem tulisset: tandem dum ad lateranensem basilicam ꝓficiscerĕt: inter theatꝫ (qd̃ colloseuꝫ vocant) a Neronis colosso: ⁊ sanctum Clementẽ dolorib⁹ circũuenta peperit: eoqꝫ loci mortua: pontificatus sui anno secundo: mense vno: dieb⁹ q̃tuor sine vllo honore sepelĭt. Sunt q hec duo scribant pontificem ipm q̃ ad lateranẽsem basilicam ꝓficiscĭt: detestandi facinoris causa: ⁊ viaz illam ꝓsulto declinare: ⁊ eiusdẽ vitandi erroris causa dum p̃mo in sede Petri collocat̃: ad eam rem ꝓforata genitalia ab vltimo dyacono attrectari. De p̃mo non abnuerim: de secundo ita sentio: sedem illam ad id pataz esse: vt q in tanto magistratu cõstituit̃: sciat se non deũ ꝫ hoiem esse: ⁊ necessitatib⁹ nature: vtpote egerẽdi subiectũ eẽ: vnde merito stercoraria sedes vocat̃. Hec q̃ dixi vulgo ferunť: incertis tũ ⁊ obscuris auctoritatib⁹. q̃ ideo ponẽ breuit̃ ⁊ nude institui: ne obstinate nimiũ ⁊ ptinacĭt̃ omisisse videar: q̃ fere oẽs affirmant: errem⁹ etiam nos hac ĩre cũ vulgo quanq̃ appareat ea. q̃ dixi ex his esse: q̃ fieri posse credunť. Sunt q vicãt hui⁹ tpib⁹ beati Vincentij corp⁹ e Valentia citeriozis Hispanie ciuitate a q̃dam monacho i

pagum albiensem vlteriozis Gallie deporta tum. Dicunt pterea Lotharium iaz grande natu: sumptu monachoz habitu filium Lodouicum impatozē religsse: q statim in Germaniam puinciaz rediens: omnes ad arma spectantes sua pntia in officio ptinuit.

Benedictus. iij.

Enedict⁹ terci⁹: patria Roman⁹ pze Petro. merito Bndict⁹ appellat⁹ est ob sanctitatem vite 7 rez diuinaz gram. Sub gregozio em militans: cū ab eo subdyaconat⁹ gdum accepisset: ita deinceps vixit. vt moztuo Leone vn⁹ Bndict⁹ tanti pontificis dign⁹ successoz hzet. Ad hunc itaq; pcurrētes oēs tanq; ad vnicū 7 benignissimū sidus a deo in ēras missum eum pontificē decernūt. Qui flens: 7 dū ac scōs tesles faciens: se neqq; dignū esse q tante sedi pficere dicebat. Acclamātibz itaq; oibz: 7 electōz approbātibz: inuit⁹ tandē pōtificiū munus suscipiēs: in atriū lateranēse pducit: 7 ī sede Petri collocat. Inde ōo ī eq albo sedēs ad ecclīam sancte marie ad pseepe duct⁹: iciunijs triduo 7 oznibz vacauit: dū rogans vt sibi licet sancte 7 integre ecclīam suā gubernare. Eo at pt⁹ die tercium itez venē oēs: 7 eius pedes de moze osculati sunt. Hi potissimū q Rodoaldi portuensis epi factōz secuti: alium nescio quē vel (vt qdaz volūt) Anastasium a Leone pōtificatu deiectū: hoiez igno tum pdie ei⁹ die Bndicto pferre conati fuerant: ß cognito erroze (vt dixi) veniam petētes in sniam bonoz tandē venē 7 hoīem sanctissimū de moze adozarunt. Idem fecē 7 Lodouici impatozis legati: ad pfirmandaz cleri ac pplī electōz Romam missi. Seqnti ōo die comitante pplo ad basilicam Petri deduct⁹ videntibz oibz: vt mos est: 7 antiq traditio dictat: pfect⁹ insignia pontificis suscepit acclamantibz oibz 7 plaudentibz. Tante em mānsuetudinibz fuit: tante dignitatis corpe 7 aīo vt tam in magistratu pstitut⁹ q̄ in vita pnata car⁹ oibz 7 gtus videret. Hic qdem ad cultum diuinū pversus: multas ecclias vetustate collabentes restituit: 7 dona pleraq; in eaundē sacria reposuit. Instituit pterea vt funeribz epi pbiteri aut dyaconi pontifex vna cum clero interesset honorādi corpis defuncti 7 pmēdande aīe gra: mādauitq: vt vicissim cler⁹ mortui pontificis fun⁹ celebraret. Ipse ōo qd instituit dum in vita essz: non ōbis tm ß re ipsa pprobauit. Sacerdotū em funeribz semp interfuit. Egrotos pterea inuisit: paupes aluit: desperatos 7 calamitosos psolatus est: viduas 7 pupillos acerrime tutabatur: His artibz vitam sanctissimam ducēs suo magisq; pplī romani tpe mozit pontificatus sui anno secundo: mense. vj. die. ix. Sepult⁹ est at añ fozes basilice beati Petri aplī. Interim ōo dies. xv. epatus vacat.

Nicolaus. j.

Icolaus prim⁹: patria Roman⁹ patre Theodozio bene ac sancte a teneris annis educat⁹: pmo quidem subdyaconus a Sergio: mox ōo dyaconus a Leone creat. In q ozdine adhuc pstitutus nullum genus pietatis omittens. Benedicti corpus suis manibz tumulo collocauit non sine multis lacrimis. At ōo cum pacto de moze funere creare altez pontificem necesse esset: cunqz iciunijs: vigilijs: oznibz instarent homines: vt talem a deo pseqerent pontificem: qlem amiserant: in basilica scti Dyonisij pfessozis atq; pontificis (eo nanqz ei⁹ rei causa puenerant) pt⁹ longaz psultatōz Nicolaum absentem pontificem creant: 7 fugientem in vaticanum: latitantemq; vitandi honozis causa pqsitum in atrium lateranēse pduxerunt: 7 nolentem etiam in solio apostolico collocarunt. Deinde ōo in basilica Petri psecratus: sumptaq; de moze pontificia cozona: multa cum Lodouico Cesare quitum aderat collocutus est: tum ad pontificatum: tum ad impium ptinētia. Cum ōo Lodouicus ipse ab vrbe discessisset: conscendissetq; in loco: quem romani quintum appellabant: eo pfectum Nicolaum ferunt: cum pceribz vrbis Rome itaq; honorifice susceptū vt impator ad mille passus pontifici obuiam factus ex equo descēdens eum freno manibz attrectato in castra pduxerit. Erat em tante veneratōis 7 maiestatis: tante eloquentie 7 doctrine: vt ab omnibz tanq; numen coleret. Habito autem simul longo 7 secreto colloquio post epulas osculoq; inuicem dato 7 accepto: ad vrbem pontifex redijt: quam qdem ex crescentia tyberis ita veratam inuenit: vt non nisi lyntribz de vico ad vicum transire liceret. Nam 7 ecclīam sancti Laurentij in lucina: 7 monasterium beati Syluestri: 7 totam illam planiciem: que a via lata ad radices tarpeie rupis ad viā argentariaz ad anētinū ducit ita occupauerat: vt istaē diluuiū vulgo putatū sit. Hac inūdatōne 7 mul-

te domus euerse sunt: ⁊ plures arbores euulse: ⁊ sata passim disiecta. ¶ Neq; hoc semel eo anno: sed itez decembri mēse Rome accidit. Emendare hec damna vel poti⁹ delinire pōtifex enixus: nullum gen⁹ officij ⁊ pietatis in ciues suos omisit. Interim ꝏ Michael theophili filius Constantinopolitane vrbis impator legatos cum muneribꝫ Romam misit q ⁊ limina apostolorꝫ ⁊ pontificem inuisezēt. Hec aī munera fuere: patena aurea: ⁊ calix aure⁹ iusti ponderis cum gēmis magne estimatōis. Hic est ille Michael: quem postea Basili⁹ psors imperij factus dolo necauit: vt solus impio potireī. Habiti sunt aī a pontifice pbenigne legati: ⁊ domum vicissim cum muneribꝫ missi. ¶ Nicola⁹ ꝏ pontificie dignitati admodum psulēs. Johānem archiepm Rauennatē ad sedem aplicam ꝓter obiecta crimina venire recusantez dignitate pduauit. Is autem Papiaz ad Ludouicum pfugiēs: ab impatore lr̄as pmendaticias ad pontificē obtinuit: ⁊ legatos q a pontifice impeērent: vt Johanni archiepo Romam ad cām dicēdam tuto pficisci liceret. qd̄ haud g̃uate pōtifex concessit. Johannes autem facta dicendi copia in magno psulum pcentu in domo Leonina nil aliud fassus est q̃ se maiestatis reū eē: ob eam rē ⁊ a pontifice ⁊ ab his q eo ī conuentu aderant se veniaz petere. Motus hac pfessione pontifex: ⁊ pcibꝫ q tum aderāt his pditionibꝫ Johannem in gr̄am recipit: vt se in pcilio de heresi purgaret: vtq; q̃tannis Romam se pfectuz pollicereī quoad fieri posset. Et ne electos eī canonice in flāminia epos psecrandi facultatem hēret nisi id sibi a sede aplica lr̄is concedereī: neue eosdez epos Romam pficisci quotienscunq; vellent phiberet: vtq; ei nullam exactionem: quam sacri canones non recipiūt: nullum morem: nullam consuetudinem introducere liceret. Postremo ꝏ ei sub anathematis pena mandatum est. ne de bonis eccl'ie qcq̃ immutaret aut decerneret inconsulta sede aplica: neue etiā pphana ei recipe liceret: nisi id placere summo pontifici intellexisset. Has autē sanctissimas iussiones tota synodus ita approbauit. vt ab oībꝫ ter acclamatum sit. Rectū iudicium summi psulis. Iusta diffinitio pastoris vniuersalis eccl'ie. Salubris institutō rpi: discipulis omnibꝫ placet. Omnes aī eadem dicim⁹: eadem sapimus: eadem iudicamus. Tum ꝏ Johannes videntibꝫ omibꝫ: eadem se pfuatuz iureiurando ⁊ scripto cōfirmauit. Atq; ita soluta synodo Johannes Rauennam ad suos redijt: liberatus autem hac molestia pontifex ecclesiam dei genitricis (que pus antiqua nūc vulgo noua appelaī) restituit: egregijsq; picturis exornauit. Regem bulgaroz cum omni puintia ad fidem xpi lr̄is ⁊ sanis admonitionibꝫ conuertit: eisdemq; bulgaris epos ⁊ pbiteros dedit: q neophitos in fide confirmarent. pulso photino: cui⁹ fraude in errorem bulgari dilapsi fuerant. Pacem pterea inter Lodouicum impatorem ⁊ Andalisium Beneuentanum ducem pposuit. Saracenos Beneuentum vsq; aliquando puagatos repulit. Postremo ꝏ approbante Lodouico impatore instituit: ne pnceps vllus secularis aut impator concilijs clericoz interesse auderet: nisi de fide agereī: licere tum ac par esse censuit. Sunt qui scribant beatum Cyrillum ex Chersona ponti sancti Clementis corpus Romam tum detulisse: idq; in ecclesia bis tempibꝫ sancti Clementis appellata: reconditum fuisse: nec ita multo p⁹ Cyrillum mortuum eo loci sepultum iacere. ¶ Nicola⁹ autez in omni genere ōtutis vnici viri exempli vir septimo pontificatus sui anno: mense nono: die. xiij. moriī ⁊ ante fores basilice beati Petri ex testamento sepeliī. Sunt q scribant p⁹ mortem e⁹ annis octo: mensibꝫ septem. diebꝫ nouem sedem vacasse.

Hadrian⁹. ij.

Adrianus secundus: patria Romanus: patre Talaro epo Sergio pontifici familiaris fuit: a cū q̃ aliqñ denarios q̃draginta dono accepisz. domū rediens dispensatori mādauit: vt eos pegrinis ⁊ paupibꝫ: q inuestibulo dom⁹ sue stabant errogaret. Facere ille mandata conatus: cum videret ne minime qdem pti tantula re satisfieri posse: ad Hadrianum redi ens: rem ipam exponit. Tum Hadrian⁹ accepta pecunia ad paupes veniens ⁊ ternos denarios singulis pstitit: ⁊ totidem sibi rei familiari satisfacturus refuauit: admirante dispensatore miraculo rei. Cui Hadrian⁹ vides inqt q̃ benignus ⁊ largus sit dominus his pserim: q liberales ⁊ munifici in paupe res sunt. Hac ⁊ alijs virtutibꝫ tanto in pcio apud omnes fuit: vt cum de pontifice creando fmo habereī: certatim omnes vnicū Hadrianum deligerent: quē etiam ab eccl'ia sancte dei genitricis ad psepe adlateranensem basilicam nolentē detulere: ac statim pontificem crearunt. ¶ Non est habita in tanto tumultu cuiuspiaz rō. Hanc ob rem Lodouici legati q e⁹ rei cā aderant indignati. qd̄ nusq;

(vt par erat) dum hec agerent interesse potu
issent: ⁊ auctoritatem impatoris in creando
pontifice interponē. Legatis at hac rōne sa
tisfactum est: q̃ dicerent multitudinis volū
tatem in tanto tumultu moderare non potu
isse: eos tñ recte facturos si viz optimū: quē
⁊ clerus ⁊ pl'us elegerat de more pontificem
salutarent. Fecere id legati: q̃q̃ aperte cerne
rent clez ⁊ pl'm eligendi pontificis totā au
ctoritatem sibi vendicare: ne deinceps pnci
pis cuiuspiaz nut⁹ expectaret. Forte et: vt li
bertas eccl'iastica tum inolescēt. Supueneze
a Lodouico impatore lre: qbꝫ romanos ad
modum laudat: q̃ summū pontificem sancte
⁊ integre creassent: non expectato alioz vo
to: q̃ forte ea in re ob ignoratōez psonaz mi
n⁹ iudicij habuissent. Qui em̄ fieri posse dice
bat: vt peg̃n⁹ ⁊ hospes dignoscē posset ī ali
ena repu. qs potissimū ceteris pferend⁹ sit.
Id maxime ad ciues ptinē: ⁊ ad eos psertim
q̃ cum inq̃linis familiariter vixere. Hadria
nus at pontificatū adeptus: omnia q̃ ad ho
norem summi dei ptinerāt diligent circūspi
ciebat: ōbis: exemplo: auctoritate: tum sua:
tum maioz vnumquēq̃z ad bñ beateq̃z viuē
dum cohortat⁹. Circūuentos etiam alioz iu
dicijs ⁊ potentia acerrime tutat⁹ est. Haberi
em̄ synodum Constantinopoli passus est: q̃
⁊ pulsus Photius vir seditiosus: ⁊ restitut⁹
Ignatius iam antea iniuria pulsus. Habi
ta etiam in eadem synodo longa ptentio est:
bulgari ne (quoz legati tū aderant) sedi ro
mane an pstantinopolitane subiecti essent.
Tandem ōo Basilio ꝑdicente romane sedi
adiudicanē. Quare Hadrian⁹ a bulgaris ro
gat⁹: vt viz vita ⁊ doctrina insignē in pvinci
am mittēt: cui⁹ auctoritate ⁊ exemplo in fide
xpi retinerenē. Tres sctissimos viros eo cū
summa pate misit: q̃ eccl'ias illas ex snia ad
meliorem cultū redigerēt. Hi at fuere Syl
uester subdyacon⁹. Leopard⁹ anconitanus:
Bñie⁹ taruisin⁹: q̃ rē oēm ex snia pontificis
breui ꝑposuere. Quāq̃ bulgari non ita mul
topt⁹ donis ⁊ pollicitatōibꝫ a pstantinopoli
tanis corrupti: pulsis latinis sacdotibꝫ gre
cos recepint: q̃ qdem seditio multoz maloz
incendia inē grecos ⁊ latinos suscitauit. Ha
drian⁹ ōo sese oibꝫ eccl'ie hostibꝫ q̃ad fieri po
terat obijciēs: cū mortuo Lodouico Carolū
filiū inunctur⁹ esset: moriē pōtificat⁹ sui an
no. v. men. ix. die. xij. Et⁹ at añ mortē ⁊ tribꝫ
diebꝫ sang̃ne apud Hziriaz pluit: ⁊ locuste
gallias mirūimmodū vastarunt tam calami
tose mortis indicia pmaxima.

Iohannes. viij.

Iohannes octau⁹: patria Roma
n⁹: pze Gundo: initō pontificat⁹
sui Carolū: q̃ tum Romaz vene
rat impatorem decernit. Hanc ob rē indig̃ti
duo Caroli Lodouici regis Germanie filij:
ꝑtractis vndiq̃z copijs in Ytaliaz descendūt
patruū Carolum impio simul ⁊ vita pnatu
ri. Is at tridentinos salt⁹ nepotibꝫ clausur⁹
cum exercitu Ueronā properās: apud Mā
tuam valitudine corrept⁹: venenata potione
moriē: quaz Sedechias iudeus quo medico
vtebat: curande valitudinis causa (vt credi
tum est) ei dederat. Ea re cognita Iohannes
pontifex omnibꝫ viribꝫ annitebat: vt Lodo
uicus rex Francie Caroli filius imperator
decernereē. Quo min⁹ at id faceret obstitere
romani pceres. Carolum tercium Germa
nie regem: q̃ cum fratre Carolo magno iam
partem Ytalie occupauerat: impatorem esse
cupientes. In tanta ōo seditōe cum nō dees
sent: qui etiam Lodouico fauerent pontifex
capiē: ⁊ in vincula conijciē. Hanc ob rem nō
ita multopt⁹ adiuuantibꝫ q̃busdam amicis
e vinculis plapsus: ad Lodouicuz cognomē
to balbum in Franciam ꝑfugit: vbi p annuz
immoratus ⁊ regem inuxit: ⁊ ꝑtrouersias
quasdam inter ecclesiasticos ortas sustulit.
Nam Gibertus neumanēsis episcopus Le
onem abbatem possessione monasterij sui vi
priuauerat. Erat em̄ monasteriū sancti Pe
tri: in quo beati Egidij corpus quiescebat.
Situs autem loci flauianus appellatus est a
valle flauiana: quam flauius quondam rex
beato Egidio donauerat: is postea eo loci in
honorem Petri ⁊ Pauli monasterium con
diderat. Multis itaq̃z epis ⁊ iudicibꝫ astan
tibꝫ pontifex cognita causa Leoni monaste
rium adiudicat. Arelate hec ꝑtentō extincta
est. vñ Iohannes abiens annuente Lodoui
co apud Trecas ciuitatem ꝑcilium habuit.
in quo ⁊ multa ad fidem ptinentia sunt insti
tuta: ⁊ flandris qui tum primum ex locis
nemorosis ad meliorem cultum venerāt eps
dat⁹ ē. Uez cū ytalia a saracenis vastareē:
cūq̃z iam mōtis cassini mōsteriū cepissent ac
diripuissent. Iobes romā accit⁹ adiuuātibꝫ
pncipibꝫ xpianis agarenoz magnā ptē yta
lia ac Sicilia expulit. Carolum preterea:
quo ei liberius in vrbe viuere liceret: im
perij corona donauit: terciusq̃z Carolus ap
pelatus est. Qui postea in normannos mo
uens. Franciam ⁊ Lotharingiam vastan

tes ita eos pdomuit: vt Rothifredus eorum rex pacem petere 7 fidem xpi suscipe coactus sit: quem impator in gratiaz recipiens e baptismatis fonte leuauit: vt scribit Anastasius q tum in pcio erat romane ecclesie Bibliothecarius: vir sane ita vtraqz lingua doctus vt e greco in latinum 7 septimam vniuersalem synodum: 7 hierarchiam Dyonisij Ariopagite: 7 vitas multorz sanctorz Karoli gra in latinum eleganter 7 docte transtulerit. Sunt q scribant Karolum ipsum multa monasteria condidisse: ac rem diuinam auxisse Sed hec eius precipua laus: q multos ad scribendum impulit. Nam 7 Adilo beati Amandi monachus: eiusdem sancti vitam accomodate pscripsit. 7 Johannes scotus quedam nostre religionis acutissime disputata grauissime composuit. Non caruit etiam hac laude scribendi Johannes pontifex dum adhuc priuatus essz. Dyacon9 enim pmi Gregorij vitam ꝗtuor libris egregie conscripsit. Cum vo in pontificatu annis decez: diebus duobus vixisset moriť: 7 in basilica Petri sepeliť.

Martinus. ij.

Artin9 secundus: natione Gallus: patre Palumbo: pt9 Johanem pontificatum inijt. Sunt q hunc Marinum vocent: quos ego similitudine scriptionis deceptos puto. Martinus itaqz: cui9 vita ideo breuior est: qz breui tempore in pontificatu vixit: impantibus apud Constatinopolim Leone 7 Alexandro Basilij filijs: in occidente vo Karolo tercio: que ab Johanne octauo coronam accepisse scripsim9: quenq̃ normam nos Galliam infestates: ita continuis plijs attriuisse: vt eos 7 fidem xpi: 7 leges victoris accipe cogeť. Sunt q scribant Martini fraude: vt in formoso dicetur Johannem pontificem ita seditionibus agitatum fuisse: vt ei in vincula conjecto aufugere necesse fuerit. Martin9 autem malis artibus pontificatum adept9. breui moriť. Annum em̃ 7 menses qnqz tantummodo in pontificatu vixit: nil dignum memoria gerens: vel ob breuitatem temporis: vel q nil tum accidit: quo nomen eius fieret illustri9: vel q dei nutu malis artibus principatus acquisiti veram gloriam vnicum optimi principis cibum amittunt.

Hadrianus. iij.

Adrian9 tercius. patria roman9 patre Benedicto: tanti animi fuit: vt initio pontificat9 sui statim ad senatum ꝓplinqz retulerit: anno domini octingentesimononagesimognto: ne in creando pontifice impatoris auctoritas expectaret: vtqz libera essent 7 cleri 7 ꝓpli suffragia: qo qdem institutum a Nicolao pmo tentatum potiusq̃ incohatum dixim9. Illectum credo hac oportunitate Hadrianum: q Karolus impator ab ytalia cum exercitu discedens in normannos rebellantes moueratur. Fuerat ei in animo gentem ingetaz omnino delere. At vo cum id difficile videreť: nec fieri sine magna suorz clade posset: partem illã Gallie ad incolendum his concessit: q vltra Sequanam flumen est: queqz hodie a gente ipa. Normandia vocať. Pendere ať quotannis vectigal Regibus Frantie sunt iussi: ne vi sed benignitate impatoris Karoli loca illa obtinuisse viderenť. Interea vo Gulielmus cognomento pius Aquitanie dux: 7 Aluernie comes: cum stirpe virili careret. Cluniacense monasteriũ in fundo paterno Burgũdie pago masticensi magnificentissimis operibus inchoauit eidemqz loco Bernonem abbatem pfecit: designatis puentibus: vnde monachi viuerent. Ante tempus vo Gulielmus moriens monasterium impfectum reliquit. Elbo comite pictauiense herede instituto: q rem ipam ex testamento curaret. Hadrian9 autem pontifex. de quo clerus ꝓplusqz romanus magnam spem ꝓcepat ob eius vtutem: 7 magnitudinem animi. anno pmo 7 mense secdo pontificat9 sui moriť: sepeliťqz in basilica Petri collacrimantibus omnibus 7 ingemiscentibus tantam pentem iniq̃ tpe tam repente sibi ablatum esse.

Stephan9. v.

Tephanus qntus. patria Romanus: ex via lata pre Hadriano pontificatum inijt. eo tempe q̃ normanni adiunctis sibi dacis omnem ferme Galliam ruptis federibus vastarunt. Time vo tante incursionis beati Martini corpus Turonis Altisiodorz deportatum est: 7 in ecclesia sancti Germani collatum. Accidisse miraculum tum ferunt: orta inter monachos discordia. cui potissimum sancto nomen ecclie ascribereť. Hanc ob rem discutiende ambiguitatis causa leprosus in medio vtriusqz sancti collocat9: ea parte sanať: qua ad Martinum vergebat: conuersus deinde in alterã ptem vtute beati Martini in-

teger omnino redditur. Hoc totũ a Germano hospiti suo tributũ credit: ne ꝗ sanctitate eius ob translationez quicq̃ diminutum videretur. Sunt qui scribant huius pontificis tempore Carolum cognomento grossuz qui iã annis .xij. imperauerat: potestate dectum ab optimatibus suis fuisse ob segnitiem corporis ⁊ ingenij tarditatẽ: in locũq̃ eius Arnulphum nepotem suffectum fuisse: qui septimus a Carolo magno imperator ẽ habitus. Hac itaq̃ perturbatione rerũ illecti bũmi gẽs scytbica: vt Vincentius ⁊ Martinus scriptores referunt: ĩ pãnoniã inferiorem ad cõsanguineos vngaros descẽdẽtes: pulsis ĩde gepidis ⁊ auaribꝫ ipam occupãt: ideĩ Geraniam hostili agmie mouentes ad Belgicã vsq̃ Galliã puenẽ: ferro ac flãma oia vastãtes. Stephan⁹ ꝯo ĩ tãta rerũ pturbatiõe sanctitate Luithprãdi ticinẽsis ecclesie dyaconi: valdridi Bauari: Berardi pictauiensis mirifice recreabat. Quoruz vita ⁊ moribus ita christiana fides inolenit: vt ⁊ monasteria multa ⁊ sacella magnis sumptibus in vtraq̃ Gallia sint cõdita. Moritur autez Stephanus pontificatus sui anno sexto: die .xj. vacat tum sedes diebꝫ quinq̃.

Formosus

Formosus portuensis episcopus post Stephanũ põtifex creatur: qui statim inito magistratu ecclesiam Petri principis apostolorũ leui picturã exornauit. Hic aliquãdo Johãnis pontificis seueritatẽ veritus: episcopatũ suũ deserens ĩ Gallias aufugit. Verũ cũ reuocatus redire abnueret: anathemate notatus. Romam veniẽs omni ecclesiastica dignitate priuatur: prophana ĩdumenta simul cũ moribꝫ assumẽs. Sunt q arbitrãtur hoc ideo formoso accidisse: q̃ eius cõiuratiõis cõscius ⁊ auctor fuerit: qua Johãnes capt⁹ ⁊ in vincula cõiect⁹ ẽ. Hac itaq̃ cõtumelia mot⁹ Formosus: ab vrbe discedẽs iureiurãdo affirmauit se nunq̃ postea vel Romã vel ad episcopatũ redituru. At ꝯo Martin⁹ pontifex Johãnis successor: hominẽ postea iuramẽto solutũ in patriã ⁊ pristinã dignitatẽ restituit: vnde ad pontificatũ nõ ita multo post largitione pot⁹ q̃ virtute cõtradicẽtibus quibusdã assumẽ. Arnulphus autẽ quẽ septimuz a Carolo imperatorẽ dirim⁹: primo quidẽ strenue sumptis armis normãnos adhuc rebellantes magnis cladibus pdomuit. Verũ postea nimio successu elatus: ita contumax in omnes tum vel maxime in ecclesiasticos factus est: vt dei nutu pediculari morbo breui consumptus sit. Huius in locũ postea suffectum Lodouicum imperatorẽ legitur: quez tamen nusq̃ habuisse imperij coronam accepimus. Hic autem (vt Martinus scribit) cum Berengario duce Foroiuliano a regibus longobadorum originem ducẽte: ⁊ Vui tum paternumq̃ regnum repetente armis decernens: euz primo quidẽ superat ⁊ vicit. Mox renouato prelio apud Verzonam Lodouicus superatus ingenti suorum clade: capitur ⁊ oculis priuatur. Vtq̃ ita imperiuz quo annis fere centum Frãci poriti sunt: demum in longobardos transfertur: imperante apud grecos Cõstãtino Leonis filio. Verum nescio quo fato accidisse dicam: vt vna cũ industria imperatorũ simul etiaz pontificum virtus ⁊ integritas defecerit: que quidẽ tempora in felicissima esse arbitror: cum auctoritate Platonis tales soleant esse reliqui ciues quales sunt in rẽpublicam principes. Ad formosum redeo cuius tempora ne omnino infelicissima haberentur effecit Remigij Altisiodorẽsis virtus ⁊ doctrina. Hic enim multa commentatus est: ⁊ scripsit in Matheuz potissimũ ⁊ pauli epistolas. Sũt qui scribant huius interpretationis auctorem fuisse Remigiuz remensem: non autem hunc de quo loquimur: vtcunq̃ sit constat vtrunq̃ Remigium doctissimũ fuisse. Formosus autem pontificatus sui anno quinto mense sexto moritur. Vacat tum sedes diebꝫ duobus.

Bonifacius .vj.

Bonifacius sextus: natione tusc⁹: in demortui Formosi locum pontifex creatur. Quantuz autem in põticatu vixerit magna cõtrouersia est. Pl⁹ enim alij: minus quidã temporis huic ascribunt. Sentio ego cũ pluribus: qui affirmãt pontificẽ hũc diebus tantũmodo ser ⁊ .xx. ĩ pontificatu vixisse. Hoc (vt credam) faciunt hystorie. in quibus nulla vel parua de ꝗ homine fit mentio. Quo enim mõ fieri posse: vt huius tẽpora sub silentio preterizentur: si annis duodecim (vt quidam referũt) in sede Petri vixisset. Ponere itaq̃ hũc hominẽ in catalogo summorũ pontificũ istitui: nõ propter res gestas: que nulle sunt. Quid enim geri in tanta breuitate tẽporis potuit. Sed quia legittime ⁊ recte pontifex creatus est. Moritur enim (vt diximus) põtificatus sui die sexto. ⁊ .xxx. sepeliq̃ in basilica Petri.

Stephanus. vj.

Tephanus sextus: patria Rõanus: Anagninus episcopus pontifex creat⁹: tãto odio plecutus ẽ Formosi nomẽ: vt statim eius decreta abrogauerit: res gestas rescinderit. Licet quidam scribant ipsum Stephanũ episcopatũ Anagnie a Formoso consecutum fuisse. Sed ego arbitror hoc odiũ ex ambitione ortum fuisse cum iaz eo deuenissent ecclesiastici: vt nõ coacti: vt antea: sed sponte ⁊ largitionib⁹ pontificium munus obirent. Hinc odium ortuz est quo etiam in mortuum Stephan⁹ seuiebat: q̃ ei antea impedimẽto fuisset: quo minus optata sede potiretur. Refert Martinus scriptor Stephanũ tanta rabie deseuisse. vt habito cõcilio corpus Formosi e tumulo tractum pontificali habitu spoliatum: indutum q̃z seculari sepulture laicorũ mandauerit: abscissis tamen dextere eius duob⁹ digitis: illis potissimũ quibus in consecratione sacerdotes vtuntur: in tyberimq̃z proiectis: q̃ vt ipse dicebat cõtra iura sacramenti Romaz ⁊ sacerdotiũ repetisset: quo a Johãne octauo iure spoliat⁹ fuerat. Magna fuit hec controuersia ⁊ pessimi exempli: cum postea fere semper seruata hec cõsuetudo sit: vt acta priorum pontificũ sequentes: aut infringerent: aut omnino tollerent. Quod hactenus certe ab optimis illis pontificib⁹: quorum vitas conscripsimus: alienũ fuit. Paulum certe abfuit: quin nostra tẽpestate Paulus secũdus venetus Formosi nomẽ (vt fit) sibi inderet: q̃ id nomẽ ei maxime conuenire videretur propter proceritatẽ corporis ⁊ maiestatẽ. Quo minus autem id faceret deterruere eũ cardinales quidã historie ñ ignari: ne ei post mortez id accideret: quod olim Formoso. Tulit id egre Paulus: quia nil ei preter hoc nomen ad summã felicitatẽ deesse videbatur. Interim ob ignauia pontificũ fretus Constantinopolitanus imperator Symbaticũ patriciũ protospatariũ suuz in Italiã cũ exercitu mittit: qui Beneuentum tercio mẽse postea q̃ obsideri ceptũ est. ĩ potestatem suam redegit. Possessum ante a lõgobardis annis. ccc. ⁊ triginta. Verum anno tercio post Guido longobardus pulsis grecis vrbez recuperat: atq̃z ita denuo ad lõgobardos recidit. Ad Stephanũ redeo: qui pontificatus sui anno primo: mense tercio moritur. Sedes autem eius ex morte trib⁹ diebus tum vacat.

Romanus.

Omanus patria romanus: vbi pontificatũ iniit. Stephani pontificis decreta ⁊ acta statim iprobat abrogatq̃z. Nil eniz aliud hi pontificuli cogitabant: q̃ ⁊ nomen ⁊ dignitatẽ maiorũ suorum extinguere: quo nihil potest esse peius ⁊ angustioris animi. Qui enim his artib⁹ nituntur: nulla virtute muniti: eo ꝯ loco abradere benemerẽtes conantur: quẽ ipi ob ignauiam ⁊ maliciam attingere non possunt. Neminem siquidem vnq̃ inuenies alienę fame inuidere: nisi qui omnibus probris contaminatus desperat: suum apud posteros celebre nomen aliquãdo futurũ: hi sunt qui fraude: malicia: dolo: maledicentia ꝯ humano genere benemeritos mordẽt: lacerãt: accusant: corrodunt: tanq̃ ignaui canes ⁊ inutiles. nec feris sese obijcientes ob timiditatem: sed vinctas ⁊ caueis inclusas mordentes. Commemorare tamen huius põtificis nomen libuit: quia de more Petri sedem obtinuit. in qua tercio pontificatus sui mense demoritur.

Theodorus. ij.

Heodorus secundus: patria rõanus: pontifex creatus vestigia seditiosorum sequitur. Nam ⁊ Formosi acta restituit: ⁊ eius sectatores in precio habuit: imperante adhuc in Italia (vt q̃dam volũt) Arnulpho: regnãte i frãcia Carolo simplici. Cõstantinoq̃z Leonis filio orientale imperiũ gubernãte. Quo quidẽ tẽpore saraceni Apuliã ĩgressi: occupatoq̃z sancti angeli mõte. magnã vim hominũ ⁊ pecorũ cepere. Verũ itali tumultuaria manu cõparata magna ex hostibus edita strage predam recuperãt. Agebanť hec in Italia. cuz Gulielm⁹ cognomẽto sectorferri Engolosime comes a Carolo caluo originẽ ducẽs. monasterio cartusiensi reliquias sanctorũ. q̃ incursionis normãnice tẽpore inde ablate fuerant. restitui mãdauit. Videbat enim seditionem inter populos orituram quiescentibus iam normannis. nisi in loco pristino reliquie collocarentur. Qui fuerint normanni haud satis constat. Sunt tamen qui dicant eos ex Norwegia in Galliam descẽdisse. At Theodorus vigesimo pontificatus sui die moritur. nulla magnopere de se relicta memoria. ob breuitatem temporis.

Iohãnes . ix .

Ohãnes Non⁹. patria roman⁹: põtifex creatus: Formosi causam in integrum statiz restituit aduersante magna populi romani pte: qua ex re tanta seditio orta est: vt Paulũ admodũ abiusto prelio abfuerit. Is autez Rauẽnaz ꝓfectus. iiij. z. lxx. episcoporũ habitu conuẽtu: z Stephani res gestas iprobauit: z formosi acta restituit diiudicans perperaz a Stephano factum: qui censuit eos iterum ordinandos esse: quos formosus ad sacros ordines asciuerat. Hoc tum accidisse putaueriz ego: cuz quia põtifices ipi a Petri vestigijs discesserãt: tum vel maxime: quia respublica christiana ignauos z desides principes habebat: quorum maxime intererat nauiculam Petri fluctibus exagitari. ne si gubernator aliquando resipisceret. pricipes ipos vt malos nautas e repu. deijceret. Deditus erat voluptatibus Arnulphus. nõ multum distabat a suo cognomẽto Carolus rex frãcie quem simplicez vel potius stoliduz vocabant. Hac autem opportunitate illecti vngari gens quidem fera z indomita hostili manu Italiam primo mox Germaniaz z Galliam ita inuadit nemine prope resistente. vt ferro ac flamma omnia quoquo proficisceretur absumeret nulli mortalium etati aut sexui parcens. Preterea vo aphri Calabryã ingressi. cum iam magnaz prouincie partez cepissent oppugnarentqz. Cosentiam eorum rege in oppugnatione ictu fluminis diuinit⁹ mortuo. passim dilabuntur z ad suos redeunt. Deus enim populi sui calamitez miseratus a principibus terze derelicti. tuz demum teluz suum in hostes christiani nomis direxit. quod nisi fecisset de nomine italico de ecclesia actum ꝓfectum tum putabatur. Ideo socordes z nullius pcij homines i pncipatibus tũ erãt. Iohãnes autẽ põtificat⁹ sui anno secũdo die. xv. moriens. nil de se dignum memoria reliquit nisi q seditiões q̃sdam prope extinctas reuocauit.

Benedictus . iiij .

Enedictus quartus patria romanus pontifex creatur ob eius humanitatẽ z clementiã. Verum nil suo tẽpore gestũ ẽ quod magnopere collaudari possit. Acciderat huic etati. qõ alijs iterdũ solet vt hominuz industria in quouis genere virtutis cõsenescerent nullis chalcaribus adhibitis. quibus hominũ ingenia ad laudem excitarentur. quod fieri a bene institutis populis optimisqz pricipibus consueuit. Cõstat enĩ (vt antea diri) Lodouicũ Arnulphi filiũ imperiũ paternũ repetere conãtem. eo tẽpore Verone captũ z iterfectum a Berigario fuisse atqz tũ primũ gen⁹ Caroli magni ignauia posteriorũ principũ tã Frãcie q̃ etiã Germanie iperij titulos amisisse. Verũ ẽ certe quod Crisp⁹ ait. q̃ orta sũt occidũt. q̃ aucta senescũt. Imperiũ ipsum magnũ habuit incrementũ. verũ postea pricipũ ac populi romani ignauia splẽdor ille romani nomis i obscuras tenebras cõuersus ẽ. tũ vel maxie vbi remisa exercitatione virtutis voluptatib⁹ se z thermis ad effeminãda corpora iuentis tradidẽ. Idẽ etiã accidisse pontificali dignitati dicere possum⁹. Sanctitate enĩ z doctrina. q̃ nõ nisi magnis laboribꝰ consumataqz virtute cõparantur. pontificũ decus sine vllis operibus. primo quidez auctum est inter tot hostes z obstinatos psecutores christiani nomis. mox vo vbi cuz ipis opibus lasciuire cepit ecclesia dei. versis eius cultoribus a seueritate ad lasciuiam. peperit nobis tanta licentia peccãdi nullo pncipe flagitia hominum tuz cohercẽte hec mõstra. hec portenta. a quibus ambitione z largitione sanctissima Petri sedes occupata ẽ. potiusq̃ possessa. Hec tum Benedicti laus est. q in tamcorruptis moribus grauiter et constanter vitam ducens. pontificatus sui anno tercio mense quarto moritur. Vacat tuz sedes diebus sex.

Leo . v .

Eo quintus. cuius patriam historici non ponunt pontificatum adept⁹ a Christoforo eius familiari dominandi cupido capitur. z in vincula conijcitur. quod quidez fieri nõ sine magna seditione z multorum interitu potuit. Quante enim auctoritatis pontificatus tũ esset vicio priorum pontificuz ex hoc vel maxime cõprehendi potest. q a viro priuato tãta dignitas vi z factione vno fere momento occupata est. Verum est certe quod dici solz plus auctoritatis dignitatis ex hominibus capere q̃ ex dignitatibus homines. vt in cẽsura romana apparuit: q̃ primo vt exiguus magistratus posthabita est. Verum vbi ciuitatis optimates obire munus illud dignati sunt: tantã ei auctoritatẽ tribuere. vt inter optimates infelix ꝓpe habereť. qui cẽsoriam

dignitatē cōsecutus in vita nō fuisset. Cristo
pherus itaq; sedē occupat. xl. Leonis in pō
tificatu die: quem ego pre dolore animi pau
lopost perijsse crediderim: q; ab eo potissi
mum honore spoliatus fuisset: quē ipse vt lu
pum domi aluerat: vt illud Theocriti enu
trito lupos qui te comedant.

Christopherus.

Cristopherus: cuius patria ⁊
cognomētū ob ignobilitatē igno
ratur. pontificatū malis artibus
adeptus male amisit. Septimo. n. mense di
gnitate ac merito quidē eiectus: monasticaq;
vitam vnicū calamitosorūq; refugium obire
cogitur. In monasteria enim tanq; in insu
las clerici male de ecclesia dei meriti tū rele
gabantur. Sunt qui scribant Cristopherū
deiectum pontificatu fuisse. Lodouico tercō
imperāte. alij hec tempora Berēgario asci
bunt. quē diximus e duce Foro iuliano im
peratorem creatū. q; in Italia oriundus es
set e stirpe longobardorū regū. quodq; etiaq;
in eo solo spes vnica imperij collocari tum
maxime poterat ob virtutem ⁊ nobilitatē.
Vt autem credam Berengarium tuq; impe
rasse facit. ⁊ pontificum qui ante fuere bre
uis vita. quos tanq; monstra quedam e me
dio breui deus sustulit. ⁊ ipsi⁹ imperatoris
tempus: qui superato Guidone duce spole
tano. interfectoq; Ambrosio comite bergo
mate quos primo hostes habuerat. accepta
a Formoso imperij corona annis. ix. vixit.
Quid vero postea Christophero acciderit
e pontificatu deiecto in Sergio dicetur.

Sergius. iij.

Ergius tercius: patria roman⁹:
patre Benedicto: pontificatum
iniens: basilicam lateranensēq; q̄
tum corruerat restituit. Cristopherū e mōa
sterio tractū. in vincula cōiecit. Rebꝰ deide
cōfirmatis in Gallias profectus. Lotharij
gratia ⁊ amicitia fultus. qui tum regnabat
in Italiā rediēs. ⁊ Cristopherū arctiore cu
stodia reuinxit. ⁊ Formosi acta ita improba
uit. vt denuo ad sacros ordines eos admitte
re necesse fuerit. quos Formosus antea sa
cerdotali ordine dignos cēsuerat. Neq; hāc
quidem ignominiam mortuo intulisse contē
tus. eius cadauer e sepulchro tractum ca
pitali supplicio ac si viueret afficit. corpusq;
ipsum in tyberim proijcit. tanq; sepultura ⁊
honore humano indignum. Ferunt piscato
res corpus ipsum inter piscandum repertū.
ad basilicam Petri detulisse. atq; dum fun⁹
celebratur sanctorum imagines que in tem
plo locate erant. corpus ipsum veneratas fu
isse. ⁊ ob eam rem creditum esse Formosum
iniuria quidem tali ignominia affectum fu
isse. Sed factū ne sit hoc a piscatorib⁹ haud
satis constat. viuente presertim Sergio: qui
Formosi factionem persequebatur. q; antea
ei impedimento fuerat. quo minus pontifi
catum consequeretur. Vide queso quantuq;
isti degenerauerint a maioribus suis. Illi
enim vtpote viri sanctissimi dignitatem vl
tro oblatam contēnebant. orationi ⁊ doctri
ne xp̄iāe vacātes. hi vero largitiōe ⁊ ābitiōe
pontificatū querētes. ⁊ adepti. post habito
diuino cultu inimicitias nō secus ac seuissi
mi quidā tyranni inter sese exercebāt. suas
voluptates. postea securi⁹ expleturi: cū nul
libi extarent. qui eorū vicia cohercerēt. Cre
diderim ego Sergiū hoc facere a Lothario
cōpulsum. q; Formosi opera a gallis in alie
nigenas imperiū translatū sit. Sergius aūt
his artib⁹ vitam ducens. septimo pontifica
tus sui anno mense quarto. die. xvj. moriē.
Cū pauloante ignee faces i celo ⁊ stelle mi
cantes. discurrētesq; preter cōsuetudinē sint
visē. Unde nō ita multo post vngari Italiā
cū exercitu ingressi. multas vicissim intulere
acceperēq; clades.

Anastasius. iiij.

Nastasi⁹ terci⁹. patria roman⁹.
eo tpe pōtificatū inijt. q̄ Landul
ph⁹ Bñuentan⁹ princeps grauī
plio i Apulia cum grecis decertauit ⁊ vicit.
Nā Patrici⁹ Leōis Cōstātinopolitani ipe
ratoris dux Italiā ingressus. se omnia breui
euersurū minabat. nisi Leoni Apere obtem
perarēt. Verū (vt dixi) Landulphi virtute i
petū simul cū loq̄citate omisit. quāq; vo a be
rēgario iā pararent copie que patritio obui
am fierēt. pl⁹ terroris q̄ viriū secū ferēti. A
nastasi⁹ aūt a quo nil memoria dignū gestū
ē. secūdo āno pōtificat⁹ sui moriē. ⁊ in basili
ca Petri sepeliē. Hūc tamen pontificez hac
vna in re laudare possum⁹. q; neminē eorū q
āte se i pōtificatu fuere ignominia aliq̄ nota
uēit. l'maledicētia psecut⁹ sit. modeste. n. ⁊ i
tegre vixit. nec i se qq̄ būit q̄ reprēdi possit.

Lando.

Ando patria rōan⁹. Anastasio
successit. h⁹ aūt vita ita obscura
fuit. vt ēt sint q cū inē pōtifices nō numerēt.
maxime autem Vicentius historicus. Ali
ter tamen Adartinus ⁊ Lusentinus sentiūt
horū ō numero ⁊ Bothifred⁹ ē. q scribit Lā

dum auctoritatem suam interposuisse. quo minus Berengarius 7 Rodulphus comitis Guidonis filius inter se decertarent. Sunt qui scribant Rodulphum apud Teronam Berengarium superasse: ac imperio tribus annis potitum esse. Magna enim tum erat inter Italos germanos 7 francos de possessione imperij concertatio. Unde et grauissima bella orta sunt: nec extincta sine multorum interitu: omniumq; puinciarum calamitate. Annitebantur tamen romani. Italicq; imperij nomen ī prouincia retinere obstantibus barbaris omnibus: licet duce 7 auctore tampreclari facinoris indigerent extinctis iam nō solum illis preclaris luminibus: que Italiam quondā per totum orbem terrarum illustrarūt: verum etiam sublato omnino 7 exciso illo egregio seminario: vnde tam preclare radices pullulabant. Lādus autem sexto pontificatus sui mense: die .xij. moriens in basilica Petri sepelitur.

Johannes.x.

Obānes decimus: patria romanus: patre Sergio pontifice: anno domini noningentesimonono pontificatum inijt. Presul Rauēnas is antea fuerat: episcopatu deiectus populi tumultu. Cerū Lando mortuo pontificatum adeptus spiritus militares magis q̄ religiōi deditos gessit. Indigebat huiuscemodi pontifice tum quidē 7 ecclesia 7 Italia. Naz greci (vt dirimus) Landulphi virtute supati: saracenos in Italia vocant: qui ex calabris 7 apulis in lucanos 7 campanos mouētes: vrbi Rome exitium se illaturos propediem minabantur. Hoc autē periculo motus Johannes: Alberico Hetrurie marchione in auxilium accito. habito delectu cum saracenis confligens 7 superans ab vrbis finibus submouit. Verum nil actum ea victoria existimans: nisi fugientes insequeretur: eos ad Lirim fluuium nactus (quem garigliianum vocant) apud minturnas tanta clade supat: vt de relinquenda omnino Italia cogitauerint: locaq; omnia ferme que in littore Italico obtinebant incēderint. Postea tamē mutata sententia occupato monte Gargano: īcursionib⁹ loca circūquaq; posita vexabāt. Interim vō Johannes in triumphi modum romam rediens: cum omnia sibi vēdicaret: Alberici odium ita in se concitauit: vt īgens seditio sit orta: qua quidem marchio pulsus Ortam proficiscens oppido munito 7 arce: vngaros premijs solicitatos in Italiam vocat: qui certe prouinciam ingressi: plus prope calamitatis Italie intulere q̄ olim saraceni. Pueros enim 7 virgines abducebant: grandioribus natu necatis: neq; ipsis quidem hetruscis pepercere: quos ex federe alberici intactos esse oportebat. immo vō magis in hos q̄ in ceteros italos seuitum est: incensis 7 euersis fere omnib⁹ oppidis que ipsi occupauerāt. Crediderim ego Berēgarium: qui tum Cisalpinam tantūmodo tuebatur: hostibus iter in Hetruriam dedisse: modo sine vllo suorum maleficio transirēt. Hac autem dulcedine prede illecti vngari: frequenter deinceps Italiam repetebant. Qua calamitate romani permoti: cum seuire in hostem preferocem 7 potentem nō possent. Albericum capiunt 7 obtruncant. Johannes quoque seditione militari: maxime vero a militibus Guidonis comitis captus 7 in vincula coniectus: ceruicali in os coniecto necatur pontificatus sui anno. xiij. mense secundo: die tertio. Cuius in locum alter Johānes subrogatur verum quia in sedē occupauerat: e loco statim deiectus connumerari inter pontifices non meruit.

Leo sextus.

Eo Sextus: patria romanus: legittimis suffragijs pontifex creatus: nil tyrannicuz in vita pre se tulit: integre ac modeste vitam ducēs: ac rei diuine consulens quantum illa tempora in tamcorruptis moribus patiebantur. Reuocare enim ciues ad concordiam temeritate. 7 stulticia priorum pontificuz adhuc tumultuantes: componere res italas: pacare externum hostem: propulsare barbaros a ceruicibus Italie conatus est: quo certe nil meli⁹ aut laudabilius in tam breui magistratu fieri potuit. Septimo enim mense. die quinto decimo pontificatus sui mozitur: sepelitur: q̄ ī basilica Petri magno sui apud romanos desiderio relicto.

Stephanus .vij.

Tephanus septimus: patria romanus: eo tempore pontificatuz inijt (vt quidam scribunt) quo vngari Alemaniā Saroniamq; populātes ab Henrico Germanie rege apud more spurgā ingenti clade superati sunt. Ferunt tum etiā Rodulphum Burgundiorum regē in Italiam hostili manu contra Berengariū secūdum descendisse: eumq; suorum fraude regno spoliatum ad vngaros cōfugisse: q̄ sumptis

armis. tercio anno post pulsum Berengarium in Italiā cū magno exercitu duce Salardo venientes. Papiam vi captam: ferro ⁊ igne magna ex parte vastarunt. At vo Italiā cū non satis virium in Rodulpho cernerent. Ugonē Arelatensem comitem in Italiam vocant. Huic autē non sine contentione tamen Rodulphus cedēs cuz hostes acriter instarent in Burgundiā sese recepit. Ugo vo non satis his fidens: qui se vocauerant. multos in exilium pepulit: qui quidez ad Arnoldum Bauarozū ducez confugientes: hominem regnandi cupiduz mouere copias in Italiam propellunt. Descendentem itaqz ex alpibus veronenses statim intra menia benigne ac comiter recipiunt. Verū Ugo in eum mouens cōmisso prelio hominem superat. Veronāqz statiz recipit. Adortuo autem apud Bauaros Berengario (vt alij volunt) apud vngaros Berēgarius tercius primi berengazij ex filia nepos in Italiā veniens: anno salutis noningentesimotrigesimoquinto imperio potitur. Sunt autem q hec que scripsi huius pontificis temporibus ascribant. Ego vo ⁊ priozum quozundā ⁊ sequentium temporibus assignanda credederim: cum ea que breuiter scripsi nō sine diuturnitate geri potuerint. Sed satis fuit in tāta scriptozū varietate ⁊ tēpozū oio aliqd scribere q̄ que sunt aliquādo gesta ob incertos auctozes omittere. Cōsulimus posteritati: nec ita supstitiosi sumus: vt nolimus ea credē: q̄ varij auctozes sparsiz ꝓscripsere. Huius quoqz pōtificis tēpozi merito ascripseriz sanctū Ugibertū nobilē Lothoringie principem: q Bemaltense cenobiuz propria impensa magnis opezis breui extruxit. Ferunt ⁊ hac tēpestate Spizeneum Bohemie ducē fidē christi tum primū recepisse. Nā duces antea qui Bohemie preerant: nūc demū reges appellantuz auctis opibus ⁊ copijs. At Stephanus cuius vita mansuetudinis ⁊ religionis plena fuit: secūdo pontificatus sui anno: mense vno: die duodecimo mozitur: iqz Petri basilica sepelitur.

Iohannes. xj

Iohannes vndecimus: patria romanus: patre Sergio pontifice (vt quidā volunt) eo tempore pōtificatum inijt quo sanguinis fons (vt Martinus ⁊ Vincentius aiunt) Genue lazgissime effluxit: future magne calamitatis indicium. Naz ⁊ Genua a saracenis ex aphrica venientibus tum capitur ac diripitur ⁊ vngari Italiam ingressi: longe omnia ac late populati sunt. Verum duz onusti preda Pelignozum fines attigissent: a Marsis qui repente arma ceperant opprimuntur: atqz ita predam omnem cum vita amisere. Scripsit tum multa Racherius ex monacho veronēsis episcopus factus. in exiliumqz Papiam ab Ugone rege missus: q̄ apte minuz in eis mores inueberetur. Ioh. autem pontificatus sui: anno quarto: mense decimo: die. xv. moritur. Vacat tum sedes diebus duodecim.

Leo. vij.

Leo septimus: natione romanus. Ugone ⁊ Lothario in Italia imperantibus: pontificatuz adeptus nil dignum memoria gessit. Huius autē tēpozā illustriozā fecere Spirenes Bohemie dux (vt Mar. refert) iusticia ⁊ religiōe insignis: ⁊ eius filius Viceslaus: nequaq̄ a patre degenerās: a fratre Boleslao interēptus ob regni cupiditatē: qui quidez Vinceslaus postea in sanctos referri meruit: cōprobata eius vita. ⁊ post mortē editis. Leo autem pōtificatus sui anno tercio: mense sexto: die decimo moritur: ⁊ in basilica Petri sepelitur. Vacat tum sedes dies tres.

Stephanus. viij.

Stephanus octauus: natiōe germanus: pontificatum iniens: ita a romanis seditionibus vexatus est vt nil memoria dignū ab eo geri potuerit imo vero (vt Martinus refert) in tanta seditione mutilatus turpiter aliquādiu vitaz duxit: cum ob inhonesta vulnera prodire in publicum erubesceret. Parabat quidez rex Ugo tantam iniuriam vlcisci: sed ipso apparatu moritur: cui quidem Lotharius filius in regno succedēs: hac de re nullam mētionem fecit: vel q̄ populi Romani amicus esset: vel q̄ breui regnauit: biennio enim tantum post mortē patris superuixit. Otho autem germanozuz rex Vinceslai Bohemie regis mortem vlturus in boleslaum qui fratrē per scelus interfecerat copias mouens: hominem tandē post multas illatas acceptasqz clades in potestatem suam redegit. Stephanus vo pontificatus sui anno tercio mense quarto: die. xij. moritur. Vacat tū sedes diebus decem.

Martinus. iij.

Artinus tercius: patria roman⁹ mansuetudinem ⁊ placabilitatez Stephani septimi imitatus est: pontificatum enim adeptus: bella omittēs: religioni sese totuz addixit: templa vetustate collapsa instauzans: pauperes elemosinis pascens. Non caruit tamen huius temporibus Europa ipsa bellica rabie. Nam cum Otho anniteretur italiaz ingredi aduersante Lothario: magne cedes vtrinqz commisse sunt. Adhoztante tamen eos Martino pontifice: vt ab armis discederent: tum vel maxime cum vbiqz fame ⁊ penuria rerum oīm laboza retur: succisis vndiqz azboribus prostratis segetibz: ⁊ abductis grauissimo bello colonis ac pecoribus. Apud Cōstantinopolim quoqz tumultuatuz vehementer est. Nam ciues ipsi Constantinum impatozem captum: abraso capite in insulaz relegarūt. Verum non ita multopost Constantin⁹ Leonis filius imperiuz adeptus: seditiosos ciues eadem turpitudine tātum affectos: qua ipsi Constantinum notauerant in eandem insulam exulatum mittit. Martinus autez tercio pontificatus sui anno: mēse sexto: die decimo mozitur: ⁊ in basilica Petri sepeliztur. Eius autem in mozte sedes romana diebus duodecim tum vacat.

Agapitus. ij.

Gapitus secundus: natione romanus: ardente tumultu bellico italia pontifex creatur. Vngari enim tum etiam hostili manu italiaz ingressi: iam fere omēz oraz transpadanā occupauerant cuz Henricus bauarie dux sumptis ꝓpere armis: ꝓparatoqz exercitu ī ꝓunciaz mouēs: ñ sine magno incolaꝝ incōmodo duobus ḡuissimis p̄liis eos supat: ac ꝓunciā omēz ab aqleia papiā vsqz occupat. Vnde ñ ita multopost ꝓpere in austriā discessit: q ia aduētare Berengariū cū magno exercitu ītellexerat. Potitus aūt italia Berēgarius impatozis nomē sibi indit: filiūqz Albertuz regē italie nūcupat: ꝓiecta in carcerē Alūda Lotharij fratris filia: ne papiā vzbē totalē repeteret. Interim vo agapitus pōtifex: italieqz ꝓceres ꝓgnita berēgarij supbia: q oia sibi ꝓtra ius fasqz vēdicaret: Othonē germanie regē in italiā vocāt: q qdez per Forūiulij ꝓunciā cū qnquaginta milibz hoīm ingressus: ꝓturbatis statim e regno Berēgario ⁊ Alberto: Aludā Lotharij filiā e carcere ductam in vxozē accepit: ex q̄ postea filiū suscepit: cui Othoni scdo nomē fuit. Otho tñ italia ꝓcedēs hac moderatōne vsus ē: vt berengario ⁊ alberto gubernāde ꝓuīcie arbitriū ꝓmiserit: ꝓpositis int̄ pōtificē ⁊ berēgariuz rebz. Idē q̄z otho Ludouicū regē frācie magnis eo ꝓpere ꝓductis copijs iuuit: quē ꝓceres ꝓuincie adiuuāte Vgone parisiozū comite ipi⁹ othonis sozozio ꝓpe e regno ꝓpulerāt. At vo Albert⁹ berēgarij fili⁹: q tū rauēne pēzat: Comaclensiū classe ⁊ auxilijs fretus: mezcatozes venetos aduersante Agapito pōtifice infestabat: vñ veneti ira incēsi cōpatis ꝓpere qbusdā nauigijs comaclū expugnatū incēdūt. Bū hec itaqz ꝗ mō agerētur: agapit⁹ pōtifex vir innocēs: ⁊ reipu. xp̄iane amatoz: pōtificat⁹ sui anno. ix. mēse. vij. die x. mozit̄. Eo fere tēpe: q̄ Oddo cluniacensis monasterij abbas ī dño qeuit. Cui⁹ qdē discipulus habit⁹ē Bomaielis vir mīe scītatis ⁊ monastice discipline restitutoz.

Iohannes. xij.

Ohānes duodecim⁹: patria roman⁹: de via lata p̄ris albzici potētia fretus pontificatū occupat. Octauian⁹ is qdē p̄mo vocabat̄: hō sane ab adolescētia oīb ꝓbzis ac turpitudīe ꝓtaminatus: venatōibz magis sīqd tēpis a libidinibz superat q̄ oz̄oni deditus. Erāt tum rome duo ānui ꝓsules: ex nobilitate prefectus vnus: qui ius ꝓpl'o diceret. Ex plebe autem decbarcones. xij. creabāt̄: qui vicē senat⁹ gererent. Nō carebant aliq̄ ditōne romāi. Nā ⁊ vicina hetrurie oppida int̄ vzbeuetanū tudertinūqz agꝝ: ⁊ qcqd a neapoli beneuētoqz a marsis a reatinis ad vzbez spectat: romane ciuitati obtemperabat. Ulteriozā partim greci: partim saraceni occupauerant. Quis tum picenū spoletinūqz agꝝ obtineret incertū est. Octauian⁹ itaqz patris potētia in satis libera ciuitate fret⁹: pōtificiū mun⁹ humeris suis nequaq̄ conueniens sibi desumi. Hac quidez indignitate moti duo cardinales litteris Othonem obsecrant: vt clez populumqz romanum e manibus Berengarij Iohannisqz duodecimi vendicare conetur: aliter christianam fidem vna cum imperio perituram. Otho eniz tum magno in precio erat domito bodeslao (vt dixi) bohemie rege supatisqz trib⁹ ḡuissimis p̄liis vngaris ger-

maniam vastantibus: ac captis tribus eorũ regulis: quos germani contradicente imperatore vitam finire laqueo coegere. Interim vo dux Otho expectaretur re per indices patefacta: Johãnes pontifex cardinales ipsos capit: ⁊ huic nasum: illi vo manum abscindit. Hanc ob rem Otho in italiam mouens primo quidez Berengariũ ⁊ Albertũ filiuz in potestatez suam redigit: alterũq; constantinopolim: alterũ in austriam relegat. Mox vrbem ingrediens ab ipso Johanne honorificentissime suscipitur: coronaturq; (vt qdaz tradunt) accepto germanie pannonieq; titulo: quod reliqui imperatores ceinceps obseruarunt. Translato tum primum ad germanos imperio. Alij vo a Leone octauo: ꝛc q̃ paulopost dicemus hoc factum existimant: quorum opinionez Gratianus in decreto secutus est: priorem sententiam Ricardus ⁊ Lusentinus non improbant. Lateranensis autez bibliothecarius Othonem Johãnis tempore romam venisse scribens: de coronatione eius nullam mentionez facit: adeo cõfusa sunt ⁊ pturbata hec tempora scriptoruz negligentia ⁊ incuria. Otho autez composito aliquantulum statu ciuitatis cum Johãne secreto collocutus: hominez primo blande appellando a flagitijs deterrens: ad virtutem adhortabatur: vez cuz nequaq̃ moueri e sententia verbis euz cerneret: ad minas cõuersus concilium indicit conuocatis episcopis italie: quoruz iudicio vita sceleratissimi hominis diiudicaret. Is itaq; iudicium bñ sentientium reformidans in Hernicos aufugit: in siluisq; more fere aliquandiu delituit. Hanc ob rem Otho persuadente clero: Leonem romanũ ciuez lateranensis ecclesie scriniarium pontificem creat. Dez abeunte imperatore Johannis cognati ⁊ clientes pulso Leone Johannem ipsum reuocant: quez q̃dem diuinitus eisdez ferme diebo perijsse creditum est: ne ecclesia dei pniciosa seditõe iaz glisescente labefactaret. Sunt qui scribant hũc sceleratissimũ hoiem vel hoc monstrum potius in adulterio deprehensum ⁊ pfossum interijsse. Dez nõ ita ꝗ leuata seditio ẽ. Nã romani mortuo Johanne in eius locuz Benedictum subrogant: idq; ab impatore q̃ tuz Spoleti erat confirmari contendũt. At imperator iratus: nõ soluz romanos vtpote iniqua postulantes a se repulit: verũetiã eosdẽ armis (vt postea dicet) coegit abrogato Benedicto Leonem suscipere. Ferunt multa ꝓdigia tum in italia apparuisse. Nam ⁊ lapis de celo mire magnitudinis cecidit: seuiente ventoz atq; hymbrium procella: ⁊ in vestibo multoz signum crucis ac quidez cruente diuinitus apparuit. Que quidez portenta indicare magnas clades ⁊ calamitatem ecclesie multi interpretabant. Johannes aũt viroim qui vnq̃ ante se in pontificatu fuere pniciosior ⁊ sceleratior: pontificatus sui anno nono: mense tercio: die quinto moriẽ. Eius vo in morte sedes in seditiõe dies duodecim tum vacat.

Benedictus. v

Benedictus quitus: patria romanus: ex dyacono in seditione põtifex creatur ab his potissimuz q̃ Johanni cognatione factõeq; coniũcti fuerant: egreferentes Leonem ab Othone Johanni antelatuz. Dez cum imperator hanc electõez nequaq̃ probaret: romanos id maxime expetentes a se repulit: eosq; ferro ⁊ flãma omia circa vrbem posita vastans: cõpulit pulso Benedicto vel dedito potius Leonem suscipere adactos sacramẽto: nil se eaz rerũ immutaturos: quas ipse imperator in re potificia ꝓstituisset. Compositis autẽ hoc modo rebo: Otho in germaniã rediens: secũ Benedictũ ipsum duxit: qui non multopost dolore animi apud Hayspurgam moriẽ: vbi relegatus erat. Vixit aũt in pontificatu mẽsibus sex: diebo qnq;. Sedesq; ceinceps diebus viginti vacauit.

Leo. viij

Eo octauus (vt añ dixi) ꝓtoscrinari⁹: a clero ꝑl'oq; romano pulso Johãne pontifex creat. Nã cũ Johãnes flagitiose nimiũ ⁊ intempanẽ viueret: instarẽtq; rõni apud impatorẽ: vt alterũ põtificẽ abrogatoq; Johanne crearet: rñdit electõez ad ꝑl'm ⁊ clez ptinere. Eligezẽt quẽ maxie idoneũ putazẽt se eũ statiz approbatuz. Vñ cũ Leonẽ eligissent quẽ ipse ꝓfizmauerat: deinde mutata snia abrogato eodẽ Bñdictũ suffecissent: irat⁹ Otho eos vi ⁊ armis ꝓpulit dedito etiã bñdicto leonẽ suscipe qui statim romanozum inconstantiam pertesus: auctoritatez omnez eligendi pontificis a clero populoq; romano ad imperatorem transtulit. Verum Leo in pontificatu non diu vixit. Anno enim primo: mense quarto moz itur.

Johannes.xiij.

Obānes terciusdecim⁹: narniensis ep̄us: patria roman⁹: pr̄e Johāne ep̄o Leoni successit. Verum romani inita iaz ꝓsuetudīe pellēdi pōtifices huc ꝗ seditōnib⁹ fatigāt. Accersito.n. Jofredo cāpanie comite latteranēses edes vi irrumpētes Johānē capiūt: captūq; p̄mo ī Hadriani molē pducūt: mox inde hoiez in cāpaniā exulatū mittūt. Vex iterfecto Jofredo ei⁹q; vnico filio a Johāne cāpano p̄cipe: pōtifex vndecio mēse sui exilij romam ꝓpere redijt. Otho p̄terea ꝓgnita pōtificis calamitate cū Othone filio ingētibusq; copijs magnis itineribꝰ romā pueniēs: ꝓsules z p̄fectū cū decarchonib⁹ captos in vincula cōijcit: scitur⁹ piuratōnis capita. Questionib⁹ aūt re ꝓgnita: ꝓsules ī germaniā mittūt: Decarchones vo laqueo suspēsi penas statim dederē. Petrus aūt vrbis prefectus maloꝝ oīm fons z origo: diu cū ignominia p publica vrbis loca tractus ac virgis cesus: in germaniā vinctus mittit. Sūt q scribāt Petꝝ ip̄m excarnificandū pōtifici traditū abrasa barba: capillis suspensuz ad caput equi Cōstātiniani aliquādiu stetisse: vt ei⁹ exēplo talia facinora malefici declinarēt. Inde aūt ablatū asinoq; supimpositum verso ad clunes vultu z manib⁹ sub cauda ligatis: atq; ita p vrbem ductū: z virgis cesuz fere vsq; ad interitū fuisse: postea vo in germaniā exulatū missum. Hac etiā seueritate exēpli gr̄a in Jofredū a Johāne p̄cipe cāpano (vt dixim⁹) cesuz imperator vsus est: vt ei⁹ ac filij cadauera e loco sacro tracta ī Aphanū p̄ijci iusserit. Interea vo Selaui qui Hadriani tercij pōtificis: z Sueropyli p̄cipis dalmatie tuꝝpe fidē xp̄i suscepant: in italiā traijciētes: saracenos ingēti clade supatos e mōte gargano deiecerī. Hoꝝ aūt exēplū z virtutē imitati vngari reliquias saracenoꝝ ita attriuere: recuperata Losentia iā ab hostib⁹ capta: vt otboni magni otboīs filio eo cū exercitib⁹ misso: haud difficile fuerit reliqas bellorū absoluē. Nec ꝓtentus saracenos cedere: grecos q̄z qui cuz mauris federa inierant grauissimis prelijs ita pdomuit: vt eos fere oīni calabrya z apulia eiecerit. Sūt qui scribāt idcirco othonem grecos ꝓsecutum fuisse: quia Nicephorus constantinopolitanus impator filiā iaz ei pactam in matrimonium daturum se negabat. Constat tamen Othonem ipsuz adolescentem egregiuz pulso Nicephoro: z Johannē filiū in imperio confirmasse: z Theophaniam sororem in vxorem accepisse: quā quidem Johannes terciusdecimus vna cuz marito apud lateranensem basilicam corona imperij exornauit annuēte Othone sene: qui filium consortem imperij creauerat. In tanta autem z tampublica leticia campana ecclesie metropolitane nomen a Johāne pōtifice consecuta est. Otho vo in germaniam proficiscens senio confectus Vienne moriť: quez non ita multopost Johannes pontifex sexto pontificatus sui anno: mense vndecio: die quinto subsecutus est. Eius in morte dies tredecim sedes tum vacat.

Benedictus.vj.

Enedictus sextus: patria romanus: Johāni in pontificatu z calamitatib⁹ successit a Lynthio ei romano ciue z quidez p̄potenti captus: in Hadrianam molem (quam sancti angeli arcem nunc vocant) custodiam noxiorum vel potius innocentium includitur: eodemq; in loco non multopost strangulatur: vel (vt Losentinus refert) fame moritur. De tanta iniuria nullam sumptam esse vindictam: vel a ciuibus romanis aduerse factionis: vel ab Othone imperatore non possum ego nō admirari: presertim cum Otho ipse vir optimus sit habitus: z ecclesie romane defensor acerrimus. Sed vereor ne talia fuerint Benedicti merita: quale premiū a Lynthio cōsecutus est. Male tamen a Lynthio actum est: neq; enim ad se pertinebat etiam si Benedictus graviter deliquisz: pontifici manus inijcere. Sed heu vt rerum omniū vicissitudo est. Nam romani pontifices nostra etate romanos ciues: aut deliquētes: aut ob potētiā suspectos: eo loci tanq̄ in Tullianū carcerē includunt z macerant. Crediderim ego Othonem alijs negocijs implicitū: romano pōtifici p̄stare auxiliū nequisse: ob ēq̄z rem ano p̄mo: mēse. vj. pōtificat⁹ sui mortuū eē.

Donus.ij.

Onus secūd⁹: patria roman⁹: tāte modestie fuit: vt si nihil ī pōtificatu gesserit q̄ magnope laudarēť: nō tamen vel aliqua iniuria affectus vel ignominia annotatus est. Huius autem tempora: ne omnino obscura essent: effecere res quedam: tum a principibus quibusdaz: tum a sanctis viris geste. Nā Baian⁹ artis magice peritus bulgaroꝝ p̄ceps ita Ba-

filium ⁊ filium Constantinum byzantinos principes bello vexabat: vt Paulum ab capienda vrbe regia abesset negligentia grecorum prope vrelicta. Inita tamen sunt inter eos federa: lz non equa: ⁊ pax composita est. Adalbertus autez bohemus pragensis episcopus tante sanctitatis tum habitus est: vt diuino spiritu impellente in pannoniam descendens: ⁊ regem vngarorum baptizauerit: ⁊ omēs prouincie episcopos ad bene de vo promerendum exemplo ⁊ vita instruxerit. Profectus deinde in prusiam dum fidē christi q̄ diligentissime predicat martirio coronatur. Ferunt ⁊ beatum Eduardum anglie regem sanctitate in precio tum habitum fuisse quem certe nouerce dolis ⁊ fraude interfectū constat. His addit ⁊ Ricardus scriptor sanctum Maiolum abbatem: qui in cluniaco magnum sui apud posteros vita ⁊ miraculis exemplum reliquit. Bonus autez anno pontificatus sui primo moritur: ⁊ in basilica petri sepelitur: diebus tm̄modo duobo sedes tum vacat.

Bonifacius. vij.

Onifacius septim⁹: cuius ꝓgnomen ⁊ patria ob ignobilitatē credo reticetur: pontificatum malis artibus adeptus male etiaz amisit. Naz in ito magistratu conspirantibus simul bonis ciuibus relinquere vrbem coactus: preciosissima queqz e basilica petri subtrahens: cōstantinopolim confugit: vbi tandiu substitit quoad diuenditis que sacrilegio abstulerat magnam vim pecuniaruz comparasset: quibus tanq̄ adminiculis occupande tyrannidis fretus vrbem repetit: ciues romanos lazgitione corrupturus. Obstabant conatibus suis viri boni: maxime vo Johannes dyaconus cardinalis: quem captum adiuuantibo quibusdam pezniciosis hominibus: oculis statim priuauit. Atqz ipse tantorum malozz auctor glisescente maiorem immoduz seditione: siue timore: siue penitentia patrati sceleris turpiter vitā finiuit. Vide queso quantum degenerauerint hi pontifices a maioribus suis: qui hanc rempublicam christianā tamamplam tamqz magnificam suo sanguine nobis reliquere. Pontifex romanus sacrorum pater ⁊ rex: sacra ipsa furto abstulit: ⁊ qui vindicare sacrilegia debuerat tanti sacrilegij factus est auctor. Hoc autem contingere in quauis repu. consueuit: quando pl⁹ malorum ambitio ⁊ auaricia valet q̄ bonozz virtus ⁊ grauitas. In clerum igit̄ deligendi essent: quozuz vita ⁊ doctrina probata sit: nō autem hi qui cuz nil virtutis ⁊ religiōis habeant ambitione ⁊ largitione sibi potentiam querunt. Vixit autem Bonifacius in pontificatu mensibo septez: diebus quinqz. Vacat tum sedes dies viginti.

Benedictus vij

Enedictus septimus: patria romanus: statim inito pontificatu Arnulphum episcopum remensem seditione quozundam pulsum habita synodo in integrum restituit: eo maxime tempore quo Otho secundus ⁊ Henricuz baua rozum ducem rerum nouarum cupidum p domuit: ⁊ in Lotharium mouit: qui lothozingiam romani imperij prouinciam occupauerat: Aquisgranensemqz agruz populatus fuerat. Otho autem superato Lothario: vastatisqz suesionum agris: ac incensis parisiorū suburbijs: dum in patriam copias reducit: apud auronam fluuium non nihil incommodi accipit. Deinde vo comparato maiore exercitu in italiam contra Basilium ⁊ Cōstantinum imperatores grecorum veniens: quiiam calabryam ⁊ eam partez italie occupauerant: que ad Siciliam vergit: apud basentellum superatus: scapham conscendens: salutem sibi fuga querebat. A piratis aūt forte fortuna captus: in Siciliam defertur. Deinde Siculi redempto homine ac Romam misso: de piratis supplicium sumpsere. Otho deinde comparato satis iusto exercitu animaduertere in romanos ⁊ beneuentanos constituerat: a quibus initium fugiendi factum fuerat: dum ad Basentellum contra grecos pugnaretur. Agere id in romanos min⁹ tutum visum est. In beneuentanos itaqz conuersus: vrbem capit ⁊ incendit: translato in de sancti Bartholomei corpore: Romeqz in insula tyberina collocato: eo loci maxime: q oliz Jouis hostia lycaonia dicebatur: quiqz triremis puppim pre se fert. Nam insula vt adhuc ex tyburtio lapide cernitur triremis formam habuit. Ad similitudinem illi⁹ credo: qua Esculapius romaz auectus est: visitur adhuc serpens lapidi insculptus: visunt̄ transtra: adeo viri illi excellētes studiosi erāt vel naturam in artem redigere: vel artez ad naturam. Ad Othonez redeo: qui non multopost translatum sancti Bartholomei corpus rome moritur: ⁊ in vestibulo beati Petri (paradisum vocant) labro porphyretico:

quod adhuc introeuntibꝫ ad leuam apparet honorificentissime sepelik. Cum aũt de creando nouo impatore ꝓsultatio haberetur: ⁊ alij Othonem tertium secũdi filium: alij vo Henricũ bauarie ducem primi Othonis ex fratre nepotez exposcerẽt: instarẽtqꝫ itali quidam: vt Crescẽtio nomentano viro clarissimo res ꝓmitterek. Germani statim: qui tuz frequẽtes rome aderant: Othonẽ tertiũ delegere. Instabat Benedictus vir optimus vnũquenqꝫ rogando: vt in creando impatore reipub. christiane ꝓsulerent: que tum maxime pito ⁊ solerti gubernatore indigebat. Tandez vo ne seditio aliqua oriretur germanorũ sententiã approbat. Moritur ⁊ ipse pontificatus sui anno octauo: mense sexto. Tacatqꝫ sedes diebꝫ quqꝫ: Waldezico amburgẽsi episcopo tum maxie in pcio existẽte doctrina: moribꝫ: ⁊ sanctitate vite.

Johannes. xiiij.

Johãnes quartusdecim⁹: patria romanus: vel (vt nõnulli volũt) papiensis: post adeptũ pontificatum mense tertio a romanis capik: ⁊ ĩ mole hadriani vt in publica custodia inclusus: ibi tãdiu pedore carceris inedia ⁊ molestia animi macerak: quoad vitaz turpiẽ finiuit. Sunt q scribãt eũ vi mortuũ fuisse a Ferruccio Bonifacij septimi parente magne potẽtie viro: ob eam rem credo: q filio in pontificatu aduersatus fuisset. Vtcũqꝫ est constat eum in carcere mortuum: ⁊ ĩ basilica Petri sepultũ. Deiectus ne pontificatu fuerit: vel ob impotentiaz ⁊ tyrannidez: vt quidã conjectant: vel ob inuidiam maliuolorꝫ ⁊ sediciosorꝫ quorundaz. haud satis constat: adeo sunt confuse istorꝫ temporuz historie. Fuisse tamen in precio hac tẽpestate cõstat: ⁊ Odilum abbatem cluniacensez: ⁊ Berengariuz turonensem viros sanctitate ⁊ doctrina insignes: q̃q̃ sint qui dicant Berengariuz amplitudine doctrine confusum primo in fide erasse: cum de sacramento eucharistie male opinaretur: errorem qꝫ suum postea publico concilio rome habito emendasse: ac statũ omisso studio sophistice discipline: cum essz archidyaconus andegauensis: omnia pauperibus erogans labore manuum suarꝫ victum sibi quesiuisse.

Johannes. xv.

Johannes quintusdecimus: patria romanus: patre Leone ꝑsbitero e regione galline albe: pontificatum adept⁹ miro odio in clericos erasit: vnde merito ⁊ ab ipsis clericis odio habitus est: maxime vo q diuina humanaqꝫ omnia cognatis ⁊ affinibus suis elargiebatur: post habito dei honore ⁊ romane sedis dignitate: quem certe errorem ita posteris tradidit: vt ad nostram quoqꝫ etatem peruenerit. Qua quidem consuetudine nil certe dici perniciosius potest: cum non ob religionem ⁊ dei cultum appetere pontificatuz nostri sacerdotes videantur: sed vt fratruz vel nepotum vel familiarium ingluuiem ⁊ auariciam expleant. Apparuisse cometem tuz ferunt future calamitatis indicium: naz ⁊ fame ⁊ peste diu laboratum est: ⁊ terremotu Beneuentum ac Capua concussa: eaqꝫ mala ob superbiam ⁊ rapacitatem põtificis: cõtemptumqꝫ dei ⁊ hominum accidisse putatum est. Moritur tamen deo volente octauo pontificatus sui mense: sepeliturqꝫ in basilica Petri.

Johannes. xvj.

Johannes sextusdecimus: patria romanus: pontificatũ iniit othone imperante: sed nondum coronam imperij adepto. Fuit autem Johannes vir tante doctrine: vt multa ⁊ quidem elegãter ediderit: quẽadmodum Martinus scribit. Agitatus deinde seditionibus a Crescentio consule romano imperium vrbis sibi vindicare conante: cupiditati hominis cedens: exulatum in Hetruriam abiit. At vo Crescentius cognita Johannis indignatione: qua parcitus Othonem contra se: cum exercitu in italiam vocabat: ipsius pontificis cognatos ⁊ amicos qui in vrbe remanserant ad hominem mittit rogatuz: vt omissa accersendi Othonis cura ad vrbem cum potestate redeat: polliceturqꝫ se ei rebus in omnibus obtemperaturum. Precibus autem suorum motus Johannes: veritus etiam ne si Otho cum exercitu italiam ingrederetur plus maleficij q̃ beneficij secum afferret: ad vrbem veniens prodeunte obuiam Crescentio cuz omnibus magistratibus ⁊ vrbana multitudine ĩ edes lateranẽses magno comitatu introducik: quarum in vestibulo eius pedes Crescẽtius ⁊ oẽs seditõnis

auctores petita venia exosculati sunt. Atqz ita in concordiam redacti vitam simul quiete traduxere. Ferunt tum Henricum abbatem lobiensem in Lotharingia: 7 Adeoboldum episcopū vltraiacēsem: qui multa ī laudem beate virginis: sanctecz crucis scripsit: 7 Albonē abbatē floriacensem: qui postea in Vasconia ob fidem christi martyriū passus est doctrina: religione: sanctitate magno in precio habitos. Mozitur autē Johānes pōtificatus sui anno decio: mense sexto: die decimo. Vacat tum sedes diebus sex.

Gregorius.v.

Gregorius Quintus: natione saxo: patre Othone: Bruno ante vocatus: Othonis tercij auctoritate ob affinitatē pōtifex creatur. Verū abeunte in Germaniā Othone seditionib romanorū exagitatus: in Hetruriam primo: mox in Germaniā ad imperatorē confugit. Interim vo romani Crescentium denuo cū summa potestate cōsulem decernūt: qui statī Johannē quendā natione grecum episcopuz placentinū nō minus pecuniosum q̄ doctuz pontificē creat: cui⁹ certe nomē inter pontifices quidā suppriмūt: vtpote minus legittime creatū. Alij vo decimūseptimū hunc vocant: q̄ populi clericqz romani cōsensu: ad q̄s electio spectabat pontificatū inijsset. At Crescētius cognito Othonis cū magno exercitu ad vrbē aduētu vrbis menia 7 portas q̄ diligētissime firmat. Molē Hadriani munit: positis in vnaquaqz statione firmissimis presidijs. Hic ē q̄ postea moles Hadriani Crescentij arx appellata est: sumpto nomine ab ipso munitore Crescentio. Supueniente deinde imperatore: vrbemqz oppugnare adorto: populus romanus cū nequaq̄ tantis copijs par esse posset: clemētia Othonis fret⁹: germanis portas aperit. Tū Crescentius 7 Johānes cōsilij 7 auxilij inopes: in arcem Hadriani cōfugientes: sese acriter cōtra hostes tuebanť. Verū proposita spe venie: duz ex arce ad imperatorez se conferunt: multis vulneribus a multitudine Crescētius confoditur. Johānes autē: effossis pri⁹ oculis: pontificatu simul 7 vita priuať: in pristinā qz sedem Gregori⁹ vndecimo mense postea q̄ pulsus fuerat restituiť. Is autē cognita īperij ibecillitate varietateqz fortune: quo diutius apū germanos summa potestas remaneret: illeqz ceteris preesset: qui virtute 7 dignitate ceteris prestaret: sanctionem retulit baud abnuente Othone de imperatore eligendo anno christi millesimo ac secūdo: quā vsqz ad tēpora nostra seruatam videmus: videlicet solis Germanis licere principem deligere: qui Cesar 7 romanorum rex appellatus: tum demum imperator 7 Augustus haberetur. si eum romanus pontifex cōfirmasset. Nos autem imperatoris eligēdi auctoritatem primo habuisse Ptolemeus refert: Archiepiscopum magūtinum Germanie: archiepiscopū Treuerēsem Gallie: Archiepiscopum coloniēsem Italie nomine. His additi: 7 quattuor principes: marchio brādeburgensis imperatoris post electionez camerarius: comes palatinus qui dapes: dux Saxonie q̄ ensem fert. Sūt qui scribāt Boemie regem septimum electorem imperatoris pincernam esse: hisqz in eligēdo additum esse ad tollendam discordiaz partiū: ad vtroseniz inclinasset ea pars certe potior habebatur. Tulisse hoc iniquo animo frācos aiūt. Clezum quia in Lodouico Lotharij filio genus Caroli magni defecerat: regnumqz illō ad Agonem ducem cognomēto caputiuz venerat (nam a regibus ad duces res aliquā diu trāslata est) repetere imperiuz desistere: maxime vo q̄ ipsi duces voui homines illa fortuna tū cōtenti: moliri maiora nō sunt ausi: quippe qui nōdum bene regni fundamēta eiecerant. Laudatur tamē 7 merito quidē Robertus magni Agonis filius regnuz a patre accipiēs fortitudine: iusticia: modestia 7 religiōe. Hic enim etsi rei militaris ad moduz studiosus erat: tamen vbi per ocium licebat: ita dei templa frequētabat: diuinaqz officia celebrabat: ac si sacrorum omnim initiatus fuisset. Ferūt cātum illum eius inuētum fuisse: sancti spiritus assit nobis gratia. His artibus autē nō minusqz armis crediderit ego Robertuz conciliasse sibi animos vlgi: eosqz a prima illa Caroli magni stirpe ad genus suuz nouuz trāstulisse. Ferunt tū quoqz magno in precio fuisse Robertuz quēdam carnotanuz episcopum doctrina 7 sanctitate vite. Multa enim scripsit: 7 canēdi modum in sacris melluscūlū reddidit. Gregorius autem secundo pontificatus sui āno: mense quinto mozitur. Vacat tuz sedes diebus quindecim.

Johānes.xvij.

Johānes Septimusdecim⁹: placētinus episcopus (vt diximus) potētia Crescentij romani consulis fretus quez pecunia corrupisse creditum

est tempore gregorij quinti per factionem pō
tificatū occupat. Tantū em̄ pecuniaꝫ ex cō
stātinopoli ad vrbem secum ꝫtulerat: vt cō
stātes etiā sua largitione ad maleficiū ipelli
potuissent: nedū crescētius hō auaritissimus ⁊
regnādi cupid⁹. Miror ego historicos iohēz
ipm inter pontifices numerasse: cū viuēte ad
huc gregorio sedē occupasset: nisi forte ī pseri
bendis pōtificū vitis ita faciendū censent: vt
imppetua historia fit. Nā ⁊ tyrannoꝫ puer
se facta optimoꝫ principum rebus gestis an
numerantur: vt quantum inter se boni ⁊ ma
li dissideant a legētibꝫ cognosci possit: q̄ ma
lorum exemplo a vitijs ꝫterreantur: ⁊ bono
rum ad virtutem impulsi vitam ducant ī ter
ris felicem ⁊ beatam: qua quidem beatitudi
ne iohannes caruit fur certe in pontificatu ⁊
latro: non em̄ vt par fuerat per ostium intra
uit. Mozitur autem atqꝫ cuz ignominia qui
dem ꝫcimo vsurpati pontificatus mēse. Ma
cat tū sedes dies viginti.

Siluester ij

Siluester secundus: gilbertus ātea
vocatus: natōne gallicus: mal' ar
tibꝫ (vt aiunt) pontificatum ade
ptus est. Adolescens enim ⁊ floriacensi ceno
bio in aureliana dyocesi posito ꝫdicat⁹ mo
nachus ⁊ addictus: relicto monasterio dya
bolum secutus: cui se totum tradiderat: Hiſ
palim ciuitatem hispanie bonarum artium
causa peruenit. Erat enim admodum doctri
ne ⁊ litterature cupidus. Qua in re tantū ꝓ
fecit: vt breui ex discipulo optimus preceptoꝫ
fit habitus. Discipulos autem eius hos fuiſ
se martinus testatur. Ottonem imperatoreꝫ
Robertum francie regem: Lotherium viruꝫ
nobilitate ⁊ doctrina insignez: qui postea se
nonensis archiepiscopus creatus fuit. Gil
bertus igitur ambitione ⁊ dyabolica domi
nandi cupiditate impulsus: largitione pri
mo quidē archiepiscopatum Remense: inde
rauennatem adeptus: pontificatū postremo
maiore conatu adiuuante dyabolo cōsecut⁹
est: hac tamē lege: vt post mortē totus illi⁹ es
set: cuius fraudibꝫ tantam dignitatē adept⁹
erat. Nam cū Gilbert⁹ regnādi cupid⁹ dya
bolum sciscitarēt: q̄diu in pōtificatu victur⁹
ēt. Respōdit humani generis hostis ambi
gue vt solet si non attigeris hierusalē diu vi
ues. Dum itaqꝫ pontificatus sui anno q̄rto:
mense vno: die ꝫcimo in basilica sancte cru
cis in hierusalem rome sacrificaret: fato mo
tuꝫ se statim cognouit: vnde penitētia mo
tus ⁊ errorem suū coram populo fassus: oēs
primo post habita ambitione ⁊ dyabolicis
fraudibus ad bene ⁊ sancte viuendum adhoꝫ
tatus ē: ꝫinde ōo vnūquēqꝫ rogauit: vt post
mortē truncū corpis sui laceri ⁊ disiecti quē
admodum merebat̄ bige supimponerent: eo
qꝫ loci sepelirent: quo sponte ab equis rectū
foret. Ferunt itaqꝫ dei nutu ⁊ ꝓuidētia: vt sce
lerati sciant apud ꝫū locū venie sibi relictū
esse: si ī vita aliq̄ penituerit: equos ipos spō
te ad lateranēsem basilicā pueniſse: eoqꝫ loci
sepultū eius corpus fuisse. Scribit idē martī
nus tā ex collisione ossium q̄ ex sudore ipius
sepulcri vel humectatōne poti⁹ ꝫinceps mo
rituri pontificis sig̃ ⁊ qdē maiestissima col
ligi: idqꝫ ipius sepulcri epitaphiū indicare.
Ꝫeꝫ ne sit an sec⁹ ipi pōtifices viderit ad q̄s
ꝓtinet.

Iohānes xviij

Iohannes. xviij. cui⁹ cognomētuz
⁊ patria ob ignobilitatē ignorat̄
q̄rto mense: die vigesimo p⁹ initū
pōtificatū morit̄. Unde ob breuitatē pontifi
catus nil ab eo: vel a quopiā alio gestū mēo
ria dignū scribit̄: nisi q̄ illo ꝓnquemestri pō
tificō multa ꝓdigia apparuē futura mala in
dicantia: visus ⁊ cometes ⁊ terremotu multe
vrbes ꝓcusse. In his autem malis vnicum le
uamen Ugo p̄fectus Ottonis in italia: ⁊ be
trarie gubernatoꝫ est habitus. Adeo ei iuste
⁊ integre ꝓuiciā sibi creditā rexit: vt optimi
ꝓcipis ꝫsideriū nemini ꝓuīcialiū reliq̄rit.
Quē postea pistoꝫij mortuū hetrusci oēs ñ se
cus ac publicū parētez luxē: nullo nō genere
honoris funeri ei⁹ adhibito. Placuit h̄ loco
Ugonis laudes ꝓmēoꝫare: vt gubnatoꝫes ꝓ
uinciaꝫ intelligāt sati⁹ eē bñ ⁊ integre viuē
do laudē ⁊ gl̄iaz q̄ male agēdo diuitias male
partas cū ig̃minia ⁊ nō sempiēna reportare.

Iohannes xix

Iohānes. xix. patria roman⁹ e re
gione porte Metropolitane pōti
ficatū iniēs: ad ociū ꝓuers⁹ nil di
gnū mēoria gessit. Laudari: vl' maxīe rober
tus rer frācie p̄: q ea tēpestate nō min⁹ piā q̄
regalē vitā ducebat. Nā ⁊ doctrina ⁊ sc̄itate
oēs reges xp̄ianos ita anteibat: vt disputatō
nibꝫ nulli secūdus habēt: lōge aliter sentiēs:
q̄ q̄ nostrorum tempoꝫ reguli arbitrant̄: ne
qua q̄ principe dignum esse dictitantes scire
tras: cū eos maxime ꝫceat: q ꝓl'os regūt be
ne gubernandi rationē ex alioꝫ p̄ceptis col
ligere: qd̄ fieri sine doctrina ⁊ lectione nō p̄t
Quid em̄ aliud ē ꝓnceps illr̄atus: q̄ imago

Leonis ceteris feris imperantis. Sedent affectus tũ suos tum populorum necesse est: q̃ digni haberi volunt vt alijs imperent. Adeo igitur Robertum laudamus: cui⁹ p̃terea tanta fuit religio: vt quotiens sibi p occupatõnes bellicas liceret: horas canonicas vna cum sacerdotib⁹ caneret. Hac autem pietate hoc meritum ferunt: vt cum oppidũ quoddam ex hostib⁹ obsideret: neq̃ horas suas intermitteret: menia hostium diuinitus corruerent: statimq̃ ꝛruentib⁹ suis oppidum caperetur. Iohannes vo (vt quidã auctores fert) pontificatus sui anno quarto: mense item q̃rto moritur: sepeliturq̃ in basilica petri. Vacat tum sedes diebꝫ vndeuigiti.

Sergius. iiij.

Sergius quartus patria roman⁹ patre martino: vir sanctissime vite grateq̃ consuetudinis: ⁊ añ põtificatum ⁊ in ipso magistratu fuit. In pauperes liberalis: in amicos ⁊ familiares iocũdus: in delinquentes clemens: ĩ contumaces modestus. Tante preterea prudentie fuit: vt toto suo pontificatu nil commissum sit: q̃ merito reprehendi gubernãtis negligentia posset. In deum enim mentem omnem conuertens: quod facere omnes pontifices deberent iuste atq̃ integre omnia ex animi sui sententia bene natura ⁊ moribꝫ instituti gubernabat. Interea vo huius consilio ⁊ monitionibus principes italie eõposito federe: consilia ineunt pellendi saracenos e sicilia. Idq̃ moliri paribꝫ aĩs ⁊ copijs instituunt. Erant tũ in italia tancredi magni normãdie ducis filij plerique: quorũ de numero Gulielmus cognomento ferrebach: tanti animi fuit: vt assũpto in societatem expeditionis malocho michaelis catalaici constantinopolitani imperatoris copiarꝫ duce: sarracenos e sicilia breui expulerit: adiuuantib⁹ etiam campano ⁊ salernitano principibus. Verum cum postea malochus predas maligne diuideret: Gulielmus dissimulandum esse ad tempus ratus: in italiaꝫ rediens cuꝫ quadraginta milib⁹ normãnorum militum: qui tum ab expeditione hierosolymitana redierant apuliam grecis obtemperantes occupat. Ad Melphiam Malochum cum exercitu occurrentem fundit fugatq̃. Atq̃ ita virtute gulielmi a grecis ad normannos regnum apulie transit. Verũ postea mortuo sine heredibus Gulielmo drogus frater: Drogo autem Hunfredus iunior successit: vnde postea robertus guiscardi ⁊ rogerius frater originem habuere. Duꝫ hec autem in Apulia agerentur laborante Italia ac fere toto orbe terrarum fame ac peste: Sergius vir sanctissimus secundo pontificatus sui anno: die quindecimo moritur: sepeliturq̃ in basilica Petri. Vacat tum sedes diebus octo.

Benedictus. viij.

Benedictus octauus: patria tusculanus: patre Gregorio: tinito pontificatu indemortui Ottonis recũ locum Heinricum primum e gente Bauara imperatorem secundum institutionem Gregorij quinti creatum corona imperij donat. Sunt qui scribant Ottonem ipsum Romme mortuum: eiusq̃ corpus in Germaniam delatum fuisse: alij autem in basilica Petri sepultum affirmant. Vtcunq̃ est constat heiricum bauarorum ducem virũ optimum ac sanctissimum imperatorem creatum: habuisseq̃ vxorem que nequaq̃ mariti laudibus: pietate: religione: humanitate cederet. Verum dum is res Germanie componit: Saraceni Italiam ingressi Capuam occupant: Barũ obsident. Barensibus autem fame laborantibus veneti annonam classe important. Attamen dum nihilominus ciuitas ipsa obsidere-tur: idem veneti adiuuantibus grecis Saracenos aggressi: multis interfectis Barũ obsidione liberant: anno salutis octauo ⁊ millesimo: quo quidem tempore Thurci Hierosolimis captis: non tamen sepulcruꝫ domini ecclesiasq̃ montis syon aut Bethleem violare. Laborantibus hierosolymis succurrere venetis erat in animo: nisi Hadrẽses hostes eos distinuissent: quos quidem veneti apud Lauretum tanta clade perdomuere: vt nunq̃ postea inferre belluꝫ finitimis sint ausi. Heinricus autem compositis Germanie rebus Romam veniens: accepta imperij corona Capuam moxens: Saracenos inde expulit: ac Bubaganũ grecorum ducem: q̃ manris fauerat: acerrimo bello adeo persecutus est: vt eum quoq̃ troia eiecerit: que in finib⁹ Apulie a se eo loci condita fuerat: vbi olim Hannibalis castra sunt habita. Sunt autem qui scribant Heinricum cum vxore kunegũda ita caste ac sancte vixisse: vt vterq̃ in morte miraculis claruerit. In vita enim nil pretermisere quod ad honorem dei pertineret. Nam ⁊ Bambergensem fundauit episcopatum: ⁊ sororem suam regi Hungaroruꝫ in vxorem collocauit: c⁹ opa rex ipe ⁊ ꝓpli oẽs ipio ei⁹ subiectui integraꝫ xpi fidẽ accepere. Mo-

ritur. aūt heinricus octauo impij sui ano magno de se relicto apō suos desiderio. Bndictus bo mortuo heinrico: q defensore rebo in omibo vtebat p seditōz alio i locū ei⁹ suffecto pellit. Verū postea inita cū inimicis suis concdia pulso adulterino pōtifice: i vrbē cū dignitate rediēs: vndecimo pōtificatus sui ano: mēse vno: die. xiij. mortit sepeliteqz i basilica petri. Sūt et q referāt epm quēdā die i solitudine vidisse bndictū eq nigro insidētē: eū qz interrogasse: qd cause eēt: cur mortuus eq nigro vehereť. Cū bndictū boiez rogasse: vt pecūias qs occultauerat locū indicat pauperibo suo noie erogaret: q antea date fuerāt elemosinaqz noie nil ei pfuisse: qz ex rapis partas ostabat: Fac mādata eps: ac statiz epatu se abdicat: z vitā monasticā amplectit. Scribit vicēti⁹ gerardū canadiēsez epm doctrina z moribo eisdē tpibo magno i pcio fuisse: huic addit gutbet epm pragēsez doctrina z sanctitate vite tū pcellētē: z ob eā rē ab hostibo orthodore fidei martirio coronatū. Tāta ptea eodē tpe peste laboratuz ē: vt plēs mortui q supstites sint habiti: quā qdē calamitatez i lotboringia fons saluberrime aq indicauit i sanguinē tū osus.

Johannes. xx.

Ohannes vigesim⁹: patria romanus: pze gregorio eps portuensis vt qdā volūt: vt alios placet nullis sacris ante initiatus pōtificiū munus suscepit: eo tpe q conrad⁹ sueu⁹ in demortui heinrici locū triēnio post legittimis suffragijs imperator creať. Hoc aūt interregno crediderim ego multas italie ciuitates spe libertatis exectas ab impio defecisse. Hāc ob rē conradus vir i re militari pstās qpe: q apud heinricuz diu ordinū dux fuerat coactis ꝓpē copijs i italiā descēdēs: pmo i mediolanenses ducit tāte defectōis auctores: eos obsidet: suburbia incedit: excidiūqz z interitū vrbi minať. Mutata deinde snia obsidionē soluit: coloniēsi antistite id ei suadēte: q dicēt bēm ambrosiū ei inter missaz solēnia apparuisse: eritiū oibo minitātē nisi ab vrbe discederēt: c⁹ patrociniuz ipe sumpserat. Romā itaqz conradus pficiscēs accepta a iohe pōtifice impij corona: in sclauos z vngaros ducit: q rebellātibo italicis auxilia pstiterāt: eosqz breui perdomuit. At bo rodulph⁹ burgūdionū dux suoz seditōnibo vexat⁹: Conradi fidei z patrocinio se pmisit. Quā ob rē burgūdia deinceps impialis pucia aliq ex pte bita ē. Ferūt conraduz ipm leges multas ac putiles qdē tulisse: hāc p cipue vt cuiuis pncipi capitale eēt pacē z getem puciaqz turbare. Hac itaqz ratōe mot⁹ lapuldū comitē germanie acerrime psecutus ē: q ab eo turbādi ocij z quietis initiū ortum fuerat. Nūcios pterea misit: q grecis z normānis int se ō regno apulie pcertātibo imparēt: vt ab armis discederēt. Romanis qz exitiū intmiat⁹ ē: si diuti⁹ quēadmodū ceperāt pōtificē seditōnibo vexassent: c⁹ tpe ꝗrūdā abbatū sāctitate z vita monastica religio i gallia pcipue floruit: z bimeric⁹ bti stephani vngaroz regis fili⁹ sctissim⁹ ob miracla ē bit⁹. Johes aū c⁹ vita mirifice laudať: vndecio pōtificat⁹ sui ano: die nono mortit. Vacat tū sedes diebo octo.

Benedictus. ix.

Enedict⁹ nonus vt qdā volūt Johānis nepos: patria tusculan⁹: patre alberico: eo tpe pōtificatū initit: q cumit⁹ angloz rex voti z religiōis gtia romam venit: q voti ꝓpos fact⁹ i pāiaz rediēs filiā suā heinrico conradi filio i mrimoniuz locat. Verū ñ ita multo post conrado vita fūcto: heinric⁹ fili⁹ eiusdē noīs secund⁹ pāi succedēs: ꝓ pato stati exercitu cū olderico Boemoz rge dubio marte decertat. Repetito de inde certamine oldericū supat z capit: vecti galēqz factū incolumē dimittit. Mouēs deinde in vngaros de regno inter se dissidētes: petrū ab alboino pulsuz i regnū restituit. Interim bo romani bndictū boiez ignauū: z nullius pcij perosi e lede deijciūt: i eiusqz locū suficiūt Johez sabinū epm: siluestrē terciū appellātes: q p⁹ nouē z. xl. dies pulso denuo benedict⁹ restituit. Is aū cū cernēt se itez subiturū eadē discrimia: Johanni archidyacono scti iohis ad portā latinā: q postea Gregori⁹ sextus appellatus est: pōtificiū mun⁹ libē cessit: vel (vt qdā affirmāt) vendidit. Hāc ob rē merito ab oibo benedict⁹ ipe accusat⁹ ē: z iudicio diuino damnatus. Constat enim simulacrum eius admodum monstruosuz p⁹ mortem cuidaz apparuisse: interrogatumqz quid illa horrida imago pre se ferret: cū antea pōtifex fuisset. Quia inquit i vita sine lege z ratione viri: ideo volente deo z petro: cuius sedez omnibo probris fedaui: simulacrum meū plus feritatis q̃ humanitatis i se habet. Nā cum annis decem: mensibus quatuor: diebo nouem per interualla sedem petri occupassz tandem moritur. Nec vacasse tum sedes dici potest: cum pontificatum vendiderit. Sunt qui scribant hoc tempore gerardum venetuz vngarum episcopum: virum optimum z do

ctissimum ab hostibus christiane fidei martyrium equissimo animo passum. Ad currum enim ligatus exaltissimo monte inpreceps demittit ac lacerat.

Siluester. iij.

Siluester tercius: patria Romanus: patre Laurentio: in locum pulsi Benedicti subrogatus: nõ diu in pontificatu mansit. Nono enim & q̃dragesimo die factione suorum Benedict⁹ restituitur. Eo enim tum pontificatus deuenerat: vt qui plus largitione & ambitione: non dico sanctitate vite & doctrina valeret: is tantummodo dignitatis gradum bonis oppressis & reiectis obtineret: quem morem vtinam aliquando non retinuissent nostra tempora. Sed hoc parum est: peiora (nisi deus caueat) visuri aliquando sumus. Ad Siluestrum redeo Cardinalem Sabinum pontificem creatum: nõ dico a collegio patrum: quod tolerabilius fuisset: sed largitõne: vt quidam tradunt: quo quidem pulso ac merito: cum non per ostium: sed per posticum intrasset vt fur & latro. Benedictus denuo restituitur tumultuante vrbe & nũc vnum nunc alium appetente: quod fieri ab his populis cõsueuit: qui duce & rectore carent: quique malos pluris q̃ bonos faciunt.

Gregorius. vj.

Gregorius sextus: sancti Iohannis ad portam latinã archidyaconus: pontificatus (vt dixim⁹) a benedicto nono accepit. Has ob res heinricus secundus in italiam cum magno exercitu veniẽs habita synodo: cum benedictum nonum: Siluestrem tercium: Gregorium sextum tanq̃ tria teterrima monstra abdicare se magistratu coegisset: Syndegerum bambergensem episcopum: cui Clemẽti secundo appellatio fuit: pontificem creat. Gilbertus tamen hystoriarũ scriptor affirmat Gregorium bene de ecclesia dei meritum eẽ cum sedis apostolice dignitatem negligentia priorum pontificum labefactatam sua auctoritate & animi magnitudine breui restituerit. Nam et ditionem ecclesie recuperauit: & latrones circa vrbem positos: quorum seuitia peregrini ad vrbem religionis causa accedẽtes necabantur: e medio sustulit pri⁹ execrationibus & interdictis admonitos: deide vi & armis domitos. Hanc obrem ferunt a perniciosis hominibus vulgo homicidam: symoniacum & sanguinis humani appetentissimum habitum: idq̃ a cardinalibus quibusdam predicari solitum. Motum itaq̃ Gregorium ipsum in ea egritudine: qua postea mortur: Cardinales ad se vocatos verbis castigasse: quodq̃ iuste & sancte fecisset: ipsi liuore moti reprehenderent. Et vt inquit scire possitis: vbi mortuus fuero: recte ante perperam fecero: corpus meum ante fores ecclesie sistite nectibus obseratas: si diuino nutu aperientur censetote me dignum christiana sepultura: sin secus corpus meum vna cum anima dãnatum quo volueritis eijcitote. Fecere mandata Cardinales: atq̃ ita porte cohorto g̃ui vento aperte sunt: & corpus cum admiratione omnium & opinione magne sanctitatis introlatum est. Hec fere sunt que a varijs auctoribus de Gregorio scribuntur: quem quidem constat in pontificatu sedisse annis duobus: mensibus septem durante scismate.

Clemens. ij.

Clemens secundus: Syndegerus antea vocatus: Bambergẽsis episcopus in synodo pontifex creatur: annuente Heinrico secundo vt imperante & cogente potius. Verum heinricus accepta a Clemente imperij corona: romanos in verba sua iurare coegit pontificum electioni se nequaq̃ interfuturos: nisi iussu imperatoris id facere cogerentur. Videbat enim imperator eo licentie factiosum quenq̃: & potentem q̃uis ignobilem deuenisse: vt corruptis suffragijs tantam dignitatem consequeretur: que certe nisi sanctitate & doctrina benemeritis volente deo demandari cuipiam non deberet. Inde bo Capuam profectus: rebus in prouincia bene dispositis: conductisq̃ eo loci militibus qui saracenis hostibus resisterent. Roma deinceps in Germaniam iter facit. Abeunte itaq̃ imperatore: vt quidam scribunt: romani pontificem in iussu suo creatum veneno e medio sustulere: pontificatus sui mense nono. Scribunt auctores venenum ipsũ in hos vsus a Stephano paratum: qui ei i põtificatu successit: damasusq̃ secũd⁹ appellat⁹ ẽ: eo marie tempore: q̃ Odiloni a bbati

cluniacensi in magna sanctitate mortuo vgo abbas substituit: vir genē: pietate: religione clemētia: doctrina: insignis: regnante altero heinrico ī frācia: alphonso ī hispania: michaele cū filio cōstātino byzātij. qd̄ qdē impium iam tū maxime labefactatū erat.

Damasus.ij.

Damasus secūdus: natōne bauar⁹ cognomēto bagniarius vel pepō (vt qdā volūt) pōtificatū p̄ viz occupat: nullo cleri ꝓlij q̄z ꝓsensu. Adeo em̄ inolueraṫ ḣ mos: vt iā cuiq̄z ambitōso licēt petri sedē inuadē. Sz obstitit de⁹ iust⁹ vīder: vt is ceteris erēplo essz: ne qd̄ ōtus daze cōsueuit ambitōe ⁊ largitōe querēt. Nā tercō ⁊.xx pōtificat⁹ sui die mozit. Cēsent nōnulli hūc inē pōtifices nequaq̄ numerādū esse: cū non recte pōtificatū adept⁹ sit. Mirāt̄q̄z cur romani tāta rei indignitate moti ꝓtra iusiurādū heinrici iussu hītū abdicare se mgr̄atu bo minē stati nō coegerit. Sz cū breui admodū tpe vixerit: cunq̄z vix sui colligendi romanis facultas data sit: nequaq̄ eos aliq̄ cēsura dignos put aneri. Ad leonē deiceps trāseam⁹.

Leo.ix.

Leo nonus natiōe alaman⁹: anno dñi millesimo quadragesimono no pōtificatū hac ratōe inijt. Nā cū romā legatos ad impatorē misissent oratū vt optimū pōtificē sibi daret. Is stati banno nē ēpm tublensez virū bonū ⁊ simplicis ingenij legatis ⁊ eccie romane obtulit: cui qdē romani pōtificio hītu petēti: abbas cluniacēs ⁊ Hildebrādus monachus soana oziūdus: obuiā facti p̄suasere: vt depōsito pōtificali orna tu romā p̄uat⁹ ingredēt: q̄ dicerēt heinricuz nullā creādi pōtificis p̄ātē a ōo hze: ḣ ad clerū ꝓlmq̄z romanū id ptinē. Motus his verbis leo: cū etiā vocē e celo intereūdū audiuisset: ego cogito pacis cogitatōes ñ afflictōis: depōsito pōtificō apparatu p̄uatus vrbē igredīt: seip̄m accusās: q̄ impatori maluerit q̄ ōo obtēpare. At ōo roman⁹ cler⁹ suadēte ildebrādo eundē baunonē ī pōtificez eligūt: cō libenti⁹ q̄ oez auctozitatē eligēdoz pōtificuz ab impatore (vt par erat) ad clerū trāstulissz. Gesserāt tū vicia quozūdā pōtificū quēadmodū scripsim⁹: vt merito ipsi clero sublata potestas videret̄ di iudicō: q̄ in meli⁹ eoz mores flagitijs ꝓtaminate aliqñ ōterent̄: ne xpiana respu. mal rectoribo ꝓmissa pessundaret̄. Pōtificatū itaq̄z ḣ modo baunō adeptus: ac mutato noie leo nonus appellat⁹: Hildebrandū ipsum statim romane ecclesie dyaconum cardinalē creat: eidēq̄z sancti pauli ecclesiaz gubernandā ꝓmittit: vt q̄si ꝓsors pōtificij muneris secū videret̄. Cū alter petri alter pauli templū tueret̄ ⁊ regēt. Interī ōo drogone normānoz comite in apulia mortuo: Gisulphus frater regnū adeptus: beneuētū vrbem romano pōtifici dedita p̄ vim occupat. Naz cū heinric⁹ impator in honorē beati Georgij templū bamberge ꝓdidisset: cuperetq̄z id ī eathedralē ecclīam ꝓsecrari: annuente bñdcto octauo q̄tannis census noie daturam ecclīaz ipsaz romano pōtifici centū argēti marcbas cum eq̄ albo ac phalerato leo non⁹ dono bñuentū ab impatore aceipiens: bambergēsis ecclie tributū remisit. Hāc itaq̄z ob rem leo suo iure ⁊ copijs impatoris fretus: cū ī gisulphū incōposito agmine mouisset: ab eo superat̄ ⁊ capit̄. Nec ita multo post romā incolumis cū magno comitatu remittit̄. Sūt q̄ scribant rhobertū Guiscardi e gallia ī italia cū exercitu ꝓfectū: fugatis grecis ⁊ aphris apuliaz occupasse: statuāq̄z reperisse circa caput eneū circulū hñtē his lr̄is nōtū: kalēdas maij oziente sole aureū caput habebo. Unde saracenus quidā magice obseruationis perit⁹ a roberto guiscardi capt⁹: notato termino vmbre ipīus statue kalēdis maij oriēte sole effosso loco thesaurū inuenit: quo se a roberti manibo liberauit. Ad leonē redeo: virū certe pietate: innocētia: benignitate: gr̄a hospitalitate adeo insignē: vt ei⁹ domus pegrinis ⁊ pauperibus semp patuerit. Nam cum semel añ fores suas leprosuz paupez iuenissz: eūq̄z premisēdia collocari ī lecto suo mādassz apertis mane a ianitore foribo nusq̄ paup inuent⁹ ē: xp̄m pauperis nomine eo loci recubuisse creditum. In rebus pretezea ad religionem pertinentibus tanta diligentia ⁊ solertia vsus ē: vt ⁊ in concilio vercellensi berengariuz berseos auctozem damnauerit: ⁊ constantinopolitanum imperatozez suis monitōnibo impulerit sepulcrū domini hierosolimis a barbaris diruptum restituere: eo maxime tempore q̄ ⁊ theobaldus nobilis francus sanctitate vite apud vicentinos in precio fuit: ⁊ vincentius franco leodiensis episcop⁹ doctrina ⁊ moribus insignis: ad hermānum prestantis ingenij virum de quadratura circuli docte multa ⁊ acute scripsit. Mozitur autem leo pontificatus sui anno quinto: mense secūdo: die sexto.

Victor.ij.

Victor secundus: Glebardus ante a vocatus: natione alemanus ex bauaria pontificalem dignitatem post leonem adeptus est: magis heinrici gratia q liberis suffragijs. Verebatur enim clerus plusq romanus heinrici potentiam: quē in creādis nouis pōtificibꝫ aliquādo leserāt. Ne itaq ptra iusiurāduz moliri aliquid viderent: Victorē ponūt: legato ilde brādo ad heinricū ob eā rem misso: qui omnia ex sntia romani cleri imperatorisq pfecit. At victor in sede oim psensu pfirmat magnā synodū abnuente imperatore florētie habuit: in q qdē multos epos: tū symonie: tū fornicatōis causa epatu puauit: clerūq admonuit qd maxīe ad se ptinet posita pena his q leges canōicas trāsgrederēt. Sūt q scribāt victorē ad heirici pfectū: magnificētissimeq ab eo habitū. Sz ego solū ilde brādū eo pfectū puto: q auctoritate legationis fretus: heinricū terciū heinrici filiū cesarē creat. Interī vo dū capua a saracenis obsidereť: trepidarētq oīes finitime ciuitates: robertus guiscardi sūptis armis: fugatis saracenis: z cāpanos obsidione: z finitimos oīni formidine vno impetu liberat Vñ aūt originē habuerit robert ipe haud satis pstat cū alij normānū: alij frācū fuisse existimēt: vtcūq sit: pstat euz magni animi excellētisq ingenij fuisse: z ob eaz rē merito apulie regnū adeptū. Victor aī pōtifex: ō q nūc ēmo fit secūdo pōtificat sui anno: mense tercō: die q̄rtodecimo moriť. Vacat tū sedes dieb. xj.

Stephanus.ix.

Stephanus non: federic antea vocat: natōe lotharig: cassinensis abbas pōtificatū adept statiz curauit: vt mediolanēsis eccia q a romana ducētis fere ānis se sbtraxerat: nūc temū eidē obtparet: vt vere oīm eccīaz parenti z altrici: quaz postea ñ sec obtuauit: ac vere filie piētissima mrez facē psueueřt. Hoc fē tpe z heinric terci i locū heirici pris inde mortui sufficiť: z alexi nicephoro imperatori cōstātinopolitano succedit. Et robert guiscardi grecos magno plio supatos e Calabria oino expulit: relictis tātūmō grecis sacerdotibꝫ: q vsq ad nzaz etatē linguā fuant cū moribꝫ: Adeo eī cōstātinopolitanū ipiū ia erat iminutū a saracenis: vt egre thratiā gallatiā. pōtū: thessaliā: macedoniā: achaiā obtineret: e qbꝫ puicijs nūc thurci: nūc Saraceni q̄tidie aliqd sbtrahebāt. Stephanus aūt septimo pōtificat sui mēse: die octauo florētie moriť: eo q̄z in loco honorifice sepeliť: vt martin scribit. Sūt q vicāt stephanū pōtificē in heinricū imperatorē hēseos nomine inuectū eē: q summoz pōtificū auctoritatē diminuēt ptempta religione: spretoq immortali deo.

Benedictus.x.

Benedictus decim: natōe cāpanus: q pus nūcius dicebať: vellitern eps factōe q̄rūdā nobiliuz eo maxime tpe pōtifex creať: q agnes heirici tercij mr gibertū parmēsez virū insignez regni italici gubernatorē instituit. Erat et tū i italia gothifredis mathildis comitissefemie nobilissime maritus: vir sane potens. Nā mathildis mr beatrix heinrici secundi imperatoris soror fuerat: nupseratq bonifacio cuidā viro potētissimo ac nobili luca vrbe hetrurie oriūdo: q mortuo oīs potētia primo ad beatricē: postea ad mathildiz z maritū gothifredū puenit. Nā z lucā z parmā z rhegiū lepidi z mātuā z eam ptē hetrurie possidebāt: quā nūc primonū scti petri vōmus. Ad bndictū redeo ab Ildebrādo pōtificatu pulsū: q nō p ostiū quēadmoduz decebat: ß p vim z largitōne intrassz. Fidē em dederāt clerici oēs ildebrādo archidiacono nō pus se hituros suffragia noui pōtificis creādi: q̄ ipse florētia: q tū proficiscebatur ad vrbē reuertereť. Rediēs itaq cū gherardo eō florētino i oēs acerbissime iuect ē: tū vt marie i eos q fidē dederāt se e aduētū expectaťos. At vo cū hac ō re magī pōtēto eēt: pbarētq nōnlli bndictū ipz vt vir optim z sapiētissimū: z aī eā electōz pleriq magnis clamoribꝫ iprobarīt: vtpote min canonice z legittie factā: tādē plurimoz psensu ildebrādo instāte gherard vir tāto mgratu dignus eiecto bndicto pōtifex creať. Sūt tū q scribāt hāc electōz senis factā: cū libera suffragia rome ob factōez quorūdā potētū bri ñ possent. Bndict itaq mēse nono: die. xx pōtificatu deiect: Velitras exulatū abijt.

Nicolaus.ij.

Nicolaus secūd: natōe allobrog gerard ātea vōtus: eps florētinus ob vtutē z animi pstātiā ab rogatu bndicto: haud legittime creato pōtifex maxim senis decernit: q stati inito pōtificatu sutriū pcessit: ibiq anno dñi mille-

simoquinquagesimo:nono concilio habito:
cui non solũ epi verum multi italie ,pceres
interfuere:benedictũ abdicare se pōtificio
munē ⁊ habitu coegit: ⁊ Velitras exulatũ
abire. Inde vo romam proficiscens:secūdo
apud lateranum ꝓcilio habito legem tulit:
vtī decretis legiť romane ecclesie admodum
salubrem q̄ talis est. Si quis pecunia vel g̃
tia humana aut populari militariue tumꝭ
tu sine ꝓcordi ⁊ canonica electōe cardinali
um fuerit in throno petri collocatus: is nō
aplicus:sed apostaticus.i.a ratiōe deficiēs
merito voceť:liceatq̄ cardinalibo clericis ⁊
laycis deū colētibo:illū vt predonē anathe
matizare:⁊ quoris humano auxilio a sede
apostolica propellere:atq̄ quoris in loco si
in vrbe nō liceat catholicos huiusce rei can
sa congregare. In eodem quoq̄ concilio re
uocatum ab erroze suo Berengarium dya
conum Andegauēsis ecclesie ferunt:qui ar
bitrabatur in sacramento eukaristie ⁊ cali
cis non esse verum Christi corpus integrũ
q̄ sanguinem:nisi vt in signo ⁊ figura my
sterione:quem quidem errozem instante et
vrgente Nicolao ⁊ Alberico dyacono viro
doctissimo publice confessus est : affirmans
illud esse verum Christi corpus: integrum
q̄ sanguinem. Scripsimus hunc errozem a
Leone nono damnatum:non tamen emen
datum fuisse. Que certe laus tota Nicolai
est:vt Lafrancus scribit:vir ea tempestate
doctissimus:qui errozes eiusdem Berenga
rij preclaro opusculo notauit. Dum hec a
pontifice Nicolao Rome agerētur: Gothi
fredus Normanus qui Drogoni fratri in
Apulie Calabrieq̄ comitatum successerat:
moriens Bagelardũ filium comitatus he
redem instituit: verum robertus guiscardi
frater (vt quidam volunt) hoc egreferens:
pulso nepote: Apuliam ⁊ Calabriam occu
pat:adiecta troia:que pontificibus roma
nis parere consueuerat. Hanc autem ob rē
indignatus pontifex:non nihil roberto suc
censuit. Is vo cum postea rogatu roberti ī
Apuliam profectus fuisset:receptis q̄ o ec
clesia amiserat:nō solũ hominē in grām ac
cepit: verūetiam vectigalē ecclesie factũ: La
labrie ⁊ apulie ,puincias romane eccl'ie cen
suarias ducē creat. Accepto deinde magno
a roberto exercitu ad vrbē rdiēs: pnestinos
tusculanos: nomentanos romane eccl'ie re
belles pdomuit. Tybrim q̄ traijciēs: dire
pta galleza alijsq̄ gerardi comitis sutriū vs
q̄ castellis expugtis: ditionē romanā tutio
rem reddidit. Sūt q scribāt henricū terciū
a Nicolao secundo coronā impij accepisse
totoq̄ tempe pontificatus sui ob bnficium
acceptū: nil ꝓtra ecclesiasticos molitū esse.
Nicolaus aūt vir omni vita ,pbatus:tercio
pōtificatus sui anno:mēse.vj.die.vj. ⁊.xx.
moriť. Vacat tū sedes diebo.xij.

Alexander.ij

Lexander secūdus: Anselmus
antea vocatus :patria mediola
nensis:episcopus lucensis:moz
tuo Nicolao ob humanitatem benignitatē
⁊ doctrinam absens etiam pontifex creatur
At vo Cisalpini episcopi arbitrati ob di
gnitatem prouincie sue par esse:vt e suo nu
mero aliquis eligeretur Giberto parmensi
viro potentissimo admodum annitente ab
heirico imperatoze obtinuere: reclamante
eius vxore agnete:vt alter quoq̄ pōtifex eli
geretur. Quare episcopi ipsi habito conci
lio cadolum parmensem episcopum pontifi
cem creant. Cui statim cisalpini omnes ob
temperauere: preter matbildim optimaz fe
minam:⁊ cum ecclesia romana bene sentiē
tem. Superueniente deinde cadolo ab his
qui alexandro aduersabantur accito in pra
tis neronianis sub radicibus aurei montis
graue prelium ꝓmittitur:in quo multi vtrī
q̄ cecidere:alexandro ⁊ gothifredo mathil
dis viro sese ad edes lateranensium conti
nentibus. Incerti enim erant quibus potis
simuz se tuto committerent:adeo omnia in
fida ⁊ flux a videbantur. Sunt qui scribant
alexandrum ante prelium commissum: Lu
cam profectum vitande cedis causa:eoq̄ lo
ci quiete aliquādiu vixisse. Neq̄ ingratum
tante erga se lucensium beniuolentie eccles
iam ⁊ ciuitatem multis priuilegijs: vt in eo
rum annalibus apparet insigniozem redde
disse. Repulsus tandem ab vrbe cadolus ñ
diu in prouintia quiesit:accitus enim a ro
manis quibusdam:quorum maxime intere
rat omnia Rome perturbari explendarum
voluptatum causa :comparato maiore ex
ercitu q̄ antea romam venit:ac vrbem Le
ninam ecclesiamq̄ beati Petri vi occupat.
At vo erumpentibus Romanis cum gothi
fredi copijs tantus terroz repente hostes in
uasit:vt ⁊ effusa fuga oms abierint: ⁊ pau
lũ abfuerit:qn cadol⁹ capareť a suis dēlict⁹
quē cici⁹ romani pfecti fili⁹ feto cū suis cu
neo p media ciuiū agmina egre in arcem
Hadriani perduxit : vbi aliquandiu obses
sus:cuz nullam libere abeundi subesse spez
videret : tricentis argenti libris ab his se

redimens: qui arcē obsidebāt: pscēso stigosis-
simo equo inde solus aufugit. Et vo otto co
loniensis archiep̄s apd̄ heinricū adolescētez
agnetē criminatus: q̄ p̄ maiestatē impij xp̄ia
na respu. mlicris nutu gubernarēt: accepta
potestate pponēde ex arbitrio eccie dei Ro-
mā veniēs: alexandrū pmo qdez gravissimis
vbis increpat: q̄ sedem romanā iniussu cesa-
ris ⁊ p̄ atqz psuetudo ⁊ lex ipsa iubebat occu
passet. Tu Ildebrādus archidyacon⁹: q̄ for
te tū aderat: ptes pōtificis acerrime tutatus
q̄ diceret electōez ad clerū ptinē: si ius: si an-
tiquā psuetudinē vellet inspicē: facile ottonē
in sniaz traxit. Quare heinricus cognito er-
roze ad se postremo rediēs alexandrū rogat:
vt pciliū q̄ se puenturū polliceē idicat. Urbs
Mātua ad eā rē potissimuz idonea visa ē: eo
pficiscunt omēs: ad q̄s ptinē videbat eccie
salus ⁊ tutela: vbi p̄positis reb̄ omnib̄ impa
tor ipe nō solū i grāz pōtificis rediit: verūeti
am pcib̄ ab eo impetuit: vt ⁊ cadolo veniam
petēti ignoscēt: ⁊ Gibertū tāti mali (vt diri-
mus) auctorē rauēnatis eccie archiepm cre-
aret. Primū haud grauate fecit: saluatoris
nostri exēplū imitat⁹: q̄ nouit etiā p̄ pscuto
rib̄ exorare. Secūdū inuitus pcessit: ⁊ nō ni
si pcibus heinrici fatigatus: q̄ verebat sicu-
ti p⁹ea accidit: ne ea res ecclesie romane ma-
gnas calamitates afferret. Ubiēs mātua pō
tifex ac luca iter faciens: eccīam maiorē: cui⁹
eps ātea fuerat: sacris solēnib̄ adhibitis cō-
secrat: tādiu ibi ūmoraturus q̄ad ab ildebrā-
do archidyacono res in apulia pacatōres ꝗd
derent. Is em̄ acceptis a Mathildi comitis
sa auxiliarib̄ copijs: nō solū ricardi ⁊ Guil
belmi impet⁹ repressit: verūetiā eos coegit: q̄
de eccia cepissent restituē. Veniēs itaqz ad vr
bem alexādēr pōtificatus sui anno vndecio:
mēse. vj. moriē i basilicaqz lateranēsi sepeliē
nullo genē honoris qd̄ impēdi sūmo pontifi-
ci pt nō adhibito ⁊ a clero ⁊ a ꝑplo. Ferūt tū
magno in pcio fuisse Johem gualbertū mōa
chū vall' vmbrose: ⁊ illi⁹ ordis auctorē viruz
sctissimū ac miracul' insignē.

Gregorius. vij.

Gregorius septim⁹ Ildebrād⁹ an
tea vocat⁹: natōe betrurscus: pa-
tria soanēsis: pēe bonicio: oīm bo
noz psensu pōtifex creat. Ipius at electōnis
vba ita ānotata sūt. Nos sācte romane eccie
cardinales: clerici: acolythi: subdyaconi: pre
sbiteri: pnt̄ib̄ ep̄is abbatib̄ multisqz tuz ec-
clesiastici tū layci ordis eligim⁹ hodie: x. ka-
lēdas maij in basilica sancti petri ad vincula
anno salutis Mille simo. lxxij. in verum xp̄i
vicarium Ildebrandum archidyaconū virū
multe doctrine magne pietatis: prudētie iusti
cie: pstātie: religiōis: modestiū: sobriū: ptinen
tem: domum suā gubernātem: paupib̄ hospi
talez: in gremio sancte mr̄is eccie libere a te-
neris annis vsqz ad hanc etatem educatū do-
ctuz: quez quidem cū ea potestate eccie di p̄
esse volum⁹: qua petrus dei mādato quondā
pfuit. Adeptus pontificatum gregorius sta-
tim heinricum impatorez admonet: ne dein-
ceps largitōne corruptus: ep̄atus ⁊ bñficia
alicui p symoniacā cupiditatē cōmittat: alit̄
se vsurū in se ⁊ delinquētes censuris eccliasti
cis. His admonitōnib̄ ⁊ quidem sanis non
modo non obtempauit heinricus: verūetiaz
agnetem imperatricem bene admonētez: q̄d
fieri cū religione oporteret omī administratōe
depulit: que romā profecta non diu supuixit:
dolore animi vitā cum morte permutās. Tā
dem vo multis legatōib̄ vltro citroqz missis
impator in grāz cū gregorio rediit: eundemqz
ī pontificatu pfirmauit: vt tū impator mos
erat. At vo cum heinricus in bono leuis: in
malo ptinax symoniā nequaq̄ omitteret: se-
pius admonitus omnes illos anathematis
censura pontifex notauit: qui ep̄atus ⁊ bene-
ficia largitione adepti erant. Et ne id temere
fecisse videret: concilio apud lateranū hīto: ī
quo mlti ep̄i iterfuē: maxime vo gibert⁹ pa-
mensis archiep̄us rauennas rōem reddidit.
Quā ob rē censuris eccīasticis symoniacos
notasset: facturū quoqz id in imperatorē cre-
bro diceb it: nisi sententiam mutaret. Tum
vo gibertus soluto cōcilio: ⁊ criminandi gre
gorij occasionē nactus: ad pontificatum viaz
querens: Cincium romanum ciuez stephani
pfecti vrbis filium: hominem temerarium ⁊
seditiosum in pontificez aīmat: magna ei pol
licitus impatoris noie: si tātū facin⁹ ex snia
pfecisset. Structis itaqz insidijs cinci⁹. dū pō
tifex media nocte natal' dñi mr̄i celebrat i rē-
plo bte marie ad p̄sepe: que maior nūc dr̄: ir-
rūpens cū satellitib̄ ⁊ piuratis dū hostiā sa-
crificij pminuit hominem capit: ⁊ in regionē
pariois secum trahens: in turri quadā mu-
nitissima eum collocat. Sequenti vo die ꝑplus
romanus cognito facinore in Cinciuz arma
suscipit: pontificem liberat: edes ac turri sce-
lerati hois a fundamentis euertit: familiam
eius nates mutilatam ab vrbe pellit. Ipe vo
Cincius tanti mali auctor: fuga salutem que
rens: in germaniaz varijs tramitibus ad im
peratorem tandem perucnit. Gibertus autē
tanti doli machinator: cū insidie ex voto non

ſucceſſiſſent: ſimulata beniuolentia a ponti
fice dimiſſus: Rauennam petora molitur
ſe contulit. Nam Theobaldum mediolanē
ſem archiepiſcopum: ⁊ pleroſq; alios Li
ſalpine antiſtites coniurare in Gregorium
pollicitationibus perpulerat. His addidit
Vgonem candidum ſancte Romane eccle
ſie cardinalem: qui etſi ante idez fecerat: in
gratiamq; ſimulato animo redierat: nunc
malum animum: malam mentem pre ſe tu
lit. Is enim viribus omnibus annitus eſt
imperatorem ⁊ Normannos inter ſe de im
perio diſſidentes: compoſita pace: initiſq;
federibus in pontificem concitare. Quod
vbi Gregorius reſciuit congregata ad late
ranum ſynodo propoſitis rationibus qua
re id faceret: Gibertum ⁊ Vgonem digni
tatib⁹ priuatos anathemate notat. Dum
hec Rome agerentur Heinricus cum Sa
ronibus hoſtibus feliciter pugnans: adeo
felicitate illa elatus eſt: vt habito conuen
tu apud Normatiam Sigifredo archiepi
ſcopo Maguntino negocium procurante:
interdicere omnibus auſus ſit: ne vlla in
re pontifici Romano obtemperarent: et il
lo autem conuentu mandato Heinrici Ro
mandus clericus parmenſis Romam ve
niens: ⁊ Gregorio publice interdixit: ne
quid ageret deinceps quod ad magiſtratuz
pontificis pertineret: ⁊ Cardinalibus ipis
mandauit: vt relicto Gregorio alium ha
bituri pontificem ad ſe proficiſcerentur.
Tum Gregorius tantam iniuriam diui
ne maieſtatis cauſa non diutius ferens: ⁊
Sigifredum alioſq; clericos cum Heinri
co ſentientes dignitatibus ac beneficijs pri
uauit: ⁊ Imperatorem ipſum anathemate
notauit: priuatum prius omni regia admi
niſtratione. Abrogationis autem pontifi
cie habita fere hec formula eſt. Beate Pe
tre priceps inclina queſo aures tuas: ⁊ me
ſeruum tuum exaudi: quem ⁊ ab infantia
educaſti: ⁊ vſq; ad hunc diem ab iniquoruz
manibus vendicaſti: qui me pro mea in te
fide oderunt ⁊ perſecuti ſunt. Tu mihi te
ſtis es optimus: ⁊ pia Ieſu chriſti mater:
⁊ frater tuus Paulus tecum martyrij par
ticeps me non ſponte: ſed inuitum pontifi
catus gubernacula ſuſcepiſſe. Non q̃ ra
pinam arbitratus ſim ſedem tuam legitti
me conſcendere: ſed mallebam vitam me
am in peregrinatione degere: q̃ locum tu
um pro fama ⁊ gloria tantum occupare.
Fateor ego ac merito quidem mihi tua gra
tia: nō meritis meis ꝓpli xpiani curā demā
datam eſſe: conceſſamq; ligandi ⁊ ſoluen
di poteſtatem. Hac itaq; fiducia fretus pro
dignitate ⁊ tutela eccleſie ſue ſancte omni
potentis dei nomine patris: filij: ⁊ ſpiritus
ſancti: ⁊ Heinricum regem Heinrici quon
dam Imperatoris filium: qui audacter ni
mium ⁊ temerarie in eccleſiam tuam ma
nus iniecit: imperatoria adminiſtratione
regiaq; deijcio: ⁊ chriſtianos omnes impe
rio ſubiectos iuramento illo abſoluo: quo
fidem veris regibus preſtare conſueuerunt
Dignum eſt enim: vt is dignitate careat: qui
maieſtatem eccleſie imminuere conat. Pre
terea vo quia monita mea immo tua ad ſui
ipſius populorumq; ſalutem pertinentia cō
tempſit: ⁊ ſe ab eccleſia dei: quam ſeditio
nibus peſſundare cupit ſeparauit: eum a
nathematis vinculo colligo: certo ſciens te
eſſe Petrum in cuius petra vt in vero fun
damento rex noſter Chriſtus edificauit ec
cleſiam ſuam. Fuere tum multi poſt execra
tionem qui pacis mentionez facerent. Qui
bus ita Gregorius reſpondit: ſe pacis con
ditiones non abnuere: modo Heinricus
ipſe primo cum deo pacem iniat. Non igno
ratis inquit: q̃diu ⁊ quantis malis Ro
manam affecerit eccleſiam: quotienſq; a me
ſit admonitus: vt meliorem vitam moreſ
q; probatioris indueret. Hoc tribuimus
beniuolētie ⁊ caritati: qua Heinrico patri
coniuncti olim fuimus. Sed nil profeci
mus: adeo mores a patre auerſos imbibit.
Inſtabant tamen ex his qui aderant non
nulli regem non ita cito anathematizanduz
eſſe. Quibus ita pontifex reſpondit. Quan
do inquit Chriſtus eccleſiam ſuam Petro
commiſit ⁊ dixit: paſce oues meas: excepit
ne reges. Nam cum eidem ligandi ⁊ ſoluē
di poteſtatem daret. nullū excepit vel nemi
nem eius potentie ſubtraxit. Hanc ob rem
qui dicit ſe vinculo eccleſie ligare non poſſe
reſtat etiam vt fateatur ſe abſolui ab eius
poteſtate nullo modo poſſe: ⁊ qui hoc impu
denter negat: a Chriſto ⁊ eccleſia eius ſe oī
no ſeiungit. At Heinricus cognita Grego
rij cenſura: multas litteras ad gentes ⁊ na
tiones conſcripſit: quibus ſe contra ius faſ
q; damnatum a pontifice oſtendebat. Gre
gorius autem id a ſe iure factum non ver
bis tm̄ et lr̄is: verumetiam ⁊ rōe teſtibus
comprobabat: re ipſa ante oculos omni
um propoſita. Interim vo cum pars regni
ab Heinrico defeciſſet: et iam Saxones
bellum contra Heinricum q̃diligentiſſime
pararent: Alamani principis veritati: ne

quid mali ī ꝓuincia nasceret: ꝓuētu habito decernūt: vt si gregori⁹ ī alamaniā pgat: heinricus supplex veniā errati petat. Qd̄ se facturū rex ipe intposito iuramto pollicit⁹ ē. Adot⁹ itaq; pōtifex his pollicitatōibꝫ ꝛ ꝓcibꝫ treuerensis archiepi heinrici oratoris: augustā ꝓtoriā petitur⁹: vercellas vsq; iaz puenerat: vbi ab epo loci ipius regni italie cācellario claz ꝛsciuit heinricū hostili ī se aio cū exercitu aduentare. Tū ꝯo pōtifex omisso instituto itinē canossuz se recepit oppidū agri regiensis ditioni Adathildis comitisse subiectū. Venit ꝛ co ꝓpē cū oibꝫ copijs heinric⁹: q stati deposito regali ornamēto nudis pedibꝫ vt oppidanos ad misericordiā ꝓmoueret: porte oppidi appropinquans supplicitēr ītromitti petebat. Denegatū ingressuz eq̄ aio tulit aut tulisse dissimulauit: q̄uis aspa eēt hyems: ꝛ gelu cuncta rigescerēt. In suburbio qdē oppidi triduo īmoratus: ꝓtinuo veniā petēs: tādē rogatu mathildis: ꝛ adelai Sabaudiēsis comitis. ꝛ clunia cēsis abbatis introduct⁹ absoluit: ꝛ ecclie reconciliat: pace iureiurando ꝓfirmata: ꝛ integ obediētia ꝓmissa. Regij aūt iurisiurādi hec formula ē: rex heinricus ꝓposita pace ex snia dñi nri gregorij septimi affirmo me pacta ꝛ federa ꝓfuturū curaturūq; : vt q̄quo voluerit idē pōtifex sine vllo discrimīe suipi⁹ ꝛ comitatus ꝓficisci possit: marie aūt p loca impio nro ibiecta: neq; p me statuz q̄ min⁹ libere pōtificō munē vbiq; locoz vti possit: ꝛ hec obſuaturū me iureiurādo addico. Actū Canossij. v. kalēdas februarij inditōe. xv. Tum ꝯo rebꝫ ita ex snia pactis: dilabētibꝫ inde oibus varijs itineribꝫ: dū heinric⁹ papia ire facit: cinciū amittit subita febri correptū: nō tamē mortuo tāpnitōso hoie heinric⁹ rebus nouis studē destitit. Pacis ei federa abrūpens: eo alamanos principes indignitate rei motos ꝓpulit: vt rodulphū saxonie ducē regem ꝓuicie crearēt p⁹hito heinrico. Petijt ꝓmo qdē heinric⁹ a pōtifice: vt rodulphū exectōibꝫ ab occupatōe regni depellēt. Id ꝯo cū ipe ferre nequisset: sūptis armis magī clade ꝛ incerta victoria vtriq; dimicatū ē. Dissi tū qdez ab vtroq; legati ad pōtificē rogatū: vt ī ptes suorū declinaret: qbꝫ nil aliō ipe rndit: q̄ vt ab armis discederēt. Pugrūt iterū sil' eq̄ marte heinric⁹ ꝛ rodulph⁹. Clerū cū ecō pliū ijssent: magī cede vtrinq; ꝓmissa: ac supior aliqntulū heinric⁹ videret: rodulphi legatos pacē petētes audire noluit: ad pōtificēq; denuo sēpsit: vt rodulphū regnū occupare conātē exectōe anathematis nōret. Qd̄ cū facē gregorius recusaret: tāta ira pcit⁹ heinric⁹ est: vt die nocteq; nil aliud cogitaret: q̄ qd̄ ad pōtificis pniciē ꝛ exitū ōgeret. Interea ꝯo ne qd ī orbe rpiano deesset qd̄ seditōnibꝫ ñ agitaret. Michael cū andronico filio a nicephoro cognomento bucamoz vi ab impio cōstātinopolitano deiect⁹ ad gregoriū ꝓfugit: q ꝛ nicephorū excommunicauit: ꝛ rogerio Romane ecclesie feudatario negociū dedit: vt michaelē q̄ cum ceperani locut⁹ ē ī impiū restituēt. Is itaq; mādato pōtificis ꝓpata classe rogerio minore natu ī italia dimisso: boemūdū alter filiū secū ducēs: auleō pmo adnauigat: ꝛ ad dyrachiū castra facit: vrbē tāto bello pnecessariaz pmo occupatur⁹. Sz dñic⁹ silui⁹ dux venet⁹ cū nicephoro sentiēs: rogeriū ab obsidiōe repellit: magno illato acceptoq; icōmodo. Verū ñ ita m'to post nicephor⁹ ab alerio ꝓgnomēto mega copiarū suaz duce deceptī⁹: libertate sil' ꝛ ciuitate puat: quā triduo alert⁹ militibꝫ diripiēdā ex pacto cōcessit. Capt⁹ ipse nicephorus in tēplo sēte sophie vita donatur: hac ꝓditōe tñ vt mōachi hitū cū vita suscipere. Ut ꝯo gregori⁹ cū videt heinricū ꝗ ecciā dei a qbusdā seditōsis epis ꝓcitari: hita ingēti synodo giberto rauēnati archiepo ob superbiā ꝛ maliciā indic sub anathematis pena: ne epali ꝛ sacerdotō munē fungat. Vocatus pterea ad sedē aplicā scelerū suoz ꝓsci⁹ parē destiterat: q̄ ex re tātūmō penam anathematis merebat: Rolādūq; tarusinū censura nōuit q̄ legat⁹ ad res ꝓponēdas int heinricuz ꝛ sedē ꝓsequēdi epat⁹ cā semia discordiarū nō pacis seuerat. Nec vgoni qdē tituli. S. clementis cardiali pepcit: q̄ cū cadolo parmēsi epo in seditōibꝫ ꝛ hēsi sensissz. In eodē postremo ꝓuētu tres legatos delegit: bernardū dyaconū: alterz bernardū massiliensez abbatē: Odonē treuerensez archiepm: q ō latē sedis aplice ad ꝓponēdas res int heinricū ꝛ rodulphū ꝓficiscēnt. Videbat em sapiētissim⁹ pōtifex ea discordia nisi sedata foret: magnas aliqn calamitates ꝓplo rpiano paritura. Verū quia certo sciebat nō defuturos pnicōsos q̄sdaz: q id q̄ min⁹ fieret ipedire conarent: q̄ eoz maxime interat discordias augeri ñ tolli. Litras aplicas ī hūc modū ꝓscriptas legatis ad pncipes ꝛ natōez dedit. Cognita ibecillitate cupiditate ꝛ ambitione humani generis: mandamus ne quispiam cuiusuis conditōnis sit vel rex: vel archiepus: epus: dux: comes: marchio: siue miles aliq̄ elatōe temerarioue ausu: fraude: dolo: cupiditate duct⁹ legatis nris resistē audeat: ne pacē ꝛ ꝓcordiā ex equo ꝛ bono ꝓponē possint: qcunq; antē temeritate ductus: quod non optamus: huiusce nostre cō-

stitutionis violator extiterit legatisq; nr̃is ĩ
pedimento fuerit quominus pacem compo
nant: eum anathematis vinculo alligamus
7 non solum in spiritu: verumetiam in corpo
re: atq; in omnibus fortune bonis apostolica
potestate colligamus: victoriamq; in armis
partam ei auferimus: vt saltem confundatur
ac duplici penitentia conuertatur. Manda
tum preterea legatis est: vt in alamania con
uentu habito: mature decernant vtri duorum
regum ex equo 7 bono ius competat: eidem
q; consensu bonorum regnum decernant: cu
ius causa iustior 7 potior videbitur. Se vo
postea re cognita quod egerint confirmatu
rus: interposita omnipotentis dei 7 beati pe
tri auctoritate: qua nulla potest esse maior.
Interea vo Gregorius ne Romana ecclesia
ob largitionem 7 symoniacam cupiditatem
aliquid incommodi caperet: conuentu habi
to: maiorum decreta ad rescindendam hanc
labem pertinentia confirmauit his verbis.
Sanctorum patrum instituta nunc sequẽtes
quemadmodum in prioribus concilijs feci
mus: auctoritate omnipotentis dei decerni
mus ac confirmam⁹: vt qui deinceps episco
patum vel cenobium vel aliquod aliud eccle
siasticum beneficium a layco acceperit: nul
lo modo in numero episcoporum: abbatum:
vel clericorum is censeatur: neue idem sub cẽ
sura anathematis limina apostolorum attĩ
gat: prius q; locum ambitione 7 contumacia
conquisitum: quod est ydolatrie scelus resipi
scendo commutauerit. Eisdem quoq; censu
ris teneri volumus 7 alligari reges duces et
principes: qui episcopat⁹ ecclesiasticasue di
gnitates quod contra ius fasq; est: demanda
re alicui fuerit ausi. Confirmamus preterea
anathematis sententiam merito latã in theo
baldum mediolanensem: Gibertum rauẽna
tem archiepiscopum: in rolandum taruisinũ
presulem: 7 petrum olim redonensem episco
pum: nunc autem inuasorem narbonẽsis ec
clesie: pari cẽsura damnamus. Preterea vo
gratiam sancti petri 7 ingressum ecclesie his
interdicimus: quousq; penituerint satisfece
rintq; siue normanni sint: siue Itali: vel cu
iusuis nationis: qui aliqua ex parte leserint:
aliquoue incommodo affecerint Marchiam
firmanam in picentibus: ducatum spoleti
num Campaniam in hernicis Agrum Sa
binum: Tyburtinum: Prenestinum: Tu
sculanum: Albanum: 7 quicquid in Volscis
7 hetruscis ad mare vergit. His addo mona
sterium sancti Benedicti: 7 quicquid in Cas
sinatum agro positum est: nec Beneuentum
in Samnitib⁹ excipio. At siquis istorum au
ferendi res repetitas 7 non redditas habere
iustam causam se dixerit: prius a nobis vel a
magistratibus nostris iusticiam requirat: q;
si eis non fuerit factum abunde satis conce
dimus: vt ad res suas recuperandas inde tã
tum auferant quantum sat est: nec more pre
donum modum excedant: sed agant vt christi
anos decet: 7 eos maxime qui sua magis re
petunt q; aliena percupiant: quiq; 7 iram vi
7 execrationem beati Petri reformidant ac
timent. Preterea vo execrationem in heinri
cum his verbis denuo confirmauit. Bẽe Pe
tre apostolorum princeps: 7 tu Paule genti
um doctor: vestras queso aures mihi paulu
lum prebete: meq; clementer audite: nam
veritatis discipuli estis 7 amatores: que dicã
vera sunt. Hanc causam suscipio veritatis g̃
tia: vt fratres mei quorum salutem exopto mi
hi obsequentius acquiescãt: sciant intelligãt
q; vestro auxilio fretus post christum 7 ma
trem eius semper virginem flagitiosis 7 ini
quis resisto: fidelibus autem presto adsum 7
auxilium fero. Non ei volens 7 libens hanc
sedem conscendi: sed inuitus 7 lacrimans: q;
me indignum iudicabam qui in tam excelso
trono sederem. Hec autem dico: quia ñ ego
vos: sed vos me elegistis: 7 grauissimum põ
dus humeris nostris iposuistis. In me autẽ
vestro iussu montem ipsum conscendentẽ cla
mantem 7 annunciantem populis eorum sce
lera: 7 filijs ecclesie peccata: mẽbra diaboli
consurrexere: 7 ad sanguinem vsq; manus su
as in me piecere. Astiterunt enim reges terre
7 principes seculi: cum his coniurarunt ec
clesiastici qdã 7 vulgares in dñm 7 nos chri
stos eius: dicentes: dirumpamus vincula eo
rum 7 pijciamus a nobis iugum ipoꝝ: hoc
autem fecere: vt me vel morte vel exilio mlcta
rẽt: quoꝝ de numero fuit heinricus: quẽ regẽ
vocant. Heinricus inq; heinrici imperatoris
filius: qui cornua 7 calcem contra ecclesiã dei
superbe nimium erexit: facta coniuratõe cuz
multis epis italici gallici germanici nomis:
e⁹ supbie vestra adhuc restit autoritas: q fra
ctus potius q; ad sanitatem redactus: ad me
in cisalpinam peruenies: absolutionem ana
thematis supliciter quesiuit. Hunc ego quẽ
ad penitentiam venisse credideram: in grati
am recepi: huicq; tantummodo cõmunionez
reddidi: non tamen in regnum e quo eũ i ro
mana synodo merito depulerã ẽstitui: nec ve
ctigalibo regni: vt ad fidẽ redirẽt pcessi. Hoc
ideo feci: vt si redire in gr̃az cũ finitimis suis
quos semper vexauerat differret: reddereq;

res tũ ecciasticas tũ ꝓhãas ex fede abnnet:
cogi ad officiũ erectõibꝫ ⁊ armis possꝫ. Hac
optunitate adiuti quidẽ germanie epi: ⁊ pri-
cipes ab hac fera bestia diu vexati: in locum
heinrici suis flagitijs e regno cadentis: ducez
suũ ⁊ regẽ rhodulphũ eligũt. Qui fgia mo-
destia ⁊ integritate vsus: latiz nũcios ad me
misit: a qbꝫ intelligerem: se coactũ regni gub
nacula suscipẽ: nõ eẽ tñ adeo regnãdi cupidũ
vt nõ malit nobis q̃ regnũ pollicẽtibꝫ obtpa-
re. Futurũ se in dei pate sp ac nra: idqꝫ vt ar
bitremur nos factures filios obsides pollici
tus ẽ. Stomachari tũ heinricus cepit: ⁊ nos
ꝑmo qdẽ ꝑcati: vt rhodulphũ ab occupatõne
regni execratõnibꝫ ꝓpellerem⁹. Diri me vel-
le videre: cui ius ꝓpetẽt: ⁊ eo missurũ nũcios
q rẽ omez rescisceret: meqꝫ deinceps iudicatu
rũ vter ipoꝫ in cã potior habẽdus eẽt. Detu-
it heinricus q̃ min⁹ res a legatis nris decer-
net: multosqꝫ tũ seculares tũ ecciasticos inf-
fecit: ecclias dirripuit ⁊ ꝓhanauit: atqꝫ hoc
mõ sese anathematis vincul' illigauit. Hanc
ob rẽ fidẽs in dei iudicio ⁊ misedia: inqꝫ pa-
trocinio beate vginis: fultus etiã autoritate
vra ipm heinricũ eiusqꝫ fautores viculo ana-
thematis colligo: atqꝫ iterũ regiaz ei pratem
adimo: interdicoqꝫ xpianis omnibꝫ illo iura-
mento absolutis: q̃ fides regibꝫ dari ꝓsueuit:
ne heinrico vlla ĩ re obtẽperẽt: Rhodulphũ
ĩ regẽ suscipiãt: quẽ mlte ꝓuicie ꝑncipes ab-
rogato heinrico ĩ regẽ optimũ sibi delegere.
Eteñ par ẽ: vt sicuti heretic⁹ ob superbiaz ⁊
ꝓtumaciã facultatibꝫ suis ꝓuaẽ: ita Rhodul-
phus oibꝫ gratus ꝑ sua pietate ⁊ religione
regia dignitate ⁊ pate doneẽ. Agite igiẽ apo
stolozꝫ scẽtissimi ꝑncipes: ⁊ qd̃ diri vra aucto
ritate interposita ꝓfirmate: vt oẽs nũc demuz
intelligãt si potestis ĩ celo ligare ⁊ soluẽ: ĩ ter
ra q̃ impia: regna: ꝑncipat⁹: ⁊ qcqd hẽ mor
tales pñt auferre ⁊ dare nos posse. Si em q̃
ad deũ ptinẽt iudicare potestis: qd ꝺ his infe
rioribꝫ ⁊ ꝓhanis censendũ ẽ. Etsi angelos
dñantes supbis ꝑncipibꝫ vrm ẽ iudicare: qd
in suos illozꝫ facẽ vos decet. Ediscãt nũc re-
ges h⁹ crẽplo ⁊ oẽs seculi ꝑncipes: qd in celo
possitis: quãtiqꝫ apꝺ deũ sitis: ac deiceps ti-
meãt scẽe eccie mãdata ꝓtẽnẽ. Hoc aẽ iudiciũ
cito ĩ heinricũ exercete: vt intelligãt oẽs iniq
tatis filiũ ñ fortuito: ꝑ vra opa e regno cadẽ.
Hoc tñ a vobis optanezꝫ: vt penitẽtia duct⁹
in die iudicij vro rogatu grazꝫ a dño ꝓsequaẽ
Actum rome nonis martij inditione tercia.
Ad ꝑ ꝺo Sibertũ discordiazꝫ omnium ⁊ hẽsũ
q̃ tũc erãt: auctorem ab eccia rauẽnate deijci-
ens: sacerdotibꝫ oibꝫ eidẽ eccie obtpantibus
mãdauit: ne giberto facinozꝫ omniũ auctori:
⁊ ob eã rẽ execratõis viculo illigato vlla in re
obedirẽt: ⁊ ne ꝓpli illi gubernatore indigerẽt
Petrũ imitatus q apollinarem quasi supple-
mentũ mittẽ ꝓsueuerat: vbi oportebat: eo al-
terum archiepm ꝓficisci iubet cũ integ̃ pate
q ⁊ heresim giberti auelleret: ⁊ mẽtes homi-
nuz in fide ꝓfirmaret. Tuz ꝺo heinric⁹ iri
tatus magis his censuris q̃ monitus: capto
hostiensi epo e legatione redeũte: bitoqꝫ epo-
ruz secũ male sentiẽtũ ꝓuẽtu: gibertũ oli Ra
uennatẽ archiepm põtificẽ creat. Clemẽtẽqꝫ
appellat. Verũ cum a saxonibꝫ ꝑmereẽ: reli-
cto ad tps nouo põtifice in eos mouet: ac cõ-
misso ꝓlio magno suozꝫ incommodo supatur
Victoz rodulph⁹ accepto vulnere paululum
abscedens mortuus inuent⁹ ẽ. Ferunt heinri
cũ ea clade adeo perterritum fuisse: vt vix de
cimoseptimo die reptus sit: q̃ quidem tempe
germani heinricũ e⁹ filiũ eiusdẽ nois q̃rtum
in locum patris suffecerãt. Qui sil' postea cõ-
iunctis copijs in italiã venientes Clementez
suuz in põtificatũ collocaturi pulso gregozio
Mathildi obuiã cũ exercitu factaz leui ꝓlio
superant. Que quidem mlier primo marito
mortuo paulo ante azonem marchionẽ esten
sez poris viri ꝓsanguineũ: ac tercõ gradu af-
finitatis sibi ꝓiunctũ: in ꝓiugem accepit. De
rum re postea cognita suadente gregorio di-
uortiũ cũ azone fecit. Heinricus itaqꝫ supe-
rata apud Parmã Mathildi eiusqꝫ marito
azone: Romam hostili animo ꝓficisces: ĩ ꝑ-
tis neronianis castra collocat: vbẽ leoninaz
ingreditur: sancti petri basilicam cũ suo Cle
mente ꝓhanat: porticusqꝫ demolit. Idez q̃
factũ ꝺ basilica pauli ꝓstat. At ꝺo cũ vrbem
ingredi ñ posset tybur ꝓcedens: inde tãq̃ ex
arce belli ĩ romanos quotidie incursiones fa
ciens: vastatis rebꝫ oibꝫ eo inopie cos rede-
git: vt pacem quauis ꝓditione expeteret. Ad
motis itaqꝫ copijs heinric⁹ re ꝑ trãsfugas co
gnita vrbem igredit. Tũ põtifex haud satis
populo fidẽs ĩ molẽ hadriani se ꝓfesti recepit
vbi aliquãdiu obsessus ẽ: acriter q ĩ presidio
erant arcẽ ipsaz defendẽtibꝫ. Nõ ẽ vl⁹ ea for
tuna gregorij nepos ex fratre: q eo tumltu ad
septẽ solia Seueri aphri opus cõfugiens: cũ
ferre oppugnationem non posset: deditionem
turpiter fecit. At ꝺo heinricus cognito Gui
scardi aduentu: apulie ducis in auxiliũ Gre
gorij non amplius morandum ratus: ad de-
los conuersus: cluniacensem epm ad grego-
rium in arcem mittit: qui diceret se ĩ germa-
niam propere cum exercitu rediturum: si ab
eo in laterano coronareẽ: populus q̃ roma-

nus: vt idem fieret precibus instabat. Facturum se id Gregorij dicebat: si errata sua Heinricij corrigeret: veniamq; peteret: qd cũ facere recusaret: et iam aduẽtare cũ exercitu Guiscardum sentiret. Clementẽ antipapam in lateranẽsi basilica corona pontificia publice donat: eam rem pcurantibus bononiensi: cerviensi: mutinẽ. epis: q̃ facto statim Senas proficiscitur Clemente secũ ducto. Guiscardus aũt p portam flãmineam irrumpens resistẽtibꝫ ciuibꝫ vsq; ad triumphalem Domiciani arcum vrbem incẽdio consumpsit. Adunierant capitoliuꝫ ciues: et se acriter contra Guiscardum defendebant: qui lateranum iam ceperat. Unde cum multa crebro vtrimq; committerentur certamina: et illa pars vrbis euersa est que laertanũ ⁊ capitoliũ interiacet: ⁊ ipm capitoliũ postremo vi captũ fere vsq; ad solum equatur. Inde vo supata iam ⁊ capta Roma: fortunisq; ciuiũ militibꝫ in predã datis ad molẽ Hadriani pfect⁹: vbi põtifex obsidebat: hoiem multis calamitatibꝫ veratũ: tandẽ e maibꝫ hostiũ liberat: secumq; Lassinũ ac salernũ pducit. Ubi non ita multo post pontificatus anno. xij. mense vno: diebus ttibus sancte et pie mozitur. Vir certe deo grat⁹: prudẽs: iust⁹: clemẽs: pauperũ: pupillorꝫ: viduarꝫ patron⁹: atq; vnic⁹ ecclie romane fortissim⁹ et acerrim⁹ defensor cõtra hereticorꝫ improbitatẽ ⁊ malorꝫ principũ potẽtiã res ecclias p vim occupare cõnantium.

Victor. iij.

Ictor tertij Besideri⁹ antea vocat⁹. Adõtis Lassini abbas: põtifex creat⁹: statũ Gregorij ptes suscepit. Hãc ob rem credideri eũ ꝗ Heinricũ regẽ hostẽ habuisse: c⁹ fraude (vt Martinus scribit) veneno i calicẽ iecto dũ sacrificat necat. Vincentius tũ longe alit sentit cũ dysenteria perijsse hoiem dicat: qd a suspitõe dati veneni nequaq̃ alienũ ẽ: vnde i dysenteriã veneno petiti interdũ vertũtur: corruptis et labefactatis itestinis. Vindicasset aũt tãtã iniuriã Guiscard⁹: mi ei mozi pere nimiũ cõtigisz. Supatis em̃ grecis in Lassiopã ĩsulã delat⁹ mozit: cui absente Boemũdo Rogerius natu mior i Apulie ducãtũ successit. Ferũt et eodẽ tẽpore i toto fere orbe terrarũ fame laborãtũ ẽ: qua quidem occasione Auful Gallatie rex Tolletũ mltis ãnis obsessum de saracenis cepit: eandẽq; vrbẽ christianis incolẽdã tradidit. Heinricus preterea in Germania sinistro marte cũ saxonibꝫ dimicãs: quatuor milia militũ amisit deo volente vt tãdẽ desisteret ecclesiã suaz psequi: ⁊ calamitatibꝫ veratẽ. Sunt qui hoc tempore multa prodigia apparuisse scribant: q ⁊ aues domestice: vtpote galline: anseres: columbi: pauones ad loca mõtana pfugerint: silueſtresq; sint facte et pisces tũ fluuiales tũ marini magna ex pte pierint. Terremotu eẽ q̃dã vrbes adeo pcusse sunt: vt syracusis maior basilica corruẽs: dũ vespere celebrarent: omnes q tũ in templo aderant cõtriuerit: duobꝫ tm̃ diuinitus superstitibꝫ: dyacono scz ⁊ subdyacono. Sunt q dicant hoc tempore corpus sancti Nicolai Barum trãslatum a mercatoribꝫ eẽ: ibiq; i precio habitũ: vt Martinus scotus vir magne doctrine singularisq; vite i sua historia cõscribit. Victor aũt: cui⁹ grã Deus dedit librũ canonũ i ordiem redegit: anno vno: mense quarto põtificat⁹ sui nõ sine suspitione dati veneni mozitur.

Vrbanus. ij.

Rbanus secũdus otto vel oddo antea vocat⁹: monach⁹ ebomacensis primo: deinde cardinalis Hostiẽsis: postremo quito mense post mortez victoris põtifex creatur: ac merito qdẽ. Doctrina em̃ ⁊ sctitate vite q̃is grãdi magistratus dignus erat. Tum vo Rogerius opportunitatẽ nactus: q mortuo Gregorio res ad vrbanũ nouũ homiem deuenisz Lapuam vrbẽ ⁊ qcqd inde vsq; ad thyberi pertinet de Romais ⁊ põtifice vi cepit. Hanc ob rẽ vrban⁹ parũ eẽ Romais iã pridẽ rebꝫ nouis studẽtibꝫ fidẽs Adelphim se cõtulit ibi vo synodũ habiturus: q̃ tutius eo pficisci liceret. Rogerio ⁊ Boemũdo inter se ducatu Apulie cõtendẽtibꝫ imperat: vt ab armis discedant: hac tũ cõditione: vt Rogerius pmissa Boemundo Apulie parte: ipe reliquam patris ditõem haberet. Tuz põtifex ex sentẽtia animi sedatis rebꝫ ytalicis: cõpositoq; rei ecclesiastice statu quantũ in tanta pturbatõe licuit. Troyam profiscitẽ recognitur⁹: qd marie cler⁹ eo loci ageret: correcturusq; errores quozũdã male viuẽtiũ. Interim vo Boemũdus fratre Rogerio in Sicilia cõtra saracenos bellũ gerente Adelphim furto occupat. Hãc aũt ob rem Rogerius e Sicilia rediens viginti milibus saracenozũ bello cõductis: fratrem Boemundum melphi obsidet acriẽ ciuitatem qui in presidio erant defendẽtibꝫ

Pontifex itaq; cum in ytalia nullibi quietis locum cerneret in Gallias ꝓfecturus. Placentie synodum habuit: in qua licentiam quorundam ecclesiasticorꝝ mirifice ꝓpescuit. Inde vo in Gallias abiens rem memoratu dignaꝫ aggressus est. Concilio em̃ apud Clarummontem habito: ita ꝑnceps Gallie ad recupandam Hierosolimam a saracenis iam diu occupatam animauit: vt anno salutis millesimo ⁊ octuagesimoq̃rto tricenta milia hominum nomen in militiã xp̃i dederint: signumq; crucis suscepint: q̃ facto Romam statim redijt vt ꝓpositis in Ytalia rebꝫ: ytalos ad eam q̃z rem animaret. Non destitit interim henricus rex homo pnicioſus Robertum flandrie comitez ꝑlio lacessere: quo eum a sancta expeditõne auerteret. Multi tñ Petꝫ quendam heremitam virum incompabilis sanctitatis secuti ꝑ germaniam ⁊ Pamnonias iter facientes Constantinopolim ꝓmunem belli sedem puenere: quos non ita multo post secuti duo fratres sunt. Gotbifred⁹ Eustathi⁹ ⁊ Balduin⁹ cognomento bolioni Galatie comites viri ⁊ animi ꝓstantia ⁊ corꝑis robore insignes. Preterea vo ⁊ podiensis ep̃us ⁊ Raymundus sancti egidij comes: ⁊ Hugo magnus Philippi regis Francorꝫ frat̃ ⁊ duo Roberti: quorꝫ alter Normandie alter flandrie comes erat: ⁊ Stephanus carnoti comes: transmissis alpibꝫ magnis copijs iter ꝑ Ytaliam facientes ꝑmo Romã puenere. Unde recognitis ꝑus sanctorꝫ locis: sacellisq; inuisis: accepta a pontifice benedictione: Brundusium puenere: inde in Epirũ traiecturi. Uerꝫ qꝫ nõ omnes idem portus capiebat tanta erat multitudo: pars Bazum: pars Idruntũ petijt. Boemũdus autem (quẽ dixim⁹ Delphim occupasse) cupiditate glie incensus relicta Delphi. cum duodecim milibꝫ delectorꝫ hominum ytalice iuuentutis in eandem expeditionez ꝓficiscit. Huius autem virtus ⁊ animi prestantia adeo fratrem Rogerium pmouit: vt positis armis dixerit sibi omnia cum fratre ꝓmunia deinceps fore: ac statim Tancredum filium pugnãdi cupidum belli comitem fratri tradidit. Peruenerat iam cõstantinopolim Petrus heremita: ⁊ in suburbijs castrametatus tot mala ciuibꝫ inferebat: non sponte ꝗ militum licentia: vt omnium interitum greci poptarent. Permotus itaq; suorꝫ malis Alexi⁹ impator Petrum compulit negato ꝓmeatu ante tem p⁹ Bosphorum trajicere: qui Nicomediam primo: mox Niceam puenientes ciuitatem ipsam natura ⁊ ꝑsidio saracenorꝫ munitam oppugnare adorti sunt. Uerꝫ cum obsidentibus ꝓmeat⁹ deficerẽt. dilaberentq; passim milites xp̃iani eius rei causa a saracenis insidijs oppressi: ac relinq̃re obsidionẽ coacti tantum in fuga detrimentum accepe: vt ⁊ Reynaldus dux Alemãnorꝫ abnegata xp̃i fide cum aliquot militibꝫ deditionem fecerit: ⁊ Petrus legationis nomine sine militibꝫ Constantinopolim redierit. Que res Alexio grata admodũ fuit: q; speraret xp̃ianos tanto accepto incommodo eam expeditionẽ omissuros. Interea vo supuenientibꝫ alijs copijs: cum eos apto marte repellere Alexius non posset: claꝫ nocto in suburbijs Constantinopolitanis castrametantes aggredit: sed nil est actum acriter q; in statõne erant castra defendentibꝫ: donec reliqui milites somno excitati arma capent. Pugnatum est item sequenti die quo vtrinq; accepto incommodo. Tum Boemundus exercitus nomine ad Alexium missus hominẽ ꝑtim minis: tum pollicitationibꝫ ad pacez inciũdaꝫ compulit his federibꝫ: vt ⁊ iter tutum ꝑ loca impio eius subiecta facere licẽt ⁊ ꝓmeatum ac supplemẽta ꝑberet: vtiq; q̃ e saracenis caperẽt eius imperio subijcerẽt excepta hierosolima. Peractis his rebꝫ expeditionis trãsmissoq; Bosphoro: ꝑmo Nicomediam: inde Niceaꝫ ventum est: a thurcis q; in ꝑsidio erant acriter defensam. Saraceni em̃ ⁊ thurci paribꝫ copijs auspicijsq; belluꝫ ꝯ xp̃ianos tum gerebant. Ad sexaginta em̃ thurcorꝫ milia q; primos montes insederãt signa eruptionis oppidanis ꝑbentes xp̃ianorꝫ castra adorti: magno accepto incõmodo ad montes ipos re infecta rediere. Difficile tñ erat vrbem oppugnare: qꝫ comitatus ⁊ supplemẽta militũ submitti ꝑ lacum vbi adiacẽtem ꝓtinuo poterant. Uerꝫ supuenientibꝫ e Constãtinopoli lembis nõ paucis in lacumq; missis rex omnium inopia oppidani pressi dies post duos ⁊ quinquaginta ab initio obsidionis deditionem fecẽ thurcis: qui in ꝑsidio erant cum rebꝫ suis ⁊ armis abire permissis. At vo xp̃iani munita Nicea: inde abeuntes cãm iter ꝑ loca deserta facẽ necesse eẽt: bifariã copias diuisere. Cum autem Boemundus herbidum solũ ad riuum quendam inuenisset: castris positis reficere militẽ labore in itineris fessum instituerat: cum subito eũ saraceni ⁊ thurci Solimãno duce adorti sũt: quẽ certe oppsissent abũdãte vndiq; multitudĩe: ni Hugo ⁊

Gothifredus cū quadraginta milibꝫ equitum et cōfestim re p nūcios cognita opem tulissent. Pugnatū ē vtrinq; acriter et diu nec dirimi nisi noctis interuētu certamē potuit. Eo aū plio q̄ Medi thurci Siriꝫ Caldei saraceni arabes iterfuere: ad quadragintamilia hoīm cecidisse sequēti die cognitū ē. Solimānꝰ aūt effusa fuga inde abiens ac vbiq; p̄dicās se victorē fuisse: decemmilia arabum ad exercitū venientiū obuiam habuit: quos statim secū in Lycaoniā duxit: christianis eo ꝓficiscētibꝫ cōmeatus et iter interceptur⁹. At christiani segetibꝫ iā maturescētibꝫ adiuti sine vllo incommodo Icomum primā Lycaonie ciuitatem puenere: qua in potestatem dedentibꝫ ciuibus redacta pari felicitate Heracleam Tarsū q̄ cepere. Tū Balduinus p̄stāns aīmi et ingenij vir prim⁹ oīm in Asia dominatum adept⁹ ē. Tharso donat⁹: et qcqd in ea regione capet: q qdē paulopost Edessa ⁊ Adanista vrbibꝫ potit⁹ ē. Flexit inde ī Liliciaē maior exercit⁹: q̄ nūc mior Armenia vocat quā qdē prio impetu captā Palinuro Armenio cū nr̄is militare solito regendā ꝓmisere. Capta deinde Cesarea Capadocie in Antiochiā mouē trāsmissis altissimis mōtibꝫ. Antiochie vo Cassianus rex tū p̄erat. q̄ vrbs antea Reblata appellata ē. Hāc aū duplici muro circūdatā de suo noīe: rex ille quōdā Asie dñator appellauit: ductis circūquaq; q̄drīgētis ⁊ septagīta turribꝫ. Hec itē quōdā Petri apl'i sedes fuit. Hinc Lucas euangelista: et ille Theophil⁹ origīem duxerunt: ad quem Lucas euangelium: et actus apl'orꝫ scribit. Hic tamē primum baptismatis fonte renati christianos se appellauere: in eaq; sub christiano īperio mille ānis floruere. Cētū eē ac. lx. epos sb patriarcha Antiochenо fuisse ꝓstat: aū vrbem a barbaris captā: in q̄ ad tricētas ⁊. lx. ecclesias fuisse legi⁹. Anno igē salutis nr̄e millesimo nonagesimoseptio: vrbs Antiochia magnis opibꝫ obsideri cepta ē. Quo qdē tēpore Urban⁹ maxīs seditōibꝫ exagitat⁹ ī domo Petri leonis potētissimi ciuis bienio se ꝓtinuit apd ecclam scī Nicolai ī carcē Tulliano. Qui mortuo Johāne pagano seditiosissimo hoīe: liberior fcts ad ꝓponēdū eccl'ie statū aīmū adijcit. Nā et archiepiscopū Mediolanēsem iā antea mgr̄atypulsū: q̄ ab vno tm̄ ep̄o ꝓtra ius diuinū cōsecrat⁹ fuerat ī gr̄am recepit: cū antea mutato habitu ei⁹ rei causa ī Cenobio sponte ac scētissime vixisset: et eidē palliū supplicē petenti cū integra p̄late trāsmisit his vbis Litterīs tuis exorati cū apostolice sedis benedictione palliū fraternitati tue mittim⁹ qd quidē dignitatis genus nulli ante nisi p̄senti cōcessum est. Preterea vo Tolletano archiepo: q Romā veniēs de more ī verba pontificis iurauerat: palliū et priuilegia quedā cōcessit: eūdēq; totius Hispanie primatem instituit. Regem aūt Gallatie cuz oīni dyocesi scī Jacobi anathematis vinculo illigauit: qz puintie ep̄m ī carcerē inaudita causa cōiecerat. Eodez fere tempore Heinricus Suessionēsis ep̄us Romam ad Urbanū veniēs episcopatu: quē a rege Francoꝝ acceperat: libere se abdicat sine vlla restitutōis spe. Hāc ob rem Urbanus cū necessitas puintie ita exigeret: nolenti ⁊ recusanti ep̄atū restituit accepto iureiurādo. His tū verbis in restitutōe hoīem vsuz ferūt. Excōmūicatis ab hac sede deinceps sciens et volēs nō p̄nicabo. Similit vo cōsecratōibꝫ eoꝝ: q ep̄at⁹ vel cenobia a laicis cōtra ius fasq; acceperint nunq̄ interero. et ita me deus adiuuet: et hec scta dei euangelia: vt nunq̄ d sentētia cedē instituerim. Idem q̄ in beluacensem ep̄m actū ferunt. Nec ē cur eū ob has res ꝓtinacē quispiam fuisse putet. Didicerat em̄ vbi erat op⁹ mutare sententiā: qd ē viri boni ꝓprium. Naz cū clericum quendaz a Gilberto antipapa ad ordinem subdyaconat⁹ antea puerum iterum ad sacros ordines admisisset. sentētiam mutauit: q ea res mali exempli videretur: parituraq; aliqn̄ esset ingentia mala. Cisterciensem aūt ordinē primo ī Burgundia excitatum sua auctoritate cōfirmauit. Sūt etiā qui scribant Carthusienses religiosos hui⁹ pōtificis tēpore originē habuisse. Alij aū tēporibꝫ Victoris tercij hoc scribunt. At vo cum Urbanus sanctissimus pōtifex nō opere solū et exemplo: verū etiā scriptis cōtra hereticoꝝ dogmata ecclesiam dei cōfirmasset: duodecimo pontificatus sui anno: mense quarto: die. xviij. apd sanctū Nicolaū carceris Tulliani in edibus Petri leonis ciuis egregij mor̄t quarto kalendas Augusti: cui⁹ corpus p trāstyberinam regionem ad vitandas inimicorū insidias qui etiam mortuum ledere conabantur: ad sanctum Petrum in Vaticano delatum est: ibiq; honorificentissime sepultum.

Pascalis

Aschalis secundus Reinerius ante pontificatum vocatus natione ytalus e flamminia: patre Crescentio mre Alphacia: eo fere tpe pontifex creatur: q xpiani in Asia dimicantes Antiochiam cepe. Pyrro Antiocheno ciue admodum potēte vrbis ingressum pbente. Qui Boemundi ōtutem admiratus: de ditux se illis vrbem spopondit: si reliq xpiani eidem cum impio pesse Boemundum paterenť. Ingressi vrbem xpiani omnibo fere pepcere: in psidia saracenox tm° seuitū est. Cassian9 ať rex ad loca montana psugiens ab Armenijs trucidať. Sola arx superat: quam dum Boemundus acerrime oppugnat femur sagitta trajicť: 7 adeo guiť: vt p aliqt dies ab oppugnatione destiterit. Verum supuenienti Corbane Persax regis militie pncipi: cum Sensadolo cassiani filio Antiochiam recuperaturis: Boemūdus iax ex vulnere integer obuiam cum exercitu factus statim pugnandi copiam facit. In montibo se hostes continebant: nec elici ad certamen vllo mō poterant. Quare Boemundus penuria rex omnium vrgēte decertare omnino instituit etiam iniquo loco: prelata itaq lancea illa tanq̄ vexillo optimo: qua xpi latus trāsfixus a longino fuit: nup in basilica sancti Andree Antiochie repta: hostes pino acriter resistentes supat 7 cedit: quox de numero ad centum milia perijsse constat. Preterea ōo in eox castris ad gndecim milia camelox capta ť dunť: indeq tanta pda auecta: vt ab extrema inopia ad summam rex omnium vbertatem ventum sit. Prefectus autem arcis cognita suox calamitate 7 arcem Boemūdo tradidit: 7 xpi fidem suscepit: pmissum 7 bis q in psidio erant: vt si xpi fidem amplecterenť eis abire cū rebo suis liceret: quoq̄ vellent. Magna deinde inter Boemundū 7 Raymundum concertatio orta est: cum Boemundus sibi Antiochiam deposceret 7 Raymundus instaret: vt imperatori Constantinopolitano ex federe pus inito sine vlla controuersia traderet. Sacerdotes ať q̄bus eius rei arbitrium pmissum est. Boemundo Antiochiam statim adiudicant. Interea ōo mortuo Hugone magno: q componendax rerum causa Constantinopolim ierat. Reliq duces: Raymundo excepto q Cesariam Cappadocie obsidebat: pficisci Hierosolimam cum exercitu instituere: in Lyciam simul conuenientes. In itinere ať Tortosam oppugnare adorti tribo mensibo frustra consumptis soluta obsidione Tripolim mouere: cuius regulus pecunia commeatu armis benigne prebitis pacem hac lege impetrauit: vt si hierosolime caperenť xpianum nomen amplecterenť 7 fidem. Inde ōo mouentes ac Cesariam palestine pretereuntes quinis castris Hierosolimam tandem peruenere: in arduo monte sitam: ac pluribo conuallibo distinctam: adeo vt ñ nisi a maximis exercitibo obsideri vrbs posset. Adde q aquis fontanis 7 fluuialibo caret: que exercitibus permaxime necessarie sunt. Solus enim Syloe amnis: 7 his q̄dem estate pertenuis: ac interdum nullus per montem Syon in conualle Josaphat delabiť. Sunt tamen permulte in vrbe 7 in agris cisterne: que solis ciuibo aquam: present non etiam magnis exercitibo 7 iumentis militaribo. Christiani tamen comparato omnifariam commeatu quattuor locis oppugnare vrbem magnis viribo adorti eax hierosolimitanis acriter defendentibo ydibus Julij vi cepere trigesimonono die posteaq̄ obsideri cepta est. anno salutis millesimo nonagesimonono. Anno quadringēsimo nonagesimoq posteaq̄ imperante Heracleo a saracenis occupata fuerat. Precipua tamen in recuperanda tanta vrbe laus Gothifredi fuit: qui partem muri ei ac fratribo ad oppugnandum assignatum primus conscendit. Balduinoq potestatem fecit: vt in vrbem descendens christianis portas recluderet: quibus certe irrumpentibo tanta cedes facta est: cum in vrbe tum vel maxime in templo: vt morientium cruor talos hominum supergrederetur. Cepissent eadem q̄ die templum: nisi nox supuenisset. Verum sequenti die repetita oppugnatio est: 7 his venia concessa: qui positis armis supliciter salutem petiere. Christiani autem tanta victoria potiti: vbi 7 diebus octo a bellicis rebus quieuissent 7 sancta vrbis loca ac domini sepulcrum de more visum iuissent. vno omnium consensu Gothifredum humeris etiam in regiam delatum regem decernunt. Qui regni quidem titulum non abnuit: corona nam vero auream reiecit: indignum arbi-

tratus illic aureo dy ademate homiez vti:
vbi rex regum Christus spineā coronam p
redemptōe hūani generis tulisset. Prete
rea vo Arnulphꝰ presbiter patriarcha cre
atus ab epis: qui tum aderant cōsecratur.
Perterriti aūt hac victoria Neapolitane
vrbis Asyrie ciues legatos ad Gothifre
dum misere qui se ac sua omia illi tederent
Verum cū nō ita multopost nūciatū fuisz
Solimāni Babilonis regis ingentē exer
citū Scalonem puenisse: vrbem viginti mi
libꝫ passuū a Hierosolimis distantē Hiero
solimitanoqz populo semp infensam: occur
rere hosti Gothifredꝰ statuit. Petro here
mita ad custodiendam vrbem relicto: reuo
catoqz Eustachio z Tancredo: quos Nea
polim cū duabꝫ legtonibꝫ miserat. In ho
stem itaqz pfectus cum ex captiuis compe
risset Clementē esse regis Babiloniorum
Solimanni militie principem: quo cū quin
quaginta milia hoim militarent: eundem
qz habere classem frumēto z machinis onu
stam: decertare omnino instituit. Unde pu
gna commissa victorie compos ad. xxx. mi
lia hominū interfecisse traditur. Clemens
aūt hostiuz dur naui fugiens salutem sibi
quesiuit. Ascalonite vo tanto accepto incō
modo vrbem statim Gothifredo tradidere:
in q̄ tātū auri et argenti deprehensuz est:
quantū alio vnq̄ in loco. Recupatis itaqz
Hierosolimis multi principes voti compo
tes facti redire in Europā ad suos institue
re. Inē q̄s sancti Egidij Trandensiqz co
mites sunt habiti. Gothifredus aūt cū fra
tribꝫ mira felicitate victorie vsus z Joppē
Maritunaz z Ramulā vrbem expugnauit
que impedimento christianis erat: quomi
nus tuto ab Ascalone Hierosolimā pfici
scerentur. Obsedit et Laipham: q̄ alio no
mine Prophoia dicit ad Carmeli radices
sitaz: et quatuor milibꝫ passuum ab Accon
semotam. Verum durāte adhuc obsidione
Tyberias Galilee vltro sese obtulit. Lai
pha nō ita multopost ex federe recepta. Sz
nihil in hūanis rebꝫ qō ad felicitatē ptine
at diuturnū ē. Anno em vno post captam
tot laboribꝫ Hierosolimā Gothifredus fe
bri correptus moritur: cui statim christiani
ne ob inter regnū aliqd detrimēti caperent
Balduinū frēm in regnū sufficiunt Anno
salutis nostre cētesimoprimo: ac millesimo
Ad Paschalem aūt redeo: quem quidem
Gregorius septimꝰ ob virtutem et doctrinā
sancti Clementis presbiterum creauit: in q̄
quidem loco clerus ipē post Urbani mortē
eundem Paschalez vita priuata contentū:
quippe qui antea monachus fuerat etiā no
lentem et latitantem pontificem creat: q̄ di
cerat humeros suos nequaq̄ tāto oneri suf
fecturos: sed expetente populo: eligente cle
ro: collaudāte cardinaliū senatu pontificū
munus suscepit: marie vo cum ter acclama
tum esset. Sāctus Petrus Rainerīū virū
optimū pontificem elegit: cui postea primi
scriniy z Scribe regionarij Paschalis no
men indidere. Indutus deinde coccineam
clamidem tiaraqz capiti eius imposita: co
mitante populo et clero: equo albo ad La
teranum perducitur: maxime vo ad eā por
ticū que ad austrum versa in basilicaz Sal
uatoris ducit: quam Constātinopolitanaz
vocant: vbi cum in sede ad eam rem de mo
re parata aliquādiu quieuisset: atrium late
ranense conscendens Balteo succingit: vn
de septem claues septēqz sigilla pendebant
vt intelligeret se secundum septifariam san
cti spiritus gratiam sanctarū ecclesiaruz:
quibus deo auctore preerat: claudēdi: sigil
landi: aperiendi recludendiqz rationez ha
bere. Inuisit sceptrum pontificium mani
bus gerens: ea quoqz loca que solis ponti
ficibus sunt adiudicata. Sequentibus vo
diebus consecrationem accepturus ad ba
silicam beati Petri proficiscitur: in q̄ cris
mate inunxere Oddo Hostiēsis episcopꝰ.
Mauritius portuensis. Gualterus Alba
nus: Bono Lauicanꝰ: Milo Prenestinꝰ.
Offo Nepesinus. Oddoni Hostiense pme
ptis quas adhuc retinet obtigere. Post vn
ctionem vo in vrbem rediens coronam de
more accepit. Hoc ita futurum Albertus
Alatrinus episcopus aliquādo diuinauit.
Nam cū ab amico interrogaretur: quez vr
bano successurum putaret. Rainerium in
quit: propter fidem z constantiam deus eli
get. Ferunt et eundem Albertum tempus
ipsum quo in pontificatu victurus erat p
dixisse. At vo Pascalis ecclesie dei prope
labenti quorundam seditionibus consultu
rus: copias suas in Gibertum antipapam
mittit malorum omnium caput. Ut autem
tanto bello sufficere pontifex posset: Roge
rius Sicilie comes ei turmas aliqt et mil
le auri vncias auxilio misit. Albemarlozū
Gibertus homo perniciosus tum degebat
qui vbi intellexit hostes aduētare haud sa
tis copijs suis fidens a Ricardo campano
comite acceptis: relicta Alba in Furconen
sium montana: que nunc Aquilanoruz mu
tato nomine habentur sese proripuit. Ubi

non ita multo post subita morte conceptus
sui sceleris penas luit. A malis tñ ecclesia
dei non statim tãpnicioso homine sublato
quieuit. Ricardus ei quẽ diximus Gibe-
to copijs et opibꝫ fauisse in locuꝫ demortui
Albertũ quẽdã sufficit Attelanum ciuem:
que vrbs auersa nunc dicitur iter ꝗ Neapo-
lim ⁊ capuã posita: qui statim a benesenti
entibus abdicare se magistratu coactus re-
legat. Cauerses aũt agri. Prenestini ineo-
le Ricardi stulticiã et arrogantiaꝫ imitati
Theodoricũ quendã põtificẽ creauere: ve
rũ hi quoqꝫ penitentia ducti quinto et cen-
tesimo die e pontificatu deiectum Anacho
rite habitum inducere cogunt: et vitã duce-
re priuatam. Tercio pterea Maginulphꝰ
Romanus ciuis apud Rauennã pontifica
tus titulum vsurpare ausus est: quem qui-
dem ⁊ Romani exilio mulctarunt: et Ra-
uennates omni humana ope destitutuꝫ ab
vrbe sua pepulere. Pacata autẽ hoc modo
Romana ecclesia Paschalis vir magni in-
genij atqꝫ animi a religione ad arma cõuer
sus: adiuuante Rogerio vrbem castellanã
et Beneuentũ ab hostibus occupatum re-
cipit. Interim vero Petrus columna Ro-
manus ciuis impellente Ricardo Campa
no comite: cuius maxime intererat copias
pontificis distrahere cauas: occupat pon-
tificie ditionis oppidũ. Hanc ob rem ponti
fex in eum mouens nõ solũ Cauas recipit:
vex etiã Zagarolũ ⁊ Colum: nam paterne
hereditatis castella ei abstulit: ex columna
hãc familiã cognomẽtũ duxisse certe puta-
uerim. Erat ⁊ alia familia Rome admo-
dũ potens corsi hi sunt appellati: Gregorio
septimo adeo fidelis: vt eoꝫ domꝰ sub Ca-
pitolio posite ab Henrico tercio sint eruste
⁊ solo equate. Verũ postea mutato cõsilio
Stephanus eiusdẽ familie pnceps absente
Paschali sancti Pauli basilicã ⁊ castelluꝫ
eo loci edificatũ furto occupat. vnde incur
sionibꝫ mirũ immodũ vrbẽ Romã cõtinuo
vexabat. Hãc ob rem obmissis rebus exter
nis pontifex ad vrbẽ propere rediens Ste-
phanuꝫ inde vi deijcit: quem ideo icolumeꝫ
abijsse credimꝰ: ꝙ monachi habitũ idutus
irrumpentes decepit. Apparuisse tum mul
ta pdigia auctores plerique scribũt: ꝙ ⁊ ma
re quibusdã in locis littus preter solitũ vi-
ginti passibꝫ occupauerit: in quibusdã vo a
littore in altũ cẽtũ excesserit. Hoc ego quo-
qꝫ superiore anno apud Puteolos vidi: ex-
elis qbusdã columnis marmoreis vsqꝫ ad
tres cubitos: quas mare (vt icole dicebãt)
triennio ante abluere cõsueuerat. Appa-
uisse et cometem mire magnitudinis tam af-
firmat: qui in occasu cadente sole stati ap-
parebat. Nõ mouebat his prodigijs Pa-
schalis quippe qui fieri hec natura cerne-
bat. Verũ cũ intellexisset Florentinuꝫ epi-
scopũ affirmare solitũ antichristum natuꝫ
esse: eo statim pficiscit: cõcilioqꝫ habito re
ipsa admodum discussa cum leuitate: qua-
dã vt alicuius magne rei auctor videretur
motũ episcopũ cerneret hominẽ verbis ca-
stigatũ dimittit: atqꝫ inde in Lisalpinam
pficiscit. vbi ad Guardastallum conuentu
multoꝝ principum et episcopoꝝ habito: de
homagijs de pheudis de sacramentis epi-
scopoꝝ laicis antea exhibitis exhibendis-
que magna est habita ratio. At vero cũ itel-
ligeret Gallos sacerdotes: non ita integre
(vt dicebat) vitã ducere eo profectꝰ: apud
Trecas cõuentu habito: redactis ad lau-
dabiliorem cultum ecclesijs: earumqꝫ pre
sidibus partim pulsis: partim castigatis:
ne emendatis in Italiã ꝓpere rediit: ꝙ itel-
lexerat omnia seditiosorum quorundam fa
ctionibꝫ perturbari. Stephanus enim cor
sus montem altum et ponticlum de ea par
te Hetrurie: quam nunc principis apostо-
loꝝ patrimoniũ vocãt ceperat: presidijsqꝫ
muniuerat: vnde frequenti incursione oia
circũquaqꝫ vexabat: quem pontifex insecu-
tus ex altero castello deiecit: alterum vi ca-
pere nõ potuit: natura loci obstante et hye
me que iaꝫ appetebat. Iturus itaqꝫ ĩ Apu
liam componendarum rerum Italicarum
gratia Lauicano episcopo ecclesiam: Pe-
tro Leonis et Leoni Fregepan vrbem vr-
banaqꝫ omnia: Ptolomeo Sublacensi do
mino que circa vrbem sunt ꝗ diligentissi-
me commendauit: Relicto Gualfredo ne-
pote militie principe: qui vnaꝫ cum his di
tionem ecclesiasticam tueretur. Verum ab
sente pontifice: quem ferunt Ptolomeum
tanti mali auctorem dicere solitum: nunq̃
amplius ad vrbem rediturum. ab ecclesia
dei hi omnes defecere: Petrus columna
quem pontifex in gratiaꝫ receperat: Phar
fensis abbas cum Anagnis Prenestinis
Tyburtinis Tusculanis Sabinis. Au-
sus et idem Ptolemeus comperato exerci-
tu Albam latinam oppugnare: ciuibꝫ ipsis
acriter vrbem defendentibus. Verum su-
peruenente pontifice cum principe Laie-
tano: cunqꝫ Ricardo Aquilono egregijs

copiarum ducibus pulsis tyrannis ecclesi-
am dei occupare conantibꝰ:ꝛ Albiam obsi-
dione liberat et reliqua oppida que iam de-
fecerant in deditionem recipit. Tybur ob-
stinate resistens expugnat non sine magno
vtriusq; partis incommodo montem:altum
deiecto inde Stephano recipiens totum pa
trimonium breui pacatum reddidit. Pace
deinde composita ad bellum Asiaticum ani
mum adijcit:princeps christianos litteris ꝛ
nuncijs ad eam rem ꝗ diligētissime animat:
ꝗ intellexerat Gothifredo hierosolymis mor
tuo:Saracenos recupāde hierosolyme cau
sa magnos exercitus eo duxisse.superatisq;
christianis ingenti clade:et comitem Bur-
gundie in ipso prelio cecidisse: ipsum vero
Balduinum regem Gothifredi fratrem e-
gre ex tanta clade sese prozipuisse:nec paulū
abesse quin vrbs caperetur. Veruntamen
barbari tanta victoria potiti obsidere hiero
solymas nequaq; sunt ausi. Tancredus au
tem egregie defensa Antiochia Lodicam vr
bem imperio Constantinopolitano subiectā
vi cepit:ꝗ intellexerat Alexium imperato-
rem christianozum clade delectatum:militi-
bus quoq; nostris impedimento fuisse:quo-
minus supplementi causa ex Europa in Asi
am traijcerent. Felicitate et audacia Tan-
credi Balduinus rex precitus comparato
propere exercitu in Acco ducere statuit:vo-
catis in auxilium genuensibus et Venetis:
qui eo propere cum octaginta rostratis na-
uibus ac triremibus plerisq; profecti sunt:
quare et vrbs terra mariq; acriter oppugna-
ta vigesima die tandem capitur:et sarrace-
ni qui eo venerant tuende vrbis causa fusi fu
gatiq; sunt. Tācredus aūt tante fuit pieta-
tis in patruum Boemunduz ab hostibꝰ tri-
ennio in vinculis detentum:vt ei magna vi
auri redempto Antiochie principatum re-
stituerit:Postea vo idem Boemund? An-
tiochiam ipsam Tancredo cōmittens: In
italiam primo mox in Galliam profectus:
Constantiam Philippi regis Francozum fi
liam in vxozem accepit. Cognito deinde A-
lexij imperatozis Constantinopolitani cona
tu.qui maritimas Antiochie vrbes infesta-
bat:in Italiam rediens parata classe ī Dal-
matiam nauigat: Byrachiumq; obsidet:vt
ea ratiōe Alexium a bello Asiatico reuocet:
quod etiam breui factuz est: Pacem vero pe
tenti Boemūdus hac lege dedit:vt bello an-
tiocheno omisso militibꝰ Francis nullo ma
leficio per sua loca trāsentibus iter ī Asi-
am tuto facere liceret. Composita autē pa
ce cū ea classe quā ī Alexiū parauēat ī Asiā
Boemūdus contendens:adeo christiano-
rum animos recreauit:vt Balduinus rex
Beritum vrbem maritimam rex Pheni-
cie inter sydonem et Biblum positam:ac
Tyro metropoli obtemperantem obsessaz
duobus mēsibꝰ vi tādē ceperit:nō sine ma
gno suozū icōmodo: Hanc ob rem et pas-
sim ī omnes seuitum est:ꝛ vrbs ipsa tanq;
colonia christianis omnibꝰ concessa est.
Eodem quoq; tempore capta et Sydon est
In tanta vero christianozuz felicitate Boe
mundus clarissimus pceps morte subla-
tus luctu omnia compleuit:qui Boemun-
dum filium paruulum admodum ex Con-
stantia vxore susceptum principatus Anti-
ocheni successozem relinquens: Tancredo
nepoti donec adolesceret commendauit. In
terea vero Henricus quartus mortuo pa-
tre quem apud Leodium bello superaue-
rat:compositis ī Germania rebus:in Ita
liam veniens apud Sutrium substitit.ꝗ
senserat eius aduentum Paschalis paruz
admodum gratum esse:quippe qui et eccle
sias multas in bellis euerterat et episcopa
tus cōtra ius fasq; pro libidine animi:cui
placuisset demādauerat. Verum missus vl
tro citroq; legatis:cū imperator iureiurā-
do interposito polliceretur se:et pacato ag-
mine vrbem ingressuruz.ꝛ coacturum suos
episcopos vt se a possessione episcopatum
abdicarent: quos largitione acceperant:
et potentia porte repente aperte sunt. Naz
Sutrio mouens Henricus ad montez gua
dij:vel(vt alij volunt)ad montem malum:
sunt etiam qui montem aureum hunc ap-
pellent:castra posuerat. Inde postea annu
ente populo prodeunteq; obuiam honora-
to quoq; vrbem Leoninam primo ingredi-
tur: precedentibus sacerdotibus cum in-
fulis et reliquijs sanctozum a mole Hadri
ani. Nam per eam portam vrbem Leoni-
nam ingressus est vsq; ad Basilicam sancti
Petri:cuius in gradibus pedes pontificis
eo vsq; cum cardinalibus prodeuntibꝰ ex-
osculatus est. Positis deinde militibus su
is instationibus vna cum pontifice:ad de
xteram tamen templum ingreditur:in quo
post orationem ad altare factam a pontifi-
ce petit:vt illos ꝓfirmet: quibꝰ ipse epatus
dederat:licet iusiurādū ātea īterposuisset

se nunq̃ id a pontifice petiturum. Paschalem vo id facẽ recusantẽ intromissis militib̃ dato signo vna cum cardinalib̃ statim capit eumq̃ cum magna pte cleri spoliati pus in castra pducit. Permot⁹ tam insigni iniuria ꝓl's Romanus sumptis armis Teutonicos ex vrbe Leonina pellit: portasq̃ omnes claudit. Tum vo impator ad Soractis mõtem pueniens: quem nunc sancti siluestri vocant: in loco excelso ⁊ munitissimo pontificẽ ⁊ cardinales collocat. dispositis circũquaq̃ custodib̃ ⁊ psidijs. ne inde aufugẽ vel rebi ab aliq̃ possent: quo facto statim reliqs copias vrbem oppugnatur⁹ mouens Anienem pueniit. Unde occupato pus ponte mammeo a Mammea mre Alexandri impatoris nomen ducente ac tanti opis auctore: incensis circũquaq̃ villis: incursiones ꝓtinuo in Romanos faciebat. Quare pontifex incommodis ciuium ⁊ pcib̃ motus ad pontẽ Salaq̃ pductus accitis ex vrbe notarijs: q pacta cõscriberent: eos omnes (licet inuit⁹) in epatu ꝓfirmauit: qs antea Henricus delegerat. Hoc itaq̃ modo compositis reb̃: dimissis captiuis omnib̃ impator a pontifice coronat̃ in basilica sancti Petri clausis prius vrbis portis: ne ꝓl's erumpet. firmataq̃ statõib̃ ipsa ab Heinrico basilica. Unde nõ ita multo pt⁹ voti compos factus in Germaniaq̃ redijt. Pontifex vo pacata aliq̃ntulum Italia Pisanos nauali gl'ia admodũ potentes adhortat̃. vt ex insulis Balearib̃: quas iaq̃ antea occupauerãt in saracenos moueant: mare nr̃m ⁊ littora xp̃ianoq̃ infestantes: q̃re Pisani cupiditate gl'ie capti ꝓpata ingẽti classe: impositaq̃ maiore iuuentutis sue pte in hostem pficiscunt̃. Ueq̃ dum apud vada volaterrana ventum expectant. Lucenses eoq̃ vrbem defensorib̃ vacuam inuadunt: quaq̃ qdem florentini pisanoq̃ pcib̃ moti: repulsis lucensib̃ acerrime tutati sunt. Ob quaq̃ rem Pisani de saracenis victores domum redũtes. Florentinos duab̃ purpbireticis columnis donant: q̃ adhuc ad portam Sacelli beati Iohannis baptiste visunt̃. Interim vo paschalis concilio apud Lateranum habito omnia q̃ Henrico ꝓmiserat: reuocatq̃ coactus non libens in eius sententiam armis. ñ rõnib̃ munitam descendisset instantib̃ cardinalib̃: q in vinculis erant: ꝓl'oq̃ Romano q ab Henrico bello vexabat̃ vt q̃uis ꝓditione pacem ꝓponeret. Satius itaq̃ visum est retractare maleacta violenter pſertim: q̃ꝑ pati exemplo pnicioso: vt id q̃ reliqs ꝓncipibus licere videat̃: qo Henricus ab inuito pontifice extorserat. Hoc at̃ tpe Mathildis comitissa admodum senio confecta moriens Romane ecclie ex testamento reliqt: qeqd a Pissia amne ⁊ sancto Quirico agrisenensis vsq̃ ad Lepezanum int̃ apeninum ⁊ mare pꝛtinet: addita Ferraria q̃ adhuc romane ecclesie vectigalis est. Sunt q scribant quoq̃ de numero Uincenti⁹ est auctor egregi⁹: hanc mulierem florentie mortuam esse eo incẽdio quo ⁊ magna ps vrbis consumpta est: ⁊ ad duo milia hominum combusta tradunt̃: ei⁹q̃ corpus postea in Cisalpinam translatum esse: ⁊ in monasterio sancti Benedicti qo ab vrbe Mantua. xij. milib̃ passuum distat sepultum. Crediderim ego mulierem ipm mãtue diez extremum obijsse: suoq̃ iussu ad sanctum Benedictum sua impensa edificatum translatam ⁊ sepultam: pcurante eam rem Anselmo viro sanctissimo ac tanti monasterij auctore: quippe q opam dederat Mathildis impensa: vt Cenobium taq̃ amplũ tanq̃ magnificum edificaret̃. Eodem q̃ in loco sepultum fuisse eundem Anselmum epm lucẽsem ꝓperi: ac Mantuam deinceps translatũ in ecclïam cathedralem: ob eam rem credo ne a vicinis furto subripet̃ cum miraculis ꝓtinuo clarior fieret. Affirmant lucenses corpus Mathildis apud se eẽ: qo (ne credã) fecit Guidonis Gonzage auctoritas: q dum monasterium sancti Benedicti restitueret. inuentum corp⁹ honestiore loco vt par erat: collocauit. Alium q̃ Anselmum fuisse his tpib̃ qdaq̃ auctores scribunt viq̃ doctissimũ ⁊ apud Anglos tanti pcij habitum. vt breui ex monacho abbas: deinde cantuariensis archiepus sit factus: q etiam libros de meditationib̃: cur deus homo: o libero arbitrio: de similitudinib̃: de cruce: de beato Iohanne baptista conscripsit. Felitia certe hec tempa fuere: q ⁊ Sigibertum monachum celbatensem viq̃ spectate doctrine: ⁊ Bernardum ex castilione Burgundie nobili genere ortum ꝓtulere. Is. xxij. annum attingens sub abbate Stephano: q tercius fuerat inchoato cisterciensi monasterio: vna cum. xxx. socijs monachi habitum suscipiens: tanti pcij ob doctrinam ⁊ sanctitatem est habitus: vt breui abbas clarauallensis monasterij: tum primum Roberti viri illustris impensa edificati creatus sit: cui certe loco cum maxima gloria ad annos sex ⁊ triginta pfuit. Moriens deinde Bernardus pter sanctitatem: multa q̃ scriptis ingenij sui monumenta reliquit:

maxime vo commentarios in cantica canticorum: considerationes diuine contemplationis ad Eugenium pontificem: vnde pontificij muneris ratio ducere: scripsit 7 varias epistolas: vnam potissimam ad Romanos qua eos vehementer carpit: scripsit 7 Apologeticum 7 sermones in solennibo habitos. Ad paschalem redeo q in pcilio apud Guardastallum habito decreuit: ne vrbes Emylie Placentia Parma Rhegum Mutina Bononia Rauēnati ecclie antea metropoli subiecte amplius essent: ꝗ sepius ob supbiaz in Romanam sedem psules Rauennates cornua erexerant. Pontificem vo ad vrbem reuentem rogarunt ciues qdam: vt in locum Petri pfecti vrbis demortui filium subrogaret: quod cum facere pontifex negaret, pter etatem pueri: q vix decimum attigerat annū tanta repente seditio exorta est: vt ei abire ex ciuitate necesse fuerit: ne magna aliqua cedes inter ciues pmitteret: cū multi inessent: q nequaq̄ tantum magistratum puero pmittendum dicerent. Neqz ita ꝗ seditōnis semina abstulit. Nam cum Albe esset: intellexisetqz Petrum leonis ecclie fauorem in edibo suis ab aduersa factione oppugnari: eo pere Ptolomeum mittit ab Aricia arcitum cum satis valida manu: q pulsos in transtyberinam regionem aduersarios ptim interficit: partim capit: ac per municipia custodiendos diuidit. Sed magna repente in Ptolomeo inconstantia apparuit. Naz quos ipse paulo ante ceperat: cosdem postea suo ꝗ nutu ad municipia pficiscentes: dum iter p algidum faciunt ex insidijs oborus capit 7 lazitiam secum ducit: inter quos 7 demortui pfecti filius erat. Non pctentus autem tanti admissi facinoris Ptolomeus Sarminetum Nymphcum Tyberiam oramqz maritimaz occupat. Interim vo Henricus e Germania in Ytaliaz cum exercitu descendens magno terrori omnibo fuit. Ilex cum bis Romaz venisset absente pontifice: q tum in Apulia pcilium habebat: eunqz se priuatū dignitate imperij putaret: vna cum potestate dandoz episcopatuū a Barcbarensi archiepo pria exule itez coronat⁹ ante beati Gregorij corpus: in patriaz abijt. Pascalis at absoluto pcentu ex apulia Romam cum copijs Normannoz rediens: 7 multa oppida ab hostibo occupata recepit: 7 Preneste Caloiohannis impatoris Constantinopolitani: q pri Alerio successerat oratores libenter audiuit: eisdēqz in mandatis dedit: vt Caloiohannē suo nomine contra saracenos animarent. At vo Farfensis abbas 7 Ptolomeus qui nullum sibi venie locum apud pontificem ob sua maleficia reliquerant: latebris delitescentes tandem p amicos in paschalis viri mitissimi ḡtiam redeunt. Pacatis hoc modo rebo dedicataqz preneste Agapiti basilica Romam effusa obuiam vrbana multitudine honoris cā tandem redijt: qua qdem ex frequentia in valitudinem incidens se paulopost moriturum cognouit: quare acceptis ecclie sacramētis: cohortatusqz clez ad pacem 7 pcordiaz: pontificatus sui anno. xviij. mense. vj. die. vij. mori qntodecio kalendas Februarij: sepelitqz honorificentissima pompa in basilica Constantiniana. Suo at pontificatu facta pate sacroz ordinum psbiteros qnquaginta: dyaconos. xxx. epos centum creauit. Rome pte rea ecclias. xv. consecrauit: maxime vo basilicam scti Hadriani in tribo foris pphanatam quorundam factiosorum scelere: ecclias sancte Marie Monticelli in regione Areole: postremo vo restituit 7 consecrauit basilicam sanctoz coronatoz: eo tempe dirruptaz quo Robertus Giuscbardi Salernitanus pnceps eam ptem vrbis incendit: q a lateramo ad capitolium vergit: vt in vita Gregorij septimi diximus.

Gelasius. ij.

Gelasi⁹ secundus Iohannes autea vocatus: patria Caietanus: patre Crescentio nobili genē natus: ingenueqz a teneris annis educat⁹ 7 doctus: in monte Cassino religionis fundamēta pdidicit sub Odrisio abbate viro sanctissimo. Hanc ob rem ab vrbano secundo romā accit⁹ cognita hominis virtute 7 fide sempī precio est habitus. Ilez in pmis eius fides perspecta eo tempore est: quo vrbanus pontifex a germanis: 7 Siberti antipape factōz seqntibo in insula Lycaonie Rome int duos pontes obsessus est. Solus enim vna cū Petro Leone viro illustri hominem sanctissimū nunq̄ deseruit. Hanc ob rem postea cum vrbanus meliore fortuna vtere: tanti beneficij memor Gelasium pmo qdez secretis suis admouet ob fidem 7 doctrinam: eiqz negotium dedit ob elegantiam compositionis sue: vt romane curie stilū negligentia 7 ignorantia maioz labefactatum in meliorem formam 7 ornatum redigeret. Postea vo cognita bomis āplitudine eundē referre in certū cardinaliū istituerat: eaqz de re sepi⁹ī senatu locu-

tus fuerat: assencientib⁹ omnib⁹. Verũ mortuo non ita multo post Urbano paschal' meritorum tanti vizi non immemor statim eum dyaconum cardinalẽ decernit. Mortuo deinde Pascali cuz de creando nouo pontifice ratio haberet: ob eamq⁹ rem cardinales oẽs in monasterio ad palladium Paulum infra edes leonis 7 Lincij Fregepanes cõgregati essent vno omnium consensu Johãnes Laietanus Gelasius pontifex creatur. Verum Linci⁹ fregepanis ira ob hãc electionẽ pcit⁹ q̃ vnũ ex suis cardinalib⁹ collegio posuerat quem pontificem eligerent: in monasterium palladij cum armatis satellitib⁹ irrumpens refractis foribⁿ obuium quenq⁹ pcutit: pontificẽ obtorto collo in terram deiectũ calcib⁹ pterit. in vinculaq⁹ conijcit. Cardinales autẽ fugam pantes ex mulis 7 eqs deijcit: nullũq⁹ genus ptumelie ptermittit: quo affici tant⁹ senatus posset. Non tulit aĩ tantam iniuriã pl's romanus. Ad edes Lincij Fregepanis armat⁹ pcurrit: eiq⁹ ac familie interitum minaĩ: nisi pere Gelasium incolumen reddat. Faciunt mandata Fregepanes: maxime vo Leo q pontificis pedes videntib⁹ omnib⁹ sepius exosculatus veniam supplicite petebat Equum itaq⁹ album pscendens pontifex via sacra in lateranum ducitur comitante clero pl'oq⁹ Romano: ibiq⁹ de more coronaĩ. Interea vo Balduin⁹ quez statim lr̃is 7 nũcijs pontifex adhortatus est: vt barbaroz impetum tamdiu sustinẽt: quoad in Asiam noua supplemẽta mitterenĩ. Castellum in Syria Sobal vocitatum occupat 7 munit: vt xp̃ianis ꝯ barbaros ptinue dimicantib⁹ receptaculum esset. At vo Boemundo adolescente mortuo. Tancred⁹ tutor Antiochie pnceps ab omnib⁹ xp̃ianis declaraĩ: quem qdem cõfirmato pus pncipatu Balduin⁹ Hierosolimitan⁹ rex ad se cũ militib⁹ suis vocat: dimicatur⁹ cum hostib⁹ thurcis saracenis Arabib⁹: q cum magno exercitu puinciaz Hierosolimitanam ingressi erant. Eo itaq⁹ veniens Tancredus cognita xp̃ianoz paucitate frustra balduino dissuasit ne callatis signis cũ hoste decerneret. neue rẽ xp̃ianaz in summũ discrimẽ adducẽt. Naz cum hostib⁹ ipis pugnandi copiam fecisset ingenti clade supatus: egre cum paucis Hierosolimaz se recepit. Diuersis pterea tramitib⁹ Tancredus Antiochiam pueniens fuga salutem sibi q̃siuit. Elati aĩ tanta victoria hostes montẽ tabor pscendentes monasterium eo loci positũ dirruunt: monachis ad vnum omnib⁹ intẽfectis. Nec interim quietus ab externo hoste. Gelasius fuit. q Henrici imp̃atoris furorem Ytaliam vastantis: iamiamq⁹ vrbem hostili animo ingressuri deuitãs ad edes Vulcani potentissimi ciuis pmo pfugit: vez cũ ibi q̃z nequaq̃ tut⁹ videreĩ vna cum suis triremes pscendens: due em̃ iam ad id instructe parateq⁹ erant. Hostiam Tyberi delabiĩ: inseq̃ntib⁹ Germanis militib⁹: 7 pontificez telis ac sagittis petentib⁹. Cum Hostiaz vo puenisset: neq⁹ ingredi mare pter instantes pcellas licẽt: terrestri itinẽ Ardeaz pficiscit Hugone. xij. apl'oz cardinali viro amplissimo semp eum comitante. Cadentib⁹ aĩ fluctib⁹ Hostiam reuersus Tarracinaz pmo mox Laietam adnauigat: vbi pbenigne a ciuib⁹ suis suscipiĩ. Conuenẽ eo statim 7 Guilielm⁹ Apulie dux: 7 Robertus Campan⁹ pnceps ac Ricardus aglanus. pollicẽtes se in eius pĩate semp futuros: vt veros decet ecclesie dei vectigales. Cum igiĩ pati exercitũ ꝯ se Henricus intellexisset: Mauriciũ Bracharensez archiep̃m antipapaz creat. quẽ potissimum Gelasio obijcẽt: eumq⁹ Fregepanũ familie pmendauit. Gregori⁹ is apellat⁹ ẽ. Non ptentus aĩ tam pnicioso exemplo Henricus: in Anagnium agz copias suas mouẽs omnia hostilem in modum diripit 7 capit. Turriculum q̃z munitissimum locũ iam oppugnabat: cum subito nunciatum est Gelasium cum pceribⁿ Apulie magnoq⁹ cũ exercitu aduentare: q̃re motis castris Ytalia cedens cuncta cedib⁹ 7 rapinis pleuit. Gelasius aĩ remissis in Apuliam pceribⁿ Romam venit: arbitratus ob discessum Henrici omnia deinceps pacata fore. Dez longe secus q̃ putarat accidit. Nam cum intellexisset antipapam Fregepanũ auxilio fretũ Rome mansisse: potentiam istius familie veritꝰ apud amicos quosdã pus delituit. At vo cũ postea in eccl'ia sancte Praxedis mysteria celebraẽt istãtib⁹ hostib⁹ cũ factõe sua vix sese coz manib⁹ fuga subtraxit. Corsis Normãnis familijs egregijs ac Cresentio nepote acerrime defendentib⁹. Seq̃nti vo die a suis armis 7 clientulis bñ munitis in vrbem vocat⁹ ad sanctum Paulum pfugerat: habito cardinalium puentu discedere ab vrbe instituit: ne crescente in dies magis magisq⁹ seditione magna aliq̃ clades oriret. Relicto itaq⁹ Petro Portuensi epo: q vices eius q̃ntuz ad rem sacraz ptinebat Rome gerẽt: pmendataq⁹ Beneuẽtane ciuitatis cura Hugoni cardinali. xij. apl'oz. Pisas pmo adnauigat

cũ terrestre iter nequaq̃ sibi ac cardinalib̃
q̃s comites sociosq̃ habebat tutum videret.
Except⁹ itaq̃ pbenigne a Pisanis cuz rõez
discessus sui ab vrbe audientib̃ omnib̃ red
didisset: inde soluens in Galliam ad portaz
sancti egidij puenit: vbi cũ abbate Cluniacẽ
si viro optimo: tum a mõchis: ⁊ omnib̃ fide
lib̃ q eo ei⁹ rei grã vndiq̃ pueneraṫ: magni
fice ac splendide suscipiṫ. Deinde vo p ptinẽ
tem honesto comitatu magisq̃ splendido vt
nunc fit incedens. Int̃ eundũ basilicam scte
Cecilie in stagello ecclĩam sancti Syluestri
in Tillano: ecclĩaz sancti Stephani in tor
naco dedicat: lapidibusq̃ ecclĩaz terminos
notat. Tandem vo ad Cluniacẽse monaste
rium pueniens pleuresi corrept⁹ pontificat⁹
sui anno. j. die. v. moriṫ vir sanctissim⁹ ⁊ om
ni laude dign⁹: si vitam ptinẽtissimã: si mo
res: si doctrinaz inspicis: qb̃ ex reb̃ fit vt fa
cillime credaz eũ q ita pstanṫ ⁊ sancte in tan
tis pcellis humanaz pturbationum vixerit
nunc bẽam ⁊ sempiṫnam vitam in celo ducẽ
Sepeliṫ aṫ ei⁹ corpus int̃ limina Cluniacẽ
sis cenobij. Sunt q scribant hui⁹ pontifica
tu inchoatam esse templaziom militum origi
nem: q non longe a sepulcro dñi habitantes
pegrinos suscipiebant: cosq̃ p loca sacra ar
mati ducebant ac reducebant: q̃ eis sine vllo
maleficio inuisere loca sancta liceret. Hos
vita fide gratia mirũ immodum Cresentin⁹
commendat.

Calistus. ij.

Alistus secũdus Guido antea vo
catus: natione Burgundus Gi
ennensis archiepõs: originem a re
gib̃ Francie ducẽs ab his cardinalib̃ pon
tifex creaṫ: q mortuo Gelasio Cluniaci tum
aderant. Ilex his non p̃us pontificiũ habi
tum sibi desumpsit: q̃ intellexit se ab his q̃z
cardinalib̃ pfirmari: q rome ⁊ in Ytalia re
manserant. Re itaq̃ lr̃is ⁊ nũcijs cognita ro
mam veniens ꝓ̃ obuiam pdeunte ac bono
rato q̃z vrbem ingrediṫ: pgratulantib̃ oib̃
tum pontifici: tum ciuitati Romane: q̃ hũc
getis ⁊ pacis auctorẽ futuz cernebant. Re
bus aṫ ex snia Rome ppositis Beneuentum
pficiscit: q̃ ⁊ p̃ncipes omnes statim pueneṫ:
salutandi (vt mos est) põtificis causa: maxi
me vo Gulielm⁹ Apulie dux. Iordan⁹ Cam
panie comes. Arnulphus Ariola. Robert⁹
Lorotelli comes: viri insignes ⁊ sine ptentõe
illi⁹ ptis ytalie facile p̃nceps: q etiam pollici
ti sunt adhibito iureiurando se in pr̃ate pon
tificis semp futuros. Calistus aṫ q nil aliud
meditabaṫ q̃ bellum Asiaticum: in q̃ de xp̃i
anis egre tot barbaras gentes sustinentib̃
addubitabaṫ Romam rediens. Lambertuz
Hostiensem ep̃m Saxonem sancti Stepha
ni in Celiomonte p̃sbiterz cardinalem: Gre
gorium sancti angeli dyaconum legatos ad
impatorem mittit: q pace sine vlla ptentione
pposita: ad vrbem redeuntes tabellaz pacis
ad Lateranensem basilicam suspendẽ. Qua
qdem plecta tanta repente leticia publica ex
orta est: vt passim pgratulantium cetus au
direnṫ. Ilez ne diuturnior hec leticia vide
reṫ effecit Rogeri⁹ sicilie comes: q Calabri
am ⁊ Apuliam absente Gulielmo comite oc
cupat. Gulielm⁹ em̃ Alexij impatoris pstan
tinopolitani filiam in vxorem ducturus: abi
ens Calabriam ⁊ Apuliam pontifici pmen
dauerat. Hanc ob rem Calist⁹ ab vrbe disce
dens Beneuentum puenit: indeq̃z Algonem
cardinalẽ ad eum misit arcẽ Nicephorum tũ
in Calabria obsidentem. Monit⁹ aṫ Rogeri
us vt ab armis discedẽt nequaq̃ pontificis
edicto obtempat: imo acri⁹ instabat: ne Gu
lielm⁹ psobrin⁹ rediens ei impedimẽto foret:
q̃ minus Apulia ⁊ Calabria potireṫ. Para
bat iam arma pontifex cum subito vna cum
magna pte Senat⁹ febri corrept⁹ redire ad
vrbem re infecta ppelliṫ. Hanc ob rem Ro
gerius nemine aduersante Apulia ⁊ Cala
bria potiṫ. Itz hoc mõ Gulielm⁹ vxore fru
strat⁹ ac p̃ncipatu deiect⁹: apud Salernita
nũ p̃ncipem vitam degens sine hẽdib̃ breui
moriṫ. Rogeri⁹ itaq̃z tanto aduersario subla
to: regẽ ytalie se nũcupat. Calist⁹ aṫ recupa
ta valitudine apud lateranuz noningentoz
patz pcilium habuit: in q̃ deliberatum est vt
p̃mo q̃z tpe supplementa milicie iam deficien
tis xp̃ianis in Asia bellũ gerentib̃ submini
strarenṫ. Qua spe erect⁹ Balduin⁹ Hiero
solimitanus rex Gazim regem thurcoz mi
norem Asiam incolentium cum magno exer
citu in se mouentem supat ⁊ captum in carce
rẽ conijcit. Eadem q̃z fortuna vsus Damasci
regem Hierosolimas cum exercitu hostili
animo petentẽ fundit: fugatq̃z duob̃ milib̃
hostium cesis: milleq̃z captis. Ilez supueni
ente cum magnis copijs Balabac parthoz
rege: cui statim nullis expectatis auxilijs cõ
gredi ausus est. Tante clade supaṫ Baldui
nus: vt eṫ ipse vna cum pceribꝰ multis capt⁹
⁊ in vincula piectus sit. Quare Calistus põ
tifex maturandũ rat⁹ ne reliq xp̃iani amisso
rege oppriment̃: instante Ieramũdo hieroso
limitano patriarcha viro optimo ac doctissi

mo: venetos spe glorie ⁊ pmij concitos in hostem magna classe pmouit: Dominico Michaele duce: millesimo cetesimo ac vigesimo secundo salutis nostre anno: q qdem ad Joppem classe delati: quam sarraceni Babilonis terra mariq obsidebant: supatis barbaris ingenti clade obsidionem soluunt. Itum est ⁊ in Tyr q diu obsessa haud incruenta victoria cepe: pacti tn pus vt Tyri ⁊ Ascalonis dimidium obtinerent: si eor opera in rpianor potestatem deuenirent. Ver Emanuel grecor impator Calo iohanni suffect tantam victoriam latinis inuidens: vel latina lratura vtentib: venetis mandat vt classis sue pfectum reuocet: q certe eor dicto obtempans: ira incensus Rhodum chium vn corpus beati Theodori martiris Venetias translatum tum est: Samum: Mitylenen: Andron: impatoris insulas diripuit: Modonium spoliatum incolis muniuit. Tragurium ex vngaris captum ditioni venete subiecit. Lapidem pterea secum in patria detulit: sup q apud Tyrum rpe sedisse ferr. At o Balduinus: quem dixim ab hostib captum: pcio redempt hierosolymas rediens rpianam rempu. iam labentem aliq diu sustinuit. Hanc ob rem Calist aliqd getis a reb externis nact: ⁊ cardinales. xij. creat. ⁊ basilicas multas vetustate collapsas reficit Menia vrbis instaurat: aquam in vrbem ducit: arces ecclie munit: donaria plurima argenti auriq basilicis diuidit. Fundos pleroscq coemptos beato Petro donat. Ecclias beati Nicolai in palatio edificat. Ver ne tanta felicitas sine aliquo incomodo diuti i terris esset. Gregori antipapa Burdinus antea vocat: nomen pontificis vsurpare conat. Sutrij se ptinens auxilio q rundam tyrannor fret: ⁊ romanos incursionib vexabat. ⁊ pegrinos negocij ac religionis causa ad vrbem accedentes spoliabat. Quare Calist ppatis repente copijs: pmissoq cum expeditissimo q Johane cremensi sancti Chrisogoni pbitero cardinali subseqns ipse hostem vincunt: Sutrium capiunt: Burdinu camelo impositum: in triumphi spem roma ducunt: quem pontifex vita donatum cauensi monasterio inclusit. Calistus at de deo de q boib benemerit: pontificat sui anno qnto. men. x. die sexto in dno morit. Vacat tus sedes dies. viij.

Honorius. ij.

Onorius secundus: q ⁊ Lambertus ex agro imolensi oriundus. Hostiensis eps eo tpe potifex creatur: q Balduin ab hostib pcio redempt Antiochiam hierosolimitano regno adiunxit: mortuis his omnib ad qs pncipatus ille iure deueniebat. Ver cum tantus pncipatus retineri sine pside non posset: eidem pfecit Raymudum Gulielmi ducis Austrie filium: cui supioris Boemudi filia nupserat. Hoc at modo ppositis relq: regem ascaloni tar egiptior copijs fretum: ⁊ ob eam rem hierosolimitanos infestantem vnico plio repulit. Balduinum pterea Damasci regulum idem molientem: q maiorib pplis tribu guissimis plijs fundit: fugatq milites passim more pecor cesis. Ad Honorium redeo: q ⁊ si obscuro loco natus erat: tn lratura ⁊ moribu tanto magistratu dignus videbat. Verum non adeo eius ingressus laudat: cu ambitione quorundam potius q omnium bonorum cosensu pontificatum inierit. Mortuo em Calisto cum delegendo nouo pontifice rō haberet. Leo Fregepanis omnib cardinalib indixit: ne vsq ad diem tercium pontificem crearent: q ⁊ maturi deliberare ⁊ cauere inspice licet: quis non ea mente id fecerit homo acut ⁊ ad fallendum vafer: quā obis p se ferebat: q ei tantisper disponē hominum suffragia licet: qb Lambertus pontifex crearet. Nam pplis ipe Saronem sancti Stephani cardinalem pontificem peupide nimium optabant. Id q se cupe Leo Fregepanis ostendebat: q ⁊ pplm ⁊ patres negligentes ⁊ incautos in sniam sui quis arte pelliceret. At o cum id velle Leonem cardinales qdam cernerent: ne ex eius snia pontificē legerent: omisso Sarone: Thebaldum sancte Anastasie pbiter cardinalem pontificē deligunt: quem Celestinum appellat. Tūc at Leo non amplius immorandum rat: q iam offensum hac electione pplm cernebat: Lambertum (de q ante dixim) pontificem magna voce preponit: acclamāte pplo clero q eam electoem manib ⁊ nutib approbāte. Tum leo maturandum rat ne snie hominu immutaren: in Simijs loci nomen est non longe ab ecclia sancti Siluestri: homiem pōtificali habitu exornat: q etsi pmo artib q busdam tantum magistratum adeptus e: tn postea omnium psensu pontifex maxim psalutat. Pontificatum adept cardinalis qdā viros insignes creauit: q opa postea magnis in reb vsus est. Familiaritate em pcla-

rorꝫ virorꝫ mirifice delectat⁹ est. Nam Pontium q̃ndam abbatem cluniacensez: vizꝫ industrium Rome retinuit. Ingenium q̃ꝫ Hildeberti Cenomanensis ep̃i mirifice extulit. quem deinceps turonensem archiep̃m creauit: q̃ plurimum heroico: elegiacoue carmine valet. Hui⁹ q̃ꝫ tempa clariora fecit Hugo de sancto Victore: si cognomẽ tum inspicis: si patriaz: pisiensis doctor insignis. Hic em̃ tum dicendo: tum scribendo ingenij sui p̃clara monimẽta reliqt. Extat e⁹ liber de sacris: liber sniaꝫ: liber in dyalogo: q̃ Didasculus appellat: liber de cura anime: liber de artib̃ z doctrinis. Hos at omnes tanta beniuolentia Honori⁹ pontifex ampler⁹ est: vt nullum genus officij p̃termiserit: q̃ eos ad honestiorem dignitatis g̃dum euebei posse existimaret. Unum tñ suis tempib̃ accidit. q̃d neq̃q̃ p̃bandum est. Arnolphus em̃ xp̃iane religionis p̃dicator egregi⁹: clericorꝫ insidijs Rome necat: q̃ acerbe nimiũ in eorꝫ lasciuiaz z libidinem inuehere: q̃ꝫ eorꝫ pompam: z ĩ compandis diuitijs nimium studium improbaret: pauptatem xp̃i z integerrimam vitaz ad imitatõez omnib̃ ꝓponens. Hunc multi ex nobilitate romana tanq̃ vex xp̃i discipulum z ꝓphẃam seq̃bant. Hunc laudib̃ ad celum tollebant. Hinc odium: hinc ire in pniciem bene sentientis vsqꝫ ad necem excitate. Fueritne hic sanctissim⁹ vir p̃sbiter: an monach⁹: an heremita: haud satis ꝓstat. Sunt q̃ scribant Honorio ip̃i id admodum displicuisse: non tñ tanti facinoris auctores vnq̃ inuentos. At vo cum in pontificatu recte gubernato qnquennio: ac mensib̃ duob̃ viriſset collacrimantib̃ omnib̃ mori: z in basilica lateranensi nullo non genẽ honoris adhibito sepelit. Vacat tum sedes diebꝫ octo. Nescio ego q̃d sibi velit marmor illo suo nomine inscriptum: q̃d ante edes beate Praxedis adhuc extat.

Innocenti⁹ .ij.

Innocenti⁹ secundus patria Roman⁹: ex transtyberina regione: patre Iohanne: pontifex creatus: in Rogerium Rogerij comitis Sicilie filium: Heredem nuncupatũ: q̃ mortuo Gulielmo Apulie duce: omniq̃ Roberti Guiscardi familia in eo deficiente. dominatum Apulie occupare nitebat: statim mouet. Nã is ad sanctum Germanum castra hẽbat: quẽ certo p̃mo impetu repulit: tantum valuit romani exercit⁹ fortitudo z vtus: oppidoq̃ ip̃o capto tyrannum in Galucio aliq̃diu acrit obsedit. At vo Gulielm⁹ Calabrie dux cum magnis copijs adueniens: z pez vnico p̃lio felicit habito obsidione liberat: z pontificẽ cum his cardinalib̃ capit: q̃ in exercitu romanorꝫ erant. Hos at omnes non ita multo p⁹ Rogeri⁹ mira modestia vsus: vna cum p̃tifice liberos facit. Quam ob rem deinceps q̃d voluit facile a pontifice obtinuit: p̃ter regni titulum: quem maximis p̃mijs z pollicitatõib̃ impetre ꝓtendebat. Interim vo Petr⁹ roman⁹ ciuis Petri leonis potentissimi hominis fili⁹ Rome antipapa creat q̃rundã faciorosorꝫ seditõib̃: Anaclet⁹ q̃ꝫ appellat: q̃ spoliatis romane vrbis tẽplis: spoliatis ecclesiaꝫ thesauris vi irrumpens maxime vo in basilicam Petri: vnde crucifixum aureũ z coronas pendẽtes sustulit: tantum pecuniaꝫ ꝓflauit: vt pfacile largitionib̃ seditiosum quenq̃ rome in sniam suipsi⁹ allicet. Innocenti⁹ at ad vrbem redicns: vbi seditõib̃ plena omnia cernẽt: spectareq̃ rem ip̃am ad cedem multorꝫ videt. sponte cedens p̃mo qdem Pisas adnauigat: deinde Genuam: postremo in Frantiaz puenit. Interim vo Anacletus antipapa tanto aduersario submoto. z animos ciuium cum Innocentio sentientiũ q̃ad fieri pt̃ sibi largitõib̃ ꝓciliat: z Rogerium in ptes suas facile descendẽtem: q̃ magis ei obnoxi⁹ esset: vtriusq̃ Sicilie regem creat Innocenti⁹ at celebrato apud clarũmontem ꝓcilio: in q̃ antipapaz Petꝫ cum sectatorib̃ damnauit. Aurelianuz se ꝓtulit: visoq̃ rege Philipo: a q̃ ꝓbenigne est habit⁹. Carnotũ in Belgas petijt: vbi Henricum Anglie regem in itinẽ obuiaz factum multis rõib̃ ad expeditõez in saracenos adhortat⁹ est. In lothoringiam inde flectẽs. Lotharium Leodij reptum a Germanis tum regez creatum: de se restituendo multa pollicentẽ sacro adigit expeditõz pare: q̃ qdem tut⁹ et ad vrbem reducere. Remis deinde in Belgis altera synodo habita: in Ytaliaz redijt: celebratoq̃ cõcilio apud Placentiam Pisas se ꝓtulit: quã ciuitatem iam p̃dem cum genuensi ꝓplo dissidentem in gr̃am tandem redegit. Genuensem q̃ꝫ ep̃m q̃ mediolanẽsi suberat archiep̃m creat: trib̃ Corsice ep̃is illi cum Bobiensi pere iussis. Pisanis q̃ꝫ archiep̃m dedit trib̃ item alijs Corsice ep̃is cũ populoniensi eidẽ subiectis. Lothari⁹ at cũ magno exercitu in Ytaliaz veniens: admonito p̃tifice q̃d fieri oportet: partitis copijs ad vrbẽ mouet. Nizdum ip̃e occupato p̃us i aniculo vrbem ingredit Innocẽti⁹ Amenẽ: ponte mãmeo t̃ijciẽs ĩ lateranũ pducit: nusq̃ apparẽte antipapa:

cuius factionem Lotharius mira felicitate ad sanitatem redegit: cauitq; q̃ntũ in eo fuit ne deinceps vexari ab aduersariis Innocẽti⁹ posset. tãto itaq; bñficio deuict⁹ Innocẽtius: mortuo Henrico: Lotharium impatorem romanum creatum imperij corona exornat: quo statim in Germaniam abeunte ad ꝓpescendos leuticor mot⁹: dum pontifex cõcilium Pisis, p repu. xpiana: proq; tuenda fide de more hz: rursum antipapa quem in eodem ꝓcilio damnauit. factiosis qbusdaz z Rogerio adiuuantib in pontificem surgit. Quare z Lotharius impator itez cum exercitu supatis leuticis Ytaliam repetit: z pisani classem potentissimam in auxilium pontificis educunt: qb copijs z Rome seditionẽ oppressere: z Rogerium terra mariq; oppugnatum: amissis rebo omnib Ytalia in Siciliam breui pepulere. Audita tanta victoria Iohannes Constantinopolitan⁹ impator: q Rogerio aduersabat: legatos statim ad Lotharium mittit de supato hoste ꝓgtulans: quor de numero qdam philosophus erat. q disputationib ostendere nitebat latinam ecclesiam admodum errare: q ꝑ sñiam niceni ꝓcilij (vt ipse dicebat) q̃ declaratum ẽ spñsctm a patre ꝓcedere: latini a filio q̃ id fieri addidissent. Tum Petr⁹ dyacon⁹ homo doctus z argutus: q tum in corona aderat disputandi gra. Si ingt latini damnandi sunt: q addiderint spñsanctum a filio q̃ ꝓcedere: damnandi multo magis greci videtur: q id fieri a solo patre addiderint: cũ ipm ꝓcilium a patre dixerit. Velusus homo audax tam acuto rñso substitit ampli⁹ hac de re disceptare. At vo pontifex ne abeunte impatore. Rogeri⁹ itez apuliam repeteret. Rameonez Lotharij impatoris comitẽ cum aliquot cohortib ad ꝓpulsandũ iniuriam relictum ducem apulie creat. Mortuo deinde antipapa: occulteq; a suis sepulto: cũ eẽ ei⁹ cardinales in fidẽ romani põtificis deuenissent: getura iam respu. xpiana videbat. cum subito romani qdam seditionib potentiam q̃rentes: senatores creauere: q rempu: romanam ditionemq; ad se ptinentẽ gubernarẽt. His aẽ dũ pontifex restitit: habito apud lateranum ꝓcilio q̃ instituit: negs layc⁹ manũ violentam clerico inijceret: pontificatus sui anno. xiiij. men. vij. die. viij. moriẽ millesimo centesimo. xliij. salutis nre anno: q̃ tpe magno in pcio sunt habiti z Bilibert⁹ e Brittannia oriundus: vir tante doctrine: vt ob varietatẽ disciplinaz vniuersalis appellareẽ: z Ambertus remensis archiepus Biliberto preceptore nequaq; eruditione z doctrina inferior. Hui⁹ q̃ pontificis illud opus est: qd adhuc cernim⁹ in fornice sancte marie trãstyberine e musiuo.

Celestinus. ij.

Celestin⁹ secundus: Guido antea vocat⁹: sancti Marci pbiter cardinalis: natione tuscus: e castro felicitatis: qd nõnulli ciuitatem Castelli esse affirmant. Typhernum ab antiqs appellatum: pontifex in de mortui Innocentio locuz omnium ꝓsensu creat: eo maxime tpe quo in Asia Balduino rege vita functo andegauensium comes. Fulco Balduini gener tercio loco: si ordinem successionis inspicis: regnũ hierosolimitanum accepit: q duoz etiam filioz vtute fret⁹ aliq̃diu acerrime tutat⁹ est. Naz cum thurci sinum psicum incolentes: in agz antiochenũ incursiones fecissent eos nõ solum fudit rex fulco: vez etiaz ex his ad tria milia interfecit: totidemq; cepit. Hac aẽ clade exercitus alaph genẽ thurcus: Babylonum auxilijs fret⁹: Edessam Mesopotamie ciuitatẽ. Arach ab hebreis vocataz inuasit. quam antea dixim⁹ Balduinũ a fratre Bohifredo precib obtinuisse. Capta est autem vrbs z a Barbaris crudeliter direpta: occisis omnib xpi fidem abnegare recusantib. stupratis etiam nobilissimis matronis sup altari sancti Iohannis baptist. qd sciebant a nris pie ac sancte cultum fuisse. Sz nescio q̃ fato dũ panẽ copie Fulco: in venatõe leporem ꝓcitate nimiũ: z incaute inseqns casu eq moriẽ. cui fili⁹ Balduin⁹ eiusdẽ nois terci⁹ in regno successit. Celestin⁹ aẽ pontificat⁹ sui mense. v. moriẽ: sepeliẽq; in lateranẽsi basilica: vna tantũ re felix ob breuitatẽ tpis (vt arbitror) q nullis seditõib toto suo pontificatu vexat⁹ fuit.

Lucius. ij.

Lucius secũdus patria bononiensis: pre Alberto: eo tpe põtificatũ iniit: q̃ Edesse vrbis euersio nũcia ta est. Ea cĩ ciuitas Edessa ẽ: ad quã Tobiã misisse filiũ Sabelo sacre lre testant: quãq; Thade⁹ apls ad fidẽ xpi ꝓuertit. z in q̃ bti Thome ossib ornata Abagar⁹ regnũ obtinuit: q datis ad Iesum lris: septa manu dei rñsa accipere meruit. Hac vo clade audita Bern. clarauallẽsis vir z scitate z doctria (vt dixi) isigis ꝓcinciũ rligiois xpiane assumẽs: pncipes oes xpianos tũ lris: tũ nũcijs adhortat⁹ ẽ vt crucẽ i sarracẽos xpi vexillũ su-

merent. Hanc ob rem Conradus sueuus q
Lothario in regnum romani nois successe-
rat: in militiaz nomen dedit. Cum hec aĉ p
fide xpi in Gallia z Germania parenĉ. Ro-
gerius pontificum negligentia in Ytaliam
reuersus: q̃ amiserat breui recupauit: nullo
repugnãte: q̃ ex re copijs deinceps z animis
auctus classe in Aphricam trajciens: adeo
regem Tunesij vexauit: vt hominem data pa-
ce psoluere tributum quotannis coegerit: qd
certe ad triginta annos pcinuo exegit. Con-
radus vo magno crucesignatoz compato ex
ercitu: Constantinopolim ueniens ab He-
manuele secundo grecoz impatore peibo cõ-
pellit: nullo compato pmeatu. Iconium sta-
tim ducere: se eiñ pstatuz omnia q̃ exercitui
necessaria erant Hemanuel pollicebat. Ob-
sessa est vrbs natura z artificio munita ali-
q̃diu atqz acriter. Verum cum scelestus im-
pator greco vsus ingenio: gypsum farine mi
scuisset: ex eaqz re panis fieret: quo exercit9
xpianoz alereĉ: tot statim milites piere: vt
re infecta: relicta obsidione: in Traciam se-
cedere oportuerit. Hoc tñ emoliměti illa ex-
peditio pstitit: q Balduin9 q̃rtus hierosoli-
mitanus rex animo auctus. Ascaloniam diu
obsessam tandem vi cepit: cũ pauloante Ga-
zam vrbem antiqssimam penit9 ab hoste de-
relictaz edificassz: incolendamqz fratribo tẽ-
plarijs pcessisset. Ausus qnetiam idem Bal
duin9 thurcoz satrapas hiericonitinos in-
festantes ꝓpulsare: q̃z de numero vnico plio
ad gnqz milia infecta referunĉ. Noradinuz
q̃ Damascene militie pncipem hierosolimi-
tanum agz vexantem: tanta clade supauit z
psecutus est: vt egre xpiani retenti sint: quo
min9 vna cum hoste Damasci menia ingre-
derenĉ. Ad lucium pontificem redeo: q inte-
rim nil ptermittebat: qd ad tantam expedi-
toz: tanqz nccĩam ptineret. Credo ego homi
nem ipm miro amore excitatum retinende
Hierusalem. q tituli sancte crucis in Hieru
salem pbiter cardinalis pontifex creatus fu
erat. quam qdem basilicam totam ferme re-
stituit. Eius pterea psensu in Gallia synod9
epoz q̃rundam z abbatum facta est ꝗ Bali-
ardum phm peripateticũ: viz multe doctri-
ne: non bñ in qbusdam cum fide nra sentien-
tem: q pñte etiam Lodouico rege: rõnibo vi-
ctus: non mõ sniaz mutauit: vez cĩ monasti
cam vitam z religionem induit: ac deinceps
vna cum qbusdam discipulis in loco deserto
sanctissime vixit. Luci9 aĉ pontificat9 sui mẽ
se. xj. die. iiij. moriĉ. ac in basilica lateranẽsi
sepeliĉ.

Eugenius. iiij.

Eugenius terci9 Pisis oriundus
sancti Anastasij abbas: in mona
chũ antea a Bernardo viro san-
ctissimo electus: in eccl'ia sancti Cesarei pon
tifex creaĉ. Nam cum haud satis inter car-
dinales constaret: quem potissimum e nume
ro suo deligerent: diuino nutu peiti viz san
ctissimũ Eugeniũ deligunt: q vbi romanos
instare minis etiam cognouit q̃ sui pfirmarẽ
tur senatores ad farfense monasteriũ noctu ĩ
sabinos abijt comitante cardinalium cetu
ibiqz psecratõnis mun9 suscepit. Dez cũ po-
stea romanoz non minas tñ9: ꝗ etiam facta
ptemneret: senatores ipos eo ppulit. vt peti-
ta pace magistratu se abdicarent. Romam
itaqz rediens: vbi intelligit romanos neq̃q̃
bono animo ꝗ fraude in grãz secum redijsse:
insidias verit9 Tybur dylabiĉ: fugientẽ ro-
mam telis z sagittis insequunĉ. Postea vo
Pisas pfect9 nauigio in Frantiam ptendit:
regemqz Lodouicum cruce signatuz in thur-
cos z saracenos animat: quem Constantino
polim cum exercitu pfectum non sec9 Hema
nuel fraude circũuenit q̃ olim Conradũ sue-
uum: psuasum eiñ iniq tpe ducere copias p
deserta Syrie: eo necessitatis eum ppulit: vt
lacez exercitum difficultate z in opia rez
Antiochiam re infecta ducẽ coact9 sit. Hac
ob rem Rogeri9 Sicilie rex Hemanueli in-
fensus classe in Greciam delat9: Corcyram
iusulam: Corinthum: Thebas z Euboiam
de impio hemanuelis occupat: duxissetqz eo-
dem animo Constantinopolim: ni veneti in-
structa in badriatico seraginta triremiũ clas
se q̃min9 id facẽt phibuissent. flexit itaqz Ro
geri9 ad littora Asie deo volente. Nam tum
forte saracena classis Lodouicum regẽ Fran
cie circũuenerat: q non longe a portu sancti
Symeonis soluens Palestinam petiturus
erat. Rogerius itaqz barbaros in angusto
nactus oppugnat z vincit: xpianumqz regem
cum exercitu ab interitu liberat. Interim vo
classis veneta q̃ Hemanueli admodum faue
bat: ea loca recipit q̃ Rogeri9 occupauerat:
immunitaqz ac sine vllo psidio reliqrat. Ro-
gerius autem dimisso apud Joppem Lodo-
uico Constantinopolim delatus: suburbia
videnti Hemanuele incendens eousqz victo-
ria delatus est: vt z edes impatoris aliq̃diu
oppugnauerit: z poma ex ortis eiusdem ma-
nu legerit. Verum cum postea inde in Sici-
liam incomposita classe abiret: in venatos ĩ-
cidens instructos: z ad dimicandum patos

ex suis triremibus.xx.amisit:egreq fuga si bi salutem quesiuit. Interim vero Lozzad⁹: Lodouicus:7 Balduin⁹ iunctis copijs:ani misq Damascũ magnis conatib⁹ obsident: quã vrbẽ seruos Abrahe fũdasse cõstat:loco campestri naturaq arido:sed artificio vbere atq fecundo. Ager enĩ effossis cuniculis:du ctisq fistulis vnde irrigari põt mirã vberta tẽ pre se fert. Paruus amnis ĩ regiõe vnic⁹ nõ longe ab vrbis menibus preterlabens lin gulã quandã facit:in qua nostri castra posu erant: vnde facile cohibere ab aquatione op pida nos poterant: verũ Assyno quodã per suadẽte cui maxime Balduin⁹ ĩ reb⁹ arduis credebat:castra ad alterã vrbis partẽ trans ferũtur:q diceret facilius irrumpi hostium menia eo loci posse vtpote minus munita. Mdotis itaq castris Damasceni repente sta tiua nostroz occupant ac muniũt:nostrosq ab aquatõe 7 cõmeatu ꝓhibent. Quare cum siti fameq laborareẽt:tãdẽ nõ sine ꝓtumelia obsidionem soluunt: Hierosolimã Balduinus:in Europã Lodouicus:7 Lozzad⁹ cõ minutis varijs casibꝰ exercitibꝰ reuertunt. Millesimocentesimoquiquagesimosecundo salutis ãno:venerat tum Romã Eugenius: excitis ad expeditionẽ christianis q egregio apparatu et magna ciuiũ charitate suscept⁹ est. Tarracina autem Setia Norbano ac Fumonis arce receptis:q loca hoca hostes ac tyranni circunq positi occupauerunt. Tybur recreandi animi gratia cõcessit. vbi nõ ita multopost põtificatus sui anno octa uo:mense quarto:die vigesimo moritur:cu ius corpus Romã delatum magna(vt dece bat)pompa in basilica Petri sepeliẽ. Eius autẽ iussu 7 impẽsa extructa est porticus: vel restituta potius sancte marie ad ꝓsepe: quẽ admodum ex inscriptione apparet.

Anastasius. iiij.

Nastasius quartus patria Romanus patre Benedicto:abbas antea sancti Ruffi Deliterne dio cesis ex cardinali pontifex creatur:eo potis simum tempore quo Alphonsus Hispanie rex ab expeditiõe Hierosolymitana rediẽs moriẽ:in eiusq locum sufficitur sanctius fi lius:cui paulo post mortuo ꝓ christi fide in arabia bellum gerenti Ferdinandus frater in regno succedit. Anastasius autẽ pontifi catum adeptus:7 calicẽ pulcherrimi operis magneq estimatiõis Lateranensi Basilice condonauit:7 edes egregias apud Ponthe on:quod sanctam Mariam rotundam vo cant breui edificauit: plura quoq mente de stinauerat:tũ ad dignitatẽ ecclesie:tum ad ornatũ vrbis Rome ꝓtinẽtia:si ei aliquãdiu viuere licuisset: Fecit tamẽ cũ spes ex eo ꝓce pta tum Ricardi de sancto Victore doctria: ne eius tempora ignobilia viderenẽ. Ricar dus enĩ doctor insignis multa 7 grauiter et copiose tũ scripsit: precipue vero libũ de tri nitate. Habuit et sermones ad populum nõ minus docte q̃ eleganter. Laboratum etiaz hoc tempore in tota ferme Europa fame ẽ: Anastasio pontifice et clam et aperte paupe ribus ipsis elemosynas prebente:qui ponti ficatus sui anno vno:mense quarto:die quar to 7 vigesimo moritur:sepeliturq in latera nensi basilica conca porphyretica.

Hadrianus. iiij.

Adrianus quartus natione An glicus Albanus ep̃us 7 cardina lis ab Eugenio creatur:q ĩ No uergiam missus predicãdo:7 bene monendo ꝓuinciã illã ad xp̃i fidẽ redegerat. Mortuo deinde Anastasio põtifex creat⁹:tẽptatusq a Romanis:tũ preciby:tum minis:vt cõsu libꝰ liberã vrbis administratiõz reliqueret: id se factuz ꝓstãtissime rẽnuit. Instabat Ro man⁹ clerus vt ĩ Lateranũ ꝓficisceret faciẽ de ꝓsecratiõis causa:qõ etiã facẽ recusauẽit nisi prius Arnold⁹ Brixian⁹ heretic⁹ ab Eu genio antea dãnatus ex vrbe pellereẽt. Hoc aũt egreferens popul⁹ cardialẽ sãcte Pudẽ tiane ad põtificẽ via sacra ꝓficiscentem vno atq altero vulnere afficiũt. Hanc ob rẽ irat⁹ põtifex eos acerba etiã execratiõe ꝓsecutus ẽ: q̃ad mutata sententia:7 Arnoldũ ab vrbe pepulere:et cõsules abdicare se magistratu coegere:relicta pontifici administrande vr bis libera facultate. Interim vero Guliel mus Sicilie rex:qui mortuo Rogerio suc cesserat Beneuentana suburbia Leperanũ Baucũq in Hernicis de ecclesia occupat. Ob quã rem ĩdignat⁹ pontifex regem graui anathemate notat: eiusq ditiõi subiectos oi sacramento liberat:quo facilius a rege defi cerent: nullo iureiurando astricti. Federi cus autem primus hoc tempore ex gete sue ua imperator creatus:Cisalpinam galliam cum exercitu ingressus cum Bertonã baud satis imperio obtemperantem aliquandiu obsessam vi tandem cepisset: magnaq cele ritate Romam versus iter statim fecit. Põ tifex autem Viterbij tum agens confir maturus in fide ecclesiastica ciuitates cir

cũquaq; positas Oruetum ⁊ ciuitatem Castellanam adijt. Verũ cũ postremo se impare tanto exercitui cernẽt: pace p internuncios cõposita in agro Sutrino impatori fit obuiã: q ex eq; descendens eum vt verũ xpi vicarium salutat. Cum vo ad vrbem venissent: ⁊ pontifex in basilica Petri Federicum imperij corona donaret: ppl's romanꝰ clausis tũ portis ne qd tumultis exercitarẽt p Hadriani pontefi erumpẽs Teutonicos cũ põtifice pter eorum voluntatẽ sentientes passim cedit. Exercitus qdem tanto tumulto impator intromisso exercitu q in ptis Ceroniamis psiderat. Romanꝰ ex vaticano in vrbem retrudit multis cesis captisq; pontificis tñ pcibo impator lenitus captiuos incolumes dimittit. Verũ cũ postea vt mos est ituri sil' ad lateranum pontifex ⁊ impator eẽnt fieriq; id nequaq; tuto viderẽt. Rõnis ad arma spectãtibo Mallianum simul pficiscunt vbi trãsmisso flumie p Sabinos ⁊ pontem Lucanum ad Lateranũ pueniẽtes solẽnia psoluẽ. Dum hec at rome agerent Tyburtini ad impatorem venientes se ac omnia ei sponte dedunt. Verũ cũ impator intellexisset vrbẽ illam ad pontificatum ptinẽ eandẽ Hadriano statim restituit. neq; ita diu immorat⁹ in Germaniaz redijt At pontifex a pceribo apulie rogat⁹ beneuẽtum se ptulit: maiorem q; regni ptem sua tantũ pntia Gulielmo abstulit. Interea vo Paleologus vir qdam nobilitate insignis Demanuelis secũdi impatoris Constãtinopolitani nũcius ⁊ orator Anconam pmo nauigo delatus: terra deinde Beneuentum petijt: pontificiq; impatoris noie sponte obtulit auri libras qnq; milia: fugatuq; se ex Italia Gulielmũ: si tres maritime ĩ Apulia vrbes ei ex fedẽ rebo bñ gestis darent. Qd vbi Gulielmꝰ resciuisset: pontificẽ ad misericordiam cohortat⁹: polliceꝰ nõ mõ se restitutuz q de ecclesia abstulerat: verũ vltro qdaz alia donatuz. Romanosq; ecclie rebelles in officio retentuz si vtriusq; regni titulis tam citra q; vltr phaz positi insignior fieret. Facẽ id qdẽ põtifici nequaq; licuit aduersantibo qbusdaz cardinalibo. Hanc ob rem Gulielmꝰ instructo exercitu Apuliam hostili animo ingressus: cum oia ferro ac flãma psumpsisset ĩ greco ⁊ Appulos mouens: q apud Brundusiũ castra posuerant: eos facile supat. Vñ Salentini Appuliq; oes deditõz stati fecẽ. Pontifex at cardinalibo infensus q obstiterant q; minus pax ponereꝰ. Gulielmũ in grãm recipit: eidẽq; vtriusq; regni tituloꝰ sepsit adhibito pus sacẽo: se nil deinceps molituz qõ ecclesiam Romanam offenderet. Rebo autẽ ex snia ppositis pontifex p Cassinates Adarsos Reatinos Narmenses Tuderinos iter facientes ad Oruetum tandem puenit pmꝰ pontificum Romanoz: a q; ea vrbs ⁊ inhabitata ⁊ cultior reddita est. Cum vo instantibo Romanis ad vrbem redijsset: verareq; a cõsulibo libertatẽ romanaz restituere conãtibo Arignamũ pecijt: vbi non ita multo pꝰ moriꝰ pontificatꝰ sui anno. iiij. mense. r. relicta magno in pcio ecclie romane ditione. Nam ⁊ circa lacũ sancte Christine multa castella muniuit: ⁊ Rhadicophanum qõ nunc senẽses obtinent muro ⁊ arce pe inexpugnabile reddidit. Hoz at tpm historiam sepsit satis eleganti stilo ⁊ orone Ricardus Cluniacensis monachꝰ: quẽ alij septo res non paz laudant. Corpꝰ at Hadriani romam delatum ĩ basilica Petri sepeliꝰ non longe a sepulcro Eugenij pontificis.

Alexander. iij.

Lexander tertiꝰ patria Senẽsis pre Ranuncio mortuo Adriano duoz ⁊ viginti cardinalium suffragijs pontifex creat: licet Octauianũ Romanũ ciuem tituli sancti Clementis pbiterũ cardinalem victorem appellatũ tres tantum subrogauerint: vñ scisma ortum est. Tum vo Alexander ne diuti⁹ seditio illa cũ pnicie ecclesie romane pberet. Federicum impatorẽ Cremonam tum obsidentẽ: p legatos rogat vt interposita auctoritate impatoria seditõz tollat. Rñdit ille vtq; pontificem Papiaz ire oportẽ: q ⁊ ipe pficisceꝰ cognoscende disceptatõis cã. At vo cum Alexander accepto tali rñso Angniaz se ptulisset. Octauianus Anagniam occupat: Tum impator indigꝰ q dicto suo pontifex ñ obtempasset epos duos ad Alexandz mittit: q cũ non pontificem ß cardinalẽ appellatũ ad pcilium citarẽt. Hi at ab alexandro pfutati ⁊ reiecti ad Octauianum statim se pferunt: eunq; Papiaz pducunt: vt hrẽnt quẽ Alexandro objceret. Habito deinde pcilio Federicꝰ Octauianũ pontificem pfirmat: eũq; eq; albo insidentẽ p vrbẽ Ticinẽsem ducit ⁊ de more adorat. Qua iniuria Alexander pmocꝰ pmissa admonitõe Octauianũ ⁊ Federicum anathematis vinculo colligat: lrasq; mittit ad xpiane reipu. pncipes ⁊ ppl'os: qbo intelligant id a se iure ac merito fieri. Rediens deinde romã Alexander pontificatꝰ sui anno. ij. multos aduersarios ĩ vrbe iuenit ĩ se coniua palã erigẽtes:

q; Federici exercitus preter vrbem veterem et Anagniam omnē ecclesie ditionē iam occupauerat Quare Alexander hortante etiā Philippo francorꝝ rege Taracinam profectus cōscenso nauigio ad eam rem mandato Gulielmi Sicilie regis parato in franciam cōtendit: conuentuq; in claramonte habito: anathema in imperatorem et octauianū factū statim enunciat. Dum hec autem in Europa agerētur: mortuo apud Hierosolymaꝝ Balduino tercio Almericus frater statim regnū accepit: ne ob inter regnum in tanta barbarie ⁊ perfidia aliquid noui exoriretur Verum compositis pro tēpore rebus in egyptios ducens Brogonē copiarum prefectuꝝ edita ingenti cede. statim superat: Alexādriamq; obsidet: quā Tiracinus Soldani saracenorꝝ regis prefectus i suam potestatē fraude redegerat. Alexandrini autem cum nec diutius pati obsidionem possent: nec subijci christianorꝝ imperio vellēt: Almerico se hac cōditione cōmisere: vt in Soldani potestatem pulso Tiracino tyranno redigerentur. Almericꝰ itaq; ingēti pecunia recepta Soldano vrbem restituit. Verum cum secū fraude homo ingratus ageret: nec pactam pecuniam prestaret: in eum ducens Cares vrbem nunc Cairum appellatam obsidet. Federicꝰ autē tyrānica potestate vsus: dirrepta Bertona et Mediolanū solo equauit: vnde translata magorꝝ corpora Coloniam tum credi; terī a Rhodulpho Coloniensium archiepo et Cremonenses magnis incōmodis affecit Quare veronenses: vincentini: patauini: veneti communi periculo moti decreuere: ne amplius vlla auxilia Federico Cisalpinam vastanti prestarenē. Federicus itaq; ira incēsus: Veronam ducens oppugnāde vrbis causa: cum eo peruenisse aliarū vrbium auxilia intellexisset: retrocedens ac Papiam sese recipiens: litteris et nuncijs Francie regē adhortaē: vt tollendi scismatis causa Alexandrū secuꝝ ad conciliū ducat: quo et se vna cū Victore profectum pollicetur. Apud Biuonem locus est: Ubi Sauo fluuius gallos a germanis diuidit. Is locus concilij est habitus: quo Federicus rebus Italie pro tempore cōpositis profectus cū octauiano est: Scocie ac Bohemie regib: magnisq; armatorum copijs stipatus. Verū cum Alexander ad id se profecturum cōcilium recusaret: qō ipse non indixisset: Turonijq; id inchoasset Federicus ira ac minarum plenus in Germaniam rediens: Octauianum quem paulopost secuturus erat in Italiam misit: quo quidem luce mortuo Guido cremēsis in antipapaꝝ Octauiano subrogatur. At vero romani creatis consulibus: Alexandro pontifici amicis: eum statim ex Francia reuocant qui primo in Siliciam mox Romā nauigio delatus: congratulantib omnibus perbenigne suscipit. Aduentu autem Alexandri Cisalpīe Gallie populi i spem libertatis erecti: anno salutis millesimocentesimoserage; simoquinto in Federicum seue nimiū imperantem arma sumunt presidiaq; eius exercibus quibusdā deijciunt. Verum Federicꝰ cōparato magno exercitu in Italiam veniens: preter spem nulli noxius traiecto ratibus Pado: in agrum Bononiensem descendens copias partitur. Cohortes enim quasdam Lucam misit: quarū presidio tutus antipapa esset. qui tum Luce erat. Ipse vero cum reliquo exercitu Anconam profectus vrbem aliquādiu obsidens: in suam tandem redegit potestatem. Interim vero socie Cisalpine Gallie ciuitates Mediolanum restituunt ac muniunt. laudenses mediolanēsium hostes in societatem recipiunt: quo facilius Federico resistere possent si in eos mouere. Nec Federicum maior cura incessit. Mortuo enim Gulielmo normano Sicilie rege: Hemanuel grecus imperator legatos ad pontificē misit: qui ei pollicerenē: et magnas copias in Federicum: et vnicam mentem omnium grecorꝝ cū ecclesia romana conueniētē: vt orietalis cū occidētali eadē fieret si patereē imperiū romanū antea diuisū in vnū corpꝰ redigi. Legatis autē qd sit respon suꝝ haud satis pstat: cū bellū iter romanos: tusculanos: atq; albanos ortū: pōtificē impediuerit: q̄minus certū respōsū legatis daret. Nā cū tusculani albaniq; pēdere romanis tributa īmoderatꝰ iperata recusarēt: icēsus ira ꝓplus romanꝰ reclamāte pōtifice: populariē i tusculanos mouent. Tusculanorꝝ rēpub. tum marie gubnabat Aino comes: quē Rogeriꝰ ducatu Apulie deiecerat Is itaq; i re militari peritus accersitis germanis: qui apud Nepesū Sutriūq; cōsederāt: tāta Romanos clade affecit: vt deinceps vix se tueri meniby: nedū hostē foris lacessere potuerint Tū ōo Federicꝰ vlciscēdi iniurias (vt ipe dicebat) ab Alexādro acceptas occasionē nacetꝰ Ancona descēdēs Romā mouet. Positisq; in pratis neronianis castris irrūpere: tū urbiū vaticani conatꝰ a familiarib Alexādri constātissime repellitur. Seq̄nti ōo die basilicā Petri accēdisset: i edituī furentē ac iam faciem intentem administrassent. Pon-

tifex autem haud satis tuto in laterano consistens: q iamiam irrupturos germanos videbat: ī edes fregepanum ad palladiū diuertentes cōfugit. Tum vero Gulielmus Sicilie rex magni Gulielmi filius: audito pontificis discrimine: magnā vim pecunie z triremes duas paratissimas ei misit: Instabat cū populo romano Federicus cui pacem ꝓmittebat: vt de duobꝫ pontificibꝫ digniorem eligeret: altero eliminato z reiecto. Que res certe cum tota ad Federici nutum spectaret: pōtifex noctu abiēs nauigatiōe: salutem sibi fuga quesiuit. Caietam primo mox Beneuētū delatus. Expulit z Federicū ab vrbe Roma pestis: qua passim veluti pecora z ciues et milites appetebant. Venienti autem in Cisalpinā Galliam Federico imperatori federate ciuitates cum exercitu obuiam fiūt: q̄s acriter nimium instantes detrectato certamine studiose vitans in Germaniam puenit. Abeūte itaq̄ Federico: socie ciuitates Alexandriā de nomine Alexandri pontificis nuncupat: apud Rouretum Taro animi adiacentē: paribus animis ī pensaq̄ condunt: in eamq̄ ex omnibus ciuitatibꝫ quindecim milia hominū ad īcolēdū mittūt. diuisis agris viritim: partitisq̄ in vrbe locis ad edificandū. Romani aūt accepte cladis mēores abeunte Federico Albā vi capiunt ac diruunt. Idē etiā in tusculanos fecissent: ni pontifex eos nunc minis: nunc execrationibus a tanto facinore deterruisset. Adisit tum etiā Hemanuel īperator Cōstantinopolitanos alios oratores qui maiora pollicebanť: si pōtifex ī sententiā suā descēdisset: quibꝫ Alexander ita respondit: se nolle id in vnum cōiungere: q̄s olim de industria maiores sui disiūxissent. Adorť interim Guido cremēsis antipapa ī basilicā sancti Petri: Quā magno Federici presidio adhuc obtinebat: cuius in locuz a seditiosꝫ quibusdā sufficiť Iobānes sarmiensis abbas ex Pannonia: vir pridem furto infamis: cuiq̄ Alino comes sibi timēs ob cladē antea romanis illatam: Tusculuz tradidit montem flasconem ex pacto receptuus. Qui cū Alino a flasconēsibꝫ nō recipereť: recusarentq̄ tusculani antipapam recipere: Tusculum rediens omnino excludiť. Inde vero ad Alexandrum qui tum Veruls erat abiens: ius omne suum quod in Tusculo habebat ei condonauit. Unde tusculani publicō etiam decreto ac consilio adhibito pontificem recipiunt quo in locum Henrici Anglie regis oratores auditi sunt regez suum purgantes: q falso diceretur in necem beati Thome archiepiscopi cantuariensis coniurasse. Hanc ob rem pontifex cum non facile oratoribus regis crederet: in Angliam duos cadinales cum magna potestate mittit: qui rem ipsam diligenter inspicerent: quibꝫ certe rex omisso hybernico bello: quo erat implicitus honoris causa apud Normanniam occurrit: req̄ discussa ad hoc ventum: vt Henricus iuramento adhibito: cum non satis de facto constaret: sese purgauerit promiseritq̄ se penitentiā pro nece sanctissimi viri acturum. cui⁹ etsi fuisset insons atq̄ inscius: occasionem tamen prestitisse sit visus: q viuentem simultate et odio persecutus sit. Additum preterea vt ducentos milites Hierosolimam mitteret: qui suis auspicijs: suaq̄ impensa per annum contra saracenos dimicarent: vtq̄ ipse triennio cum q̄nto posset exercitu contra barbaros bellum gereret: libertatem ecclesiasticam in suo regno tueretur appellationibus ad curiam romanam factis non aduersaretur. His autez rebus iureiurando confirmatis: regni Anglici titulum in se atqz in heredes suos trāsferri meruit: pontifice annuente. Hinc autē obseruatum est: vt omnes anglici reges a romano pontifice regni iura recognoscāt. Alexander autez diu cum romanis colluctatus: cū diceret se vrbem eoz pace ingressum: nil amplius q̄ rem diuinam curaturuz omissa eis cura reruz secularium: cū id etiā non impetraret Segniā ꝓficiscit: ibi auditis legatis q ex Anglia venerant: cognitisqz bti Thome miraculis: eū in numeꝫ sanctoz refert. Federic⁹ autē ī Italiā p mōtē Cinisium rediens Secusā dolo captā diruit: Astēses timore pulsos ī deditionē accipit: Alexādriā mēses q̄tuor q̄ui obsidiōe pmēs: magnū īcōmodū ab erūpentibꝫ accipit. Postea vo presus lōgidine laboz ī die pascbatis obsidionē solues Papiā venit: vbi de pace Italie ē actū. īterposita pōtificis auctoritate quā veneti cū īpatore Cōstātinopolitano antea sentientes libēter amplexi sūt. obuiolatuz a grecis ius gētiū. Henricū ei vandalū ciuē suū legatuz ad Hemanuelē missū tādiu cādētia enea īspicē coegē q̄ad ocl'oz acies amitteret. Interea vo Almeric⁹ hierosolymitan⁹ rex Cairū obsidens q̄uis spe potiūde vrbis non careret. tū ingenti pecunia accepta. obsidiōz soluit ī Ascalonā mouēs quā paulop⁹ re itē īfecta religt. q ꝓmeatibꝫ īdiget. q q3 eť milites fessos diutio z q̄ui laboze cezuēt. domū ať ꝝdiēs cū ñ diu supuiuisset moriēs filio baldu īo regnū ꝝligt. q7 silep̄ ac q̄dē vehemēti laboāuit

regnum tñ pstantissime ac prudentissime gubernauit. Alexander aĩ pontifex cũ iam pacata esse omnia existimaret. Alexandrie noue vrbi epm dedit: anno salutis nre millesimocentesimoseptuagesimoquinto. Dex non ita diu Federicus in Ytaliam cũ magnis exercitib descendẽs omnia statim infesta reddidit. Mediolanenses tñ adiuuãtib socijs omnib: eius copias ita attriuẽ freqntib p̃lijs: vt paulũ abfuerit qn ipe qz impator subfosso eius eq interficerek. Ex papiensib aĩ 7 comensib: q impatori fauebant multi deserati sunt. Ipsum vo papiensem epm pallij 7 ferende crucis dignitate puauit pontifex: qz in ptes impatoris declinauerat. Tuz vo Federici pceres arbitrati id ei accidisse: q ecclesiam dei pseqrek palaz: minari se in patriaz redituros. omissa tam iniq militia ni pere cum pontifice in gram redirei. Sũ itaqz par in Ytalia tractarek in locum Noradini saracenor regis demortui Saladin⁹ vir fortissim⁹ sufficik: q rege Egipti armis capto atqz occiso. Egiptum statim ac Syriam suo adiecit imp̃io. In xpianos deinde mouẽs neqq certe tali fortuna vsus est. Nam pmo p̃lio apud Ascalonaz: secundo ad Tyberiadem duce Balduino supak. Compatis deinde copijs ꝗ Demanuelem in Siciliam pfectum exercitum mouet quem simulata fuga in angustas pualles ptractum supat 7 capit: eaqz pditione omittit: vt q in Asia cepat: statim dimittẽt. Conuenerat iaz Venetias Alexãder pponende pacis Ytalie causa: eo 7 Federicus accedẽs in vestibulo sancti Marci põtificis pedes exosculak: simul deinde ad altare maius pfecti: accepta dataqz salute de federib pacis inter se multum diuqz collocuti sunt: q postea seqnti die ex snia pfecta ẽ. Ubiens deinde impator cum bona pontificis venia. Rauennam pmo mox bertonoz se ptulit: qd opidum cum retinẽ ob opportunitatez loci instituisset: Rogatu Alexandri ecclie tãdem restituit. Abiens qz Venetijs Alexãder cũ triremib. xiij. gulielmi siculi 7 q̃tuor venetor ornato ob bñficiũ acceptũ eor summo magistratu insignib qbusdam 7 muneribus. Si pontũ pmo venetis delat⁹: atz inde troiã 7 Beneuentũ p cassinensez saltum Vnagniam se ptulit: vbi non diu immorat⁹ Tusculum petens: de abrogandis psulib agẽ cum romanis cepit anteq̃ par pponerek. Dez qz res in qnqgesimum annum ptracta tolli difficilime videreк: pacti sunt: vt non pus electi a pplo psules magistratum inirent: q̃ in vba pontificis iurarent se ecclie romane fidelissimos fore: nihilqz vnq̃ molituros qd dignitati põtificie obesset. Hoc itaqz mõ rebus ppositis pontifex tercium Romam pfect⁹: pdẽte obuiam gtulatõis 7 honoris causa: honoratissimo qz pcilium statim in Laterano pcelebrat: tum vt mores curie iaz nimia licentia labefactatos pponẽt: tum vel maxime vt decerneret sub anathematis pena: ne qs ferre: ligna: armaue infidelib 7 a religiõe nra alienis importaret: Moriens B fere tpe Hemanuel pstantinopolitan⁹ impator. Alexium filium hẽdem imperij reliqt: Andronico grecorum regia pgenie tutore dato: q aliqt annis impium sapienk 7 summa cum fide administrauit. Eius qz psensu Philipp⁹ Francie rex Agnetem filiaz adolescenti in mrimonium locat. Balduin⁹ item q̃rtus hui⁹ nominis Hierosolimitan⁹: q rem suam stabiliorem reddẽt. sororem Sybillam Gulielmo Mondisferrati marchioni cognomẽto Longaspata viro ire militari pstantissimo in vxorem collocat: arbitratus si opus esset Gulielmũ iõm cum alijs xpianis pncipib rei sue laborantiopez statim allatur. Interim vo Alexander post longos 7 assiduos labores: cum iam qetur⁹ a tyrannicis pturbationib videreк: pontificat⁹ sui anno. xxj. die. xix. rome moriк: sublatis pus e medio q̃tuor scismaticis pontificib. quor sediõib ecclia romana fere subuersa est.

Lucius. iij.

Lucius terci⁹ natione tuscus: Luca vrbe: gente nobili oriũdus: omnium psensu eo tempe pontificatum inijt quo Andronicus grecus (quem dirimus) Alexio pupillo tutorem datum: pulsis latinis q puero fauebant constantinopolitanum imperium vsurpauit: necato in vndis puero: dum laxandi animi causa puo naui gio huc illuc temẽ dilabik. Preterea vo nefacinore partam tyrannidem amitteret: facinus haud paruum addidit. Naz pceres omnes quor vtutem suspectum habebat breui inefecit. At vo Gulielmo longaspata Hierosolimis mortuo. Balduin⁹ rex nepoti psultus Sibillaz nouo marito collocat. Guidoni lusigniano e picrauor gente oriundo: hac tñ lege: vt se mortuo Guido p nepote Balduino quoad puericiam supgrederek regnum gubernaret: illudqz deinceps nepoti tradẽt Agebank hec oia Lucij põtificis auctoritate

qui ad christianam rempu. pertinere arbitrabat: principes Asie q̃ maxime inter se beniuolentia et affinitate cõnexos esse: quo facilius sarracenis et thurcis in bello resistere rent. Is tamẽ ex vrbe deijcitur: dum fauentibus quibusdam ciuib romanis abolere cõsulum nomen annititur. Fautoribus eius ĩ vrbe deprehensis effossi oculi sunt. Accepta autem tam insigni contumelia pontifex Veronam profectus cõcilio habito: et romanorũ licentiã ac superbiam improbauit: et principes omnes christianos adhortatus est: vt nostris in Asia pro fide christi laborantib succurrẽt: maxime vero cum seditione principũ nostroꝝ hostes freti duce Saladino hierosolimitanũ agrum popularẽtur. Nã pulso Guidone lusigniano ab administratione regni ob superbiam: Bertrãdo comite Tripolitano tutore designato: ad arma ciuilia res ipsas spectare videbat. Non destitit tũ pontifex et litteris ⁊ nuncijs eos adhortari: vt positis simultatibus vna mente eodemq̃ animo tãdiu hostibus resisterẽt: q̃ad noue copie in supplementũ militie submitterẽtur. Iam enĩ instante Heraclio patriarcha hierosolymitano: qui primo Veronam eius rei causa ad Lucium venerat: deinde ad philippũ francie regem accesserat: milites cruce signati ad tantam expeditionẽ mittebanť. Verum Gulielmus Sicilie rex iniquo tempore iniurias latinis ab Andronico cõstantinopolitano imperatore illatas vlturus: cuꝫ armato exercitu in Greciam traijciẽs omnã perturbauit. Nam et Thessalonicam Macedõie vrbẽ vi cepit: ⁊ multas Grecie Thracieq̃ ciuitates varijs calamitatib affectas partim cepit: partim diripuit: nusq̃ occurrente Andranico: ⁊ dijs et ciuibus suis infesto. Preterea q̃ multos occiderat: plerosq̃ exilio dãnauerat. Hac vero necessitate impulsi et coacti constantinopolitani ciues Isabac quendam regia pgenie ortum e peloponesso ad imperiũ vocant: qui Andronicũ prelio superatũ: et captum varijs cruciatibus interfecit. Quo sublato Lucio pontifici haud difficile fuisse: Gulielmum regem pace cũ Isabac composita impellere pollicitationibus ⁊ premijs vt in Asiam traijceret. Vex dũ ob hanc rem nuncij vltro citroq̃ mitterenť: Lucius vir optimus põtificatus sui anno quarto mense secundo: die decimooctauo Verone moriť: sepeliturq̃ magna adhibita pompa ante altare cathedralis basilice. Hic autẽ põtifex nõ immemor patrie sue: eam multis muneribus: tum diuinis: tum humanis ante mortem ornauit. Ab imperatore enim Federico quo cum in pace vixit: obtinuit ne hetrusci alia q̃ moneta lucensi vterentur quẽadmodum Longobardi solam papiẽsez admitterent signata imperatoria nota. Nã cisalpinos iam antea põtifex imperatori cõciliauerat. Scribit Ptolomes Lucensis et Petrũ comestorem: qui hystoriam vtriusq̃ testamẽti cõscripsit: et Ioachinum abbatem in Calabria apud monasteriũ Floris ab eo cõditũ in precio tum fuisse: doctrina ⁊ diuinandi arte: quã sub ambagibus quibusdam pre se ferebat.

Vrbanus. iij.

Vrbanus tercius patria mediolanensis: patre Iohanne: e gente Cribella: pontificatũ iniẽs reuocare ad concordiã christianos pncipes pmo annix̃ est: ne dissidentes a barbaris opprimerẽtur. Vex mortuo Balduĩo quarto lepra laborante: non potuit tripolitanus comes tutor Balduini quinto designatus curã eius suscipere: Sibylla pueri matre Guidoneq̃ Lusigniano phibentib. Non supuixit diu puer: octauo enĩ mense post patrẽ moriť: cuius mortẽ tãdiu occultauit mater: donec largitionib ac blandicijs in sententiam suipsius deducto patriarcha et proceribus Guidonem creari regem obtinuit. Tulit eã quidẽ rẽ g̃uiter et iniq̃ aĩo Raimũd̃ tripolitañ comes: atq̃ quo ei facilĩ vlciscĩ ĩurias suas liceret: iducias cũ Saladĩo paciscť. Hoc itaq̃ modo Tripolis ⁊ Tiberiadis et Galilee pncipat̃ a christianis auulsus est. Raimũdo enĩ comiti tum parebãt ob vroꝝ quã nuper duxerat: ⁊ ne quid Saladino deesset: occasionẽ belli gerẽdi enixe q̃renti Montis regalis rp̃iañ pnceps: q̃ vltra Iordanẽ longe ac late imperitãs annonã ⁊ quidẽ abundantẽ Hierosolymis ppetuo subministrabat: inducias temere violauit. Hanc ob rem Saladinus venisse tẽpus ratus: qõ maxime expetebat cõparato ingenti peditũ atq̃ equitũ exercitu ad ptolomaida castra ponẽs cũ tẽplarijs ĩ pslidio positis acerrime dimicat. Fuẽ supiores tẽplarij: optio tũ q̃z de suis occiso. Nã ⁊ mgr̃ militie ⁊ plerique alij psilio ac mãu pmpti eo plio cecidẽ Aurit exẽcitũ saladiñ ⁊ a calamitate aĩum sumẽs: tẽplarios magis magisq̃ vrget. Hãc ob rẽ Raimũd̃ haud satis Saladino credens: Tyberiadi vroꝝ relicta: quã firmissimo pslidio muniẽat Tripoli reuersus: ĩ g̃iaz cũ Guidõe rediẽs: barbaroꝝ iducias pẽpsit. q̃re Saladĩ belli

gerendi occasionem nactus: Ptolomaida omissa in Tyberiadem suo iure mouet. Instantibꝫ itaq; xpianis omnibꝫ: maxime vo tē plarijs: vt exercitus in hostē duceret. Guido rex in Saladinum mouens: q loco irriguo ⁊ ameno castra posuerat: repulsus ab hoste haud longe castrametat⁹ loco iniq; ⁊ arido: se q̄nti die ad pugnam ꝓpellit: ac magna clade supat: laborantibꝫ siti xpianis. In tam vo sinistra pugna capti fere omnes pncipes sunt: maxime at Guido rex ⁊ templariorꝫ magister: q̄ꝫ de numero multi securi pcussi sunt. Hac itaq; victoria potit⁹ Saladin⁹: Aconē pere duxit: quam statim xpiani dedidē: cuz singulis vestimentis abire pmissi. Eadez q̄ fortuna rsus Heritum Hiblium ac maritima omnia occupat: soli Ascalonite munitionibꝫ fisi rndēruntse non nisi post captā hierosolimā deditōnem facturos. Multum certe Saladini humanitas ⁊ fides xpianis obfuit. Nemo em̄ adeo se eqlem oibꝫ pbebat: eius impium aspnat. Is itaq; Ascalonam mouens decem diez oppugnatione eam his ꝓditōnibꝫ in deditōnem accepit. vt reddito Guidone rege ⁊ templi magistro: q̄s in vinculis habebat: ciuitatem dedētibꝫ incolis accipet. Vt hec at deditio q̄ primū fieret Saladin⁹ perabat: q iam Tyz pueniſſe Cōradum intellexerat Montisferrati marchionem cum classe ab Ysaac impatore ꝓstantinopolitano accepta: cui⁹ sorozē nuper in vxorem duxerat eoq; puētuz breui supplicabat Gulielmum Sicilie regem cū triremibꝫ. rl. At vo turci cum intellexissent tanta cū glia xpianos a Saladino supatos: emulatione glie moti: Laodiciaz pfecti vrbe recepta: in Antiochenū agz descendunt: q̄ in loco a xpianis tanta clade supati sunt: q̄ntam Saladinus xpianis intulerat. Oppugnabat tum Saladin⁹ vrbem hierosolimitanam: ⁊ qdem acriter: quā tandē. ij. q in pſidio erant despatis suppetijs: hac ꝓditōe dedidē octauo ⁊ octuagesimo anno posteaq̄ a Gothifredo capta fuerat: vt tantū abeunti cuiq; ferre licēt: q̄ntum suis tm̄⁹ humeris sustinē posset. Adigrātium xpianorꝫ ps Tyz: ps Antiochiam: ps Alexandriam delata est. Inde vo multi deinceps sicula classe in Yraliam delati sunt. Saladin⁹ at hierosolimam ingressus: campanas pmo e turribꝫ deiecit: mox basilicas omnes pter Salomonis templū pphanauit. qd̄ pusq̄ ingrederet aq̄ rosacea lauisse ferūt Mansere hierosolimis xpiani asiatici: syriani: armenij: iacobite: georgiani: greci pmittente Saladino: q relicto eo loci firmissimo pſidio Tyz pere ducit: quam Gulielmus publico ꝓsilio: auxilioq; defendendam accepat. Hic itaq; Sicule classis auxilio fretus. Saladinū ab vrbe repulit. Dez cum postea ꝓstaret hominem ferocē Antiochiam oppugnande vrbis causa pfectum. Urban⁹ pontifex q omnibꝫ viribꝫ annixus fuerat ne hiero solime capenē. Venetias ꝓpande classis gra pficiscens: doiore animi quez ex calamitate xpianorꝫ accepat. Ferrarie in itinē moriē: pōtificat⁹ sui anno pmo. men. x. die. xxv.

Gregorius. viij.

Regori⁹ octauus patria beneuētan⁹: summo omnium ꝓsensu pontifex creatus: statim nuncios ⁊ litteas ad pncipes xpianos mittit: eos cohortatus: vt viribꝫ omnibꝫ vna secum ꝓpato exercitu: terra mariq; hierosolimam ab hostibꝫ captam recuparent. Quo vo id liberi⁹ fieri licēt: ipe Pisas statim pficiscit. vt ꝓposita inter pisanos ⁊ genuenses pace: vtq; ppl̄um bello maritimo ppotentem in sanctam expeditionem ꝓcitaret. Dez dum hec intentiore cura vir sanctissimus agit pisis moriē: pōtificatus sui die. lvij.

Clemens. iij.

Clemens tertiu⁹ pzia Roman⁹: patre Iohanne: cognomento Scholaris: pontificatuz iniens statim de bello in saracenos gerendo edictum promit. Nam Saladin⁹ secundam victorie fortunam secutus: iam ciuitates qnq; ⁊ viginti de pncipatu antiocheno cepat. ipamq; Antiochiam corrupto largitōnibꝫ patriarcha deniq; occupauerat. Hanc ob rem moti xpiani pncipes bene admonente pontifice arma sumunt: quorꝫ de numero pcipui fuere Federicus impator: Philippus Francie: Ricardus Anglie reges: ⁊ Otto Burgundie dux subseq̄ntibꝫ multis epis archiepisq; Veneti q̄ ⁊ Pisani patissimas eduxere classes. Venete pfuit archieps Rauennas: Pisane pisanus psul. Gulielm⁹ at Sicilie rex pacato a piratis mari anno nam omnifariā ex Sicilia ⁊ Apulia pficiscentibꝫ subministrabat Frisones pterea Bani ⁊ flandrenses cū qnq̄ginta triremium classe inter nauiganduz ad Aphrice littora flectētes saracenos magnis incommodis afflixere: capta ac direpta Siluma eorꝫ vrbe. Bela at Polonie rex saluti xpianorꝫ ꝓsulens vngaris pacem dedit: quo

omnibꝫ pficiscī facilius ad tantam expeditionem liceret. Tyrum iam puenerant omnes: indeq; paribꝫ animis e Ptolomaida mouerant: vrbemq; oppugnabant: cum supueniente cum magno exercitu Saladino: ⁊ a tergo ⁊ a fronte eodem tempe ꝑ hostem dimicare necesse fuit. Pugnatum est diu atq; acriter ⁊ iam ad xpianos victoria inclinabat: cum equus e manibꝫ gregarij cuiusdam elapsus xpianis fugiendi initium fecit arbitrantibꝫ suos in fugaz vsos. Ueꝫ Gaifredus lusignianus ad custodiam castroꝝ relictꝰ: eruptione facta ⁊ hostes repssit: ⁊ suis animum ad resistendum dedit. Constat tñ ex xpianis ad duo milia eo die cesos fuisse. Periere itez ex acceptis vulneribꝫ templarioꝝ magister ⁊ Andreas bremensis comes. Durante aī diutius obsidione: tanta fame obsidētes oppressi sunt: vt etiam ab hoste anno nam peterent. Quare Saladinus bene gerende rei opportunitatem nactꝰ castra reꝫ omnium copia refecta sine vllo custode dimisit ad q̄ diripienda cum passiz nullo seruato ordine xpiani accurrissent. Saladinꝰ rediens multos incautos ⁊ nil tale opinātes oppriimit. Non deseruere tñ tamq̄ uem ⁊ diutinaz obsidionē xpiani licz ad cetera mala dysenteria q̄z ī castris laborātū sit: q̄ qdem morbo ⁊ Sibylla Guidonis vxor ⁊ q̄tuor filij quos ex ea suscepat in castris piere. Interim vo duz hec in Asia agerenī. Gulielmus Sicilie rex Panormi moriī: cuiꝰ regnum ad ecclīaz recidebat: nullo legittimo herede relicto: licet insule pceres Tancredum statim suffecere ex Rogerio Normano ⁊ pelice q̄dam genitum hominem certe tante secordie: vt eum Gulielmus negaret ex Rogerio genitum. Repetiturus itaq; sua iura Clemens pontifex copias eo celeriter misit. qbꝫ dum Tancredus resistit rapinis ⁊ cedibꝫ omnia ꝛpleta sunt. Adouerat iam copias suas in hostes xpiani nominis Federicus ⁊ per Ungariaz iter faciens: thracianiq; iam ꝓstantinopolim puenerat: quem certe Ysaac impator eius potentiam veritꝰ traijcē. Bosphoꝝ statim adhortatꝰ est. Transmissis itaq; copijs. Federicꝰ instante etiam lr̄is ⁊ nuncijs Clemente: ⁊ Philomenam vrbem de thurcis capit: ⁊ agꝫ Iconio adiacentem populaī: ⁊ Armeniaz minorem in pr̄atem suam redigit. Ueꝫ dū lauandi cā rapidū amnem in exploratio ingrediī: in vndis pijt. Tum vo eius exercitꝰ in Antiochenū agꝫ delatꝰ ptim morbo: ptim fuga ꝓsumptꝰ est. Philipꝰ aī Richarduseq; reges: galli co tyrenoq; pelago Messanam simul delati varia fortuna deinceps vsi sunt. Nam Philippus, pspa nauigatione vsus Ptolomaidē portum attingens: xpianoꝝ exercitum ⁊ animos auxit. Richardꝰ vo tempestate in Cyprum delatus: cum a grecis portu pbiberet: insulaz vi ingressus expugnataz: spoliatāq; firmo suoꝝ ꝓmuniens psidio Ptolomaidez tandem in castra puenit. Oppugnabat tum acriter vrbs. Q̄ inerat validum Saladini psidium: quo qdem psepe erūpente: xpiani magna incōmoda recipiebant. At vo Clemens omisso tantisper Tancredo: donec xpiani ꝑ saracenos dimicantes meliorem fortunam nāciscerēt: ad ꝓponēdas res ecclīasticas animum adiecit. Naz ⁊ mores clericoꝝ quorūdam non satis pbatos seueritate sua emendauit: ⁊ claustꝝ sancti Laurentij ex̄ muros edificauit: ⁊ laterani edes non mediocri impensa restituit. templūq; vermiculato ope ac musiuo exornauit. Moriēs deinde haud ita multoptꝰ pōtificatꝰ sui anno tercio. mēse. v. in basilica lateranensi sepeliī: ducta ingenti funeris pompa.

Celestinus. iij.

Elestinꝰ terciꝰ patria romanꝰ: pre Petro: cognomēto Bubonis pōtificatū adeptꝰ: egreferēs Tancredum regno Sicilie potiri. Constantiam rege Rogerio natā occulte e monasterio panormitano eduxit: eamq; licet dro dicatam Henrico sexto Federici barbarosse filio dispensatōne aplica in mr̄imoniū collocauit. Hac ꝓditōe vt regni Sicilie cis ⁊ vlī Pbaz dotis noie repetēt refuato censu q pontifici feudatario iure q̄tannis solueret. Hac aī bñficētia motꝰ Henricꝰ Tusculū (qd ipe firo p̄sidio munierat) Celestino reddidit: qd statī rōni pōtifice acceptū adeo dirupuere euertēq;. vt saxo demolite vrbis in capitolio vsz ad multā etatē in memoriaz tante cladis fuata sint. At vo Henricꝰ ⁊ Constātia Neapolim oppugntes soluē obsidionē: coacti sunt peste exercitum populante. Xpiani aī q biennio Ptolomaidem obsiderant: tandem eam dedente presidio receperunt his conditionibus: vt ⁊ pars dominice crucis: quam superius amissam diximus a Barbaris redderetur: ⁊ eiusdem cum singulis vestimentis abire liceret. At vo cuz dominica crux nō repiretur: multos e barbaris Richardus trucidauit. His itaq; malis pterritꝰ Saladinus

desperansq; posse reliqua tueri: q̃rundam
vrbium menia demolit⁹: de redēda xp̃ianis
Hierosolima cogitauit: qd̃ certe ne faceret:
discordia int̃ Philippum Ricardumq; orta
de p̃ncipatu inter se ꝓtendentes effecit. Ilex
abeunte ex Asia Philippo: simulato interim
morbo. Ricardus maiori animo rem belli-
cam deinceps aggredit̃: eo potissimum tpe q̃
Conradum Monferratũ Tyri in foro agẽ-
tem sicarij duo arsaculas saraceni vocãt gla
dijs ꝓfodẽ: deuoti p̃us ac iurati se hostes om
nes sue supplitionis ea rõne infecturos. Hi
at̃ postea de fuga rect̃i: exqsitissimis crucia-
tibꝰ sunt interempti. Henric⁹ d̃o Campanie
comes Isabella regina in vxorẽ ducta. Ty-
ri dominatu potit⁹est. At Ricardus Guido-
nem lusignianum blande eum appellando: in
eam sentẽtiam tandem adduxit: vt sibi regni
Hierosolimitani iura pmitteret: quem titu-
lum anglici reges adhuc vsurpant. Auctus
itaq; animo Ricardus obsidere Hierosoli-
mam instituerat: verum in itinere a Salati-
no extremum agmem carpente vexatus: cũ
iniquo loco decertare necesse esset: hostẽ ma-
gno suoꝝ incõmodo tandem supat. q postea
non longe a Hethleem munitissimo loco ca-
strametatus intercipe comeat⁹ instituerat:
quominus ab egipto ad xp̃ianos Hierosoli
mam obsessuros importarent̃. Ob hanc ita-
q; causam ⁊ ob hiemen q̃ iam appetebat Ri-
cardus relicta tam necessaria obsidione: ad
quaꝝ pontifex eum continuo subministratis
pecunijs animabat. Ascaloniam concessit:
quam pariter ⁊ Gazam a Saladino antea
deletas instaurauit. Bilabentibꝰ deinde pas
sim maritimis copijs. Pisani in badriaticũ
delati Polam capiunt eo loci hibernaturi.
Hanc ob rem veneti aucta maiorem immo-
dum sue classe Pisanos pola ejciũt: vrbẽq;
diripiunt: eos quouis in loco p̃secuturi: ni
Celestin⁹ reipu. xp̃iane cauens. vtq; pl'um
ad pacem cohortatus fuisset. Instabat iam
ver: ⁊ mouere copias Hierosolimam Ricar
dus instituerat: cum subito nunciatum est re
gem Francie Normaniam ea mente vexare:
vt in Angliaꝝ traijciens regnum illud fratri
Iohanni acqreret. Mutata itaq; snia Ri-
cardus pacem cum Saladino ꝓponit his cõ-
ditõibꝰ: vt sibi omnia p̃ter tyr ⁊ Ptolomai-
dem hẽat: reliq̃ at̃ q̃ in p̃ate xp̃ianoꝝ relicta
remanerent nequaq̃ vexaret. Ictis ꝑ modꝰ
federibꝰ: Ricardus in europam rediens ab
hostibꝰ capit̃. Redempt⁹ at̃ ingenti pecunie
vi: tandem in Angliam, p̃ficiscens: sepe cum
rege Francie decertauit inclamante pontifi-
ce: q suo ac xp̃ianoꝝ omnium iniq̃ tpe tantũ
certamen excitassent: maxime d̃o q̃ Saladi-
no mortuo tum maxime recupari Hierosoli
ma posset. Ferunt Saladini viri clarissimi
tropheum ꝑ in funẽ habitum. Eius em̃ inte-
rior tunica lancea suspẽsa a m̃ fun⁹ deferebat̃
p̃cone clamante. Saladinum Asie domina-
torem: ex tanto regno tantisq; opibꝰ nil aliꝰ
secum ferre. Dignum sane tanti p̃ncipis spe
ctaculum: cui nil aliud ad summã laudẽ de-
fuit q̃ xp̃i character. Tũ d̃o Saladino mor-
tuo: Celestin⁹ in magnam recupande hiero-
solime spem veniens: Henricum imperatorem
q mortuo Tancredo regnum Sicilie occu-
pauerat: ad bellum asiaticum adhortat̃: qd̃
cum ipe obire non posset. eo Magũtinum
archiep̃m ⁊ Saxonie ducem cũ magnis co-
pijs ꝓpere mittit. Idem q̃ fecisset ⁊ Francie
rex: ni saraceni Mauritaniam incolẽtes: in
vlteriorẽq; hispaniam traijciẽtes: capto rege
Castelle: Heticam oino cepissent: q hodie
Granata dr̃. Non eĩ geturos barbaros gal-
li arbit̃ bant̃: tanta victoria elatos: ꝑ illatu-
ros bella finitimis. Hanc itaq; ob rem mi-
litem in Europa retinebant. Germani d̃o i
Asiam traijcientes ⁊ Heritum a saracenis
destitutum muniuẽ: ⁊ Joppem obsidione p̃s-
sam liberauerũt: petituri deinceps Hierosolimam: ni celestino tum mori ꝓtigisset pontifice sanctissimo: ⁊ q nil in vita p̃termisit: quo terra sancta (ita em̃ Hierosolimas vocant) recupare t̃. In tantis at̃ pturbatõnibꝰ rex: tantoq; sumptu bellico edes egregias: tum apud sc̃m Petr tum ad Lateranum edifi-
cauit: q̃ recipi pontifices pcõmode possent
Ertant adhuc in Laterano value ence e re-
gione sancta sanctoꝝ suo iussu: suaq; impen-
sa fabrefacta. Preterea d̃o ciuitatis nomen
Viterbio dedit: ecclĩamq; coꝝ cathedralem
fecit Thuscanensem ⁊ Centũcellensem: ita i
eãdem transferens vt vn⁹ ep̃s omnibꝰ p̃esset.
Mort̃ at̃ Celestin⁹ pontificat⁹ sui anno. vj.
mense. vij. die. xj. sepelit̃q; in basilica Petri.
bonis omnibꝰ p̃ dolore ⁊ desiderio hominis
lacrimantibꝰ.

Innocenti⁹. iij.

Innocenti⁹ tertiꝰ patria anagnin⁹
p̃re Trasimũdo e familia comitũ
vir etiaz a m̃ pontificatum doctri-
na ⁊ moribꝰ insignis: a Celestino in nume-
rum cardinalium refertur: quo mortuo in
eius locum omnium consensu pontifex suf-

ficitur. Hic aũt statim vbi magistratũ inijt bello asiatico aĩm adijciẽs: germanos ꝓter Henrici mortẽ in Asia tumultuãtes retinere in officio lr̃is. nũcijs premijs: pollicitationibus: conatus est. Verum id quidem frustra tentauit. Germani eĩm nemini obtpantes: relicta Asia: in europã cum mario christianorum tetrimẽto trãseunt. potissimũ vo Ioꝓẽsium: in quos omni ope destitutos delati thurci. saracenicq; etiaq; deditiões facturos vi captos ad vnum omnes interfecere: euersa stati a fundamẽtis vrbe. Orta ⁊ in Germania seditio nõ qua est. cum pars electorũ Ottonẽ Saxonie ducem: pars Philippum germanũ hetrurie ducem: quẽ Henricus tutorem filij moriens reliquerat. imperatorem optaret. Et nequid mali ad perturbanda omnia deesset rex Francie Philippo: Ottoni rex Anglie fauebat. At vo innocẽtius ne tumultu omnia cõplerent. Ottonem imperatorem ꝓfirmat: legitime ab his ad quos pertinebat electus. Nõ destitit tm̃ Philippus ob hanc rem: ⁊ Hetruriam in Italia: ⁊ Sueuiã in Germania firmo presidio munire. Idem fecit ⁊ Cõstantia Henrici vxor: que Federici scõi filij adhuc pueri Sicilie regnum cis ⁊ vltra Phazum preter cõditionem sexus. ad ꝓpulsandam vim hostium cõstantissime muniuit. Increbescẽtibus itaq; hoc modo discordijs: nõ omittẽdũ belluq; Asiaticum Innocẽtius ratus. sua auctoritate ⁊ Bonifaciũ Mõtisferrati Marchionem. ⁊ Balduinuq; Flandrie: ⁊ Henricum sãcti Pauli. ⁊ Lodouicuq; Sabaudie comites in saracenos mouit. Hi aũt omnes ꝓiũctis copijs Venetias delati: nõ prius venetos perpulere classem ĩ thurcos ⁊ saracenos armare q̃ polliciti sunt omnes paribus aĩmis Laderaq; que iterum ad vngaros defecerat recuperaturos. Comperata itaq; classe. ⁊ tergestinos mare infestãtes cõpescunt. ⁊ laderenses post longam obsidionem capiũt. Agebãt hec in sinu adriatico: cum Alexius Isaac fratrẽ imperatorem cõstantinopolitanum. quo latini amicissimo vsi sunt imperio depulit: ⁊ captuq; oculis in vincula cõiecit. Hanc ob rem Alexius adolescẽs Isaac filius ex fuga ĩ castra peruenies opem pro patre contra tyrãnum petit: que profecto hac cõditione ei concessa est: vt ⁊ grecam ecclesiaq; romãe subijceret: ⁊ auri marcas. xxx. milia persolueret ob dãna: que olim Hemanuel impator venetis franciscq; intulerat. Hoc aũt modo ictis federibus ab Iadera mouẽtes: dum Cretã prete labunt. eam puer Alexius in deditionem accipiẽs: Bonifacio montisferrato sibi cognatione ꝓiuncto ꝓdonauit. Inde vo Constãtinopolim profecti. duq; terra mariq; vrbeq; oppugnãt. Theodorum Lascari Alexij tyrãni generum erumpere conãtem intra menia retrudũt. vrbemq; biduo cõtinuata oppugnatione vi capiũt. Aufugerat noctu Alexius: relicto magno auri põdere apud Hirenem virginem deo dicatam. Redeũtes itaq; in vrbem pater Isaac ⁊ filius Alexius nõ diu superuiuere. Pater eĩm morbo: filius aũt veneno petitus interire. Interea vo Bonifaciꝰ montisferratus regno Thessalie potitus: cum pecunia indigeret: suadẽte Balduino accepta ingẽti vi auri. Cretam venetis dedit. His autẽ pecunijs fretus Bonifacius Hadrianopolĩ a tyrãno pressam oppugnans: ⁊ Valachos olim romanos vlteriores Danubij ripaq; incolẽtes: ⁊ Vulgaros vicios ĩ se exciuit. Multitudinem itaq; hostium timẽs Cõstantinopolim petijt. Soldano Iconij iturus obuiaq; qui Satellia vrbe greca capta: maximis calamitatibꝫ christianos quotidie vexabat. Innocẽtius aũt tot hostibus vndiq; lacessitus: cõquisitum vndequaq; militem cõtinuo submittebat. Qui vbi accepit Hilminolinuq; maxima classe in hispaniam traiecisse. Toletũq; oppugnare: publico edicto omnes qui ferre arma posset. ad extinguẽdum tantum incẽdium cõcitauit. Cõuenerãt eo multi Galli opẽ hispanis allaturi. qui statim in patriaq; redire: vbi aduẽtum suum hispanis minime gratum sẽsere. Hãc ob rem Hilminolinꝰ vtrãq; Hispaniam incredibili celeritate hostilem ĩ modũ pugnatus. Vrbe latũ vsq; ⁊ Vueniõem pueniẽs cedibus omnia ⁊ populatõibꝫ cõpleuit. Hac aũt calamitate peiti quatuor hispanie reges Castelle. Aragonie. Portugalie: et Nauarre. copijs simꝰ iũctis cũ saracẽo ꝓgressi maximã victoriã adepti: nil pter Granatã Hilminolino reliquere. Ob orta tuq; apud Tolosã heresis ẽ. quã innocẽtio ꝓcurãte beatꝰ Dñicus qui postea ĩ sãctos rlatꝰ est: mira celeritate ꝓpescuit. adiuuãte eĩ Simõe Mõfortio. Nõ eĩm disceptatõibꝫ verborũ tãtũ. verũ etiã armis opꝰ fuit: adeo inoleuerat tãta heresis Otto interim romanorũ impator vbiq; a Philippo supatꝰ. cũ ĩ Agripia Coloia obsideret: eruptõemq; infeliciter tẽptasset: a Coloniẽsibus excludit: q statim Philippo dedi, tões fecere. Nõ diu tm̃ supuixit Philippus. a comite nãq; palatio insidijs petitꝰ necatur Cognita vo hꝰ morte germãi ducẽ Saxoniũ ĩpatorẽ deligũt. Ottonẽ qntũ appellatũ: quẽ Innocẽtiꝰ sequẽti ãno Rome coronauit. Veneti aũt tum maxime rei maritime studẽtes

cum obire omia publice nõ possent. Priuatis etiam ciuib negociũ tedere: vt quas vellent insulas occuparent: modo in fide rei permanerent. Unde multi ciues insulas Jonij z Aegi occuparunt: publice tamen Corcyrã Modonium Coronum in suam redigere potestatem. Otto vero quem diximus abinnocentio coronaz imperij suscepisse. contra ius fasqz occupatis monteflascone: Radicophano: multisqz ecclesie romane oppidis: ĩ regnũ neapolitanum mouens id adolescenti Federico secundo sublaturus: cuius ob etatem curam tutores adhuc gerebant: iram pontificis in se concitauit: a quo z anathemate notatur: z imperij titulis priuatur: cum monitus vt ab iniuria discederet parere tesierit. Hãc ob rem bohemie rex cum maguntino z treuerẽsi archiepiscopis Lantgrauio. Turigie: atqz Austerie duce suadente Federicum secundum Sicilie regem vigesimum agentez annum romanorum imperatorem teligunt. Otto itaqz in Germaniam rediens: paterne ditioni consulturus. Innocentio recuperandi omnia que in Italia ceperat facultatem tedit. Eneti autem rebellantem Cretam in fide armis continentes anno salutis millesimo ducentesimo quartodecimo: eandez in Colonie formaz redigere: missis eo ciuibus qui cretenses in officio continerent. Eenerat tũ Romam Federicus secundus corone gratia: quam vbi ab Innocentio impetrare nequiuisset. in Germaniam profectus regni Germanie diadema a maguntino archiepiscopo accipiẽs: cum Lodouico rege Francie amicitie z federis societatez iniit. qua quidã amicitia Lodouicus ipe fret⁹ Jobãni anglie regi bellum statim intulit. Verum Jobãnes auxilio diuino z humano vsurus: Angliam Hiberniamqz Romane ecclesie vectigales faciens: centum auri marchas quotãnis soluturum se pollicebatur: quod postea aliquandiu seruatum est. Federicus aũt Ottonem p sequẽs: a Lodouico rege Frãcie graui bello superatum Aquisgranum cepit: ibiqz iteruz Innocẽtij pontificis auctoritate fret⁹ verillũ crucis sustulit: latur⁹ (vt ipse dicebat) opẽ: z ꝗprimum xpianis ptra saracenos in Asia dimicãtib. Preterea ob vt grati ai signũ aliquod p se ferret: Fundanum comitatuz ecclesie romane dono tedit. vel datũ ãtea z vsurpatũ deinceps reddidit. At pontifex vbi videret saracenoꝝ potentiã in asia pcrescere apud lateranũ marimũ pciliũ celebrat: cui interfuere hierosolomitanus constantinopolitanus patriarcha. metropolitani septuaginta: epi q̃ dringẽti: duodecim abbates: priores puĩtulas octingẽti: greci z romani impij legati. regũ ob Hierusalẽ: francie. Hispanie: Anglie z Cypri oratores. Eenere multa tũ quidem in psultatõz: nec tecerni tũ quicq̃ aperte potuit: q̃ z pisani z genuenses maritimo: z ciualpini terrestri bello inter se certabant. Eo itaqz pficiscẽs tollẽde discordie causa pontifex Perusij moriẽ pontificatus sui ãno tecimooctauo mẽse septimo. die. xvj. cuius vita adeo pbata fuit: vt post eius mortẽ nil earuz rerũ que in vita egerit: laudauerit: improbauerit qz immutatũ sit. Naz z tecreta pleraqz retulit: quib tam locoꝝ q̃ clericorum mores componerent. Scripsit z libros de sacramẽto eukaristie: de sacramẽto baptismi: de infelicitate conditionis humane. Habuit itez sermones temporib z solennib diebus accommodatos. Improbauit preterea abbatis Joachin libellum quendam nõ sanam doctrinã p se ferentẽ. Damnauit z errores Almerici heretici q postea Parisij cũ sectatoribz suis erust⁹ est qui ad reliquos errores affirmabat ideas que sunt in mente diuina: z creare et creari: cum ex sntia beati Augustini in mente diuina nil nisi eternum z incommutabile sit. Dixerat preterea in caritate pstituto nullum peccatum imputari. Juuere aũt huius pontificis virtutem z doctrinaz beati Dñici vñ pdicatoꝝ: z Frãcisci assisiatis scitas: vnde minorum ordo tum originez habuit. Sũt qui scribant z Gratianum compilatorez decreti z Papiam lombardum: qui vocabula latina in ordinem redegit tempore Innocentij fuisse. De Papia nõ ambigitur Gratianum Alexandri tercij pontificis temporib quidam ascribunt. Et ne existimes Innocentiũ opa pietatis ĩ tãto põtificatu ptermisisse scito eius opa z impensa hospitale sanctispiritus conditum fuisse: auctumqz ab eo magnis prouentibus: quib z peregrini z egroti z ac vulgo concepti orphani alerent. Ornauit z altare sancti Petri opere vermiculato: vt eius imago z littere in formice ipso serpte indicant. Uniuersis preterea vrbis Rome ecclesijs libram argenti tedit: vnde calices sacrificandi gratia cõficerentur. Restituit z beati sixti ecclesiam iam vetustate collabantem. Hoc ideo factum ab eo maledici dicebant: ne omnem impensam ĩ turrim quãdam nunc comitum appellatam: cognomento familie sue transtulisse videretur: vt cunqz est. constat eum in quouis genere vite probatissimum fuisse: dignumqz qui inter sanctos pontifices censeatur.

Honoriꝰ. iiij.

Honorius tercius patria romanꝰ pre Americo oim suffragijs pōtifex creat: ad quē Petrꝰ impator constantinopolitanus cū Iole vxore veniēs. in basilica sancti laurētij extra muros coronatur: deligitq; statim Iohānes colūna cardinalis romanꝰ. qui legatus ad res Asie cōponēdas: cū hijs copijs, pficiscerē: quas Innocētius ad eā rē collegerat. Peruenerāt iā Aconem christiane, pceres Honorio hortāte. maxime vo Andreas Ungarie rex venetoq; nauigio fretus: quibꝫ ob tantū beneficium ius oīne pcessit. qd in Balmatia dux Austrie habuerat. Andreā quoq; secuti sunt ⁊ Henricus comes niuernēsis. ⁊ Gualtherius regis Frācie camerariꝰ. Hi at oēs inito psilio cuz Iohāne hierosolymitano rege. Bamyatam egypti vrbem obsidere instituentes. anno salutis millesimo ducētesimo ac decimooctauo: mēse Maij eo pficiscūt. Heliopol' hec vrbs quondā appellata est ab Helio ptinace q ea triplici muro circūdedit deducta Nili pticula: que vrbez in insule formā redigeret. Suburbia habebat circūquaq; posita plēa mercimonijs. hec primo miles diripuit. Ulex cum postea flātibꝫ zephyris Nilus in immēsum creuisset: corrupta ānona laborare inopia rerum christiani tū cepe pcipue aūt obsidente aditus Soldano. Nequid importaret: q nō longe a nris castra posuerat. Hac itaq; difficultate rex moti christiani in Soldanū copias mouēt. Is aūt terrore pculsus relictis castris rerum oīm copijs refertis. nostris obsidendi vrbē quā liberatur venerat facultatez pstitit. Cordirius aūt magni Soldani filius Hierosolime retinēde spem abijciēs: si Bamiata christiani potirentur: dirupto vrbis muro. turrim Dauid ⁊ templuz dñi tātūmodo integrum reliquit: nec sepulcꝫ xpi violauit. motus (vt aiunt) illoꝫ xpianoꝫ preciboꝫ q ea loca incolebāt. Bū nostri aūt Bamyatā acriter oppugnāt: Soldanus cū maioribꝫ copijs rediēs inter Cairuz ⁊ Bamyatā castra posuit: nec vnq; elici ad certamē cōuicio aut male dicto potuit. Hac vo idignitate moti Galli sine ordine ī eos ruētes magnū incōmodū ab eruptēbꝫ accepe. nō tñ obsidio Bamyate relicta est. que tādez mēse quindecimo a christianis capit. direpta militē ingēti pda locupletauit. Interim vo Honorius Rome ⁊ ordinē beati Dominici ipo instāte pfirmat: ⁊ Federicū secūdū anathemate notatū imperij dignitate priuat: q mortua mre Cōstātia. que ipm in officio ptinebat. Romā veniēs: cōtra ius phasq; ditionez pontificiā vexabat. Hāc igit ob rez motus Soldanꝰ: q de inimicitia pōtificis ⁊ impatoris ei pstabat: maiorem q; nūq; ātea cōparauit exercituz. arbitratꝰ christianos nusq; apparituros: qui statim suadēte Iohāne colūna cardinali romano sumptis armis hosti ad Nilū obuiam fiūt. Is vo tiorem simulās. ne a loco in quo pcederant abirent. Nili excrescētiā expectauit: que paulo post aptis vndiq; ipius flumis chataractis ita oīa inūdauit. vt cubituz quouis ī loco excederet. Hoc aūt malo pterriti xpiani: pacez statim hac pditiōe iniere: vt Bamyata relicta: captiuis vtrimq; dimissis reddito a barbaris crucis ligno xpianis. Aconē Tyrūq; redire liceret: Bamyata itaq; in celebritate purificatōis beate virginis a christianis prius habituri. cepta in eiusdē natali die barbaris tū ex federe reddita est: āno salutis millesimo ducētesimo vigesimoprimo. quo quidez āno tartari gēs scythica. vel (vt alij volūt) a mōtibus Indie digressa: vastata Parthia. Media: Persia: Assyria. Armenia: in sarmatas tandez puenit. atq; nō longe a Meotidos palude pcedētibus accolis sedes posuit. Christianoꝫ aūt duces cū moliri in Asia nil posse viderēt: obstantibꝫ hostibꝫ cū Iohāne colūna in Italiā redeūt: quos subsecutus Iohānes hierosolomitanꝰ rex cum Romam venisset pbenigne magnis donatus muneribus ab Honorio suscipit. Federico deinde (quē dixim) anathemate pōtificis notatuz filiā ex Iole vxore suscepta in matrimonium locat: eiq; ius illud pdonat dotis nomine. qd sibi hereditario iure in regno hierosolimitano ppetebat. Hinc est q oīnes Sicilie neapolitaniq; rges: titulū hierosolimitāi regni verbis. ñ etiā armis sibi vindicāt. Iohānes deinde in Frāciā pficiscēs: melioze certe fortuna q; antea vsus ē. Nā Philipp rex Frācie moriēs ei ex testamēto quadragīta milia librarꝫ argēti. totidēq; magistro tēpli hierosolimitani reliquit. quo adminiculo fretus in Hispaniā pficiscēs. ad psoluēduz votū beato Iacobo pmissum. Herēgariā regis Hispanie sorore in vxorē accipit: eo psertim āno q Bñicꝰ vir sctissimus Bononie moriē. qz Federicus Henricuz filium decēnez adhuc Alamaie regē pmulgat. Honorius aūt satis a rebus externis quietus: ⁊ ecclias sācti Laurētij extra muros. ⁊ basilicā sācta sāctoꝫ. ⁊ ecclesiam sācte Liuiane restituit. Edes preterea case Maij edificauit: semifornicem. ⁊ Lyborium beati Petri miris operis exornauit. Decretales

quoq; epistolas compilauit. Ordinem beati Frãcisci ꝓbauit: quẽ biẽnio post Gregorius in cathalogũ sãctoꝝ retulit. Hoc aũt modo Honorius bñ ac beate vitã ducẽs: vt bonũ pastorez decebat ãno pontificatꝰ sui decimo mẽse septimo: die. xiij. mozik. sepeliturq; ĩ basilica sãcte marie maioris ad presepe. post cuius mortẽ tanti terremotꝰ repẽte exorti sunt: vt ĩ montibꝫ saluijs ad quinq; milia hominũ pijsse ꝓstat: cadẽtibꝫ domibꝫ: saxisq; ex cacuminibus montiũ inhabitatas cõualles passim ruentibus.

Gregorꝰ. ix.

Gregorius nonꝰ natõe bernicꝰ: patria anagnimis e familia comitũ: Innocẽtij tercij nepos: apd Septizodium põtifex creatus: Federicuz statim monuit sb anathematis pena: vt primo quoq; tpe ĩ Asiam cũ exercitu, pficisceret recupã de Hierosolime causa. Promisit quidẽ Federicus se id facturũ: atq; omnibꝫ crucesignatis mãdauit vt Brunduslj ad certam diez cũ armis adessent. Venerat eo magna multitudo precipue ꝑ e Germania Lãtgrauiꝰ Asie q Brũduslj vna cuz magna parte milituz moriẽ: dũ Federicus egritudinẽ simulãs ĩ Sicilia se cõtinet. Hec aũt fraus ita apte deprehẽsa ẽ: vt cõstet ipm Federicuz cognita Lãtgrauij morte: eo celerime adnauigasse. omnemq; eiꝰ supellectilẽ diripuisse. Nõ desistit tñ fingere sibi in aio esse in Asiaz traijcere. Eo eñ post rapinaz nauigatõz direxit. omnibꝫ q tum aderãt subsequi iussis: licet nõ ita multo post (vt ipe dicebat) pcellis agitatus Brundusium rediezit. Hac aũt fama pcitus Johãnes rex hierosolomitanꝰ cũ Berengaria vxore põtifici rem gratã facturus Bononiã venit: venetoꝝ nauigo ĩ Asiã traiectur. Vez pontifex cognita Federici fraude: ne iohãni re infecta abire liceret eũ: z berarcatus Rauẽnatis gubernatorẽ istituit. z Honorij tercij snia ĩ Federicũ latã pfirmauit. Graniozaq; ĩ eum molitꝰ fuisset: ni mauzoꝝ impetũ refozmidasset classe tũ potẽtiũ: quos tãdez Ferdinãdus Aragonũ rex tãta clade supauit: vt breui maiorica insula vna ex balearibus: z Valentia vrbe potitꝰ sit pulsis sazacenis incolas locorũ suscipe xpiãos ritꝰ impulezit. Nauigauit tãdez Federicꝰ amicoꝝ pcibꝫ: z minis põtificis fessus in Lypz vsq; vt xpianis ĩ Asia bellantibus: quos sepe deceperat aliquaz spem darez. At ꝏ duz inde Soldani vires explorat. Rainaldus eius prefectus: quem in Sicilia dimisezat: ĩ põtificez mouẽs multa picẽtini agri oppida occupat. Erat tũ Perusij põtifex Asissiũ petituzus vt que de fracisco vizo sãctissimo miracula audiezat pñs cognoscezet. Quam ob rem euz re (quẽadmoduz audiezat) cõperta ĩ sãctoꝝ numezũ statim retulit: magno xpianoꝝ conuentu ob eam rem habito. Buz hec a pontifice agezẽtuz: alter Federici satelles Fulgineum perfectionez occupat: vñ paulo post armis bene cum ecclesia dei sentientium depellitur. Instabat litteris z nuncijs Federicus Aconem iaz profectus: vt a pontifice absolueretur: q̃ diceret se deinceps in eius potestate futurum. Vezuz pontifex cognita hominis fraude: z christianos milites ĩ Asia dimicãtes admonet. vt sibi a Federici insidijs caueant. aliquid noui semper machinãtis in hominum perniciez. z Johãne hierosolimitanum regez comparato exercitu in Rainaldum mittit picenum agum rapinis z incendijs vexantẽ. Alijs ꝏ copijs quibus cardinalem Columnam prefecerat e sancto Germano profectuz Federici deijciẽs cum sazacenis mercede conductis omnia ab eo saltu Capuam vsq; pertinentia: in deditionem breui recepit. Hac autem calamitate moti: qui in vmbria z picentibus Federici nomine militabant: relictis que occupanerant in regnum trepide redeunt. Interum ꝏ Federicus Brundusium rediens pacis admodum cupidus: oltro pontificem rogat: vt in gratiam recipiatur. imperatoꝝq; appellet ac pro regno Sicilie verus ecclesie phendatarius. Quod quidez non prius impetrauit q̃ vncias auri centum z viginti milia ecclesie romane ob illata damna persoluisset: ipseq; pro ea re suplicatum ad pontificem Anagniam venisset. Cum autem Gregorius ad omnia intentus (vt bonum pastorẽ decebat) perusinozum res ab exulibus perturbatas eo profectus componere studiosus esset: statim Rome tanta seditio orta ẽ z heresis quãta nunq̃ antea. Hannibale ex gente hannibala cum quibusdam sacerdotibus male sentiente: quo quidem auctore populus Romanus vsus in ecclesiam dei coniurauerat: sed hunc diuina vltio cito compescuit. Nam et tyberis supra modum inundans multa dãna mortalibus intulit: z tanta pesse laborantum est: vt decimus quisq; vir superfuerit. Pontifex tamen mira clementia vsus: Ro-

mam veniēs populo romāo ignouit: pulso e senatorio ordine Hanibale: puictis de bereſi sacerdotib⁹ errore faſſis: ac ſanione opinionē ſubire iuſſis. Ad ornandā vo vrbem deinde puersus: ⁊ veteres cloacas eliminatas reſtituit. ⁊ nouas extruxit: vrbis dignitati ⁊ valitudini vno tpe psulens. Ab vrbe deinde abiens valitudinis gra: ⁊ Reate (vt quidaz volunt beatum Bnicum principē ordinis pdicatoz: ⁊ Spoleti Antoniū Ulyxibona oriūdum: Patauy mortuū. secūdum a Francisco ordinis minoz auctore i sāctos ꝓtulit Anagniā deinde redīēs omnia circūquaqz posita muniuit: romanoz ptumaciaz veritus. quorū senatoz more veterz legez rogauerat populusqz sciuerat: vt omnia oppida circa vrbem posita romanis vectigal penderēt: Nō est tn veritus pontifex diſſuadētib⁹ cardinalib⁹ Romam pficiſci: quo romanos ad ſanitatē reduceret: tū monēdo: tū caſtigādo. Ulez cum nihil pficeret: Reate ſe ptulit: quo ⁊ Federic⁹ impator. Collocuti ſimul de reb⁹ agēdis. in hac ſtatim ſniam venere: vt primo qz tpe Romanos pīūctis copijs adoirenē. Decepit tū quidē pontificem: vt ātea ſemp Federicus. Naqz in Germaniā abiēs militib⁹ ſuis mādauit: vt romanis reb⁹ in omnib⁹ obtempazēt Hac itaqz pfidia pōtifex motus: germanis militib⁹ ad caſtra ſua pfugiētib⁹ magnū ꝓpoſuit premiū: qua re tāta multitudo pfluxit: vt poſtea romāi apto marte: cū ecclesie copijs congredi nuſqz ſūt auſi. Recupato igit ⁊ patrimonio ſācti petri: ⁊ agro ſabino: ſpretiſqz Soldani legatis: q ſupliciter pacez petebāt multos ex Frāciſci ⁊ Bnici fratrib⁹ p Europā miſit: qui pdicatiōe chriſtianos ad arma ptra ſaracēos cōcitazēt: quoz opa tanta multitudo militū breui ppata eſt: quāta nūqz antea. Interim vo dum tāto exercitui dux idoneus quereret. Helisabet regis Ungarie filiam: mulierez optimaz. ac miraculis claram pontifex in ſācta retulit. Theobaldus aūt Nauarie rex: ⁊ Almericus Aldontiſſortis: Henricuſqz Bari ac Campanie comes iter p Germaniā cū ⁊ Ungariā magnis copijs faciētes: pſtātiopoliz pmo: mox ēiecto Boſphoro Pto lomaidaz puenere: longe ac lata oia populātes. Ulez nō ita multopoſt ſupueniēte magna boſtiū multitudīe: cū ſe cedendo biduo defēdiſſēt: cum optimo qz milite cadunt. Atqz hoc mō expeditio magno conatu incohata: breui reſidit impitia ducū. Pontifex autem tātam calamitatez egreferēs. Romam pſuadētib⁹ romanis ⁊ obſecrātib⁹ redire iſtituerat: faciendazum ſupplicationuz cauſa ad placādam dei iram: ſiquaz ex peccatis hominū cōcepat. Quo minus aūt id faceret veritus a Petro fregepane. qui ptes impatoris ſequebat: Peruſia Uiterbiū ſe contulit: iturus ptra impatorē armato milite: quē intellexerat trāſpadanam Italiaz iam tū attigiſſe: ac ptra ius faſqz ſocias ciuitates oppugnare iam feſſas calamitate: alia ſup aliam ab Eccelino patauino tyrāno accepta. Eccelinus em cognomēto romano: cuius auus teutonic⁹ ſub Ottone tercio in Italia ordies durerat: copias a Federico ſecūdo accipiēs magnam tyrānidez in trāſpadana Italia ſibi compauit: redactis in poteſtatē ſuam Tarui ſio: Patauio: Uincētia: Uerona: Briria. Federicus itaqz aui federa nequaqz obſeruans: mediolanenſes ⁊ ſocias ciuitates apd nouam curtem (ita em locus vbi pugnatum eſt appellatur) ingēti clade ſuperatos trucidat. Hac ob rem pontifex omiſſa deinceps ſpe rei bene gerende ob illatum ſocijs incommodum redire ad vrbem inſtituit: Johanne Cintio vrbis ſenatore contradicēte: cuius auaciam Jacobus capocius romanus ciuis infringēs: pontificem magnifice ac ſplēdide ſuſcepit. Hic eſt ille Jacobus cuius nomen adhuc legitur in tabernaculo opere muſiuo ſua impenſa extructo in ſancta Aldazia ad pſepe: qua in baſilica Petrus quoqz capoci⁹ ſepultus eſt ſācte romane eccleſie cardinalis qui Federicum impatorem ſciſmaticum perſecutus eſt: quiqz ⁊ hoſpitale ſācti antonij nō longe ab eadem Baſilica: ⁊ Peruſij gymnaſium (quod ſapientiam vocant) ſua impenſa extruxit Gregorius aūt pacata vrbe: ⁊ Federicum iterum anathemate notat: ac imperio priuat: ⁊ legatos genuenſium ac venetorum iam ad arma ſpectantium componende rei cauſa ad ſe vocat: biſqz rationibus inter vtrunqz populum federa componit: ne alter ſine altero cum imperatore conſtantinopolitano fedus ineat: vtqz bella gerenda vtriqz cōmunia eſſent: ⁊ ſigna vtriuſqz viciſſim ferrent: Illis autem qui federa in nonum inita annum rupiſſent: interdictum ſibi a ſacris anathematis vinculo ſcirent. Balduinus aūt qui mortuo Johanne biennio conſtātinopolitanum tenuerat imperium: cum egre ſe ab boſtibus inopia erazij tutaretur. ⁊ filiuz pignori mercatoribus venetis obes mutuo acceptum dedit. ⁊ ex edibus ſacris ablatuz plūbum: ac item lanceam: illam ſpongiamqz q̄ chriſtus ſaluator noſter hinc potus: hinc vulnus accepit: venetis pecunioſis vēdidit. Federicus autem venetis admodum infenſus.

q̃ Gregorij partes tuerẽtur: eos tum paludibus cõclusos vehemẽter oppressit: ac maximis calamitatibus afflixit. Interim vo cõspirãtibus omnib⁹ trãspadanis ciuitatib⁹. duce Gregorio Montelongo: bononiẽsis ciuitatis legato Ferrazia que ab ecclesia romana ad imperatorem defecerat capit̃ Salinguerra viro fortissimo eam acerrime aliq̃diu defendẽte. Capta aũt Azoni Estẽsi: qui bello interfuerat ecclesie nomine gubernãda committitur salutis nostre ãno millesimo ducentesimo ac quadragesimo. At vo imperator qui tuz Pisis erat: cum nõ satis sibi cõstaret. qui partes suas: quiue pontificis sequeretur: ciuitates Italie in duas factiones tũ primum diuisit. Nam qui pontifici fauebãt guelphi: quiue imperatori gibellini appellati sunt. Hec quidez teterrimarũ factionum nomina ad perniciẽ humani generis inuẽta. primum apud pistoriẽses audita sũt. cũ cancellarij Panzaticos gibellinos ab vrbe eiecisẽt. cunqz alteri factioni Guelph: alteri gibel theutonici fratres fauerẽt: vnde tãte perniciei nomina indita sũt Florẽtini p̃terea nobiles suos pisanis gibellinarum partium fauentes in exilium eiciũt Pellũt z Guelphos vicissim ab vrbe sua aretini z senẽses: quorũ exempla mlte ciuitates Italie secute: bella plusq̃ ciuilia inter se commisere. Hinc multe ciuitates a põtifice desciuere: tum in vmbria. tum in Hetruria precipue aũt Viterbiẽses. Defecissent etiã romani ciues: ni pontifex delatis p vrbez supplicãdo apostolorũ capitibus populum ad commiserationem mouisset: habita etiam in basilica sancti petri oratione dignissima: qua tumultuantes ita in sentẽtiam suam traxit: vt eos impulerit pro ecclesia dei crucem z arma suscipere. Hi postea venientem hostili agmine ad vrbis moenia Federicum armis submouere. qui indignabundus captiuum quẽqz varijs cruciatibus necans. in Samnium concessit. Beneuentum vi captum diripuit: ac menia circumquaqz euertit. Iterum autem ad vrbem rediens via latina hostili animo cassinense monasterium spoliat eiectis ĩde monachis: Soramqz quondam samniciũ ciuitatem ad liris fluuij caput sitaz: ferro flãmaqz vastat. Templariorum bona vbiqz diripit. Saracenos vo adeo dilexit: vt eorũ opera pre ceteris in bello vteretur: magistratusqz eis ac propriam vrbem concesserit: que nostris quoqz temporib⁹ Nuceria saracenorum vocatur. Fratrez preterea regis Tunisij Panormi baptismum petentem. ne id faceret verbis deterruit. Rauennam aũt repentino incursu petitam: in potestatem suam redegit. Hanc ob rem Gregorius conciliũ apud lateranum indixit: in quo de abrogãdo Federico ratio haberetur. Verum Federicus terra mariqz vias preclusit: z quosdam cardinales ac prelatos de via z nauigatione captos: adiuuantib⁹ Pisanis i carcerez coniecit. Qua ex re tantũ dolorem Gregorius cepit vt non diu superuixerit. Mortĩ em̃ pontificat⁹ sui ãno quartodecimo: mense tercio. cũ pauloañ solis eclipsis tanta apparuisset: quanta nunq̃ antea. Raimundum aũt barchionẽsem q̃ adiutore in compilando libro decretalium Gregorius vsus est. ita quidã tum laudãt vt maiori commendatiõe laudari nemo possit.

Celestin⁹. iiij.

Celestinus quartus patria mediolanensis: e familia castilionum. episcopus Sabinus: vita z doctrina insignis senex admodum z valitudinari⁹ in locum Gregorij suffectus: decimooctauo pontificatus sui die moriens. in Basilica petri sepelit̃ magno sui desiderio relicto: q̃ homines sperabant se ei⁹ pontificatu felices futuros. Vacat tum sedes vno z viginti mensibus. Censuere em̃ q̃ tum auctoritate in ecclesia dei valebant neminem in pontificem eligendum esse: donec cardinales a Federico in carcere detinerentur. Interim vo sede vacãte. Federicus agrum picenũ percurrens i flãminiam vsqz: Fauentiam z Bononiaz aliqn tulum resistentẽ vi occupat: scolamqz Bononiẽsem: quibus admodum infensus erat tuz primuz Pataum transfert. Omnes preterea quos fautores ecclesie intellexerat: varijs calamitatib⁹ afficit. Balduinus aũt constantinopolitanus imperator omissa spe omni bene gerende rei in Asia: cum Raimundo tolosano comite in Italiam veniens: tantum precibus valuit z auctoritate apud Federicum. qui tum Parme erat: vt cardinales captiuos alioqz ecclesiasticos incolumes dimitteret. Qui nõ ita multo post Anagnie cõuentu habito. de creando nouo pontifice rationem habuere.

Innocentius. iiij.

Innocentius quartus: Synebaldus antea vocatus: patria genuēsis: familia Flisca: e Lauanie comitibus Anagnie pontifex creatur: quo nuncio Federicus imperator non admodum delectatus est. Norat enim hominis virtutem magnitudinemq; animi. Antea nanq; simul familiariter aliquādiu vixerant: ⁊ ob eaz rē verebatur: ne a se anteacte vite rationem exposceret. Quare congratulantibus amicis dixisse ferunt Synebaldum cardinalem ex amico optimo in hostem acerrimum ob pontificatum mutatum esse. Innocentius autem pontificiuz habitum indutus: Romam veniens prodeunte obuiam: honorato quoq; magno omnium applausu suscipitur: qui statim peractis que de more in consecrandis: coronandisq; pontificibus fieri consueuerunt: de pace cum Federico ineunda mentionez facit Balduino ad rem conficiendam auctoritatē suam interponente. In longum vo protracta res quatuor mensium tempus insumpsit: cōuentumq; inter eos tandem vt pontifex ciuitatem Castellanam petens: eo loci imperatorem operiretur: secum de componendis rebz sermonem habiturum. Verum cum Innocentius paratas sibi a Federico insidias: tū Rome: tum in itinere certo indice compeřisset: Genuensium nauigio fretus: quod apud centumcellas in portu consederat: in Franciam proficiscens secunda nauigatione vsus: Lugdunum peruenit: ab omnibus benigne ⁊ comiter susceptus. Concilio deinde eo loci indicto: anno salutis millesimo ducentesimo quadragesimo sexto: litteris: nuncijs: preconē postremo imperatorem ad se citat: proposita pena ni dicto obtemperet. Imperator autem sinuessanum quendam iureconsultuz eo mittens: nihil aliud preter dilationem temporis a pontifice petens: iturum se breui pollicetur. Datum est tempus quo id fieri deberet. Verum cum Federicus fallendi arte callidus: occasionem calumniandi et opprimendi Innocentij quereret: omnium consensu imperio et regnis priuatur. Hanc ob rem Federicus ira incensus: edes ac villas cognatorum quorundam Innocentij: qui eius monitu Parma vbi fundos habebant Placentiam cōmigrauerant dirui iussit. Inito deinde federe cum duce Burgūdie: proficisci Lugdunū instituit parato ingenti comitatu. Peruenerat iam quidem ad taurinos cum ei nūciatum est parmanēses exules: superatis ad Tarum fluuium ciuibus suis vrbem vi ingressos maximam cedem edidisse. Hanc ob rem Federicus omisso itinere quod ceperat: conuocatis ex tota italia copijs suis: que ad seraginta milia hominum fuisse constat: obsidere Parmam instituit: ad quam tuendam magna profecto ciuitatum sociarum cum legato apostolico auxilia conuenerant. Is autem biennio constanti animo obsidionē passus: tandem erumpens: Federicum nil tale metuentem fundit: fugatq; eumq; castris rerum omnium copia refertis spoliat. In vrbis enim modum castra vallo ac fossa Federicus ipse hac mente munierat: vt direpta et euersa Parma in quam magnum concepat odium: eo loci vbi statiua habuerat: nūmosq; conflarat victorinos appellatos: Victoriā vrbem conderet. Sunt qui scribant Federicum ea clade ⁊ coronam maximi precij: ⁊ vasa aurea magni pōderis amisisse: egreq; ex tāta calamitate ad cremonēses pfugisse: quorū tamē vrbem intrare nequaq̄ ausus ē: q̄ multi ex cremonēsibus cum Federico militātibz eo prelio ceciderāt. At vo Innocētius vbi intellexit Federicum tāta clade infractuz: animo voluptatibz sese dedisse extructis amenissimis hortis: in eisdēq; incluso cum spadonibus suis: pulcherrimarum mulierū agmine hominis sortem miseratus: omisso concilio legatos per Franciam ⁊ alias prouicias misit: qui populis suaderēt militiam christi suscipere: Lodouicumq; regem Francie sequi ī Asiam traijcere properantem. Id enim se facturum Lodouicus duz graui valitudīe cruciaretur pollicitus est: ⁊ vouit. Impedire tamen hanc expeditionem nō nihil visi sūt tartari: qui agmīe bipartito Europam tū ⁊ asiam inuaserāt. Nam qui Asiaz petiere Georgianā: superiorēq; Armeniā peruagati Iconium vsq; thurcorum regiam peruenere. Alia vo manus Batone duce Poloniā ⁊ vngariam populati ad mare ponticū deflexere: vbi Russiam siue Ruthenam ⁊ Gazam amplissimas regiones vastarūt. Eodem quoq; tempore Grossonij gens arabica Soldano babilonis impellēte: templarios aggressi eos fundūt: ac Hierosolimā facile capiūt menibz carentē. Christianos qui tū in ea erāt trucidāt Sepulchr christi quouis genē turpitudinis fedāt. Hanc ob rem motus Innocētius: Lodouicum regē accelerare iter ī Asiā cohortatur: cum eo exercitu quē ad eam pparauerat In Cypro hiemare ei necesse fuit: qz eo iniquo anni tempore peruenerat. Vere autem appetēte Damyatā ptēdēs ⁊ classez Solda-

ni repulit: 7 pugnãtes i littore terrestres hostium copias superat. Ibiq; statiua tamdiu habuit: donec ab Italia reliquæ copiæ subseq̃rentur. Quominus autẽ ex Italia eo miles ꝓficisceretur Federici rabies effecit: qui a libidinib ꝓ quib aliquãdiu immersus fuerat ad arma ꝓuersus: totam ꝓuinciam tumultu cõpleuerat: impuleratq; quasdam ciuitates studio ꝓtium a põtifice desistere: maxime do forliuienses: ariminineses: urbinates: ac totum Picenum. In Umbria preterea defecerant omnes preter Tudertines: Perusinos: Assisiates. Soli autẽ Florẽtini in Hetruria põtificem sequebãtur: quos certe adeo bello Federic⁹ vexauit: vt tandẽ eos coegerit guelphos cõciues suo ab urbe pellere. Bononiẽses do cum Henrico Federici ꝑfecto pugnare ausi: hoiem vincũt: 7 obtruncãt. Sũt autẽ qui scribãt Federicũ hoc tempore: dum i Siciliam traijcit Panormi mortuũ. Alij do affirmant eũ in Apulia graui morbo laborasse: 7 iam ꝓualescentẽ a Adãfredo filio adolescente ex nobili ꝓcubina suscepto: compresso viore mori coactum. Illud certe ꝓstat Federicum pauloante mortẽ Adãfredo quem tarẽtinis principẽ dederat: multa etiã oppida preter ipm principatũ dedisse. Conradum do ex Iole Iohãnis hierosolimitani regis filia susceptum: heredẽ rerum oim reliquisse: quem postea Adãfredi opera veneno petitũ cõstat: cum tamen prius Neapolim 7 Aquinum vi captus diripuisset: obstãte põtifice 7 frustra reclamãte: qui pacem Italie ea mente querebat: vt ei transmittere militem italum ad Lodouicum: iam Damyatam oppugnãtem liceret. Verũ capta Damyata: cum Robertus pictauiẽsis comes noua s ex Gallia copias traiecisset: Damyata mouens ad Pharmianiam vrbem exercitũ mouet: quo Soldanus cum magnis copijs id veritus iam peruenerat. Iluuius certe duos exercitus dirimebat qua ex re factum est: vt nunq̃ collatis signis ad summã dimicationẽ ventum sit. Leuia interdum cõmittebãtur prelia: vtroq; exercitu castra sua tuente. Robert⁹ tamen maiora ausus: cum temere progrederetur ab hostib capitur. At do Innocentius incedũs bellorũ iam pene in Italia extinctis: ad vrbem redire instituit: redacto tamen prius in sanctorũ numerum Hedimundo confessore cantuariensi ẽpo. Cum do Perusiam iam peruenisset Romam consulto declinans: ob senatoriam potestatem: que nimia ei ac curie romane videbatur: Petrum veronensem ordinis predicatorum ab hereticis Mediolanum 7 Lomum inter cesum in sanctos christi martires rettulit. Idem fecit de sancto Stanislao cracouiensi ẽpo: qui in vita miraculis claruit. Accersitus deinde a proceribo regni Siculi Neapolim nuper instauratam statim profiscitur: ibiq; moritur: ac sepelitur in ecclesia sancti Laurentij: põtificatus sui anno vndecimo: mense sexto: die duodecimo: dum breui se toto regno potiturum arbitrat. Ipsius autem Innocentij viri optimi decretum fuit vt octaua natiuitatis beate Mazie virginis in ecclesia dei quotãnis celebraretur. Idem do bono consilio vsus cardinaliũ sedes iam pridem vacuas: optimo quoq; in collegium cooptato repleuit: statuitq; vt cardinales eq̃ in publicum vecti galero rubeo vterẽtur: honestandi ordinis causa. Multa quoq; vir doctissimus in tanto rerum fastigio collocatus edidit 7 compilauit. Apparatus nãq; decretaliũq; composuit: quo ipi canonisse plurimũ vtuntur. Continet enim: disputationes quas dam: que rem ipam mirifice aperiunt. Edidit 7 alium in concilijs approbatum: quẽ Hostiensis in sũma sua auctẽticas vocat. Scripsit 7 librum de iurisditione imperij 7 auctoritate pontificis: contra Petrum quendam cognomento vineam: qui imperij 7 aliarum rerum omniũ arbitrium imperatori tantum ascribebat. Hunc librum postea Innocentius appologeticum vocauit. Doctorũq; quoq; virorum familiaritatẽ mirifice delectatus ẽ: quos etiã ad dignitatis graduq; euexit. Hugonem enim vita 7 doctrina insignes sãcte Sabinę cardinalem promulgauit: qui ob dignitatem acceptam a priore vita nusq̃ decessit: ordinis sancti Dominici prius habebatur. Scripsit idem Hugo 7 glosas in bibliaq; 7 cõcordantias: vt istorum vocabulo vtar. Huius quoq; pontificis tempore 7 mãdato: Alexander ordinis minorum frater: qui iam grandis natu religionem ingressus fuerat: summam in theologiam scripsit admodum copiosam. Edidere 7 libros suo tempore in decretales: quos apparatum vocarunt Hernardus Parmensis: 7 Compostellanus viri doctissimi: ad hanc laudem diligentia 7 benignitate innocentij excitati. Pontificis do nepos Gulielmus patruum non multo post sequitur: cuius quidem sepulchrum in sancto Laurentio extra muros adhuc cernitur.

Alexander. iiij.

Lexander quartus natione campanus(nam hernicos olim:nunc campanos vocat)patria anagninus:in locum Innocentij suffectus:Adafredum statim admonet:ne quicq̃ contra dignitatem ecclesie moliatur: qui accersitis a Nuceria saracenis:copias ecclesie nil tale metuentes apud fossam aggressus partim occidit partim cepit:iam pridem animos regios gerens mortuo(vt ipe fingebat)Conradino:cuius se heredem merito futurũ dicebat. Christiani autem quos diximus ad Pharamiaz castra habuisse:peste ac fame laborare ceperunt: parte Nili ab hostibus occupata: per quam comeatus in castra vehebantur. Eo eĩ hierosolimitanus patriarcha cuz multis nauigijs profectus:ab hostibus capitur. Hanc ob rem Lodouicus ne fame opprimeret:Bamyatam repetens in maximas incidit hostium copias:a quibus bello superatus cũ Alphonso pictauiensi 7 andegauiẽsi comite fratribus germanis capitur. Verum interfecto a suis post tantam victoriam Soldano. alter qui ei suffectus est recuperata Bamyata 7 accepta pecunia: christianos omnes liberos 7 incolumes ptolomaidam perdurit. Lodouicus autem rex suadente Alexandro põtifice remissis in patriam fratribus: tandiu in Asia commoratus ẽ: quoad cesarea Joppes 7 Sidon que oppida christiani de saracenis nuper receperãt:instaurata presidijs firmarentur. Tum demum vo sexto expeditionis sue anno in patriam reuertitur. Interea quidem Alexander pontifex excõmunicato Adãfredo Anagniaz profectus:Octauianũ vbaldina gente ortum:ecclesie romane cardinalem Neapolim mittit:qui Neapolitanos contra Adãfredum in fide cõfirmaret: pollicitus se breui campanis omnibz ac neapolitanis auxilium allaturum. Sed Adanfred9 nõ contẽtus neapolitanos vexare: in Hetruria quoq̃ factões mouet: maxime vo Florentie:que mortuo Federico: statim in libertatẽ sese vẽdicauerat. Vnde ꝓmũi decreto placuit Guelphos sub Federico eiectos in patriam reducere:qui Gibellinoz conatibz resistere Hac itaq̃ rõe Guelpha factio tãtũ i Hetruria valuit: vt pistoriẽses:arethinos:pisanos: senẽses: q guelphos ciues suos eiecerãt ꝗui odio 7 maximis bellis pseqrẽt: lucẽses ꝗ pisanos potissimũ adiuuãtes: quos certe florẽtini tuz oppressissent supatos ad Arsetim fluuium:nisi Bonitij oppidi suspectam fidẽ habuissent. Erat em̃ Bonitiũ in valle Helse situm: a Senis duodecim milibz passuum distans:loco:natura:7 arte munitũ: quo qdez gibellini vt arce belli in guelphos vtebantur hoc vi sublato 7 euerso:florentini ꝓtra quos Adanfredus senserat: Alexandro pontifici Adanfredi aduersario copias pollicerentur. Hanc ob rem Adanfredus iam Panormi rex declaratus: conducto saraceno milite et legatum apostolicuz magnis cladibus attrinit:7 Jordanem copiarum suarum prefectũ cum mille 7 quingentis equitibus in auxiliũ senensium contra florentinos misit:qui ũ ita multopost florentinos ad Arbiam flumẽ tãta clade superarunt:vt relinquere vrbez hostibus sint coacti. Non destitit tamen pontifex tyrannos vbiq̃z locorum persequi. Cum enim Ecelinus tyrannus(quem diximus) totam fere Venetiam occupasse: Adantuam obsideret:Philippum fontanesium archiepiscopum Rauennatez Alexander Venetias propere misit:qui predicata christi cruce:cõparatoq̃z exercitu Anselmum Ecelini ex vxore nepotem e Patauio expulit. Hanc ob rẽ Ecelinus Adantuam obsidione soluens: ac Veronam cõcitato gradu petens: cum recuperandi Patauij spem omnino omisisset:patauinos oẽs(ad.xij.milia fuisse ĩ castris suis ꝓstat)varijs cruciatibz necauit. Tũ vo theologi quidã ordinis minoꝝ Brixiaz missi:eo pdicãdo ciuitatẽ deducere:vt 7 guelphos extores reciperẽt:7 ptes ecclie sequerẽt. Idez q̃z placẽtini 7 cremonẽses fecissent:ni obert9 Pallauicin9 dominatũ adiuuantibz Gibellinis occupasset. In hunc vo 7 Ecelinuz belli sociũ legatus apostolicus Brixia mouẽs ad iuuãtibz guelphis:apud Gãbaram magnaz accepta clade superat 7 capit cũ epo Brixiano:7 factõis Guelphe optimabz:quos omnes Ecelin9 accepta prius Brixia icolumes statim dimisit:ãno salutis millesimo ducẽtesimo.lix. Legatus autem apostolic9 veritus: ne Ecelini potẽtia supra modum cresceret:se iungere Obertum pallauicinuz ab Ecelino instituit. Id autem potissimũ per Bosuz donarium ciuem cremonẽsem 7 domi nobilem tentat:qui Obertum impulit ꝓposita cum detestatõe ecelini crudelitate 7 seuitia:vt emisso Ecelino cum medionlanensibus 7 Adantuanis:alijsq̃z socijs ciuitatibus fedus iniret Tum vo Ecelinus ira percitus q̃ oẽs ꝓpe modum in se cõiurasse cerneret: comparato ad cassanũ exercitu: omnem Insurbriam vastans:socias ciuitates ad bellũ exciuit:a qbz nõ ita multo superatus 7 capt9 Soncini moritur: eo enim post acceptum graue vulnus delatus fuerat. Oẽs itaq̃z Cisalpie ciuitates

libertatem mortuo tyrānio cōsecute: alexandri pōtificis ꝓinceps auspicia ⁊ monita secute sunt. Legatus autē apostolicus qui patauinos in libertatē vendicauerat: reliquias belloꝝ ꝑsecutus Albericum Ecelini fratrem Taruisio pulsum cū vxore ⁊ liberis obtruncat. Alexander vo pontifex sublatis tyrānis extincto tanto incēdio: repetere bellū asiaticum instituerat. Sed discordia inter genuenses ⁊ venetos orta effecit: ne tam piū bellum tanqꝫ necessariū sumereꝯ: ptolomaidā Tirūqꝫ vrbes admodū diuitijs ⁊ opibus prepotētes christiani tum incolebant: maxime vo genuenses: pisani: veneti mercatores: qui ꝑ annos iam quatuor ⁊ seraginta omnes fere orientis atqꝫ occidētis mercaturas eo contrahebant. Hi autē mercatores sepatas habebant areas: sepatos vicos: portoria ꝓpria: nec qꝫ cōe inter venetos genuēsesqꝫ apud Ptolomaidam erat preter diuina templa. De monasterio sācti Sabe orta contentio est: quod vtraqꝫ ciuitas sibi vendicare conabaꝯ. Lōponere hanc litē pontifex annirus litteras vtriqꝫ dedit: quibo ostendebat sibi placere monasterium vtriqꝫ ciuitati cōe esse debere. Sz genuenses cognita prius pōtificis volūtate: fretiqꝫ beniuolentia Philippi Mōtisfortis vrbis prefecti exclusо veneto monasteriū capiunt: ⁊ in arcē munitissimā redigūt. Hanc ob rem veneti populariē abeuntes inito fedē cū Mānfredo Sicilie rege cōtra genuēses arma sumūt eorūqꝫ classem duaꝝ triremiuz: ⁊ tres ac viginti magnaꝝ nauium in portu Ptolomaide vi irrūpentes incēdunt: ac monasterium sancti Sabe codē impetu captuz euertūt. Genuenses aūt hac calamitate magis irritati q̄ perterriti: comparata denuo classe apud Tyrum venetis occurrūt: qui de industria cedētes in pontū delati: Selimbriam vrbem de Saraceno expugnatā diripiūt. Interim vo auctis vtriqꝫ copijs. Tyrum ꝓmunē belli sedē ab vtroqꝫ ꝓtendiē. At pontifex vezit⁹: ne aliqua magna clades ex hac ꝓtentōne oriretur: legatos vtriusqꝫ populi ac pisanos ad se vocat componende pacis causa: que prope medū ꝓposita erat: cum nunciatum est inter Tyrū ⁊ Ptolomaidam pisanos ac venetos eo bello socios genuenses ingenti clade superasse: vigintiqnqꝫ eoꝝ nauibo partim captis partim submersis: atqꝫ victores Ptolomaidam victos Tyrū rediisse. Ptolomaide aūt oīa genuensiū edificia diruta oīa bona direpta fuisse: pulsosqꝫ inde ciues oēs. Hāc cladē ita moleste tulisse dicē pōtifex: vt nō pri⁹ admittē venetoꝝ legatos voluerit: q̄ captiuos genuēsiū incolumes dimitterēt: ⁊ ne vni tantum incōmodo pontifici mederi necesse esset: Balduinus imperator ꝓstantinopolitanus quo stāte spes aliqua recuperāde terre sācte superat: de relinquēda ꝓstantinopoli cogitabat. Michael em palcologus duorū Theodori Datari filioꝝ ob affinitatē ex testamēto patris tutor omi genere iniuriaꝝ latines prosequebaꝯ: pulso ex Achaia Gulielmo Franco: veratoqꝫ Balduino ⁊ domi ⁊ foris armis ac seditionibo. Quo quidē abeunte ad tuendam oram pontica ab hostibo veratam: constantinopolitani ciues nocte concubia Palologum in vrbē admisere. Hanc ob rē Balduinus et Pantaleo patriarcha a ponto in Europam flectētes ꝓtentōes belloꝝ omisere. Tum vo Paleolog⁹ sublato emulo ⁊ hoste: occisis clam pueris imperiū sibi desumit: qō post ānos octo ⁊ quadragita a latinis i grecos rursum translatū est. Interea vo Octauianus cardi Ynalis baldinus re neapolitana parū feliciter administrata: statim ad pontificem redijt: qui vbi Claram virginem ordinis sācti Francisci Anagnie i sāctas retulisset: Viterbiū statim ꝓficiscē: pacē inter Genuenses ⁊ venetos ꝓpositurus. Qua i re diutius veratus: eo loci tedio animi tandez moritur: ⁊ in eccl̄ia sācti Laurētij honorifice sepelitur: pōtificatus sui āno septimo. Vacat tum sedes mensibo tribo: diebo q̄tuor. Hui⁹ pōtificis vita ab oīibo certe mirifice laudatur. Beneficus em ⁊ liberalis est habit⁹: maxime vo erga pauperes christi: ⁊ bene de religione christiana meritos. vnde libellos q̄sdā cōtra pauptatē editos a quodā Gulielmo de sancto amore: ꝓpetuo edicto abolevit. Affirmabat em vir ille perniciosus pauperes religioni deditos: ⁊ elemosinis viuētes non esse in statu salutis. Combussit etiā vidēte curia romana libellū pestiferū: quo a uctor asserebat statum gratie nō a lege euāgelij: sed a lege spirit⁹ ꝓcedere. Que opinio ex libris Joachin abbatis sumpta dicebaꝯ. Hic aūt liber a sectatoribo euangeliū eternū dicebaꝯ. Ipse vo Alexander vbi ab externis negocijs vacuus fuit: aliquid semper quod ingenium saperet edidit: nam ⁊ decretales epistolas compilauit: ⁊ viris doctis ita fauit: vt eos ad cardinalatum vsqꝫ prouexerit: maxime vo Henricum cardinalem hostiensem: virum diuini humaniqꝫ iuris peritissimuz. Vsus est ⁊ magna liberalitate erga Bartholomeum brixianum doctorem: qui multa in decretales edidit: quibus ex rebus preter doctrinam singularem ⁊ sanctitatem: magnaz consecutus est

laudem. Eius quoq; opera redactuz est tem plum testudineum: quod apud sanctã Agnetem cernimus ad cultum diuinũ: cum antea Baccho dicatum esset: consecrationẽq; altaris beate Constantie hui⁹ manibꝫ factã: litte re ipe indicãt in vestibulo templi posite.

Vrbanus. iiij.

Vrbanus quartus ex trecẽsi gallica vrbe oriundus: patriarcha hierosolimitanus pontifex creatus: statim e Gallia milites ꝓuocauit: quos Mãfredo ditionem ecclesie vexanti obijcẽt. Hãc ob rem Iordanis copiarum Mãfredi ĩ Hetruria contra guelphos dux reuocatus in regnum: guelphis respirandi facultatẽ aliquãtulum dedit: maxime vo florentinis ⁊ lucensibus: quos e medio tollere omnino gibellini instituerant. Laboratur ⁊ eadem pesse in cisalpina Gallia: Uberto pallauicino factõnem gibellinam vbiq; extollente: contrariãq; deprimẽte. Tante etiam versucie is fuit: vt Brixia potitus sit: vtraq; factione id approbante: cum se omnibꝫ pariter affuturum ostẽdit. Tum vo mutinenses ⁊ rhegienses: ferrariensium ac bononiẽsium consilio vsi qui verebãtur ne Pallauicinus omnia occuparet: in partes ecclesie declinãtes: gibellinos ciuitatum suaruz eijciunt: eorũq; bona guelphis florentinorum exulibus condonãt: quo factõ sua vbiq; validior haberetur. Fiebant hec in cisalpina Gallia: pontifice ipo omnes continuo ad pacem cohortante. Apud Constantinopolim vo Paleologũ veneti imperio deiecissent: nisi genuensibus socijs ⁊ amicis fuisset adiutus. Factus deinde potentior Paleologus capta Manouasia: venetis ⁊ Guilielmo Achaie principi facile resistebat. Parauerat iam legatum põtifex: qui pacem inter venetos ⁊ genuenses cõponeret: cum subito Mãfredus comparatis nouis saracenorum copijs: agrum picenuz iam antea nutantem occupat. Pontifex itaq; eundem legatum in Galliã mittit: qui gallos cruce signatos: iaz antea ea de re monitos: maturare iter precibus ⁊ pollicitatõibꝫ impelleret: qui certe duce Guidone epo antisiodorensi in Italiã descendẽtes: superato ad Brixiam Pallauicino nemine deinceps resistẽte: Viterbiũ vsq; peruenere. Unde non ita multo post accepta põtificis benedictõne digressi: per vmbros ⁊ marsos iter faciẽtes: saracenos qui eo ꝓfugerant facillime superãt ⁊ ad Lirim vsq; ꝓpellunt. Eodem quoq; tempore romani ⁊ si ditionẽ ecclesie nequaq; vexarẽt: nõ tamẽ põtificis imperio obtemperabãt: magistratus ĩ vrbe suo nutu creãtes. Desinẽtes itaq; senatorem ex ciuitate romana creare: tum primuz ex exteris Brancaleonẽ bononiẽsem magni animi consiliq; virum: ad tãtum magistratũ magno ꝓposito premio acciuere. Dex postea mutata sententia: hominem comp̃hensum in carcerem conijciũt. Hac autez iniuria bononiẽses moti: romanos quosdam captos non alia conditõe dimissuros se affirmãt: nisi restitutum ĩ libertatem ciuem suum Brãcaleonem intellexerint. Tum vo romani suis canentes: nõ solum Brancaleonez dimittunt: verumetiam eundem in pristinã dignitatem restituunt: alio etiam ex omni regione vrbis delecto magistratu (quem Banderesios appellabãt) penes quem vite ac necis hominuz arbitrium esset. Hac autez insolẽtia ideo vti romanos põtifex intelligebat: q̃ se a Manfredo vexari armis cernerẽt: nec eoz conatibus posse resistere. Quare tyrãnos a ceruicibus ecclesie aliquãdo reiecturus: legatos ad Lodouicum Frãcie regem mittit: qui eũ adhortẽtur: vt primo quoq; tempore Carolum prouincie ⁊ Undegauie comitem ꝓsobrinum ⁊ generũ suuz cum exercitu in Italiã mittat q̃ sibi in animo esset Manfredo pulso: hominem regẽ Sicilie citra ⁊ vltra Pharũ creare. Fecisset tum id quidem (adeo erat ad tantam rem ob ingratitudinẽ Mãfredi animatus) ni egritudo a rebꝫ gerẽdis eũ abstraxisset. Od deinceps a sequẽti põtifice postea factum autumãt. Sũt qui ascribãt hui⁹ põtificis etati Albertũ theutonicũ ordinis p̃dicatoruz fratrem: quem ob amplitudinẽ doctrine magnum appellant. Qui ⁊ omnia opera Arestotelis commẽtatus ẽ: ⁊ theologiã christianam acutissime aperuit: ⁊ de paruis naturalibus q̃ diligenter scripsit. Edidit et librum de coequeuis: in quo quidẽ res naturales theologie quãtum fieri potest persimiles ostenduntur. Exposuit ⁊ magnam partẽ biblie: euãgelia: ac pauli epistolas glosis optimis aperuit. Inchoauit etiã sũmam theologie: sed non perfecit. Tante preterea modestie fuit: adeoq; lectionuz appetentissimus: vt ratisponensem episcopatum abnuerit: quem tumultu et armis gubernare interdum opus erat: vt nunc etiam apud Germanos mos est: quorum pleriq; episcopi ense et milite rẽ suam tutantur. Priuatus itaq; Colonie aliquãdiu publice legit. Tandem vo octogesimum etatis agens annum: eodem in loco mozitur: multis discipulis qui posteritati cõsulerẽt relictis: maxime aũt Thoma Aqui-

nate: qui relicta patria insigniq; cognatiõe (originẽ em̃ e comitibꝫ Apulie ducebat) Lo lonia pergẽs tãtum profecit. vt post aliquos ãnos apud parisios primum in doctrina locuz teneret. Vbi z quatuor libros ī sniias edi dit. Scripsit z libꝫ ptra Gulielmũ de sãcto amore vix pniciosum. vt antea dixim⁹. Bu os pterea libros edidit: quoꝝ alter est de q̃li tate z essentijs. alter vo de principijs nature Romã deinde ab vrbano accersitus: spretis dignitatibꝫ que vltro ei offerebanť: totũ se se lectõi z scriptõi dedit. Nã z scolaz Rome instaurauit: z rogatu Vrbani mlta pscripsit z totã fere naturalẽ philosophiam ac moralem cõmẽtatõibus exposuit: z ptra gentiles edidit. Declarauit z Job. catbenãq; aureaz pteruit. Composuit z officium de christi corpore: quo in ope plurime figure testamẽti veteris ptinẽtur. Ad Vrbanẽ pontificẽ redeo: q põtificatus sui ãno tercio. mẽse vno. die quarto Perusij moriť: ī cathedr: aliq; basilica sepeliť. Vacat tũ sedes mensibus quinq;.

Clemens. iiij.

Clemens quartus Guido Fulcodij ãtea vocatus: natiõe narbonẽsis. e villa sãcti Egidij merito ob sãctitatẽ z doctrinã põtifex creatur. Is em̃ iure psultus totius Gallie sine ptentõe pmarius. in curia regia causas integerrime agẽs vxorem z liberos habuit: qua mortua primo podiẽsis. deinde narbonẽsis epus: postremo cardinalis oim psensu creatus: solus ob integritatẽ z auctoritatem deligiť: qui lites inter Henricum Anglie regẽ z Simonẽ Montisferrati comitem cõponeret. Postea vo pontificatũ adeptus (vt quidã tradũt) mẽdicãtis religiosi cuiusdã habitũ indutus: Perusiũ ī cognitus puenit. eo deinceps pfecti cardinales: quẽ etiam absentẽ in pontificẽ delegerãt hoiez ipm̃ Viterbiũ honorifice pducũt. Carolus aũt (quẽ dixim̃us) ab Vrbano ī regnũ accitũ: cũ triginta triremibus Massilia soluẽs Tyberi amne subuectus. Romã ingressus tãdiu senatoriũ munus mãdato põtificis obiuit: q̃ad supuenere cardinales a pontifice missi: qui hoiem ī lateranẽsi basilica Hierusalem z Sicilie regem declararũt. hac cõditione: vt Carol⁹ sacramẽto adactus quotãnis pheudi nomĩe quadraginta milia nũmũ aureoꝝ ecclesie romãe psolueret: neue impium romanũ etiaz vltro oblatã accipet. Magna em̃ de impio ptẽtio iam orta erat inť Alphõsum regem Castelle. impium armis z largitione querẽtez: z Comubie comitẽ regis Anglie fratrẽ: ad quẽ electores nõ facile respicie bant. Ne igiť Manfredo spes vlla sbesz discordiarum inter alphonsuz z Carolum. ad quẽ magna ps hoĩni imperium deferebat. libera petẽdi facultate: pontifex hoiem in Mãfredũ cõcitabat ecclesie romane cõtemptorẽ. Iam em̃ Carolı copie supatis alpibus. ī Cisalpinã descẽderãt. factoq; p flammineaz itinere omnes factionis guelphe milites Romã vsq; pdurerãt. Vñ Carolus mouẽs z Lepe ranũ capit: pulso ide Mãfredi psidio: z saltum Casinatum occupat: quez Manfredus ipe custodiendum accepat. quãq̃ deinde mutato cõsilio Beneuẽtum profectus expectare hostem in planis patentibusq; locis instituerat: q̃ plurimũ equitatu valeret. Mouit et eo Carolus. z facta pugnãdi copia: licet ex itinere fessi milites essent: prelium nõ detrectat. Ciet vterq; dux suos in pugnam. Verũdum Carolus laborantı suorum turme intẽti⁹ (vt fit) succurrit. ex equo cõsternatus ita hostium animos aurit: vt Manfred⁹ extra ordinẽ incauti⁹ pugnãs interfectus: apparẽte subito Carolo fortunam belli statim mutauerit. Ex suis em̃ in fugam versis multi interfecti sũt: plerique vo viui capti. Carol⁹ aũt tãta victoria potitus: Beneuentuz mouens: vbẽ dedentibus vltro ciuibus ingreditur. Nuceriam deinde oppugnare adortus quo se nouiteresq; saraceni receperãt: magistrum militie sue (quem mareschallum vocant) cum quingentis equitibus in Hetruriam mittit: qui guelphos extorres in ciuitates suas reduceret. Is itaq; pfectus abeuntibus spõte gibellinis: magistratũ sine puocatiõe Florẽtie cõstituit. quem Accole factionis guelphe capitaneos vocãt. Inde vo in senẽses mouens oẽ gibellinos Hetrurie. maxime vo pisanos in se cõcitauit: dum ad Bonitium castra habet qõ gibellini acriter defendebãt. Carolus aũt vtroq; regno in potestatem recepto. excepta Nuceria. saracenis tandẽ pacem pcedit: permissis etiaz suis legibus ī Italia viuere. Ipe vo cum exercitu vocante pontifice: Viterbiũ se cõtulit. quo z Henric⁹ fratre rege Castelle pulsus pauloante peruenerat: quem pontifex Carolı cõmendatione motus: z multis muneribus donauit: z senatorem Vrbis creauit. Carolus aũt in Hetruriam mouens gibellinos domiturus. qui Corradinum adolescentez Conradi sueui nepotem in Italiaz contra guelphos vocabãt. Bonitiuz egregie defensum z natura munitum: cum vi capere nõ posset: fame ad deditionem compellere constituit: quo tandem post longam obsidionem

recepto. in pisanos mouens. Adutroniũ eo
rum oppidum captum lucensibus donode
dit. Adolituzus etiam maioza tum Carol⁹
videbatur. nisi a suis in regnũ ꝓfere voca
tus fuisset. ob factiosos quosdam qui Cor
radini rebus fauebant. maxime vero sarace
nos: quos deinceps munitissimis castellis
in Nuceria conclusit: quo ei tutius in Cor
radinum proficisci liceret: quem Pisani in
regnum deducere conabantur: vastatis pri
us lucensium agris. superatoq; atq; interfe
cto apud Aretium Caroli marescallo: adiu
uante presertim Guidone ferzetano: totius
q; Cisalpine factione gibellina. Ferunt pō
tificem (dum adolescens per agrũ viterbien
sem iter in regnum faceret) eius casum mise
ratum prophetica voce dixisse: Corradinuz
ipsum vt victimã ad cedẽ duci. Is itaq; ro
mam ꝓficiscens Henricũ senatozẽ ad pon
tem Aduiuiũ cum populo romano obuiã ha
buit: imperatozis nomine sepius acclamato
timoze ne id fecerint: an studio partiũ haud
satis constat. Dimisso autem rome Guido
ne ferzetano. ipse cum exercitu in regnum ꝓ
perans. vbi intellexisset Caroluz saltus ber
nicos latinamq; viã occupasse. Flexit inde
ad equicolos mõtes: quos Tagliacocij vo
cant in marsos ꝓfecturus. Castra itaq; pri
mo nõ longe a lacu posuit: fere aqueductuz
vetere edificiozũ ruina munita. Adouerat
7 eo Carolus decimo inde stadio ad conca
ue vallis fauces castra locãs. q Alardi nea
politani consilio vsus (is eniz cũ germanis
diu militauerat) partem exercitus statim p̃
misit cum marescallo regia veste induto. la
cessendi hostis causa. Ipse vo citra collem
cum fortissimo quoq; in insidijs benegerẽde
rei occasionem interim expectabat. Ad tris
autem horas iam pugnatum est dubio mar
te. cum marescallus fortissime pugnãs occi
ditur. cuius in morte cedẽtibus gallis. ger
mani feroziores facti passim sine vllo ordie
insequebant. In hos itaq; incõposite irruẽ
tes. Carol⁹ delatus fundit fugatq; magna
in fuga edita hostiũ strage. Henricus autez
senatoz Reate in fuga captus est. 7 Corradi
nus cum duce Austrie cognitus (dũ traiice
re Tyberim nauigio in Hetruriã tẽtat) ad
Carolum pertractus capitali supplicio affi
citur: quod (vt diximus) pōtifex futurũ pro
pediem diuinauerat. Carolus itaq; anno sa
lutis millesimo ducẽtesimo seragesimooocta
uo. tanta victoria potitus. totoq; regno si
ne cõtentione ĩ potestatẽ suã redacto. romã
ꝓficiscens senatoziũ munus volẽte pōtifice
aliq; diu administrauit. misso marescallo suo
in Hetruriã: cuius certe 7 industria 7 opera
pax inter senenses 7 florẽtinos cõposita
est. Verũ moztuo Clemente: pōtificatus sui
anno tercio. die vigesimoprimo. eodẽq; Vi
terbij sepulto. tanta repente non soluz inter
populos Italie. quos aliquantulum in offi
cio sanctissimus pontifex auctozitate sua cõ
tinebat: verũ etiã inter cardinales discozdia
orta est de creãdo nouo pontifice. vt biẽnio
sedes vacauerit. Tum vo Carolus omnia
circũspiciens. ne quid mali ecclesiastice diti
oni obueniret. cũ parte exercitus in Hetru
riaz profectus. Bonitiũ oppidũ (vnde initiũ
turbande pacis oztũ est) captũ florẽtinis vẽ
didit. quo demolito. nouum haud lõge ĩ pla
no cõdideze poggiũ. Bonitiũ appellatũ. Ca
rolus deinde inita cũ pisanis pace quorum
nauigijs in Aphricam traiecturus vti insti
tuerat redire in regnum cõstituit. relicto cũ
parte copiazuz in Hetruria Ruffo Anguil
larie comite. qui hetruscos in officio conti
neret. Interim autẽ Lodouicũ regem Mas
silia soluentem tres filij adolescentes. rexq;
Nauarie. Theobaldus. 7 comes Campa
nie cũ legato apostolico secuti sunt. Tunisi
um itaq; simul applicãtes. vrbem obsidione
cingunt. incursionibus omnia circumquaq;
posita vastantes. Verum orta in castris pe
stilentia. ac diutius per ignota capita vaga
ta. Lodouicum regẽ cum filio minoze natu.
cũq; legato apostolico e medio sustulit. cui
us in locũ Philippus filius suffectus. de di
scessu cogitare iam ceperat. Superueniente
autem Carolo Sicilie rege. hac conditione
pax composita est. vt dimissis vtriq; capti
uis. rex gentis Carolo tributum pendezet. li
bezamq; in aphrica christi predicationẽ sine
zet. Reductis deinde in Siciliam copijs.
moztuo apud Brepanum rege Nauarie et
Campanie comite Philippo 7 Carolo pla
cuit. partim pietate motis. partim vitande
contagionis causa Centũcellas adnauigaze
inde terzestri itinere Viterbium ituri. vbi de
eligendo pontifice cardinales adhuc cõten
debant. q certe tantozũ zegũ presentia moti.
Theobaldũ placentinũ. leodiẽsem archidi
aconũ absentẽ pontificẽ creazũt. Ad clemen
tem zedeo. cui⁹ vita omni ex parte laudãda
ẽ doctrina. pietate. zeligiõe. humanitate. mo
destia. charitate in proximũ 7 pauperes chri
sti. Bona autẽ ecclesie ita accurate dispensa
uit. vt plus deo q̃ affinitati 7 cognatiõi tri
buisse videatur. Duas habuit filias ex mor
tua vroze ante pontificatũ susceptas. quarũ

altere in monasterium collocate: triginta libras turonensiū paruorū dedit: altere autez que marito sue cōditionis nupserat: trecentas libras turonēsium dotis nomine numerari iussit: hac cōditiōe. ne quid vnq̄ amplius peteret. Habuit z nepotē clericū. quē vbi cōperit tres prebēdas (ita enim canonicat⁹ vocāt) habere: optionē facere ꝓpulit: vt quā vellet ex his retineret duas relinqueret. Verum instātibus amicis: vt nō solū que habebat nepoti dimitteret: sz maiora z plura tribueret. Respōdit vir sanctissim⁹ (quē vtinā nostre etatis pōtifices imitati essent) se deo: non autē carni z sanguini acquieturū. Beū ita velle: vt sua in pias causas erogarentur nec esse dignū Petri successorē: qui plus cognationi q̄ pietati z christo tribueret. Buz aūt Viterbij esset: referretq̄z quotidie Edingem Polonie ducissam iam prīdē mortuam miraculis summo ī precio esse: eā in sanctas retulit. Delectatus est etiā mirifice doctrīa Bonauenture ordinis minorū generalis. q̄ grauiter z copiose tum scripsit: in primū: secūdū: terciū: z quartū sentētiarū librū. Hac autē cōmendatione moriens vir sanctissim⁹ magnū sui apud omnes desiderīū reliquit. Hinc cōtentio inter cardinales orta est. cuz dignus Clementi successor queritur.

Gregorius. x.

Regorius decimus Theobald⁹ antea vocatus. natiōe italus. patria placētinus. leodiensis archidyaconus. in Asia existens. Viterbij a collegio cardinaliū pōtifex creat. Eo enīz tempore quo Lodouicus in Aphricā nauigauit Herdardus regis Anglie filius ex Anglia cum ingēti classe in Asiā traiecit: recuperāde terze sancte causa. Verū dū Ptolomeide tamdiu immorat. quoad Lodouicus rex frācie: vt pollicitus erat. eo ex Aphrica victor traijceret. ab Arsacida familiari. dū solus in cubiculo esset tribꝫ vulneribꝫ petit⁹. egre mortis periculū euasit. adiuuante altero familiari. qui manuz Siccarij tādiu retinuit. donec a domesticis discerpt⁹ z extract⁹ e cubiculo scelerat⁹ Arsacida ē. Herdard⁹ autē vbi ex vulneribꝫ cōualuit. Theobaldū cōtubernalē suū. magno semp in p̄cio habitū. qp̄ pe q̄ oēs reges z p̄ncipes christianos continuo ī saracenos animauerat iturū. Romaz pōtificat⁹ gratia a cardialibus accitū. nauigio. pecunijs. egregio comitatu mirifice iuuit eo potissimū tēpore quo Henricus adolescens Ricardi pauloāte mortui comitis Lonubie filius. Viterbiū vidēdi Clemētis causa venerat. Quo mortuo dū adolescens ipse ibi aliquādiu morā trahit. malo fato sublatus est. a Guidone enim Monteforti q̄ tum cū Philippo francorū rege cathedralē ecclesiā audiēde rei diuine cā petierat. ante araz interficit q̄ a Ricardo pater eius Simon ī Anglia dolo necatus fuerat. Vltus hoc mō patris necē. ad Ruffum Hetrurie prefectuz incolumis euasit. Abiere Viterbio hac īdignitate moti nō ita multo post. z Philipp⁹ ī Galliā z Carolus ī Apuliā. q̄ pace cū saracenis inita. Theobaldū Syponti: qd̄ Adā Lefredoniā nunc vocāt. nauigijs appulsuz. Leperanum vsq̄z comitatus est. Inde vo pontifex p marsos z sabinos iter faciens. Viterbium tandē peruenit. vbi a cardinalibꝫ perbenigne z honorificētissime susceptus. coronaq̄z pontificia ornatus. omnē potestatē accipit quā christ⁹ Petro reliquit. Composito deinde p tēpore pontificatu. ad cōponendā pacē inter genuenses z venetos animū adijcit. Hi enim populi inter se magnis cladibꝫ iam dudū decertauerāt. Hāc ob rē Philippus rex frācie Cremone subsistēs. pōtificis rogatu vocatis genuensiū z venetorum legatis. pacē iter eos in quinquenniū cōposuit. q̄ simul oibꝫ pficisci ī saracenos liceret. Quiescebat iam Italia. cū initium pturbādi oia a venetis ortum est. noua vectigalia exigentibus. Instituerant enim ne quis in sinu hadriatico nauigaret. maxime vo Pola Venetias nisi soluto portorio e mercium numero. Hāc autē indignitatē nō ferētes bononiēses qui magne flamminie parti tū preerāt. triēnio varia fortuna cū venetis decertarūt. Demum vo fessi. hac lege pacē acceperūt. vt diruto castello. quod in primo Padi ostio edificauerāt. quarundā merciū liberā eductionem haberēt. ostioruz Padi veneto libera custodia dimissa. Inconitani quoq̄z idignabundi. q̄ veneti hadriatici maris dominatum sibi vendicarent. vectigalq̄z a nauigātibus exigerēt ea o re apō pōtificē cōquerunt cui⁹ officiū ē ꝓhibere. ne noua vectigalia īponant. Is aūt venetis flati īperauit. vt exactionē illā tollerēt. q̄ certe nil aliō respōdē. q̄ pōtificē nō hre rei ipsi⁹ planā cognitionē. verū recognita tū meli⁹ iudicaturū. Nō potuit Gregori⁹ rē īchoatā ex sntia pficere. Eūdū erat ad conciliū. qd̄ Lugduni idirezat. q̄ z paleolog⁹ imperator Cōstātinopolitanus cum magno comitatu profectus. terciadecima vice in sententiam romane ecclesie grecos totiens deficientes pertraxit. Huius

preterea auctoritatē quidaz tartari ꝓceres secuti: sacrum baptismatū recepere. Interea ꝺo vacante imperio occidētali. Rodulphus Assani comes ab electoribꝰ hac cōditione imperator creatur. vt sequenti anno Romā peteret. corone accipiende causa. Florētini autem guelphi. gibellinos cōcives suos a Gregorio (dum iter in galliam facit) in patriaz reductos. statim eijciunt. Hanc ob rem iratus pontifex. eis ius fascz omne interdixit. paulumcz abfuit quin idem quoqz in bononienses ageret qui lambertescios asinellosqz gibellinos cū preclaris familijs eiecerāt. sed hi nō ita multo post penas dedere. Naz cum exercitū in forolinianos duxissent: qui exules suos pbenigne susceperant: eruptiōe facta ꝺ bononiensibꝰ ad octo milia cesa traduntur: qua quidem calamitate confise quedam flāminie ciuitatis ab ipsis bononiensibus statim defecere. maxime ꝺo Ceruia. vnde magnū salis vectigal suscipiebant. Gregorius autem absoluto lugdunensi concilio in quo multa decreta sunt: ad electionem sūmi pontificis: ad expeditionē in saracenos: ad vnionē grece latineqz ecclesie: ad pacem christianorū pertinētia: iter in Italiā faciēs obuium habuit Alphonsum Castelle regez apud Bellocadorū admodū conquerentez: ꝙ imperium Rodulpho mandasset. Verum accepta pontificis satisfactiōe: ius omne suum Rodulpho concessit. Pōtifex autē pbenigne ab omnibꝰ Italis susceptus: dū iter p Hetruriā facit: florentinos sponte deuitās: ne interdictū tolleret: Aretium puenit: vbi pōtificatus sui anno quarto: mense secūdo: die decimo moritur z sepelitur: vir certe ī oī vita clarus: prudētia rerum gerendarū: fortitudīe animi: qua pecunias z res humiles contēnebat: humanitate: clemētia: benignitate in pauperes christi: z eos potissimum: qui ad gremiū sedis apostolice cōfugiebāt.

Innocentius. v.

Innocētius quintus Petrus tarantasiensis antea vocatꝰ: natione burgūdus: ordinis sancti dominici: vir in sacris litteris doctissimꝰ: ānodomini millesimoducētesimoseptuagesimoquīto Aretij pōtifex creat: vnde paulopost romā abiēs in sancto Petro coronatꝰ: statī animū ad pacādas res italas adiecit. Quare legatos magne auctoritatis viros misit: qui z Hetruscos in permitiē pisanorū cōspirantes: z genuēses ac venetos de vita ac sanguine inter se certantes ab armis discedere sub anathematis pena cogerent. Aderāt z oratores Caroli regis: cuius etiā auctoritate rem magis ex sententia confici posse sperabat. Fecere mādata hetrusci: maxime ꝺo florentini: quos ob hanc rē pōtifex ab interdicto Gregorij absoluit. Genuenses autē z veneti: quorū odia magis inoleuerāt: ī armis continuo erant: sese inuicez mutuis cladibꝰ conficientes: quos tamen Innocētius ī sententiam suā traxisset: si ei diutiꝰ viuere licuisset. adeo ad eā rem animatus erat. Moritē autem pontificatus sui mense sexto: die secūdo: sepeliturcz in lateranensi basilica. Quo minus autem morsēiꝰ molesta presbiteris secularibus videretur effecit eius iudicium pauloante latum. Nā cuz Viterbij inter sacerdotes cathedralis ecclesie: z fratres predicatores de corpore Clemētis quarti orta contentio esset: vtercz eniz odio sanctissimū corpus apud se volebat: adiudicauit id fratribus cōmitti debere: ꝙ diceret sanctissimū pontificē ī ita dum viueret instituisse. Hāc itacz ob rem leuē offensiunculam Innocentius contraxit. alioquin vir optimus: z de quo bona omnia sperari poterant.

Hadrianus. v.

Adrianus quintus patria Genuensis: familia fliscа: Orthobonus antea vocatꝰ: Rome ī atrio lateranēsi pontifex creatur. Fuit autē Innocentij quarti nepos. sanctiqz Hadriani diaconus. cardinalis ab eodem creatus: z in Angliam legatus cuz summa potestate missus. ad sedandū tumultū inter regem z barones ortū. Creatus itacz pontifex Viterbium statim ꝓficiscitur. Rodulphūcz imperatorem ad cōminuēdā Caroli potentiam. qui tum Rome omnia ꝓ arbitrio agebat. in Italiā vocat. Verū Rodulphus boemico īplicitus bello. Hadriano satisfacere non potuit. Carolus autē ad declinandā inuidiam intentus. omnē vim belli in Achaiam trāsfert. viam sibi ad imperiū cōstantinopolitanum facturꝰ. Verū mortuo Hadriano: pōtificatus sui die quadragesimo. in Italiam redijt. Moritur autē pōtifex Viterbij ante munus consecrationis sue. sepeliturcz in cōuentu fratrū minorū. Fuerat quidē ei ī animo. z ditionē ecclesie tutiorē a tyrannis reddere. z constitutionē Gregorij de eligēdo pōtifice in meliorē formā redigere. nō omnino tollere. Eius autē conatibꝰ z animi magnitudini mors obstitit. Vacat tuz sedes dies octo z viginti.

Johannes.xxi.

Johannes Vigesimusprimus natione hispanus: patria vlyxibonensis. Petrus antea vocat⁹: ex episcopo tusculano pōtifex creatur. Hic ⁊ si doctissimus est habitus: tamen ignoratione rerū gerendarū: ⁊ morū inequalitate pl⁹ detrimenti q̄ bonoris ⁊ emolumenti pontificatui attulit. Multa enim stoliditatē pre se ferentia egit. In vno tm̄ commendatione dignus: q̄ adolescētes litterarū studiosos: inopes maxime beneficijs ecclesiasticis ⁊ pecunia iuuit. Vexabant tum veneti anconitanos: q̄ in dalmatia mercaturaz exercerent: nullo persoluto venetis portorio: neqz eos (vt par erat) vectigales ecclesie pōtifex ipse tuebatur: in verbis tantūmodo promptus: ī rebus agendis timidi ⁊ infracti animi. Anconitani autem pontificis aurilio destituti: se ipsos colligētes eruptione facta: venetos vrbem obsidētes: magno illato incommodo ꝓpellunt. Vsus tamē consilio Johānis caietani: cui⁹ nutu omnia tū gerebanť: q̄ ipsi⁹ aurilio ⁊ suffragijs pōtifex creat⁹ fuerat: legatos tū ad Paleologū: tum ad reges occidentales misit: qui eos suo nomine cohortarentur: vt pace inter se inita: arma in saracenos ⁊ hostes xp̄iani nominis pararēt. Pollicebatur homo stolidus sibi longā vitam: ⁊ diu se victuruz omnib⁹ predicabat. Quippe cuius vita ⁊ mores omnib⁹ patebāt: adeo erat inuerecūdi ⁊ secordis ingenij. Sed ecce dū hanc stulticiam omnib⁹ predicat: camera quedā noua quā in palatio viterbiēsi extruxerat subito corruit: atqz inter ligna ⁊ lapides īuentus: septīa die post tantā ruinā acceptis omnib⁹ ecclesie sacramētis: pōtificatus sui mēse octauo moriť. Viterbijqz sepelitur. Vir (vt dixi) admodū litterat⁹: sz parū prudens: Multa enī in vita sua scripsit. Potissimū ꝺo canones quosdā ad medicinā ꝑtinētes. Nā medēdi arte admodū pitus habebatur. Scripsit ⁊ libzū quē thesauros paupeꝛ vocat. Edidit ⁊ ꝓbleumata quedā Aresstotelem imitat⁹. Sz hoc nescio quo pacto compertū est: vt viri quidā admodū litterati ad res agēdas parum idonei videanť. Nescio quo pacto viri: cum mirū potius omnib⁹ videri debeat: vt qui cōtemplatione delectať: idem etiā reb⁹ terzenis animū applicet.

Nicolaus.iij.

Nicolaus tercius patria roman⁹: ex familia vrsina. Johānes caietanus antea vocatus: pōtifex tādem creatur ꝓtracta in sex menses electione: non sine magna cardinaliū cōtentione: quorū cōclaui senator Sicilie rex prefuit. qui admodū instabat. vt vnus aliqs ex natione gallica eligeretur. Nicolaus autem inito pōtificatu. ānō domini millesimo ducētesimoseptuagesimooctauo. Caroli potentiam cōminuturus. Hetrurie vicariatū ei abstulit. q̄ diceret Rodulphū id egzferē tem. non aliter expeditionē pro terza sancta promissam acturū. cum Hetruria imperatozie iurisdictionis haberetur. Hoc consecutus pontifex nihilomin⁹ Flamminiā ipamq̄z Bononiā cū hexarcatu Rauennatuz quetum imperatozi suberant. in potestatem suā redegit. eoqz misit Bertholdū nepotez Romandiole comitem declaratū. Misit ⁊ alterum nepotem latinū cardinalem legatum in Hetruriā. q restitutis vbiqz gibellinis. Florentie. ac in ceteris Hetrurie vrbibus ꝓ arbitrio animi magistratus ipōsuit. Munus ꝺo senatozū quod principibus ⁊ regib⁹ demandari cōsueuerat. ipse solus obiuit. Legatos venetozū (qui tum Anconitanos bello vexabant) a conspectu suo reiecit. Abeūtes ꝓterea ex itinere reuocatos. grauissimis verbis increpauit. ⁊ pernitiē eozū ciuitati comminatus est. ni ab oppugnāda Ancona desisterent. Tandē ꝺo multis vltro citroqz illatis incōmodis. equis conditionib⁹ pax iter vtranqz ciuitatem componitur. Huic autem pontifici in animo fuerat duos reges creare vtrūqz vrsinum. quorum alterum Hetrurie alterum Lumbardie ꝑficeret. qui inde theutonicos partem alpium incolentes. hic gallos Siciliam ⁊ regnum Neapolitanum tenentes. armis in officio continerent. Vt ꝺo id ei facere liceret. Petro aragonuz regi persuaserat: vt iure hereditario Constantie vxori sue regnum Sicilie repetere anniteretur. Senatoriam autem dignitatem ipse a Carolo ad se transtulit. vetuitqz perpetuo edicto. ne quis rex aut princeps magistratum ipsum petere aut obire auderet. Fuit autem Nicolaus pontifex (vt auctores scribunt) vir magni animi atqz consilij: adeoqz moribus ⁊ vita integer. vt vernacula lingua compositus vulgo diceretur. Amator ⁊ cultor doctozū virorū. et eorū maxie q̄ doctrinā cū prudētia ⁊ religiōe ꝓiūctā haberēt. ī par-

tendis autē dignitatibus ⁊ honoribꝫ cōmu
nis omnibus est habitus. ¶ Nā semel habita
potestate sacrorū initiandorū: Albanū epi
scopum ex ordine minorum. Hostiensem ⁊
Portuensem ex ordine predicatorū delegit.
Prenestinus ⁊ Tusculanus episcopi secu
lares fuere Creauit ⁊ duos presbiteros: vi
delicet Gerardū tituli duodecim apostolo
rum: ⁊ Hieronimū ordinis minorum: tituli
sancte Pudentiane: His addidit duos dia
conos. videlicet Iordanē fratrem suū tituli
sancti Eustachij: virum multe doctrine ⁊ i
nocenntie: ⁊ Iacobū Colūnam tituli sancte
Marie in via lata: virum exacte religionis
⁊ grauitatis. Edificijs preterea edes pon
tificias exornauit Edes enim apud sanctum
Petrum percōmode extruxit: quarum par
tem aliquā adhuc cernim⁹: has postea Ni
colaus quītus magna impēsa restituit. Ci
rit etiā menibus in vrbis modū pometū san
cti Petri. quod viridariū nunc vocāt. Eccle
siam quoqꝫ sancti Petri fere vetustate colla
bentem restituit: ac pictura summorū ponti
ficum exornauit. Idē etiam fecit in basilica
Pauli. Auxit preterea mirumimmodū di
uinum cultū: aucto canonicorum numero: ⁊
seruientiū ecclesijs puentu. Diuisit etiā or
dines ecclesiasticos inter se. ⁊ quid cuiqꝫ cō
ueniret ostendit. Habitationes quoqꝫ vni
cuiqꝫ assignauit. vt ⁊ aduene scire possent. q̄
in loco quisqꝫ magistratus. curialis preser
tim inueniri posset. Perfecit etiā lateranen
ses edes ab Hadriano quinto antea incho
atas. Condidit preterea a fundamētis san
ctasanctorū. primo sacello iam vetustate col
lapso. templumqꝫ ipsum opere vermiculato
(vt adhuc cernit̄) ⁊ crusta marmorea exor
nauit. eoqꝫ trāstulit apl'olorū capita. donec
templū constantinianū sua impēsa restitue
retur. quo facto statim in capsulis argēteis
suo iussu extructis. comitante populo in tē
plum restituit̄. cōditurqꝫ in sacello ad eaz rē
percōmode fabricato. Eodē quoqꝫ die basi
licam ipsam cōsecrauit. pridie nonas Iulij
is dies est habitus. Scribūt historici quidā
neminē ante ipsuz sacrificare religiosius vi
sum. cuz semp dū solēnia ageret. lacbrimas
funderet. Erat enim religionis obseruātis
simus: ⁊ adeo ordinis minorum ob contem
ptum rerum humanarū amator. vt ipse etiā
decretali epistola quedā ipsius ordinis am
bigua declarauerit. Vacātibus ecclesijs nul
lus pontifex celerius ac maturius consuluit
cū eas statim optimo cuiqꝫ ⁊ idoneo cōmit
teret. Prius enim mores hominū ⁊ doctri
nam inspiciebat. deinde vacātes sedes his
statim cōmittebat. q̄ diceret in mora pericu
lum esse. cum nō deessent qui diuina etiā cu
pidissime diriperent ⁊ occuparent. Notario
os ⁊ tabelliones. vtpote sanguine pauperuz
⁊ litigantiū viuentes. a se vt pestiferos reie
cit. Gregoriū decimū ⁊ Iohannē vigesimū
primū hac in re imitatus. Verū quoniā vbi
qꝫ terzarū magna in magistratibꝫ corrupte
la erat. cōstituit ne magistrat⁹ ipsi vllo ī lo
co magis q̄ annui crearent̄. eos si quispiaz
retinere vlteri⁹ ausus fuisset. anathematis
pena notabat̄. a qua nisi a pontifice absolui
nō posset. Multa preterea constituit. ad vti
litatem cleri populiqꝫ christiani pertinētia.
vt in titulis suis apparet. ¶ Nō caruit tamē in
tantis laudibꝫ reprehēsione. Suos enim ita
amasse dicitur. vt aliunde raperet quod eis
cōdonaret. ¶ Nam quibusdā nobilibꝫ roma
nis castella vi abstulit. ac suis dono dedit.
Maxime vo Surianuz. vbi idē pontifex ci
bi ac potus cōtinentissim⁹. subita tamē mor
te correptus. tercio sui pōtificatus anno. mē
se octauo. die quintodecimo moritur. quaz
mortez predixisse quendā ferunt. notato per
excrescētiam Tyberis vaticinio. Adeo enī
in ūmēsum excreuerat. vt altare sancte Ma
rie rotunde quattuor pedibꝫ ⁊ eo amplius
excederet. Eius autē corpus Romā delatū.
in sacello tituli beati Nicolai a se condito ī
basilica sancti Petri sepelitur. tumulo maz
moreo ⁊ vermiculato opere exornato. quem
adhuc cernim⁹. anno domini millesimodu
centesimooctuagesimo. assumptiōis octaua
die. quo quidē anno Carolus rex. b. Ma
gdalene corpus iaz antea a beato Marmi
no ī villa sui nomis conditū ornatiore sepul
chro ⁊ maiore sacello exornauit. caputqꝫ ei⁹
seorsuz ī theca argētea cōdidit. In morte au
tem Nicolai vacasse pontificatū quinqꝫ mē
sibus ferūt. ¶ Nā dum Viterbij a cardinalibꝫ
noui pōtificis electio fieret. preessetqꝫ cōcla
ui Ricardus ex hannibalū familia romana
ac sine contētione primaria. qui pauloante
Vrsum mortui Nicolai nepotē. pretura vi
terbiensi deiecerat. erat enim huius familie
hostis acerrimus. duo cardiales ex familia
vrsina impediebāt. quo minus electio fieret
nisi Vrsus in pretura restituerē̄t. Hāc ob rē
viterbiēses Ricardū secuti. conclaue ingressi
cardinales capiunt. ⁊ in vincula conyciunt.
Quod vbi Rome scitum ē. eadē hannibalū
factio familiā vrsinā ab vrbe pellit. que stati
populariter cum sua factione abiens Prene
ste secessit. Post quintum itaqꝫ mensem gal-

lici cardiales absentibus vrsinis suffragijs italos supantes: gallicum pōtificem creant.

Martinus. iiij.

Artinus quartus Simon antea vocatus: tituli sancte Cecilie presbiter cardinalis: natione gallicus patria turonēsis: pontifex electus Viterbij coronari noluit: q̄ ei ciuitati ob impetū i cardinales factū interdictum a sacris putabat Vrbem itaq̄ veterē petens: quod Orvietus vocant: eo loci omnia solēnia peregit decio kalendas aprilis. Resurrectiōis autem die sex cardiales creauit: quorū de numero fuit ⁊ comes mediolanēsis: tituli sanctorū Marcellini ⁊ Petri: ⁊ Benedictus caietanus sancti Nicolai in carcere tulliano dyaconus. Regē vo Carolū ad se venientem non modo perbenigne suscepit: verū ⁊ eidē senatoriam dignitatē: qua a Nicolao priuatus fuerat restituit: quod nō ita ab omnibus ꝓbatum est: cum ea res excitatura videretur magnas in vrbe seditiōes: reuersis iam vrsinis ⁊ pulsis bannibalibus. Vrsinis enim ob odium in Nicolaum conceptū. Carolus mirifice aduersabat. Johānes itaq̄ latini fratris vltur iniurias: tutaturusq̄ dignitatē sibi a populo romano traditā. cōparato satis iusto exercitu: in viterbiēses mouens: eorum agros longe ac late populatus est. At Martinus qui tum in mōteflascono erat: viterbiensium calamitate permotus. Matheū ex gente vrsina cardinalē Romā prōpere misit ad res cōponendas: qui ex itinere Johānem populi romani capitaneū (ita enim populi ducem appellant) secum duxit. Venerāt ⁊ eo omnium factionum capita mandato legati: maxime vo Ricardus Hānibal: vt ab interdicto quod Viterbij contraxerat. dum conclaue violenter irrupit. ⁊ cardinales vrsinos in carcerem coniecit. absolueretur legati auctoritate. Is itaq̄ ad cardinalis pedes prouolutus laqueum collo gerens: qd ē maximum penitentie signum. ac veniam petens absolutus. Composita autem hoc modo inter vtramq̄ factionem pace. reuocatoq̄ exercitu romano ab iniuria viterbiensiū pontifex romanis statim concessit. vt ex ciuibus duos senatores sibi deligerent. qui vrbem gubernarent. Delecti itaq̄ duo. Hannibal Petri Hannibalis filius. ⁊ Pandulphus sabellus: qui ciuitatem toto suo magistratu optime gubernarunt. eo potissimum tempore quo Martinus pontifex Paleologum vnionis pacta non seruantem. instante Carolo Sicilie rege excommunicauit. Tū vo Paleologus Caroli potentiam veritus. clam federa cū Petro Aragonie rege inijt qui regnum Sicilie ob constantiā vxorem. Manfredi filiam. ⁊ conradini neptem suo iure repetebat. Cōmuni itaq̄ impensa magna classis ab vtroq̄ parabatur. Quare pōtifex legatum ad Petrū mittit sciscitatum. quid sibi vellent tanti apparatus. cui ille ita respondit. interiorem se tunicā laceraturum si illā arbitrarē suarum cogitationū conscia fieri posse. Abijt itaq̄ re infecta legatus. Petrus vo cōparata iam classe in Aphricā contendens. hipponensium littora vehementer populatus. in Sardiniā redijt. expectās vt a Johāne ꝓhibita res noue in Sicilia orirentur. quēadmodū inter eos conuenerat. Oborti sunt interim ⁊ noui motus in cisalpina Gallia. Nā vicecomites familia nobilissima. duce Luchino turrianos admodū potentes. Mediolano pellūt. Inde vo Luchinus in Hetruriaꝫ vicarius ab impatore missus. apud Miniate oppidū se cōtinens. florētinos ⁊ lucenses a grauissimis icursionib vexabat. spretis pōtificis interdictis. quib hominem a ceruicibus sociorum remouere conabat. Perusini quoq̄ sūptis armis ita fulginiates tū inuadunt. vt eorū vrbem vi ceperunt. ⁊ menia aliqua ex pte demoliti sint. Quā ob rem a pōtifice sacris interdicti. veniam deinceps meruere. psoluta tamē prius magna pecunia pene nomine. Interiz vo siculi quorū motus rex Petrus in Sardinia expectabat. superbiā ac libidinē gallorū amplius ferre nequeuntes. suadēte Johāne prochita ī Carolū cōiurationē ineunt. data die ad rē conficiendā. vt cū primū vesperi cāpana audita fuerit. vbiq̄ galli nullo sexus discrimine habito cederent. Qua ī re adeo certe seuitū ē. vt etiā mulieres gallico cōpressu pregnātes cese dicant. Hinc tritus ille sermo ē. cū quis multorū interitū eroptat. vt vesperas siculas cōmemoret. Malū quoq̄ fatū expertus ē eodē tēpore Guido Appius cū octigentis equitib gallici nomis. ad recuperandam Romandiolā missus pōtificis nomie. Nā dū forū Liuij obsidet. essentq̄ erumpendi cupidi ciues. Guido bonatus astrologie peritissimus. conciues suos adhortatus est. expectata astrorum benignitate. vt tum demum erumperent. quando eis signum daret. Fecere illi mandata. ⁊ ī tempore erumpentes. Guidonē cū omnib fere gallis interfecere. atq̄ ita vrbs tāta obsidiōe liberata ē.

Carolus aũt audita siculoꝝ defectione ⁊ seuicia: cuꝫ magnis copijs in Siciliã trajciẽs primo Messanã vrbeꝫ obsidet: quã certe per deditioneꝫ tandẽ cepisset: nisi Galli vltõnis cupidi deleturos se vrbem minati fuissent. Tum vo Petrus arago tãtos motus (vt diximus) expectans: ea de re certior factus: e Sardinia ꝓpere in Siciliã trajciẽs: Phanphormũ ꝓtendit: a ciuibꝫ ⁊ siculis pbenigne susceptus: a qbus etiaꝫ regiũ nomen ꝓsecutꝰ est: confluente vndiqꝫ ad eum omni multitudine. Hanc ob rem Carolus pterritus: messana relicta: in calabryaꝫ se statim recepit: expectaturus filium Salerni principẽ: queꝫ paulopost e narbonensi ꝓuincia cũ aliqt coportibus venturum sciebat. Reprehensus a Carolo Petrus arago: q̃ affinis cõsanguineusqꝫ regnum inuadere ausus esset: respondit se misericordia motum: calamitoso populo ⁊ indigna ferenti petitam opem negare ñ potuisse: q̃q̃ id ꝯ regnuꝫ iure hereditario ei deberetur: ꝓpter vxorem Constantiã Manfredi filiam: ⁊ Corradini neptem. Concrescentibus autem vltro citroqꝫ iurgijs: res tãdem ad singulare certamen deducta est: hac ꝓditione tamen: vt vteꝫqꝫ rex centum sibi ad tantum certamen cõmilitones cooptaret: loco certãdi apud burdegalam delecto. Utriqꝫ enim rex anglie affinitate ꝓiũctus erat: q tãtum certamen adiuuante Martino põtifice tandeꝫ diremit. Ueꝫ cũ nihilomin⁹ Petr⁹ Carolum bello p̃meret: Martinus Geraldum parmensem cardinalẽ legatũ neapolim misit: qui ⁊ ꝓl'os in fide Caroli contineret: ⁊ Carolum ipsuꝫ adolescentẽ ꝓsilio ⁊ auctoritate iuuaret. At vo cum Petrus Rogeriũ loriam classis sue prefectuꝫ neapolim misisset: Carolus aliter sentiẽte legato ⁊ reclamãte: nequaq̃ tantum regnũ fortune ꝓmittẽduꝫ esse: in hostẽ mouẽs nõ longe a neapoli ingẽti suoꝝ clade supatur: ⁊ captus in Siciliam primo: deinde in Aragoniam ꝓducitẽ. Hoc certe nõ ei accidisset: si bene monenti legato (vt par erat) obtempasset. Nam paulopost pater Carolus cum ingenti classe supuenit: qua etiam cum hoste nondum victore decertare potuisset. Martinus autem calamitate Caroli ꝓmotus: Petrum aragonensem anathemate notat: eiusqꝫ regnum in predam id occupare volenti exponit. Subiectos a Petri iuramento absoluit: crucesignatos in hominem concitat: bonoꝝ ecclesiasticoꝝ vsurpatorem: vt ipse dicebat. Milites ꝯ ecclesiasticos Carolo auxilio misisset: ni ei bellũ ĩ Flãminia gerere necesse fuissꝫ ꝓtra forolivianos qui adiuuante Guidone Montisfeltri comite: deficere ab ecclesia sunt ausi: ⁊ quedã etiã castella haud longe posita oppugnare. Verũ cum Guido ipse penitentia ductus: pacẽ cũ pontifice inijsset: ⁊ menia foroliuianorũ demolitus est in vltionem Guidonis Appij: ⁊ magnam partem Flamminie breui recepit. Urbinum quoqꝫ quod tum oppugnabat cepisset: ni Rubeus Anguillarius hetrurie comes in oppugnatione ipsa mortuus fuisset. Duo tum castris preerant duces: quoꝝ alẽ in Hetruriam missus est: ad eaꝫ oram tuendam: que ad Soanam vergit. Alter vo (quẽ Juuenatij comitez vocabãt) obsidionẽ iussu pontificis continuabat: subministrante clanculum auxilio ⁊ ꝓmeatu oppidanis ipis guidone montefeltrano. Interim vo cum Martinus curis agitatus addubitaret: a quo duorum populorum: Pisanorum scilicet ⁊ Senuensium contra Petrum aragonensem auxiliũ peteret: tanta repente inter hos de possessione Corsice contentio exorta est: vt ipsi aliunde auxilium peterent. Legatuꝫ tamen apostolicum pontifex adhortatus est: vt tam diu populos in fide contineret: quoad Carolus cum suplemento copiarum superueiissꝫ. Ingressus deinde Neapolim Carolus: ꝓfirmatisqꝫ ciuium animis: in Aphricam proficiscens: febri correptus moritꝫ: quare ad legatum ipsum totum gubernande prouincie põdus recidit. Erat tum rumor ac prope ꝓstãs fama Philippum regis francie filium comitem atrebatensem eius regni causa aduenta re: qui tamen deterrere Petrum non potuit quominus regnum vexaret: cum iam cõstaret eum cum paruis copijs aduentare. Naꝫ pater Philippus in aragoniam cum magno exercitu profecturus erat: ad occupandum Petri regnum a Martino pontifice grauibus censuris prius interpositis: in predam occupanti datuꝫ. Pontifex autem tot curis circumuentus: vrbeuetanis etiam tumultuantibus (naꝫ gibellini guelphos expulerãt) Perusium proficiscitur: vbi non multopost lenta febri diu vexatus: tandem moritur põtificatus sui anno quarto: mense vno: sepelituꝫqꝫ in cathedrali basilica. Ad cuius sepulchrum multi valitudinarij delati: multi ceci perducti: muti ⁊ claudi: pristinam valitudinem sanctissimi pontificis meritis a deo recepere.

Honorius. iiij.

Onorius quartus: patria romanus: e gente sabella: familia nobilissima: Jacobus antea vocat⁹ dyacon⁹ cardinalis: perusij pōtifex creatus: Romā veit anno dñi millesimo ducētesimo octuagesimo quinto: fratre ei⁹ Pandulpho: senatoriam dignitatē tum gerente. Tante.n. seueritatis ⁊ iusticie Pandulphus ē habit⁹ vt quotiēs romani ciues purgare vrbē latronibꝰ: siccariis: furibꝰ: parricidis vellēt (qrū tum ī solo romano magna copia ob seditiones ciuiū erat) nō aliū senatorez q̄ Pandulphū exposcerēt. Is etsi podagra ⁊ chiragra vexabat: ñ tñ animi magnitudine ⁊ pstātia a beneualentibꝰ supabat. Eodem q̄ morbo ita etiaz interdū Honorius laborabat: vt ei instrumētis quibusdam ad id apte fabrefactis sacrificare necesse eēt. Cōsilio tñ ⁊ prudentia tantū valuit: vt ñ multū corpis vires in eo desiderarēt: quippe cū solus plura ꝓpe videret: q̄ omēs simul q tuz ī vrbe aderant. Habitauit hic in auentino apud sanctā Sabinā: egregiasq̄ edes (quarū vestigia adhuc cernūt) in mōte ipso edificans: eo ad incolēdum multos q̄ romanos exciuit. Cū brevi mons ipse frequētibꝰ edificijs incoli ceptus est. Luz aūt neminē ledere in pōtificatu suo pstituisset: omibꝰ pdesse quoad fieri potezat ꝓuocatus Petri aragonuz regis iniuria: q regnū Sicilie occupare conabat: Martini interdicta ꝓtra Petrū cōfirmauit. Rhodulphus aūt impator compande pecunie studiosus: cancellariū suū e gente flisca ī hetruriam misit: qui ꝓlos omēs liberos faceret: ⁊ eos potissimū q se pecunia redimerēt. Persoluere autez ob eaz rez lucenses duodecim milia nummū auri. Florentini ōo sex milia: qui statim liberi oīno facti: magistratū (quē priores artiū vocāt) addito vexillifero insticie creauere. Nō displicuit hec venditio Honorio: lz indigna tāto principi videreē: q ea ratione ecclesiastica ditio futura securior videbat: cū nō amplius impatori liceret liberas ciuitates vexare. Bū ōo rex francie vrbem gerundensez obsideret: curaretq̄ Petrus arago: quominus in castra hostiū ꝓmeatus a narbona ferrēt aeri prelio commisso graue vulnus accipiēs: paulo post male curatus moriē: atq̄ ita Gerunda dedētibꝰ expacto ciuibꝰ in potestatē regis francie redacta est: qui nō diu supuixit. Ex febre.n. moriē cōtracta in castris: dum Perpinianū obsidet. Cui⁹ etiā classis nō multo post in portu narbonensi a Rogerio Loria capta ⁊ incēsa est. Duos habuit filios Petrus arago: Ferdinandū ⁊ Jacobū. Ferdinandū aūt natu maiorez aragonie: Jacobū ōo sicilie regez ex testamēto reliquit. Hac aūt rōne mortuis primis regibꝰ: bella ad secūdos translata sunt: qui hinc Pisanos: hinc Genuenses mariti mis prelijs insignes trahere in ptes suas conabanē. Ulez hi odio ⁊ armis inter se certātes: tanta rabie apud Lamellū insulaz pisano portui vicinaz ꝓcurrūt: vt ex pisanis qui triremes quadraginta nouē amisere duodecim milia hoīm desiderata sint: partim cesa: partim capta: quā quidez calamitatē Honorius ita egretulit: vt paulum abfuerit quin genuenses obstinate nimiū pisanos insequē tes interdicto ecclesiastico notaret. Ea calamitas adeo certe Pisanos attriuit: vt nunq̄ postea vires recupauerīt. Edoardus ōo anglie rex in Vastoniam tum se ꝓtulit: pacē cōpositurus inē Carolū adolescētez regis frācie filiū (quez dirim⁹ bello captū) ⁊ Ferdinādū aragonie regez. Confecta iaz ex sentētia res erat: ⁊ de libertate Carolī agebat: cū interim legat⁹ apostolicus ⁊ comes atrebatēsis Auelini comite adiuuāte: cathinā vrbez occupant: eoq̄ ex hetruria collectas copias trāsmittūt. Hāc ob rē Edoardus re infecta in patriā redijt. Rogeri⁹ aūt loria gallicam classez ex sicilia redeūtez occupās: Ferdinādi regis fortunā meliorez reddidit. Adijcere certe animū huic bello Honori⁹ ñ potuit: q̄ armis a Guidone feltrano ī flāminia vexareē. Ulez tandez supato Guidone totā Flāminiā breui recipit. Non diu tñ post moriē pōtificatus sui anno secūdo: die vno corp⁹q̄ ei⁹ a sancta sabia ad basilicā Petri magna funeris pōpa trāsferē: sepeliturq̄ sepulchro marmoreo: qō adhuc extat ī numez a Pio pōtifice trāslatū vt insignia familie indicāt eiusq̄ epygrāma: ⁊ merito qdē: cū vir fuerit omni vita ꝓbatissim⁹: ⁊ christiane religionis amātissim⁹. Nā ⁊ ordinē carmelitaz ñ satis in ꝓcilio ꝓbatū: mutatis clamydibꝰ nigris in albas: ⁊ ordinē heremitaz apud parisios improbatū ꝓfirmauit. Solū aūt cardinalez Johānē boccamatiū ep̄m tusculanū suo pōtificatu creauit: viros dicēs ⁊ eosdez bonos ac doctos: nō etiā rudes ⁊ rez hūanaz ignaros: in tantū collegiū cooptādos esse. Adeo aulicos amauit: vt quottānis estate p̄sertim Tybur ꝓficisceretē vitādi estus Urbani cā: vnde multe egritudines oriūē. Mortuo aūt

Honorio decem mensibꝫ sedes tum vacat. Nam cũ apud sanctã Sabinaꝫ conclaue haberet: multi cardinales repentina egritudine sunt correpti: quorꝫ de numero mortꝫ Iordanus vrsinus comes mediolanensis: Vgo anglicus: Geruasius andeanẽsis decanus parisiensis: ⁊ Antherius vir insignis. Hãc ob rez soluto cõclaui ĩ aliud tempus magis salubre rez ipsam reijciũt. Maxime vo cum terremotus ipsi q tum pmagni fuere: religione ẽ q̃ndã iniecerũt: q̃min⁹ tũ qdẽ id fieret.

Nicolaus. iiij.

Icolaus q̃rtus: natõe picẽtinus: patria asculan⁹: Hieronym⁹ antea vocatus: ordinis minorꝫ fratꝫ ⁊ generalis: deinde presbiꝫ cardinalis apud sanctã Sabinã: decimo mẽse post mortẽ Honorij põtifex creatꝫ: collocatꝫq; in sede Petri ipsius sancti cathedra. Reate deinde pfect⁹ ob seditões q̃ tum rome suborte erãt: q̃sdam cardinales creat: ex omi fere religione. Oẽs enĩ pariꝫ amabat: nec plus se debere affinibꝫ ⁊ cognatis q̃ cuiuis bono arbitrabatꝫ. Virtutes ⁊ vicia faciebãt: vt in hũc magis q̃ ĩ illum inclinaret. Horꝫ de numero q̃s cardinales creat fuere Neapolio: Petrus columna Vgo bolionius ordinis pdicatorꝫ doctor insignis: Matheus aquasparta fratꝫ minorũ generalis: epus portuenũs. Romã deide p⁹ annũ rediens: sedatis aliq̃ntulũ pturbatõnibus ciuiũ: apud sanctã Mariã maiorez habitauit: quã basilicã ipse vna cũ Iacobo columna restituit: vt in fornice maiori apparet. vnde saluatoris ipiusqꝫ põtificis: ac Iacobi cardinalis imago ex ope musiuo adhuc cernitꝫ. Idez q̃q; põtifex anteriorẽ posteriorem q̃q; Item basilice lateranẽsis restituit: ornauitq; ope vermiculato: quẽadmodũ littere ipse indicãt. Interim vo reges Aragonie ⁊ Sicilie bis federibꝫ adhortãte Nicolao pacẽ ineũt: vt rex Carolus e vinculis missus: sua impẽsa Iacobũ aragonẽ Sicilie regẽ pstitueret: q̃ nisi triennio id effecisset: in carcerẽ se reditu pollicebatꝫ: datis ob eã rẽ obsidibꝫ duobus filijs: Carolo cui postea regi Vngarie creato Marcello pgnomẽ tum fuit: ⁊ loysio q post bũ actã ĩ ordine beati Frãcisci vitaz ĩ sanctos relatus ẽ. Bũ hec aũt in Europa gererentꝫ: Soldan⁹ discordijs xpianorꝫ fretus: Tripolim asie ciuitatẽ insignez qdez: interfecto christianorꝫ psidio igni ferroq; euertit. Parem q̃z calamitatẽ Sydon ⁊ Barutum ptulere nemine adiuuãte: Restabat Ptolomaida in annos duos inducias a Soldano psecuta: hãc vt tuerẽtꝫ Nicolaus põtifex annixus milites ad vexillum christi vocat: ere suo conductos. Hi ad mille ⁊ qngẽti fuere. Hos postea multi nullo dato noĩe: nullis signis ⁊ auspicijs secuti: cum ptolomaidẽ peuenissent: non minora christianis q̃ saracenis damna intulere. Soldanus aũt cum res suas repetijsset: nec reddite essent: nostris omibus exitiũ pminatus est. Magna inẽ christianos de possessiõe ptolomaide pcertatõ tum orta erat: cum eã patriarcha pstãtinopolitanus: Templarij theutonici: rex Cypri: Sicilie rex Carolus vindicare anniteretꝫ. Erat ⁊ pisanis ĩ aio ptolomaidaz repetere (vt ipi dicebant) suo iure: quos pfecto bellum ĩ Hetruria ortum a tanta rei feditate auertit. Hi enim Vgolino comite cum duobꝫ filijs: totidemq; neptibꝫ ĩ carcerẽ pjectis: inedia interempto: aios gibellinorꝫ ĩ guelphos ita pcitarunt: vt omibus pariꝫ exitium minaretꝫ. In aretinos primũ arma puersa sunt: petentibꝫ id exulibꝫ gibellinis. Preerat tũ aretio Gulielm⁹ petramala eiusdẽ ciuitatis eps: cui feltran⁹ comes ⁊ florẽtini auxilio venerãt. verꝫ cũ florẽtini ñ satis suis copijs fiderẽt: eo etiam misere Carolũ scõm cũ aliq̃t cohortibus q ad põtificẽ iturus: forte ea tũ iter faciebat. In agro typhernate collata sunt castra castris: Typhernũ ciuitatẽ castelli mutato nomine nũc vocãt. Cõmisso itaq; plio: magna statim de florẽtinis cedes fieri cepta ẽ. Verũ nõ ita multopost mutata fortuna: cadentibꝫ tñ ĩ plio Gulielmo epo: ⁊ Feltrano comite: ex gibellinis ad tria milia interfecta: ⁊ duo milia capta dicũtꝫ. Campaldinũ locũ vbi pugnatũ ẽ acole direre. Carolus aũt tãta victoria potit⁹ recta ad Nicolaũ pficiscitꝫ: ac vtriusqꝫ Sicilie regnũ feudatario iure obtinet. Hoc vbi Iacobꝫ arago ĩtellexit: oppugre caietaz statĩ aggreditꝫ. Ne qd aũt deesset ad pturbãdã xpianorꝫ qetez: intẽ Philippũ francie ⁊ Eduardũ anglie reges g̃uissimũ bellũ exortũ ẽ: q̃ res ⁊ xpianos ĩ asia mirifice perturbauit: ⁊ hostibꝫ nris delẽdi ĩ asia xpianũ nomẽ audaciaz ⁊ spez dedit. Soldanus. n. q tum egrotabat ad cẽtuz ⁊ qnquaginta milia hoĩm: filio duce ptolomaidã miserat. Interĩ vo duorꝫ mensium obsidione ptracta: patre mortuo: filius statiz sufficitur: qui certe acri oribus animis vrbez oppugnans: completis fossis: predaqꝫ militibꝫ promissa: ad menia vsqꝫ iam pugnando peruenerat: cũ a christianis erumpentibꝫ magno suorũ incõmodo ĩ

castria retrudit. Duz hec i asia gereret: Nicolaus pontifex duos e latere legatos: Benedictũ caietanũ: ⁊ Gerardũ parmensez in franciam ꝓpere mittit: qui ꝓposita int duos reges pace: eos ꝓtra saracenos ptolomaidã oppugnãtes animarẽt. Naz ⁊ pacẽ inter Jacobũ aragonẽsez ⁊ Carolũ captũ his ꝓditionibꝫ (quas sup̃ memorauī) iam ꝓposuerat: quo omibꝫ in hostez liberius ꝓficisci liceret ⁊ parare classez ceperat: de pace fere certus. Sed nec reges ipsi pōtifici bñ monēti obtēperarũt: nec q̃ in presidio ptolomaide erant inter se dissidentes (quēadmodũ poterant) vim hostiũ ꝓpulsarũt. Bilabentibꝫ.n. quotidie multis: solitum ad duodecim milia remansere: qui postea cũ patriarcha hierosolymitano p̃ dromonez ad id seruatũ fugiẽtes primo secũda nauigatõne vsi: tandez sub ipsam cyprũ naufragio periere. Soldan⁹ aũt desertam cultoribꝫ vrbez ingressus: eaz ferro ac flãma statim euertit: anno cẽtesimo nonagesimoserto: posteaq̃ a Gothifredo capta fuerat. In tantis autẽ malis insula cyprus ⁊ armenia minor cilicia prius appellata in fide christianorũ tamen ꝑmansere. Instabat tum vel maxie Nicolaus veritus: ne hostes reliquũ asie occuparent: vt impator Rodulphus eo copias suas mitteret: quo non ita multo post mortuo: cũ Adulphus basso electus successor: imperij iura repeteret ab Alberto Rhodulphi filio in agro Spirensi p̃lio interficit. Vir quidez insignis: ꝫ parum milite ⁊ pecunijs potens: oꝑressus.n. multitudine hostiũ potiusq̃ supatus dicit. Nicolaus aũt pontifex tedio animi (vt quidã putant) q̃ male sibi cedere oia videret: q̃q̃ etiam plusq̃ pontificẽ decebat in ꝓtes declinauerat: Rome apud sanctã Mariam maiorẽ pontificatus sui anno quarto: mẽse vno: die octauo morit: eoq̃ loci sepelit: ad caput basilice apud Petri columne cardinalis sepulchruz: vt in pauimento cernit emblemate ⁊ porphyreticis lapidibꝫ notato. Post ei⁹ vo mortez cardinales perusium ꝓfecti: quo eis liberius eligere pontificẽ liceret: rem ipsam discordijs intestinis biennio mensezq̃ tercio in longuz dedurere. Interim aũt Michael paleologus imperator constantinopolitan⁹ moritur: quominus autem eius corpus i loco sepelitur sacro: vetuere sacerdotes ⁊ monachi q̃ occidentali ecclesie in Lugdunensi concilio acquieuisset. Andronicus aũt Michaelis filius libenter tum quidez cum latinis sensisset: si quid auxilij a nostris habuisset. Dez cum sedes vacaret destitutus auxilio: Andronicus fide catholica tandez defecit. Hec autez incommoda Carolus secũdus rex neapolitanus prospiciens e narbonensi prouincia: perusium veniens: cardinales ipsos sepius ad concordiam ⁊ electionẽ pontificis adhortatus est. Nec id quidez facere destitisset vir insignis: nisi acriter reprehensus a Benedicto caietano patria Anagino: q̃ instando acerbe nimiuz ipsis cardinalibus vim afferre videret: quoz suffragia libera esse deberent.

Celestinus.v

Celestinus quintus: Petrus moroneus antea vocatus ꝓfessione Anachorita: patria Esernienſis secũdo a Sulmone miliario cenobiuz incolens: instante Carolo rege ⁊ Latino cardinali pontifex creatur: adeo maiore omnium admiratione: quo ob sanctitatem vite a tanto fastigio rerum spõte remotior esse videbatur. Aquilam itaq̃ post creationez suã profectus: eo statim cardinales omẽs Perusio ad se vocat. Instabãt tamen illi ⁊ litteris ⁊ nuncijs: vt perusium ꝓficisceret ciuitatẽ pōtificali dignitati magis conuenientẽ. Dicit demũ Celestini sentẽtia: q̃ ita velle Carolũ regem intelligebat. Omnes igit eo profecti Celestinum ipm: vt verum pontificem adorant. Eius autez coronationi interfuisse duocenta milia hoim ptolomeus scribit: ⁊ se etiam affuisse fatetur. Homines credo motos nouitate rei: ⁊ sanctitate viri: q̃ homo heremita ad tantũ dignitatis gradũ nõ nisi viuinitus ꝓuectus ee videret post tamlongam eligentiũ ꝓtentionẽ. Inito itaq̃ pontificatu duodecim cardinales statim creat viros integerrimos: quoz de numero duo heremite sunt habiti. Dez cũ Celestin⁹ a prioze vita ob pōtificatũ nequaq̃ declinaret: adeo benignus ⁊ facilis oibꝫ petẽtibꝫ erat: vt eadez diuersis ꝓcederet: vñ ⁊ ꝓtẽptus dignitatis ⁊ iminutio pōtificat⁹ oriebat. Erat siquidẽ ob ꝓuatã vitaz: quã antea i heremo duxerat rebus agẽdis paz idoneus. Hãc ob rez de abrogatõe ei⁹ mẽtio fieri cepta ẽ: marie vo mortuo Latino cardinali viro optio: cui⁹ aũcte Celestin⁹ tãtũ pōdus adhuc sustiebat. Dez instãtibꝫ acrit cardialibꝫ qbusdã: marie vo bñdicto caietano viro i iure ciuili ⁊ canonico pitissimo: vafroq̃.q̃ primũ locũ apud pontificẽ tenebat: vt se pōtificatu abdicaret: ne ecclesia dei ob impitiaz gubernãtis ꝓclitaret

de omittendo pōtificatu cogitare cepit. Hac aūt eius leuitate ⁊ supstitōne motus Carolus boiez amicissimū neapoliz pducit: eiq; aim a tanta seditate rei amouere conat: clamante vbiq; locoꝝ ꝓ se nolle aliū pōtificē q̄ Celestinū: idq; ab eodez pontifice precibꝫ ⁊ obsecratōnibꝫ ꝓtendente. Cui pontifex rñdit: nil aliud se esse factuꝝ q̄ quod de⁹ vellet vtiq; ipse e repu. christiana esse cēseret. Tuz vo cardinales abdicatōez hois querētes vehemēt instant: vt id q̄ primū agat ꝓposito reipu. christiane discrimīe: quod sua ignoratione imminere oīm ceruicibꝫ ostendebant: affirmātes omia mala tum accidētia die iudicij sibi imputatū iri. Motus his vbis vir sanctus ⁊ simplex futurū se in eoꝝ potestate dixit: modo id iure fieri posset. Quare cōstitutio oīm ꝓsensu facta est: licere pontifici abdicare se magistratu. Quam quidez ꝓstituti onē Bonifaci⁹ octauus eiꝰ successor postea ꝓfirmauit: quēadmodū libro. vj. decretaliuz apparet. Tum vo Celestinus ad priuatā vitam se redigens: alterius subrogandi pōtificis cardinalibꝫ ex instituto potestatē datur: pontificatus sui mēse sexto. Atq; ita Benedictus caietanus plurimoꝝ ꝓsensu pontifex creatus: Celestinū ad heremū abeūtez ex itinere ad se retrahit: eūdēq; prefecto arcis fumonis: que in hernicis est custodiendū tradit. Hac ratione motus (vt ipse dicebat) ne auctores seditionum aliquam calamitatem hoc duce ecclesie dei aliquando inferrent: lz reuera hominis sanctitatem admiraretur. Vtcunq; est constat hoiem ipsum magne ingratitudinis ⁊ calliditatis fuisse: quippe qui ambitōnis causa ⁊ virum sanctum decipezet dum eum magistratu se abdicare compulit: ⁊ captum vitam heremiticam appetentez in arce fumonis dolore animi ante tempꝰ mori coegerit anno vno: mense quinto post initiuz pontificatū. Sunt autez qui scribant Celestinū post mortem adeo miraculis claruisse: vt plerūq; in cōcilijs de eo in sanctos referendo habita mentio sit: fuisseq; plerosq; q eum pro sancto colerent ⁊ in Catalogo ꝓfessoruz recenserent. Eius aūt celebritas. xiiij. kalendas Julij: qua die mori quotānis obseuat ex institutōe Clemētis qnti auenioni facta.

Bonifacius. viij.

Onifacius octauus: natione hernicus: patria anagninus: Bñdictus caietanus ante vocatus: neapolim pōtifex creat in vigilia natalis dñi millesimo ducētesimo nonagesimo qrto: vir q̄ dez doctrina ⁊ expiētia rez insignis. Biu. n. in curia vsatus fuerat: ⁊ p oēs dignitatis g̃dus ad pōtificatū ñ sine tñ ambitōis crimīe puenerat. Nā dū eēt sancti Martini ī mōtibus pbiter cardinalis: adeo dignitatē pōtificatus eroptauit: vt nil ambitōe ⁊ fraude pōtermiserit: qd ad eā rez ꝓsequendā ptinē arbitrarēt. Tante pterea arrogantie fuit: vt ⁊ oēs fere ꝓtēneret: ⁊ gras a Nicolao qrto ⁊ celestino qnto factas reuocauerit. Sibillinos q̄q; mirifice plecutus ē. Hinc orīt illa int pontificē ⁊ colūnenses Gibellinos ꝓtētio: q etiā Anagnie ꝓtra pōtificez factōis sue ptes fouebant. Hos itaq; marie vo cardinales duos: petꝝ ⁊ Jacobū eiusdez failie viros insignes calūniari cepit: q thesauros eccie ī morte pōtificū diripuisset: q̄q; libellos famosos ꝓtra se sparsissent. Scripserūt sigdez post illatā sibi iniuriā ad reges: ad principes: ad nationes de arrogātia Bonifacij de ambitione: q ꝓtra ius fasq; pōtificatus sedez occupasset: reiecto fraudibꝫ Celestino: eodemq; ī carcerez ꝓiecto. Sūt. n. q scribāt Bonifaciū immisisse suborn atores clanculū quosdaz: q noctu dimissa q̄i celitus voce in cubiculū celestini hois simplicis ei pluaderēt vt pontificatū dimittēt si salu⁹ fieri vellet aūt Citati cardiales cū nusq̄ apparuissent: Bonifacij pertinaciaz veriti. Nepesuz. n. secesserāt vna cū tota colūnēsiū failia publico decreto scismatici habēt: Bñficijs: dignitatibꝫ: fundis paternis: castellis: oppidis priuāt: quā puationē Bonifacius postea ī decreti formā retulit vt libro apparet quē sextū appellant. Sūptis deīde armis boifaci⁹: cōcitatisq; multis cruce sigtis eos oppūmē conat⁹: pneste q̄ se cū sarra viro isigni eoꝝ patruo recepāt obsidiōe cingit. Bilapsos inde capto ac direpto: pneste zagarolū ⁊ colūnā ꝓfugiētes pseqt: vñ nō ita multop⁹ abire ob multitudinē hostiū ncē fuit a qbꝫ hec itē castella diripiūt: marie vo colūne prnū solū. Cardiales aī ide q̄q; dilapsi reate petiuē. Sarra vo apud antiū multū diuq; ī nemoribꝫ vixit seuiciā boifacij veritꝰ. B ī piratarꝫ manꝰ icidēs remigio admotꝰ multas calamitates ppessus ē: q̄q; sic qdē eqore aīo exiliū pati mallz q̄ seuiciā boifacij expiri q Gibellios oēs vno odio pseqbat. Notū ē illud certe qd pcheto dixerit genuēsi archiepo ad pedes eiꝰ die cinezꝝ pdeūti. Nā cū dici a sacerdote tū soleat: memēto hō qz cinis es ⁊ in cinerē reuertezis: dixit mutatis qbꝫdā vbis: memēto hō qz gibelliꝰ es ⁊ cū gibellis ī cinerē

reuerteris: in eiusq; oculos cinerem cõiecit:
nõ in caput vt mos est. eundemq; ob nomen
factõnis archiepiscopatu priuauit: lz postea
in integrum restituerit: cum intellexisset car
dinales columnenses (quemadmodum ipse
suspicabatur) Genuaz nõ petiisse. Pulsis B
modo columnensibus Bonifacius duplicẽ
celebritatez: z apostolis: z euangelistis: z q̃
tuor ecclesie doctorib⁹: gregorio: augustino:
hieronimo: ambrosio statuit. Idez etiã duz
in vrbe veteri esset: beatum Ludouicũ ex re
gia francorum stirpe ortum: vtpote ex Caro
lo secundo ordinis sancti Francisci ꝓfessum
(vt quidez volunt) in sanctos rettulit. Idez
quoq; ecclesiam cathedralem sancte Cecilie
albiensis ciuitatis canonicis secularib⁹ pul
sis inde regularibus commisit: instante ber
nardo castaneto albiensi episcopo. Edidit p̃
terea sextũ pontificij iuris codicem: suo iuſ
su a tribus doctissimis viris compilatũ: qui
busdam decretis nouis a se additis. Vrbem
quoq; Eugubium: que Gibellinoz auspi
cijs ab ecclesia defecerat: breui recuperauit.
Alberto duci austrie imperij confirmatõez
bis terq; petenti negauit. Mortuo autẽ Ja
cobo aragonio cuz Robertus Caroli filius
calabrye dux in siciliam traiecisset: Cathi
namq; cepisset: tantum repente bellum exor
tum est: vt tota fere italia tumultuaret. Nã
z siculi aragonẽsibus fauentes: comparata
classe Philippum Roberti fratrem bello su
perant: z captum in carcerem conijciũt: q̃re
Robertus relicta cathina re infecta in itali
am reuertitur. Federicus autem Arago ex
hispania cum exercitu in siciliam delatus: ñ
solum siciliam totam: verũ etiam calabryaz
recuperauit. In betruria vo adeo contra pi
sanos genuenses exarserant: vt z liburnum
ceperint incendioq; euerterint: z naues one
rarias in fluminis ostio demerserint: ne pi
sanis nauigare liceret. Fiebant hec in italia
cum magno prouincie detrimento: pontifice
nullibi ad pacem conficiendam auctoritatẽ
suam interponente. Et ne existimares tum
deum cum hominibus pacem habuisse: tan
tus repente terremotus exortus est: quãtus
nunq̃ antea: quo quidez multis diebus per
interualla durante: plurima edificia passim
corruere. Reate pontifex tum erat cum tota
curia: qui certe veritus ne ruina edificiorum
opprimeretur: casulam quandam ex tabula
tis subtilibus: in medio claustro fratrũ pre
dicatoz prato admodum lato edificari iuſ
sit: eoq; in loco aliquãdiu resedit: lz horrida
seuiret hyems. In celebritate nanq; sancti
Andree hec pturbatio exorta est. Apparuit
tum quoq; cometes magne alicuius future
calamitatis indicium. Nez Bonifaci⁹ post
tantos z tamdiuturnos terremotus ad se re
diens: cardinales aliquot creauit: quorũ de
numero fuere archiepiscopus tolletanus:
Ricardus senensis: Nicolaus taruisin⁹ or
dinis predicatoruz magister: Johãnes mur
ro ordinis minorum generalis: Petrus hi
spanus. Jubileum quoq; idem retulit an
no millesimo trecentesimo: quo plenam deli
ctorum omnium remissionem his prestabat
qui limina apostolorum visitassent: ad exem
plum testamenti veteris: lz primo quidem
apud iudeos huius longe alia ratio habita
sit. Jubileum nanq; quinquagesimo quoq;
anno repetebant: quo debitores a creditori
bus laxabantur (vt ait Josephus) z serui li
bertatez vindicabant: vnde libertatis nomẽ
pre se fert tam animi q̃ corporis. Nam libe
ri r e:e bi dici possunt: quibus peccata remit
tuntur. Idem etiam centesimo quoq; anno
obseruari mandauit. Ob hanc rem eo anno
tanta vndiq; hominum multitudo Romam
venit: vt vix incedere per vrbem: amplam q
dem z vastam liceret. Generat z romaz Ca
rolus valesij comes: Philippi francorum re
gis frater: qui filiam Balduini vltimi con
stantinopolitani impatoris in vxorem duxe
rat: a Bonifacioq; impetrauerat: vt socero
suo liceret imperium ipsum repetere: a quo
depulsus fuerat. Fecerat id quidez libenter
Bonifacius q̃ ei in animo erat horum prin
cipum auxilio exercitum in asiam transmit
tere: qui hierosolymã recuperaret. Interim
vo dum res ipse componerent: z Carolum
ipsum patrimonio sancti Petri cum omni po
testate prefecit: z legatum in betruriam mi
sit: qui nouas seditiones compesceret. Naz a
gibellinis z guelphis ad albos z nigros trã
sierant. Gerum cum legatus nil proficeret:
ꝓpositis etiam interdictis: Carolus Vale
sius eo pontificis mandato profectus: conti
nere florentinos non potuit: quominus al
bos non sine magna cede ab vrbe sua pelle
rent. Albi enim gibellini tum appellati sunt
Sed pontifex hierosolomytanaz expeditio
nem iampridẽ meditatus: apameensem epi
scopum ad Philippum regem francoz mit
tit: qui hominem ad eam rem cohortaretur:
Is itaq; eo profectus: cuz nil precibo impe
traret: minas quidez addidit. Hãc itaq; ob
rem iratus Philippus: hominem subito in

carcerem conijcit. Quod vbi Bonifaci⁹ re
sciuit: eo statim misit narbonensem archi:
dyaconum: virũ certe insignẽ: q pontificis
noie philippo mãdaret: vt missuz facẽt ẽpm
apameensez. Id si nõ ipetraret: diceret au
dietibꝫ omnibꝫ regnũ Frãcie ad ecclíam re
uolui: ob cõtumaciã Philippi: et violatum
ius gẽtiũ Adderetqꝫ anathema: et oẽs frã
cos a iuramẽto regio absolueret. Fecit oia
q̃ diligẽtissime archidyacon⁹: ac regẽ cõpu
lit ẽpm apameensez dimittere. Rex aũt ali
qua ex pte iniurias sibi a pontifice illatas
vlturus: edictuz ꝓposuit: ne quisq̃ e regno
suo Romã ꝓficisceret: aut eo pecunias mit
teret. Secũdo vo post iubileũ anno: Caro
lus Valesius ad Carolum secũdũ cõsobri:
nũ suũ se cõtulit: cui⁹ aduentu motus Fede
ricus Arago: pacem bis cõditõibꝫ petijt et
impetrauit: vt redditis q̃ in ytalia cepezat:
ei Siciliam quoad viueret: retinere licez
Verũ abeunte ex Hetruria Carolo Vale:
sio: albi Florentia pulsi: foz Liuij popula
riter cõmigrarũt: quoz de numero habit⁹
ẽ Dantes Aldegeri⁹ vir doctissimus: z sua
vernacula lingua poeta insignis: q postea
redire in patriã ꝓsepe conatus est: sed fru:
stra adiuuãtibus etiã bononiensibꝫ: z La:
negrandi veronẽsium dño: quo cum postea
familiaritez aliquãdiu vixit. Sunt qui scri
bant Bonifacium hoc tempore Hermanij
cuiusdam corpus apud ferrariense iaz vi
ginti annis ꝓ sancto cultum exhumari mã
dasse ac comburi: habita de eius heresi q̃di
ligẽtissima inquisitõne. Hunc ego e fratri:
cellis fuisse crediderim: quoz secta tum ma
xime inualescebat. Interim vo Philippus
rex Francie. Bonifacij arrogantiã iniquo
animo ferẽs: habito apud Parisios eccle:
siasticorum et nobiliũ magno cõuentu: com
memoratisqꝫ iiurijs a Bonifacio acceptis
eiusqꝫ ambitõne et malis artibus ad occu
pandũ pontificatũ: quez iniuste tenere ad
sedem apostolicã tum (vt ipe dicebat) vacã
tem: futurũqꝫ cõciliũ appellauit. Qua qdez
re percitus Bonifaci⁹ habito generali cõci
lio eiusqꝫ regnũ Alberto imperatori subij:
cit: quẽ in initio pontificatus sui repulezat
Tum vo philippus supbiam bomis domi:
turus. Sarram colũnensem i portu Mas:
silie cognitũ: a piratis redemptũ: cũ Noga
retio gallo equite fidissimo Romam mittit
hac rõne (vt ipe palam dicebat) vt appella:
tionem suã publicarẽt. Verũ ei longe alia
mẽs fuit. Nã Sarra seruili habitu Latiũ
ingressus: collectis vndiqꝫ amicis. Noga:
retium cũ ducẽtis equitibꝫ gallis mercede
conductis: e militia Caroli Valesij Feren
tinum ꝓmittit: qui inde ei si opus esset auxi
lium ferret. Ipe vo Anagniam clam noctu
ingressus adiuuãtibꝫ gibellinis. q̃s Boni:
facius diu multũqꝫ vexauerat: pontificẽ nil
tale metuentẽ in domo paterna capit refra:
ctis valuis: captũqꝫ Romã pducit: vbi qui
to et trigesimo die post doloze animi ꝓfect⁹
perijt: pontificat⁹ sui anno octauo: mense
nono: die decimoseptimo: sepeliturqꝫ in ba
silica Petri: sepulcro a se antea extructo:
q̃ quidem adhuc extat in sacello a se con:
dito opere vermiculato. Idem quoqꝫ sugge
stum condidit cũ porticu apud basilicã la
teranensem: quo execrationes in cena domi
ni fiunt: quoqꝫ in loco et Philippum regez
Francie: et colũnẽses anathemate notauit
Mozitur autem hoc modo Bonifaci⁹: qui
imperatoribꝫ: regibꝫ: principibꝫ: nationibꝫ
populis: terzorem potiusq̃ religionẽ inijce
re conabatur: quiqꝫ dare regna et auferre:
pellere homies ac reducere ꝓ arbitrio ani
mi conabatur. Auzũ vndiqꝫ conquisitũ pl⁹
q̃ dici potest sitiens. Biscant itaqꝫ hui⁹ ex:
emplo principes omnes tam religiosi q̃ secu
lares preesse clero et populis: nõ superbe z
cõtumeliose: vt hic de quo loquimur: ꝗ san
cte et modeste: vt christus rex noster: eiusqꝫ
discipuli: ac veri imitatores: z malint a po
pulis amari q̃ timeri: vnde tyrannoz pni:
ties oriri merito solet. Sunt qui scribant
hũc quoqꝫ discordias inter ytalos aluisse:
maxime vo inter genuenses et venetos: po:
pulos quidem nauali prelio satis poten:
tes.

Benedictus. xj.

Enedictus. xj. natõne ytal⁹: pa
tria tarusinus. Nicolaus ãtea
vocatus: cardinalis hostiensis.
Rome kalendis nouembris pontifex crea
tur. Hic em̃ abineunte adolescentia ordinẽ
predicatorum ingressus: tantũ vtute et do
ctrina apud fratres suos valuit: vt eum per
omnes magistratus ad generalis dignita
ẽt prouexerint. Unde z pontifex creat⁹ ma
gnum breui tempore virtutis sue documen
tum prestitit. Ita em̃ vixit: vt post mortẽ in:
ter beatos merito cẽseat. Inito at põtifica
tu Nogaretiũ z Sarrã: omnesqꝫ anagninos
cũ bis i capiẽdo Bonifacio sentiẽtes: et ci
tatos antea ad iudiciũ: nec apparẽtes graui
ori anathemate notat. Cognita quo regis
Philippi causa: boiem Bonifacij censuris

ſtretitū abſoluit. In gratiā preterea recepit Iohannē et iacobum cardiales colūnenſes q̃s ingēti odio Bonifaci⁹ factiōis guelphe ſtudioſus pl⁹q̃ pontificē tecebat pſecutus fuerat. His q̃ bona reſtituit: a galero tam̄ rubeo q̃ a boi facō priuati fuerāt: ad breue tempus abſtinere ſunt iuſſi. Cōpoſitis aūt hoc modo in vrbe rebus: creatiſq̃ cardinalibus quibuſdam: quorum de numero Nicolaus pratenſis ordinis p̃dicatorum eſt habitus animum ſtatim ad ꝓponendā Italie pacem adiicit. Verum qa in Hetruria magis q̃ alibi ſeditōnib⁹ laborabat: eo Nicolaum ip̃m epiſcopum hoſtienſem cuz ſūma poteſtate mittit: qui et nouos magiſtratus Florentie conſtituit: in illiſq̃ edibus collocauit: quas nuper ad recipiēdos edificauerant: dominorum palatium nunc vocatur. Tum vo Nicolaus plura his ſibi licere arbitratus: de reducēdis exulib⁹ mentōnez facit: quod vbi ex animi ſententia non impetrauit: propoſito anathemate: Pratum ſe contulit. Mortuo deinde nō ita multo pt⁹ Bñdicto pontifice: tumultuātibus in Hetria omnib⁹: exules omnium ciuitatum in agrum bononienſem ꝓuenientes: primo ingredi Florentiā inſtituūt: atq̃ ita clam noctu apud portā: que Bononiam ducit. menia nondum perfecta ſuperingreſſi vſq̃ ad templum diue repate pauloante inchoatū peruenium. Verum dum predam cupide nimium querunt: et amicos conſulunt: qd maxime agendum cenſeant hoſtibus ſuis ſumendi animos: et capiendi arma tempus dant: a quibus non ſine multorum cede ꝓpere expellunt. Conducto deinde Roberto Calabrye duce: non ſolū ſua tueri: verū etiam aliena oppugnare auſi: Piſtorium obſidione cīgūt: adeo egregie ab his: qui p̃ſidio erant defenſum: vt eruptione facta: Robertum cum exercitu Pratuz vſq̃ repulerint. Bñdicti autez viri optimi ac ſcēriſſimi mēs fuerat pacata Italia: tartaros Syriam 7 Paleſtinam ingreſſos iuuare a qb⁹ lr̃is et nūcij ad tantā rem ꝓficiendā ꝓtinuo iuitabat. Mortu⁹ itaq̃ Peruſij (eo em̄ pfectus cū curia fuerat) pontificat⁹ ſui mēſe octauo die decimoſeptimo: rem deſtinatā omittit. Sepelitur aūt magna pompa: vt par fuit. in eccleſia fratrum p̃dicatorum: nonis Junij milleſimotricēteſimotercō. Fuiſſe aūt Benedictū virum optimū ac ſanctiſſimū declarant miracula a ſe poſt mortem edita: ſanatis egrotis: pulſiſq̃ demonib⁹ e corpib⁹ obſeſſorum. Vacauit tum ſedes a nonis iunij vſq̃ ad nonas Julij inſequentis anni: licet cardinales in ꝓclaue ob eam rem ꝓſtituti a peruſino populo impulſi pſepe ſint: minis interdum additis: vt pontificē deligerent.

A magistratu

Clemēs. v.

Clemēs gntus natōne vaſco: burdagalēſis eps Bertrādus Sotho antea vocat⁹: Peruſij a collegio cardinaliū abſens: pt⁹ longā ꝓtentōez pontifex tandē creat. Is aūt electōni ꝓſentiens: ex Burdagala Lugdunuz pfectus: eo cardinales oīs ad ſe vocat: q ſine mora pontifici obtemperarunt: atq̃ ita curia romana in Gallias trāſlata eſt: milleſimotricenteſimoqnto: vbi etiā ad ſeptuagītaquatuor ānos remāſit cū magno rp̃ianorum incōmodo: potiſſimū vo vrbis Rome: cuius tēpla magna ex parte ob ſolitudinem et ſituz corruere: abſentibus his: ad quos quidem ea reſtituere pertinebat. Coronationi autē pōtificis interfuere: 7 Philippus rex Francie: eiuſq̃ frater Carol⁹ nuper ex Italia reuerſus: Iohānes britanie dux: q ruina muri oppreſſus moritur cuz pleriſq̃ alijs: dum pompa coronatōis. vt fit: per vrbē ducitur Philippus quoq̃ rex ea ruina aliq̃ ex pte debilitatus ē. Pontifex autez in tanta trepidatione ex eq̃ deturbat⁹ ſolum carbunculum ex tiara amiſit: precij aureorum ſex milium: vt quidā ſcribūt. Peracto deinde ſolēni: ſedatiſq̃ reb⁹ omnib⁹ Clemens multos cardinales gallicos tū creat: ex ytalia nullū: lz iohāni 7 iacobo colūnenſib⁹ dignitatem cardinalat⁹ integraz reſtituerit. Tres preterea cardinales cū ſenatoria pfate Romam miſit: quorū auſpicijs vrbs ipſa atq̃ Italia gubernaret. At vo cum cerneret genuenſes et piſanos inter ſe grauiſſimo bello implicitos: interimq̃ Sardiniam a ſaracenis occupatam eſſe: Inſulā hac ꝓditōe Federico Sicilie regi conceſſit: vt primo q̃qz tempore eam pulſis inde hoſtibus recuperaret. Veneti autem cum Carolo ſecūdo contra imperatorem conſtantinopolitanuz fedus ineuntes: eo Raſſianum regem perpulere: milleſimotercētesimoſeptimo: vt orthodoxe fidi rōez a Romano pōtifice petierit. Verū cū poſtea veneti ac Carol⁹ refririſſent. Raſſiani ipſi malo exemplo ſniam mutant. Interim vo apō nouazīēſes noua hereſis a Bulcino 7 Margarita inuenta ē qua mares et femine ſimul habitantes in

omnem libidinē plabebanť. Fraticelli hi
sunt appellati: qs oppimere Clemēs cona-
tus: eo statim milites quosdā cū apostolico
legato misit: qui eos ī alpibꝫ positos ptim
inedia et frigore ptim armis oppressit. Bul
cinus aūt et Margarita viui capti mēbra-
tim lacerant: eorūq; ossa cōbusta dissipant.
Rescitū q; eodē fere tempe est: templarios
olim christi milites a nrīs ad saracenos de
secisse. Hāc ob rem interfecti illi sunt: q cō
phēdi putuere: eorūq; bona ptim Rhodijs
militibꝫ: q insulā pauloante occupauerāt:
ptim vo nouis religioībꝫ sunt attributa.
Iudos q; Philipp⁹ rex Frācie cū singlis ve
stimētis e, pnicia sua deiecit: direptis eorꝫ
bonis ob maleficia quedā ꝛ auariciā. Ve-
rū cū nō ita multopost Albertū imperato
rē Iobānes ex fratre nepos interfecisset:
omnes fere ciuitates cisalpine Gallie domi
nos sibi eos delegere: qs antea capitaneos
habuerāt. Capitaneos cm pfectos vrbium
vocāt: vt Verona scaligeros. Mantua pas
serinos. Patauium carrariēses. Estenses
aūt iam pridē dnatu. Ferrarie potiebanť:
sed tūc potissimū Mutinā in ptatem suam
redegere. Nec indignat⁹ est Carol⁹ secun-
dus neapolitanus rex Beatricē filiā Azo
ni. marchioni estensi ī vxorē tū collocare.
Verum Friscus eius filī⁹ nouercā sibi su-
perinductam cernēs: patrē in carcerē cōie-
ctum necat. Ferrariaq; potiť: impetrato a
venetis auxilio ad expugnādū Thedaldū
castellū (ita accole vocant) ponti impositū
Tum vo cardinalis cognomēto Pelagu-
ra: Bononiā a Clemēte missus venetis sb
anathematis pena imperāt. vt a re ferrari
ensi abstineant. Optabant quidem ferrari
enses ipi ditioni ecclesiastice subesse. Hāc
ob rem veneti maturandū rati: castellū die
noctu oppugnatū tandez capiūt: quo facto
Friscus ipe vindicte cupidus: dimidiam
Ferrarie partem incēdit: potissimū vo eorꝫ
domos: qui rebꝫ nouis studere videbāť. At
ciues tantam iniuriā nō diutius laturi: sū-
ptis armis Frisco domi natu eiecto: vnetis
sese dedunt: cum cernerent se ab his egre-
gie defendi posse: quare Pelaguza indigna
tus: crucesignatos in venetos et ferrariēses
vnde quaq; ppere ad se vocat. Clemens vo
cognita venetorꝫ cōtumacia et regnādi cu-
piditate: eis anathemate notatis sacra inē
dicit, p seruisq; direptis eorꝫ bonis vbicun
q; locorꝫ reperirēť haberi iussit. Quam ob
rem gens ipa mercature admodū dedita: ꝛ
in Anglia et in gallia maxima incommo-
da ppessa ē. Alios pterea cardinales in be
truriā bellis tumultuātē pontifex misit: q
Roberto Calabrie duci Florentinis ac Lu
censibꝫ reliquisq; pnincie populis mādā-
rent: vt oppugnare Pistorium desisterent.
Paruere tum omnes pter Florētinos ꝛ Lu
censes: quare his q; a sacris interdictū est.
Verū abeunte Roberto Auenionē salutā-
di pontificis causa. Pistoriēses diutino
bello fatigati deditionē tādē fecere. Capte
vrbis Florentini et Lucenses menia cuer-
tunt: fossas complent: agrū sibi diuidunt: a
sanguine tamē ciuiū temperatū ē. Solū vr
bis vtriq; populo pmune remanet. Quod
quidē florētini nō ita multopost cōtra fede-
ra inter se ꝛ Lucēses inita occuparūt: du-
cto circūquaq; muro: climatisq; fossis. Idē
pterea vt omnia circūquaq; tutiora habe-
rent. Vcianū gentis Vbaldine castellum in
agro Mugellano positum emptū pecunia
dirruunt: in planoq; haud longe Scarpa-
riam: vt paucis ante annis ī valle arni La
stelfrancū et sctm Iobānē cōdūt. Missus
tū qdē ī betruriā ī Neapolio cardīalis vrsi-
n⁹: q res ipas cōponeret: spret⁹ a florētinis
et Lucēsibꝫ eo ire pnpit: vt anathema ꝛ ī-
terdictū pblice pmuniret. Hāc ob rem Flo
rētini clerū ipm grauissimis exactōibꝫ diu
multūq; verazūt. Ysi pterea hac seuitia sūt
nam Cursiū Bonatū ciuē egregiū ꝛ de re-
pu. benemeritū interfecere: qz Vgurionis
Fagiolani filiā in vxorē duxerat: adeo nobi
litatē odio habebat. Verū cū postea Pela
gurā legatū in recupanda Ferraria castel-
loq; thedaldo a venetis occupato iuuissent
a pontifice in gratiā recipiūť mlesimoter
cētesimonono. Eodē vo anno Carolo secū-
do rege neapolitano mortuo filī⁹ Robert⁹
in regnum a pontifice missus: Bononiam
ad Pelagurā proficiscit: quez statim eccle
sie nomine tumultuanti Ferrarie prefecit.
His aūt neapolim iturus Begum Catela
num virū insignē cū cohorte equitū in presi
dio reliquit. Qui vbi cōtinere Ferrarien-
ses verbis et minis in officio nō possz: equi
tes ex arce in ciues dimisit: quorꝫ de nūero
multos certe trucidauit. Ad octo nāq; ꝛ vi
gniti ex optimatibꝫ Estensiū dominatū ap
petentes necauit. Eodē vo tempore Hein-
ricus Lucēburgēsis a Germais impator
electus: hac qdē lege a pōtifice pfirmať: vt
inter biennīū corona Rome habitur⁹, ytaliam ingrediať. Hoc aūt aio id egerat pō-
tifex: vt impatoris eductu motus ytalici
comprimerentur. Imperator itaq; omia se

facturũ pollicitus: oratores statim in Italiaz ad populos 7 pncipes mittit: maxime vo ad florẽtinos: q tum aretinos vexabant petitqz vt sibi 7 exercitui suo hospitiũ in vrbe parent: ac vexare aretinos desinant. Respondere tũ florentini tantũ quidem principem impudenter agere: q barbaros in Italiam ducere conaꝫ: quaz ipse imperij causa a barbaris tueri debẽt. Aretinis ꝑterea impatorẽ ipm nõ bñ ꝓsulere: quos scire: guelphos quidẽ ciues suos expulisse: exules eĩ ab impatore institui ꝓsueuisse 7 extores retineri. Ferunt tũ Bantez florentinos cecos appellasse: q imperatori tã insulse rndissent quo certe nil poterat esse magis a repub. sua alienũ: maxime aũt tanto pncipe cum tãto exercitu hostili aĩo aduentante. Aios siquidẽ eis dabant Roberti regis promissa: q in regnuz ꝓficiscens factõnis guelphe defensorẽ acerrimuz vbiqz se futurum pollicit⁹ erat. Impator autẽ ad taurinos alpes trãsgressus ĩ plana descendẽs: omẽs fere ciuitatũ pncipes honoris cã obuios habuit. Bue tũ ꝑrãt mediolani factões: q̃ruz altera turrianorꝫ: altera vicecomitũ habebatur Guelphis ꝑerat Guido Turrian⁹ ꝓpli capitane⁹: vt gẽtis vocabulo vtar: gibellinis vo Mafe⁹ vicecomes. Clerit⁹ aũt Guidone vicecomes henrici grãz ob factõez ꝓoccuparet: ꝓtracto exercitu in agro mediolanensi castra ponit visur⁹ (vt ipe dicebat) q nã vrbem se inuito ingrederenꝫ. Tum vo Mafeus nũcijs impatorem ipm prope Mediolanũ vocata ad vrbẽ (vt ipe dicebat) ipij romani domiciliũ. Henric⁹ itaqz copias vrbi admouẽs: magnos tum quidẽ tumultus ingresso iam Guidone ꝓcitauit: q̃s statim rebus hoc modo ꝓpositis repressit: vt Guido Clercellis potireꝫ: Mafeus vo equitum suorũz dux 7 ꝑfectus habereꝫ. Potitus Mediolano imperator oẽs fere ciuitates stati ĩ deditionem accepit: ꝑter alexandrinos. Coronã itaqz ferreã mediolani accipiẽs: quaz modo etiã v moze cape debuerat tãta ciues impẽsa vexauit: vt g̃uata onẽ plebs q̃ libertatẽ spabat arma sũpserit. Tũ vo germaĩ cũ ab vtraqz factiõe suos cedi viderẽt ex suburbijs vrbẽ ingressi factionum capita ad se vocãt. Galeatius autẽ Mafei vicecomitis filij⁹: relicto domi genitore: cũ magna clientũ manu ad impatorẽ ꝓficiscit: oñditqz turrianos tyrãnidẽ vrbis affectãtes tãtum tumult⁹ ꝓcitasse. Hãc ob rẽ germani cũ gibellina factõe ĩ vnũ ꝓueniẽtes: turrianos non nihil apv plateã scte marie noue resistentes ab vrbe pellũt: q Guidone suadẽte Clercellas populariẽ petũt. Ex hac aĩ factõe ad triginta inẽfecti referunt: q̃rũ de nũero q̃tuor turriani fuere. Mouẽs deinde in cremonẽses 7 cremonẽses henric⁹: q gibellinos ciecerãt guelphos ad suppliciũ vocat: ꝗ libera cremonẽsiũ deditio henricũ mitiorẽ reddidit. In cremẽses aliq̃ntulũ seuitũ ẽ: 7 eorũ menia fundit⁹ euersa sunt. Parmẽses autẽ timore ꝓcussi: q Siberto Lozrigia suadẽte rubeos in vrbez acceperãt: pulsis guelphis impatoris vicariuz recipiunt. Tutati sunt aliquãdiu se bririani: vex cũ acritez ab hẽrico oppugnazenꝫ noctu ad mõtana ꝓfugiẽtes: vacuã cultoribv vrbem reliq̃re. Ingressi itaqz germani vrbis menia confestim demoliũtur. His aũt vicinozũ calamitatibus perterriti mantuani: veronenses: vicentini patauini: tarusini: veneti: mãdata impatoris statim fecere. Placentini q̃ pulso Alberto scoto guelphoz duce: impatoris ꝑfectuz suscipiunt. Compositis itaqz hoc modo Lisalpine Gallie rebv impator: Amadeo Sabaudie comite pisanoz genuensiuz qz oratoribv subseq̃ntibv ꝑ placentinos iterz faciens Genuaz ꝓficiscit. Quo etiam non ita multopost applicuere et legati Roberti Neapolitani 7 Federici siculi regis: illi simulatam: isti verã amicitiã pre se ferentes. Nam Robertus rex Marescallũ suũ cum duobus milibus equitum in hetruriaz miserat: q florentinis 7 lucensibus: si opus videretur contra imperatorem auxilio essent Verũ henric⁹ Pisas classe velat⁹ premissis terrestribv copijs maximis incõmodis lucẽses afficit. Libuit hacten⁹ cõmemorare hec incõmoda ytalis illata: quorũ omis culpa a qbusdam in Clementem transfertur: qui Henricum impulerit cũ exercitu Italiã ingredi. Sũt tamẽ qui scribant id ex vtilitate ꝓuintie a Clemente factũ ob intestina mala: que quotidie cũ magna hominũ cede in vnaquaqz ciuitate: imo in quouis paruo etiã castello committebantur. Cedebantur ciues: necabantur senes: allidebanꝫ infantes: nec vllus crudelitatis mod⁹ inerat. vñ Clemẽti placuit: q̃ scriptũ apud Homerꝫ est: vnus sit pnceps ad quem omia referantur. Henricus autem Romam versus iter arripiens cũ qngentis equitibv Lodouicuz Sabaudiẽsem Amedei filiuz ꝑmittit: qui certe apud Stephanũ Colũnam non longe a lata ranẽsi palatio diuertẽs: magnum Vrsine factõni timorẽ iniecit. Heric⁹ tamẽ Viterbiũ ꝑmo inde Romam veniẽs: effu-

so obuiam honorato quoq; cū vrbana mul
titudine pbenigne suscipiē. Coronatus de
inde a tribus cardinalibus romanos oēs
in verba sua (vt mos est) iurare compulit.
Edito ingenti cōuiuio cui omēs ciuitatis
pceres (exceptis dūtaxat vrsinis) interfue
re. Ne tm in tanta celebritate quicq; tumul
tus ob concitatas hoim mentes oriret mi
lites suos in theatris thermis locisq; mu
nitis p statione collocauit: quibꝫ presidijs
adeo cōfisus: vt ausus sit etiā tributū insue
tū a populo exigere. Qua ex re omēs vtiusq;
factionis ciues ad vrsinos confugiūt: q
edes suas prope Tyberi et Hadriani pon
tem sitas validis presidijs cōmunierāt. Tū
vo iperator ira pcitus sagittarios nauales
a pisanis missos i vrbē cōtra romanos vo
cat: qs certe nil tle metuētes Johānes Ro
berti regis frater: q suas nauales copias
sub Tuentino collocauerat: facile in fugaz
vertit. et intromisso equitatu haud longe i
statiuis collocato: populo romano adiuuā
te impatorē ipm Tybur abire coegit. Bis
cessit et Johannes Roberti frater cardia
liū iussu: vrbemq; pacatā reliquit. Heinri
cus aē Perusio iter faciēs: cū Aretiū pue
nisset Robertū regem maiestatis reū facit
citatūq; nec apparentē regno priuauit: im
probante eā rem Clemente: q; i loco nequa
q; idoneo tantā rem nec ad se ptinentē pere
gisset. Pontificis em ppriū esse dicebat re
gnū Sicilie cis et vltra Farū dare z adime
re: mouens Aretio impator in florentinos
et lucenses cū Roberto sentientes copias
ducit. Verū cū vrbem oppugnare nō posset
occupato Bonitio eodemq; munito senen
sibus bellū indicit: q auare nimiū ac mali
gne cōmeatus ei submistrabāt. At vo cum
egrotare cepisset: ad Macereti balnea se cō
tulit: vñ mlto imbecillior q; antea ad Bō
cōuentū redijt. vbi post aliq; dies moritē nō
sine suspitōe dati a florentinis veneni: sub
ornato pollicitatōibꝫ et premijs monacho
quodā: qui ei eūkaristiā veneno illatā tede
rat: vt nōnulli scribūt. Pisani aūt mortuo
impatore florentinorꝫ potentiā veriti Vgu
cionem Fagiolanū ducē sibi ac tyrānū deli
gūt: qui paulopost ab eqtatu cuz Heinrico
militare solito adiutus: lucēses agris mul
ctatos i potestatē suā redegit. Clemēs vo
ad cetera mala que ytalia patiebatur: au
dito incendio basilice Constantiniane vehe
mēter indoluit: pecuniasq; clero ac populo
romano misit ad templū restitu ēdū: licz eo
anno tanta caritate et penuria rerū labora
tū i regno sit: vt vix ad cibū et potum satis
pecuniaz haberet. Que quidē mala et fre
quentes eclypses solis cometeq; portende
bant: et ipa pestis qua fere vbiq; tum labo
ratum est. Clemens autē cum animum ad
cōponendum ecclesie statum adiecisset: sa
cris ordinibꝫ ter habitis et plerosq; cardia
les viros optimos creauit: et tribus conci
lijs diuersis in locis varijsq; temporibꝫ ha
bitis. multa prudenter et mature egit. Nā
et Bulcini sectaz ecclesiasticos impugnan
tem: vt diri: perdomuit: et templarios su
stulit in maximos errores plapsos: christū
scilicet abnegantes eorumq; bona hierosо
limitanis militibꝫ addixit: et regi Francie
ad Pictauium quedam inhonesta petenti
quo minus id impetraret restitit: nam et
damnari Bonifacium et absolui Nogare
tium ac Sarram petebat. Primum certe
nunq; obtinuit: secundum postremo impe
trauit: pollicente Nogaretio se iturū peni
tentie gratia contra saracenos: quam ex
peditōem Clemēs ipe maxime quidē opta
bat: vt ex eius concilijs apparet. Preterea
vo et Celestinū quintū approbatis eiꝰ miza
culis in sanctos retulit sub nomine Petri
confessoris: z librum Clementinaz a se cō
positum in vienennēsi cōcilio edidit. Bein
ceps vo varijs egritudibꝫ afflictatus: nunc
em dysenteria: nunc stomachi ac laterū do
lore cruciabatur. octauo Pontificatus sui
anno: mense decimo: die quintodecimo mo
ritur. Vacat tum sedes annis duobꝫ: men
sibus tribꝫ. diebus. xvij. dum non satis int
cardinales constet: quez potissimū deligāt
Nec minor quidē discordia inter electores
imperij tū fuit mortuo Heinrico: cū alij Lo
douicū bauarie. alij Federicum austrie du
ces ponerent. quibꝫ inter se plio cōcurren
tibꝫ. superato Federico tanta supbia Lo
douicꝰ elatus ē: vt absq; auctoritate roma
ne sedis et imperatorē se appellauerit. z ita
vicecomitibꝫ i Cisalpina fauerit: vt Medi
olano potiti sint: quo ei facilius Romam
proficisci liceret ad coronam aureā: vt mos
est: accipiendā. Tum vo hetrusci omēs ac
maxime guelphi trepidare ceperūt: q cer
nebant Lodouicū imperatorem omnia im
perij iura adiuuātibꝫ vicecomitibꝫ et Vgu
cione Fagiolano pisanorꝫ et lucensiū tyrā
no breui repetituzū. Hac obrē z Guidonē
Petramalā epm aretinū ac dnm: z Phi
lippū tarētinū principē Roberti regis frēm
i ptes suas pollicitatōibꝫ z mūeribꝫ pelle
xere. Multū ei Philippus equitatu et di

sciplina rei militaris tum valebat.

Iohes. xxij.

Ohannes vigesimussecūdus: Iacobus Caturcēsis antea vocat⁹ epūs portuēsis: post longā vigitiriū cardinaliū altercatōem Lugduni pōtifex creat⁹ nonis septembris in eccl'a cathedrali coronaz pontificat⁹ accepit. Inde vō Auenionē cuz curia ꝓfectus octo cardinales in ieiunijs q̄tuor tporꝫ aduent⁹ dñi creauit: quorꝫ ꝛ nūero fuit Iacob caturcensis ei⁹ ex sorore nepos: ⁊ Iohānes caietani tituli scī Theodori dyaconus cardinalis e gente vrsina. Preterea vō in scōs ꝓfessores retulit Lodouicū epm tolosanū quōdā Karoli regis Sicilie filiū. Sūt tñ q̄ B Bonifacio octauo ascribāt: vt antea dixi. Abdicare aūt se epatu ⁊ sacerdotō ꝓpulit vgonē caturcēsez epm puatū oib pontificalib insignib anulo: mit: cappa: pileo: camisiaqꝫ romana. Priuatū aūt degradatumqꝫ (vt istorꝫ vocabl'o vtar) ac curie scl'ari ēditū oibus cruciatib coactū eē vitā cuz morte cōmutare q̄ in pōtificē ꝓiurasset. Eccl'iaz vō tolosanā: quā vnice dilexit ad archiepatuz trāstulit: cui⁹ qdē castella ser ī ciuitates exerit: vt hr̄et archiep̄s tolosan⁹ qb cū dignitate p̄esset. Dyoceses q̄z archiepatui Narbonēsi ascripsit: limosaz ⁊ abbatiā scī Pōtij. Adeo p̄terea reb nouis pōtifex ipe studuit: vt ⁊ simplices epatus bifariaz diuiserit ac diuisos in vnū redegerit: ⁊ abbatias in epat⁹: ⁊ epat⁹ in abbatias vicissim transtulerit: ac ꝓstituta pri⁹ī aliā forāz trāstulit hac tñ g̃titudīe vsus ē: q̄ clemētinaꝫ editōnē ꝓfirmauit: mādauitqꝫ doctoribꝫ oibꝫ publicorꝫ gymnasiorꝫ: vt libꝫ ipm publice legerēt. Ordinē aī gratidimōtensez q̄rundaz improborꝫ factionib labefactatū ī meliorē formā redegit: amputatis his q̄ ordini obessent: additisqꝫ institutōib gbusdā: quib tāta religio ꝓstaret. Cū vō Cesar augustanaz eccl'iaz admodū diligeret eā ī metropolitanam erexit: qnqꝫ cathedralib eccl'ijs ex vndecim q̄ tarraconē si subsūt huic assig̃tis Instituit ⁊ nouū ordinē militū: qui militare sub xp̄o dicerent in lusitania (q̄ Portugalia dicit) q̄ saracenis resisterēt: beticā et aphricā incolētib. Betica apud antiq̄s ea ps hispaie dicebat: q̄ ad mare mediterraneum vergit nr̄is tpib grate nomē optinens a cocco: vt arbitror. q̄ ea ps hispanie marime abūdat. Coccū aūt nūc granā vocāt: vñ lane inficiūtur. Hui⁹ aūt ordinis: quē diximus a pōtifice ꝓstitutū. caput ī marino syluēsis dyocesis oppido repositū ē: militibusqꝫ oia bona templariorꝫ ānuente rege Portugalie ꝓcessa sunt: q̄ liberius militie xpi vacarēt. Cui⁹ censor ⁊ moderator ē abbas alcobasiani monasterij cisterciensis ordinis vlyxibonēsis dyocesis: q ⁊ ꝓscribendi ⁊ exauctorādi militez facultates hz. Deinceps vō duos Thomas in scōs retulit: thomāsez ep̄m herfordēsez virū nobilē genē: ꝓbatū moribꝫ: doctrīa insignē: miraculis clarū et thomā Aquinatem ordinis scī dominici doctorē p̄cellentez: ꝛ cui⁹ vita et scriptis multa supius ānotauim⁹. Creatis deinde septem cardinalibus sed'a ordinatōne: millesimotercētesimouigesimosecundo statim edictum ꝓposuit: quo eos declarauit ptinaces ⁊ hereticos: q̄ affirmarēt xp̄m eiusqꝫ discipulos nihil priuati vel habuisse: qd certe nō multū cū sac̄ scripk̄a ꝓuenit: q̄ multis in locis testatur xp̄m eiusqꝫ discipulos ac veros imitatores nil proprij habuisse: vt illud euangelij: q̄ nō vendiderit oia: que habet: ⁊ pauperib dederit nō potest esse dign⁹ me⁹ discipulus. Preterea vō hereticum putauit eē: siquis affirmaret ip̄is discipulis vendi: donandi: testandi acqrendi suopte īgenio ius non competere: q̄ ad religionem euntes in alterius arbitriū transeant: vnō fit vt domini mancipia non libi: sed domio acquirāt: vel acquisita prius ex arbitrio et mandato eius pauperibus distribuāt. Harum autem institutionum litteras apostolicas ad Gymnasia publica transmisit: ne amplius scolastici ea ꝛ re disputare auderent. Damnauit preterea glosulam quandam fratris petri ordinis minorū: q̄ ꝓuentū quēdā tercij ordinis ad imitādā xp̄i paupt̄atē animauerat: quorꝫ ꝛ nūero ml'ti dānati et exusti fuere. Habita p̄terea ꝓstituti one: vt eorꝫ vocabulo vtar. decem cardinales creauit: inter q̄s Iobis columne et fris Mathei e gēte vrsina ordis p̄dicatorꝫ ratō est habita. Duz hec a pōtifice agerētur: flo tinus exercit⁹ ingēti clade nō lōge a monte Latino ab vgucione fagiolano supatus ē. Vex lucēses nō diuti⁹ tyrānidē vgucionis laturi capta occasione. Nerīū et⁹ filiū vrbe eijciūt: dū Castruciū viruz domi nobilem ⁊ manu p̄mptum: quē in carcerē cōiecerat obpdā ex hostib captā ad suppliciū duc̄. Pulsus itaqꝫ luca Neri⁹ p̄rez in lucēses ꝓcitat: cui qdez ex vrbe ī hostē p̄deūti pisani statim clausere portas. Is aūt cū filio ad malaspi

nas cõfugiens temptato sepiꝰ ac frustra ad
tyrãnidẽ reditu: tãdẽ ĩ flãminiã solũ pater-
num pontifice iubente redijt. Atq; ita La-
strucius ab extrema calamitate ad summã
felicitatẽ pducit̃: e carcere eĩ ad dñatũ ciui
tatis lucẽsis traductꝰ ẽ. At vo pontifex ĩtel
ligẽs 7 estẽses pulso psidio ecclĩastico oĩo
Ferraria: et vicecoĩtes adiuuãte Lodouico
bauaro Mediolano potitos esse. Omissis
(vt ipe dicebat) ad tẽpꝰ estensibꝫ vicecomi-
tes interdictis notauit: magis ĩ Lodouicũ
q̃ titulos ĩperij sibi vsurpabat: q̃ ĩ vicecomi
tes iuectꝰ. Eodẽ q̃ tpe gibellini genuẽses a
cõciuibꝫ suis guelphis pulsi adiuuãte Ro-
berto rege: cuiꝰ prati ciuitatem cõmiserant
Sauonam populariter migrauere. Nos
postea etiã extores bello insequẽs Rober-
tus: dũ in gallias traijcit vna cũ sauonensi
bus in pratẽ suã redactis: aliq̃diu male ha
buit. Põtifex ãt intelligẽs discessu Rober-
ti guelphos vbiq; oppimi. Carolũ Valesij
comitẽ Francie regis Philippi filiũ in yta
liam mittit: qui guelphis psidio esset: 7 bis
potissimũ qui apud Vercellas cum turria-
nis erant vrbis ditione potitis. Verũ sup-
ueniente Lodouici impatoris iussu Galea
tio vicecomite ante aduentũ Caroli turria
ani Vercellis pellunt̃: eaq; vrbs in potesta
tem vicecomitum redigit̃. Potitur et La-
strucius nõ ita mltopost Pistorio: vt Gui
do Petramala pauloante Typherno: flo-
rentinis aduersantibus. Sed Lastrucius
Galeatij vicecomitis auxilio fretus: nam
Accium filium cum mille et quingentis mi
litibus ei auxilio miserat: florentinos ma-
gna clade superatos ad menia vsq; perse-
quitur. Tum vo pontifex videns in Baua
ro turbandi oñia principium inesse: ei sa-
cra interdicit more solenni: vt fieri consue-
uit. Guidonẽq; Petramalã post occupatũ
Typhernũ sacẽdotio exauctorauit. Corto-
nã q̃ a dyocesi aretina separatã ĩ ciuitatez
erexit: creato Jobãne viterbiẽsi cortonien-
siũ epo. Interĩ aũt Nicolaus estẽsis Ferra
rie dñs Argẽtam rauẽnatis ecclĩe oppidu
vi occupat: adiuuãte Passarino Bonacos-
sio vrbis Mãtue tyrãno q sororẽ Nicolai
pauloante ĩ vxorẽ duxerat. Hi etiã iunctis
simul copijs bononiẽses aggredi sunt ausi
ß a Beltrãdo ecclĩe copiaꝝ duce supati cũ
magno icõmodo abiere: nõ ita mltopost a
põtifice anathemate notati. Ferrarie prete
rea iterdictũ sacris donec Argẽta redderet̃
Lastrucioꝰ vo adeo florẽtinos tũ vexabat ca
pto oppido signa: vñ freq̃ntes icursiones in
eos faciebat: vt desperatõe rex adducti La
rolum Roberti filiũ in dominũ vocaurint
Tum vo Jobannes pontifex Joha nnem
vrsinum in ytaliam propere mittit: q florẽ-
tinos et guelphos omnes in Bauarũ con-
firmaret: iam alpes cum magnis exercitibꝫ
transeuntem. His aũt Romã iter facturus
primo Mediolanum proficiscitur gibelli,
norum precibus motus. Verum cum acce-
pta ferrea corona pecunijs idigeret: atz eas
a ppl'o exigere quẽ Galeatius tuebat̃ omni
bus vicecomitibꝫ in carcerẽ cõiectis: quatu
or 7 viginti ciues deligit: qui rempu. admi-
nistrarent addito pfecto: quẽ ex gẽte sua vr
bi prefecit. Bauarus tamen postea Lastru
cij precibus motus vicecomites oñes inco-
lumes dimisit: dũ Luce essent: vbi impator
a lucensibꝫ magna cum benignitate susce-
ptus est. Inde vo abiens comitãte cũ mille
et quingẽtis equitibꝫ Lastrucio Romã p-
uenit: vbi apud edes laterani iussu cleri po
pulicq romani a Stephano colũna corona
tur. Preerãt tũ vrbi duo ex nobilitate rõna
q̃s romani impatoris vicarios appellabãt.
Tũ vo cũ Nicolaꝰ comes alẽ collega abeẽt
Stephano ea sors obtigit. Coronatꝰ ĩpator
Petrum Corbariensem ordinis minorum:
ex Reatino agro oriundum pontificem sta
tim creat: Jobannis. xxij. emulum futurũ:
hominem quidem humili loco natum: sed
doctum: et ad res agendas aptissimũ. Ha
buit hic primo vxorem qua renuente ac re-
clamãte religionẽ 7 habitũ sancti Frãcisci
suscepit. Creatus itaq; Pseudo põtifex: ac
Nicolaus quintus appellatus: ab impato-
re et his q tũ cum eo aderant: vt verꝰ Chri-
sti vicarius consalutat̃. Creauit is q̃ cardi
nales et epos homĩes suipiꝰ cõsimiles. In
terea vo cum equites galli in presidio florẽ
tinoꝝ relicti noctu isidijs Pistorium occu-
passent: Lastrucium Roma abire cõfestim
cogunt: qui prio iũctis cũ vicecomitibꝫ co-
pijs Pisas Lucãq; puenit. Inde vo in Pi
storiũ mouẽs ciuitatẽ diu obsessaz fame ad
deditõem tandẽ cõpulit. Subsequẽs autez
Lastrucium cũ exercitu Bauarꝰ. Viterbij
antipapã reliquit florentiã oppugnaturus
quã fortasse occupassz: ni Lastrucio graui
morbo ex imẽsis laboribꝫ cõtracto mori pti
gisset. Bauarꝰ tũ tãti accepti bñficij imme
mor: eius filios Pisis ac Luca expulit: dũ
ĩ ciuitatibꝫ psidia disponerẽt: vrbibꝫq; ipe
potitꝰ ẽ. Mortuo q̃ eodẽ tpe Galeatio vice
comite eiꝰ filij ad Bauarũ cõfugiũt: hoiez
rogantes: vt accepta grãdi pecunia quã ipi

pollicebanť se in patriam remittat. Tum ille pecunie admodũ cupidus. Acciũ in patriã remittens. Marcũ frẽm tandiu obsidem apud se tetinuit: q̃diu ei pecunie redderentur. Verum Bauarus relicto pisis antipapa Marcoq; vicecomite. Mediolanũ pfectus: ĩ Germaniã iturus nequaq̃ ab Accio in vrbem recipiť paternaq; iniuriaq; memore. Germani aũt milites q in hetruria. Marcũ vice comitẽ obsidem retinebãt cognita bonis virtute in eiꝰ verba iurauere: ex captiuo ducem creãtes: q stati tedentib arcem castrucianis militib Luca potitus est. Verum nõ ita multopost absente Marco germani milites mutata sentẽtia Lucã vrbẽ cuidã genuẽsi ex gẽte spinola: q multũ classe valebat vendidere. Abeũte pterea in Germaniã Bauaro re omi ifecta ad iperiũ spectãte. Bonifaciꝰ Pisanus comes rem gratã Johãni põtifici facturꝰ Antipapam Auenionẽ pducit: vbi ĩ carcerem piectus vitam cũ morte pmutauit. Tũ vo põtifex duab maximis curis liberatus: q Antipapã e medio sustulerat: qq bauarꝰ in germaniã relicta ytalia abierat: instãte Francie rege expeditõem in saracenos promulgat ipositis decimis: q̃ Philippo ipi ad expeditõz ituro darenť. Leperãt tũ Lucaz florẽtini. vñ a militib boemicis stati expellunť. q̃s antea brixiani cõtra bergmates in ytaliã accersierãt: quorũq; auxilio fretus põtificis legatus. Parmam Rhegiũ Mutinãq; ceperat. His ať inita cũ Johãne rege Boemie amicicia omẽz rõem factionũ ytalicaq; repẽte cõmutauit. Nã qb pontifex et Boemie rex amici ac socij erãt: illis Robertus ac florẽtini repẽte aduersabanť nullo guelphoq; aut gibellinoq; discrimine habito. Mastinꝰ eñ Scala Verone. Philipinꝰ Gõzaga Mãtue: carrariẽses patauij: estenses Ferrarie dñi amicitiã et societatẽ cũ Roberto ineunt cuiꝰ etiam auxilio florentini adiuti Pistoriũ capiũt: dedẽtib tñ vrbem qbusdã ciuib nemineq; aduersãte. Interea vo marchiones estẽses ñ prius ab interdicto ecclesiastico absoluti sunt: q̃ ferrariensiũ pcib fatigati argentã a se occupatã ecclesie Rauẽnati reddidere. Hi tñ auxilio scaligeroq; freti castellũ sancti Felicis agri mutinẽsis obsidere icipiũt. Veruz Carolo Boemie regis filio: Manfredoq; cognomẽto pio carpi dño q societatẽ simul inierãt estenses fundũtur fugãťq; ex eoq; militib ad octingẽtos cecidisse ea pugna cõstat: multosq; ex nobilitate captos: maxime vo Nicolaũ Estensem Rainaldi marchionis fratrẽ. Hac aũt oportunitate motus legatus bononiensis: cõparato satis iusto exercitu: cui et Galeotus Malatesta ariminẽsis: ⁊ Franciscus Ordelaphus forliuiensis: et Ricardus Mãfredus fauentinus. et Hostasius Polentanꝰ Rauẽnas pfuere. Ferrariã obsidet. Nã bi omẽs suaq; ciuitatũ dñatũ pauloante occupauerãt cuz prius earũdẽ capitanei haberẽť. Oppugnabať tũ acriter Ferraria capto scti Antonij suburbio: cũ auxiliares copie a Philippino Gonzaga: a Mastino Scala: ab Albertino carrariẽsi misse animũ ad erumpẽdum ferrariẽsib dedidere: q et hostes fundũt: et omẽs fere duces capiũt Captus ať Romãdiole comes cũ Nicolao Estensi cõmutať: reliqui deinceps incolumes ad suos remittť: hac cõditione tñ: ne arma amplꝰ ꝯtra estenses capiãt. Elatꝰ vo tãta victoria Rainaldus Estensis ĩ agrũ bononiensem mouens longe omia populatꝰ a cspienda vrbe paululũ affuit. Venturũ qdẽ ĩ auxiliũ legati regẽ Boemie bononiẽses sperabãt: et iã esse ĩ itinere dicebať: cũ subito ei nũciatum et Mastinũ Scalã Brixiã ac Bergomũ ĩ deditõem accepisse: et Acciũ vicecomitem Papiam ĩgressum arcẽ oppugnare. Hanc ob rem ab instituto itinere discedẽs relicto Parme filio: cũ aliquot cohortib Papiã ipe pfectus: cum superare munitões vicecomitis nõ posset vastato mediolanensium agro: Parmam deinceps re infecta redijt: vbi quoq; intellexit Americũ Castrucij filium Lucam amicoq; opera recepisse. Oppugnabatur tamẽ arx quam etiã rex accepta grandi pecunia lucensib et americo religt breui in germaniã iturus ytalicas factiones pertesus. Nam vicecomites capta iaz arce papiẽsi longe et late vires suas diffundebant Mutine itaq; et Rhegij imposito germanorũ presidio: cõmendataq; Parma Marsilio et Petro rubeo in Germaniam abijt: celerẽ reditũ cũ maioribꝰ copijs pollicitus. Abeũte aũt rege bononiẽses ipi adiuuãtib florẽtinis. et Marchione Estensi pulso legato ĩ libertatẽ se vendicãt: ceso tũ ĩ vrbe tũ ĩ agris ecclĩastico psidio. Hac ob rem legatꝰ oi ope destitutꝰ. Auenionẽ pficiscit ano dñi millesimotercẽtesimoqrto et trigesimo: q̃ tpe eodẽ ĩ loco Johãnes pontifex morit etatis sue ano nonagesimo: põtificatꝰ vo decimonono mẽse q̃rto: relicta in thesauris tãta vi auri quãtã nullꝰ añ se põtifex. Sepelit ať ĩ ecclĩa cathedrali cũ ma-

gna funeris pompa'. Sunt qui scribāt Petrum Murroneū: quondā pōtificē a Johāne in sāctos relatum: Gentilemq; Fulginatem et Bynū florentinū medicos insignes magnis premijs et honoribū tum ab eo affectos. Amator enim doctorū virorū est habitus.

Benedictus. xij.

Enedictus duodecimus: patria tolosanus ordīs cisterciēsis: Jacobus antea vocatus: scīe Priscē p̄sbiter cardinalis sextodecīo die post Johānis mortē: Auenione pōtifex creatus statim cēsuras i bauarū a Johāne factas: vt i vsurpatorē impij cōfirmauit. Hac aūt rōe vacāte impio ad arma omia respiciebāt: cū vnus quisq; quātūuis puus dñs rape ex alieno conaret. Scaligeri em nō cōtenti Verone: Brixie: Bergomi dñatu: Parmā adimere rubeis conabāt: Gonzaga Rhegiū: Estensis Mutinā: florētini Lucā appetebāt. Verū cū scaligeri potiri Parma nequirēt acriter q in p̄sidio erāt vrbē defendētibū: maxime vō germanis militibū: q scaligero infensi habebāt: i vicētinos exercitū mouēt: vñ re infecta abeūte cum germanos milites abijsse Parma intellexissent: eo pfecti vrbe statim potiūt rubeis ipis eam dedētibū. Nicolaus Estensis Beatrice Guidonis Gonziaci filia in vxore accepta soceri copijs adiutus Mutinā capit Philippinus item Gonzaga ciuibū ipis vltro dedētibū Rhegiū lepidi in p̄ratē suā stati recepit. Tū vō crescēte Mastini Scale potētia q et parmā 7 Lucam et tauiū dedēte Ubertino Carraria i p̄ratem suā redegerat. Ad tātū dñatū extinguēdus oēs fere ytalie ppli 7 principes simul piura rūt: maxie aūt veneti: et Luchinus vicecomes q Accio paulo ante mortuo i dñatu successerat. Linxerūt Veronā obsidione veneti Gonzaga Estēsisq; dū Luchinus alio exercitu Brixiā et Bergomū i suā p̄ratē redigit. At cū veneti timerēt ne dū potētiā vnius extinguere parāt alterius augerēt. Pacez hac cōditōe cum Mastino Scaligero ineūt: vt omisso patauio carrariēsibū: dimissaq; Brixia 7 Bergomo vicecomiti: quas vrbes nuper occupauerat: ipe Veronā Vicētiā Parmā Lucāq; retinēt. Displicuit vehementer hec par florētinis socijs 7 aīcis q potiri Luca admodū cupiebāt: ß reiecta i aliud tēpus q̄rela tū qdē reticuē. Pōtifex aūt misso i ytaliā legato: senatui ppl'oq; romāo psuasit: vt senatoriā dignitatē: q̄diu regio noie gesserāt suis tādē 7 eccie auspicijs administrarēt. Hāc ob rē 7 Stephāo Colūne senatoria dignitas i qnquēniū progata ē: 7 college ānui ei dati sūt Vex cū pōtifex Stephanū ad se Auenionē vocasset: Ursus Anguillarie comes Stephani collega Frāciscū Petrarchā virū eloquētissimū: maxie autem vernacula lingua rhtimisq; vulgaribū corona poetica in capitolio donauit astante populo omniq; rōna nobilitate: ano salutis millesimo tercētisimo trigesimooctauo. At Pontifex verit' ne vacāte impio ytalia ab aliq; extero hoste iuaderet: Luchinū vicecomitē Johānemq; eius frēm archiepm mediolanēsem Mediolani aliarū vrbiū: q̄s possidebant vicarios instituit. Eandem quoq; p̄ratem Mastino Scale Verone et Vicētie: Philippino Gonzage Mātue 7 Rhegij: Albertino Carrarie Patauij: Obicioni Estensi Ferrarie Mutine Argēte suo iure (vt ipse dicebat) tribuit: q vacāte ipio oīs eius p̄tas i pōtificē recidat Jhesu christi supni regis vnicū i terris vicariū. Obicioni tñ Estēsi ß vectigal ipōsuit: vt q̄tānis decē milia nummū auri ecclie romane psoluēt. Semel aūt toto sui pōtificatus tpe sex p̄sbiteros cardiales creauit: viros egregios nō de sua stirpe (vt nūc fit) ß vndequaq; ad tātā dignitatē vocatos nō iprobo tñ eos q ob cognatōz 7 affinitatē ad sūmos dignitatis ḡd' erigūt: si tāta cōditōe digni sūt. Tāte pterea cōstātie fuit: vt dimoueri a recto vel vi vel pcario vl' pollicitatōibū nūq; potuerit. Bonos em diligebat: 7 vicissim malos ac sceleratos apte odio habebat. Cōponere item pacem inter Philippū Frācie et eduardū Anglie regem sepe temptauit p legatos ac frustra: qui maximis cladibū q̄sepissime inter se concertarunt. Nam Eduardi classis supra scluſas nō longe a portu Flādrie tanta vi cū gallis dimicauit et vicit: vt ad trigintatria milia gallorū vna puga interfecta referant. Pōtifex aūt rem sepius temptatā omittēs edes pōtificias cum turribū et pometis inchoauit ac pfecit: suoq; iussu impensaq; basilice sācti Petri tectum restituit: quemadmodum epigrāma ad eius statuam in eadem basilica positam indicat. Adoritur aūt pontificatus sui ano septimo: mense tercio: die decimoseptimo. Adultam vim auri nō cognatis suis affinibus: sed ecclesie reliquit Zotum pictorem illa etate egregiū ad pingendas martirū historias i ediū a se structas cōducere i aimo habuit. In morte aū optimi pontificis et doctissimi oēs fere collacrimarūt: idq; in pompa funeris q aderāt flentibus et gemitu pre se tulere.

Clemens.vj.

Clemens sextus patria lemonicē sis. Petrus antea vocat⁹: prīo monach⁹. deinde archiep̄s rhomagēsis: postremo pōtifex Auenione creatus est. Fuit aūt vir multe doctrine cōpositeq; eloquētie: liberalis in oīes comis et phumanus. Electus itaq; nonis maij: millesimotercētesimoq̄dragesimosecūdo: coronatur. xiiij. kal'. Junij. Sequētib⁹ ꝑo ieiunijs pōtificat⁹ sui āno primo: octo presbiteros cardiales creat: dyaconos duos. scilz frēm suū monachū tutellēsis ꝓfessionis: et Gulielmū ex sorore nepotē. Ex his ꝑterea q̄s p̄ biteros creauit vn⁹ ei affinitate cōiūctus fuit. Sequēti aī āno duos itē creauit. q̄z alter erat ex altera sorore nepos. Petētib⁹ siqdē romaīs. vt quēadmodū Bonifacius octau⁹ oli ꝓcesserat: vt cētesimo q̄ anno (qd̄ seculū antiq appellabāt: vnde ludi seculares noiati sūt) plenā pcōz oīm remissionē visitātib⁹ limīa apl'oz Petri ⁊ Pauli: quīquagesimo q̄ āno id facere libēter annuit: cū dicerēt etatē hoīm iubileū illū cētū annoz attigere nō posse. Clez cū intellige ret totā ytaliā i tumultu esse: solos Luchinū et iohannē vicecomites vicarios Insubrie ꝓfirmauit: de reliqs ytalie p̄cipibus nll'a mētōe habita. Existiabat ei solos vicecomites Bauaro resistere posse i ytaliā (vt ipe p̄dicabat) descensuro: q vicissim. vt par pari pōtifici reddet i ditōne eccl'iastica mlt'os vicarios iperiali auctozitate ꝓfirmauit Nā Johānē de vicourbis p̄fectū Viterbij. Galeotū Malatestā ⁊ frēs Arimini: Pensauri Fani. Antoniū Feletrariū. Urbini. Nolphū et Gallasiū frēs Callij. Alegretū Clauellū Fabriani Bulgarutiū Mateliace. Ismedutiū scti Seuerini. Gētilē Clarzaneū Camerini. Michaelē mōtis Miloīs. Pongoniū Ligoli: Nicolaū Boscaretum Esij: Guidonē Polētēsem: Rauēne: Frāciscū ⁊ Synebaldū Foroliuij ⁊ Cesenne. Johānē Mafredū Fauētie dnos ꝓfirmauit: licet aī qdā ex his loca ipa ꝑtī vi: ꝓtim beniuolētia ciuiū adepti fuerāt. vt in benedicto dixim⁹. Interī ꝑo Frescobaldi Florētini ciues admodū potētes a ciuib⁹ suis pulsi pisanos ad arma concitant iniq qdē tpe. Florētini em̄ Parmā a scaligeris empturi tū erāt: et ob eā rem filios obsides iā Ferrariam miserāt: qngēta milia nūmū auri polliciti. Seqster em̄ ad ea rem cōficiendā ferrariensis ab vtroq electus ē. Clerū cū florentini alia sup̄ aliā clade: tū a pisanis: tuz ab eoz socijs afflictati essent omittere tantam emptōem coacti sunt: ferre tn̄ auxiliū lucēsib⁹ a pisanis obsessis nō omisere adiuuantib⁹ et socijs: copiaz duce Malatesta arimīnensi cognomento vngaro: qui pisanos a ceruicib⁹ lucensiū armis quidē repulit. Tum ꝑo Robertus florētinoz amic⁹ socioz calamitatib⁹ ꝓmotus. Gualterium quendā gallū Athenaz ducez appellatuz: cū puo equitatu in Hetruriā misit: q artib⁹ exqsitissimis deiecto Malatesta vt ipe rito belli duce: ita gratiā florentini populi occupatus est: vt breui et copijs eoz et vrbi p̄ficerēt: deiectis et extinctis oīb⁹ magistratib⁹. Hui⁹ q̄ fortunā iuuere aretini: q hoī sese statim dedidē. At cū Acci⁹ corrigēsis Parmā Urbem quā ipe tueri nō poterat. Obicioni Estensi dedisset philippin⁹ Bonzaga bello ab ipo Obicione lacessitus: cōparato exercitu in agro rhegiensi hoiez inuadēs collatis signis tāto impetu fundit: vt fugiētem Ferraziā vsq̄ ꝓsecut⁹ sit. Tuz ꝑo Obicio desperatōe rerū mot⁹ Parmaz ipam quā retinere nō poterat Luchino vicecomiti tuendā tradidit: anno dñi millesimotercētisimoseragesimosexto. Cum autē florētini ferre Gualterij tyrānidem diutiu⁹ nō possent: necarēt q̄z q̄ttidie multi: in eum ob libertatē cōiurantes. Angelus Acciaiolus vrbis ep̄us ciues armatos in ep̄atum ꝓpere ad se vocat: patriā in libertatē vendicaturus. Quare tyrānus imparē se ciuib⁹ videns ep̄o ipo pacis sequestre adhibito icolumis cū militib⁹ et reb⁹ suis decimo tyrānidis sue mēse abijt. Clerū plebs ipa ingrata vt sp nobiles ciuitatis: q̄z cōsilijs et armis libertatē cōsecuta erat exules facit diuereptis eoz bonis edibusq̄ euersis. Et neqd desset ad pturbādā totā ytaliā. i regno q̄z Neapolitāo magne discordie exorte sūt Rex em̄ Robertus sine stirpe virili moriēs Johannā filiā Andree nepotis sui Carolī regis Ungarie filio vxorē dedit. Neapolim em̄ illis dieb⁹ adolescēs venerat. Clez Johanna hominē socordem perosa: eum i vrbe aduersa p̄ insidias interimit. alteriq̄z fratueli nubit Lodouico olim tarentini p̄cipis filio. quem Roberti q̄ fratrem fuisse cōstat. Tū ꝑo Lodouicus rex vngarie p̄mi mariti frater tātū scelus vltur⁹. cū paratissimo exercitu in ytaliā veniens. p̄ō sul'monēses resistere ausos oppugnare adorit. Interim aūt Rome creandoz senatoz ex auctozitate apostolica cōmutata ratione.

Nicolaus rentij ciuis romanus publicus scriba: vir quidem erecti ad libertatem excelsiq animi occupato armis capitolio tantum sibi beniuolentie et auctoritatis apud omnes comparauit: vt facile quo vellet mentem populi Romani flecteret. Is autem quo magis animos hominuz commoueret hoc titulo vsus est Nicolaus seuerus: et Clemens libertatis pacis iusticieq tribunus: ac sacre romãe reipu. liberator illustris. Hec autem verborum pompam tantam de se et admirationem et opinionem concitauit: vt omnes italici nominis per legatos pacem amicitiamq ab eo petierint. Fuere et quedam externe prouincie: que ad romani imperij gloriã renascentẽ: vt ipe putabãt respicerent. Sed parũ inoleuit fucata gloria: nam dum parti ciuium consulit parti aduersatur: repente ex patrono tyrannus est habitus. Hanc ob rem septimo magistratus sui mense sponte sua ignaris omnibus mutata veste p obscuram noctem Roma abiens ad Carolum Iohannis filium in Bohemiã proficiscitur: quem Clemens pontifex ob multarum linguarum litterarũq peritiam in Bauari etiam contumeliam ab electoribus in cesarez designari paulo ante fecerat. Captus itaq tribunus a Carolo et auenionem missus: pontifici dono datur. Ludouicus autem Sulmone p9 longam oppugnationem potitus regnum deinceps facile occupat: abeuntibus in prouinciam narbonensem ob timorem Iohanna et adultero Lodouico: relicto ad regni custodiaz duce Byrachino Roberti regis nepote: quem Carolus prelio superatum z captum vltimo supplicio affecit. At vo cum fere in tota ytalia peste laboraretur carol9 relicto satis magno presidio: tercio mense i Ungariam reuertitur: eo maxime tempore: quo Iohannes archiepiscopus magni animi consiliq vir mortuo fratre Luchino vicariatum mediolanensem a pontifice suscepit. At Clemens retento in vinculis Nicolao cardinales quosdam Romaz misit: qui statum vrbis componerẽt: ad quos Franciscus Petrarcha perscribens eis persuadet: vt promiscue senatores ad tollendã seditionem ex plebe ipa creent: cum non satis constet in ipsa vrbe Roma: qui senatorij quiq plebe ordinis sint: q omnes fere peregrini sint et ignotis parẽtibz orti. Declarati itaq senatores sunt: Petr9 sarra colũnensis z Iohannes Vrsi filius. Quo quidem tempore pestis adeo triennio totã ytaliaz peruagata est: vt vix decimus quisq ex millesimo homine supfuerit. Nec id quidẽ mirum cum ob iubileum contagione hominum et multitudine vndiq Romam cõmigratum: squalore situ pedore omnia inficerentur. Venere aũt tum in potestatem florẽtinorum Collis oppidum et Geminianum. Venit et in potestatem archiepiscopi mediolanensis Bononia ciuibz ipis vltro dedẽtibus. Quare pontifex commotus misso in ytaliam legato florentinos et Mastinum Scalam in vicecomitem concitat. Sz mortuo Mastino archiepiscopus canem grandem Mastini filium omesq flãminine: hetrurie gibellinos in fed9 amicitiãq sui pelliciens: Bernaboue nepotem Bononiam misit: qui ciues in fide contineret. Interim vo florẽtini nemine vetante pistoriensis ac pratenses aggressi: eos tandem in potestatem suam armis redigunt. Verum postea ab archiepiscopo vexati duce copiarum Iohanne Vulegio vir tum quidem se menibz tutati sunt. Defecisse tum Anglare et Burgum sancti sepulcri ecclesie oppidum ad vicecomites constat. Pugnasse tum etiã legitur Genuẽses z venetos inẽ se bello nauali in q prio victi Genuẽses sũt: mox victoes pfecto classis Philippo Aluria z Chiũ ĩsulã de venetis cepere: z Euboiã (quã Necropõtũ vocãt) magnis cladibz vexarũt. Clemẽs aẽ geti ytalie tandẽ psult9 Lodouicuz Tarẽtinũ pricipẽ regẽ neapolitanũ decreuit pacẽ cũ vngaro istauzat. Vrbẽ Auenionẽsem a Iohãna regina emit: ei9 ei primo nũ hẽbaẽ. Persoluit pciũ pheudi pmutatione: tãtũdẽ ei z eo ampli9 ob regnũ neapolitanũ ecclie Romãe debebat. At vo dum Anglerian9 vicecomes Scarperiã ĩ Mugello obsidẽt: Senẽses. Aretini. Perusini suis rebz timẽtes nouã societatẽ cũ florentinis cõtra vicecomites ineũt. Sẽtire cũ vicecomitibz Pisani apte nõ poterãt ob Sãbacurtos failiã potẽtẽ florẽtinis amicã: q resistẽ vicecomiti neq̃tes. Carolũ ĩpatorẽ in ytaliã vocãt. Hãc ob rẽ mot9 põtifex verit9 q: ne ytalia ferro ac flãma vastareẽ: quẽadmodũ se facturũ ĩpator miabaẽ: z vicoitibz Bononiã hac lege pmittit: xij. milia nũmũ auri q̃tãnis ecclie psoluerẽt. z pacẽ inẽ vicecomites z florẽtios ppoit his pditõnibz: vt neutẽ istoz Pisanos: Lucẽses: Senẽses Perusinos veraẽt: vtq Burg9 scti sepulcri ecclesie obtẽpaẽt: libtatẽq Cortonẽsiũ vicecomites tuerẽẽ: pacẽ q̃: z fed9 ppone inẽ Philippũ regẽ Frãcie z Eduardũ ãglie ãnix9 ẽ ß frustra adeo erãt ad bellũ aĩmati in quo Eduardus victor cesis vigiti gallorum milibus Calesium vndecim mensibz obsessum: vi tandem cepit. Eadẽ quoq fortuna

superãtur Scotij ab his q Eduardi auspi
cijs in Scotia tum militabãt. Põtifex aũt
boni pastoris officio funct⁹: cum foris pro
desse christiais nõ possz: domi ecclĩastico se
natu consuluit. Aliquot enim prestantes
viros in cardinales legit: maxime vo Egi
dium hispanũ archiepz Tolletanũ: Nico
laum Lapociũ Romanũ ciuem: Raynal
dum vrsinũ ecclesie Romane ꝓtonotariũ
Nepotem ꝗz suũ huic numero ascripsit: q
postea põtificatũ adept⁹ ẽ: et Gregoriꝰ vn
decimus appellatus. Sunt q scribant hũc
pontificẽ in scẽos retulisse Hiuonẽ presbite
rum ⁊ cõfessorem Britanicũ. Pontificat⁹
aũt sui anno decimo: mense sexto: die vige
simooctauo millesimotercentesimoquin
quagesimosecundo mortuus Auenione se
pelitur: adhibita a cardinalibꝰ qui tũ ade
rant honesta funeris pompa.

Innocentius. vj.

Innocentius sext⁹ patria lemo
nicensis. Stephanus antea vo
catus: pontificij ciuilisqz iuris
vir cõsultissimus: ꝓcurator primo: mox epi
scopus Claramontanus: deinde cardina
lis: pontifex tandẽ creatur: anno dñi mille
simo tercentesimoquinquagesimosecundo
decimosexto kalẽdas decembris. Fuit autẽ
vir integerrime vite: magneqz cõstantie et
seueritatis. Beneficia aũt ecclesiastica nõ
nisi ꝓbatissimis sacerdotibꝰ: tum vita: tũ
doctrina dedit. Post vo coronatõem suam
multas reseruatões a Clemẽte factas suspẽ
dit: constituitqz statim: vt omẽs ꝓlati: om
nesqz q beneficia habebãt ad ecclesias su
as sub anathematis pena ꝓficiscerent. Bi
cebat em oues pascuas a ꝓprio pastore: ñ a
mercenario custodiri debere. Impẽsam ꝗz
domesticã que magna erat imminuit: fami
liam suã ad certum et honestũ redigẽs nu
merũ. Nec domi voluit nisi viros ꝓbatissi
mos. Idem vt facerent cardiales acerrimo
edicto mãdauit: dictitãs suã ac oim ecclesi
asticoꝝ vitam ceteris exẽplo esse debere ad
imitatõem saluatoris nostri: cuius tota vi
tã ad institutõem humani generis respicie
bat. Preterea vo sacri palacij auditoribus
salaria instituit: ne muneribꝰ corrumpi in
decernendis litibꝰ ob inopiam possent. Bi
cebat em famelicos nõ facile etiã ab alieno
cibo abstinere: si sit oblata quouis modo
edendi facultas. In victu parcus ẽ habit⁹
in sumptu bellico largissimus: dum bello
repetit que a tyranis superioribꝰ temporibꝰ
occupata fuerãt. Egidiũ nãqz hispanum e
gente carilla cardinalem sabinum virũ in
signem e latere suo in ytaliam misit: q bel
lo tyrannos ꝓsequeretur: ditionemqz eccle
siasticam tutiorem redderet: eo maxime tẽ
pore quo imperator constantinopolitanus
Aragonum rex: et veneti cõtra genuenses
federa inter se iniere. Hi autem compara
ta ingenti classe: numero nauium et copia
militum superiores: genuenses inter Con
stantinopolim et Calchedinem aggrediun
tur loco: ipsis Genuensibus iniquo vento
aduersante. Pugnatum ast ab aurora vsqz
ad vesperam: ac tandem Gre cis ĩ fugã ver
sis. Veneti ac Catelani magna ex pte cum
prefecto classis ceduntur: pagano Auria
duce. Veneti autem tantam cladem ⁊ igno
miniam iniquo animo ferentes: redingra
ta cum catelanis classe. Nicolao pisano
Venete classis prefecto: sequenti anno non
longe a Corsica genuenses fundunt: eorũ
qz triremes quadraginta: viris onustas de
mergunt. Hac clade perterriti genuenses:
archiepiscopo mediolanensi ciuitatem ac
sua dedunt: qui venetos bello aggressus pa
tauinum principem: veronensem. Iferrari
ensem: mantuanum: et florentinos in se con
citat: veritos ne superatis venetis: ad se de
mum iretur. Pugnabatur terra mariqz. ꝗ
genuenses prefecto pagano Auria mira fe
licitate nauali pugna vsi: apud sapientiaz
peloponensi promontorium venetos supe
rant: eorumqz prefectum Nicolaum pisa
num captum cum quinqz milibus hominũ
Genuam perducunt: anno domini mille
simotercentesimoquinquagesimoquarto.
Verum sequenti anno mortuo archiepisco
po mediolanensi veneti ac socij magna cu
ra liberati sunt. Bernabos et Galeatius
ex Luchino fratre nepotes patrui heredes
fuere. Sola Genua ab his defecit: inito cũ
venetis federe: inchoato prius a Bernabo
ue et Galeatio: suadẽte põtifice. Egidioqz
eius legato. Interim vo Calboiaanes con
stantinopolitanus imperator in patriam
redijt: pulso armis Catacusino imperij con
tra ius fasqz occupatore. Id autem factuz
est Francisci Gatalusij genuensis opera vi
ri rerum maritimaruz peritissimi: cui Adi
tylenem cuz Lesbo dono dedit: grati aimi
signũ p se ferẽs: quã certe insulã superioribꝰ
ãnis Thurc⁹ Gatalusijs ipis vi abstulit:
occupata pri⁹ Cõstãtiopoli: totaqz tracia.

Nec Rome certe minor pturbatio: q̃ Constantinopoli tum fuit. Franciscus em̃ Barõcellus romanꝰ ciuis admodũ potens: pulsis e senatoria dignitate Johãne vrsino 7 petro columnẽsi: tribunitiã dignitatẽ sibi vsurpat cum his titulis: Frãciscus Baroncellꝰ scriba senatus: dei gratia alme vrbis tribunus secundus: ac romanus cõsul. Tum vo Innocentius põtifex re cognita: ad comprimẽdaz hominis audaciam Nicolaum Lencij: q eodem modo dominatũ appetierat: e carcẽ Auenionensi ductum Romam mittit: ad tribunatum repetendum. Is itaq vrbem ingressus adiuuante nobilitate: ac magna plebis parte: Baruncellum e capitolio deiectuz interficit: ac solus tribunatu potitur. Verum cum nõ ita diu pristine cõditionis immemoz nobilitatem persequereť: maxime vo columnenses a porta Exquilina in Hernicos cum clientela proficiscẽtes: magno incõmodo pulsus in capitolium se recepit: vnde fugiens instantibo hostibus mutata veste cognitus a ciuibus romanis obtruncať. Tum vo auctoritate apostolica Guido Jordanis vnicꝰ senator ad annum creatur. Imperator aũt regis bohemie filius perbenigne a Larrariensibo Gonziacis: Vicecomitibo susceptus: Mediolani coronam ferream: vt mos est. accipit. Inde vo pisas abiens legatos Senẽsiuz: vo lateranozum. totiusq fere Hetrurie obuios habuit: qui dicerẽt se paratos esse eius mandata facere. Idem fecissent florẽtini: nisi prꝰ data ingenti pecunia se ab eius manibus redemissent. Romam autem proficiscens: hac cõditione a duobus cardinalibus ad eaz rẽ missis cozonatuz: vt neq Rome neq in Italia diutiue immozaretur. Quo quidẽ in germaniam abeunte: Egidius legatus omia fere oppida breui recepit: que tyranni instigãte Bauaro in flamminia: quam Romandiolam vocamus. in Marchia anchonitana in patrimonio sancti petri occupauerant. Eos ñ vicarios in oppidis suis pfirmauit: quos viderat ecclesie Romane obsequẽtes: vtpote Galiotthum Malatestam 7 Guidonem polentanuz in flamminia. Varranẽses in Piceno. Ordelaphos autem nequaq ecclesie Romane obtemperantes bello biennio persecutus: eos tandem e Forolivij foroq Popilij: ac Cesenna deturbauit. Potuissent hi quidẽ aliquam partez dominatus retinere: adiuuãte Jacobo cardinali columnẽsi: viro huic familie amicissimo: sed maluere totum cõstanter amittere q̃ partem turpiter retinere. Egidius autem pacata flamminia: adeo Forolivij delectatus est: vt et erazium ecclesie et pecuniam ab Auenione missaz: vnde arces Italie edificarentur: eo loci reposuerit: et institutiones quasdam ibi composuerit quibus ad huc prouincia ipa vtituz. Cum autem Egidius Italiam pacasset: arcesq inditione ecclesiastica pluris ac pernecessarias edificassz omnesq Italos principes ac populos ad officium redegisset: ad annum quintum legationis sue successorem habuit: Arduinum Burgundum abbatem Cisterciensem: hominem rebus agendis nequaq ydoneum. Hanc ob rem abeunte Egidio: omẽs Italie principes ac populi arma capiũt. Nam et Pisani florentinos adeo vexauere: vt cum nemo prodire obuiam auderet: agzum omẽm florentinũ diriperent: capto Figino superiozis Arni castello: incensisq villis omibus que passim in agris edificate erant. Dux autem florentini exercitus Pandulphus Malatesta tum erat: quem populus abdicare se magistratu coegit. quia nunq congredi cuz hoste ausus est. Tum vo Pisani elatiozes facti: non tãspe potiunde vrbis q̃ inferende contumelie causa: leuibus aliquot prelijs ante portas cõmissis cum magna preda domum redeunt instante iã autumno: et Bernabos quoq Bononiam bello agitatam: acriter eam defendẽte abbate Cluniacensi multis castellis spoliat. Erat quidez Bononia: vt antea dixim⁹. Vicecomitum dominatui subiecta: sed Aulegianus eam abbati cluniacensi prodidit. firmum in mercedem proditionis accepturus. Verum dum Bernabos Bononiam et Regium bello premit: legatus apostolicus accitis in societatẽ belli Philippino Gonzaga: Lane veronẽsi: Nicolao estẽsi: in brixianos mouet. Tum Bernabos brixianozum periculo motus: relicta Bononia ac Rhegio: in hostem proficiscens apud Montemclarum tanto prelio superať: vt egre deinceps vrbis menia tutatus sit. Eodem fere tempore florẽtini Galeotto Malatesta duce Pisanos superant: illectis prius ad se eorum militibus pecunia. Hanc ob rem Pisani in Gabacurtos ciues suos prepotentes omne crimen cõijcientes: q auare maligneq stipendia militibus persoluerent: Johannem Agnellũ erulem Bernaboui amicum: et Gambacurtis aduersantem reuocant: qui ciuitatem breui in potestatem suaz redegit: sublatis e medio

aduerse factionis amicis. Verum composita a pontifice inter Pisanos et Florentinos pace: Iohannes Haucut Pisanorum stipendijs militare solitus: milites omnes passim per omnem Italiam sparsos colligens: magnum omnibus terrorem iniecit: tumultuante potissimum ciuitate romana in creandis senatoribus: quam discordiam Innocentius optime sedauit: externo senatore ad vrbem misso Raymundo Ptolomeo ciue senensi. qui annum integrum magistratum gessit: Anno domini millesimotercentesimoquinquagesimonono Nõ quieuere aũt cõpositis etiam hoc modo rebus romani. Nã pulso senatore septem ciues crearunt cũ summa potestate: quos reformatores totius reipublice vocarũt. Hãc ob rem Innocentius Agonẽ Lusignaneuz: Cipri regem: ad bellum quod in thurcos gerebatur proficiscentẽ: senatorem creauit: mãdauitq; vt magistratum reformatorum omnino aboleret. Erat autem tum maxime intentus abolendo bello quod inter Anglos et gallos gerebatur: quo omnibus proficisci in thurcum liceret. Verum cum angli in pitiriensi agro gallos superassent: cepissentq; regem cũ Philippo filio: rem difficiliorem factu fecisse videbãtur. Cũ Eduardus magnitudine animi motus: captiuos omnes hac cõditione liberat: ne amplius contra se bella gerant: qui nõ ita multopost pacis federa rũpentes: Eduardum capere arma ⁊ obsidere Parisios impellunt. Parare et classem contra hostes christiani nominis Innocentius constituerat: cum et Pisani qui rem nauticã optime norant cum Florentinis: et Veneti q classe plurimũ valebãt cum Ludouico Vngarie rege bella tum gererent. Taruisium enim rex magnis copijs tum obsidebat. nec seditionibus intestinis veneti carebant. Naz Marinus dux affectate tyrannidis conuictus securi percutitur. In tãtis vero animi perturbationibus afflictatus Innocentius: pontificatus sui anno nono: mense octauo: die sexto moritur. eo potissimũ tempore quo et Bartholus Saxoferratus vir illa etate omnium consultissimus. Ante vero pontificis mortem tanta solis defectio facta est quãta nunq; antea. Visum itaq; omnibus est tante mortis planetas etiam signa aliqua dedisse.

Vrbanus. v.

Vrbanus quintus patria Lemonicẽsis: Gulielmus Grisant antea vocatus: scti Victoris massiliẽsis abbas absens etiã omnium ꝓsensu pontifex creat. Legatione enim tũ apud vicecomites in Italia fungebat. Vocat⁹ itaq; auenionẽ pontificatũ inies: vir singularis virtutis: ingẽtis animi: innocentissimeq; vite: statim ad tuendaz libertatẽ ecclesiasticã animũ adijcit: eorq; opa vtit: qui ad eaz rem animati erant. Egidium enim Hispanũ virum pstantem (de quo antea diximus) in Italiam cuz summa potestate mittit: q ita Ludouicũ gõzagam: Nicolaum estensensem: Franciscuz Larzariũ initis federibz in bernabouẽ cõcitauit: vt plio ab his superat⁹: et sauci⁹ egre aufugerit: amisso i bello filio: captisq; andrea Pepulo bononiensi exule: Sinebaldo ordilapho: Paulo mirandula: Guidone Foliano: Azone corrigiensi: Gulielmo caualcabo ue egregijs copiaz suarum ducibz. Permoti aũt calamitate vicecomitũ Frãcie anglie: ac Cypri reges: Legatos ad Egidiũ misere oratũ: vt vicecomitibz pacem reddẽt: non discessere re infecta legati. Reddita siquidem par est: que nõ diuturna fuit. Iohãnes enim Haucut vicecomitibz militãs: cum florentinos bello lacesseret: eorum copias apud miniate oppidum grauiter pfligauit. Hanc ob rem Egidius legatus Thomã Obitionem egregiũ copiaz ducẽ cũ tribz militibz equituz et satis magno peditatu florentinis auxilio mittit. Pugnatũ est inter arctiũ ⁊ Lorthonã dubio marte q̃tuor horis: atq; demũ thomas ita hostes supat adnitẽte peditatu: vt sex militibz equitũ q cũ anglico militabãt pauci euaserint: atq; ipe dux in deditionẽ venerit. Huius aũ tãte victorie fama pmoti: q ab ecclesia defecerãt statim deditionẽ fecere. At vero cuz vrbanus ad q̃rtũ sui pontificat⁹ annũ in itali am venisset ꝓponẽdaz rex cã: ei legat⁹ Egidius Lorneti fit obuiam rõnemq; administrate ꝓuincie reddens. dum Lorneto romã ꝓficiscit: liberatus tãte legatõnis onere: geturus ob senium Viterbiũ redijt: vbi et tercio mense post moritur: vir certe singularis virtutis: prestantisq; animi: quiq; dignitatem ecclesiasticam: dum vixit mirifice tutat⁹ est. Eius autem corpus Assissiuz delatuz in ecclesia beati francisci tumulat sepulchro a se condito dum viueret. At vero cum Carolus imperator intellexisset Vrbanum Romam profectum: eo et ipse quoq; cum vxore et

liberis statim aduolans in itinere Lucā Pisanis: Mdiniate oppidum florentinis adimit sibiq; vindicat. Profect⁹ ne sit Romā haud satis constat: cum ab Innocentio sexto pontifice romano coronam imperij accepisse dicatur: cardinali hostiensi Romam ob rē missō. Accepta aūt a florentinis ingēti pecunia. ne eos bello veraret: tercio mēse posteaq̄ venerat Italia cessit: anno millesimo tercentesimo sexagesimo octauo. Urbanus vo apostolorum capita diu quesita tandem inuenit. desierant enim in honore esse ꝓter desuetudinem et ignoratōem hominum. Apud vo sanctasanctorum reperta: ac locellis argenteis recondita ad altare maius basilice lateranēsis cū maxima veneratōne et celebritate collocātur: astante clero populoq; romano. Idē quoq; pontifex edes pontificias tum in Urbeueteri: tum in Mdonteflascono construxit: vt ei ac ceteris pontificib⁹ eo ꝓficisci liceret: vitandi vrbani estus causa. Breui autem in Galliaz reuersurus: Iohannē Haucut egregium copiarum ducem e carcere missum: copijs illis omibus prefecit: que antea sub egidio militauerant: vt tandiu ditionem ecclesiasticam ab hoste tueretur: quoad ipe reuerteretur. Redire nanq; ad Italiam ei in animo fuit. Verum dum in gallias proficiscitur. pontificatus sui anno octauo: mense quarto Mdassilie moritur: vel (vt alij volunt) Auenione vitaz finiuit: eo maxime tempore quo brigida deuotissima xpi mulier Suetie princeps Romam voti causa venerat: motusq; nonnulli in apulia exorti sunt: mortuo Nicolao acciolo: eiusdem prouincie gubernatore: viro strennuo ac in rebus agendis sapientissimo.

Gregorius. xi.

Gregorius vndecimus patria Lemonicensis. Petrus belfortis antea vocatus: sancte Marie noue dyaconus cardinalis Auenīōe pontifex omnium consensu creatur. Hunc eīm adolescentem vix decimūseptimū annum attingentez: Clemens sextus eius patruus cardinalē creauit. et ne videretur carni ac sanguini magis q̄ ecclesie consuluisse: eundem ad exquisitissimos doctores: maxime vo ad Baldum: q tū Perusij legebat discipline gratia statim misit: vbi tantum in quouis genere doctrine ꝓfecit: vt idem baldus eius auctoritate in confirmandis rebus dubijs plerunq; vteretur. Fuit preterea tante innocentie 7 placabilitatis: adeoq; humanus et pius: vt ab omnib⁹ vnice diligeretur. Eo itaq; tempore quo pontificatum inijt: Rome senator singulo semestri a pontifice dat⁹ ius populi dicebat. Urbis autem custodiam totamq; reipublice administrationem 7 curam Handeresij tuz gerebat. Handeresij enim appellati sūt germanico verbo a vexillis: quibus in bello vtebātur. Singule enim decurie signo internoscebantur suo: capita regionum nunc vocantur qui vrbis tribub⁹ presunt. In Cisalpina autem principes illi (quos diximus in vicecomites cōiurasse) Rhegium a vicecomitibus possessum proditione occupāt. Superat arx per quam Bernabos vrbem ingressus: hostes primo impetu fundit: Rhegiumq; libere recipit: Lucio teutonico duce inde deturbato. Agebantur hec in Italia: cum Perinus Cypri rex Petro genitori in regnū suffectus magnaz discordiarum inter genuenses 7 venetos causa fuit. Naz dum Famaguste coronationis sue pompaz duceret: adesseq; genuensis et venetus baiulus (ita enim appellant mercatorum pretores) velletq; vtriq; ad dextram regis incedere: tantus repente tumultus exortus est: vt genuenses cesi ac pulsi per ignominiam sint. rege in venetos magis q̄ ī genuenses inclinante. Hanc ob rem genuenses Petri fregosi auspicijs: Dominici fregosi ducis fratris comparata quadraginta triremiū classe: Cipri hostili animo inuadit: quatuordecim milibus hominum in insulam positis: qui omia ferro ac flāma vastarēt: ob violatum iusgentium. Rex vo ab omib⁹ auxilio destitutus: ad misericordiam confugiens dedita Famagusta: quadraginta milia nummum auri quotannis genuensibus pollicet: si pacem reddiderint. Vt vo cum legatus pōtificis in italiam venisset: resq; ecclesiasticas recenseret: inita cū vicecomitib⁹ pace: initiuz pturbandi omia a pratensib⁹ ortū est. Hi eīm vindicare se in libertatem a populo florentino querentes: exercitum ecclesie pmittēte legato in Hetruriam vocant quem ita florentinus populus pecunia corrupit: vt eoruz auxilio Pratū ingressus: 7 piuratōis capita vltimo supplicio affecerit. 7 multa vexilla libertatis: lras et nomē p se ferētia pluribⁿ cohortib⁹ distributa: ad oppida trāsmiserint: populos vt dños cohortantes: vt libertatis ecclesie memores iugū reijcerēt. Primi aī typhernates (q̄s castellanos vocāt) ab eccia desinere: hos deinceps perusini: tudertini: spoletini: eugubini: viterbiēses: forolivienses: asculani secuti sunt. Occupauerat tū etiā Astor-

gius Manfredus sub bauaro tyrānidis dul
cedine gustata Granariolū agri fauenentini
castellum: ad quem oppriméndū e Bononia
legatus Johānem haucut cuz aliquot cohor
tibo mittit. Tutati sunt Astorgium florenti-
ni et Bononiense: qui excluso Haucut cuz
omni presidio in libertatem se vindicauerāt
Haucut vo cernēs Fauentinos ad rebellio-
nem spectare: et ciuitatē crudeliter diripuit
cesis passim omnibo: quos obuios miles ha-
buit: et solum vrbis viginti milibus nummū
auri Nicolao et alberto estensibus fratribo
vendidit: occupato Bagnacauallo: vbi im-
pedimēta exercitus sui ad tempus reposuit.
tum vo pontifex cognita tanta rerum perm
tatōne: cardinalem gebennensem legatuz cū
sex milibus equitum brittonum in Italiam
mittit: qui per Thaurinos descendentes si-
ne vllo maleficio vsquz ad bononie portas p-
uenere: vrbem obsessuri. Sed legatus cogni-
to florentinorū aduentu: qui Rodulpho var
raneo duce bononiensibus suppetias ferebāt
cum copijs suis Cesennam hyematum cōces-
sit: in qua vrbe ita tumultuatum est ob super
biam Gallorum: vt sercenti Britones inter
fecti sint: reliqui vrbe eiecti. Qui postea p ar
cem ingressi aucti numero cedibus et rapi-
nis omnia compleuere: neqz bis quidez par
centes: quorum etas supliciter veniam petit
Sole virgines et iuniores matrone ad iniu
riam reseruate sunt. Florolíuienses autem ve
riti ne a legato inopia consilij et gubernato-
ris opprimerentur: Synebaldū: Pynū: Jo-
bannem: Theobaldum: ordelaphos domios
in vrbem recipiūt: quoruz virtute ab impetu
brittonum defensi constantissime sunt. Existi
mans aūt Gregorius pontifex hec omia ma
la: que in italia committebanē: sua absentia
fieri naufragiumqz tā diuturnū absente gu
bernatore committi: de profectōe sua ad ita-
liam vir bonus diu multūqz cogitare cepit: ꝗ
hominē permaxime mouere cuiusdaz episco
pi verba: qui interrogatus a pontifice: dum
simul inambularent: cur nō rediret ad eccle-
siam suam: quā haud par erat tādiu sine pa-
store nudam relinqui. Cur inquit tu summe
pontifex ceteris exemplū daturus tuum epi-
scopatū nō repetis: ecclesiāqz romanā? Ado
tus bis verbis pontifex: paratisqz in rboda
no vna et viginti triremibo alio se iturū simu
lans: ne a gallis retineret: si se profecturum
ad vrbem intellexissent: ipam nanqz curiam
emolumēti causa in gallia volebāt. Genuam
itaqz primo inde Cornetum contendit: vnde
terrestri itinere nauigatōnem pertesus hye-
me presertim: Romā puenit anno dñi. Ad.
ccc. septuagesimosexto idibus ianuarijs: pō-
tificatus sui septimo: migratōnis vo roma-
ne curie in gallias anno septuagesimo. Quo
aūt apparatu q̄q̄ incredibili populi romani
leticia susceptus in vrbem sit: honorato quo
qz obuiam prodeunte non attinet dicere: cū
vultu gestu acclamationibus omnem leticie
speciem effuderint: vt filij solent redeunte pe
regre exoptato parēte. Indigebāt omnia ad
uentu pontificis. Nam et menia 7 basilica
ac priuata edificia vbiqz ruinam minaban-
tur: que certe magna ex parte restituit: vt tuz
ris suo iussu edificata ad sanctam Mariam
maiorem indicat. Labefactati etiam ita ciui-
tatis mores erant: vt nihil vrbanitatis habe
re videretur: vtqz illi mores aliunde petendi
essent: que totum orbem terrarum quondam
ad vrbanitatem redegerat. Collocata itaqz
in vrbe sede sua pontifex (vt bonum pastorez
decet) omia circumspicere cepit de medelaqz
vulneribus inferenda cogitare: par igitur q̄
sanari nondum obducta vulnera: poterāt si
bi diu multumqz cogitanti oblata est. Lega
tum itaqz primo ad Florentinos mittit: qui
ad arma spectabant: eosqz adhortatur: vt e-
quas pacis conditōnes non detrectent. Ni
vo pontificis potentiam suspectaz habentes
ne ad pacem cogerentur cuz Bernaboue ho
ste paterno auitoqz fedus 7 amiciciam ine-
unt. Postea vo Johannem Haucut pecūia
et pollicitatōnibus corruptum ab ecclesia in
partes suas trahunt quo successu elati nul-
lum iniurie contumelieqz genus pretermit-
tunt: quod in pontificem transferri posset:
qua ex re anathemate notati hac insolentia
vsi sunt: vt etiaz sacerdotes suos quibus a sa
cris interdictum erat: celebrare contra ius:
fasqz coegerint. Tum vo pontifex a precibo
ad arma conuersus: cōciliatis prius Bono-
niensibus: qui suo nomine vrbem guberna-
rent: Ugarraneum mercede conducit. hac
in re Florentinorum artibus vsus. eiqz ex-
ercitum ecclesie committit: paulopost in flo-
rentinos moturo. Id vt festinauerat statim
faceret discordiam inter Genuenses et Ve-
netos orta effecit. Verit9 enim est ne aliqua
externa vis Italiam inuaderet: si ipse quo-
qz cum Florentinis decertaret. Nam tū an-
dronicus genuensium auxilio fretus quibo
Tenedon insulam mercedē facinoris pmi-
serat patrem Caroli Johannem cōstantino
politanum imperatorem regno deturbasset:
Veneti eundem in patriam reduxerunt: ac
tenedon insulā ab eo accepere: qua ex re in-

dignati genuenses in aliud tempus vindictã distulere: veriti pontificis anathema: q vtriq; populo interminabatur: nisi ab armis discederent: cum diceret neutri eoꝝ bellũ illud competere. Sed dũ vir sanctꝰ accurate agit omnia: que ad pontificem pertinent intolerabili vesice dolore moritur sui pontificatꝰ anno septimo: mense quinto: quinto kal. april: millesimo terecentesimo septuagesimo octauo: sepeliturq; ĩ basilica beate Marie in via noua sepulchro marmoreo: quod adhuc visitur tanto omnium cum gemitu ⁊ lacrimis: quanto nunq̃ antea quisq̃ sepultus est: parẽte eũ et vnico genitore priuati omnes videbantur Lugebantq; nõ modo presentem: verumetiã futuram calamitatem: in quam sublato optimo pontifice ob patrũ discordiam incidere.

Vrbanꝰ. vj.

Ortuo itaq; Gregorio cũ de creando vno pontifice mentio haberetur: clerus populusq; romanus ad cardinales concurrunt: eosq; rogant: vt vnum aliquem virum prestante deligãt e natione Italica: qui ecclesiam romanã ⁊ christianam rempublicam integre ac sancte gubernet. Aliter de christiano nomine illo maxime tempore actum esse: nisi optimus pastor tuz deligeretur. Italum autem requirebant: ne si gallus deligeretur romane curie itez migrare vltra montes necesse esset: cum maxio vrbis rome totiusq; Italie detrimento et dãno: qui dicerent absente pontifice omnem p̃uiciam vrbemq; Romam tyrannicis seditionibus continuo vexari: ecclesiasq; romanas neglectas et incultas situ squalore iam magna ex parte prolabi: tolliq; ob eam rem populorum pietatem Romam continue proficiscentium: cum videant et sedem pontificiã. et titulos cardinalium et monasteria. ac sacratissima martirum loca sine tecto corruentibus: iam parietibus pecoribꝰ et brutis animalibus patere. Equum esse vt eo loci pontifex resideat: vbi Petrus sedem pontificiam: relicta patria sua: relicta natõne volente deo collocauerit: auxeritq; martirum confessoꝝ sanctissimorum pontificuz cineribus ac sanguine: vnde pastores ecclesie: vndequaq; circumspicientes mandatorum xp̃i memores: incitatiq; maiorum exemplis: quorum martiria et res gestas ante oculos haberent: saluti hominum consulerent: patrimoniumq; beati petri recuperarent: quod pontificũ absentia in betruria: in sabinis: in bernicis: in vmbris: in Piceno: in flamminia a tyrãnis quibusdam occupatũ fuerat. Reticere se impresentiarum q̃ immunita sit hominum pietas et peregrinatio ad vrbez Romaz: immo ad sanctorum corpora et reliquias visendas ob pontificium absentiã: que adhuc redintegrari posset si pontifex italicus crearet. Respondere tum cardinales sibi cure fore: vt virum optimum deligerent: qui ecclesie dei pre esset nulla personarum aut nationum acceptione habita: ad imitationem saluatoris: qui ad apostolatũ viros ex omni natione delegit. Irent ipi et bono animo essent arbitrarẽturq; se nil acturos: quod nõ totum ad bonorem dei: ad vtilitatem ecclesie romane totiusq; christiani populi pertineret. Disposito deinde apud sanctum petrum conclaui collocatisq; in Vaticano militum stationibꝰ: ne tumultu aliquo tanta electio impediretur. vbi de ineundis suffragijs mentionem faciũt magna contentio subito exorta est. Tresdecim erant cardinales gallici: hi pontificem e suo corpore volebant: quatuor erant italici: quorum vnus ex gente vrsina ad pontificatũ maxime spirabat. Inclinabat aũt in gallos qppe (qui plures erant) res ipa: sed forte fortuna inter Lemonicenses ⁊ reliquos gallos orta discordia: cũ vtraq; pars e suis aliquẽ creari vellet effecit. vt Bartholomeũ barensem archiepiscopum patria neapolitanuz: vel vt alibi legitur pisanum extra collegium cardinalium pontificem crearent absentem q̃uis Vrbanũq; sextum appellarent. Prius autẽ q̃ in publicuz prodiret scitumq; Vrbanum pontificem creatũ esse: calumniari galli electionẽ illã fraudibꝰ ⁊ metu extortaz instãtibꝰ romanis vi et armis: vt italus aliquis creaze tur. Cardinales aũt e conclaui prodeuntes: ptim in Hadriani molem: ptim vo ad montana loca confugere impetũ ꝓpli furentis vitaturi. Secessit et ad Vicouarum cardinalis vrsinus: in tanta discordia magnã spem ꝓsequendi pontificatus collocans. Vez nõ ita multo post cardinales penitentia ducti ad vrbẽ venere: Vrbanũq; ante electũ ꝓfitmarunt ꝓsalutarantq; vt verũ pontificẽ decebat. Pꝰ mẽsez vo terciũ in calores vrbanos galli culpam reijciẽtes a põtifice petũt: vt sibi proficisci Anagniã cũ bona eius venia liceat aerez mutaturi pestilentẽ: estate pẽsertim: maxie vo gallis: ꝗ reuera seueritatẽ Vrbani veriti abire. Nã semel atq; itez eos ad se vocatos admonuit: vt manꝰ abstinẽtes haberẽt: nõ dona

aliqua:non munera acciperent:dum causas agunt:dum patrociniū suū beneficia petenti prestant. Interminatusqz est se acerrime puniturum in simonia ꝛeprehēsos:aut iniustas causas fouentes. Preterea ꝯo ostendit sibi placere: et ita velle vt pompam dimitterēt: tantamqz familiarium turbam et equorum: cum id quod in tales sumptus consumerent ecclesie romane perniciosos: pauperibus et restituendis corruentibus basilicis ꝛeberet. Se ꝛeinceps bonorum ꝛelectum habiturum dicebat affirmans:malos suorum flagicior penas laturos:nisi sententiaz mutarent. Et quia sentiebat cardinales Gallos ꝛe reditu curie romane in prouinciam suam aliquando mentionem facere:aperte ostendit se Rome mansurū:neqz cuiq̄ suadenti vt inde abiret obtemperaturum:q̄ diceret fundamentū vniuersali ecclesie fideiqz christiane: Rome iactum et auctum ad culmen esse. His itaqz rationibus moti cardinales gallici:et hi maxime qui thesauros ecclesie in morte pontificum expilauerant:quiqz pro arbitrio animi sui omnia prius agebant: Anagniam primo: inor fundos confugere: vbi primo in Urbanum(vt falsum pontificem) inuecti sunt:q̄ dicerent hominem vi erratum::vi etiam coronam pontificatus accepisse: cū electio illa z coronatio in loco minime tuto sit habita: in qua libere ꝛeberent esse hominum voluntates:libera suffragia:cum contra ipi a populo Romano coacti sint Italicum potius q̄ gallicuz eligere: Has autem ob causas sede vacante(vt ipi dicebant) octo nanqz erāt Johanna regina fauente:gebennensem cardinalē:qui ante legatus in italia fuerat. pontificem ꝛeligunt:eiqz clementi septimo indita appellatio est. Hinc magna discordia in ecclesia ꝛei orta:et diuturna(quam scisma vocant) cum pars xpianoꝝ principū Urbano pars gebennensi faueret. Neqz hoc modo cōtenti seditiosi cardinales:brittones qui multa ecclesie castella. multas vrbis villas iam diripuerant:arcesqz occupauerant: in pontificem et romanos mittunt. Ad pontem Salarum romanus populus hosti incomposito agmine obuiam factus superatur z ceditur Verum cum postea apud Marinum pugnā magna animoꝝ concitatōne iniissent: adeo Brittones cedunt: vt vix nuncius tante cladis superfuerit. Qui in arcibus erant:se aliquandiu ac suos tutati sunt. Maxie ꝯo arcis suriane prefectus: qui post multos ānos Martino pontifici ꝛeditionē fecit. Interim ꝯo genuenses odium quod in Venetos mente conceperant ostēdūt: ascito in societatem belli lodouico Ungarie rege: Francisco carrariēsi patauino domino. austrie duce. patriarcha aquileiensi. Sentiebant tum cuz venetis Perinus Lusignane? Lypri rex: et bernabos vicecomes. In primo aūt ꝓgressu nauali prelio superiores Veneti fuere: in littore anthiatū victore pisano classis prefecto. Exꝛecē nanqz genuensiū triremibꝯ quinqz amisse sunt. Tum ꝯo marchiones Carreti adiuuante Barnaboue: Albinganū(q̄ nūc arbingam vocāt) Naulū z castrū Francum ꝛe genuensibꝯ occupāt. verū nō ita diu in gratiā cum genuensibus redeuntes: omnia redoderе. Genuenses preterea ꝓiecto in carcerē dominico Fregoso duce:eiusqz fratre petro: et Nicolaum Gualchū ducatui:z Lucianū aurea classi maritime preficiunt. Bernabos ꝯo qui filiam regi Lyprio in matrimonium collocauerat:eam cum duodecim triremibꝯ: sex cathelanis:et totidē Venetis honorifice ad maritū in Lyprum misit:quibꝯ triremibus perinus ꝛeinceps terra mariqz Famagustam oppugnat: sed frustra: acriter qui in presidio erāt vrbem defendentibꝯ: disiectaqz etiā venetis et ,pcellis classe. Non cessabant hinc veneti:hinc genuēses maria ipa tum in ferū:tum super vexare. Nā dū Carolus Zenus classis Venete prefectus:tyrenum mare genuensibus infestū reddit: Lucianus aurea nadriaticū cū magno venetorū ꝛetrimēto discurrit:ab Jadera:vbi stationes habebat. in venetos mouēs. Jadera nāqz regis vngarie erat. Ob hāc aūt iniuriā commoti veneti. cū allicere ad certamē Lucianū nō possent: Latarū et Sibinicum ipius regis oppida incendunt. Interim ꝯo mortuo galeatio vicecomite anno dñi millesimoterceteſimoseptuagesimonono: tota fere insubria ad bernabouem incliatura videbat:q̄ ex re maxima voluptatē cepere veneti sed frustra. Nam et dimidia ps regionis primo ꝛeinde tota Johanni galeatio nepoti obtigit. Lucianus aūt genuensium prefectus:polā mouens classem venetorū in portu ipo superat et capit. Verū dū incaute nimiū in hostez fugientem ruit:lancea transfixus mori. Utraqz classis z victrix z victa Jadera pducit. q̄ statim genuenses Petrū auriā in demortui fratris locū misere cū triremibꝯ nouē: aliisqz nauigiis cōpluribus: qui victoriā fratris recensens ad duo milia captiuoꝝ inuenit. ꝛeꝑhēditqz multos in prelio z in vndis perijsse. Oppugnabant z terra veneti a Carrariēsi eiusqz socijs q̄s antea cōmemorauī:qbꝯ veneti albricū barbianū Lu-

nij comitem egregium copiarum ducem oppo
suere. At petrus auria genuensiuz prefectus
sexaginta triremium tottidemqz nauigiorum
comparata classe Venetias contēdens: gra=
dum comaclum capzulas vi captas incendit.
Inde vo clugiā mouens: a pſidio veneto ali=
quādiu egregie defensam: tandem eam vi ca=
pit: patauino tyranno cōmeatū subministrā=
te. Lecidisse ea oppugnatione ad sex milia ho
minū constat: et ad noningentos et quinquagi
ta ex venetis captos: Jaderamqz missos: mu=
liebri tñ pudicitie in tāta clade ignotū ē. Ifra
cti autem tanta calamitate veneti. cuz nec ter
ra nec mari aurilia sperarent: captiuis genu
ensiam e carcere liberatis: eisqz clugiam ad p
fectum genuensium impetrande venie causa
missis: pacez petiuere: eas acceptuzi leges q̄s
victor imposuisset. Genuēses vo superbia ela=
ti: vt victores facere consueuerunt. venetos
reijciunt: nisi se ac sua omnia dedentes: q ad
tuendam patriam cōuersi: deductis ante poz=
tus fauces cathenis ferreis: dispositisqz ī lit=
tore portus tricentis equitibus: tottidemqz
peditibus ad vnum aliquem ex ciuibus suis
respiciunt. quem bello preficerent. At vo duz
fluctuarent in tanta perturbatōne: quem po=
tissimum deligerent: incerto auctore vox au=
dita ē vnicum victorem pisanum: qui genuen
ses optime noscet idoneum eē: qui tante rei p
ficeretur. Non est audita temere ea vox: qua=
si auspicato emissa. Ad carcerem concurrunt
omnes: eo eñ deductus fuerat ob rez male ad
polam gestam: eductumqz bello maritimo so
lum preficiunt. Instabāt genuenses et captis
circūquaqz castellis: ingredi vrbem parabant
quos post longam pugnam Jobannes barba
dicus armatis lembis quibusdam perfacile
repulit: cum progredi vlterius in estuarijs il=
lis triremes genuensiuz non possent. Hac eti=
am arte barbadicus vsus est: inuenta tum p
mum a quodam teutunico bombarda fuit: a
sono et tonitru sic dicta: nulla erat scapha ve
netoruz nullus lembus: qui nō duas bombar
das et eoamplius haberet. quibus multi ge=
nuenses: vt a re insolita: nec ad precauendum
scita opprimebantur. Singule eñ bombarde
binos ternosue plerūqz necabant: cum preser
tim in triremibus declinare ictus: vt in terra
nō liceat. Adhortabantur aūt veneti bernabo
uem vicecomitē socium et amicum ita genuen
ses bello premere: vt obsidione tāgraui liberē
tur: iā eñ cōmeatibz carebant. De venetis tū
quidē actū fuisset: si (vt carraziēsis admone=
bat) genuenses cauissent: ne cōmeatus mari
venetis importari possent. Bernabos aūt ve
netis aliqua ex parte satisfacturus: exercituz
suum in genuenses mittit: qui vallē pulcephe
re depredatus. acceptisqz decem et nouem mi=
libus nummuz auri: omissis genuensibus au
ro cum bernaboue non fezo decernentibus:
onustus preda in insubriā redijt. Non est vs9
ea felicitate Astorgius fauentiuus: eo cum eq
tatu a bernaboue missus. Vrbi eñ appropin=
quans ab erumpente populo genuensi fundi=
tur: fugaturqz. egre quidem Astuzgius euasit
rustico cucullo indutus. At Calo Jobannes
imperator grecorum cum venetis sentiens: pe
ram genuensium Constantinopoli vicinā op=
pugnare adoritur. Videbat eñ genuenses plu
ribus bellis: et quidē grauissimis implicitos:
sed andronicus eius filius patri ac veneto
eque hostis turcoruz bulgarorumqz presidijs
et societate fretus. eam acerrime defendit. eo=
qz terroris partem deduxit. vt in partes genu
ensium statim transiret. Interim vo vrbanus
nō intentus componende paci inter xpianos:
vt par erat. sed iniurias a iobanna regina ac=
ceptas vlcisci cupiens. lodouicum vngarie re
gem impulit. vt andreasij fratris mortē se ad=
iuuāte vlciscerē. qui karolum filium in tazui
sinis contra venetos dimicantem in iobannā
concitans res venetorum prope afflictas me=
liusculas fecit. Superuenit et karolus Zen9
venetus vir bello nauali egregius. qui de pres
sis duabus honorazijs nauibus ante portum
clugiensem. eo necessitatis genuenses perdu=
xit. cum educere naues suas nō possem. clau=
sis reliquis ostijs. vt ipi obsidentes q̄ obsessi
maiore rerum omnium penuria laborarent.
Sed nihil eque genuenses afflixit q̄ petri au=
rie mors ictu bombarde interfecti: dum muni
menta Clugie acriter defendit. in cuius locuz
matheus ruffus statim suffectus. dum Clugi
am peteret cum nouis trizemibus apud man=
fredoniam Thadeum Justinianum cum sex
trizemibus annona onustis cepit. His vo cla
dibus motus Agapitus cardinalis Colum=
na et genuenses z venetos sepe ac frustra ad
pacem adhortatus ē. Sed hi ō vita et sangui
ne non de imperio inter se dimicantes. sanis
bene admonentium concilijs. nusq̄ obtem=
perazūt. Postremo itaqz genuenses Clugie
obsessi cum erumpere non possent premen=
te Veneto. habereue commeatus nequirent.
a Matheo Ruffo patauinoqz domino. qui
id se facturos breui pollicebantur. deditio=
nem fecere kalendis Julij Millesimotercen=
tesimooctuagesimo. Capti autem sunt ea de=

ditione ex hostibus ad quatuor milia tricenti et quadraginta. Plures aũt fame et ferro in ipa obpugnatõe perijsse cõstat. Non quieuere tamen tanta accepta clade genuenses: qui cũ triremibus octo et triginta tergestinos deficere a venetis ad patriarcham aquilienses compulere. Cepere et iustinopolim: excepta dumtaxat arce. Aucta deinde classe Venetias iterum contendunt: sed cum nemo ad certamen prodiret: in Istriam redeuntes Polam vrbẽ vi captã incendunt. Adulte vtrinq; cedes inuicem accepte: dateq; sunt. Veneti tamen bello terrestri a Carrario oprimebãtur: licz Iacobus caballus egregius copiarum dux eos acerrime tutaretur: dum Tarusium obpugãtur: quod fame in hostium potestate fere venerat. Verum cum fessus et defatigatus iam vẽq; populus tam diutino et attroci bello esset: dux Sabaudie pacem inter eos hac formula cõponit octauo kalendas septembris: millesimotrecentesimooctuagesimo primo: vt regi Vngarie decimo quoq; anno veneti septẽ milia nummum aureorum persoluerent: si nullum piratam in suis dalmatie locis tutum eẽ pataretur: siq; nullubi salez fieri sineret: vtq; patriarche aquiliensi in foroiulio eadem maneret cõditio. que ante bellu fuerat. Venetis autem et Genuensibus imperatum: vt captiuos alterutrum incolumes dimitterent: de p̃da vtriq; capta nulla mentio. Mandatuz patauino: vt ab obsidione Tarusij recedẽt: vtq; arces et turres in stagnis et ad fluuior ostia excitatas statim dimoliret: termini inter venetum et patauinuz positi. Interea do karolus quem diximus a pontifice ex Vngaria cõtra Iohannam accitum: cum octo milibus equitum in italiam veniens: Aretium primo i potestatem suam redegit: guelphorum et Gibellinorum seditionibus diu agitatum. Inde do in florentinos mouens: a iohanne Haucut q tum Stagie erat, pellitur. Sed florentini veriti ne sustinere tanti regis impetum non possent: pacem a rege datis quadraginta milib nummum auri redimunt: Haucutq; sine stipendio dimittunt: qui Bagnacauallum Nicolao albertoq; estensibus vendidit: quo facilius retinere fauentiam in potestate sua possent. quam tamen haud ita multo post amisere: Astorgio Manfredo eam quidem proditione adepto. karolus do salutato rome vrbano regnum ingressus: superatis etiam Iohanne ducibus neapolim dedentibus ciuib capit. Obsidebatur in castello nouo regina: cum aretini guelphi tumultu excitato Iacobum Carazolum neapolitanuz ciuem eo a rege missum: fugere in arcem compellunt. Confugere eo et gibellini: quibus certe vir equus nõ magis q̃ guelphis cõsulebat. Volebat em omnia pari iure in ciuitate agi. Accito itaq; ob acceptaz iniuriaz Albrico barbiano e tudertinorum finibus vrbez ingressus: dũ guelphos ad officiuz redigere conatur: gibellinorum quoq; bona diripit. Ferrabac autem alter copiarum dux albricuz secutus: quod reliquum superfuerat in Aretio abrasit. Bũ hec ad neapolim et aretium agerentur: noua bella nubes Italiam inumbriauit. Nam Lodouicus Andegauensis a regibus Francorum originem ducens: Italiam ingressus cum triginta milibus equitum non longe a Bononia consederat. a Clemente antipapa impulsus: non tam vt reginam Iohannam obsessã liberaret: q̃ vt Vrbanum armis pontificatu deijceret. Hanc ob rem karolus omisso aretõ Albricum et Ferrabac ad se vocat. Florentini quoq; iohannem Haucut rogatu Vrbani ad karolum misere. Lodouicus autem p maz sos iter faciens ad cassinensem saltum iam peruenerat. Adhuc enim ad duodecim milia equitum expectabat: qui italiam ingressi duce Andegramio: per placentinuz: lucensez florentinum: senensem agrum iter facientes: Aretiuz iam peruenerant: vrbẽq; a guelphis introducti: post illatam ab albrico cladez diripuere. Defendebatur arx guelphorum p̃sidio: que diebus quadraginta oppugnata: in gallorum potestatem propediem vẽtura erat nisi Lodouici andegauensis mors interuenisset. Tum andegranius re cognita hortantib aretinis in arce obsessis: vrbez florentinis vẽdidit: in Galliasq; redijt. Andegauenses aũt milites morte ducis cõsilio cazẽtes: bini terniue mendicantes etiam i patriã redieze. Tũ do Vrbanus terroze gallico liberatus: Neapolim se conferens a rege petit: vt sibi liceat creare nepotem suum Campanum principẽ quod cum impetrare nequiuisset: homo sub specie iusti et honesti minus vrbanus ac nulli gratus: ad minas cõuersus: eo iracundie regem cõpulit: vt custodijs adhibitis p aliquot dies prodire in publicũ nequiuerit. Verũ dissimulata ad tp̃us iniuria. nuceriam ad vitandos estus (ut ipe dicebat) cum bona regis venia, pfectus. cõmunitaq; firmis p̃sidijs vrbe. et nouos cardinales creat. et septem ex veteribus i carcerẽ conijcit. q̃ diceret eos cum rege 7 antipapa ptra se cõiurasse. Preterea do 7 p cessuz (vt istor moze loquar) ptra regẽ incho-

auit:missa de more citatione:qui breui se ventum Nuceriam respondit: diluiturumq; obiecta crimina:non verbis modo: verumetiam armis. Nuceriam itaq; cū satis magno exercitu veniens:vrbem obsidet. Motus autem hac indignitate Raimundus balcianus e gente vrsina:comitis Nolani filius:qui postea tarentinus princeps est habitus: suis copijs fretus:quas sub rege ductauerat: vrbanum cum tota curia ad proximum littus deductum:genuensium triremibus ad id instructis paratisq; imposuit:quibus dum Genuā pontifex defertur:ex septē cardinalibus Nucerie captis:quinq; saccis inuolutos in mare demersit. Et do mortuo Lodouico Vngarie rege proceres vngari karolū statim per legatos accersunt:qui eo profectus:dum conuentum ad res componendas celebrat: curante regina que odium dissimilauerat obtruncat: anno millesimotercentesimooctogesimoquinto:quo tempore Iohannes Galeatius Bernabouem vicecomitem:cui erat ex fratre Galeatio nepos:captum in carcere modoetie cōijcit:ac coniectum vsq; ad mortē detinet:eiusq; ditōne potitur. Prius em̄ dum patrimonium diuidunt:papia vercelle:Nouaria:Berona: Alexandria:7 cetera ad Apeninum alpesq; pertinentia Galeatio:Placentia do cremona.Parma.lauda.brixia:et Bergomum Bernaboui sorte obtigerant. Mediolanum autem vtriq; ꝓmune erat. At vrbanus circūacto anno:quo se Genuam contulerat:intelligens ecclesiasticas ciuitates a florentinis ad libertatem(vt antea incitari)Lucam primo: mox Senas et perusium peruenit. Cōfirmatis deinde aduentu suo ciuitatibus:desiderio (vt ipe dicebat)videndi Neapolim: Ferentinum vsq; proficiscitur:ea mente reuera:vt ladislaum admodū puerum: et Iohannam karoli filios hēditate paterna deturbaret. Multi em̄ pceres Lodouico andegauensi studere soliti:potiundi regni spez ei pstabant:sed magna vsi fide caietani:pueris in vita retentis: regnum quoq; cum summa laude seruauerūt Pontifex itaq; re infecta Romam rediens: cum magno apparatu honoreq; plusq; dici potest a populo romano in vrbem suscipitur:licet haud ita multopost a Handeresijs insidias perpessus sit:quas certe omnino deuitauit et sustulit creatis vna die nouē et viginti cardinalibo:quorū de numero romani tres sunt habiti. Reliqui do fere oēs neapolitani fuere Interea do antoni⁹ Scala veronensis:7 frāciscus senior patauinus dominus grauissimo inter se bello contendere: Iohanne vbaldino Carrarij:et iohanne ordelapho scaligeri copias ducentibus. Verum Galeatius vicecomes instigante Carrario superatis Scaligeris: Verona vincentiaq; potitur. Neq; hoc qdem cōtentus Galeatius paucorum mensiuz obsidione Patauium capit:ac Franciscū carrarium in carcerem medoetianuz cōijcit. Et⁹ do filius Franciscus iunior fuga salutem sibi quesiuit. Florentini quoq; augende ditōis cupidi: Politianum Lucinianum oppida ex veteri senensium dominatu arte magis q̄ viribo in potestatem suam redigere. Preterea do karolum Bernabouis filium et antoniū Scalam cum quinq; milibus equitum in agrū senensem hostili animo immittūt. Hanc ob rez Galeatius motus legatos ad florētinos mittit: qui suo nomine cōqueranť karolum vicecomitem:et antoniuz Scalam hostes suos a populo florentino:quo cum ipe pacem antea inierat et fedus:mercede conductos eē: vexariq; abeis bello senenses amicos et socios cōtra ius fasq;. Legatis item mandatum est. vt nisi ab iniuria senensiū discederēt.exauctorarentq; suos belli duces.florētino populo bellum indicerent. Quo minus do id statiz Galeatius faceret.petri Gambacurte pisanorum tyranno precibus factum est.qui Galeatio 7 florentinis amicus rem inter vtrūq; compositurum se predicabat. Interim do Vrban⁹ pōtifex pontificatus sui infeliciter acti anno vndecimo:mense octauo rome moritur. sepeliťq; in beati Petri basilica.paucis admodum eius mortem:vtpote hominis rustici et inexorabilis.flentibus. Huius autem sepulcbruz adhuc visitur cum epytaphio satis rustico et inepto.

Bonifacius.ix.

Onifacius nonus patria neapolitanus.petrus cognomento.tomacellus antea vocatus.rome cardinalium omnium consensu pontifex creatur. anno domini millesimotercentesimooctuagesimonono. Hic et si annorum circiter trigita esset dum pontificatu inijt.ita tamē deinceps vixit in tamflorida etate.et tanta peccandi licētia.vt nullae i libido.nulla voluptas iniungi vel obijci posset.iuuentutem certe cum ipa senectute cōmutasse videbatur. Fuit p̄terea tāti animi cōsilijq;.vt primus ꝓpli romani vim omnē i pontificē trāstulerit.creatis suo nutu

magistratibus omnibo:munitaqz sancti an-
geli arce ī mole hadriani sita ad Tiberis pō
tem:quo ab vrbe in vaticanum itur. Aduni-
tisqz item pontibus:quibus in transtyberim
romani cōmeant. Verum dum Bonifacius
nonus adhuc in pontificatu eēt:Galeati⁹ flo-
rentinos et bononienses bello aggreditur:io
banne vbaldino ⁊ Lantedesco petramala co
piarum suarum ducibus:qui vallem arni su
periozis ingressi:omnia longe ac late popula
bantur. Jacobusqz vermes bononiensem agz
suo nomine ingressus:ciuitati quoqz mlta dā
na intulit. Tum vo florentini ad precauenda
mala soliciti:⁊ iohannē haucut:⁊ karolū ber
nabonis filium et antonium scalam cuz qua
tuor equitum:peditu duobus milibus bono-
niensibus socijs ⁊ amicis auxilio misere. So
licitare preterea litteris et nūcijs Stephanū
bauarie ducem: ad quem Franciscus iunior
confugerat. ⁊ Jacobum armeniaci comitem
magna mercede conductum:vt in italiam cō-
tra vicecomitē descenderent.eumqz a ceruici-
bus suis ad ꝓpria tuenda auerterent. His co
hortationibus motus franciscus iunior muta
ta veste fauentibus venetis:secreto tamē Pa
tauiū ingreditur:vrbeqz potitur. Subsecut⁹
vo Bauarie dux:vrbem ingressus obpugna-
re arcem nō destitit.Veronenses autem hazū
rerum permutatōe moti:pulso vicecomitis p
sidio: Antonium scalam ad se vocant:qui fe-
re his diebus in hetruria mortuus erat:reli-
cto vnico filio in prima puericia adhuc su per
stite. Qua quidem re cognita penitentia du-
cti:in primis vgolotuz Blancardum: qui in
cremonensi agro cum exercitu Galeatij erat
ad se vocant:impetrati prius errata venia:p-
solutisqz aliquot milibus nummum auri: ad
redimendam tanti erroris culpam. Ingress⁹
vrbem blancardus:retinere milites a direptō
ne tamopulente vrbis nequaqz potuit. Vxor
vo Galeatij tante ciuitatis calamitatem mi-
serata triduo post militibus direptōem inhi
buit. At dux Bauarie cōquestus se mercede
a florentinis defraudatum: ab obpugnatōne
patauie arcis in Germaniam discessit. Tum
florentini prebente aditum Alberto estensi:q
iamprudem ab amicicia Galeatij discesserat.
iohannez haucut carrariensi socio auxilio mi
sere: cuius fortitudine et astu arx patauina
in deditionem breui recepta est. Unde Galea
tij copie que eo recuperande vrbis causa vene
rant: in vincentinos secescere. Descenderat
iam tum etiam comes Armeniaci a florenti-
nis mercede conductus:per thaurinos in ita-
liam cum viginti milibus equitum:Castella-
tiumqz in Alexandrinis vi captum diripue-
rat:quare Galeatio necesse fuit copias suas
e vincentinis reuocare:quas hosti opponeret
In suburbio alexandrino cōsederant medio-
lanenses:ī quos delati armeniaci sine vllo or-
dine excidium ipis militibus ⁊ ciuibus mina
bantur. Pugnatum est pro portis aliquādiu
et ab italis tamdiu protracta pugna ē: donec
sui (quos circūiacto itinere ad carpendum ex-
tremum hostium miserant) nil tale opinātes
aggredezentur. Dum pugnatur superuenere il
li:atqz ita a tergo.a lateribus.a fronte cesi:p-
us pene oppressi sunt ingēti cede:oppidanis et
superueniētibus:quam discrimen in quod de
lati fuerant cognouerint. Comes ipe armeni
aci tanti exercitus dux captus:ex vulnere ac
cepto in prelio statim moritur. Capti et rai-
naldus Lanfigliatius et Johannes rici⁹ flo-
rentini equites qui armeniacum in italiā du-
xerant. Tum vo Galeatius tāta victoria fre
tus:partem copiarum in haucutum mittit:q
ea mente Atesim ⁊ Adintiuz traiecerat:vt se
cum armeniaco coniungeret. Verum Haucu
tus re cognita:quanta maxime celeritate po-
tuit.in patauinos mouit.non paucis suorum
in itinere amissis obderiuatas passim a rusti-
cis aquas:ne redire hosti impune liceret. At
florentini bello pressi a iacobo vermes: qui eo
a galeatio cum duodecim milibus equitum:
peditum quatuor missus fuerat. Haucutum
reuocant:qui hostes florentinorum:quibus par
esse aperto marte non poterat:miris artibus
ludificatus est. Interiz vo hortante Bonifa-
cio pontifice:et antonioto adurno genuensiū
duce.pax equis conditōnibus inter Galeati-
um ⁊ florentinos Genue composita est. Sed
dum vnum incendium extinguitur: alterum
exardescit. Nam et Franciscus cognomento
Alicus vrbis prefectus viterbium pontifici,p
ditione abstulit.⁊ Petrus Sambacurta Pi
sarum dominus a iacobo appiano publico scri
ba.et omnium consiliorum suorum participe
cum filijs occiditur:ipeqz appianus domina-
tu potitur. Mortuo autem alberto estensi.ac-
cius ⁊ ipe estensi familia ortus iam prīdē pa-
tria pulsus.adiuuantibus Lunij comitibus
redire in patriam instituerat. Sed tutores ni-
colai pueri alberti filij.sumptis armis Acciū
Ferrazia summouentes. lucum et Consilice
oppida Johanni Lunio promisere.si Acciuz
interficeret. Tum iohannes composita falla
cia.virum Accio persimilem interficit. et ac-
ceptis oppidis veru n acciuz in publicū pdu-

cit. Non cõmisisset tantum facinus Albricus
ex eadem familia ortus: cui plus itali debent
q̃ omnibus ducibus qui tum fuere. Primus
enim docuit italos bella gerere: iampridez ar
ma ferre desuetos: quibus se deinceps ab in-
testino externo q̃z hoste tutati sunt. Prius em̃
si quid gerere itali vel inter se: vel ĩ barbaros
voluissent: accire externum militem op⁹erat.
Sed tanta militum copia hoc duce breui sb-
orta est sub vexillo sancti georgij: vt et britto-
nes qui prouinciam nostram et ecclesie castel
la euerterant: teutunicos: anglicos: postremo
omnia vastantes italia expulerit. Hinc Bra
chiani et ffortiani milites originem habuere:
quorum armis italia apud exteros tm̃ nomi
nis consecuta est: vt aut exteri timore percul-
si quieuerint: aut aditum ad nos temptantes
magnis cladibus superati sint. Interea vo mor
tuo Clemente septimo adulterino pontifice: ĩ
eius locum a cardinalibus tanti scismatis au
ctoribus: Petrus luna benedictus. xiij. appel
latus: auenione sufficitur. Successit tum etiã
karolo imperatori romano Wenceslaus fili⁹
a quo Iohannes Galeatius vicecomes me-
diolenensis ducatus titulũ accepit: misso ora
tore Petro philargi mediolanensi archiepi-
scopo. qui postea romanum pontificatuz ade-
ptus: quintus alexander appellatus est. Gale
atius autem mortuo Iohanne haucut: floren
tieq̃z sepulto. quo vno duce in rebus bellicis
tum maxime florentini vtebantur: mittere Al
bricum cum suis copijs in betruriam constitu
it: qui florentinos Appianum pisanorum ty-
rannum bello lacessentes in officõ contineret
Erant in eo exercitu Paulus vrsinus: Lecu-
lus: Brolia brandolinus: Paulus sabellus:
Lucas canalis: cohortium prefecti insignes.
qui simul cõiunctis copijs animisq̃z oppugna
re florentiam adhorti: ad monasterium cartu-
siense castra posuerant: vnde crebris incursio
nibus tum agros tum ciuitatem florentiã cõ-
tinuo vexabant: cedibus: rapinis: incẽdijsq̃z
omnia complentes: anno domini millesimo-
tercentesimonon agesimoseptimo. Quo qdez
tempore et Bonifacius Perusium se contu-
lit: nobilitatem plebeis raspantibus concilia
turus. Sed plebs presente põtifice preter da
tã fidez arma capiens: interfectis ad octuagi
ta ex optimatibus: Biordum et Michelotuz
plebeiarum partium principes in vrbem in-
tromiſſos dominos constituunt. Indignatus
autem ob eam rem pontifex: Asissium petẽs
inde ad ducem Galeatiuz oratores misit: qui
eum adhortarentur: vt oppugnare Mantuaz
desineret: quam tum aqua et terra obsidione
premebat: accito in Lisalpinam galliam ad
id bellum Albrico Barbiano. Hanc autem
ob rem ex federe florentinis licuit: et venetis
belli socijs mantuano auxilium mittere: karo
lo malatesta mantuani sororio tantarum co-
piarum duce. qui ingenti clade Galeatij exer
citum apud gouernolum profligauit. Erat tũ
quoq̃z in animo florentinis pisanos bello per
sequi: sed eos a tanta re auertebant pupij bal
neiq̃z comites: et vbertini rebelles: qui floren-
tini ciuitati exitiuz minabantur: si in pisanos
mouerent. Verum mortuo non ita multop⁹
Iacobo appiano: filius Gherardus patri suc
cedens: cum retinere pisas in potestate sua nõ
posset: ob seditiones a florentinis excitatas
vrbem ipam galeatio vicecomiti vẽdidit plũ-
bino oppido tm̃modo sibi ac suis retento: mil
lesimotercentesimononagesimonono. Inter-
fecto autem Biordo Lanthedesci insidijs pe
rusini vindicare se in libertatem conati sunt.
Verum cum Vgolinus Trincius Fulginas
pontificis vicarius: eius nomine Perusium
in deditionez ecclesie trahere conaretur: indi
gnati ciues Galeatio sese dedunt: qui post mẽ
ses duos Bononia quoq̃z Luca falso potitur
Hinc maior timor florentinos incessit: passiz
de se ac libertate sua actum dicentes: nisi Ga
leatius morte e medio auferretur. Appropin
quante vo iubilei anno: legati romanorũ pon
tificem adeunt rogantes: vt Asissio Romam
proficisceretur: qui et si id magnopere cupe-
ret: tamen dissimulato desiderio facturum se
quod petebant negauit. q̃ diceret eos noluiſ-
se recipere senatores ex nobilitate externa fm
consuetudinem et instituta pontificuz. q̃q̃z ca
mere conseruatores suopte ingenio elegissent
homines quidem parum idoneos. et quorum
licentia bandresijs omnia licerent. Tum vo
romani vt rẽ gratã pontifici facerent. et ban,
dresios tollunt. ⁊ malatestam Pandulphi fi
lium pisauriensem. virum doctum pontificis
nomine in senatorem recipiunt. pecuniasq̃z ĩ
super Bonifacio dant. quo ei proficisci ad vr
bem liceret. Vrbem ita z ingressus munita
mole Hadriani (vt antea diximus) menijs et
turribus dominatu vrbis sensim potitus est.
Celebrato deinde iubilei anno millesimoqua
tercentesimo. q̃ innumera fere hoim multitu
do ad vrbẽ religiõis cã venerat. Florẽtini ga
leatiũ a cerviciby suis auertẽ cupiẽtes rober
tũ bauarie ducẽ. quẽ impij electores abrogato

ob ignauiaz Wenceslao Boemo delegerant:
hac conditione in Italiam vocant: vt non pri
us promissam mercedem accipiat: q̃ vicecomitis ducatum attigisset: qui brixianuz agrũ ad Benacum ingressus parte pecuniaruz accepta: cum Galeatij copijs congrediens superatur: ac tridentum fuga petit. Retinere hominem veneti et florentini multa polliciti: quo minus in germaniam rediret: nequaq̃ potuere. Tum vo Bonifacius siue vicecomitũ potentiam veritus: siue augende ditionis ecclesiastice cupidus: annatarum vsuz beneficijs ecclesiasticis primus imposuit: hac conditione: vt qui beneficium cõsequeretur dimidiuz annui prouẽtus fisco apostolico persoluẽt. Sũt tamẽ qui hoc inuentum Johãni vigesimosecundo ascribant. Hanc autem consuetudinẽ omnes admisere preter anglos qui id de sol' episcopatibus concesseze. in cetezis beneficijs non adeo. Confirmata hoc modo pecunijs arce magistratibus suo nutu in vrbe delectis ditione ecclesiastica: pontifex Ladislaum adolescentem karoli neopolitani regis filiuz in regnum paternum restituit: a tyrannis et populis occupatum: qui Lodouici andegauẽsis partes secuti fuerant. Quo autem facilius et honestius id fieret: priuationem karoli ab vrbano sexto Nucerie factam abrogauit: cardinalemq̃z florentinum Caietam misit: que sola in fide remanserat: vt eo loci adolescentem coronaret: vbi summa cuz fide seruatus fuerat Vicecomes autem redeunte in Germaniam imperatoze Roberto: copias suas albzico duce ad oppzimendum Johannem Bentiuoluz misit: qui Bononiensem vrbem in suam redegerat potestatem: pulso vicecomituz presidio Militabant tum in exercitu Galeatij franciscus Gonzaga composita inter eos pace: militabat pandulphus malatesta karoli frater. Aderat et octobonus Rubeus parmensis ciuis: quozum nominibus perterriti florentini Bernardonem copiarum suaz prefectuz bononiensibus socijs auxilio mittunt: cuius aduentu bononienses animis aucti: hostiumenibus appzopinquanti occurrere audent: quo prelio superati: omnem equitatum cum Bernardone in ipsa pugna interempto amisere. Captus etiam eo prelio iacobus Carraria: Fracisci gonzage precibus conseruatur. Vnfugerat tum cuz paucis Bentiuolus in vrbẽ quam dum acriter nimium tutatur: in globũ incidens: cum viuus capi non posset obtruncatur. Potitus itaq̃z deinceps nullo resistente Bononia Galeatius: magnum terrozem florentinis iniecit. Eo eñ se breui motuzum omnem belli impetum ostendebat. Vezũ mozte adiuti (vt ipe optabant) nõ ita multo post tanto metu liberati sunt. Moztuo autem ex febre Johanne Galeatio apud meregnanum cum ante cometes tante mozti indicium apparuisset: anno millesimoquadringentesimo secundo: multi repente tyranni obozti sunt: aut ciuitatum suarum principes: aut cobozti um prefecti: a militibus ducis ob largitionez ad occupandas ciuitates adiuti. Obortum quidem infinita mala sunt: cũ nemo vnus preesset: qui vicia hominum imperio z auctoritate compesceret. Innouata est etiam guelphozum et gibellinozum perniciosa seditio: q̃ ducentis et eoamplius annis per italiaz vagata omnes ciuitates ita ad arma ciuilia cõcitauit: vt ferme ad internetionem certatum sit. Nam Vgolinus caualcabos: oppressis gibellinis Cremone imperitabat: Parmam otto tercius interfectis ac pulsis Rubeis obtinebat: Soardi Bergomuz: Rusconij Comũ Vignate Laudam: Vercellas alexandriam plurimaq̃z per eam regionem oppida Fazinus canis dux copiaruz egregius vi occupauerat Omitto reliquos tyrannos a Galeatio pulsos: qui tum quidem redeundi ad tyrannidem et dominatum spem aliquam sumpsere. Maxime vo Gulielmus scala: et Carolus vicecomes Bernabouis filius: qui principes omnes et populos ad defectionem solicitabant. Hinc etiaz Pinus Ordelaphus patria pulsus: Forolivio potitur. Albricus q̃z Cunij comes Fauentiam bello pressam i sui potestatem redegisset: nisi a Ladislao adoztante etiam põtifice: i regnum accitus propere fuisset: magnusq̃z comestabilis (vt eozuz vocabulo vtar) creatus. Miserat et eo cuz satis iusto exercitu fratzem suuz põtifex: vt regi auxilio eẽt. qui a neopolitanis repulsus Perusiũ mouẽs ciuitatem ipam in potestatẽ põtificis breui redegit. At Baldesaz Cossa neapolitanus ciuis. sancti Eustachij cardinalis bononienses aliquãdiu obsessos. redire tandem ad ecclesiaz compulit. Brachio montonio copias ecclesiasticas. quem vt virum in re militazi prestãtem albricus in flamminia reliquerat. Sub eo eñ ab ineunte etate militauerat. ordinesq̃z duxerat. Idẽ etiã cõtigerat Sfortie e Cotignola Flamminie oppido oziginẽ ducẽte: quozũ virtute militia italica ita breui creuit: vt qui duce i re bellica deinceps indigezẽt alterozistozum vtezentuz. Hinc ille factiones militares exozte sunt: vt sexaginta iam annis nil prope gestum in Italia sit: quod non alteri istazum ascribi possit. Qui enim a brachia-

nis oppriмebat: vicissim ad fortianis alteram factionem pcio cõducebat. Albricus autem (vnde tanq̃ ex equo troiano innũerabiles bellí principes emanarũt) Neapolim diu oppugnatam: tandez in potestatẽ Ladislai recepit qua victoria moti omnes regni principes ciuitatesqz. statiz ĩ dedicionez regis peruenere. At vo Ladislaus regnãdi cupidus: priusq̃ fũdamenta regni Neapolitani cõfirmasset. accit9 ab vngaris. ad illud quoqz regnũ iure hezeditario suscipiendũ: cum copias traiecisset: Jaderamqz obsideret. certior ab amicis fit. neapolitanos 7 aliquot regni pceres ad defectionem spectare. Jadera itaqz potitus. eademqz venetis diuendita. Neapolim redijt: reuocatoqz e Flãminia Alberico (eo nãqz ad suos visendos profectus erat) omnes proceres dominatu priuauit. Recusantes aũt pareze e patria deiecit. In Seuermatũ vo familiã crudeliter animaduertit. primatibus ipsis vltio supplicio affectis. Bonifacius aũt in tãta rerum perturbatiõe diu afflictatus: dolore laterum tandẽ mozitur: põtificatus sui ãno quartodecimo: mense nono: millesimoquadringẽtesimo quarto. Sepeliturqz in basilica Petri sepulchro mazmoreo vermiculato opere distincto (quod adhuc cernitur) cũ gẽtilicijs insignibus: que item indicãt multa edificia tũ in mole Hadriani: tum ĩ capitolio: tum in pallacio Vaticani huiue iussu 7 impensa edificata tuz fuisse. Huic aũt põtifici ad summaz gloriam nil certe defuisset. nisi affinium et cognatozuz affinitatibus obtemperans: aliq̃ notã cõtrarisset. Ad alta enim crimina per symoniacam prauitatẽ cõmittebãtur: petẽtibus cõtra ius fasqz oia tum fratribus: tũ cognatis. quoruz magna multitudo questus gratia Romã venerat. Indulgentie vo 7 quidẽ plenarie ita passim vendebãtur: vt iaz vilescerет clauiuz 7 litterarum apostolicarum autozitas. Reuocaẽ hec oia Bonifacius conatus cognatozuz precibus: eo itẽditez redire cogebatur. Unde melius actum cũ ecclesia dei censerem: si pontifices reiectis affinibus 7 cognatis: vel saltez in mediocri fortũa collocatis. põtificie dignitati potius q̃ carni 7 sanguini cõsulerẽt. Adarime vo ß tẽpore quo mozuo Tãburlano. q thurcos superauerat eozũqz regẽ cathenis victũ secũ trahebat: armenios: persas: egyptios: assyrios sine gubernatozibus reliquerat: qua ex re facile christianis tum fuisset Hierusalem. ac sanctum domini sepulchrum recuperare. In nostros eñ conuersus albos suo põtificatu nouam superstitionem introducẽtes persecutus est. Ex alpibus namqz descendisse in Ytaliam anno ante iubileum presbiterum quendam cum magna hominum multitudie ex patre meo qui hominem viderat intelleri. Is quidem albo indutus panno. tantam modestiam vultu ac verbis pre se ferebat. vt ab omnibus sanctus haberetur in ytaliaz itaqz descendens magnam hominum ac mulieruz multitudinem in sententiaz suipsius breui deduxerat. Lintheis albis circumuoluti omẽs sine discrimine mares an femine: rustici an ciues. serui an liberi essent. passim veluti pecora vbi nox oppressisset dormiebant. Publice ĩ vicis epulabantur: perlatis vndiqz certatim quasi ad sacrum epulis. Crucifixũ sacerdos ipse pre se ferebat. quem lacrimazi ob hominũ erzata dictitabat. Id quotiens accidisset succlamabant omnes veniaz a deo petẽtes. Laudes beate virginis canebant euntes 7 stantes hymnis ad id apte compositis. Ex cisalpinis aũt in Flãminiam Hetruziaz picentes aucta opinione sanctitatis venies. nõ plebem modo rudem 7 crudelem. sed et principes et episcopos ciuitatuz in sententiam suam facile pertrahit: Substitit Viterbij cũ magna multitudine labore itineris fessus. Romam inde (vt ipse dicebat) ad visenda loca sancta sanctozũqz corpora venturus. Sed Bonifacius fraudem subesse veritus q̃ diceret hominem superstitiosum pontificatum appetere. adiuuante illa multitudine milites aliquot premittit. q hominem comprehensuz ad se perducãt. Sũt qui scribant huius fraudez questione detectã fuisse. hominemqz in tanto facinore deprehensum: meritas penas luisse. igne scilicet: quo exustum ferunt. Sũt etiã qui dicant nil fraudis in homine deprehensum fuisse. sed id fictum a pontifice abolendo rumozi. quo hominez per iuuidiam captum et necatũ affirmabãt. Vtrz verius sit deus nouit. Hoc tamen cõstat post tantam colluuionem. que partim hac superstitione. parti frequentia iubilei obuenerat: magnam hominum multitudiem pestilentia consumptam fuisse. In tantis aũt malis quibus prouintia nostra afflictabatur: vnum tamen bonũ in Ytaliã affectũ est. ad nos eñ Chrysolaras Bysanti9 lras grecas attulit. que ãnis iam quingentis in Ytalia conticuerant. Hic grece latineqz lingue scole exorte sunt: Guarino: Victorio. Philelpho. Ambrosio monacho: Leonardo aretio: Laroloqz. ac plerisqz alijs tanq̃ ex equo trioano in lucem prodeuntibus: quorum emulatione multa ingenia deinceps ad laudem excitata sunt.

Innocēti⁹.vij.

Innocentius septimus patria sul monensis: Cosmatus antea vocatus sancte crucis presbiter cardinalis: Rome pontifex creatur: tumultuāte tota Ytalia. Mortuo enī Johanne Galeatio. duobus filijs superstitibus: sed adolescentibus adhuc tota Ytalia ad arma respiciebat. Johānes Maria maior natu (id enī ei nomē erat) ducatum Mediolani sibi vendicat. Philippus vo Maria mior natu Papie domiatum. cuius comes iure habebatur facile obtinuit. Relique ciuitates (vt antea diri: ad quinq; enī 7 viginti fuisse constat) ab imperio vicecomitū defecere. Nā 7 Paulus Guinisius ciuis: lucensis patrie domiatum sibi vsurpauit. 7 Franciscus Carrarius sublato e medio tanto duce: cū arma mixtimo dum timuerat: augende ditionis in magna; spem veniens: Veronam: Brixiam: Bergomum: Cremonam: legatos ad solicitandos in partes suas guelphos misit. Verum vbi videt Gulielmum Scalam et karolum vicecomitem. qui imperia ciuitatum suarū desiderabant. posse conatibus suis obstare: Gulielmo Verone. karolo Mediolam: acceptis ab eo mutuo triginta milibus aureis domiatum pollicitus est. Reducto itaq; in patriam Gulielmo: eodemq; nō ita multo post veneno sublato: Verona ipse potitur. Eadem quoq; fraude karolum aggressus ē cum his instaret. vt nō apparentibus promissis: pecuniam saltem mutuo datam solueret Litteris quoq; Franciscum Gonzagam admonet. vt descendere in partes suas spōte velit. amplectiq; eius amicitiam 7 societatē: sin secus esset animatus: habiturum se eum pro hoste facturumq; vt breui eius pertinacie peniteat. fieri perfacile id posse dicebat: cum Veronam mantuanis finitimam adeptus: Brixiaq; quoq; in potestatē suā breui sit redacturus: vnde percōmode mōtuanus bello premat. Nil respondere Frācisc⁹ instituit priusq; venetorū legatos audiret: quos in via ad se euntes intellexerat. Veneti enī carraziorum potentiam suspectam habētes Vincentiam dedentibus vltro ciuibus in deditionem et tutelam recipiunt: q̄ Francisci arma venerentur: quoq; sub quouis alio quā sub patauino domino esse mallebant. quippe cum inter patauinos et vincentinos immortale odium intercedat. Admonet tuq; franciscum Carrarium venetus: ne vincentinos vectigales suos bello attingat. vtq; ab expugnanda Colonia (quam sue ditionis esse rebantur) abstineat: aliter venetos bello persecuturos illatas iniurias. Respondet Franciscus mirari se venetorum impotentiā: qui cum nullum ius incontinenti habeant. legesē tamen merito imperantibus velint prescribere. irent et estuarijs se ac paludibus continerent: eosq; preesse ciuitatibus sinerent: q̄ eam facultatem a maioribus suis accepisset Indignati mirumimmoduq; veneti. legatos suos qui in via erant admonent. vt fedus et societatem cum Francisco Gonzaga ineant: eumq; primum copiarum suarum ducem deligant: addita pecuniarum summa: que ei stipēdij nomine quottannis daretur Tum vo Franciscus icto federe maturandum ratus. q̄ iam hostes potitos Colonia intellexerat: conscripto magno militum numero. veronenses ad eam partem adoritur. qua ad mantuanos vergunt. Idem faciunt veneti et vincentinis eo mouentes. quo impetu veronenses perterriti: cum nulla spes auxilij subesset. deditionem fecere. Oderant etiam ciues Franciscum carraziensem: qui Gulielmum Scalaq; veneno necasset eiusq; filios occupata fraude Verona in carcerem coniecisset. Dum vrbem vo instructis acie bus ingrediuntur: ne qua fraus ab hoste subesset: Jacobus Carraria qui ibi cum presidio erat. repente cuq; militibus aliquot Padustiliam profugit. Sed duq; padum trajicit: captus Venetias mittitur. Munita autē firmissimo presidio Verona: inde cum omnibus copijs Veneti Patauium mouentes vrbē prealtis muris ac profunda fossa munitam: defensamq; firmo presidio obsident: et tandem post aliquot mēses interclusis vndiq; commeatibus: in deditionem accipiūt Confugerat in arcem Franciscus cum filijs ac nepotibus: quam tamen veneti non ita multopost cepere. vrgēte eos qui in presidio erant ad deditionem fame: Franciscus autē captus ac Venetias missus vna cum fratre necatur. Hunc eritum et finem habuit: qui humanam cupiditatē secutus: spreta pace omnia bello occupaturus videbatur. Neq; in hoc quidem malorum omnium finis fuit Nam vel ignauia pontificū: qui interdictis antea minis: armis postremo tollere discordias consueuerāt. vel scismate potius (quo tū ecclesia dei multū laborabat) eo ventū e-

rat: vt vilissimus quisqz tyrannus post mor
tem Iohānis Galeatij vnumquodqz facin⁹
quātūuis magnū aggredereretur. Innocētius
cūm dū adhuc cardinalis esset. capere negligē
tiam ⁊ timiditatē prior pōtificuz consueue
rat: ꝙ diceret eor secordia factuz: ne scisma
ecclesie romane: totiusqz reipublice christia
ne pernicies hacten⁹ exticturz ⁊ sublatū esset
Ver ipse pontificatuz adeptus. secutusqz ī
quibusdā Vrbani ⁊ Bonifacij vestigia. q̄s
priuatus carpebat: nō modo quod tanto pe
laudabat effecit. verū etiā iniquo animo fere
bat: siquis apud se ea ō re verbū vllū fecisz
Preterea vō adeo tumultuose oīa guberna
bat: vt cū semel romani restitui in libertatē
reddiqz sibi Capitoliū: pontem Miluium.
et arcem Hadriani peterēt. instarentqz item
vt scisma rez perniciosi exēpli de ecclesia tol
leret. bella extigueret et seditiones: rege gal
lorū ad eaz rem cōficiendam operam suam
pollicente. ac Petro Luna antipapa neq̄
q̄ tantam cōcordiaz abnuente: romanos ip
sos pōtifex ad Lodouicuz nepotem diuertē
tem: apud hospitale sancti spiritus via saria
tanq̄ ad certū carnificem miserit. Undeciz
cūm ciues reipub. sue labenti negligētia pon
tificis cōsulturi statiz necantur. e feneztrisqz
deijciūtur. ꝙ diceret eo modo tolli seditiōes
et scisma nō alio quidez posse. Hac aūt seui
cia motus populus romanus: accito Ladi
slao Apulie rege arma capit. supplicium de
Lodouico sumpturus. Verum pontifex de
clinaturus populi furorem Viterbium cum
Lodouico citato gressu proficiscitur. Tum
vō populus cum seuire in autorem tāti faci
noris nō posset. in aulicos irā cōuertit: quo
rum bona magna ex parte direpta sunt. Ser
uati tamen quidam dicuntur in edibus car
dinalium romanorum: qui adiuuātibus cli
entibus. egre tamen ad se confugientes tuta
ti sunt. Capto deinde Capitolio: occupatoqz
ponte miluio arcē Hadriani oppugnare fru
stra conati sunt. adiuuātibus etiā romanos
Iohanne columna Troie comite: Gentile
monterano. comite Carrarie. egregijs co
piarum ducibus: et Ladislai regis auspicijs
militantibus. Verum superueniente Pau
lo Vrsino mandato pontificis cum Mostar
da et Leccabolino turmarū prefectis in pra
tis neronianis. Iohannem columnam ⁊ re
liquam Ladislai militiam fundunt. Hāc ob
rem romani quidē multis incōmodis circū
uenti. cum et homines et eorum pecora abi
gerentur: residente etiam ira iam antea con
cepta. pontificem in gratiam recipiunt. ro
gantqz vt ad vrbem redeat. Erat enīm natura
comis ⁊ bland⁹: adeoqz pōtificij ciuilisqz iu
risperitus: vt facile homies tum rationibus
tum suauitate dicendi in suipsius sententiā
alliceret. His rebus itaqz hoc modo compo
sitis Romaz veniens: plures cardinales de
legit. quorum de numero fuit Angelus Car
rarius. patria venetus: tituli sancti marci p̄
sbiter cardinalis: in pontificatu Gregorius
duodecim⁹ appellatus. Fuit et Petrus Phi
lardi natione cretēsis. basilice duodecī apo
stolorum presbiter cardinalis. Alexander qn
tus deinde creatus. Tercius habitus ē Ot
to Colūna. natus e principibus romanis ad
vellus aureum: sancti Georgij diacon⁹ car
dinalis. Martinus quītus postea vocatus
Confirmato aūt hoc modo pontificatu suo:
Lodouicum nepotez agri Piceni marchio
nem creat. eundemqz firmanū principem cō
stituit. Ipse vō non diu post Rome moritur
pontificatus sui āno secundo. sepeliturqz in
basilica Petri in sacello quod olim pōtifici
bus dedicatum erat. quodqz vetustate et si
tu corrupens. Nicolaus quintus postea resti
tuit. Notato etiā hoc epytaphio hois sepul
chro. Innocētio septimo pontifici maximo:
cum neglecti eius sepulchri memoria inter
ijsset. Nicolaus quintus pontifex max. resti
tui curauit. Interī aūt cū et vero pōtifice et
optimo imperatore carerēt ytali. vnicuiqz
scelerato peccādi licētia data est. Nam La
brinus fundulus cuius opera karolus La
ualcabos multum et belli et pacis artibus
vtebatur spe occupande tyrannidis elatus:
ꝙ ei non secus ac Carolo magistratus om
nes atqz artium prefecti parerent: Redeun
tem Lauda pompeiana: Carolu ad macha
sturmam ab vrbe Cremona decez milia pas
suum cum fratribus et cognatis obtruncat.
Inde vō propere anteq̄ res in vrbe scire
tur. cum aliquot militibus Cremonam pro
perans occupata arce ac portis omnibus fo
rum armato ingressus milite. quos videt co
natibus suis obstare posse: aut obtruncat
aut pellit. Obtinende aūt tyrānidis causa:
nullum genus crudelitatis omittit. Erāt tū
quoqz in armis mediolanenses principes:
ne dicas eoruz opera tyrannos oppimi po
tuisse: instante presertim Gutecaldo Genue
prefecto regis gallorum nomine: qui tum re
digere Mediolanum in potestatez regis co
nabatur. Contra vō Fazino Cane egregio
tum copiarum duce. retinere Iohannem

Mariam in dominatu paterno conãte. Otto quoqz tercius parmẽsis dominus: ad colloquium spe cõponende pacis cuz Nicolao estensi pellectus. ad Ruberaz (id castelli nomen est) obtruncatur. Cuius quidem cedis: Sfortia Cotignola iubente Nicolao autor habitus est. Mortuo aũt Ottone Rhegio statim et parma tedentibus sponte ciuibus (qui aderant) Ottonis nom̃ Nicolaus potitur. Ladislaus vo occupata Roma (vt antea dixi) acceptaqz in teditionez Perusia: quam tum armis Brachius verabat ĩ Heturriaz hostili animo mouet: que certe industria et auspicijs Malatesta pisauriensis egregie defensa est. Repulsus em̃ inde Ladislaus: in regnum trepidus sese recepit. maiore prope accepto q̃ illato hostibus incommodo. Liberati aũt tanto hoste florentini ĩ pisanos conuersi post longam oppugnatonẽ pisas tandez capiunt Tartalia Sfortia ducibus: ãno dñi Millesimoq̃drigẽtesimosexto.

Gregorius. xij.

Tvo dum scisma in ecclesia dei ongius protraberetur cũ pernicie christiani nominis altero põtifice Rome creato: altero Auenione principes Gallie. duces sez Bituricensis: Burgundus: Aurelianus: qui tũ ob valitudinez regis Gallias gubernabant: calamitatem ecclesie tandem miserati. Auenionez ad Petrum Lunam: Benedictum decimũterciuz appellatuz peruenũt. boiemqz rogãt: vt collabenti ecclesie tandẽ consulat: etiaz si abdicare se pontificatu necesse esset. quẽadmodũ in cõclaui se facturum promiserat iureiurãdo interposito. dum põtifex creatur. Spondent preterea alterum pontificem. qui tum Rome crearetur post mortẽ Innocentij idẽ facturũ. Ita eniz inter hos principes et qui in Ytalia erant reipub. christiane amantissimi cõuenerat. vt abrogatis duobus de põtificatu cõtendentibus. quoz alter gallice. alter ytalice factionis haberetur. vnus aliqs postea deligeretur oim nationũ pater et pontifex. Respondet Benedictus se quidez graiter deũ offensurũ: si ecclesiaz dei desereret cui patronus et publicus pater cõsensu bonoruz: non furtim. sed publice asciptus essz nolle se in dubium ponere quod iustis suffragijs sibi demandatum fuerat. Q̃ dicerent sublato scismate: de concordia agendum esse sibi admodum placere: modo id in loco fieret libero. ne coactus quispiam potiusq̃ spõte facere aliquid videretur. Vnum tamen se polliceri. idqz iureiurando affirmare. si aliter tolli scisma non posset. depositurum omnem pontificiam dignitatem: modo idez eodem tempore ab altero antipapa statim fieret. Principes itaqz cognita hominis volũtate. consultare inter se ceperunt. quonam modo Benedictum in sententiam suam perducerent. quorum colloquia et cosultatiões Benedictus veritus. pontificias edes armis et commeatu optime muniuit: in quibus aliquot mensee obsessus: tandem paratis ad fugam triremibus. per Rhodanuz in Catelo niaz vnde oriundus erat adnauigauit. Sũt autem qui scribant principes gallos id molitos in Benedictum esse: instantibus cardinalibus gallicis. qui cum oderant. q̃ alterius nationis esset et non gallice. Nam cum post mortem Clementis de creando pontifice gallico inter eos non conueniret. hũc post longam altercationem crearunt. vt viruz bonum et reipu. christiane amantissimum: qui eos sepe admonuit. vt honeste ac sancte viuerent. vtqz a simoniaca prauitate cauerẽt alter se in eos graiter animaduersuruz. Hucius itaqz mores ferre nequeuntes principes gallos in viruz optimum et constantis vite concitasse. At vo cardinales qui post mortẽ Innocentij Rome tum erant: cognita triuz priozum pontificum in tollendo scismate negligentia: cognitoqz etiã discrimine. in quo respub. christiana vbiqz terrarum: maxime vo in Gallia versabatur. in vnum cõuenientes conclaui ad sanctum Petruz in Vatica no habito. iurarunt singuli maximis erecrationibus interpositis. abdicaturos se statiz pontificatu. si ei deligi ad tantum magistratum contigisset. hac conditione tamen. vt id quoqz ab antipapa fieret. Venere autem in hanc sententiã: vt et gallice nationi satisfacerent. que ob impotentiam creandi antipape consuetudinem introduxerat: a qua remouerí non sine ignominia videbatuz. nisi id quoqz ab ytalis fieret. Vtqz in sententiam Benedicti venirent: qui hac vna ratõne nõ alia sanari ecclesiam posse dicebat. Q̃ si eis contigisset vtrunqz abrogari. vnum verum pontificem omnium: qui tum erant. cardinaliũ consensu creandum esse: cui omnes reges et pricipes obtẽperarẽt. Creatus itaqz Rome ãno dñi. M. q̃drigẽtesimosexto p̃die. k. nouembris Angelus Corarius venetus ti-

tuli sancti Adarei presbiter cardinalis: qui (vt dixi) Gregorius duodecimus appellatus est. statim quod ante pōtificatū promiserat se facturum scripto: adhibitis etiaz notarijs et testibus confirmauit. suaqz manu scripta tabellionum notauit. Cum vero de eligendo loco quo sine discrimine vterqz venire posset mentio haberetur. neqz ea de re satis inter eos cōueniret: collusores et fidefragi ab vtroqz cardinaliū cōuentu sunt habiti. qui Pisas hinc Roma. hinc Auenione adnauigantes vno consensu Gregorium et Benedictum dignitate pontificia priuarūt consentientibus in tamgrauem sententiam omnibus nationibus preter Hispaniaz citeriorem. regem Scotie: et comitem Armeniaci: qui Benedicto faucbant. Inita deinde creandi noui pōtificis ratione. qui bene ac sancte sine vlla seditione ecclesiaz dei gubernaret: venere in hāc sententiam vt Alexandrum quintum crearent. Dum aūt Gregorius abesset: creandiqz Alexandri ratio haberet. armis oia Rome circūsonabāt Ladislaꝰ ei rex occupata Hostia pedistribꝰ nauaribusqz copijs adeo romanos incursionibus vexauit: vt inita pace honorifice postea i vrbez receptus tanq̄ dominus: et magistratus mutauerit. et portas ac menia pro arbitrio animi sui operibus et custodijs firmauerit. Dex superuenente Paulo Ursino ecclesiastico duce apud sanctum Jacobum in septimiano acerrime pugnatum est: multis vtrinqz desideratis. Intrāsty beri nanqz rex suos tum cōtinebat. arbitratus se illo in loco tutiorem esse ob nauales copias: q̄s hostia Romam subuexerat. Jo ꝏ deinceps cedens potius q̄ fugiēs vrsine factiōi: que in dies magis magisqz augebatur. Neapolim proficiscitur. Debilitata preserti factione sua ob superatos ante ingressum suū colūnenses. Jobanne columna. Baptista sabello: Jacobo vrsino. Nicolao columna ducibus. qui occupata sancti Laurentij porta: vrbem iam ingressi erant. Dex superueniēte Paulo Ursino: superati (vt dixi) et capti magna ex parte fuerant. Ex his capitali supplicio duo affecti sunt. quorum alter Galeottus normannus eques insignis: alter ꝏ Ricardus sanguineus ē habitus. e familia nobili ac vetusta originem ducens. Reliqui ꝏ incolumes dimissi fuerant. hac tñ conditione: ne amplius Ladislai auspicijs militarent. His autē perturbationibus: adeo Rome annone caritas inualuit: vt mensura tritici (quam rubium vocant) florenis decem et octo venderetur: propter abacta pecora et rusticos partim captos: partim necatos. vt in bello fieri consueuit.

Alexander. v.

Lexander quintus natione cretēsis: Petrus antea vocatus. ordinis minorum frater: archiepiscopus mediolanēsis. vir doctrina et sanctitate vite preclarus: omniū cardinaliū cēsensu: q̄ tum in cōcilio pisano erāt pontifex creatur. Hanc ob rez Gregorius in austrie ciuitatē profectus quasi profugus de concilio generali mentionē fecit. Verum cū eo in loco ne quaq̄ se tutuz arbitraretur: Ariminū profectus a Carolo malatesta perbenigne z splēdide est habitus. Benedictus aūt post habitum i Perpiniano cōciliuz: quo tutior esset ad castellum Panischole locū munitissimuz confugit: vbi diutius īmoratus. Uterqz aūt licet in pisano cōcilio exauctorati essent. tāq̄ veri pōtifices cardinales crearunt. maxime ꝏ Gregorius. qui dū Luce esset de consensu cardinaliū. qui nēdum ab eo discesserant Gabrielem Condelmarium cardinalē creat. qui postea in pōtificem electus. Eugenius quartus appellatus est. Ad Alexādrū redeo: virum in omni vita et etate prestantē Hic em̄ ab adolescentia ordinem minorum ingressus: adeo Paristus liberalibus studijs theologicecqz disciplinis vacauit. vt breui et publicam scolam habuerit: et in libros sentētia p̄ docte z acute scripserit. Magnus quoqz orator: magnus predicator est habit⁹ Hanc ob rem a Jobāne Galeatio duce mediolanensi accitus primū locum inconsultationibus suis habuit. Creatur deinde rogatu Galeatij vicentinus episcopus. postea nouariensis mutato loco: postremo presul mediolanensis factus: ab Innocētio septīo cardinalis basilice duodecim apostolorum creatur: quo quidē gradu pōtificiā dignitatem adeptus. merito Alexādri nomē consecutus est: cū et liberalitate z magtudie animi: cuz q̄uis optio pricipe ꝓferri posset. Adeo enīz munific⁹ erat ī paupes et vizos sua benignitate dignos. vt breui nil sibi reliquerit. Cu de p̄ iocū dicē interdū solebat. se diuitez episcopū fuisse: pauperē cardinalē: mēdicū pōtificē. In eo ei defuit illa hūdi cupiditas. que vna cū re et etate accreseit sil'. Sz h̄ viciū cadere ī vizos bonos z rex hūanaq̄ ꝓtēptores ñ p̄t: qui q̄ magis cōsenescūt: eo min⁹ viatici

indigere se cognoscunt: et ob hanc rem cupiditates sedant. refrenant auariciam: ac ceteras animi labes expellunt. Tanti preterea animi Alexander fuit: vt Ladislaum regem tum potentissimum: qui ditiones ecclesie pontificibus absentibus diu multumq; vexauerat. oppidaq; aliquot vi occupauerat. in cōcilio pisano approbantibus qui tuz aderant regno priuauerit. iusq; illud Lodouico Andegauie duci cōpetere declarauerit. Soluto aūt concilio pisano. pontifex Bononiā proficiscitur: cui ciuitati tuz preerat Baldesar Lossa sancti eustachij cardinalis: quez Alexander in legatione confirmauit. q̄ eius industria ac presidijs pisanum conciliuz habitum fuisset: qd̄q; etiam vir erat. qui percommode tyrannis ac rez ecclesiasticaz occupare conantibus: obijci quouis tēpore posset: In homīe tamē plus ferocie. pluſq; audacie et secularitatis (vt ita dicam) erat: q̄ eius professio requirebat. Militaris prope habebatur eius vita: militares mores: adeo vt multa etiam que loqui fas nō est. sibi licere arbitraretur. Cum vero Alexander grauiter egrotare cepisset: nosset q; mortem prope instare cardinales ad se venientes ad concordiam: ad pacem: ad tuendaz ecclesie dignitatē adhortatur. Testatus preterea est per eā mortem quā ante oculos se continuo cernere dicebat. nec reformidare conscientia bene acte vite motus: se existiare et credere que in cōcilio pisano decreta fuissent: recte atq; integre facta eē oia: sine dolo malo fraudeue. Cū hec dixisset. lacrimātibus omnibus qui aderant. illud saluatoris verbum egre proferēs Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis: statim moritur pontificatus sui mense octauo: sepeliturq; Bononie in ecclesia fratrum minorum. Laboratum est autez hoc anno fame ac peste.

Johānes. xxiij.

Iohannes vigesimustercius patria neapolitanus et nobilis: Baldesar cognomēto Lossa antea vocatus: Bononie omniuz consensu pontifex creatur. Sūt aūt qui scribāt id factū violēt esse: q̄ et legatus Bononiensis esset. et armatos milites tum in vrbe. tū in agris pro statione habuerat: vt si precario id obtinere ñ posset: minis et armis tandez consequeretur. Vtcunq; est constat eum pontificem creatū fuisse ad eamq; dignitatē sp aspirasse. Nazcum adolescens esset. ac Bononie aliquot ānis iuri ciuili operam dedisset. assumpto (vt nunc fit) doctrine gradu. Romam iter instituit. Interrogatus aūt ab amicis quo proficisceretur? ad pontificatum respondit. Romaz itaq; veniens: a Bonifacio nono in cubiculum secretum recipitur. Creatus deinde sancti Eustachij cardinalis: legatus e latere Bononiam mittitur. quam breui cōducto milite vna cum magna Flamminie parte potestatem ecclesie redegit. pulsis quibusdam tyrannis. alijsq; extremo supplicio affectis. Verum post nonem annos cum longa pace ciuitatez Bononiensez mirumīmodū auxisset. grandemq; pecuniam sibi comparasset: mortuo Alexandro largitione vsus. maxime vero erga cardinales a Gregorio creatos pauperes adhuc pontifex creatur: quo facto oratores statiz ad electores imperij misit: eos oratum. vt Sigismundum Lucimburguz Vngarie et Bohemie regez imperatorem crearent. virum strennuum (vt ipse dicebat) et ad omnia fortiter agēda promptissimum. Hac eiñ ratione hominis gratiā aucupabatur. Vbi vero hoc ei ex sententia accidit: cum in conuentu pisano constitutuz essz vt ad certuz tempus concliuz haberetur: ne alibi transferret celebratū se id Rome predixit: et quo liberius eo proficisci omnibus liceret: pacare Italiam conatus est. maxime vero Cisalpinā. i q̄ bellū indies magis magisq; crescebat. Fazino cane discordias suscitante: qui mercēnarios milites retinere sine bello apud se nequaq̄ poterat. Eos ei rapinis direptiōibus vrbiū pascere cōsueuerat. Forte tum accidit vt papienses (quos Philippo obtenellā adhuc etatem retiere i officio nō poterat) studio partiū concitati ad arma cōcurrerēt: hic gibellini Beccaria familia vnce: Fazinū cū exercitu in vrbē introducere: pacti fortunas guelphoz. Vex is cū armato milite ingressus: neutri i diripiēdis fortunis pepercit. Querentibus aūt gibellis: sua quoq; bona p̄ datā fidez diripi: respōdit ac egregie quidem. gibellinos saluos fore: eoz vero bona q̄ guelpha essent militibus se i prēdā concessurū deridēs vtriusq; factiōis stulticiā et cupiditatē. Inde vero abiēs relicto i portis 7 i arce firmo p̄sidio: tutelā Philippi donec adoleuisset p̄ se ferēs p̄ pādulphū: malatestā ducēs brixianos: et bergomates i cursionibus rapinis vexat. nec a cremonensib quidem abstinuit: quibus tū Labrinus Fūdulus imperitabat. Dum hec aūt in Brixi-

ano agerentur: Vngarie rex iturus (vt ipse predicabat) Romam libero itinere ad accipiendam imperij coronam duodecim milia equitum: peditum octo in venetos mittens: capto primo impetu Forolivio: Tarvisium oppugnat. Huic vo tāto exercitui veneti karolum Malatestam obijciunt: qui cōtando magisq; dimicando exultantem victoria hostem remoraretur. Parvz etiam abfuit quī veneti eodem anno Veronam proditione quorundam civium amitterent: ad rapinaz magis q; ad libertatem spectantium. Be nocentibus pena sumpta: ac statim sedata sunt omnia. Mortuo aūt eodē anno Fazino Lane: coniurati quidam Johannem Mariam Mediolani ducem iterficiētes: Bernabovis filios z nepotes in vrbez recipiunt. Tū vo Philippus persuadentibus amicis. Beatricem viduam ob Fazini mortem ditissimā et cuius autoritate qui sub marito militaverant admodum movebantur: duxit vrorem Qua ex re et civitates omēs que Fazino paruerant. statim in deditionē accepit: et Carmignolam: Siccumqz Montagnanuz. qui legionem mortuo Fazino per seditionem diuiserant. in suam militiam persuadente Beatrice pertraxit: quibus ducibus Philippus postea vsus: Asturginum Bernabovis filiuz Mediolano pellens: in expugnatione Modecie interficit. Augebātur hec in Insubria cum Johannes Franciscus Gonzaga Francisci iam mortui filius cum satis iusto equitum peditumqz numero: Bononiam presidij causa proficiscitur: mandato Johannis pōtificis c^o auspicijs tuz militabat. Nā malatesta Ariminēsis Ladislai regis mercēnarius: vrbem ipsam graui bello tuz premebat Is itaqz adiuuantibus Bononiēsibus. gravia aliquot prelia cum hostibus fecit: quibz superior factus: vrbem acerrime tutatus est Sequenti vo hyeme Johannes pontifex a Ladislao bello vexatus: Rome florentiam: atqz inde Bononiaz veniens: haud ita multo post Mantuam proficiscitur: vbi splendide ac magnifice a Johāna Francisco Gōzaga susceptus est. Quem inde abiens cum magna parte copiarum Laudam pompeianam (quo venturum Vngarie regez sciebat) secum ducit. Multum eniz huic principi fidebat cuius fidem et integritatez bononiensi bello optime norat: q̄uis pollicitationibz z donis in partes regias a malatesta solicitaretur. Cuz itaqz pontifex ac rex haud quaq; se tutos Laude arbitrarentur: Johannem Franciscum Mantuam (quo se velle ire dicebant) ad parandos commeatus. disponendamqz vrbem. qua recipi commode tanta multitudo posset: propere mittunt. qui breui paratis rebus omnibus Cremonaz (quo iā peruenisse pontificem ac regez intellexerat) redijt. Nos aūt inde Mantuam abducens. populo omni vere obuiaz effuso: opinionem omniū benignitate et gratia superauit. His vo conuentibus: qui Laude Cremone Mantue sunt habiti: de pellendo ex Latio: Vmbria: Hetruria Ladislao: qui Romam et multa ecclesie oppida occupauerat est actuz Videbant hi Italiā incendijs bellorum aliter liberari nō posse: de impensa bellica non Mantue sed Bononie (cū eo venissent) agēdum censuere. Verum maior eos cura incessit. Ad concilium nanqz Johannes omniuz nationum consensu citatus. ad tollenduz scisma: duos cardinales statim in Germaniaz misit: qui vna cuz principibus gallice z germanice nationis locuz concilio ydoneū deligerēt. Cōstātia magūtie ꝓuicie civitas ad id potissimum ydonea ē visa. Eo itaqz ad certam diem ex instituto proficiscuntur omnes proficiscitur et Johānes pontifex: admonētibus tamen quibusdam ne id faceret: q; vereretur. ne cū pontifex accederet. priuatus reuerteretur q; etiaz contigit. Eo nanqz proficiscens cū viris quibusdaz in omī genere doctrine prestantibus: diu multūqz germanos disputationibus incertos z ambiguos tenuit: quid potissimū decernerēt. Verum superueniente Sigisinūdo: factaqz omnibus dicēdi q̄ liberet pr̄ate: multa crimīa z quidē grauissima pōtifici obiecta sūt. quoꝝ causa mutato habitu familiaqz: Cōstantia clāculum Scaphusam se contulit: veritus ne quid graui in se consuleretur. Erat Scaphusa Federici Austrie ducis civitas quo etiam plerique cardīales a se creati fuga peruenē. Verū his postea cōcilij auctoritate revocatis: Johānes Scaphusa Friburgū confugit. iturus inde si tuto fieri posset ad Burgūdie ducez. Sz curāte ꝓcilio Johānes capit̄: et ī insula sēti Marci ꝓpe Cōstātiā ī carcerē cōijcitur pōtificat^o sui āno q̄rto. mēse decimo. Causā fuge disgrē cōciliū tū cepit. étosqz iudices viros grauissimos et doctissios delegit. q crimina Johāni obiecta discuterēt. eadēqz ex ordīe referrēt. Ad q̄dragīta capitl'a et eo āpli^o ꝗ hoīez ꝓbata sūt: q̄ aliq̄ cum ī eo minime īmutari posset: adeo erāt iueterata: ꝗ fidē iudicata sunt: aliqua vo christianis omnibus

(si non damnarentur) scandalum paritura
Venientibus itaq; omnibus in eandem sen
tentiam: Johānes merito e pōtificatu deie
ct⁹ sniaz in se latam comprobat. Quo facto
statim ad Lodouicum bauarum: qui cum
Gregorio duodecimo sentiebat custodien
dus mittitur: donec aliud decerneretur. In
Haldeberga castello munitissimo triennio
sine vllo cubiculario famuloue ytalico dili
genter asseruatus est. Teutonici erant custo
des omnes: quibus cum Johannes nutu et
signis loquebatur: cum nec ipse linguaz teu
tonicam. nec illi vicissiz ytalicā scirent. Ab
rogatum Johanni pontificatū ab his tantū
modo: qui cū eo ante senserant ferunt. Non
dum em̄ qui cū Gregorio et Benedicto sen
tiebant cōuenerant. Hi igitur vt abrogatio
nem a se factam veram et integraz iudicarēt
omnes synodicum decretum promulgarunt
quo affirmabant conciliū generale legitime
cōgregatum: habere statim a christo potesta
tem. Hoc quidem fūdamēto concesso: ipsuz
etiam pontificem cōcilio subijciebant. Qua
re Gregorio necesse fuit: suadente etiam im
peratore Sigismūdo: vnum aliquem ad cō
cilium mittere: cum ipse proficisci recusaret
qui suo nomie concilij sententiam approba
ret. Missus itaq; karolus Malatesta vir
certe insignis. cum videret omēs in hāc sen
tentiam venire: vt Gregorius quoq; pōtifi
catu se abdicaret: in publicum prodiens: ac
in sede Gregorij nō aliter extructa ac si ipse
adesz collocatus: perlecta renūciandi facul
tate. Gregorium pōtificatu abdicat: quē sta
tim cōuentus omnis pro tam libera abdica
tione. agri piceni legatum creat. Is itaq; ñ
multo post Recaneti moritur dolore animi
(vt aiunt) propter subitam abrogationē an
te constitutum tempus a karolo factam. In
longum em̄ rem protrahi volebat: in mora
spem aliquam ponens. Mortuus igitur an
te Martini pontificatum in recanetensi ec
clesia sepelitur. Sublatis duobus pontifici
bus: tercius ī quo abrogādo maior difficul
tas inerat restabat: Petrus Luna Benedi
ctus terciusdecimus (vt antea dixi) vocatus
Vt autem is etiam nolēs abdicare se magi
stratu cogeretur: Sigismundus imperator
vna cuz oratoribus concilij ad Hātie ⁊ An
glie reges peruenit: eosq; adhortatus est. vt
pro salute christiani nominis iaz ob scisma
periclitantis in abrogando Benedicto. sū
latis alijs duobus. eius sequerentur senten
tiam. Grato autem responso accepto: in de
Narbonam properat ad Ferdinanduz ara
gonum regem. cuius populi magna ex parte
Benedicto obtemperabant. quo cum inter
alia capitula hoc pactus est. vt Benedictuz
rationibus moueret ea facere que Gregori⁹
et Johannes in concilio Constantiensi egis
sent. Id do si facere recusaret. populos coge
ret ab eo ad cōciliū Constantiense deficere
Benedictus autem in castello Panischole
loco munitissimo se contines: moueri persua
sionibus e sententia sua non poterat: q̄ dice
ret et se verum christi vicarium esse. et Con
stantiam non esse locum libertati ecclesiasti
ce conuenientem. cuz Johannes vigesimus
tercius ab his etiam abdicare se pontificatu
coactus fuerat. qui partes suas antea seque
bantur. Tum do principes Hispanie cerne
tes pertinatiam Benedicti: concilij opinio
nem secuti: in reliquorum sententiam vene
re. Gerebantur res in cōcilio quinqz natio
num suffragijs: ytalica: gallica: germanica:
hispanica: et anglica: Quicquid do harum
nationum suffragijs decernebatur: id ita ra
tum erat: atqz per preconē aut p notaziū pu
blicum pro curia enūciabatur. si omniuz cō
sensu postea confirmatum fuisset. Qua qui
dē autoritate Benedictus discussa aliq̄diu
re: pontificatu tandem priuatur. absentib
reiectisqz nationibus. que cuz eo sentiebant
maxime do scotis et comite Armeniaci. In
eodem quoqz concilio cōdemnata est Johā
nis iuiglef hēsis: et duo ex sectatoribus ei⁹
combusti sunt: Johannes Hus: et Hieroni
mus eius discipulus. tanq̄ hezesiarche: q̄ in
ter ceteros errores dicerēt ecciasticos ad im
tationem christi pauperes esse debere. cum
ex tanta rerum copia et luxu populi omnes
scandalizarentur. Rebus aūt hoc modo cō
positis: cum de restituenda ecclesia: emendā
disqz moribus clericoruz mentio haberetur
fieri id non posse existimarunt vacante sede
Vnda de eligēdo nouo pōtifice sermo est ha
bitus: quo decreta concilij maiorem deiceps
autoritatem haberent. Cum igitur hac de re
verbum haberetur: placuit ex vnaquaqz na
tione viros sex deligi: et quidem probatos:
qui vna cum cardinalibus conclaue ingres
si pontificem deligerent. Anno igitur mille
simoquadringētesimo decimoseptimo: sexto
idus nouembris conclaue ingressi. consen
tientibus cardinalibus duobus et triginta:
nationibusqz omnibus. preter omnium spē
et opinionem: cum iam quadriennio do pōti
fice caruisset ecclesia. multiqz scismatici tuz

interessent: tercio idus nouēbris. in celebritate beati Martini hora tercia Otto Colūna romanus princeps: sancti Georgij ad Velus aureum dyaconus cardinalis pontifex creatur. tanta omniuz leticia. vt pre gaudio loqui vix homines possent. Effusus nimio gaudio imperator. nullo habito dignitatis sue discrimine. cōclaue ingressus: et gratias omnibus egit: qui tantū vix et tā necessariū reipub. christiane prope extincte delegissent et ante pontificem prostratus: cum summa veneratione eius pedes exosculatus est. quē contra pontifex amplexus: non secus ac fratrem in pcio habuit. eiqz gratias egit: q̄ sua opera et industria pax tandē ecclesie dei reddita esset. Vocari aūt Martinus voluit. q̄ ea electio in Martini celebritate habita fuisset. Interim vo dum hec Constantie agerētur. mortuo etiam Ladislao contra florentinos proficiscente: Rome ad arma et libertatem conclamatum est. Cogitur a populo Petrus Mattheucij. etiam nolēs gubernacula reipu. suscipere: qui postea magistratu se abdicauit. cū intellexisset legatum a Johāne pontifice iam antea designatū. paulo post affutux cū senatore ciue bononiēsi: qui vrbē ingressi et Paulum Paloniuz: et Johānez Lincium seditiosos ciues capitali supplicio affecere. Sequenti vo anno Brachius Mōtonius Romam cū exercitu veniēs vrbe potitus. oppugnare arcez sancti Angeli adhortus est. que firmo Johanne regine presidio defendebatur. Nam Johanna Ladislao fratri in regnū successerat. Vex superueniente Sfortia militum regine duce: nō solū Brachium ab oppugnāda arce dimouit: sed etiaz hominem pugnātem cōtinuo ab vrbe expulit romanis in neutram partem inclinantibus. In ea pugna occiditur Johannes Lolumna a milite. qui olim cum paulo Vrsino militauerat. quem Lodouicus Colūna cum Brachio militans in agro fulginati interfecerat. Erat aūt militi in animo Lodouicum obtrūcare vlciscēde Pauli necis causa: sed Johānes Lodouicū defensurus innocēs moritur. Buz aūt Roma hoc modo fluctuaret in varias partes declinans: creato Martino: spem aliquam exoptate quietis tandem concepit.

Martinus. v.

Martinus quintus: patria romanus: Otto cognomēto: Colūna prius vocatus: nō magis suo q̄ ecclesie iam labentis tempore pontifex in concilio creatur. nationum omnium et cardinalium consensu. Is em̄ a teneris ānis cura parentum moribus et litteris imbutus: vbi adoleuisset: iuri pōtificio Perusij operā dedit: vnde ad vrbem rediens. ob integritatem et doctrinā Vrbani sexti referendarius factus est. quod munus tanta cum humanitate: iusticia: et mansuetudine gessit: vt dyaconus cardinalis ab Innocētio septimo creatus sit. Nec ob eam quidez rem a natura sua discessit. Humanioz em̄ q̄ antea factus patrocinium suum omnibus prestabat: ita tamen vt in rebus publicis non multum se immisceret. Nam cum in conuentu constantiensi multe in vtranqz partez altercationes haberentur propter diuersa factionum studia: ipse medium quoddam tenuit. quo in alterutram partem inclinare nullo modo videbatur: cōmuni vtilitati semper consulens Hanc ob rem et imperatori. et cardinalibz ac deniqz omnibus gratus pōtifex creatur. quo in magistratu non somno et ocio: sed negocio et solicitudini deditus: audire: refellere: approbare: suadere: dissuadere: hortari: deterrere accedentes ad sedem apostolicam consueuerat. cognita petentium honestate: vel secus. Adira em̄ vtebatur facilicitate: et honesta petentes a se voti compotes dimittebat. In consultationibus aūt mire prudētie vir est habitus. Nam et quid agendum: et quid vitandum esset statim re proposita acutissime diiudicabat. Breuis in dicendo. cautior in agēdo adeo. vt prius rem factam cernerent homines: q̄ ab eo excogitatam putarent. Eius autez sermo plenus sententijs erat. Ex ore eius nullum verbum tam crebo q̄ iusticie nomen prodibat. Ad suos persepe conuersus: maxime ad eos qui prouintias 7 ciuitates gubernabat: his verbis vtebatur Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Indigebat tum profecto tali pontifice ecclesia dei: qui naiculam Petri scismatis et seditionum omnium fluctibus quassam: redigere in portum salutis gubernaculo admotus scire et posset. Adeptus itaqz tantum magistratum: cum restare adhuc caput renascentis hydrie cerneret Benedictum Lunam cū aliquot cardinalibus et prelatis: Peninsule tanq̄ in arce scismatis se continentem: quibusda Aragonie populus in vtram partem inclinarēt adhuc titubātibz: approbāte pcilio alamānum Ademariū vix doctissimum: et

cū sepulchrum in scta Maria noua adhuc cernimus: patria florentinum. sancti Euse-sebij presbiterum cardinalem: legatum e latere suo in Arrogonias mittit. qui sub penis ac censura ecclesiastica Petrum admoneret. vt se pontificatu abdicaret. Cardiales aūt qui cum Petro sentiebant intelligētes vltimam concilij et pōtificis sententiam: Petrum ipsum adeūt rogantq; vt de ecclesia dei tandē omne scisma tollat. quo iam multis annis christiana respublica magnis calamitatibus afflictata erat. Id aūt ob salutē labentis ecclesie a Gregorio et Iohanne factum esse. Respondet Petrus cauillatiōibus quibusdam. id sibi nequaq̄ integrum esse. sibi autē cum Martino cōuenturum: si vera essēt que de hominis integritate et humanitate dicerentur. sinerēt sibi id negocij: nec āplius ea de re soliciti essent. Ex quatuor do cardinalibus duo pertinaciam hominis inspicientes ab eo ad Martinum statim defecere. Qui autem in fide mansere: anticardinales sunt habiti: quorum alter cartusiensis fuit: alter do Julianus dobla appellatus est. Martini q̄ autoritatem Hispania omnis statim secuta est. Idem fecere non multopost et scoti et armeniaci. Atq; ita omnis respublica christiana vna dūtaxat Peninsula excepta. Martini autoritatem secuta est. Composita autē er sententia tanta re principum omnium ecclesiasticorum et secularium: maxime do Sigismundi imperatoris labore et industria: de componendis moribus nimia licentia iā labefactatis: tam laycorum q̄ clericorū mētio haberi cepta est. Verum quia quadriennio constantiense concilium iam durauerat: cum magno prelatorum et ecclesiarum incōmodo: Martino placuit approbante concilio: rem tātam in aliud tempus magis idoneum transferre. Dicebat em̄ rem ipsam maturitate et concilio indigere: quia ex Hieronimi sentētia: vnaquaq; prouintia suos habet mores: suos sensus: qui tolli sine perturbatione rerum subito nō possunt. Verum quia scisma ex parua re antea ortum fuerat. diuti usq; cum magna calamitate christiane reipublice durauerat. de celebrandis concilijs talem sententiam promulgauit. maxime do vbi intellexit Iohannem vigesimumterciū e custodia lapsum aufugisse. Verebatur enī ne rursum aliud conciliū inchoaretur. Eius autem sententia et decretum tale fuit. vt a fine concilij constantiensis non nisi ad quinquennium vsq; concilium denuo celebraretur: vtq; a quinquēnali in septenniū aliud transferretur. ab hoc do in decenniū res p̄tracta legis haberet locum: vt singulis quibusq; decennijs generale concilium ydoneo haberēt in loco: vbi de rebus omnibus ad fidem et rempublicam christianam pertinentibus mentio fieret. Ad hanc autem institutionem approbandam patentibus litteris (quas bullas vocant) comprobari Martinus rem voluit. in eius sententiam concilio veniente. Omnia aūt decreta ante pōtificatum suum in scismate facta: nisi ad fidē et bonos mores pertinerent: omnino sustulit. Ut do omnes intelligerent sibi in animo esse cōcilium habere: locum ad id aptum publico concilio disquirit. ac tandem approbantibus omnibus Papiam q̄ydoneum habendi cōcilij locum decernit: litterasq; apostolicas ī hanc fere sententiā super ea re edidit. Martinus episcopus seruus seruorum dei: ad futuram rei memoriam. cupientes ac etiam volentes huiusce generalis cōcilij decreto satisfacere: concilio approbante et cōsentiente. cū de loco ambigeretur. Papiam vrbem autoritate nostrarum litterarum designamus. Nulli ergo hominum liceat huius nostri decreti paginam infringere. Siquis autem hoc attētare presumpserit. omnipotentis dei irā. beatorumq; Petri et Pauli apostolorum eius se noscat incursurum. Datum et actum Constantie in loco publice sessionis tanti concilij. kalendas Maij: pontificatus nostri anno primo. Preterea do dissoluendi concilij cupidus: anno dñi millesimoquadringētesimodecimooctauo. conuentum habuit publica sessione: quo sublato consensu omnīū: maxime do imperatoris. hec verba mādante pōtifice ab Ibaldo sācti Viti ī Marcello dyacono cardinali audientibus omnibus enunciata sunt. Domini ite ī pace. Abeūdi itaq; omnibus potestas facta est. Cum autem pontifex hinc ab imperatore et germanis roga-retur. vt in Germania aliq̄diu remaneret hinc a principibus gallicis. vt in Galliam proficisceretur: ostendit sibi id nequaq̄ integrum esse. q̄ diceret patrimonium ecclesie absente pontifice a tyrānis quibus in Italia occupatum distrahi. et lacerari. vrbēq; Romam religionis christiane caput: cum rectore suo careret: pene ad interitum redactum esse peste: fame: ferro: igne: seditionibus. De basilicis do ac sanctorū martirū sacellis nolle dicere. que absente pōtifice aut iam corruerēt aut paulopost collapsure viderētur. Proīde

sibi abeundum esse dicebat. Ferret equo animo quod vellent ratio et necessitas: paterenturq; eum sedere in solio Petri: quem pontificem omnium consensu decreuerant. Ecclesiam Romanam caput esse et matrez omnium ecclesiarum: proinde in ea imorandũ pontifici esse. ne verus gubernator a puppi ad proram transferatur: cuz magno nauigãtium (hoc est in christiana republica viuentium) periculo et detrimento. Abiens itaqz Constantia: ac per sabaudiam iter faciens: dum Ytaliam petit. Mediolanum peruenit. vbi a Philippo duce populoqz mediolanensi nullo nõ genere honoris adhibito: per benigne suscipitur. Erat tum quidem Philippus in armis: ditionem paternam repetens: defendentibus se acriter tyrannis. qui gustata semel imperandi voluptate. non ita facile de possessione pellebãtur. Urgebat tũ Carmignola primus Philippi copiarũ dux Pandulphum Malatestaz: qui capto Bergomo prodente arcem prefecto: pecunia et pollicitationibus corrupto in brixianos moueng: eum omni dominatu breui spoliasset: nisi a venetis ingenti pecunia ac firmissimo equitatu esset adiutus: et a Martino pontifice: q autoritate et gra Philippũ ad pacẽ cũ Pandulpho Malatesta ineundam perpulit que postea Mantue Martino eo accedẽte Iohanne Francisco sequestro adhibito: his legibus composita est: vt Pandulphus persoluto quotannis tributo: tandiu Brixia potiretur. quoad ei viuere liceret: nulla intestãdo de ciuitate: que merito ad Philippum deuolueretur relicta potestate. Hanc vo pacẽ sequenti anno Pandulphus disturbauit: annitus pecunys et milite retinere Labrinũ Fondulum in vrbe Cremona: quẽ armis Philippus continuo verabat ciuitatẽ paterne ditionis tot annis a tyrãno possessam repetens. Erat tũ fama Pandulphũ vrbem ipsam a Labrino emisse: Salodij riperiam (ita ripã Benaci vocant) in preciũ pollicitus. Ab hoc autem bello Iohannes Franciscus deterrere hominem ob affinitatem conatus est. missis legatis q eũ admonerent cõtra ius fasqz agere. q federa sperneret: q tyrannum tutaretur: q contra eũ arma sumeret. a quo dominatu brixiano donatus fuerat. Non esse contemnendum autoritatem Martini. de sua nolle dicere cuius autoritate pax erat composita: si hominum autoritatem condemneret. deum saltẽ inspiceret: quem testem violati ab eo federis: duz pax fieret inuocauerant. Abiens aũt Mantua pontifex quarto post accessũ mense: Ferrazia ac per flamminiam iter faciens. Florẽtiam peruenit: vitata de industria Bononia: que posteaq; intellexerat Baldesarem Cossam coactũ esse abdicare se pontificatu. pulsis ecclesie magistratibus: in libertatem se vindicauerat. Instat tum acriter Carmignola iubente Philippo. qui suo iure ducere exercitum in Pandulphum posset: atqz breui capta maĝ brixiani agri parte: ad Modõtẽ clarum castra locat. cum Lodouico Adelio rato Innocentij septimi nepote certaturus: qui aduentare cũ magno equitatu in auxilium pandulphi dicebat. Affines nanqz erãt et id Lodouicus necessitudini tribuebat. Cõserto itaqz prelio. ac Lodouico turpiter fugato: Carmignola haud ita mltopost Brixiam in potestatem Philippi redegit. Potitur et breui Cremona Philippus: ac Labrinum tyrannum ad Castellionem captũ: capitali supplicio afficit. Hoc tanto Philippi successu Nicolaus estensis motus: sponte facturus id quod armis cogi potuisset: Mediolanum profectus: Parmam (quã mortuo Ottone tercio occupauerat) Philippo reddidit: retento Rhegio Martini pontificis rogatu pheudi nomine. Profectus et eo Iohannes Franciscus mãtuanus priceps Philippo gratulatum pro re bene gesta. cum minus comi fronte inspiceretur. cunqz intelligeret Philippo ĩ animo esse quicquid de cremonensibus et brixianis teneret: iure suo repetere propere Mediolano abiens: venetorum deinceps et florentinorum amiciciam ac societatem secutus est. Hi eĩ duo populi sibi timẽtes: vnumquemqz in partes suas blanditijs et pollicitatõnibus alliciebant. q Philippus regnandi cupidus: ruptis legibus initi federis. et vltra Mantuam Sarsanam oppidum lunensis agri Thome Fregosio dedisset: quem e principatu vi et armis deiecerat. ne cũ genuensibus exulibus quicq; aduersus se moliretur: et bononienses florẽtini populi socios ad defectionem concitassz eorumqz milites stipendio conduxisset. z forum Liuij nunc ob Thebaldi pueri tenellã etatem: nunc ob ferrariensis principis gratiam (vt crebro dicebat) occupasset cum fede ribus cautum esset: ne Philippus Bononiam et Flamminiam armis attingeret. Clerebantur item ne trium simul potentissimorum principum: Philippi: Martini pontificis: Alouisij regis (qs societatẽ inijsse con-

stabat) vi et armis occuparentur omnia: cum contra Philippus omnium malorum crimiā in venetos et florentinos reijceret. q̃ veneti retinere Pandulphus in comitatu brixiano sint annixi. quotq̃ florentini ⁊ genuenses quos dā hostes suos cōmeatu pecunia iuuissent. q̃ Liburnum ditionis genuensis (quā tum in potestatem sua redegerat) centum milibus nummis aureis emissent. Satis tum quidem ad cōcitandum bellum hec discordiarum semina videri poterāt: sed nihil est quod eque venetorum animos ad bellum impulerit. q̃ autoritas Francisci Carmignole. viri bellica laude insignis. atq̃ ea etate clarissimi: qui (vt ipse dicere solebat) egreferēs Philippi insolētiam ad venetos tuto confugerat. eosq̃ ad bellū animauerat. operam suā in ea re pollicitus. Quare hi duo populi ascito in societatem belli prīcipe montuano et ferrariensi: partitaq̃ belli ca impensa: cum exercitu equitum duodecim: peditum octo milibus. cui Carmignola prefiditur. cūq̃ fluuiali et maritima classe Philippū eodem tempore multis a lateribus oppugnaē adorti. a guelphis brixianis. q̃ Philippo aduersabantur. in vrbem vocantur: qua quidem ex parte occupata. veneti tandem septem mensium oppugnatione totam deniq̃ in potestatē suam redegere. Ducente deinde Carmignola ad capienda brixianorū castella: Martinus pontifex Philippi ducis calamitate motus: cardialem sancte crucis ad venetos mittit: qui pacem inter Philippum et venetos cōponeret qua infecta q̃ veneti et florentini iniqua postulare viderentur. rursum magnis viribus bellū vtrinq̃ parari ceptum est. Pugnatū est tem eo anno collatis signis ad Gotolengum brixianorum castellum: ad summum cremonēsem vicum. quibus in locis equo marte vtrinq̃ discessum est. Ad Maclodium tercia pugna est habita: quo in prelio superantur Philippi copie. capitumq̃ Carolus malatesta tocius exercitus dux. Constat aūt hanc tantā fuisse cladē vt si milites captos retinere Carmignola voluisset: signaq̃ ocius pertemitis inferre eijcere principatu Philippum consternatum. tanto accepto incōmodo haud magno negocio potuisse. Captus (vt diximus) eo prelio Carolus mantuano principe. ob affinitatem incolumis dimittitur. Interim vero dux Carmignola ad oppugnanda brixianorum oppida. que in Philippi fide permanserant copias ducit. eidem Philippo respirandi spacium dat. Nam ⁊ pacem cum Amedeo Sabaudie duce: a quo bello premebatur: datis ob id Vercellis componit et Sigismundum ac Brunorum Scalam in venetos concitat. Martinus aūt pontifex Philippi rem in maximo discrimine videns cardinalem sancte crucis secundo ad componendam inter Philippum et venetos pacem mittit. qui Ferrarie subsistens: eo proficiscentibus cum mandatis principum ac ciuitatum legatis. ita pacem composuit. vt Brixiam veneti et oppida brixianorum cremonēsiūue: que antea ceperāt retinerēt. Preterea vti Philippus Bergomum bergomatemue agrum venetis ex federe tederet: hac conditiōe. ne socios venetorum: florentinorumq̃ bello lacesseret: aut ad id defectionem cōcitaret. Approbauit hanc pacem Martinus: veritus ne Philippus ducatu omnino pelleretur. Domini enim amicissimo. cum ob religionem auxilio esse ñ poterat: tum vel maxime q̃ superioribus annis erarium pontificium exhaustum omnino fuerat. eo bello quod contra brachium gesserat Nam eo tēpore q̃ Florentiam profectus est: offendit Brachium Montonium. virū in re militari prestantem. Perusium: ducatum spoletinum. et magnam patrimonij partem ita occupasse conductis mercede quibusdam tyrānis circumquaq̃ positis. vt ipe tuto proficisci Romam non posset. Cū vero admonitus Brachius: redire ad sanitatem nollet armis spiritualibus: hoc est censuris primo in eum pontifex vsus est. Interdictum eñ a sacris his omnibus est. qui Brachio parerent: vetitiq̃ sacerdotes decreto pontificis eisdem in locis celebrare. Hanc ob rem florentini moti amici Brachij incommodo. de pace cum Martino agunt. hac conditiōe vt Brachius ad pedes Martini prouolutus. veniam peteret. quod etiam fecit: oppidaq̃ aliquot ecclesie redderet vtq̃ etiam stipendijs pontificis militans. Bononiam rebellem in Martini potestatem redigeret. Cui quidem bello Gabriel Condelmerius: tituli sancti Clementis presbiter cardinalis et legatus prefuit. cuius industria et Brachij virtute Bononia in potestate ecclesie breui rēdacta ē. Interī vero dū hec Bononie agerentur. quatuor illi cardinales: qui oli cū Petro Luna adulterino pontifice senserant. Florentiam ad Martinum venientes. cū magno et honorificentissimo comitatu publico consistorio suscepti: dignitatum suarum titulos retinuere. Tres eñ diaconi cardinales erant: quartus vero qui antea canonicus regularis fuerat. presbiter cardinalis est habitus Dum autem Baltasar Cossa adhuc in vinculis apud Heidelberg in Germania a comi-

te Palatino detineretur: quidam florentini cives: quorum de numero cosmus habitus est: rogare pontificem Martinum omnino non desistebant: vt tandem e carcere Baldesarem liberaret: facturum se id pontifex pollicitus est. Verum dum eo legatuz ob eam rem mittit: Baldesar more impatiens triginta milibus nummum aureorum Palatino comiti persolutis: se e vinculis redimens in Italiam veniens: vt recta florentiam proficisceretur: apud Petrum Rubeum agri parmensis baronem veterem amicum diuertens: parari sibi insidias intelligit. Hanc ob rem noctu cum legato pontificis: qui eum in via conuenerat: ad thomam Fregosum veterem amicum confugiens: magnam iniecit omnibus suspitionem ne rursum scisma innouaretur. Erat enim vir magni animi: sagacissimiq; ingenij: 7 qui priuatam vitaz nequaq; pateretur. Nõ deerant preterea qui hominis audaciã ad res nouas moliendas concitarent: adeo tũ rebus nouis studebatur: sed deus omnipotens ecclesie sue consulturus: Baldesarem impulit: nullis pactionibus interpositis: nulla requisita cautione: florentiaz ad martinum proficisci: quo cum venisset admirantibus omnibus: exosculato pontificis pede eundem audientibus omnibus vt veruz põtificem 7 Christi vicarium canonice electuz salutauit. Mira profecto hec res omnibus visa est: 7 dei potius quaz hominum industria eo deducta: q; homo regnandi cupid⁹: in summo rerum fastigio ante collocatus in loco libero: vbi plurimum ab omnibus diligebatur amabaturq: tanta vteretur mansuetudine. Que certe omnibus pre gaudio lacrimas excussit: maxime vo bis cardinalibus: qui eum prius vt pontificem secuti fuerant. Martinus autem vicissitudine rerum humanarum motus: post aliquot dies hominem in numerum cardinalium asciscens episcopum Tusculanum creat: atq; deinceps eo habuit i honore: quo reliquos cardinales tam publice q; priuatim. Verũ Baldesar dolore animi vt putatur (ferre ei vitam priuatam non poterat) aliquot post menses florentie moritur: sepeliturq; honorificentissimo sepulcro in templo sancti Iohannis: nõ lõge ab ecclesia cathedrali: magna adhibita funeris pompa: eam rem Cosmo medice procurante: quem homines estimant pecunia Baldesaris opes suas intãtum auxisse: vt 7 primarius apud florentinos ciues 7 ditissimus omniũ apud italos ac fortasse apud exteras quoq; nationes deinceps sit habitus. Sepulcro hominis hec verba fere inscripta sunt: Baldesaris cosse Iohannis. xxiij. quondaz pape corpus: hoc tumulo conditum. Interim vo dum hec florentie agerentur: oratores impatoris constantinopolitani ad pontificem venere: pollicentes grecos quoad fidem ptineret velle in sententiam latinorum venire: si eque ꝓditiones ꝓponerentur. Nos 7 perbenigne ac splendide pontifex suscepit: 7 legatum e latere creauit: Petrum fontesiceũ: sancti Angeli cardinalem hominem hispanum in q̃uis facultate doctum: qui constantinopoliz ad res componendas proficisceretur. Verũ priusq; virum integerrimũ a se dimitteret: eo premisit fratrem antonium massanuz ordinis minorum generalem gubernatorem: qui imperatoris ac grecoruz explorata sententia: quid ea in re postea sperandum essz pontificem admoneret. Instantibus autez romanis: vt demum pontifex romam ꝓficisceretur: Martinus cum bona florentinorz gratia discessurus: ciuitatem honore metropolitico exornauit. Nam cũ antea ab ipsa pene vrbis origine epãtũ tantummodo habuisset: in archiepãtũ eorz cathedralem ecclesiam transtulit: eiq; subiecit vt matri volaterranam: pistoriensem: fesulanam ecclesiam. Dedicauit pterea ipemet maius altare sancte marie novelle ordinis predicatoruz apud quam basilicam tamdiu diuertit: quã diu florentie fuit. Est em conuentus ille ad recipiendos pontifices permaxime commodus. Abiens itaq; florentia: romã tandem peruenit: effusa obuiam omni vrbana multitudine: effusis principibo tante vrbis: qui hominem non secus ac quoddam salutare sidus: vel vnicum patrie parentem expectabant. Diem illum in fastis annotauere Romani: decimo kalendas octobris: anno domini millesimoquadringentesimonongesimo primo. Vrbem romã adeo diruptã 7 vastã inuenit: vt nulla ciuitatis facies in ea videreť. Collabentes vidisses domos: collapsa templa: desertos vicos: cenosam 7 oblitam vrbem: laborantẽ rerum omnium caritate 7 inopia. Quid plura? nulla vrbis facies: nullum vrbanitatis indicium in ea videbatur. Dixisses omnes ciues aut inquilinos esse: aut ex extrema omniũ hominuz fece eo commigrasse. Ciuiũ itaq; suorz calamitate permotus pontifex optimus: animuz ad exornandam ciuitatem: componendosq; ciuium mores ita adiecit: vt breui conualescẽs

meliorem faciem pre se tulerit. Hanc ob rem
ciuitas ipsa: eum non modo summum poti
ficem: verumetiam patrie parentem appel
lauit. Sed ne tam publica leticia diuturna
esset sine aliqua molestia: sequēti anno mē
se nouembris in vigilia beati andree: adeo
in immensum tyberis creuit: vt per portas
flamminiam ingressus: totam vrbem in pla
no sitam inundauerit: templumq; pantheō
vsq; ad altare maius repleuerit. Decrescēs
autem biduo post: multa animalia passim se
cum traxit: multaq; ciuibus damna intulit:
qui non secus per vicos nauigabant: ac per
alueum tyberis facere consueuerunt. Alo
uisius autem rex Lodouici regis filius eo
dem vero tempore romam ad pontificem ve
niens regni neapolitani titulum a martino
consecutus est: cardinalium omnium cōsen
su. In regnum nanq; per adoptionem a re
gina Johanna Ladislai sorore vocatus sine
vllo marte hoc modo consecuturum se re
gnum putabat. Verum studio partium ab
vrbe Neapoli submotus in calabriam seces
sit: Cum autem concilij tempus instaret (vt
ex decreto constantiensi institutū erat) mar
tino placuit: sentientibus etiam ita cardina
libus omnibus: premittere quosdam prelatos
qui papie illud inchoarent. Is enim locus
ad eam rem omnibus permaxime commodus
videbatur. Missi itaq; eo statim petrus do
natus archiepiscopus cretensis: Jacobus cā
plo episcopus spoletinus: petrus rosatius
aquileiensis diocesis abbas: frater leonar
dus florentinus: fratrum predicatorum ge
neralis: concilium inchoarunt: ad quod ne
mo quidem adhuc venerat: preter duos ab
bates burgundos. Differre itaq; rex in ali
quot dies placuit: donec ex omni natōe vnus
aliquis superueniret. Ex gallica enim & ger
mana natione nondum quis venerat. Par
ui nanq; momenti fore putabant: quod sine
istorū auctoritate & suffragijs esset inchoatū
Sed ecce duz hos expectant tanta repente
pestis papiā inuasit: vt presidentes concilij
mutare locum & tempus sint coacti. Pla
cuit itaq; omnibus ex sententia pontificis Se
nas migrare: q̄ maior ex omni natōe multitu
do q̄ papiā peuenit. Alphōsus aū aragonum
rex martino infensus: q titulū regni sicilie
& neapol' hēre nequerat: datū (vt antea dixi)
Alouisio regis lodouici filio: oratorē ad pci
liū mittit: q & pciliū in longū ducēt: & cāz
petri lune adhuc in panischola supstitis re
stituēt: largitōe: pollicitatōnibus ambiendo
vnūquenq; ex his qui in pcilio auctoritatez
haberet. Hanc ob rem Martinus nō igna
rus quantam calamitatē ea res eccie roma
ne allatura esset: quantumq; periculi ī mo
ra haberetur: mandauit concilium statim
dissolui: approbatis decretis in concilio ha
bitis: que ad fidem pertinebant. Et ne sub
terfugē conuentum christianorum videre
tur: insequens septennium concilio adiudi
cauit: quod in basilea celebraretur. Atq; is
modo scismatis & discordiarum semina a
quibusdam in concilio senensi iacta & spar
sa: sublata hominis prudentia & astu sunt.
Tum vero alphonsus palam de Martino
conquestus est: q̄ diceret eius opera & se a
regina Johanna abrogatū regno esse: quē
prius heredem instituerat: & alouisium re
gis Sicilie filium nouum heredem institu
tum. Refellebat quidem hec crimina perfa
cile Martinus: q̄ diceret alouisium here
dem Johanne ab alexandro quinto: & Jo
hanne vigesimotercio in regno prius con
firmatum fuisse: reijceret eam omnem cul
pam in reginam: non autem in se ad quem
pertineret pheudotarios ecclesie confirma
re non autem tollere: nisi aliquod grande
facinus in sedem Romanam commisissent
se non videre cur Alouisius Johanne suo
iussu coronate: legittimus heres esse nō pos
set. At vero Brachius cum videret pontifi
cem multiplici cura implicitum: ob simul
tatem cum Alphonso contractam: multis
oppidis ecclesie per vim potitus: Aquilam
vrbem regni Neapolitani graui obsidione
premit. Hanc ob rem motus pontifex: com
parato satis iusto exercitu: liberare Aqui
lam annixus: adiuuantibus his qui cum
Regina & Alouisio militabant: non longe
ab Aquila patenti campo Brachium su
perat & interficit. Aderant in eo plio Sfor
tiani: Francisco duce Sfortie filio: qui su
perioribus annis dum Piscariam flumen
trajicit (quod Aternus veteres appellabāt)
in vndis perierat. Belatum itaq; Romaz
Brachij cadauer: in loco prophano extra
portam sancti Laurentij sepelitur. Hac au
tem victoria tanta deinceps tranquilitas
exorta est: redactis ad deditionem ecclesie
Perusio: Tuderto: Assisio: aliisq; oppi
dis que Brachius occupauerat: vt Augu
sti Octauij felicitas & par redijsse sua eta
te videt. Licebat tū frui ocio & libē p siluas
noctu etiā ac tuto pmeare. Nulli latrōes tū ex
tabāt: nulli sicarij & fures: a vo is hoīm gen⁹ p

sequebat: sublato e medio tartalia: lauello alijsq; tyrānis: q latrocinijs potius q̃ militia vitā traducebāt. Huic aūt felicitati obstare bohemi hēretici videbant: q̃ heresi ⁊ armis germanos catholicos ꝓtinuo vexabāt. Vt igit̃ hi quoq; ratōni ⁊ ecclesie obtemperent: cū hñ monēti parē noluissent: legatos in germaniā misit: q catholicos ad arma ꝓcitarēt. Ac ꝓmo qdem: seorsuz tñ heinricū sancti eusebij cardinalē: deide bartholomeuz placentinū: postremo vo his ñuocatis iulianū cesarinū sancti angeli cardinalem eo misit: q certe nō sua culpa ꝗ ignauia militū magnū incōmodū ab hostibo accepit. Martinus aūt ob eā rē haud aio ꝓcidēs: maiora in hereticos parabat. Clerū ꝓiusq̃ tātam rez aggredereť. sedare italoz discordias instituerat. Nā pace (vt diximus) a martino cōposita inter philippū ⁊ venetos: florētini egreferentes: Ladislaū pauli guinisij tyrāni lucēsis filiū supiore bello sub philippo militasse: occasiōz oꝓprimēde lucē nacti: q̃ supiore pace nil scriptis ꝗ guinisio cautū fuerat in agrū lucēsez copias mouēt: Nicolao fortebrachio copiaz duce. Captis itaq; nō ita multopost qbusdā castellis circūquaq; positis: vrbē obsidione cingūt. Tū philipp⁹ solicitatus pauli p̃cibo: veritusq; ne si luca in florētinoz potestatē deueniret: acriores eos vtpote ꝓpinquores haberet hostes: Frāciscū sforziam cū magno eqtatu ꝓmo ī parmēsem agrum mittit: vnde pedestres copias ꝓscriberet. Qui qdē vere iā appetēte appennium trāsgressus: tantū terroris florētinis iniecit vt priusq̃ in vallem nebulaz (ita eā accole vocāt) descēderet: hostes mouē castra: ac lucaz obsidione liberare p̃ metu coegerit. Et⁹ aūt aduēt⁹ eo ḡtior lucensibo fuit: q̃ pulsis hostibus ac capto tyrāno: liberi oīno francisci auxilio futuri videbant. Clerū francisc⁹ acceptis quinq̃ginta milibo nummū aureorū ex erario florētio ꝗ prōptis: lucenses maiore in discrimine: q̃ vnq̃ antea fuerāt reliquit: pactus ob datā pecuniam se eo toto semestri philippi impio obtpaturū. Obsideri deinde lucenses acri⁹ sunt cepti. Quare philippus instāte Martino pōtifice: lucēsiuz q̃z vices dolebat: Nicolaū piceniū cū mario eqtatu eo statī mittit: q fusis ac fugatis hostibo: nō solū lucā obsidione liberauit verū etiā inde mouēs ex pisanis ac volaterranis multa castella vi cepit: senensibo etiā rē gratam facturus: q cum florētinos bello inuaserant. Martinus aūt ab externo hoste get⁹ ad exornandā patriā basilicasq; romanas animum adijciens: porticum sancti Petri iam collabentem restituit: ⁊ pauimentū lateranēsis basilice ope vermiculato ꝓfecit: ⁊ testudinē ligneā eidem templo superinduxit: picturāq; gentilis: op⁹ pictoris egregij inchoauit. Edes ꝓterea vetustate collabentes ad duodecim apostolos restituit: vbi et annos aliquot habitauit. Huius aī studia cardinales secuti tituloo suos ita certatim restituunt: vt iam aliqua facies redijsse vrbi rome videretur. Creauit ⁊ cardinales q̃rū de numero fuit nepos suus prosper colūna sancti georgij ad velus aureū dyaconus cardialis. Interea vo mortuo petro luna ī panischola ue aliquid mali desset qꝗ ecclesiā vexaret: duo illi anticardinales de qbo mentionem fecimus alphonso martini hoste adhortante: Egidium cognomento munionis canonicum barchinonensem genere nobilē pontificem deligunt: Clementemq; octauū appellant: qui statim ⁊ cardinales creauit ⁊ fecit: que a pontificibo fieri ꝓsueuerunt. Clerum cum martinus in gratiam cum alphōso redijsset: eo statim petrū ꝗ fuso cardinalē misit aplice sedis legatum: ī cuius manus iubente alphonso panischole dño Egidius omia pontificatus iura deposuit: erga quē hac benignitate martinus postea vsus ē: vt eum maioricēsez ep̃m declarauit. Cardiales aūt ab Egidio creati sponte cardinalatu se abdicarūt. Illi aūt duo quos a petro luna creatos diximus in suaq; ꝓtinacia mansisse cū pōtifici romano parere nollent in carcerē a legato cōijciunť. Atq; ꝗ modo martini pontificis sapiētia ⁊ idustria omne scisma vndiq; sublatum ē. Pacata ꝗ modo vndiq; ecclesia dei in dandis beneficijs mira prudētia vsus est. Nō eā vnicuiq; petenti ea ꝓferebat: ꝗ statim mente agitabat quis potissimuz eēt idoneus: cui talis cura demandaretur. Qz si homines prouinciarum non nosēst in quibo vacare beneficia ꝓtigisset: statiz peritos regionum ꝓsulebat: quis aut in curia aut in Gymnasijs publicis eēt doctrina nobilitate moribus tanta prouincia dign⁹. Atq; hac quidem ratione ⁊ ecclesijs ⁊ hominibus honore dignis pariter consulebat cū maxima celebritate nominis sui. Tante p̃terea constantie fuit cum duos haberet fratres quorum alter Iordanus princeps Salernitanus maior natu peste moritur: alter vo minor natu (Laurentium appellant) in turri igne casu iniecto eruſtus ē: vt nil ex eo sit auditum nil visum: quod impatiē tie aut abiecti animi signum aliquod pre se ferret.

Hic autem vir in omni vita integer demuz pontificatus sui anno quartodecimo: mēse tercio rome apoplexia mortī: etatis sue anno sexagesimotercio sepeliq̄z eius mandato in basilica Constantiniana ante capita apostolorum sepulcro eneo comitāte populo romano comitante clero non aliter flente q̄ si ecclia dei: si vrbs roma vnico atqz optimo parente orbata fuisset. Vacat tuz sedes dies. xij.

Eugenius. iiij.

Vgenius quartus patria venet⁹ familia condelmeria populari q dem sed ātiqua: patre angelo natus pontificatū hac ratione adeptus ē. Creato em̄ pontifice gregorio duodecimo e gente corraria: patria veneto: ātonius corarius gregorij nepos celestini habitus canonicus ꝓgregationis sancti georgij in alga romam iturus gabrielem condelmarium: qui eiusdem professionis erat: quo cum ab ineunte etate familiariter vixerat: secum aliquandiu recusantem duxit: cuius ingenio z solertia delectatus Gregorius: cum primo thesaurarium fecit: deinceps vo episcopum senensem creauit: prefecto bononiensibus in eadem dignitate antonio nepote. Recusarunt aliquandiu Senenses gabrielem ī episcopum: q̄ dicerent hominez aliunde natū nequaq̄ in tanta re ciuib⁹ Senensib⁹ preficiendum: eam curam debere ciuis alicuius esse: qui mores hominum z ritus ciuitatis nosset. Verum cum postea gregorius rebus suis diffidens roma lucam profectus fuisset: aucturus cardinalium numerum: antonium nepotem z gabrielem condelmarium in cardinales retulit. Gabrielis autem opera ī magnis rebus postea gregorius z martinus abrogato gregorio vsus est. Maxime vo in legatione picentina: qua z picentes ī fide ecclesie confirmauit: sumpta de quibusdam seditiosis z coniuratis pena: z templū sancte agnetis ancone diruptum: portumq̄z ciusdem ciuitatis ad imitationem diui traiani magna impensa restituit: fluctib⁹ quassum: z vetustate consumptum. Vt vo cum martinus intellexisset bononienses reb⁹ nouis studere: eo e piceno gabrielem legatum misit: qui suo aduentu seditionem omnem statim sustulit. Cum autem inde romaz venisset: mortuo haud ita multopost Martino: solus et duobus de viginti cardinalib⁹: qui tum in conclaui apud Mineruam adorant pontifex creatur. anno millesimo. cccc tricesimoprimo. quinto nonas Marcij: eugeniusq̄z mutato nomine (vt fit) appellatus ad sanctum Petrum comitante populo z clero statim perducitur. Accepta deinde corona pontificia de more: inuisaq̄z Basilica sancti Iohannis lateranensis in Vaticanum rediens consistorium generale proposuit in dicta die: qua certe tanta multitudo affuit: vt cum trabes deficerent eius loci: vbi nunc consistorium publicum fit: trepidatum adeo tumultuose fit: vt in ipsa fuga Senegalie episcopus ciuis Romanus e gente Mellina obtritus perierit. Nondum enim edes ipse pontificie hanc formam quam nunc habent acceperant. Bimisso consistorio Eugenius: tumultus deinceps ex industria vitauit. Instantib⁹ deinde quibusdam delatoribus: qui dicerēt Martinum congregandi auri cupidum: maximos thesauros reliquisse: idq̄z scitum Eugenium ex Martini familiarib⁹ nepotibusq̄z: eo desanie hominem perpulere: vt Oddum poccium Martini vicecamerarium comprehendi iusserit: idq̄z negocium Stephano Columne dederit: quez copijs suis prefecerat. Ab alijs enim Columnensibus is solus dissentiebat Cardinali Vrsino z Cardinali Comitum insaniam hominis adiuuantibus: quorum artibus hec omnia contra Columnenses gesta putātur ob inueterata factionum odia. Mandauerat Eugenius vt Oddo ad se sine vllo tumultu: sine ignomina perduceretur: quod contra a Stephano factum ē: nam z eius bona a militibus direpta sūt z ipse vi tanq̄ latro per oza hominuz ad pontificem tractus est. Hac indignitate motus Eugenius: Stephano admodum succensuit: eiq̄z interminatus est: q̄ z Oddonem z episcopum Tyburtinū olim martini cubicularium ita indecenter ad se pertraxisset. Veritus itaq̄z Stephanus Eugenij iram Preneste ad principem Colūnam cōfugit: eumq̄z adhortatus est suas opes pollicitus: vt Eugenium ab vrbe pelleret: q̄ diceret ei in animo esse nomen Columnensium extinguere: id se optime scire eiusq̄z consiliorum participem fuisse: z ob eam rem aufugisse: q̄ sciret partem illius calamitatis ad se quoq̄z (nisi tantum mali simul decliarēt oēs) peuenturam. Adotus his vbis p̄nceps: z eoz calamitatib⁹ q martini pōtificis familiares fuerāt: suptis

propere armis pontificez aggredi instituit. Substitit tñ aliq̃d diu donec ꝓsper frater dy aconus cardinalis: quē qdē ꝑmonuerat ab vrbe discederet. Diso aūt fratre e Prenestemarinum: atqz princeps romaz tāq̃ ex arce belli in eugenium mouens: occupata ꝑ Johannem baptistā porta appia: vrbem armato milite sine vllo maleficio primo ingreditur. Jā puenerāt ad sanctū marcū: 7 in vicum columnam cū subito eis obuiam facti sunt pontificis milites: magna ꝓpli ꝓte adiuuāte. Pugnatū ē in vrbe aliquādiu: atqz acriter qua in pugna multi veringz cecidē 7 capti sunt. Quare columnenses cuz viderent ꝓplm romanū lōge aliter sentire: q̃ arbitrarenť cedere ex vrbe instituētes: omnia passim rapiunt: pecora abigunt: homies abducūt. Talionē tamē his reddidere pōtificis milites romano populo mixti. Nā 7 ꝓsperi cardinalis 7 coboninensiū omniuz ac eorum qui cū martino familiariter vixerāt domos hostilem in modū diripiūt 7 vastāt. Veritatis ꝗ mō vtringz animis: nō solū apto marte: verūetiaz ꝓditionib res agi cepta est. Capitur nāqz archiepiscopus beneuētanus antonij columne filius: ac quidaz masius frater: q fassus est questione adhibita sibi in animo fuisse arcē sancti angeli dolo capere interfecto ipsius arcis ꝓfecto: eāqz colūnensib ꝓdē: qua occupata 7 pōtificem 7 vrsinos ab vrbe pellerent. De masio sacerdotio abrogato (quod dig̃dare appellāt) sumptū supplicū est in campo flore: ciusqz corpus q̃drifariā sub furca diuisuz ad q̃tuor vrbis celeberrimas vias suspēsum ē: de archiepo beneuētano nulla mentōne hīta. At vo cū eugenius in egritudinē q̃ndā incidisset: vl' dolore animi q̃ ī tātis ꝓturbatōib afflictabať: vel veneno q̃ appetitū a soldano suo qdam dicebāt: agere ō pace cū colūnensib cepit: curāte eā rē angeloto fosco ciue romano: quē nō ita multo post vna cū francisco condelmerio nepote suo cardinalē creauit. Diuulgata itaqz pace quāta maria celeritate potuit: q̃ iā ingressuz italiā Sigismūdū intellexerat romā venturū: nepotem franciscū camerariū instituit: huicqz viros q̃sdā ꝓstantes addidit: q̃z ꝓsilijs vtereť ī gubernāda ecclīastica ditione. Dū hec aūt rome agerenť florentini 7 veneti elatōres fcti q̃ 7 philippū genue dōm classe in littore genuensi superasset: q̃qz eugenīū ciuē suū pōtificē haberent: philippū ipm bello terrestri aggrediūť: q accito ꝓpere ex Hetruria nicolao picēnino: 7 classem venetam ad cremonam disiecit: 7 carmignole impetus facillime retardauit: quē veneti haud ita mltop questionib lris testib ꝓuictū (vt ipi dicūt) capite mulctarūt: q̃ p eū stetisset q̃ minus cremona potirenť capta a caualcaboue ipi vrbis porta: q̃qz etiā classis sub ipius oculť disiecta ab hostib fuisset: cū ex ꝓpinq̃ loco a tanto exercitu id fieri perfacile potuisset. Tū vo florētini aduētū impatoris in italiam veriti: q̃ philippus rebo fauē videť Nerio caponio ciui suo negociū dāt: vt qbo rōnib marie potest eugenio oñdat 7 ꝓsuadeat: aduentū impatoris ad vrbē nō min apostolice sedi: q̃ florētinis exitiū ac ꝓniciez minari: destineri hostē facillime posse: q̃ min arnū ad senenses trāseat: q florētinos iā pridem bello lacessierāt: si nicolaus tolētinas q tū pōtificis noie stipēdia faciebat ꝓiūctis copijs 7 animis cū Michelettro Cotignola florentinaz copiaz duce ad arnū sigismundū coberceat: ne flumen cū germano eqtatu trajiciat. Venerat in eandē sniaz ꝓfacile eugenius: 7 cū ō impensa bellica aliquātuluz addubitareť. Rem Nerius ita statim ptit est: vt duob milib equitū eugenij ꝓplus florentinus tādiu stipendia ꝑberet: q̃ad belluz illō ꝓtrahereť. Tū vo nicolaus Tollentinas iussu pōtificis ex hibernis mouēs: duz senenses incursionib 7 rapinis vexat: Sigismūdo trajiciēdi arnū tps 7 facultatē dat adiuuāte antonio pōtadera egregio tū copiarū duce 7 acerrimo florentinoz hoste: q de inde ꝑ Volaterranū iter faciēs pacato magisq̃ hostili agmine ab omib expectat ꝓficiscť. At impator cū iam sex mensib Senis substitisset: cū magna ꝓpli senensis impensa tentatā frustra cū florentinis pacem omittēs ad eugenium conuersus: inito cum eo federe romam profectus ꝑbenigne a pontifice ꝓpl'oqz romano susceptus: corona imperij donatur. Vez dum e Vaticano vbi coronaz acceperat ad lateranum vbi diuertebat proficiscitur: in ponte hadriani (vt imperatorum mos est) multos tuz Italos: tū Hermanos in equestrem ordinem asciuit. Sunt qui scribant Eugenium hominem vsqz ad pontem comitatum ad sanctum Petrum redijsse. Abiens deinde cum bona eugenij gratia imperator per Picentes 7 flāminiam iter faciens Ferrariam atqz Mantuam peruenit: vbi aliquot dies immorat 7 Johannem Franciscum Mantue dominum marchionali dignitate additis imperij signis ornauit: 7 Barbaram Johannis marchionis Brandilburgensis filiam Lo-

douico Johannis Francisci filio spopondit in vxorem: que nuptie honestare familiam Gonzziacam sunt vise: ⁊ q̃ Sigismũdo Imperatori puella affinitate coniuncta erat: ⁊ q̃ pater Johannes potestatem ineundi suffragia ad creandum Imperatorem habebat. Abeunte autem ab Italia Imperatore: cum iam omnia bello ferverent: Nicolaus Estensis Ferrariensis marchio hortante philippo Venetias profectus: Venetos ad pacem multis rationibus adhortatus est: qui ⁊ hominis auctoritate permoti: ⁊ q̃ etiam nimia belli impensa exhausti priuatim ac publice cessent: legatos Ferrariaz cum Nicolao mittunt: vbi kalendas Aprilis: anno trigesimotercio supra quadringentesimuz ⁊ millesimum veniente in eandem sententiã Eugenio: par his conditionibus composita est: vt Philippus Glarea abdue (id ei loco nomen est) decederet: vtqz marchioni montisferrati ⁊ Orlando Pallauicino dominatum redderet. Utrunqz enim ditione paterna spoliauerat: Florentinorum lucensium Senensiumue: que bello capta fuissent ad pristinos dominos reciderent: cõmuni omnium hoste habito: qui infra trigesimum diem capta non reddidisset. Pace autem hoc modo vbiqz parta: quietuza aliquandiu omnia videbantur: cum subito omnis belli vis in Eugenium conuersa est. Nam Philippus nouarum rerum cupidus: ⁊ Franciscum Sfortiam cum magnis copijs in Flamminiam misit: hominem iturum in Apuliam simulans: quaz Alphonsus bello vexabat: defensurum ea oppida: que pater Sfortia eo loci adeptus erat. Qui quidem paratissimis copijs per Picentes ⁊ Umbros iter faciens: oppida illa ex improuiso adortus: breui in potestatem suam redegit. Nõ hoc contentus philippus: Nicolaum Fortebrachium virum ingenio ⁊ manu promptum cuz delecto equitatu adeo celeriter in Eugenium misit: vt prius prope ⁊ pontem Milluium ⁊ portam Flamminiam occupauerit: q̃ aduentare hostem sit cognitum. Militauerat p̃us sub Eugenio Nicolaus: ⁊ eius nomine prefectum vici Vetralla ⁊ ciuitate veteri spoliauerat: adiuuantibus Venetorum triremibus: que mari arcem continuo oppugnabant. Verum cum postea Nicolaus stipendia sua peteret: respondit Eugenius tantum prede ex castellis prefecti eũ auerisse: maxime vo ex direpto vico vt ei pro stipendio sat esse possent. Quam ob rem indignatus Nicolaus agrũ Romanum ingressus tantum tumultus concitauit ingenti preda: tum hominum: tum pecorum abacta: vt Eugenius aliquandiu incertus remanserit quorsũ iret. Cõcurrebant Romani ciues ad Eugenium questum de illatis iniurijs: quos pontifex eo potissimum tempore consilij expers ⁊ bone valitudinis ad Franciscum camerarium remittebat: qui ocio ⁊ voluptatibus deditus nil aliud respondebat: cũ crebre de Ablatis pecoribus querele fierent eos nimiam spem in pecoribus collocasse: Venetos quidem sine gregibus ⁊ iumentis longe vrbanorem vitam ducere. Indignati huiuscemodi respõsis romani: cum iam Nicolaus ⁊ Tybur pulso inde comite Tagliacocij ⁊ sublacense oppidum cepisset: traxisseqz in partes suas Columnenses omnes: interfecto a p̃ncipe Stephano Columna: qui semper diuersa sentiebat: ad libertatem respicientes: sublato clamore ad arma ⁊ libertatem conclamatum pulsis omnibus Eugenij magistratibus: ac capto Francisco camerario: nouos ipsi magistratus creant. Septem fuere e ciuibus Romanis: q̃s ipsi gubernatores appellabant: penes q̃s vite ac necis hominum summa potestas erat. At vo Eugenius in tanta rerum perturbatione incertus: quid potissimuz faceret de fuga cogitare cepit. Mutato itaqz habitu sumptoqz monastico cucullo: vna cum Arsenio monacho nauiculam ingressus Tyberi Hostiam vehebatur. Cum subito Romani quidam cognita hominis fuga: eum lapidibus sagittis incessunt. Destinere enim hominẽ tamdiu cupiebant: quoad arce sancti angeli potirentur. Abeunte autem Eugenio nonis Julij: eodemqz Pisas: ac deinde Florentiam triremibus ad id paratis delato: Romani ad oppugnandã arcem sese accingunt: Vallo ⁊ aggeribus omnia loca munientes: que dare accessum hostibus possent. Contra autem qui in arce erant prodire in certamen nonnunq̃ consueuerant. At vo prefectus artibo agẽdũ cũ romanis rat⁹: adiuuãte baldesare aufida viro sagacissimo: q̃ iferiorez arcis ptẽ tuebat: vni ex militibo suis i certamẽ pdeũtibo negociũ dat: vt capt⁹ ỏ idu

stria ab hoste castellani seuitiã 7 auaritiaz criminetur: polliceaq; eis si velint pactam mercedẽ pstare: 7 mortẽ pfecti 7 arcis pditionez. Fecit ille mãdata diligenter. Capt⁹ nullo nõ genere maleficij in antoniũ ridiuz piecto (ita em̃ arcis pfectus vocabatur) fidem dat se cũ socijs omnia transacturuz. Dimissus itaq; arcem ingredit: vestes antonij ac caligas addita etiam capitis forma suspendit: a longe idem videbatur. Clamabat baldesar ꝺ scelerato sumptũ esse supplicium ingrederẽt aliquot ex optimatibꝰ: 7 enumerata pecunia iã pacta arcẽ reciperẽt. Credere miseri nullã subesse fraudẽ: ingressi aliquot statim capiunt. Fit clamor exultãtiuz in arce cõjciuntur in populũ romanuz missilia bombardeq;. Berisi aũt ꝗ modo romani de redimendis captiuis cogitantes: 7 camerarium eugenij nepotem: quem in vinculis habebãt dimittunt suos: q ĩ arce erãt recepturi: 7 demũ in eugenij potestatez veniũt quinto post libertatẽ adeptã mense. Creati itaq; magistratus ecclie nomĩe statĩ capitolium firmo presidio 7 cõmeatibꝰ muniunt. Superueniẽte deinde iohe Vitelesco: quez patriarchã vocabant: abeũte ad eugenium francisco nepote: tantus repẽte terror Romanis incussus ẽ: vt hiscere pre metu nõ auderent. Erat em̃ Vitelescus hõ impiosus 7 seuus 7 tyrãnicã magis q̃ religiosam vitaz pre se ferens. Agebant hec rome cũ alphõsus interim Neapolim 7 caietã oppugnat: a mercatoribꝰ genuensibꝰ acriter defensam Succurrendũ itaq; suis genuẽses rati classem: quanta maxime celeritate possunt instruunt: Philippo vicecomite eodẽ duce annuente ac pedites aliquot prebente. Facti nõ lõge a caieta hosti alphõso obuiã cuz eo pfligũt. Post longam 7 acrem pugnã supatur alphonsus rex: 7 capitur vna cum suis omnibꝰ: quoz de numero principes fuere. Perducitur mediolanum ad philippũ Alphonsus: suscipiturq; non vt captiuus 7 gẽuensium hostis: ꝗ vt rex 7 amicus. Habitus autem honorificentissime p aliq̃t dies: multisq; 7 magnis muneribꝰ a philippo donatus in regnũ abiens caieta statim potit. Tum ꝺo genuenses indignabũdi q̃ alphõsum hostẽ: quẽ tanto cum periculo captũ: tã leniter dimisisset: Thoma Fregoso auctore a philippo desciuere: eundemq; thomam ducẽ crearunt. Tum ꝺo picenninus in genuẽses missus cum ciuium pertinaciam ꝓgnouisset: capta sarzana in pisanos mouens simulata in regnum profectione iuuandi Alphonsi gratia: multa ex pisanis castella diripuit. Hominis tamen impetus retardarũt florentini: accersito eugenij nutu francisco sforzia: qui iam picenum occupauerat querebatq; adiuuantibus florentinis 7 venetis: vt marchie domin⁹ decerneretur. Facturum se id recusabat eugenius: q̃ diceret pontificis esse redimere: etiam bello si oporteret ecclesiasticas res non alienare. Dilata tum res in aliud tempus ẽ: atq; hac spe ductus franciscus 7 picenninuz ab obsidione bazge repulit: capto Lodouico gonzaga qui cum picennino militabat: 7 Lucam florentinorum nomine acri obsidione cinxit. Sed Picenninus Lucensibus auxilio futurus a transitu Apenini prohibitus: liberaturum se alia ratione Lucenses predicans: per bononiensem agrum sine vllo maleficio iter faciens: vbi Oriolum florentinorum oppidum expugnasset: Lucensium memor cum exercitu victore eo profectus superatis florentinis absente francisco Sforzia Lucam obsidione liberat. Tum ꝺo pontifex ancipiti cura distractus 7 q̃ bellis vndiq; premeretur: 7 q̃ basiliense concilium iam ante inchoatum Martini decreto augeri indies cerneret: concurzentibus eo hispanie gallie germanie: pannonieq; principibus: qui communẽ reipu. christiane causam in arbitrio concilij reponebant: ad tollendum concilium versus: illud primo quidem ex basilea bononiam transtulit cardinalium omnium: qui secum aderant consensu. Sed imperator alijq; principes 7 prelati: qui tum basilee erant non modo pontifici non obtemperarunt: verumetiam eũ bis terq; monuerunt: vt Basileam idoneam a martino celebrandi concilij locum delectuz vna cum cardinalibus proficisceret: aliter se in eum acturos vt in preuaricationem et contumacem. Motus istorum verbis Eugenius basiliense concilium lrĩis etiaz apostolicis confirmauit: facta vnicuiq; eũdi ad concilium potestate. Adeo em̃ bellis vndeq; q̃ vexabatur: vt vix ei respirandi facultas daretur. Verum recuperata vrbe roma (vt diximus) eo statim iohannes Vitellescus ab eugenio mittitur: homo quidem ad res agendas aptissimus: sed natura seuissimus 7 immitis: qui in columnenses 7 Sabellos totãq; gibellinam factionem ducens: 7 castellũ gandulphum ad lacũ albanũ posituz 7 sabellũ 7 borgetum in latio de sabellis diripuit 7 euertit. Albam ciuitatem lanuuinam: preneste: 7 zagaroluz cepit: incol' oĩbꝰ

qui superstites fuere romaz migrare iussis.
In bernicos deinde conuersus: quam nunc
campaniam vocant: omnes in ditionem ec
clesie redegit. Captum antonium pontade
ram hostem ecclesie apud frusinonez ad oli
uam turpi laqueo suspendit. Reuersus de
inde romam trepidantibus omnibo: 7 do
mos quorundam coniuratorum: qui portã
neuiã quam maiorem vocant: concitato in
vrbe tumultu ceperãt: dirruit: eoscz hostes
ecclesie diiudicat. Ex his autem captũ pul
cellum: 7 forcipibus ignitis in curru excru
ciatum in campofloze suspendit. Verum cõ
querente populo romano: q diuitum quo
rundaz auaritia: caritate: amore: laborare
tur: tantũ repente tritici suo iussu in forum
delatum est: vt a magna caritate ad summã
copiam breui sit ventum: adeo omnes eius
imperia obseruabant. Pacatis hoc mõ re
bus in regnum Neapolitanum conuersus
quod pauloante Alphonsus occupauerat:
quodcz ipse dicebat ad eccliam 7 pontificez
pertinere: principem Tarentinum cuz duo
bus milibus equitum cepit: comitis Nola
ni ditionem occupauit. Paulum etiam ab
fuit quin alphonsuz caperet fraude potius
(vt aiunt) q̃ vi: cum inducie inter eos eẽnt:
7 pax prope certa. Acceptis que ad ecclesiã
pertinebant oppidis principem dimisit. Re
diens ad vrbem Preneste ad rebellionem
spectans: Laurentio columna instante fun
ditus euertit: Prenestinis populariter mi
grare iussus: anno domini millesimo qua
dringentesimo trigesimoquinto. Quo qui
dez ãno eugenius florentia abiens ꝓsecrata
prius vel dedicata florentinozuz cathedra
li ecclesia: bononiam profectus 7 arcez edi
ficat ad eam portam: qua ferrariam itur: et
edes in foro positas: vbi legatus nunc resi
det: muro prealto 7 lato a tergo potissimuz
7 turribus firmat. Anno ỏo sequẽti publi
co consistorio basiliense conciliuz: quod an
te approbauerat ferrariam transfert: q dice
ret grecos cum ecclesia romana in fide con
uenturos eundem locum sibi delegisse. In
stabant tum concilij basiliensis presides et
precibus ac pollicitatiõibus grecos adhor
tabanť vt omisso eugenio ad se proficiscerẽ
tur. Necz hoc contenti abrogaturos se Eu
genium predicabant: nisi ipse quocz eo pro
ficisceretur. Substitit aliquandiu Eugeni9
animi dubius: quid potissimũ decerneret:
misso tamen eo legato Johanne Francisco
capite ista iureconsulto Patauinocz equi
te: qui eius causam tueretur. Verum mor
tuo sigismundo imperatore: a quo basilien
se concilium incrementuz habuerat: creato
cz ab electoribus imperij Alberto Austrie
duce: concilium ferrariense eugenij nomine
cardinalis sancte crucis incboauit. Eo pro
ficiscitur 7 eugenius: q aduentare impera
torem constantinopolitanũ Johannem pa
leologum intellexerat cum pleriscz triremi
bus: tum suis: tum venetorum eugenij gra
tia obuiam missis: ne qua vis imperatori fi
eret: q intellexerat concilij nomie triremes
gallicas in Joniuz missas: que aut impera
torẽ ad se adducerent: aut si id fieri non pos
set saltem hominem remorarentur: quo mi
nus ferrariam proficisceretur. Harum ỏo
triremium prefectum ita largitionibus cor
rupit eugenius: vt relicto cõcilio partes su
as deinceps secutus sit. Imperator autem
ferrariam ingrediens: non aliter susceptus
ab eugenio est: ac Romani imperatores su
scipi consueuere. Ultellescbus ỏo sedata ec
clesie ditione: sumptocz supplicio de presbi
teris quibusdaz: qui lapides preciosos e ca
pitibus Petri 7 Pauli apostolorum furti
subtraxerant ĩ basilica lateranensi: in qua
quidem sacerdotes erant: interfectocz cum
socijs Jacobo galesio: qui res nouas moli
ebantur Ferrariam proficiscitur: ac publi
co ꝓsistorio cum magna laude in numerum
cardinalium recipitur. Cardinalis nancz
sex menses antea bononie creatus fuerat: q
postea maiore cum auctoritate rediens 7 p
fectum vici Uetzalle 7 dominum fulginia
tem tyrannide pulsum in arce Suriana ca
pitali supplicio affecit. Eugenius autem du
as ecclesias iam pridem dissidentes in vnũ
corpus redigere cupiẽs. M.cccc.xxxviij. ha
bita ingenti supplicatõne: celebratacz spũs
sancti missa: ꝓcilium vna cũ imperatore gre
corz 7 patriarcha cõstantinopolitano igres
sus sedente impatore ꝓdigna sede: alijscz gre
cis e regione põtificis. Primo quesituz est:
vellẽt ne tã latini q̃ greci ex duabo ecclijs iã
pridẽ dissidẽtibo vnã fieri? Ad quã vocẽ om
nes subclamarunt placere 7 velle: modo ra
tionibus illa prius ꝓfutarentur: q̃ tante di
scordie cã fuerant. Disputabať ỏtidie ea de
re ab his q tũ a grecis: tũ a latinis delẽti ad
tãtam rem fuerãt. Uez cũ pestis ferrarie in
olcuisset: codẽcz in loco non sine magna in
cõmoditate stareť: florẽtiam trãsferre ꝓciliũ
placuit. Eo itacz vbi ventũ est: statim picen
ninus forumliuium: Imolam: Rauennam
bononiam occupat: mandato philippi cogi
tata Eugenij: q venetis 7 florentinis hosti

bus fauebat disturbare conatus. Preterea do in parmensem agrum reuersus comparato ingenti equitatu padum ratibus traijciens: ⁊ Casale maius: ⁊ platynam meum natale solum: ⁊ quicquid veneti in cremonē si agro tenebant: breui recepit. Pulso deinde ad caluatonū gattamelata veneti exercitus duce: ascitoq; in societatem belli principe Mantuano: brixiam aliquot mensibus oppugnat: eam ⁊ ciuibus ⁊ francisco barbaro viro doctissimo: atq; vrbis pretore acriē defendentibus: qua quidem omissa cū magno suorum incommodo iniquo hyemis tēpore ad occupanda castella circūquaq; posita conuersus: ne commeatus submitti in vrbem possent: Veronam vsq; ⁊ vincentiam longe ac late omia populatus Venetis nil reliqui fecit. Occupato ⁊ magna ex pte minico: athesi: benaco: sebumoq; lacu: ne subuehi quicq; nauibo posset penuria laborantibo. Ex athesi tamen remulco naues quedam attracte vsq; ad lacum: quez sancti andree accole vocant: sensim in benacum a peneda ad torbolim demisse ⁊ refecte: quia attractu ⁊ illisione quassate erant: rem venetam meliorem aliquantulum fecere. Veruz cum nihilominus Nicolaus picenninus veronenses ⁊ vicentinos vrgeret: Veneti de se actum putantes: nisi vnum aliquem egregium bello ducem mercede conducerent: iacobum donatum ad florentinos socios mittūt oratum: vt si reipubli. Venete: si saluti ⁊ libertati italie consultum velint: frāciscū sforziam propere cum omnibus copijs in venetiaz mittant: Philipi ac mantuani armis pene oppressam. Tū do florentini suo ac sociorum piculo moti. Franciscum adhortantur: vt arma pro venetis sumat publica fide polliciti se ei: que de Romana ecclesia tenebat oppida: id enim maxime petebat: constāter defensuros. Exto: sere pretera ab Eugenio lras apostolicas: quibo declarabat franciscum agri piceni marchionem ⁊ dominuz His tamen verbis accipiat: quod petrus ⁊ paulus ei male vertant. Franciscus autem cum suo equitatu secus adrie littus in agz Ferrariensem descendens traiecto ratibus Pado: auctoq; in patauinis exercitu. Naz ⁊ duodecim equitum: peditum quiq; milia habuisse sub signis dicitur. Hosti primo ad Suaue in agro Veronensi fit obuiam: vbi aliquandiu ⁊ acriter pugnatum est: neutro inclinante victoria. Cedente deinde Picenino ob egritudinem ⁊ paucitatem copiaz cum franciscus omnia de Vicentinis ⁊ Veronensibus castella recepisset: brixiam obsidione liberaturus interclusos alios aditus cernens athesim traijcit: ac in tridentinum agrum mouens: ad arcbum oppidum oppugnaturus peruenit: nam comes archi Philipi partes sequebatur. Venit ⁊ eo Picenninus comitem loci defensurus: verum duz cupidus (vt eius mos erat) q̄ cautius pugnat a reliquo exercitu seclusus: magno accepto incommodo fuga salutez in subiectas valles petens: ab hoste captus fuisset: nisi karolus gonzaga Iohannis francisci filij sese hostibus obijciens hominem e tanto periculo liberasset: qui quidez abundante postea multitudine captus illico est: ⁊ veronā in carcerem ductus. Sunt qui scribant Picenninum debilitatum altero latere propē accepta in prelijs vulnera: cum equo ad suos redire non posset: a todeschino ingentis magnitudinis ac robozis famulo humeris tanq; cadauer sacco inuolutuz: ad suos et p castra hostium delatum. Dum hec in venetia agerentur: Philippus egreferens florentinos adiuuante Eugenio: atq; adhortante franciscum Sforziaz venetis auxilio misisse: cum his agit qui in basiliensi cōcilio erāt vt eugenium citarent: fecere illi id qdez bis terue. Verum cum id ex sententia ei non cederet: eo demētie eos perpulit: vt abrogato eugenio amedeum sabaudie ducem soceruz suum: qui heremitanam vitam ad ripaliaz cum quibusdam nobilibus ducebat pōtificem crearent: felicēq; appellarent. Hic magne seditiones in ecclesia dei exorte sunt: cū xpiana respu. trifariam diuisa: aut felicem aut eugenium sequerēt: essentq; qui neutrales vocarentur: q̄ neutri obtēperarent. Eugenius tamen haud animo concidit: naz habito sepius conuentu: discussaq; grecorum ⁊ latinorum contentione: tandem eo ventū ē vt greci rationibus victi faterentur: ⁊ spiritum sanctum a patre filioq; procedere: hostiamq; esse non a patre tm̄: vt ipsi credebant prouenire: vtq; in azimo sine fermento triticeo pane corpus christi consecraretur: ac purgatorij locum esse crederent. Postremo do vt fatērētur Romanum pontificem verum Christi vicarium: Petriq; legitimum successorem primum in orbe locum tenere: cui ⁊ orientalis ⁊ occidentalis ecclesia merito pareret. Abeuntibus autem grecis re hoc modo composita: Armenij etiam cū fide nostra conuenere: sublatis crebris disputationibus eoruz erroribus promulgatisq; Eugenij lris super ea re: q̄ rōnem con-

eordie ostenderent cum inscriptione. Batū
in sacrosancta economica sessione conciliij
florentini: quod in cathedrali eccia habitū
est. anno dñi. M.cccc.xxxix. vigesima secun
da nouembris die. Preterea ꝏ vt ptes su-
as augendo basiliense conciliū infirmaret:
eodē tempe psistorio publico decem 7 octo
cardinales creauit: quoꝝ de numero fuere
duo greci: rutenus 7 nicenus: vt eoꝝ aucto-
ritate grecoꝝ natio in fide cōtineretur: que
haud ita multo post in antiquos mores rci-
dit. Habere tamen se alios dixit: quoꝝ no-
mina deinceps nunciaturus eēt. Hi autem
fuere petrus barbo ex sorore nepos: 7 aloui
sius patauinus quem deinceps patriarchā
aquileiensez 7 camerariuz fecit: trāslato ad
vicecancellariatū frāciscō cōdelmerio. Inte
rea ꝏ dū illa: que scripsimus ad ripā Tri
denti agerenť: existimarētqz homīes picēni-
nū 7 mantuanū principē accepto tanto in-
cōmodo cessuros: inde celeriter abeūtes ve-
ronam vrbem capiunt. Per citadellā ingres
si admotis ad muros scalis nemīe vigilum
sentiente: stridēte marie ea nocte Aquilone
vento: ad quem vitandū ob immēsuz frigus
relictis magna ex pte statōnibꝫ custodes se
se intra tabernacula receperāt. Franciscus
aūt ffortia captā ab hostibꝫ veronā intelli-
gens eo ꝓpere omnes copias mouēs recupe-
rāde vrbis spez mēte cōcepit: vbi vidit 7 ca-
strū vetus 7 arcez sancti felicis in monte si-
tam adhuc in potestate venetoꝝ eē: q̄ qdem
structis acieb vrbē igressus hostes magno
clamore inuadit. Fuerūt obuiā philippi du
ces cū paucis eqtibꝫ: nōdū em oes eiꝰ copie
supuenerāt. Pugnatur acriter ī ea pte vrbis:
quā insulā vocant. Tādē ꝏ cū pauci a plu-
ribꝫ pellerenť: in pontē (quē accole nouum
appellant) picēnini ac mātuani p̄ncipis mi-
lites sese recipientes: vim hostiū aliquādiu
sustinēt. Ibi dū ab eqtibꝫ (vt fit) manus cō-
serunť: dumqz plures puo in loco cōglobati
resistunt: pono ligneus quo lapideus ꝓiun
gi ac disiungi ꝓ arbitrio solet nimio pōdē
pssus concidit. Submersi ferme omnes qe
pōte in flumē ceciderāt fessi diutina pugna
7 pōdē armoꝝ pssi. Accurrēs deinde ad pō
tem nauiū: frāciscus traductis copijs picē-
ninū 7 mantuanū fidē ciuiū suspectā hntes
penitus vrbe qua triduo post captā eandez
expulit. Tū ꝏ philippus aīo ꝓcipiens di-
strahi franciscū a venetis posse: si florentios
bello vexaret: qui paribꝫ auspicijs atqz ipē-
sa franciscū mercede ꝓduxerāt: picēninū me
dia hyeme in hetruriā: cū sex militibꝫ eqtū
mittit. Tuz florentini accersito Petro iam
paulo egregio copiarum duce: rogatoqz eu
genio vt milites ex federe ad defendēduz he
truriam acciret: ire obuiaz picennino insti
tuerant. Verum cognita Johannis vitelle-
schi cum philippo coniuratione: qui tum ex-
ercitui ecclesiastico legatus p̄erat: cum non
amicus vt pre se ferebat: sed hostis in hetru
riam cum sex militibus equitum venturus
esset: iunctisqz cum picennino copijs floren
tinos inimico 7 hostili animo persecuturus
dant operam qui tum florētine in magistra
tu erant: siue veris siue fictis eugenij litte-
ris: vt dum copias per pontem Hadriani
trajicit: ab antonio ridio arcis prefecto in-
terficeretur: quod etiam factum est. Neqz
eū iuuari a suis potuit: qui iam pontem tra
iecerant: ipse nanqz extremum agmen subse
quebatur. Comes auersus: qui sub patriar
cha militabat: amisso duce eius impedimē-
ta roncilionem secum detulit. Liberati aūt
tanto timore florentini cuz eugenio callide
agunt: vt Lodouicus patauinus in demor-
tui vitelleschi locum suffectus copijs eccle
in vnum coactis reipu. florentine iret auxi
lio alouisij em vafri 7 astuti opera sublatuz
e medio Vitelleschum crediderim. Picen-
ninus autem in Mugellanam vallem desce
dens lōge ac late sesulas vsqz cedibus 7 ra-
pinis omnia complebat. In cassentinum de
inde conuersus comite potpij adiūnāte mul
ta oppida ad defectionez compulit. Indē ꝏ
perusiū proficiscens vrbem pacato agmine
igressus: legatū qui tū ibi cū impio erat ad
pōtificē eugeniū cū mādatis qbusdā mittit
Interūn ꝏ capto erarij mgro: quem vulgo
thesaurariū vocant: totū ciuitatis statuz re
pente mutauit. Belegit em ciues decez: qui
vite ac necis in reliquos omnis potestatem
haberent. Veriti autem perusini ne tyran-
nidem occuparet cum homine pepigere: vt
acceptis quinquaginta milibꝫ nummū au-
reorum ab vrbe discederet: qui accepta pe-
cunia cortanā mouēs vrbem: vt ipe arbitrēba
tur proditione occupaturus: patefcta cōiu-
ratione ac proditoribꝫ partim interfectis: p
tiz ab vrbe pulsis: Tifernū (quod ciuitatē
castelli vocant) adijt. Mouent 7 florentini
anglare sue ditionis oppidum suis auxilio
futuri: siquid per vim moliri picennius co-
naretur. Agebantur hec in hetruria cū frā-
ciscus ffortia superata ad benacum philip-
pi classe: cui italianus furlanus preerat: nō
solū hiriam ac bergomum obsidione libe-
rat: verum ea estate superatis ad soncinum

Philippi ducibus:captisq; eiusdem mille ⁊ quingentis equitibus:⁊ Brixiana castella: ⁊ partem Cremonensis Mantuaniq; agri ac totam Gerram abdue in Venetorum potestatem breui redigit. Amisit tum Mantuanus princeps: Asolam: Lonatum: Pischeriam tria oppida satis magna: ac munita nemine defendente: nam absente Picennino congredi cum hoste aperto marte nusq; ausus est. Tum vo Picenninus commutatam in Venetia fortunam intelligens: ob eamq; rem frequentibus nuncijs ⁊ litteris accitus: tum a Philippo: tum a Mantuano principe: fatigatusq; militum precibus: qui magna ex parte Cisalpini erāt: motis a Tiferno castris ad Burguz sue ditionis oppidum quod e regione Anglarij positum est peruenit: ea mente vt vel vi vel astu cum Florentinorum pontificiscq; exercitu decerneret: qui (vt diximus) ad Anglare conseuerant. Ad tertium itaq; kalendas Julias dies is Petri ac Pauli celebris erat: Picenninus structis aciebus emensus planiciem quatuor milium passuum prelium in quo loco commisit: ratus occasionem bene gerende rei sibi oblatam esse: q; gregarias hostium pabulatum profectos intellexerat Subeundum erat ei in aduersum Cliuum quem facile e superiore loco hostes propellebant. Dimicatum est tamen ad quinq; horas constanter: tandem vo Picenninus a multitudine hostium ⁊ stulticia Francisci filij: qui e statōne discesserat superatus burgum repetit: magno accepto incommodo: amissisq; signis militaribus. Sequenti autē die relicto Burgo in potestate oppidanorum: cuz his tm̄ qui ex prelio supererant iter per Flamminiam faciens ad Philippum rdijt. Oppidani burgenses veriti ne in eos asperius animaduerteretur: q; a pontifice desiuissent impetrata per oratores venia: ⁊ corporum ac rerum omnium incolumitate sese legato dedidere. Gratissima ea victoria tum Eugenio tum florentinis fuit. Ferunt Aloisum patauinum ob eam victoriam in numerum cardinalium tum relatū fuisse. Eadem quoq; estate florentini comitem poppij qui cum picennino senserat: Hetruria pellunt. Philippus autem tot eladibus circūuētus ad externa auxilia respiciens: Alphonsum Neapolitano regno tum potitū rogat: vt que Sfortiani in regno oppida tenerent bello vexaret: quo Frāciscus Sfortia a venetis distraheretur. Hac itaq; in re philippo morem gerens Alphonsus Franciscum tamen a bello inito reuocare nonq; potuit. Is enim vbi primum pabuli copia esse cepit: cum equitum quindecim milibus peditum sex Pischeria Brixiam mouens: apud Lignanum vicum Picennino fit obuiam: hoc animo vt hosti pugnandi copiam facēt: non detrectauit certamen Picennius: ⁊ si numero copiarum inferior erat suorum virtute fretus. Pugnatum est aliquandiu atq; acriter incerta tamen victoria vtrinq; discessum est. Tum vo Franciscus satis sibi factum ad belli famam existimans q; vltro hostem ad certamen prouocasset: exercitum circunferens quedam oppida per hyemem a Picennino capta in potestatem Venetorum redigit. Martinengum deinde profectus: quod Picenninus firmo presidio munierat oppidū obsidione cingit ⁊ oppugnat. Verum Picenninus aucto exercitu aduentu Francisci filij ⁊ principis Mantuani eo proficiscens: mille passibus longe ab hoste castra locans: eum frequentibus prelijs ad vniuerse rei dimicationez prouocat: qui remisso priore manum cum hoste conserendi ardore ad expugnandum oppidum totus ferebatur. At vo cum Picenninus castra sua hostium castris magis in dies conferens: eo discriminis Franciscuz redegisset: vt neqz eius gregarius miles ire pabulatum sine periculo: neqz commeatus submitti tuto: neqz inde exercitus abduci sine magno discrimine posset: preter omnium spem pax subito enunciata est. Jam antea occulte agitata inter Philippum ⁊ Franciscum Eusebiolo quoddā cognomento: Chaim vltro citroqz commeante ignaro Picennino: qui tanta re pcepta deos boiesqz accusabat: pcipue vo philippi incōstantiā q victor ꝑ victo pacem petēt. Digrediētibus aūt inde exercitibus ad capriana pax hoc mō ꝓposita ē. Ad. cccc xlij. vt franciscus blancha philippi ducis filia in vxorē ducta: Pontremolū ⁊ cremonā in totē cū agro cremonensi acciperet pter pcigitonū ⁊ ea castella que mātuanus ⁊ pallauicinus de cremonensibus possideret: vtqz illa pterea q̄ philippus ⁊ q cū philippo sentiebat bello cepissent: queqz itē Veneti eorūqz socij pter asolā lonatā pischeriā: q̄ mātuani pricipis ante id bellū fuerāt redderēt: vtqz q huic snie stare noluissz ꝓmunis omniū bonis haberēt. Hāc vo pacis ꝓditōez egre admodū eugeni⁹ ferēs: q; frācisc⁹ ceteris socijs se posthito v amissis restituēdis cauissz: erigiatōemqz suā ñ rddita bonōia: quā picēnin⁹ occupauēat ꝓtēpsissz abiē florētia romā ī

stituit: eoq; in loco vtpote liberiore de recu-
peranda ecclesie ditione cogitare. Deruz vt
omia pacata inueniret: Alouisiū patauinū
sancti laurētij in damaso p̄sbiterum cardia
lem p̄misit: q et canonicos regl'ares pulsis
secularib̄ in ecclesiā lateranensez remisit.
Pulsi ei a presbiteris secularib̄ fuerāt: dū
p̄tendit vtri xp̄i corpus ferrent in celebrita-
te eiusdē: dum letanie fiunt ac supplicatōes
Et de gino albanesio viro in re militari pre
stanti sumptū supliciū: quia per eum ñ ste-
tisset quo minus pax inter alphonsum z eu
genium inita turbaret. Afficitur z capita-
li pena Palus Lamolara: vir p̄stantis ani-
mi inuictiq; roboris: cui⁹ ōtus homini ma-
gis astuto q̄ forti suspecta erat. Rebus aūt
hoc modo compositis Eugeni⁹ florentinis
quouis modo frustra eum retinere annitis
romaz veniens. Anno M.cccc.xliij.xxviij.
septembris effusa obuiam vrbana multitu-
dine nullo nō genere honoris adhibito: ad
portā flamminiam noctu diuertit. Sequen
ti vō die ad sanctum petruz iturus patis ō
more supplicatōib̄ pontificio habitu per vr
bem incedens tumultuantē ꝑplm intelligit
ob duplicatum tributum: vectigalq; nouuz
vino impositum. Hanc ob rem facto silētio
audientib̄ omnib̄ exactionē illam vt min⁹
liberalem sustulit: quo facto statim subcla-
matum ab omnib̄ est: viuat eugenius: cuz
antea clamassent: moriantur noua vectiga-
lia eozūq; inuentores. Post dies vō decē z
nouem ad lateranum p̄ficiscens: p̄ciliuz ge
nerale eo loci se habituz omnib̄ denunciat
missis ad principes lr̄is z nuncijs: quib̄ ea
de re certiores fierent. Hac eiū rōe infirma-
ri: ac tolli oīno p̄cilium basiliense volebat.
Reb̄ autem hoc modo rome compositis in
iuriarum memor Picenninū belli ducez in
picentes: q̄s franciscus bello subegerat ac-
ciuit: q bononia abiens dū pusiū p̄ficiscit:
Tifernates florentini ꝑli socios ad defecti
onem ꝓpulit: Eugenio rē gratā facturus flo
rentinis infenso: q̄ frāciscū pecunia ad op-
pugnādū retinēdūq; picenū semp iuuissent.
Alphōsus item q superiore anno Neapolim
iā diu obsessaz p cloacā ingressus: pulso in-
renato ceperat: Picennini vtute ac fama p
motus hominez non ducē solū: quem exerci
tui suo p̄ficeret delegit: verūetiā honoris ḡ-
tia eū in adoptionem familie aragonēsis re
cipit: qui statim acceptis ab eugenio z Al-
phonso in sumptus belli pecunijs: Picētes
ingressus: multa oppida frustra renitēte frā
cisco sforzia: q relicta cremona cuz firmo p-
sidio eo profectus fuerat: in deditionem ec-
clesie redigit. Eodē fere tpe moztuo iohāne
frāciseo Gonzaga: veneti z florentini de fu-
turo soliciti: lodouicū gonzaga iohis fran-
cisci heredez z filiū: quē philippo si opteret
obijciāt mercede ꝓducūt. Quiescētib̄ autez
in cisalpina reb̄: Hannibal bentinolus in
arce pelegrini oppida iubente picennino ob
suspitōnē p̄iuratōnis aliquādiu asseruatus
deceptis custodib̄ bononiam rediens: puo-
cato ad libertatem populo: Franciscum pi
cenninuz vrbis prefectum: cum presidio cō-
prehendit: quo facto exules omnes: tuz sue
tum aduerse factionis: maxime vō baptistā
cānedolum in patriam reuocat. Missi dein
de sunt a bononiensib̄ ad venetos z florē-
tinos legati societatem z amicitiam peten-
tes: qua quidem impetrata domum redeun
tes: arcem que adhuc in potestate hostium
erat: cum sociozum copijs ad id missis capi
unt: ac captam statim diripiunt: Alouisiū
q̄z vermem ex agro bononiensi fugant. Tū
vō philippus egreferens: bononiense cum
venetis ac florentinis sentire: amicos quos-
dam baptiste subornat: auxilium eis pollici
tus: vt hannibalem e medio tollāt: quo p̄n-
cipes ipi cū sua factione in ciuitate remane
ant. Tum betotius cannedol⁹ fraudi ac sce
leri intentus: bononiensem quendā subor-
nat: cui tum casu filius natus erat: vt Hā-
nibalem in baptismate pueri cōpatrem sibi
deligat: quo exorato dat operaz vt sequenti
die ifans ad sacerdotē deferatur. Baptiza-
to puero hannibalem p̄ ad edem sancti io-
hanis baptiste: cuius tum solenne erat inui
tat. Obtemperat etiam ea in re ꝓditori hā-
nibal nullā fraudem subesse ratus: qui duz
in via esset a coniuratis circunuētus occidi
tur: resistentib̄ aliquādiu duob̄ famul'eba
ritate domini vim propulsare conātib̄. At
bononiensis populus indignitate rei mot⁹
sumptis propere armis cannedole factōis
principes obtruncat: maxime vō baptistam
cuius cadauer z per vrbem tractum: z cum
magna ignominia sepultum est. Accidit et
tum rome scelus ingens: a suo enim cubicu
lario angelottus sancti marci presbiter car
dinalis z vita z fortunis: quas tanta cū aui
ditate aggregauerat priuatur. Captus sce-
leratus ille ac varijs cruciatib̄ necatus q̄-
drifariam diuidit: ad quatuorq; vrbis por
tas suspenditur. Veneti autem z florentini
veriti: ne Bononia vtriq; ciuitati in rebus
bellicis peroportuna: in man⁹ philippi ve-
niret: eo statim cohortes aliquot mittunt: q̄

socios bononienses iuuarent. Non fefellerat hec opinio Venetos: eo enim philippus rogantibus exulibus mittere: Picenninuz cum exercitu instituerat: ni hominem mors preripuisset. Mortuuz ferunt dolore animi cum intellexisset franciscum filium: quez in piceno cum exercitu reliquerat Cardinali firmano legato: a francisco sfortia superatum. Sequenti tamen ano philippus haud animo concidens: eugenium ad repetendã bello bononiam adhortatur militem ac impense partem pollicitus. Quare permotus pontifex: inito etiam cum alphonso federe: Sigismundum malatestam cum magno equitatu in picentes contra franciscum mittit: quo facilius distractis florentinorũ copijs bononia premi ad deditionem posset. Premiserat iam philippus 7 gulielmum Monferratum: 7 karolum Gonzagam cum magnis copijs: qui agrum bononiensem hostiliter ingressi: incursionibꝫ longe ac late omnia vexabant. Moti ꝓ sociorum periculo florentini: Astorgium fauentinum cum equitibus mille 7 quingentis: cũqz peditibus ducentis mittunt: qui bononiensibus auxilio sit: donec aliud a Venetis 7 florentinis decerneretur. Agebantur hec in Flamminia cum philippus preter opinionem omnium Franciscum picenninum ex picenis accitũ: cum magno exercitu kalendas maij in Cremonenses nil tale metuentes mittit: qui captis passim rusticis: tantum terroris vrbez die noctu oppugnãdo ciuibꝫ iniecit: vt paulum a capienda vrbe abfuerit. Motitum veneti ac florentini francisci ac ꝓmuni periculo: Cremonaz 7 bononiam eodem tempore tueri instituunt. Mittunt itaqz Tibertum brandolinum ducem impigerrimum: q̃ cum populo bononiensi: cũqz his quos florentini auxilio miserant: in hostes tendens simultate 7 odio inter se certantes (ad sanctum Iohannem oppidũ hi consederant) ꝑtracto in partes bononiensiũ pollicitationibus 7 premijs gulielmo Monferrato: ac karolo haud magno negocio fuso 7 fugato oppida omia ex hostibus breui recepit. Pacata autem hoc modo bononia: auxiliares copie venetorum ac florentinoꝝ mandato bifariam diuise: pars francisco sfortie: q̃ vsqz ad vrbini menia ab eugenio 7 Alphonso vi pulsus fuerat: pars cremonensibꝫ graui ter a francisco picẽnino ꝓsio auxilio missa. Veneti decernere apto marte cũ philippo instituẽtes: legatos qui ei bellũ indicant mittunt: ni oppugnare Cremonã desiterit oratoribus per internuncios responsum (neqz enim alloqui hominem fas erat) eos alibi q̃ mediolani tutiores fore. Quo respõso cõmoti veneti: michelleto cotignole copiaruz suarum duci imperant (qui tuz brixie erat) vt in agrum cremonensem: quem philippus magna ex parte occupauerat: confestiz moueat: 7 cum hoste vbicunqz eum nactus fuerit: decernat. Is autem mandata diligentez facturus: traiecto Olio: ad cassale maius celeriter proficiscitur: hostemqz haud longe in insula Padi munitissimo loco considentez: vado trajciens castris exuit: ac magnam vim equitum cepit. Recuperatis deinde oppidis omnibus: liberataqz obsidione Cremona: aucto etiam Lodouici Gonzage copijs exercitu (qui Platynam 7 castella quedam agri Cremonensis in deditionem Venetorũ redegerat) in gerram abdue mouentes: nil preter Cremaz citra abduam Philippo reliquere. Flumen deinde trajcientes: Mediolanum vsqz perueniunt: incendijs 7 rapinis omnia passim cõplentes. Birrepto autem Briantie monte: Breuioqz capto: qua ponte Abdua iungitur. Lecum Larij caput oppugnare adhorti: acriter qui in presidio erant locum defendentibus: cum integri fessis ac saucijs nauibus submitti possent: multis in ea oppugnatione desideratis: equisqz ad extremam maciem inopia pabuli redactis: tandem re infecta abiere: de Francisco Sfortia soliciti: quem in partes Philippi descẽdere clam intellexerant. Interim ꝓ Aloui sius Patauinus põtificis legatus qui his preerat copijs: que in Picentibus contra Franciscum Sfortiam dimicabant: cognita Italiani ac Jacobi Gaiuani: qui partiz Philippi: partim Eugenij stipendijs militabant: ad Franciscũ transitione: eos anteqũ id fieret: ad Rocham contrariam cõprehendi iubet: 7 captos supplicio capitali affici. Utercqz enim mille 7 quingentis equitibus preerat. Hac autem re permotus Franciscus Sfortia: cum amplius sustinere hostes non posset: quippe a multis simul oppugnat⁹: 7 a nemine adiutus: adhortante ad eam rem Eugenio 7 Alphonso qui rem Venetam augeri indignabantur: omisso Piceno Philippi militiam secutus eius copijs preficitur. Interea ꝓ Eugenius: ne rem bellicam solum curare videretur: Nicolaũ tollẽtinatẽ ordinis scẽti augustini: miraculi claz ĩ scẽtos referẽs: a scẽto petro cũ oi clero supplicãdo: ad sanctum Au-

gustinum profectus solennia ipe celebrat: astante ꝓlo romano: cardinaliumq; omnium cetu. Preterea vo pulsis oino e sancto iohe laterano canonicis secl'aribo: admissis q; tantūmodo regularibo: ⁊ porticū illā extruxit: qua ab eccia ad sanctasctoꝝ: ⁊ claustruz vbi sacerdotes habitarēt restituit: aurit ⁊ picturā templi a martino antea incho atam. Preterea vo sancti siluestri mitrā romam auenione delataz ipemet e Vaticano ad lateranū detulit magna cum veneratiōe ⁊ letania sacerdotū omniū ꝓl'iq; Romani. Clerū cum alphonsus rex Tybur tū venisset de ratōne belli gerēdi cū eugenio collocuturus: eius egritudinez itelligens aliq̄ntulū subsistit. Eugenio autez in animuz venerat florentinos: qui hostem iuuerant bello psequi. Existimabat nāq; si suis: si rgis: si philipi copijs eos adoireē: eam vrbez in quas vellet partes facile adductū iri: veruz interuētu mortis disturbata sunt oia. Moritur aūt pontificatus sui āno decimosexto septio kalēdas martij: anno. M. cccc. xlvj. vir certe in vita varius. Principio em̄ pontificatus sui malis consilijs ductus: diuina humanaq; omnia perturbauit. Nā ⁊ ꝓl'm romanū ad arma exciuit: ⁊ ꝛcilio basiliensi: vnde infinita mala orta sunt auctoritatē dedit: approbatis eoꝝ per lras apostolicas decretis. Clerū postea ad seip̄m rediēs: oia prudenter ac ꝛstātissime egit: vir aspectu insignis. ⁊ veneratōe dignus: grauis in dicēdo potiusq̄ eloquēs: modice lrature: m'te cognitōis hystorie p̄sertiz. Liberalis in oms tū vel maxime in litteratos q̄ruz familiaritate delectat⁹ ē. Nā leonardū aretinū: caroluum: poggiū: aurispam: trapezuntiū: blodū viros doctissimos secretis suis admisit. Ad irā nō facile mouebat ob iiurias illatas ⁊ maledicētiā hominū: aut mimos ⁊ dicteria scribentiū. Gymnasia oia q̄ diligētissime fouit: maxie vo romanū: ad qd oē gen⁹ lrature adhibuit. Religiosos mirū immodū dilexit: eosq; opibo ⁊ immunitatibo auxit: bella autē ita amauit: qd mirū in pōtifice videri debet: vt ad ea q̄ scripsimus ab eo i italia gesta: ⁊ delphinū caroli regis frācie filiū ꝓposita prius inī regē ⁊ ducē burgūdie pace cū magno eqtatu in basiliēses ꝛcitauerit: c⁹ impetu dissipatus ille ꝓuētus ē: ⁊ vladislaū polonū regē cuz iuliano cesarino dyacono cardinali in thurcos miserit: quoꝝ d numero ad triginta milia vno prelio cesa inē hadrionopolim ⁊ danubium sunt: licet in tanta victoria rex ipse cū cardinali ab hostibus interfectus sit. Cōstās p̄terea in pactis seruādis est habitus nisi quid pollicitus fuisz quod reuocare q̄ perficere sati⁹ esset. Splēdidus in victu familie: parcus in suo ⁊ a vino ita alienus: vt abstemius merito vocaretur. Familiares habuit admodū paucos: ꝗ viros doctos: ⁊ quoꝝ opera in grauibo rbo vti posset: quosq; tanq̄ sue modestie testes i cubiculum cenaturus admittebat ac sciscitabat quid in vrbe fieret: quid de pōtificatu suo sentirent homines: vt errata sua vel suorum siqd perpezā factū esset emendaret. Exornare autem ecclesiam dei edificijs ⁊ sacellis est annixus: vt ex capella pōtificia ⁊ eneis sancti petri valuis apparet. Moritur aū (vt dixi) vir ingenio ⁊ rebus gestis insignis etatis sue āno seragesimoquarto: sepeliteq; in basilica sancti petri sepulcro marmoreo bis versibo notato. Eugenius iacet hic q̄rtus coz nobile: cuius Testātur vite splendida facta sue Istius ante sacros se prebuit alter ab ortu: Alter ab occasu cesar vterq; pedes: Alter vt accipiat fidei documēta latine: Alter vt aurato cingat honore caput. Quo duce ⁊ armenij ḡtoꝝ exēpla secuti. Romanā agnorūt ethiopesq; fidē: Indō syrij ac arabes mūdiq; e finibo indi Magna: ꝗ hec aio cūcta mioza suo. Nā valida rursū theucros iā classe petebat. Buz perit ast illū sustulit atra dies. Qui sp vanos tumuli ꝓtempsit honores: Atq; hac impssa cōdite dirit humo. Sz ñ quē rubro decorauerat ille galero. Nō ꝗ frāciscus stirps sua clara tulit: Susceptiq; memoz meriti tā nobile: qd nūc Leznis tā pstās surgē iussit op⁹. Vacat tuz sedes dieb. xij.

Nicolaus. v.

Icolaus quītus thomas sarzan⁹ ātea vōtus a sarzana oppido lucēsis agri pōtifex oīuz cōsensu creat pridie nonas martias. M. cccc. xlvij vir qdē modicis pentibo: vtpote mre andreola: pre bartholomeo physico nat⁹: ꝗ virtute doctrina comitate gra: liberalitate: magficētia tanto pōtificatu dign⁹: licz ipe adeo modest⁹ erat tāto mratu se indignū arbitē: rogaueritq; cardiales omes supplex etiam vt eccl'ie dei maturius ꝓsulerent. Clerū tarentino cardinali eum adhortante: ne cuzsum sanctispiritus impediret: colluz tanto oneri subiecit. Interrogat⁹ (vt fit) Lardialis portugalensis e cōclaui ꝓdiens quē pōtificem creassent: respondit non nos Nicolaum: sed deus pontificem designauit. Sūt

autem qui scribant thomam Pisis natum
luce educatum: Bononie litteras ⁊ bonas
artes didicisse: maxime vo philosophiaz ⁊
theologiam adiutus beneficentia sanctissi-
mi viri Nicolai albergati cardinalis sãcte
crucis adolescentis ingenio delectati. Hãc
ob rem in pontificatu hominis de se bene
meriti nomen sumpsit. Cum vo magistri no
men in Gymnasio consecutus esset acerri-
mis disputationibꝰ probatus Cardinalem
sancte crucis secutus: familie tanti viri eco
nomus factus: in numero scriptorum peni-
tentiarie primo refertur: deinceps subdya-
conatum pontificium adeptus: bene agẽdo
vitamq̃ sine invidia ⁊ emulatione ducen-
do maiora mente concepit. Iam enim Eu-
genius cognita hominis doctrina ⁊ integri
tate: in illis potissimum disputationibus q̃
cum grecis florentie ⁊ ferrarie sunt habite:
eum cardinalem destinaverat. Verum vt id
honestius fieri posset: hominem cum Joha
ne caruagialla: qui postea sancti angeli car
dinalis est habitus: in germaniaz mittit ad
tollendum basiliense concilium neutralita-
temq̃. Neutrales enim ideo germani sunt.
dicti: quod neq̃ felicis neq̃ eugenij dictis
obtemperarent. Quas ob res ecclesia dei
multas ⁊ maximas calamitates incurre-
bat cuz imminutione maiestatis pontificie
Hac autem de re pluribus in conventibus
apud federicum Romanorum regem est de
ceptatum Enea picolhomineo qui deinceps
pontifex fuit: quicq̃ tum regis secretarius e-
rat: ad tantam rem tanq̃ necessariam lon-
gis oratõnibus omnes adhortante. Diffici-
le quidem erat remouere germanos ab opi
nione sua falsa presertim. Difficile item vi
debatur psuadere eugenij oratoribꝰ: vt po-
stulatis germanorum obtemperarent. Tã-
dem vo delinita orationibus nimia oratoꝝ
severitate: ⁊ castigatis germanorum postu
latis: scisma ⁊ neutralitatem rem quidem
Romane sedi perniciosam sustulerãt: si sta-
re promissis germani voluissent. Redeun-
tes itaq̃ ad Eugenium cum hac opinione
legati: subclamantibus omnibus Cardina
les decernuntur: eisq̃ Eugenius ad portaz
flamminiam galeros obuiam mittit: vt vr-
bem insigniores ingrederentur. Eno itaq̃
eodemq̃ anno Thomas Sarzanus ⁊ epi
scopatum bononiensem: ⁊ cardinalis digni
tatem: ⁊ pontificatum adeptus est: cum ma
xima totius cleri populiq̃ romani leticia:
licet dum adhuc in conclani Cardinales es
sent tumultuatum aliquantulum sit: Ste-
phano Porcario equite Romano viro in-
dicendo acerrimo ⁊ eleganti: ciues suos in
ecclesia Areceli congregatos ad capescen-
dam libertatem cohortante: q̃ diceret par-
uum quodq̃ oppidum mortuo loci domino
de libertate: vel saltem de moderanda regẽ-
tium cupiditate verba facere. Verum recla
mante archiepiscopo Beneuentano tum q̃-
dem vicecamerario: de re ipsa nil deliberatum
est. Veriti etiam Romani sunt Alphõ
sum regez qui Tybure substiterat: mortuo
Eugenio dubius animi retro ne cederet an
florentinos bello persequeretur: quemad-
modum antea cum Eugenio ⁊ Philippo in
stituerat. Hominem autem ita nutantem
duo Senenses qui ciuilibus discordijs ale-
bantur: ad Hetrurie imperium adijcere a-
nimum perpulere: quod perfacile esset con-
secutus: si Senas profectus eam ciuitatem
sponte sese dedituram in potestatem suam
redegisset. Collaudauit Senenses rex: eis-
q̃ ad solicitandos animos ciuium dimis-
sis affuturum se in tempore pollicetur. At
Nicolaus pontifex pacis ⁊ quietis ama-
tor: celebrata de more coronatione sua fa-
ctisq̃ ingenti apparatu letanijs quibus ipse
pedes supplicabat: Cardinalem mõnensem
Ferrariam mittit: componende pacis com-
mune domicilium: quo Legati interuentu
⁊ auctoritate ad pacem magis impelleren
tur partium animi. Missi ⁊ eo propere al-
phonsi: Philippi: Venetorum: Florentino
rumq̃ legati: qui post longam disceptati-
onem hanc Philippo optionem dedere: vt
vel inducias in quinquennium a Venetis
Florentinisq̃ acciperet: vtraq̃ parte possi-
dente que tenebat: vel pacem permutata
Crema cum his oppidis que vltra abduam
vel in ripa Abdue bello Veneti cepissent:
Lassano tm̃ in arbitrio pontificis relicto:
quod illi ex federe debebatur: cui primo il-
late essent iniurie. Hoc autem additum est
quo pax diuturnior haberetur. Missus au-
tem ex legatis Philippi vnus qui ei optio-
nem faceret: vt vtrum mallet: eligeret: ho-
minem pridie eius diei quo Mediolanum
peruenerat apopleria mortuum intelligit
sexto idus Augusti Millesimo. cccc. xlvij.
Tum Mozinensis cognita Philippi mor-
te: legatos omnes ad se propere vocat: ⁊ ni
hilo segnius q̃ antea de pace agit. Interro-
gati veneti: irent ne in eã sententiã quã pri?
approbauerãt: respõdẽt philippi morte eius
rei nil sibi integrum relinqui: ad senatum
ea de re velle perscribere: tũ demum factos

quod a ciuitate mãdaretur. Hac itaq; mora interposita: q aderant legati cognita venetorum cupiditate: q totius italie domiatũ appeterẽt: soluto ꝓuentu domos qq; suas rediere: legato pontificis frustra eos ad cõcordiam reuocãte. Veneti autem qui ad soresinam in agro cremonẽsi statiua habebãt q cremonam tumultuantẽ adiuuãtibꝰ quelfis in deditionẽ posse recipi sperabant. Cognita philippi morte laudam ꝓpere mouẽt: qua recepta placentinos quoq; eadem qua laudenses conditione in fidem suscipiunt: missis eo ac ꝓpere quidem mille 7 quingentis equitibus: qui placẽtinis auxilio essent siqua vis ingrueret. At ꝓ franciscus sfortia qui tum ex piceno pulsus in bononiensi agro consederat: reuecturus exercitum diutino bello armis: equis: viris erbaustũ occupari omnia a venetis soceri morte intelligens: magnis itineribꝰ cremonam proficiscens: a mediolanensibꝰ statim summo omnium consensu exercitus ac copiarum dux contra venetos deligitur: qui Pado amne coniuncto castellisq; ac machinis firmato: quominus veneti placentiam classe contenderent: abduam amnem ad picigitonuz trajiciens: non longe ab hostibꝰ ad camuragũ considentibus castra ponit: vbi parua quedam certamina ad tentãdam credo hostiuz patientiam sunt commissa. Tum ꝓ papiẽses sumptis ob aduentum francisci paululum animis: cum ab imperio mediolanensium propter vetus inter eos odium aborrerent: cunq; item extrema queq; pati mallẽt q̃ venetis obtemperare: qui eorum societatem aspernati essent: vrbem francisco dedũt prefecto arcis non abnuente: quo additamẽto sfortias insubrie dominatum statim mente concepit. Agebãtur hec in cisalpina gallia: cum alphonsus eodem tempore Nicolao pontifice frustra reclamante cum exercitu in senensium maritima descendens: eorum libertatem subuertisset: ni florentinus populus cognita regis calliditate legatum senas misisset: qui ciuitatem admoneret alphonsum regnandi cupiduz senenses bello non minus q̃ florentinos petere. Tum ꝓ senenses cognito periculo: 7 si regi commeatus non negabant: non tamen quempiã ex regijs militibꝰ ingredi sua menia deinceps sunt passi. Rex itaq; cognita senensium diligentia in Volaterranum 7 pisanum agrũ descendens: multa castella partim deditione: partim vi cepit: maxime ꝓ castilionum piscarie que oppida florentini haud ita multopost recepere preter castilionum: Sigismundo malatesta duce: quem antea alphõsi stipendio cõductũ ab eo ad se deficere pecunijs compulerant. Non desistebat interiz nicolaus pontifex nunc regem: nunc venetos adhortari: vt pacem q̃ bellum mallent: sed hi ferotia exultantes bene monenti nequaq̃ obtemperabant. Hanc ob rem Franciscus comparato ingenti exercitu: in quo robur italicorum militum inerat brachianis 7 sfortianis militibus simul iũctis: ad placentiam firmo venetorum presidio munitam medio autumno castra locat: partez q̃ murozuz bombardis demolitus: crescẽte pado adeo: vt galeones (ita enim naues fluuiales ad bellum aptas vocant) menibꝰ appellerentur: terrestri ac nauali oppugnatione vrbem capit ac diripit. Magna hec frãcisci laus est habita: q hyeme tãta hymbrium inundatione: vt egre in tabernaculi miles retentus sit: tantam vrbem vi ceperit. Non desistit tamen Nicolaus pontifex de pace tum quidem mentionem facere: instantibꝰ etiam apꝰ venetos socios florẽtinis: q regis potẽtiaz vererenꝯ: q tũ cuz exercitu in hetruria erat. Dex ea ꝓ re nil actũ ẽ: q laudaz veneti mediolanẽsibꝰ id marie petẽtibꝰ ꝓdẽ ꝗuarenꝯ. Nicolaus aũt põtifex omissa re totiẽs frustra tentata ad rẽ ꝓinã aimum applicãs: ingẽtes supplicatõnes decernit ad placãdã irã dei: ꝑcãdũq; vt pacẽ ꝛpiano populo ꝑstaret: bis letanijs põtifex ipe cũ omni clero a scꝯo petro vsq; ad scẽm marcũ ꝓfectꝰ ẽ multã religionẽ 7 singlarẽ pietatẽ p̃ se ferens. Verũ neq; ita qdẽ exigẽtibꝰ id fortasse hominũ meritis ꝓ ira placata est. Nã sequenti biẽnio adeo vbiq; fere peste laboratũ ẽ: vt pauci ꝓ mltis supfuerit: qꝰ qdẽ malũ 7 freqns terremotꝰ 7 eclipsis solꝯ indicare videbaꝯ. Minabãtur hiq̃s ꝑdicatores vlgo appellãt futurã calamitatẽ. marie ꝓ robertꝰ ordis scẽi frãcisci ꝓfessꝰ ꝑdicator insignis: q ꝛcionibꝰ suis adeo ꝓplm romanũ monit: vt puezi passiz feieq; p vrbẽ icederẽt miseꝯiam a ꝓ exposcẽtes. Et ne qd mali in italia deesset: bellaq; añ inchoata dirimꝰ adeo inualescebãt vt sedari nullo mõ posse videnꝯ. Nã frãciscꝰ sfortia seqnti estate expugnãtis qbusdã venetoz castellis: i coz classez q̃ cremonẽses verabãt cũ ẽzestri naualiq; exercitu ꝓfectꝰ eã cedẽ ẽtro ad casale maiꝰ coegit: q̃ et hostez ĩsecutꝰ: cũ eius classem ĩ naualia ꝓductum bombardis disiecerit: ad tantam desperationem prefectum venetum redegit vt incensa classe: quam tueri non poterat

effusa fuga in oppidum sese recepcit. Inde vo Franciscus abiens nō amplius de Cremona solicitus sublata hostium classe: in Gerram abdue mouens: ad Carrauagiū firmo hostium presidio munitū castra locat. Mouent et eo veneti d existimatōe sua actum putantes si oppidum a mediolanensibo occuparetur: qui positis e regione hostium circiter mille passus castris suis temperari se affuturos si oppugnatōe vexarentur ostendunt. Crebra quotidie committebātur prelia: vtpote ex tam propinquis castris. Verum cum ad summā dimicationē ventū est in via paludibus vndiq coartata: ad quam prie venetorum acies retruse: neq cedere (vt in pugna facere plerūq necesse est) propter subsequētes: neq pugnare in tam angusto loco propter instantes hostes poterant oppresse penit⁹ et obtrite cecidissent: nisi a nouissimo agmine fugiēdi initium ortum fuisset. Tum vo Franciscus cedentem hostem insecutus: et castris opulentissimis eum eruit et equitum ac peditum circiter quiq millia capit. Postea vo Frāciscus brachianis eo inuito ad expugnādā Laudam mandato mediolanensiū proficiscentibo: cū reliquo exercitu Brixiam mouens: vrbem obsidione cinxit. Hac vo calamitate pmoti veneti de se actū existimabāt nisi pacem cū Francisco componerent: orta iam inter Franciscū et mediolanenses simultate: que his legibo composita est: vt sumptis in mediolanenses armis quicqd vltra abduam padumue Francisci: quicqd vo citra abduam caperetur venetorum esset: collatis eidem a florentinis ac venetis singulis mensibo sexdecim milibo nummū aureoz: immissisq aliquot turmis auxilio donec Mediolano potiret. Inito itaq hoc modo federe: allectisq ad se quos potuit copiaz ducibo pollicitatōibo z premijs: ī mediolanēses conuersus omnes fere eorum ciuitates in deditionem recepit: quo quidem successu permoti veneti longe aliter euenire Francisco cernentes q̄ arbitrati fuerant: accepta ex federe Crema: reuocatisq militibus suis fedus cuz mediolanensibus ineunt Francisci potentiam refozmidantes si mediolano potiretur. Franciscus autem simulata cum venetis beniuolentia: priuataq magis Cosmi medices q̄ publica florentini populi pecunia adiutus: post multas acceptas illataq clades post longam et graue oppugnatōz: vtpote media hyeme post defectionē et trāsitōez militū ad hostes

Aduersante etiā Alphonso q Mediolanū iure hereditario deberi sibi dicebat: ob eaz q rem Lodouicum gonzagā mercede cōduxerat et ī bononiēses miserat: q̄ suis tuti⁹ ī Cisalpinā trāsire liceret: Mediolano tandem potitur: anno. M. cccc. xlix. Iuuabant quidem mediolanenses veneti: immisso cū exercitu suo Sigismūdo malatesta: q se picenino auspicijs mediolanēsiū militāti cōiungeret: ꝗ pneglīgēter: vt enecti fame ciuitatē venetis potiusq̄ Francisco cōmitterent. Quare longe aliter euenire cernētes q̄ putarāt: cū Alphonso agūt q Franciscū inimico z hostili aimo pseqebat̄ inito prius federe: vt homo dominādi cupidus prius q̄ inualesceret: ducatu mediolanensi pelleretur: inuitāt et florentinos ad eam rem. Nez cū hi nūq̄ se aduersaturos Francisco dicerēt: eoz mercatozes ab vrbibo suis veneti pellunt: idemq vt Alphonsus faceret tandē etiā impetrarūt. Nicolaus aūt pontifex totam ytaliā ad arma cōcitari cernēs auctozitatē suā sepius interposuit quo pax cōponeretur: vt sequenti anno libere omnibus ex tota europa ad iubileū venire liceret. Instabat em̄ quinquagesimus annus: quo iubile⁹ de moze indicebat̄. Cardiales preterea sex creauit: quoz de numero fuere Latinus: Vrsinus: et frater ipius pontificis vterin⁹ m̄ Philipp⁹ tituli scti Laurentij in Lucina pb̄iter cardinalis: vir certe bonus ingenijq liberalis. Interim vo Federicus impator instāte pontifice: Felicem compulit vt se pontificatu abdicazet: q cerneret tantā seditionē: et tam diuturnam ecclesie romane pniciosam esse: vsus tamē hac benignitate erga Amadeū Nicolaus est. Ad boiem nāq galerū cardinalat⁹ misit: eūdemq legatū Germanie fecit: ne omnino sine dignitate viueret. Clenere z in arbitriū pōtificis cardiales illi q̄s Amade⁹ creauerat. Hac vo cōcozdia adeo letatus ē nō mō clerus omis verūetiā ppl'us roman⁹ vt ī sequēti nocte eius dici quo hec audita sunt. M. cccc. xlix. xxiij. aplis cuz faculis p vrbē ī equis īcedere⁹t clamātes viuat Nicolaus. Pōtifex aūt ne īgrat⁹ erga deū tāti beneficij videret̄: supplicatōes admodū celebres cū ppl'o et clero vaticano habuit. Idē fecē et reliq ytalie ppl'i tā pniciosa seditōne liberatā ecclīaz dei cernētes. Tāta pterea fuit pōtificis auctozitas et gratia: vt aios pricipū ad bellū iā cōcitatos aliquādiu represerit. Instigabant nanq venetos ad id belluz et Iacobus piceninus: et Sigismū-

dus malatesta: 7 Carolus gonzaga acerrimi ipsi⁹ Francisci sortie hostes et inimici. Pellexerant etiã in societatẽ suã veneti sabaudie ducem. Marchionẽ montisferrati: ac Corregij dños: bononiensesq; 7 Perusinos: reclamante põtifice 7 minãte ne id facerent: ꝓcitare sed frustra conati sunt. pacti cũ Alphonso: vt dũ ipsi Franciscũ adorirẽtur florẽtinos bello destineret. At francisc⁹ florẽtinorũ amicitia ac potẽtia fret⁹: assumptoq; in societatem belli lodouico gonzaga ꝓncipe mãtuano: ad belluz se constanti aĩo parabat. Hinc orte sũt inter Carolũ 7 Lodouicum graues inimicitie: q; ei⁹ amicitiaz sequeretur: quem ipse hostem haberet: qd; q; oppida sua occupasset: que ei pater ex testamento reliquerat. Naz Lodouicus fratris in carcerem coniectus factus: cum spopondisset octoginta milia nummũ auri quo frater liberaret: vetissetq; solũ Carol⁹ cum Franciscus aut nummos: aut oppida peteret: maluit nũmos ꝓsoluẽ: 7 oppida retinere: q̃ taz vicina 7 ꝓpinq̃ loca dimittere. Hãc itaq; ob rẽ Carol⁹ fratrẽ calũniabat: vt raptorem et alieni appetentissimum: non modo apud venetos: quoruz partes sequebatur: verum etiam ab impatore ius suum repetere. Jam attigerat ann⁹ iubileus: cuz subito tanta multitudo Romã venit quanta nunq̃ antea. Unde cũ semel e Vaticano visa saluatoris imagine ad vrbem redizent facta obuiã mula quedam Petri barbi cardinalis sancti Marci: cũ neq; veniẽtes: neq; redeuntes ob insequentẽ multitudinẽ cedere possent: cadente vno atq; altero super mulam illã iam a multitudine oppressam: ad ducenta hominum corpa: et equos tres obtrita 7 suffocata in ponte Hadriani constat. Multi etiã a lateribꝫ pontis in flumẽ cadentes: in vndis perire. Sepulta in sancto Celso ad centũ et trigintaser cõstat: reliqua ꝯo ad campuz sanctũ delata sunt. Hãc ob rem Nicolaus pontifex vices eorũz qui mortui fuerant dolens: casulas quasdã angustiorez viã ad pontẽ facientes oĩno sustulit: totumq; fere annum illum in celebritatibꝫ ꝓsumpsit: stationes ipemet q̃ttidie inuisens cum cardinaliuz cetu. Cauit etiaz q̃ diligentissime: ne abundante tanta multitudine cõmeatus: 7 omnia ad victũ necessaria in vrbe deessent. Curauit item execrationibꝫ et satellitibꝫ: ne crassatores in peregrinos ad vrbem accedẽtes seuirent. Seq̃nti ꝯo anno q; venturum ad vrbem Federicũ imperatorem intellexerat: tum vt coronam imperij acciperet: tum vt Leonoram regis Lusitanie filiam Alphonsi neptem in vxorem duceret: portas vrbis: ac turres: Capitolium: arcem sancti angeli: muris firmissimis munire cepit: veritus credo ne aduentante imperatore noui aliquid 7 ab eo: 7 a populo romano oriretur: erat enim natura formidolosus. Hanc ob rez milites omnes suos cũ collecticijs copijs Romaz accuit. Ad deliniendos ꝯo multitudinis animos: tresdecim marescallos: qui tresdecim regionibus vrbis pẽssent delegit: eisdemq; tresdecim vestes coccineas dono dedit. Impator itaq; prodeuntibus obuiam tresdecim cardinalibus: omniq; vrbis magistratu: ac bonorato quoq; ꝓ portaz castelli ingressus et ad scalam sancti Petri perueniens: obuium habuit pontificem: a quo vna cũ Leonora vxore: quam Senis offenderat iã ex Hispania auectam in templum Petri ĩtroducitur: millesimoquadringentesimoquinquagesimosecũdo: die. ix. marcij. Qñ facta oratiõe digressi: in edibꝫ illis diuertere: que ad ipsos sancti Petri gradus adhuc visuntur: meliorã formam q̃ antea habẽtes: Ro. cardinalis constantiensis impensa. Pontifex autem sequentibꝫ diebus in scẽo Petro missaz celebrauit: bñdixitq; imperatori et imperatrici: vt in nuptijs fieri cõsueuit: anteqũ sponsus cum noua nupta coeat: eosqz deinceps eodem in loco. xviij. eiusdez mẽsis imperatoria corona donauit. Dum ꝯo imperator (vt fit) ad sanctum Johannem coronatus ꝓficiscitur: plerosqz auratos egtes ĩ ponte Hadriani creauit. Abiẽs deinde neapolim cum vxore visendi Alphonsi regis causa: a q̃ sumptuosa ac magnifica ĩpensa cũ tanto comitatu ẽ habit⁹: rursum ad vrbẽ mari rediens: iter in patriã statũ arripuit: q; intellexerat quosdã ꝓncipes res nouas ĩ Germania 7 vngaria moliri ob regẽ ladislauz adolescentẽ egregiũ: quẽ impator secũ ducebat. Hominem autẽ abeuntẽ duo cardinales ad qnquaginta milia passuũ comitati sunt: bononiensis ipsius põtificis frater: et Caruagialla sancti Angeli cardinalis. Abeunte autem imperatore: veneti cõparato ingenti exercitu: cremonensem agꝫ ingressi: omnia prius longe ac late populati: Soncium atqz oppida vicina oppugnare sunt adhorti: que in potestatem eorum haud ita mltopost venere: captis ibi altq̃t equitum turmis: q; serius q̃ dicebat Franciscus exercitum ꝓparauerat. Verũ postea supueniente lodouico gõzaga amico et bel-

li socio in agrum brixianũ mouens: eo vene
tos redegit: vt paludes egredi nũq̃ sint au
si: et aperto marte collatis signis secuz decernere. Protrahi rem volebant: in mora spem omnem victorie reponentes: q̃ existimabant Franciscũ ꝓter inopiam erarij: impense bellice haud diu suffecturuz. Simul etiaz sperabãt mediolanenses extorte quõdam libertatis memores. Francisco tanto bello implicito: aliqd noui ad excutienduz seruitutis iugum molituros. At Ferdinãdus patris Alphonsi iussu: cũ equitũ circiter octo: peditum q̃tuor milibꝫ: in Hetruriam ꝓtra florentinos mouẽs: cum Cortonam ad defectionẽ temptasset. Foianũ aretini agri oppidum quadragita diez oppugnatione: multis vtrinq̃ desideratis capit Inde vo abiens: ac p senensem agrũ iter faciens: cum Castellinã frustra oppugnare tẽptasset: ĩ maritima senensiũ hyematũ descẽdit: captis ĩ itinere qbusdã volaterranoz castellis. Obseruabat hoiem cõtinuo. Sigismũdus malatesta florentini exercit⁹ dux occasionẽ bene gerẽde rei captaturus. Florentini aũt cũ pollẽtes Alphonsi ac Venetoz opes: terra: mariq̃ reformidarẽt: ad externa auxilia cõfugere instituũt. Frãcisco id approbãte. Missus itaq̃ in Galliã angelus Accioiolus equestris ordinis Florentinus orator ad regẽ Francie commemorata Florentinoz in regiam domum beniuolentia: hoiem eo ptulit: vt et duci Sabaudie z Alobrogis imperaret: q iam in Franciscuz arma sumpserãt: ne Franciscum florentini populi sociũ et amicũ dicto aut facto laderent: affirmans se illi hostẽ futurũ: q secus fecisset. Et renatũ ipulit pecunias ei ac militẽ pollicit⁹: regnũ Neapolitanũ vnde fuerat ab Alphonso pulsus repetere: maxime vo q̃ rex florentinoz bello tũ destinaretur. Hac aũt legatõe florẽtinoz ac Frãcisci res adeo secũde sunt facte: vt Veneti pacẽ dein de haud quaq̃ sint aspernati: fusis ꝑsertim nõ longe a godio eoz copijs: q̃s in Mãtuanũ principẽ Carolo Gonzaga duce miserant: ne ipe vna cũ Tiberto Brandolino ad Franciscuz Sforziam: cui⁹ auspicijs militabant proficiscerenẽ: coniunctisq̃ copijs maiorem exercitum: quem Gentilis ducta bat adorirentur et funderẽt. Venerat nãq̃ superiore anno ad exercitus Caruagialla sancti Angeli cardinalis Nicolai noie pacem inter cõcertãtes cõpositurus: q re infecta abiẽs deũ hoiesq̃ testatus ẽ: p Nicolaum põtificẽ nõ stare: q̃ minus pace inẽ yta
los cõposita: bellũ cõmuni oĩm christianorum cõsensu in thurcos decerneret: q̃s iam parare arma cõtra Constantinopolitanos senserat: et ob eam rem cardinalẽ Rutenũ patria Constãtinopolitanum eo miserat: qui imperatori et ciuibꝫ auxiliũ polliceret si ad catholicam fidẽ vt in florẽtino concilio promiserãt redire voluissent. Interim vo Renatus recuperãdi regni Neapolitani cupidus: ad quã rem Francisc⁹ ac florẽtini copias et opes pollicebantur: si alpes trãsmittens contra Venetos exercitũ mouisset: frustra temptato cũ duobꝫ milibus equitum p Alobrogos itinere: quos nunc Sabaudienses vocant: estateq̃ in ea re pene cõsumpta. Sauonã alio itinere atq̃ inde ad Franciscum pueniit: qui accessu tanti regis et non paruis copijs: atq̃ aĩmo auct⁹ hostem pauidum: et certamen detractantẽ mouere castra ad montana Brixie coegit Inde vo exercitũ circumferens ex Brixianis et Bergomatibꝫ ad quadragĩta oppida: partim vi: partim deditione cepit. Superueniente deinde hyeme: cum in hiberna vndiq̃ itum esset. Renatus relicto ĩ ytalia apud florentinos filio male ĩ eos et Frãciscum animatus in Galliam redijt. Verũ frigescentibus vna cum hyeme iam omniũ animis: exhaustisq̃ item assidua bellorum impensa populorum ac principum erarijs: de pace iam antea a Nicolao pontifice temptata mentio fieri cepta ẽ: ad quam Veneti et florentini militarem licentiam perosi summo ferebantur studio. Sed Nicolaus pontifex coniuratione Stephani Porcarij equitis Romani: tum deprehensa rẽ inchoatam omittens ad sedandum intestinũ bellum animum adiecit. Stephanus enim maioris animi q̃ potentie: vir quidez in dicẽdo materna lingua eloquẽtissimus: multa liberãde patrie indicia pre se ferens (vt in principio diximus) Bononiam a pontifice relegatur hac conditione: vt singulis quibusq̃ diebus Niceno gubernatori vrbis sese offerret: quem simulata egritudine decipiens. Romam admonentibꝫ coniuratis propere redijt: hac mente: vt cum vrbem attigisset: sumptis armis populum ad libertatem conuocando: pontificem et cardinales caperet. Verum dum fessus longitudine itineris et diutina vigilia aliquantulum quiesceret: aliquot enim noctes insomnes duxerat: detegende rei tempus et occasionem dat. Cognita hominis audacia põtifex senatorem Jacobuz Lauagnolũ Ve-

ronesem ciuē: ⁊ vicecamerariū cū armato
milite domū eius statim mittit: vt captū in
carcerem perducerēt. Is aūt aduentare ar
matos intelligēs ad sororem confugit: reli
cto domi Baptista sarza: cū aliquot seruis
homine quidem impigerrimo et audacissi
mo: q̄ domo cū socijs erūpens incolumis au
fugit. Cognita deinde stephani per indices
fuga hominē apud sororē in capsa delitescē
tem capiūt: ⁊ captum ac seriem coniuratio
nis fassus ad muros arcis scti angeli suspē
dunt. Eodem quoq̄ supplicio afficitur ī ca
pitolio angelus massa cum filio ac socio sa
uo: lecta prius audientib̄ omnibus coniu
rationis serie. M.cccc.liij. quinto idus ia
nuarij: psecutus deinde reliq̄s p̄iuatos om
nes oppressit: maxīe ꝓ Franciscū cognomē
to Gabadeum: ⁊ petrū Monterotunduz:
⁊ baptistā Sarzam a venetis ad supplicium
deditum. Eo enim confugerat: post patefa
ctam coniurationem. Nicolaus autē qui
hactenus Romanos omni genere officij ⁊ li
beralitatis iuuerat: quiq̄ liberior q̄ nullꝰ
antea pontifex incedere per vrbem consue
uerat: sibipsi deinceps cauens morosior cū
in omnes: tum vel maxime in romanos fa
ctus est. Accedētes em̄ alloquendi causa ñ
ita facile admittebat. Accessit ⁊ podagra:
q̄ tum maxime laborabat. Sz nihil fuit qd̄
eque hominem cruciauerit: q̄ vbi audiuit
Constantinopolim ⁊ Peram eodē impetu
a Turco captam: obtruncatūq̄ cum mil
tis hominum milib̄ constantinopolitanuz
imperatorem. Captum quoq̄ arbitrabat:
et necatū cardinalem rutenuz: quem eo (vt
dixi) miserat: ꝗ is mutata veste incolumis
abijt. Ipsi tñ pontifici in animo fuit classe
et milite constātinopolitanos iuuare: quē
admodum eius littere ad imperatorez scri
pte indicant: quibus et eorum a catholica
fide defectionem ⁊ simulatum in gratiā cuz
latinis redituz in calamitatibus increpat.
Verum adeo repente vrbs illa capta est: vt
vir de mittendo auxilio cogitare licuerit. p̄
terea ꝓ ne quid deesset quod hominē cruci
aret: Comes auersus iniussu suo nursinos
bello aggreditur a Spoletinis mercede cō
ductus: hi enim populi de finibus inter se cer
tabant. Hac ob rem angelum cognomento
Ronconem cum militib̄ ecclesiasticis mit
tit: qui comiti itez intercluderet: quominus
ad oppida sua reuerteretur. At ꝓ cū intel
lexisset per angelum stetisse: quominus re
deuntem comitem milites caperent: hoiem
ad se vocatū: in arce hadriani capitali sup
plicio afficit: tercia noctis hora. Sūt autē
qui scribant Nicolauz eius rei mirifice pe
nituisse: q̄ que ira percitus mandauerat:
adeo accurate prefectus arcis egisset. At
veneti frustra ꝓ pace mētōez fieri cernētes
cū eā rez sept⁹ tentassent: veriti ne tāta res
psuasu Lodouici gonzage a Francisco in
termitteretur: Iacobum piceninū copiarū
suarū ducem cum magna equitatus parte
ad voltaz celerrime mittunt: qua capta re
trusoq̄ in Godium angelo comitis nō sine
aliquo lodouici incōmodo: qui tū ibi egro
tabat: hominem in hyberna reuocāt: existi
mantes iam satis motū ad petendā pacem
Lodouicū esse. Interim ꝓ Simonetus or
dinis heremitarum vltro citroq̄ cōmeās:
cum nunc venetos: nūc Franciscū ad p̄cor
diam pluribꝰ verbis adhortat⁹ esset: eos tā
dem perpulit: vt pacem initis federibus fir
marent: que omniuz consensu quinto idus
aprilis publice per precones enunciata est
M.cccc.liiij. His federibus vt que cuiusq̄
ante id bellum fuissent redderent: p̄ter ger
ram Abdue: quam franciscus de Venetis
⁊ Castilionū piscarie: quod Alphonsus de
florentinis ceperat. Hoc ꝓ quo firmi⁹ ha
beretur: vtue Alphonsus dignitatis regie
habitam fuisse rationez dignosceret: ad ho
minem mittendos legatos principes ac ci
uitates censuere: q̄ cū vndiq̄ p̄uenissent: cū
q̄ Bñicus capranic⁹ cardialis scte crucis:
ac maior penitēciari⁹: vir magne prudētie
⁊ auctis: legat⁹ a pontifice missus: hortan
do: mouēdo: pacis p̄cordie sequestrum se fo
re ostenderet: ita ad fedus post longas di
sceptatōnes tandem ventuz est: vt quaz ve
net ac Franciscus pacē ꝓposuissent: eadem
firma ⁊ stabilis ab omnibus haberet: vtq̄z
si que deinceps dissensio discordiaue inter eos
orta esset: eius tollende ius p̄ratemq̄z pon
tifex haberet: vtq̄z q̄ arma alteri intulisset:
cognita a pontifice causa is statim p̄munis
omniū hostis haberet. Data itaq̄z publica
p omnes fide: iureiurandoq̄z adhibito: fed⁹
deniq̄z Neapoli firmatur anno fere pt⁹ su
periorem pacem: q̄ nulla memoria patrum
nostroz maior aut firmior est habita. Om
nes enim preter genuēses in eandē sententi
am venere: quibus cuz Alphonso ex gente
catbelonica nequaq̄ p̄ueniebat ob tributū
p̄missum nec redditū: vt alphōsus dicebat.
Relicta est etiā legatorū negligentia vel in
dustria (vt quidā volunt) ansa quedam ad
bellū: qua Alphōsus postea sigismūdū ma
lastam bello psecutus est: q̄ receptis antea

a se mercedis nomine pecuniis transitione
facta cum florentinis hostibus suis ꝓtra se mi
litasset. Nicolaus autē pontifex: sine tedio
animi: quo maxime cruciabatur pꝰ captaz
Constantinopolim: siue febri ⁊ podagra: q̄
pontissimum vexabatur: pontificatꝰ sui an
no octauo moritur. Ad. cccc. lv. sepeliturq̄
in basilica Petri honorificētissima pompa
cuius in sepulcro hoc epitaphiū merito in
scriptū est. Hic sita sunt quinti Nicolai an
tistitis ossa: Aurea q̄ dederat secula roma
tibi. Cōsilio illustris: ōtute illustrior omni
Excoluit doctos doctior ipse viros. Abstulit
errorē: quo scisma infecerat orbez. Restitu
it mores: menia: templa: domos. Tum ber
nardio statuit sua sacra senēsi. Sācta iubi
lei tpa dum celebrat. Cinxit honore caput
Federici ꝓiugis aureo. Res italas icto fe
dere ꝓposuit. Attica romane ꝓplura volu
mina lingue Prodidit: en tumulo fundite
thura sacro. Laudat quidē eiꝰ liberalitas:
qua in oms vsus ē: maxime erga litteratos
q̄s et pecuīa: et officiis curialibus: ⁊ bñficiis
munifice iuuit. Eos em̄ premiis nunc ad le
ctiones publicas: nūc ad ꝓponendū de inte
gro aliquid: nūc aduertendos grecos auto
res in latinum ita ꝓpulit: vt lr̄e grece et la
tine: que sexcentis iam antea annis in situ
⁊ tenebris iacuerāt: tū demū splendorē ali
quē adepte sint. Adiuit ⁊ litteratos viros p
oēm Europam: quoz industria libri ꝓqui
rerent: qui maiorū negligētia: ⁊ barbarorū
rapinis iam perierant. Nam et Poggius
Quintilianum tum inuenit: ⁊ enoch Ascu
lanus Marcum Celiū Appiciuz: ⁊ Pom
poniū porphyrionē in Horatij opa scripto
rem egregiū. Edificauit pterea magnifice
⁊ splendide: tum ī vrbe: tū in Vaticano. In
vrbe edes pontificias apud sanctā Mariā
ad pſepe. Restituit ⁊ templū scti Stephani
in Celiomonte: a fundamētis ōdiderit scti
Theodori templū inter palatinū ⁊ capito
linum montē in plano situm. Pantheon q̄
in medio vrbis positū templū vetustissimū
Ad. Agrippe opus plumbeo tecto restituit
In vaticano autez ⁊ pontificias edes sum
ptuosis operis in hanc formaz: quam nunc
cernimus redegit: ⁊ muros vaticani prealtos
⁊ latos inchoauit: iactis insanis fūda
mentis ad turres ⁊ maiorē molem supedifi
candam: quibus coherceri hostes possent:
ne edes pontificis et beati Petri templuz:
vt antea sepe factum est: diriperentur. In
choauit preterea ad caput templi beati Pe
tri amplam testudinē: quā vulgo tribunam
vocāt: quo templū ipm̄ augustiꝰ ⁊ hominū
magis capax eēt. Pontē q̄z miluiuz restitu
it: et edes egregias ad balnea vitbiana edi
ficauit. Iuuit ⁊ multos pecuīa qui in vrbe
edificabāt. Eiꝰ etiā mandato vici vrbis fere
oms strati sunt. Elemosynas q̄z multas in
paupes erogauit: maxime vō ī nobiles ad
inopiā ob varios rerū hūanaz casus reda
ctos. Virgines inopes sua pecuīa ⁊ munifi
centia maritis collocauit. Legatos aliunde
veniētes munifice semp suscepit: nullo non
genē honoris et liberalitis adhibito. Facil
ad irā fuit: ne mētiar quippe q̄ bilosus erat
facilis etiā reditu ad bemuolentiaz: ꝫ est q̄
ansam maliuolis dedit ad carpendum ho
minē de deo et hoibus optime merituz. Dua
ritie aī adeo expers fuit: vt neq̄z officiuz vl
lū vendiderit vnq̄: neq̄z bñficium simonia
ca prauitate ductꝰ vlli collocauerit. Gratꝰ
erga de se ⁊ ecclia dei meritos: amatoz iusti
cie: pacis auctoz ⁊ ꝓseruatoz: clemēs ī delin
quētes: cerimoniaz diligentissimꝰ obserua
toz: nihil qō ad diuinū cultū ptineret omit
tens. Extāt adhuc vasa aurea ⁊ argētea: ex
tant cruces gēmis ornate: extant ⁊ sacēdota
les vestes auro ⁊ margaritis insignite: extāt
peripetasmata ⁊ aulea auro ⁊ argēto inter
texta: extat et mitra pontificia: q̄ hominis
munificentiā nobis oñdunt. Omitto tot li
bros sacros suo iussu ōscriptos: auro et ar
gēto redimitos. Licet inspicere bibliothecā
pontificiaz sua industria ⁊ munificētia mi
rifice auctam. Religiosos: vt vernaculo vo
cabulo vtar: ita amauit: vt eos et mira be
neficentia ⁊ ecclesiasticis beneficiis iuuerit
Beatū quoq̄z bernardinum senēsez ordinis
minoz in scōs retulit: q̄ p̄dicando: doceno
do: monēdo: castigādo etiā factōnes Italie
guelpham scilicet et gibellinam magna ex
parte extinxerit: ⁊ christianis hominibus be
ne beateq̄z viuendi viam ostenderit. Cuius
corpus nunc etiam Aquile magna cum ve
neratione inuisitur.

Calixtus. iij.

Calixtus tercius Alphonsus co
gnomēto: Borria antea vocatus
natōe hispanꝰ: patria satiuēlis:
Valentine dyocesis: patre Iohanne: matre
Francisca generosis parentibus natus: ac
libere educatus: cardinalium suffragiis pō
tifex creatur. sexto idus aprilis. Ad. cccc. lv
Is em̄ quartūdecimū nactus annū pꝰ pma
lr̄arū erudimēta ad ilerdense gymnasium

missus: tantũ studio ⁊ diligentia ꝓfecit: vt breui doctor in vtroq; iure factꝰ: acute ipse alijs ac ꝑdocte deinceps legerit. Hãc ob rẽ Petrus luna (quẽ Hñdictus terciumdecimus appellarunt) proprio motu nemine rogante: canonicatũ ileridensis ecclesie ei cõtulit. Verũ cũ iam eius doctrina oĩbꝫ nota esset: ad Alphonsuꝫ aragonũ regem ꝓfectꝰ eius cõsilio ⁊ secretis statim adhibeꝫ. Cum autem a Martino pontifice ecclesie maioricensis gubernator factꝰ esset: ꝑsuaderẽtq; amici: vt ecclesiã ipsam in titulũ acciperet: facturũ se id rẽnuit: q̃ dicẽt se expectare episcopatũ Valentinũ: quẽ haud ita multoptꝰ suo merito ꝓsecutus est. Cũ eĩ mortuo benedicto terciodecimo: duo illi anticardinales: de quibꝫ in Martino mentionem fecimus: Egidium quendã barchinonensem canonicum in locum demortui panischole põtificem creassent: quẽ Clementem octauuꝫ appellabant: eo statim missus ab alphonso rege: qui iam cum Martino pontifice in gratiam redierat. Alphonsus borgia est nõ sine magno sui ac comitũ discrimine: adeo locus ille panischole tyrãnice custodiebaꝫ: ⁊ ab his potissimum: quoꝝ maxime intererat discordias alere. Qui alphonsus adeo rationibꝫ et auctoritate Egidiuꝫ ipsum ad sanitatẽ deduxit: vt postea supueniente Petro Iuso martini legato: pontificio nomie se abdicauerit: in potestatemq; pontificis deuenerit. Hanc ob rem Martinus ⁊ Egidium maioricensem et Alphonsum boriaꝫ valentinum ep̃m creauit. Orto deinde bello inter Alphonsum aragonie: et Iohannẽ castelle reges: solus Alphõsus borgia delectus est: qui ad pacẽ et ꝓcordiam reges adhortaretur: quã septennio post inchoatum bellum tanta cum diligentia cõposuit: contracta etiaꝫ inter eos affinitate: vt hodie q̃q; aliquot illius federis pacta seruenꝫ. Verum cum postea inualescente basiliensi concilio: rex Alphonsus qui tum in regno neapolitano bellum gerebat: vt aliquez ex suis eo mitteret: Alphonso borgie id negociuꝫ demandauit: q̃ egreferens rem tamperniciosi exempli sibi committi: cuꝫ regina egit Alphonsi vxore: vt in Italiam ad regem ꝓficisceretur cũ Ferdinãdo r̃gis filio: eumq; adhortaretur: vt tandez post multos labores: ⁊ tot pericula addita in quibꝫ tum etiã frequenter versabatur in patriam rediret. Rex autem se id facturuꝫ abnuens: hominem ad Eugenium misit: qui tum florentie erat: quo cũ de pace ageret. Vitellescus eĩ Eugenij nomine regnum neapolitanuꝫ armato milite ingressus: longe ac late oĩa populabatur: ꝓhibiturus quo minus rex neapoli: quam cum oppugnabat potiretur. Cum autem in lõgum res ꝓtraheretur: eugenioq; in mentẽ venisset viginti cardiales creare: valentinum episcopũ horum in numerum retulerat. Quã quidez dignitatem ꝑstantissime rẽnuit: q̃ diceret id sibi nequaq̃ integrũ esse: re ꝑsertim ob quam venerat infecta. Redeũte deinde romam Eugenio: cũ patriarcha aqleiensis Tarracinam ad regem missus: pacem inter pontificez ⁊ regem composuisset: federaq; inijsset: quibus valentinus episcopus semper interfuit: auctoritateuq; suam interposuit ⁊ diligentiã adeo a pontifice diligi ceptus est: vt eũ breui cardinalem creauerit tituli sanctorum quatuor coronatoꝝ: Romamq; ad se accersierit. Nõ minore modestia in cardinalatu vtens q̃q̃ antea ĩ episcopatu fecerat: ab oĩni pompa et inani gloria alienus semper fuit. In dicendis autem in senatu sententijs ita grauis habebaꝫ: vt nihil vnq̃q̃ per adulatõnem ⁊ gratiaꝫ locutus sit. Mortuo deinde Eugenio: eiusq; successore nicolao põtifice Alphonsus borgia (vt diximus) in edibus sancti Petri pontifex creatus: Calisti nomen de more suscipiens: bellum thurcis statim indixit. Id se ante pontificatũ nouisse oĩdẽs suo chirographo his verbis scripto: quod in libro quodã: suo extabat. Ego Calistus pontifex deo oĩpotenti voueo et sancte indiuidue trinitati me bello: maledictis: interdictis: execratõnibꝫ: ⁊ demuꝫ q̃buscunq; rebus potero thurcos christiani nomnis hostes seuissimos persecuturũ. Admirati sũt oẽs q̃ aderãt: q̃ pontificatꝰ nomẽ sibi desũpsisset ante adeptã dignitatẽ: q̃q; hõ senex: ac fere decrepitꝰ tantum animi haberet. Et aũt quod ꝓmiserat re ipsa prestare posset: p̃dicatores per totam Europam statim misit: qui omnes christianos in thurcos animarent: quicq; facultatum aliquid et opum suarum ad tantam expeditionem conferẽt. Ex his autẽ facultatibus ad sexdecim triremes Rome edificatas in hostez misit patriarcha aquileiensi prefecto: qui triennio maritima hostiũ assianorũ vexauit: insulas quasdã cepit: ac magnas calamitates hostibus intulit. Alphõsus aũt rex ⁊ burgũdie dux crucis signum suscipientes: ituros se quoq; in hostẽ profitebanꝫ: vel armatos milites eo missuros. Verum cum res vno impetu mota est: ita etiã facile resedit: ꝑncipi

bus ipis ob voluptatē rem tantā et magnā
gloriam parituram omittentibus. At vo
dum pontifex ipe de more in Basilica late
ranensi coronarēt: duo milites: quorum al
ter sub comite Auerso. alter sb neapolione
vrsino diuersarum partium ducibus mili
tabat: de adolescente armigero contēdētes
ita se mutuis vulneribo confecere: vt vterq
statim perierit. Hanc ob rem Neapolio fa
ctionē vrsinam ad arma cōuocās: edes vbi
comes Auersus diuertē psueuēat diripuit:
aberat tum comes. Ad lateranū itaq itu
rum Neapolio: vt comitē adoriretur. egre
a Latino fratre: et a camerario pontifi
cis retentus est. Non poterat certe sine ma
gna vrbis calamitate eo pficisci Neapolio
cum tota columnensium factio: q comiti fa
uebat: iā in armis esset. Miserat 7 ad vtrū
q pōtifex Johānem barūcellū: et Lelium
valle aduocatos concistoriales: qui pacem
inter eos componerēt: atq hoc modo aucto
ritate pontificis sedata sunt omnia: non tñ
vetus simultas inter eos sublata ē. Bello
enim sepius inter se concertarunt cum ma
gno suorum incommodo. Pontifex autem
ad transigenda negocia pontificia animuz
adijciens: beati Vincentij hispani ordinis
predicatorum et beati Edmūdi anglici me
mor: eos in sanctos retulit: ob eam rē sup
plicatōnib de gratias egit: ab eccl'ia Mi
nerue vsq ad sanctum Petrum cōtinuato
magno cleri ac populi romani apparatu.
Veruz ne quid ad disturbandā eccl'ie quie
tē deesset: rustici qdā palūbare oppidi: qd ī
sabinis est. ertorres antea a Jacobo sabel
lo loci domino facti: domum redeūtes: duo
bus Jacobi filijs obtruncatis: ecclesie oppi
dum ipsum se dedituros polliciti sunt: qd
non modo Calistus rēnuit: verumetiam eo
cardinalem columnensem misit: qui ī gra
tiam Jacobi eos redigeret. Tum vo Nea
polio veritus: ne cardialis Palūbarā suo
nomine occuparet: eo cū militib suis pro
fectus. locum ipsum aliq dies obsedit. Ve
rum superueniente Matheo poiano 7 Frā
cisco sabello. ac plerisq alijs militū ducto
ribus pontificis ac cardinalis columnen
sis mādato soluta obsidione Palumbarā
ingressi ad vigiti rusticos ex his potissimū
qui tumultū cōcitauerant. laqo intemptos
mēbrati diuisere ceteris exēplū daturi. ne ī
dños suos tamgrāde facin9 molirent. Ap
parente deinde p aliquot dies cometa cri
nito et rubeo. cū mathematici ingētē pestez
caritatē ānone. magnā aliquā cladē fuēam
dicerent. Ad auertandā iram dei Calistus
aliquot diez supplicatōes decreuit. vt sīqd
hominibo imminēret. totum id in thur
cos christiani nominis hostes conuerteret.
Mādauit preterea. vt assiduo rogatu de9
flecteretur. ī meridie campanis signū dari
fidelib omib. vt orōib eos iuuarēt. q cō
tra thurcos cōtinuo dimicabant. Credide
rim tum ego precibus omnium christianos
ad Bellogradum contra thurcos dimican
tes duce Johāne vaiouoda viro clarissimo
astante etiaz Johanne capistrano ordinis
minorū. crucemq p vexillo hostib inferē
te. eos Bellogradū oppugnātes ingēti cla
de superasse. Ad sex enim hominum milia
ex hostibus iterfecta sunt. cū parua nostro
rum manu. vt Caruagialla sancti Angeli
cardinalis ad pontificē et ad Dominicum
capranicū sancte crucis cardinalez scripsit
hostiū quoq cōmeatus omes ad centum 7
seraginta bombarde capte sunt. qua clade
perteritus Thurcus Cōstātinopoli pere
se recepit. Actū de crudelissimo genē tunc
certe fuisset. si christiani principes omissis
intestinis bellis 7 odijs terra ac mari tan
tam victoriā psecuti fuissent. quēadmoduz
Calistus predicabat et monebat. Verum
his resumptis viribus. et Trapezon pri9
impatore interempto. et Bossinā deinceps
rege ipo capto atz iterfecto. postea cepit ad
monentib christianos omes his. qui rerū
experientia. et locoz cognitione tantā cla
dem a longe tanq e specula quadam preui
debant. Nō cessabat Calistus lris 7 nūcijs
principes christianos adhortari. vt in tanto
malo oculos aliquando aperirent. frustra
ī media deinceps q̄situros. vbi iā hostis in
ualuisset. Ecce aūt dū vir bonus hec medi
tatur et predicat. Jacobus picennin9 a ve
netis discedēs. cū magno equitatu ac pedi
tatu in agrum Senensem hostili animo de
scendit. repetens a senensibus aliquot mi
lia nummum aureorū. que: vt dicebat. pa
tri Nicolao. qui eorum auspicijs quondam
militauerat ipsi merito debebant. Senēses
aūt sue reipublice cōsulturi. omnes ytalie
principes ex federe in auxilium vocāt. ma
rime vo pontificem. qui eos primo admo
nuit. vt ne quadrantē quidē Jacobo darēt.
deinceps vo 7 milites suos cōtra Picenni
num misit. ac principes ytalie adhortatus
est. vt idē ipi facerēt. ne aliqd gue icēdiū in
ytalia excitarēt. quod nō ita facile extingui
posset. Veriti omnes ne id certe eueniret.
quod pōtifex pdicabat. auxilia pere senē

sibus misere. Solus aũt Alphonsus q Ja
cobo fauebat: hoiemq; ad se vocauerat: ei⁹
beniuolentie memor: quã antea cũ pre Ni
colao Picẽnino cõtraxerat. Senẽsib⁹ ex se
re auxilio nõ fuit: immo ỏ et comitẽ Pe
tilianũ in senẽses ita ꝓcitauerat: vt tãti ma
li prima causa inde exorta ita videat. Vel
supueniẽtib⁹ auxiliarib⁹ copijs: tũ a Frãci
sco Sforzia: tũ a venetis eo redactus ẽ Pi
cẽninus aliquot plijs: si nõ fusus at mutila
tus ⁊ debilitatus: maxime ỏ ad Orbatel
lũ: vt pscensis Alphonsi triremib⁹: que ad
homiem misse sunt: rex oim inopia labozã
tem in regnũ tãta re frustra tẽptata, pfect⁹
sit. Quare et Calisti ⁊ socioꝝ opa atq; auxi
lio senẽses magno piculo liberati sũt: q cer
te nõ min⁹ intestino q̃ externo bello tum la
bozabant: cũ nõ deessent ciues qdaq; q spre
ta libertate factionẽ Alphonsi sequerẽt: q̃
rũ etiã opa tãtũ bellũ cõcitatum cedideri.
Sed ciues bene sentiẽtes: aut pulsis aut ce
sis male de patria merẽtib⁹ libertatẽ quaq;
tum magno labore et sũptu peperere: nunc
etiã et quidẽ diligẽter tuent. Animaduer
tere et tum acerrime in militarẽ licentiã et
trãsfugas: interfecto Giberto Corrigia: ei⁹
q; milite in predã dato: paululum q̃ affuit
qn ide n etiã Sigismundo Malateste acci
derit: q tum eoꝝ stipẽdio militabat: quiq;
et bellũ in longũ ducebat: et predã ex agris
eoꝝ nõ aliter abigebat ac si hostis essq. Eo
dem q̃ anno tãtus in regno Neapolitano
terremotus exortus est nonis decembrib⁹.
vt et multa templa et plures edes cuq ma
gno hoim ac pecoꝝ interitu corruerint: ma
xime ỏ Neapoli. Capue. Caiete. Auerse
ceterisq; veteris campanie vrbib⁹: quarum
ruinas ego cũ maria admiratõne deinceps
inspexi: dum cernẽde vetustatis studiosus
eo me cõtuli. Repetebat tũ votum Alphõ
sus tercio q̃ verbo: qõ in Thurcos fecerat
et se qõ vouerat breui facturũ dicebat: vex
nec sic q̃ impelli ad sanctã militiã potuit:
adeo erat illecebris neapolitani regni irre
titus. Calistus aũt sedatis ytalie reb⁹ no
uem cardinales creat: quoꝝ duo ex sorori
bus fuere eius nepotes. Rhodoricus Bo
ria: et. L. Johannes cognomento miliano
ex sorore nepos. Eneam quoq; senensem
epm cardinalẽ creauit: cui⁹ opa in cõponẽ
da ytalie pace. dũ senẽses bello vexarẽt vt⁹
fuerat. Verũ mortuo comite Tagliacocij:
quem superiore ãno põtifex vrbis pfectũ cre
auerat: statim inẽ Auerse comitem et Nea
polionẽ Vrsinũ orta dissensio est. cũ Auer
se comes Monticellũ nõ longe a Tybure
positũ occupasset: q̃ diceret eã hereditatem
ad nurum suã ptinere comitis filiã: contra
instaret Neapolio id suum esse debere iure
hereditario. quippe cũ comes ipe ex gente
Vrsina haberetur. Ex altercatõe aũt duo
rũ de hereditate inẽ se: armis etiã cõcertan
tiũ: maxima damna ꝓpl⁹ romanus tum
certe ppessus est. Vel cõposita hac etiã cõ
trouersia. iusso vtroq; ab armis discedere.
Calistus Boriã nepotẽ suũ ⁊ vrbis pfectũ
creauit in locũ demortui comitis. et eundem
militibus ecclesiasticis pfecit. quo facili⁹ Ba
rones vrbis Rome in officio contineret.
Mortuo ỏ nõ ita multopost Alphõso he
rede legittimo carente. tanti animi Calist⁹
fuit. vt regnũ illud repetere sit ausus. dicti
tans id ad sedem aplicam Alphonsi morte
iure feudatario deuolutũ esse. Parabãtur
iam vtrinq; arma. nec Ferdinãd⁹ Alphõ
si heres aĩmos homis cõtemnebat. Morat
cũ homis ingenium et animi eius ampli
tudinem. Verum etiã eius morte disturba
ta sunt oĩa: et tãto metu Ferdinãdus li
beratus est. Mortuo aũt Calistus ponti
fica⁹ sui anno tercio: mense tercio. die dei
moserto sepeliturq; in vaticano ad sinistrã
Basilice sancti Petri in templo rotundo
quod sancte Marie in febribus dedicatuq;
est Nicolai impensa antea restitutuq;. Mo
ritur etiam non multopost Borias nepos
qui ciuitatem veterem confugerat: vsine fa
milie odia declinans: que ipe contraxerat
dum alteri factioni magis fauet. Calistus
autem in omni vita vir integerrimus ẽ ha
bitus: sed hec eius precipua laus est: q̃ dũ
episcopus esset aut cardinalis: beneficium
aliquod in commendatione nunq̃ voluit di
cens se vna sponsa: et quidem virgine con
tentum esse: hoc est ecclesia valẽtina: vt ius
pontificium mãdat. Elemosinas preterea
pauperibus christi et seruis dei frequentes
dabat: tum publice: tum priuatim. Virgi
nes pauperes collata dote maritis colloca
bat. Nobiles ad inopiam redactos sua im
pensa in vita retinebat. Vtebatur et muni
ficentia erga principes quando opus erat.
maxime ỏ erga eos qui nomen christianũ
auctoritate ⁊ opibus suis iuuare poterant
Ad Vsumcassanum persarum ⁊ armenie
principem: ad regem tartarorum Lodoui
cum bononiensem ordinis sancti Franci
sci fratrem misit cũ multis et magnis mu
neribus: eos in Thurcũ excitans: qui per
suasu hominis magnas thurcis calamita

tes intulere: et oratores suos quos ad Calistum festinauerant ad Pium pontificem demum misit: quos certe cum admiratone tum ob iterualla locorũ vnde venerant: tum vel ꝓpter habitũ nostris oculis insuetũ insperimus. Ferũt Vsuncassanũ superatis ꝑ sepe hostibus ad pontificem scripsisse: se q̃dem victoriam ex hoste reportasse ob p̃ces ab eo ad deum habitas: eiusq̃ beneficij diuini potiusq̃ humani se aliquãdo memorẽ futurum. Inchoata hec amicitia a Calisto est: quo nũc cõstanter christiani cum ipo pr̃ cipe retinent: qui thurcum cõtinuis prelijs verat. In edificijs aũt paruos sũptus fecit q̃ ei parũ viuere licuit: q̃q̃ pecunias in vsũ tanti ⁊ tampericulosi belli colligebat. Restituit soluz sancte Prisce in auentino templum: et menia vrbis dirupta ac fere solo equata. Aulea tñ quedam auro interteria ab eo empta cernũtur. In victu suo parcꝰ est habitus: in sermone modestissimus. Facilis aditu quãtum ei ꝑ etatem licebat: iaz eñ octogesimum attigerat annum: nec tamen de studijs suis quicq̃ remiserat. Legebat ipe: aut legentes audiebat. si quid in tanto rerum fastigio ei temporis superezat. Officium transfiguratõis dñi nostri ihesu christi ipse composuit: iussitq̃ eo modo atz cum his indulgentijs celebrari: quib̃ celebritas corporis christi in precio habetur. Oratores ad se venientes mira beniuolentia complectabatur: quorum precibus aut postulatis ab honesto discedere nunq̃ voluit. Hanc ob rem cum Alphonso simultates exercuit: q̃ is peteret episcopatus interdum his dari: quibus: vel propter etatem: vel ignoratõem: tum litterarũ: tum rerum humanarũ ꝓmitti nequaq̃ debebant. Adoriẽs aũt Calistus centũ et quidecim milia nummũ aureoꝝ reliquit: quos ĩ vsus bellicos contra thurcos comparauerat. Bũ aĩ. Calisti funus celebraretur: mozitur et Bominicus sancte crucis cardinalis et sũmꝰ penitentiarius: vir quidẽ grauis ac sapientissimus: sepeliturq̃ ĩ templo Adinerue bonis oñib̃ pre doloze lacrimantib̃.

Pius. ij.

Pius secũdus: Eneas ꝓgnomẽto picolhominꝰ antea vocatꝰ: natõe ytalus. Senis oriũdus: Lorsiniani ortꝰ: pr̃e Siluio: mr̃e Victoria patrũ oim cõsensu põtifex creat terciodecio kalẽdas septẽbris. M. cccc. lviij. Nam pater eius a plebe senensi cum reliqua nobilitate e republica deiectus: vt ad fundum gẽtilicium Lorsinianum vallis Orcie oppidũ se conferens: infantez eo loci ex vxore suscepit. Nato puero: Eneas siluiꝰ nomẽ pater ĩdidit. Puerpera aĩ ꝑ quietẽ visa ẽ sibi infãtem cum mitra parere que (vt prone semp in peius mentes hominum sunt) verita est ne somnium illud puero et familie ignominiam protenderet: neqz antea huiuscemodi suspitione leuari potuit: q̃ postea intellexerit filium tergestinũ episcopum designatum fuisse: quo nuncio omni prorsus metu liberata immortali deo gratias egit: quod defunctum melioze fato: quam ipsa coniectauerat filiũ sibi videre contigisset. Prius tamen cum iam per etatem discere aliquid potuisset: Lorsiniani singulari memoria: et summa docilitate grammaticam didicit: parce adeo ac duriter vitam ducens: vt oia ruris officia ob inopiã adire sit coactꝰ. Annum vo decimum et octauũ agens Senas ꝓficisciĩ: vbi a necessarijs et cognatis adiutus: poetas primo: mox oratores audiuit: quibus facultatib̃ tãtũ ingenio et diligentia valuit: vt breui preclara poemata latina et betrusca lingua ediderit: ludens credo ĩ amorem: quo etas illa maxime cõflictatur. Inde vo ad ius ciuile se contulit: quod profecto non ita multopost deserere coactus est. Orto nanqz inter senẽses et florentinos bello: caritatem annone veritus: ⁊ nobilitatez plebi senensi suspectam cernens: voluntarium sibi velut exilium adsciuit: secutus amplissimum virum dominicum capranicũ: q̃ tum Senis iter faciens ad basiliense concilium ꝓficiscebatur: questũ iiurias ab Eugenio põtifice sibi illatas ꝓt̃ denegatũ galerum cardinalatus insigne: q̃ etiam absentem Martinus ob eius virtutẽ et integritatem merito donauerat. Huius igitur contubernio vsus post longos itinezis labozes superatis alpibus: celo vicinis: ⁊ congelatis niuib̃ opertis ꝑ iferni pontẽ: lucerne lacũ heluetiozum campos Basileam tandẽ peuenit. Quo in cõuentu et si multa negocia Enee Bominici secretario obuenezint: semper tamẽ est aliquid ocij suffuratus: quod litteras traderet. Bominicũ deinceps paupertate et inopia circũuentum: quippe cui beneficiozꝝ ⁊ paterne hẽditatis ꝓuẽtũ omnem Eugenius denegabat: relinq̃re ñ sine lacrimis cogit̃ Bartholomeũ Nouariẽsez epm̃ secutꝰ: q̃ cũ florẽtiã vbi Eugeniꝰ pon-

tifex erat puenit. Sed hunc quoq; in iudicium ob crimen lese maiestatis ab Eugenio acccersitum Eneas relinquere impellitur. Nicolaum sancte crucis cardinalē secutus patrem certe optimū: ac oīm opinione sanctissimū: qui Attrebatū ꝓfectus Eugenij iussu vbi conuētus galloꝝ principum habebatur: pacē inter ducem Burgundie (q cū anglis sentiebat) et regē francie cōposuit. Redeunte aūt ī ytaliā Nicolao: quem veneti ac Philipp⁹ Mediolani dux auctoreꝫ ꝓponende pacis requirebāt. Eneas nō admodum Eugenio gratus Basileam ꝓficiscens: magno semp in honore apud omnes est habitus. Fuit eīm scriba in synodo illa celeberrima: et litteraꝝ apostolicaꝝ abbreuiator. Duodecimuir: qui magistratus in tanto cōuentu censorius habebat. Nihil ei publice ꝑ quēpiā agi poterat: nisi hoꝝ grauissima auctoritas interuenisset: etsi q admissi ad consultandū de rebus conciliaribꝫ minime idonei habiti sunt: hoꝝ iussu senatu mouebantur. Erant in eo concilio quatuor cōuentus: qui deputatōes more aulico vocabātur: apud quos de fide: de pace: ꝑ reformatōe: de cōmunibꝫ agebat. His magistratibꝫ singuli presidētes singulis mensibꝫ ꝓficiebant. In deputatōe fidei: cui Eneas erat ascriptus sepe ꝓsedit. Inter collatores beneficioꝝ bis quoq; electus. In eo aūt cōuentu ꝓsepe orauit: sed illa eius oratō egregia et elegans est habita: qua ī eligenda cōcilij sede idonea: Auenioni: Vtine: Florentie Papiam anteferendā ostendit: rerum opportunitate: situ loci: ediū priuatarū magnificentia: celi benignitate et clementia: cōmoditate rerum omnium: que vrbi possunt importari: liberalitate Philippi ducis. Cum ꝑo aliquid ꝑ natōes agendū erat vnus semper ytalica deligebat: q rebꝫ agēdis ꝓesset: tāta erat in hoīe moꝝ facilitas: et ingenij dexteritas. Legatōes ꝑo plures cōcilij causa obiuit. Argentinā tercio: Tridentū semel: Constantiā secundo: Francofordiā semel: in Sabaudiā iterū mittitur. Designato aūt post lōgas cōsultatōes cōcilij in pōtifice Felice: Eugenioq; exclusō: cū octo viri ex vnaquaq; natōe deligerēt: qbꝫ summa ꝓtas ī rebꝫ cōciliaribꝫ ꝑmitteretur Eneas pōtificis secretari⁹ magistratū illū vltro oblatū renuit. Orator deinde ad Federicū impatorē a Felice missus: tantū dexteritate ingenij apud hoīem valuit: vt eum corona poetica donatū in amicos et ꝓtho notariū ꝛceperit: ita eos germani appellāt: quos princeps secretis adhiberet. Relat⁹ deinde in senatorium ordinem: quem princeps in rebus grauibꝫ cōsulit Tātū valuit doctrina ꝛ auctoritate: vt facilis in quauis re ad ingeniū ꝑtinente prim⁹ habereť: licꝫ emulos ꝛ obtrectatores multos habuerit. Interim ꝑo cū de abolendo scismate inter Eugeniū et impatorē agi ceptum esset: ei⁹q; rei causa ad pontificem Eneas proficisceretur Senis aliquādiu moratus: a suis vehementer rogatur: ne ad Eugeniuꝫ proficisceretur. veriti eīm sunt ne in eū pontifex grauiter aiaduerteret: q eius auctoritas ī basiliensi cōcilio ab Enea epistolis et orationibꝫ ꝓsepe impugnata diceret. At homo constans sua innocētia fretus spretis ꝓgnatorū precibꝫ Romā ꝓficiscēs. se primū apd Eugeniū elegāti orōne purgat. q eoꝝ auctoritatē secutus esset: quoꝝ sentētia basiliense cōciliū fuerat approbatuꝫ. Deinde ꝑo bis de rebꝫ cū eo agere cepit. quaꝝ gratia ab impatore venerat. Missus deinde ī germaniā duobꝫ ab Eugenio oratoribꝫ: quoꝝ alter Thomas sarzanus fuit. alter ꝑo Johānes caruagialla: tandem hoꝝ virtute et Enee industria: vt ī Nicolao dirim⁹: neutralitas sublata ē. Et ꝑo id etiaꝫ rebꝫ non verbis tātū appareret: impator Eneā ipm Romā mittit. q Eugenio publice diceret se ac germanos oēs ī hūanis diuinisq; ei deinceps obtēpaturos. Mortuo aūt eo tempore Eugenio. dū alter pontifex ī locum demortui suffragijs patrū deligitur. Eneas conclaui prefuit: nullus eīm orator tū in vrbe erat tāto munē dignior. Creato aūt Nicolao pōtifice accepta abeūdi venia. dū ab Eugenio sbdyacon⁹ creatus iter ī Germaniā facit: epus Tergestin⁹ moriť. in cuius locū Eneas se quidē inscio a pōtifice et impatore suffectus ē. Philippo ꝑterea vicecomite sine herede mortuo a Cesare ad mediolanēses orator mittiť. apud q̄s orōem habuit de impio vrbis hereditario deq; fide seruāda. cui qdē si ꝑplus ille obtempasset. adhuc fortasse libtate vtēť. Secūdo ꝑo ad eos rediēs. extrema q̄q; ob libertatē patiētes obsidēte Mediolanū Francisco Sforzia vrbē ipāz cū mario discrimīe īgreditur. relictis ad Nouicomiū collegis. q̄s timor ab officio deterruerat. Inde aūt re infecta abiens impatoris mādato ad Alphonsuꝫ Aragonie regē proficiscens. epus senensis: vñ originē ducebat: a Nicolao creať. Cōposita deinde inť Alphonsū ꝛ impatorē affinitate. ad hoīem ī Germaniā rediēs: euꝫ

semper adhortatus ē: vt primo quoq; tem
pore ī ytaliā ad accipiēdā impij coronā p
ficisceret. Ilñ Federic⁹ iter in ytaliā īgress⁹
Eneam p̄misit: vt leonore vxori e Lusitania
vel Portugalia (vt nunc dicitur) ad hetru
scum littus puēture honoris gratia obuiaz
fieret. Qui vbi Senas puenit: nō diu in vr
be moratus: populo suspectus esse cepit: ne
aduentante imperatore pulsis popularib⁹
optimates reipu. gubernāde p̄ficerent. Ene
as igitur vt populū suspitōe leuaret. Tha
lamonem quo Leonoram puenturaz puta
bat pficiscēt: nō tñ ob ei⁹ discessū quieuere
populariū aī. Relegata nanq; p agros ad
tp̄us oīs nobilitas ē. cui paulopost vt muta
biles sunt populariū mētes: redeūdi i vrbē
potestas facta est: cognita impatoris inte
gritate: et Enee modestia. His vō Pisas
contēdens: quo lusitanos applicuisse intelle
xerat: puellā vni sibi creditā ad imperato
rem: qui tum Senis erat perdurit. Romā
deinde tum pficiscēs: et priuatim 7 pblice
(dum Cesar corona imperij donaret) egit
omnia. Imperator preterea ad Alphonsuz
salutandi hominis causa itur⁹: Ladislaum
regium adolescentem: quē pānonij. 7 bohe
mij furtim ab eo abducere sepe tēptauerāt:
Rome sub tutela 7 custodia Enee: cui plu
rimam fidem prestabat reliquit. Impator
autem Romam iterum rediēs: cū gratias
pontifici egisset: Ferrariā pficiscitur. Hor
sioq; Estēsi Mutine duce creato: vbi Ger
maniam attigisset: Eneā statim ex mādato
pontificis cum summa potestate oratorē in
Bohemiaz et omnes austrie ciuitates mit
tit. Orta nanq; erat inē eos 7 impatorē con
trouersia pro Ladislao rege: quez illi ad se
mitti postulabant. Sublata aūt tāta ꝓtro
uersia: ac pace inē vtroq; ꝓposita. Eneas
haud ita multo post ad puentum. Ratispo
nensem mittitur: vbi impatorias vices ge
rens presente Philippo Burgūdie duce: et
Lodouico Baoiarie ō immanitate Thur
corum: et de calamitate reipu. christiane tā
ta contentōe dixit: vt omnib⁹ gemituz et la
crimas excusserit: precipue aūt Philippum
burgūdum ad rem expeditōem adeo aīma
re visus est: vt bellum statim omnium cōsen
su decerneretur: quod postea omissum ē eo
rum ambitione 7 stulticia: qui cuncta sibi
deberi putabant. Eneas vō ingrauascente
iam etate tedio laborum: ac diutina inē er
teras gētes pegrinatōe fessus: rdire Senas
ad lares patrios īstituēat: quē tñ facile īpa
tore e snia mouit: cū dicēt sibi ī aīo eē: thur
cis ipis bellū inferre. Missus itaq; ob eam
rem ad Francofordiensem conuentum ger
manos principes: qui ex tota pucia eo cō
uenerant: grauissima et longa orōe ad bel
lum piculosum et necessarium multis ratō
nibus adhortatur. Visus est quidē omnes
vehemēter cōmouere. Verum hoc nata cō
pertum est eoz animos cito residere: quo
rum affectus pfacile mouentur. Tercius
item eadem de re in noua ciuitate cōuent⁹
habetur: in quo Eneas mirifice ānirus pe
dib⁹ et manib⁹ est: vt aiunt. rem ex sentētia
pficere: priuatim et publice vnūquēq; ad id
bellum cohortando: q̄ salus Europe prin
cipum ac populoz libertas. dig̃tas christi
ani nois ꝓtiebat. Nec aberat a spe pficiēde
rei: cū subito nūciatū ē Nicolaū pōtificez e
vita migrasse: e⁹ ī morte disturbata sūt oīa:
nā et cōuent⁹ soluit: 7 germani rez nouaz
cupidi persuadere īpatori ānīri sunt: ne pō
tificibus amplius obtemperet: nisi quedaz
ad pragmaticam tendentia ab ipsis prius:
impetrassent q̄ dicerēt germanis lōge peiorē
cōditōem esse q̄ vel gallis vel ytalis: quoz
serui: ytalorum in primis. ni res īmutaren
tur merito esse dicebantur. Nec certe pcul
abfuit quin impator tumultuantibus obse
queretur: quominus aūt id fieret grauissi
ma Enee auctoritas intercessit: cuius hec
fuit apud Cesarem sententia. Inter princi
pes etiam de magnis rebus inter se dissidē
tes: pacem aliquando et amiciciam cōponi
posse. At inter principem et populum im
mortale odium semp interuenisse: qua re di
cebat satius sibi videri cum pontifice senti
re: q̄ eorum cupiditatib⁹ obtemperare: quo
rum mentes non rōne: sed appetitu 7 cupi
ditate ducuntur. Motus hac rōe impator
spreta populorum postulatione: Eneā ora
torem deligit: qui ad Calistum mitteretur:
His aūt Romā pfectus: dum Federici iu
ramentum pontifici de more exhibet: col
laudato quātum satis erat vtroq;: tota ei⁹
oratio fuit de bello thurcis inferendo: adeo
erat ad caz rem animat⁹. Videbat ei vir sa
pientissim⁹ id qd̄ postea vsu accidit: Bar
baros victoria elatos occupata grecia non
quieturos. Inde vō ad pacem ytalie cōuer
sus: qua pfecta bellū Thurco inferri posse
existimabat pontificē ad eam rē vehemēter
adhortat. Premebantur tum Senēses co
mitis Petiliani 7 Iacobi picēnin armis:
q Alphōsi pot⁹ q̄ prijs auspicijs bellū illō
gerebāt. Et igr oīs belli vis extiguēt. Ene
as iussu pontificis et ciuium suorū rogatu.

Neapolim ad Alphonsum proficiscit: quo etiam totius ferme yталie legati de pace acturi cōuenerant: quibus cū certe vsq ad eam diem ea de re nil adhuc actum erat. Verū supueniente Enea: tum demum sibi de pace cōuenturū dixit: qñ his quidē: quē vnice diligebat ad se ob eam rem accessisse. Impetrata itaq pace: ac liberata ab hoste patria: apud alphonsum: cui familiaritate plurimū delectabatur aliquot menses fuit: quo tēpore seruata opportunitate homiē eleganti et copiosissima oratōne ad bellū maritimū orientalibus inferendum perpulit. Inde vo Roma abiens: iter in patriā facturus: a Calisto pontifice retentus ē: a q etiam nō multopost patrum omniū consensu in numerum cardinaliū refertur. Apud Calistum vo tante auctoritatis et gratie fuit: vt homiem impulerit oratores ad senenses mittere: qui tum ciuili discordia laborabant: vt populum tumultuantē ad pacem et concordiam adhortarenť. At vo dum in balneis viterbianis valitudinis causa essz historiamq boemicam inchoasset: mortuo Calisto Romā stati redijt: cū expectatō, tāta fuit: vt magna ps populi romani officij causa obuiam ,pgressa hoiem (quasi diuiarent) vt pontificem salutant. Ad hunc eñ consensu omnium pontificatus deferebať. Ingressus itaq conclaue patrum omniuz suffragijs: pontifex maximus (vt dixi) creatur. Accepta deinde pontificia corona: q tertio nonas septembris pontificali apparatu Basilicā Petri ingressus ē: cū deo immortali gratias egisset: se totum confirmata prius ecclesie ditione: ad curam reipu. christiane cōuertit. Nam et bellum añ eī pontificatum in vmbria exortum. Iacobo picenino duce rerum nouarum cupido statim eo pontifice sublatum est: Assisium et Nuceria ab hoste recepta. Inter Ferdinandum regem et Sigismundum malatestam: quod difficilimum factu videbatur cōposite inducie: quo Mantuam oñibus vbi cōmunem christianorum conuentum indixerat tuto ,pficisci liceret. Creato aūt prīcipe colunnensi vrbis ,pfecto i locū demortui Horie: relictoq Rome legato Nicolao cusa sancti Petri, ad vincula cardinali media hyeme ab vrbe discedit: p eas ciuitates iter facit: que ciuili discordia ad bellum potiusq ad pacem spectare videbanť populos ad cōcordiam et quietem adhortatur. Mantuam postremo vndequaq ventum est. Magnī aderat principum numerus: magna legatoz vis. Ex tota eñ Europa nulla natio: gens nulla fuit: que nō aut pricipes aut legatos eo miserit. Actū deniq est in illo celeberrimo cōuentu Pio ipo dicente: vt bellū ꝓmuni oim decreto Thurcis indicereť. Dicte sententie: qua id ratione geri posset. Propositū piculū qd ceruicibo christianoz imminēt. Mote sunt oibo lacrime: cū eoz calamitates exponerentur qz barbaris in grauissimam seruitutē qtti die abducebanť. Incensi animi: cū ostenderet thurcos occupata Grecia z yllirico interiorem Europam penetraturos. Nil est certe ab eo ptermissum: quod ad mouēdos christianoz animos ptineret. Magna qdē in dicēdo Pij laus fuit: q cū sepius ijsdem de rebo loqueret: diuersa semp visus est dicere: tanta erat in homine elegātia z copia Galloz querimonias et calumnias. Renati regis: q Ferdinādū Alphonsi filiū in regno neapolitano cōfirmasset: q eundez corona regia donasset tribo actionibo acerrime cōfutauit. Agebantur hec in mantuano cōuentu: cum tota fere Europa relicto externo bello: ad itestinū aīmos atz arma cōuertit. Surgunt germani ptim in seipos ptim in Pānonios: quoz opera tātū tāq necessarium bellum magna ex parte conficī potuisset. Excitatur Brittānia duplici factione: quarum altera veterem in insula regē: altera nouū fugato vetere retinere conatur. Surgunt preterea hispani Barchinonēsibo auxilio futuri: q̄s Aragōie rex galloz armis adiutus bello ꝓmebat. Et neqd ad disturbāda oñia deesset: yталie Europe caput relicto externo bello: ad intestinum animos atz arma cōuertit. Serebať tū bellū in Apulia: q Iohānes Renati regis filius Ferdinādū regno pellere conabať. Hic duplex factio ī tota ,puicia exorta ē: cū bij Ferdinādo: illi Renato fauerēt. Pius itaq omisso mātuano cōuentu ad sedādos motī in Hetruriā rediēs. Viterbiū ab aduersa factōne p fraudē occupatū haud magno negocio recipit. Picētes ob fines domesticos acerrimis bellis exagitati: ptim ratione: ptim metu ad pacē redigūť. Umbros simili ꝓtētōe distractos: ac magnis cedibo oblitos et fedatos auctate sua tādē sedauit. Senēsiū rempu. sublatis seditōibo oibo: qbo triēnio añ laborauerāt ꝓstituit. Exules q̄sdaz viros certe pclaros ī patriā restituit. Nobilibo reipu. administratōz reddidit: ī sabinorū vo pfidiā aīaduersū ē: q hostem publicum cōmeatu et transitu iuuissent. Rome

grauissimos tumultus siccarior repressit capto cum aliquot socijs Tyburtio Angeli Massiani filio: quē diximus a Nicolao ob cōiuratōem interemptū: et laqueo ad fenestras capitolij suspensio: q̄ausi fuissent tē plum Pantheon occupare: atq̄ inde tāq̄ ex arce i optimū quēq̄ crassari. Tyrannos quosdam ad res nouas spectantes e finib̄ ecclesie bello sb̄mouit neminē vnq̄ bello attigit: ad quē legatos non prius miserit: si q̄ modo ad sanitatem rōnibus adduci posset. Federicum vrbinatē copiaq̄ suarum ducē: cum Alexandro Sfortia in marsos misit: qui Jacobū picenninū remorarentur a Renato mercede conductum: ne in Apuliā ad gallos Ferdinandum bello verante transiret. Ferdinando autē ad Sardinij fugato auxilio fuit: quo minus regno spoliarēt: veritus ne si galli regnum occupassent: victoria elati libertatē Italie subuerterēt. Legatos a gallis venientiū minas ⁊ pollicitatōnes: quib̄ se a Ferdinādo ad Renatū traducere conabanē: facile contempsit Sigismundi Malateste ecclesie romane vectigalis furores ac rabiem censuris ⁊ armis cōpressit. Is eñ spreto federe, quod inter se ⁊ Ferdinandū fuerat: a pontifice ictuz castella omnia obseruādaz fidem data: cōtra ius fasq̄z vi cepit. Legatū eccie romane ad Nidasturem fugauit: Picentib̄ bella intulit. Huius ōo rabies sequenti anno ad Senogalliam Federico vrbinate et Neapolione vrsino ducib̄ graui prelio compressa et castigata est: recuperata Senogallia. Expugnatū fortune fanum Nicolao pistoriensi cardinali sancte Cecilie legato: ac magna ps Arimiñsis agri ei adempta est: ne posset aliquādo ad rebellionem spectare. Pugnatū est p̄terea non ita multopost a Ferdinādo pari felicitate ad Troyam apulie oppidum: q̄ prelio princeps tarentinus ac pleriq̄z alij: qui nouaq̄ rex cupidi gallica seq̄bantur arma: adeo sunt pterriti: vt supplices a rege pacē petētes in eius amicicia redierint fere oñs p̄ter paucos: quos postea rex bello insecutus: aut regno expulit: aut ad sanitatem redegit. Pius aūt duob̄ maximis ac grauissimis bellis liberatus: expeditōem asiaticam que in mantuano cōuentu regū ac principū ambitiōe ⁊ auaritia fuerat omissa repetit. Socios belli Vngarie regē: Philippū burgundie ducem ac Venetos: q̄ hi p̄mptiores ad eam rē esse videretur sibi adiūgit. Oratores ⁊ nūcios cū litteris apostolicis ad gentes et natōnes christianas mittit: qui principes oñes: qui populos ad tantū bellum tanq̄z necessariū adhortarenē. Ipe interim senas pficiscit: iturus vbi ei per anni tempus liceret ad balnea Petriolana: que potissimū eius egritudinem lenire videbanē. Ibi autē cognoscit philippum burgundum: qui semet venturū cum milite ⁊ classe vouerat: a tanta pollicitatione destitisse. Intelligit p̄terea multos esse principes ac populos nō exteros modo sed italos quoq̄z qui ambitione ⁊ liuore rē tantā disturbare conarenē: q̄z eos viderent nobilissima premia reportaturos: qui tātā belli molem subirent. Hos aūt (vt pontificem decuit) admonitionib̄ ad sanitatez reducere conatus est. Relictis ōo balneis ad vrbem pficiscitur: vbi vehementi dolore pedum et graui febre dies aliquot laborauit: quā ex re factū est vt nonis Junij: quemadmodum publico decreto enunciauerat: Ancone esse nequiuerit. Belinita aūt aliqua ex pte egritudine. Oratores a rege gallorum et burgundie duce veniētes: eiusq̄z moram excusantes audit. Vocatis deinde ad se patribus cardinalib̄: regi Boemie de fide catholica male sentienti diez dicit. Inde ab vrbe discedens: p Sabinos: vmbros: picētes: ancona lectica iacens deferē. In itinere autez magnā vim hominū ex germania: Gallia: Hispania venientiū ad bellū thurcis indictum offendit: quoq̄z magnam partem absolutam peccatis (germanoq̄z potissimum) in patriam remisit: quod minus idonei bello gerendo essent q̄ōq̄z etiam belli impēsaz: vt in litteris apostolicis cōtinebaē secū nō detulissent. Dum classez que passim in portis superi inferiq̄z maris ad tantū bellū fuerat edificata: dumq̄z venetoq̄z ducem belli sociū ancone expectat: diutina ⁊ lenta febri afflictatus moritur anno seragesimoquarto supra quadringētos et mille. xvij. kalēdas septembris horā circiter terciaz noctis: anno ōo pōtificatus sexto dieb̄ sex minus. Tante aūt cōstantie et fortitudinis fuit: vt tota egritudine graui quidem et longa occupationes intelligēdi causas diuersarum gētiuz audiendi: imbibendi: decernēdi: iudicādi: signādi admonēdi: castigādi intermiserit nūq̄. Eo aūt die quo e vita migrauit duas horas ante extremū vite spaciū p̄es cardinales ad se vocatos pstāti aio ⁊ voce nō inconcinna ad pcordiā in eligēdo nouo pontifice adhortatus est: qb̄ itez honorē summi dei: dignitatē eccie romane: bellum a se in thurcos susceptū: salutē aie sue: familiaz oñem:

nepotes vo maxime si pmendatone dignos se prestiterint: pstanti ac graui oratione cõmendauit. Petijt sponte sacramẽta omnia: 7 signa integerrimi rpiani omnibꝫ in rebꝫ p se tulit. Preterea vo acerrime tũ quidem disputauit cũ laurentio Rouerella episcopo ferrariẽsi theologo doctissimo: liceret ne extremã vnctõem iterare: qua semel inunctus fuerat: dum basilee pestilẽtia grauissime egrotaret. Orationes canonicas: vt intermitteret in tanta animi anxietate: neqꝫ domesticoꝝ quidem precibꝫ exorari potuit. Symbolũ athanasij pstanter pnunciauit. 7 pnũciatũ verissimũ ac sanctissimũ esse dixit. Nõ mortẽ exhorruit: nõ pturbatõnis: aut incõstãtie: dum supremũ spũm efflaret: signum aliqõ edidit. Extinctus pfect⁹ magis q̃ mortuus dici põt: adeo longis egritudinibꝫ maceratus erat: vt corpus suũ romam deferretur suis mãdauit. Affirmant Polinctores viuacissimũ cor in homie inuentũ. Funus ancona Romã deferẽ: comitãte familia lugubri veste induta: ac lachrimis squalida. Peractis aũt de more exequis in basilica sancti petri condit ad altare sancti Andree: sepulchro francisci cardinalis senensis impensa condito cũ hoc epitaphio Pius secꝰ pont. Max. natione tuscus: patria senensis: gente picolhominea: sedit annos. vj. Breuis pontificat⁹ ingẽs fuit gloria Conuentũ christianoꝝ Mantue, p fide habuit. Oppugnatoribꝫ Ro. sedis intra atqꝫ extra italiã restitit: katherinã senensem inter sanctas rpi retulit: pragmaticã in gallia abrogauit. Ferdinãdũ aragonensem in regnũ sicilie eis fretũ restituit: rem ecclesie auxit. Fodinas inuẽti tũ vo aluminis apõ Tolfam instituit cultor iustitie 7 religiõis. Admirabilis eloquio: vadens in belluꝫ qõ Thurcis indixerat Ancone decessit: ibi et classem paratã: et ducẽ venetoꝝ cũ suo senatu pmilitones rpi habuit. Relatus in vrbẽ est patrũ decreto: et hic conditus vbi caput andree apostoli ad se ex Pelponneso aduectum collocari iusserat. Vix. an. lviij. men. .ir. dies. xxvij. Collegio aũ cardinaliũ gnqꝫ et quadraginta milia nũmũ aureoꝝ a vectigalibꝫ ecclesie pensum ob indictuꝫ thurcis bellũ reliquit. Has aũt pecunias cardinales et triremes: que tũ in portu anconitano erãt christophero mauro venetoꝝ duci: qui biduo ante Pij mortez cũ triremibꝫ vndecim applicuerat: pmittunt his pditionibꝫ vt nauigijs, p eoꝝ arbitrio bello nauali vtẽnt pecunias vo stipendij nomine ad mathiaꝫ Vngaroꝝ regẽ mitterẽt bellũ assiduo cum thurcis gerẽtẽ. Mortuus est vir fortitudis certe: ac prudẽtie singularis: et qui non ad ociũ: ad segniciẽ: sed ad res agẽdas 7 maximas quidẽ natus videbatur. Augere maiestatem pontificis conatus est semp. Nõ reges: nõ duces: nõ populos: nõ tyrãnos in se aut ecclesiasticũ quẽpiaꝫ delinquẽtes bello censuris interdictis: execratõnibꝫ persequi prius destitit: q̃ eos ad sanitatem redijsse cognouerit. Lodouico aũt regi gallorũ aduersatus est: q libertatẽ ecclesie minuere conaretur: cũ ab eo antea pragmaticam ecclesie romane pniciosissimã pestẽ extorsisset. Borsio duci mutinensi minatus est: q ipe romane ecclesie censuarius: et Sygismũdo malateste hosti ecclesie: 7 rebus gallicis faueret Sigismũdũ vo austrie ducẽ grauissimis cẽsuris plecutus. q Nicolaum cusanum cardinalem ad vincula Petri cepisset: ac comprehensum aliq̃diu in carcere detinuisset. Bieterũ bysemburgensez Maguntinũ antistitem male de ecclesia romana sentientez sede depulit: inqꝫ eiꝰ locũ alteꝝ suffecit. Beneuentanũ archiepm contra eius voluntatem res nouas molientem: beneuentumqꝫ gallis prodere conantẽ: archiepatu mouit. Franciscũ copinũ plus auctoritatis cũ magna pnicie 7 clade hoim in legatõe britãnica sibi vindicantẽ: q ei a sede aplica cõcessum fuerat: epatu Interamuensi priuauit. Taracinũ beneuentũ: Soram: Arpinũ: ac magnã ptem Hernicorum (que nunc Campia vocatur) in deditõnem ecclesie redegit. Nil regibꝫ: nil ducibꝫ: nil populis timore 7 auaricia concessit vnq̃. Quosdam vo senerissime arguit: q ea peterent que sine ecclesie detrimẽto et eius ignominia fieri nullo modo possent. Tantum terroris dominis quibusdam italicis presertim iniecit. vt officio et fide nil antiquius ducerent. Vt hostes publicos pstãter plecut⁹ est: sic amicos hũanissime: ac officiosissime fouit. Federicũ romanoꝝ impatorẽ. Mathiã vngaroꝝ regẽ: Ferdinãdũ alphonsi filiũ: Philippum burgundũ: franciscũ Sforciã: lodouicũ gõzagã vehementer dilexit. Duodecim cardinales suo põtificatu veteribꝫ addidit: Reatinũ Spoletinũ: Tranẽsem alexandrũ: saxoferratẽsem: bartholomeũ rouorellã: iacobũ lucẽsem: franciscũ laodomie sororis sue filiũ. frãciscũ Gonzagã lodouici pricipis filiũ. Hi oes italici sũt habiti. Ex trãsalpinis salseburgẽsez. lodouicũ libretũ. atrebatẽsem. vrgelẽsem. Diuẽdi aũt rõnem ita pa-

tiebatur: vt ocij et desidie accusari nullo modo posset. surgebat mane aurora illucescente et habita ratõe valitudinis: ac re diuina caste ⁊ pie facta ad negocia pblica statim egrediebatur. Functus officio ac p ortos recreãdi aĩ gratia delatus prãdebat. Mediocri cibo vtebatur: nõ exquisito et lauto. Cibos raro sibi apparari iussit: qõ apponebat hoc edebat. Vini parcissimus: dilutiq; ac lenis magisq; austeri amator. Sumpto cibo dimidiũ hore cũ domesticis: aut fabulabat aut disputabat. Cubiculum de inde ingressus cuz paululũ geuisset horis canonicis de more repetitis tãdiu legebat: aut scribebat. donec ei per munera publica licuisset. Idẽ faciebat noctu qõ die pt⁹ cenã: nã et legebat ⁊ dictabat vsq; ad multã noctẽ ĩ lecto iacẽs: nec ampli⁹q; horis qnq; aut sex qescebat. Hõ fuit stature breuis: caput habuit ante annos canũ: faciẽ ante dies senectam pre se ferentem. Aspectu seueritatem facilitate conditã ostendebat. Circa cultum corporis neqz morosus neqz negligens: laboris patiens habebatur. Sitim eq̃ animo et famem tolerauit. Robustuz ei corpus natura dederat: quod tamen longe peregrinatõnes: et crebri labores: frequentes vigilie attriuerant. Accedebãt morbi eius familiarissimi: tussis calculus ⁊ podagra: quibus ita persepe cruciabat: vt preter vnicã vocem nil ei quare viuus dici posset relictuz videretur. Aditu etiam dum egrotaret facilis erat: verborum parcus: inuitus petita negauit. Pecuniarum quantum collegit tantum erogauit: quarum neqz studiosus neqz aspnator fuit. Dum numerarent: dum reponerentuz interesse nunq; voluit. Fouere ingenia suoz temporum nõ est visus: q tria grauissima bella ab eo suscepta erarium pontificiuz ita continuo exhauserãt. vt ere alieno: ac magno quidem sepe premeret. Multos tamen muneribus aulicis ⁊ beneficijs ecclesiasticis iuuit: litteratos dico. Orantes aut poemata recitantes libenter audiuit: eorũq; iudicio q aliquid sapere viderentur: sua scripta cõmisit. Mendaces et delatores odio habuit: irã facile collegit: collectam facillime repressit: Lacessentib̃ eum conuicijs ⁊ dictis petulantioribz constanter ignouit: nisi sedi apostolice facta esset iniuria. cuius dignitatem adeo acriter tutatus est semp: vt ei⁹ causa magnorum regum ac principũ graues inimicitias freqnter suscepit. Erga domesticos mera comitate et facilitate vtebatur. Nam quos vel inscicia: vel ignauia deliquisse deprehẽdisset paterna caritate admõebat. Male de se opinantes vel loquentes cohercuit nunq;: libere em̃ in libera ciuitate loqui omnes volebat. Querenti nescio cui apud eum: q male audiret: respõdit de me quoq; qui male sentiant: si in campum flore pficisceris multos audies. Siquando celum romanum tanq; nature sue cõtrariũ ⁊ insalubre mutare pstituisz estate precipue: aut Thybur: aut Senas in patriam pficiscebatur. Secessu aũt abbatie mire delectabatur: que in agro senensi: tum amenitate loci: tum opacitate siluarum mira refrigeratõ estate habet. Frequẽtauit maceratana ⁊ petriolana balnea valitudis cã. Rara veste vtebat: et argento frugali magisq; regio. Eius em̃ voluptas omnis quãdo a munere publico vacabat in lectõne et scriptione frequenti reposita erat. Libros plusq; zaphiros ⁊ smaragdos caros habuit: quibz chrisolitaz magnã copiã inesse dicebat. Adẽsam aũt artificiosam ita ptempsit: vt ad fontes: ad nemora: ad loca agrestia delatus: que sepe frequẽtabat animi cã: nõ apparato pontificio: sed humili ac ꝓpe rusticano sit vsus. Hãc eius crebram locoz mutationẽ nõ defuere: qui caperent ex aulicis maxime: q id nũq; ab alijs pontificibz factũ esset: nisi aut bello aut peste vrgente. Horuz aũt querelas cõtempsit semp: q diceret: nil ob eã rem a se p̃termitti: qõ ad dignitatem pontificatus ad vtilitatem aulicorum pertineret. Signabat omnib̃z in locis: audiebat: censebat: rñdebat: affirmabat: refellebat: quibz ex rebz q̃uis etiam in loco abunde omnib̃z satisfieri poterat. Non libenter solus pmedebat. Hanc ob rẽ: vel spoletinũ cardinalẽ vel tranensem vl papiensem in puiuiũ adhibebat: inter cenandũ de studijs bonaz artiũ loquebat: memoriaz veterũ repetebat: et quid quisq; laudis: vl dicẽdo vel scribendo cõsecutus esset: exquisito iudicio ostendebat. Ad virtutẽ suos frequenter adhortabat a vicijs deterrebat: cũ eorũz res gestas pmemoraret: q in vita recte aut pperã egissent. Augustio patricõ lectore vsus est: a q̃ etiã (dũ ipi dictabat) describebantur oia: sales interdũ libẽter audiebat: negocijs presertim vacuus. Florentinum quendam interdũ adhibebat (cui greco nomen est) hominem certe cum suis mores: naturã: linguã cũ maximo oim q audiebãt risu facile exprimentẽ. Hõ fuit verus: integer: aptus: nil habuit ficti: nil simulati. Christianã aũt religi-

onē ita coluit ⁊ obſeruauit vt oēm ꝓſus ypo
criſis ſuſpicionē a ſe remoueret. frequēter cō
fitebat ⁊ communicabat. Rē diuinaꝝ aut ipe
faciebat. aut dū fieret obſeruatis de more ce
remonꝝ oib⁹ aſtabat. Sōnia: portēta ꝓdi
gia ꝓtēpſit ſp. Fulgura ꝓcurauit nunq̄. Be
omātib⁹ ⁊ ceteris id genus nullā fidem adhi
buit. Timiditatis ⁊ incōſtātie ſignū nullum
in hoīe cognitū. extolli ſecūdis reb⁹: ⁊ ꝓtur
bari aduerſis nunq̄ viſus ē. Suos plerunq;
vt timidos ⁊ formidoloſos reꝑhendit: q̄ ac
ceptas clades (vt in bello ꝓtingit) apte ei de
nunciare vererent. Incōmodis em̄ cōſilio et
manu mederi poſſe dicebat: ſi id ad tp̄us q̄d
accidiſſet ſcitū foret. Socios belli: vt magni
tudine impēſe: vel hoſtiū potētia ꝓterrit⁹ de
ſeruit nunq̄. Bella ſuſcepit inuitus: tñ ⁊ mlt
is ac maximis iniurijs laceſſitus ꝓ tutela ec
cleſie ꝓ defenſione religionis. Edificādi ſtu
dio vehemēter delectatus eſt. Impēſa enim
ſua ſcale templi ad vaticanū vetuſtate colla
pſe inſtaurate. Veſtibulū ediū ad dignitatē
et tutelā loci munitū. Areā ꝓ templi foribus
ruderib⁹ purgatā ſternē parabat. Porticum
vnde pōtifex populo benediceret inchoaue
rat. Tybure arcē pfeciſſe p̄uſq̄ inchoaſſe vi
ſus eſt. Senis quadrato ſaxo gentilib⁹ ſuis
porticū faſtigiatā ⁊ ornatiſſimam extruxit.
Lorſiniani q̄d pientiā a pio noīe in pontifi
catu accepto appellauit: ciuitatēq;: fecit tem
plū teſtudineū celebre: id quidem ⁊ ornatiſſi
mas edes extruxit. Sepulchrū marmoreum
patris matriſq; oſſib⁹ ſenis in tēplo beati
franciſci ſuo iuſſu ꝓditum ꝗ diſticho notauit.
Syluius hic iaceo piunx nictoria mecū eſt:
Filius ꝗ clauſit marmore papa pius. Qua
tuor habuit ex ſorore nepotes: ex his duo mi
nores natu eius gr̄a et auctoritate a rege his
pano eq̄ſtri ordini ſunt additi. p̄mus cui fer
dinand⁹ rex filiā i mr̄imoniū locauerat. dux
Amalphitan⁹ creat. Scōs: quē (vt antea di
xi) Pius in numerū cardinaliū retulit: tanta
cū integritate ⁊ virtute adhuc viuit: vt in eo
nil ſit reprendū: q̄d ad ampliſſimū virum pti
neat: ingenio. moribⁿ. ſolertia. religione. mo
deſtia. grauitate. Ad piū redeo: q̄ in tāto re
rū faſtigio collocat⁹. lr̄aꝝ ſtudiū intmiſit nū
q̄. Adoleſcēs: et nōdū ſacris initiat⁹ poema
ta edidit. laſciuie magis ⁊ feſtiuitati accōmo
data. q̄ preſſa et grauia. Surgit tñ nō vnq̄:
et dū iocat mordacitate nō caret. Extāt eius
epigrāmata referta ſalib⁹. Ad tria milia va
rioꝝ vſuū ſcripſiſſe dr̄ q̄ꝝ ps magna baſilee
perijt. Oroni ſolute reliq̄ vita ſe totū dedit:
magnitudine rerum inuitat⁹. Delectatus ē etiā
mixto ſcribēdi genē: et ad philoſophādū ap
tiore. libros in dyalogo edidit: de ptate ꝓcilij
baſilienſis. de ortu nili: de ſtudio venandi. de
fato: de p̄ſciētia dei: de hereſi bohemorū. Reli
qt dyalogū impfectū ꝓtra thurcos inchoatū
ꝓ defenſione fidei catholice. Epl'as digeſſit ī
tpa: et q̄s ꝓphan⁹: q̄s ſacris initiat⁹. q̄s an
tiſtes. quas pontifex maximus ſcripſerit. vo
lumib⁹ ſepat. His reges. natōes. ciuitates.
principes atq; oīe genus hoīm ad religiōis
arma incēdit. Extat ei⁹ epl'a ad thurcū. q̄ ho
minē adhortat: vt p⁹ habita mahometana p
fidia vaꝝ xp̄i ihu religionē ſeq̄t. Libellū edi
dit de miſeria aulicorū. Scripſit etiā de inſti
tutōe artis grāmatice ad Ladiſlaū adoleſcē
tē vngarorū regē. Oroes circiter duas ⁊ xxx.
habuit ad pacē regū. ad ꝓcordiā pricipū. ad
tranqllitatē natōnū. ad defenſionē religiōis
ad quietē totius orbis terrarū ſpectātes. bo
hemicā hiſtoriā pfecit. auſtralē impfectā reli
qt. Aggreſſus ē hiſtoriā rerū vbiq; locorū ſua
etate geſtarū. quā negociorū multitudie opp̄
ſus impfectā reliqt. Cōmētariorū de reb⁹ a ſe
geſtis libros duodeci ſcripſit. terciūdecimum
inchoauit. Scribēdi genus lene ē ac tpatū.
Cōtiones hz ſplēdidas ⁊ rei accōmodatas.
Mouet affect⁹. ac eos deniq; ſedat. Cādorē
⁊ ornatū orois nūq̄ intmittit. Deſcribit ap
poſite ſit⁹ ⁊ flumina. Varios ꝓ tpe ſumit elo
quētie vult⁹. Cognitōes rerū antiq̄ꝝ nō omit
tit. Nulli⁹ oppidi occurrit mentō. cuius ori
ginē nō repetat. ſitū non notet. Qui duces q̄
etate claruerint diligētiſſime pſcribit. Adi
mos etiā ad voluptatē notauit. Snias in ꝓ
uerbij modū reliqt mlt'as. q̄ꝝ ptē aliquaꝝ q̄
ad inſtitutōem hūane vite ptinere viſe ſūt. ib⁹
iungē inſtitui. Diuinā naturā credēdo meli⁹
q̄ diſputādo intelligi ac ꝓphendi poſſe dice
bat. Omem ſectā auctoritate firmatā huma
na ratōne carere. Chriſtianā fidē etiā ſi mira
culis nō eſſet approbata honeſtate ſua recipi
debuiſſe. Unius diuinitatis tris eſſe pſonas
nō q̄ ratōne ꝓbet: ꝗ a q̄ dicat aiaduertendum
Mortales mēſores celi ⁊ terre audaces ma
gis videri q̄ veros. Sideruꝝ inueſtigare cur
ſus: pulchrius eſſe q̄ vtile. Amicos dei ⁊ hac
futura perfrui vita ſine virtute nulli ſolidum
eſſe gaudium. Neq; auarum pecunia. neq;
doctum cognitione rerum vnq̄ repleri. cui
plura noſſe datum eſt cum maiora ſequi du
bia. Plebeis argenti. nobilibus auri. princi
pibus gemmarū loco litteras eſſe debere. Bo
nos medicos nō pecuniā. ꝗ bonā valitudinē

egroti querere. Artificiosam orationem stultos nō sapiētes flectere. Sanctas esse leges q̄ vagāti frena licentie imponūt. In plebem vim hr̄e leges: in potētes mutas. Res graviores armis: nō legibus diffiniri. Urbanus suā domū ciuitati: ciuitatē regioni: regionez mōdo: mōm deo subijcit. lubricū esse primum apud reges locū. Vt in mare flumīa oīa: sic vicia ī magnas aulas fluē. Assentatores maxime q̄ volūt reges ducere. Nulli magis pr̄ncipes aures: q̄ delatori p̄stare. Pessimaz regibꝫ pestē adulatoris linguā. Regē q nulli fidit inutilē esse: nec meliorē: qui oīmibꝫ credit. Qui multos regit: a multis regar oportet. Nō esse regio noie dignū: q suis cōmodis publica metit: neqz q sacra negligit ecclesie, puentū: neqz regē qui iuridicūdo nō assidet: vectigalia digna petere. Litigatores aues foruz: areaz: iudicē: rethe: patronos: aucupes dicebat. Dignitatibꝫ viros dandos: nō dignitates hoibꝫ. Magistratus alios mereri ⁊ non habere: alios habē et nō mereri. Graue pōtificis onus: ß beatū ei qui bene fert. Indoctū ep̄m asino ꝓpanduz. Corpa malos medicos: aīas impitos sacerdotes occidere. Vagū monachū dyaboli mancipiū esse. Virtutes clerū vitasse: vicia pauperē facere. Sacdotibꝫ magna ratōne sublatas nuptias maiori restituēdas videri. Fideli amico nulluz thesaurū anteferendū. Vitā amico, inuidiaz morti ꝓpandā. Hostez in se nutrire: q nimis filio ignoscit. Nulla in re auaz placere hoibus: nisi in morte. Vicia hom̄ū liberalitate obtegi: nudari auaricia. Mēturi seruile vicium esse: Vini vsuz et labores et morbos aurisse mortalibꝫ. Vinū qd̄ mentē excitet: non qd̄ obruat sumendū. Libidinē etatē oīnez fedare: senectutē extinguere. Quietā vitā non aurum ip̄m nō gēmas prebere. Dulce bonis durū iniqs mori. Generosaz mortē turpi vite oīm phōz sententia aūferendā. Hec sunt fere: q̄ de vita pij pontificis scribi p̄nt. ad cuius laudes hoc etiā addo: q̄ et beatā katherinā senensez in sanctas retulit: caput sancti Andree e pelopōneso a principe loci Romā auectū sancto petro cū maxima veneratōne. cunqz supplicatōnibꝫ cleri populiqz romani in sacello ad id fabricato collocauit: repurgato tempio eo loci potissimū: dimotisqz quozū dam pontificū et cardinaliū sepulcbris: que basilicā ip̄am temere occupabant.

Paulus secundus: Petrus barbo antea vocatus: p̄r̄ia venetus: p̄r̄e Nicolao: m̄r̄e polixena: sc̄ti marci p̄sbr cardinalis: pridie kal̄. septembris pōtifex creat̄. M.cccc.lxiij. Is em̄ eugenij pontificis ex sorore nepos: adolescēs adhuc iturus in mercaturā erat: que apud venetos in p̄cio est. et a solone nō improbat̄: ⁊ iā scriniū et arma in triremes detulerat: cū ei nunciatū est Gabrielē cōdelmeriū auunculū suū pōtificē creatū esse. Substitit itaqz adhortantibus amicis ⁊ frē Paulo barbo maiore natu ac litteris: licz iaz adultus esset: opam dedit: p̄ceptore vsus iacobo ricionio: q diligētiā hom̄is ea in re laudare cōsueuerat. Habuit et alios preceptores nec tū ob etatē admodū, p fecit: quos om̄s preter ricionē: dū pontifex esset. dignitate et facultatibꝫ honestiores reddidit: om̄dens p eos nō stetisse: quo minus de ctio: euaderet. Paulus aūt barbo magni aī ac prudentie vir: cognita fratris natura: que potius quietē q̄ negocia appetebat: Eugenium rogat(nam florentiaz videdi hois causa venerat) vt petrum ad se vocet initiatūqz sacris in aliquo dignitatis gradu collocet. Vocatus itaqz petrus archidyaconatū bononiē sem. ac nō ita multopost ep̄atum Ceruie cōmēdatōe adept⁹: ꝓthonotarius ab auūculo creat̄: ex his potissimū q emolumentoz ꝓtici pes sunt. His aūt facultatibꝫ aliq̄t annis vitam ducens: tandē vna cū alouisio patauino medico: quē postea patriarcham ⁊ camerarium apellarūt: cardinalis ab Eugenio creat̄ instantibꝫ quibusdā eugenij familiaribus: vt hr̄ent quē alouisij potētie interdū obijcerent: inter quos postea tāta simultas fuit: vt nusq̄ maiore odio certatū sit: his etiaz discordias alentibꝫ: qui seditionibꝫ ali ⁊ augeri ꝓsuerāt. Volebat em̄ petrus primū locū apud eugeniū sibi subripi: cū nepos esset: cūqz etiam patricius venet⁹. Hāc ob rē inimicicias nō vulgares exercuit cū francisco condelmerio vicecancellario ex amita Eugenij nato: q̄ deinceps mortuo totū se in p̄r̄iarchā vertit licet sepius intercedētibꝫ amicis in gr̄am redijssent simulato aio. Hāc ob rē sub diuersis pontificibus ita inter se mutuis odijs certarūt. vt alter alteri ñ pepcerit: siue facultates siue dignitatē inspicias. Jactata ⁊ inter eos varia ꝓbra sunt: q̄ ꝓsulto p̄tereo: ne maledicis fidē p̄stitisse videar. Mortuo aūt eugeio cū in eius locū Nicola⁹ gntus suffectus esset: tantū apud hoiem gr̄a et blanditijs valuit: vt ⁊ primū ip̄e locū e natōne sua apud eū tenuerit: fratre nicolai hoiem adiuuāte: et ita

Nicolaũ animauerit: vt camerariĩ dignitatẽ Alouisio dum inueret. Erat em̃ petr⁹ barbo natura blandus: arte humanus vbi opus erat. Preterea vo eo indignitatis plerunq; veniebat: cũ precãdo: rogãdo: obtestãdo: qd̃ vellet ꝓseq nõ posset: vt ad faciendã fidez preciby lacrimas adderet. Hanc ob rem Pius pontifex hominẽ mariam pientissimã appellare interdum p iocum solebat. His quoq; artiby apud Calistuz vsus eo perpulit hominem: vt Alouisium cum triremiby in thuzcos mitteret: ostendens homĩs amplitudinẽ huic tante rei maxime conuenire: cum als et exercitus ductasset: et ditionez ecclesie ab hostibus constanter tutatus fuisset. Hac demũ molestia liberatus petrus: Calistũ deinceps ita in sententiã suam semp traxit: vt donec vixerit nullius magis q̃ huius cõsilio sit vsus Facile preterea quicquid volebat a pontifice impetrabat: sua vel amicoz causa. Erat enim propensior in amicos: z quos in clientelam susceperat quibuscunq; rebus poterat iuuabat ac constantissime tuebatur. cum apud vnumquenq; magistratum: tum vel maxime apud pontificem. Tante preterea hũanitatis fuit: vt in egritudiniby curiales ipos qui aliquo in precõ erant inuiseret: z quibusdam remediis adhibitis eos ad valitudinez adhortaretur. Semper enim domi habebat vnguẽta Venetijs auecta oleum tyriacam et cetera id genus: que ad curandam valitudinem faciunt. Ex his aliquid ad egrotos mittebat. Curabat item vt vni sibi magisq̃ alteri egrotantium testamenta committerentur que postea ex arbitrio suo partiebatur: et si quid inerat quod ad rem suam pertineret. facto tamen sub hasta precio id sibi pecunia vindicabat. Romanozum vo quozundam amicicia delectatus est: quos sepe in conuiuium adhibebat: tum ad iocum: tum ad risum: quẽ et Priabilius suus z franciscus Adalacazo salibus: mimis: dicteriis: scõmatibus frequẽter nõ sine vrbanitate excitabant. His quidẽ artibus effecerat: vt tum ciuibus romanis: tum aulicis ipis carus esse putaretur. Preterea aũt ne domi tantum posse videretur: foris etiam auctozitatem sibi comparare annixus est. Nam et in Hernicos (quam nũc cãpaniam romanam vocant) profectus est ad populos quosdam sedandos: qui de finibus contendebant: et litem componere inter comitem Auerse z Neapolionẽ vrsinum conatus paulum abfuit quin turpiter captus: in vincula conijceretur: adeo i eũ comes auersus ob quandam verbozum licentiam: male animatus erat. Re itaq; infecta abiens homini semper aduersatus est. Adortuo deinde calisto i eiusq; locũ pio suffecto: cũ pmutare epatũ vincẽtinũ i patauinũ instãdo acerbe nimiũ: rogãdoq; annitere: et Pij põtificis et venetoz irã adeo incurrit: vt et Paulũ frem senatorio munere amouerint: z ei interdixerint. q̃ min⁹ alioz beneficioz ꝓuentiby poti re: nisi sniaz mutaret. Hãc ob rẽ indignat⁹ hõ vlciscẽdi tps obseruãs: interim acerbe nimiũ in eos inuebebat. p q̃s stetisset quo min⁹ voto potiretur. Adortuo aũt Pio in eius locũ ipe suffectus: stati vbi magistratũ iniit: siue q̃ ita pollicitus erat: siue q̃ Pij decreta et acta oderat. Abbreuiatozes oẽs q̃s pius in ozdinẽ redegerat tãq̃ inutiles z indoctos (vt ipe dicebat) ex auctozauit. Eos em̃ bonis et dignitate indicta cã spoliauit. quos etiã ꝓpter eruditõem z doctrinã ex toto ozbe terrarũ ꝓsitos magnis pollicitationiby z pmiis vocare ad se debuerat. Erat qdẽ illud collegium refectũ bonis ac doctis viris. Inerãt diuini atq; hũani iuris viri pitissimi. Inerãt poete et ozatozes pleriq;: q certe nõ minus ornamẽti ipi curie afferebãt: q̃ ab eadẽ accipe rẽt: q̃s oẽs paulus tanq̃ inglinos z aduenas possessione pepulit: licz emptoziby cautũ eẽt lris aplicis. cautũ etiã fisci põtificij auctoritate: ne q bona fide emissent e possessione honesta ac legittima deijcerent. Temptarũt tñ hi ad q̃s res ipa ptinebat hoiem e sententia dimouere. Atq; ego certe q boz de numero erã rogãdo etiaz vt cã ipa iudiciby publicis (q̃s rote auditozes vocãt) ꝓmittere. Tũ ille tozuis oculis me aspiciẽs: ita nos ingt ad iudices reuocas? Ac si nescires oia iura i scrinio pectozis nri collocata esse? Sic stat sentẽtia ingt: loco cedant omẽs: eant q̃ volunt: nihil eos mozoz: pontifex sum: mihiq; licet pro arbitrio animi alioz acta z rescindẽ z approbare. Hac vo tã inimici snia accepta: vt lapidẽ ĩmobilẽ voluerem⁹ obuersabamur. z frustra qdẽ die ac noctu in foriby aule vilissimuz etiã quẽq; seruũ rogãtes: vt nobis alloq pontificẽ liceret. Reijciebamur nõ sine ꝓtumelia tanq̃ aqua z igni interdicti ac ꝓphani. Hac aũt diligentia viginti ꝓtinuis noctib⁹ vsi sumus: nil enim fere nisi noctu agebat. Ego vo tãta ignominia excitus. q̃d mihi ac socijs meis coram non licebat. id agere p litteras instituì. Scripsi itaq; epla̅m his ferme vbis: si tibi licuit indicta causa spoliare nos emptione nra iusta ac legittima. dz z nob licere ꝓq̃ri illatam iniuriam iniustamq; ignominiaz. Reiecti a te ac tam insigni cõtumelia affecti dilabemur passim ad reges. ad principes. eosq; adhortabimur. vt tibi ꝓcilium indicãt

in quo potissimum ratōem reddere cogaris: cur nos legittima possessiōe spoliaueris. Lectis litteris Platynam reū maiestatis accersit in carcerē trahit: cōpedibus reuincit. mittit Theodorū Taruisinū ep̄um: qui questōnem habeat. Is statim me reum facit: q̄ et libellos famosos in Paulum sparsissem: ⁊ cōcilij mentionē fecissem. Primū crimen ita cōfutaui: eos quidem dici libellos famosos in quibus scribentis nomen reticeē: at meū nomen in calce litterarum extare: nō igiē libelli famosi sunt. Qz vo de concilio mentōem fecerim: me nō adeo graue crimen id putasse: cū in synodis a sanctis patribꝫ stabilita sint fūdamēta orthodoxe fidei: prius sparsim iacta a saluatore nostro eiusqz discipulis: vt maiores cum minoribꝫ equo iure viuerēt. ne cuiq̄ fieret iniuria. Unde etiaz apud romanos instituta est censura: qua et qui priuati et qui in magistratu fuerunt ratōnem habiti magistratus: et vite antea acte reddere cogebanē. Cum vo his ratōnibꝫ nihil ꝓfecissem: reuinctus compedibꝫ: et quidem grauissimis: media hyeme sine foco celsa in turri ac vētis oibus exposita coherceo: mensibꝫ quatuor. tandem vo Paulus Francisci gonzage cardinalis mantuani precibꝫ fatigatus: egre pedibꝫ stantem molestia carceris me liberat: admonet ne ab vrbe discedam: in indiam inquit si ꝓficiscere inde te retrahet Paulus. Feci mādata: triennio in vrbe cōmoratus sum: arbitratus hominē aliquam medelā meis incommodis interim allaturū. Coronatus Paulꝰ de more: memor a Calisto quondā pulsos eē e sancto Johāne Laterano canonicos regulares quos eodem in loco Eugenius pontifex ante collocauerat: eosdez reuocauit: vt se orsum a canonicis secularibꝫ diuina officia celebrarent. Preterea vo canonicorum secularium eo in loco nomen aboliturus si quis moriebatur in demortui locum neminem sufficiebat. aut si quod beneficiū vacabat: coactos se canonicatibꝫ illis abdicare ad alias ecclesias transferebat: vt tandē beneficia illa in vnū corpus redacta canonicis regularibus satisfacerent sine vllo dispendio: cuz eos tum pascere ob inopiam oporteret. Hanc autez ob rem paulus multū a se alienauit ciuium animos: quod dicerēt illa beneficia a maioribꝫ suis instituta: pulsis ciuibꝫ inquilinis dari. Nez hoc ꝓtentus Paulus seorsum canonicos quosdā allocutus eos: minis etiam adhibitis abdicare se illis canonicatibꝫ impellebat. Nōnulli tñ eius minas contemnētes: tp̄s vindicande libertatis expectabant: qd̄ postea eo mortuo eluxit. At vo cum nunciatum esset thurcos capta iā fere tota Epiro in Illiricuz iter parare: oratores statim ad reges et principes misit: eos oratū: vt cōpositis rebꝫ suis de bello thurcis inferendo: ad propulsandā iniuriam cogitarēt. Qua de re nil certe actū est: cū inter sese grauissimis bellis decertarent: hinc germani: hinc angli ci nunc veterē regem: interdū vo nouū expetentes. Hinc hispani: hinc galli pricipes veriti regis potentiā. qui regio nomini omnes obtēperare volebat: iactabatqz se breui factu rum: vt eos peniteret: q̄ secus fecissent. Preterea vo paulū vrgebat regis bohemie pfidia. qui se paulatim a toto corpe christiani nois subtrahebat. In hūc itaqz mittere Ungarie regem cū exercitu instituerat: si ei p bellū in thurcos susceptū licuisset: siqz rem inter regē et impatorē componere potuisset. Naz mortuo Ladislao rege vngarie eius nepote: q̄ herede carebat: imperator ip̄e regnū illud: qd̄ Matthias Uaiouade filius occupauerat: sibi deberi predicabat. Differendā itaqz rez Paulus in aliud tp̄s censens: ad componēdas quasdā simultates ciuium romanorꝫ inter se dissidentiū animū adiecit. Orta nanqz rixa erat inter Jacobū Johānis alberini filium ⁊ felicē nepotē anthonij capharelli: hāc ob rez accitis ad se patribusfamilias: eos aliquandiu renitētes ad cōcordiaz datis vadis compulit. Uerū nō ita multopost Jacobꝫ alberini filius nusq̄ laturus iniuriā patri illatam Anthoniū capharelluz interficere conatus: confossum aliquot grauibꝫ vulneribus: tanq̄ mortuū reliquit. Hanc ob rē indignatus paulus: q̄ contra atqz alberinus iurauerat filius egisset: euersis eorꝫ edibꝫ: redactisqz in fiscū omnibꝫ bonis: eos ab vrbe demum erules facit. Nos tñ postea suo iussu ad vrbem redeuntes in gratiam recepit: restitutis rebꝫ omnibꝫ: paceqz inter dissidentes composita: cū tamē ambo aliquādiu in carcere stetissent. Anno vo. M.cccc.lxv. Alouisiꝰ patauinꝰ pōtificis camerariꝰ ⁊ tituli scī laurētij in Damaso presbiter cardinalis: vir ditissimꝰ quidē: et in rebꝫ agendis sagax: sed vltio sue vite tp̄e parū prudens: quippe qui ex testamēto maxima ex parte heredes reliquerat duos fratres cognomēto scarampos: alioquin bonos ⁊ liberalis ingenij: ꝗ nequaq̄ tātis fortunis et prouentibus ecclesie partus dignos: quid homines suspicarent scimus. Has autem facultates Paulus (ei licet testandi facultatem vltro permisisset) sibi vindicauit. Scarampos cepit: et tādiu honesto tñ loco

retinuit: quoad que florentiaz delata fuerāt
ad se deferrent. Fugiētes scarampi dum hac
de re ageret: capti in carcerem conijciuntur.
Verū cū bona patriarche florentia romā de-
lata fuissent: Scarāpos cuz bona pte incolu
mes dimittens: in reliquos patriarche fami
liares maiore benignitate vsus ē. q̄ ipe testa-
tor instituisset. Atqz hoc modo bona homis
tanta diligētia parta: maiore retenta: cū ma
gna opum iactatione: ac si annos matusalez
victurus ēet: ab eo sunt partim possessa: par-
tim distributa: quo cū diutius simultatibz: o-
dijs: maledicent a certauerat: cum maluisset
ad thurcos ipos q̄ ad paulum bona sua reci
dere. Sed neqz hoc ꝓtenta diuina prouiden-
tia: voluit quoqz eius corpus iam sepultū in
predam dari. Ab ipis em̄ (quibus ipe bene-
ficia sancti Laurētij in Damaso dederat) no
ctu aperto sepulchro: anulo z vestibz spoli-
atuz est. In hos autem Paulus re cognita.
grauiter animaduertit. Eodem fere tempo-
re Federicus adolescens egregius Ferdinan
di filius Mediolanū iturus ad ducendā frā
cisci Sforcie filiam fratris vxorem in regnū
Romam veniens prodeunte obuiam hono-
rato quoqz et Rhodorico vicecancellario p
benigne a paulo suscipitur: ac Rosa donatur
quā pontifices quotānis donare alicui ex pri
cipibz xpianis consueuere. Interim vo cum
ferdinādo in animo esset eos bello persequi:
et potissimum in regno suo existētes: qui duz
a gallis premeretur a se defecerāt. misissetqz
copias quasdam ea mente vt ducem Sora-
nū adoriretur. Pontifex diuertere id belluz
cupiens: archiepm mediolanensem eo prope
re misit oratum. vt copias illas quemadmo
dum ratio ne feudi tenebatur ad se mitteret
q̄ diceret sibi in animo esse comitis auerse fi
lios ecclesie nequaq̄ obtemperātes e medio
tollere. Nam eo fere tempore Auerse comes
moritur: quo paulus pontifex creatur. corp9
qz eius romam delatū in basilica sancte Ma
rie maioris sepelitur. Rex itaqz acerrimus
Dziphebi hostis quipe. qui ab eo superio-
re bello insidqs. veneno et armis petitus fu-
erat. copiarum suaruz prefectis mandat. vt
primo quoqz tempore proficiscantur. q̄ pon-
tifex ire iusserit. Antea em̄ Deiphebum z frā-
ciscum ad se vocatus monuerat. vt et iter tu
tum a latronibus seruarent. ne romaz alium
de veniētes in ipis prope vrbis rome portis
spoliarentur. vtqz securantie prefecti vice ān
dam filio. Laprarolam (quod oppidum est)
redderent. cuz omnia fere ipius prefecti bona
possiderent. Vtrunqz vo nō modo facere re-
cusarunt. verum etiam minas addidere. ia-
ctantes sepius se comitis Auerse filios esse.
nec lacessentibz parcituros. Tū vo Paulus
clāculum paratis rebus omnibz ad bellum ne
cessarijs supuenientibus etiam regijs copijs
quintodecimo die postea q̄ inchoatuz est bel-
lo eos incautos. et nil tale opinantes oppres-
sit. redactis in potestatem ecclesie nouem ca-
stellis. quorum de numero aliqua ita munita
natura et arte erant. vt vix opera hominum
expugnari posse credderentur. Deiphebus au
tem veritus ne captus ad regem mitteretur.
salutem sibi fuga quesiuit. Capitur autē frā
ciscus frater cum filio z quinquennio in arce
Hadriani retentus. demum creato sixto libe
ratur. Hinc postea inter paulum z regē ipm
orte graues inimicicie sunt. cuz Ferdinādus
hoc tanto merito peteret superiorum annoz
tributum. quod ecclesie pendebat sibi relaxa
ri. et quod deinceps soluturus esset diminui
cum regnum Sicilie patruus suus posside-
ret. cuius ipe vna cum regno Neapolitano
vectigal penderet. Inspicienda dicens z sua
merita z ꝓsiderandū. quid posset in contrari
um accidere. cū diceret se continuo acies q̄s-
dam in armis habere nō magis sua q̄ ponti
ficis romani gratia. vt in bello contra auer-
sanos pauloante nouerat. Commemorabat
vicissim paulus merita ecclesie erga Ferdinā
dum. atqz hoc modo altercatōnibz in longū
res ipa semper protracta est. cum vterqz re-
petendi ius suum tempus quereret. Moliri
res nouas rex interim cauebat. Jacobi Pi-
cennini qui Sulmonez in marsis et alia opi
da tenebat potentiā veritus. quem postea frā
ciscus Sforzia socer ad regem misit. data fi-
de se quotiens libuisset incolumem rediturū
Verum aliter Jacobo q̄ putarat accidit. ca-
ptus enim Neapoli a ferdinando cum filio
z in carcerem coniectus. nō ita multopost vi
ta priuatur. figmento adhibito quod in car-
cere ipo decidens crus fregisset. dum redeun
tes ab Jschia (quam aenariaz antiqui voca-
bant) triremes regis de gallis victrices studi
osius q̄ cautius per fenestram inspicit. Sūt
qui arbitrantur hominem adhuc viuere. qd
ego nullo mō credo. cū null9 esset in italia a-
ptior. si auctoritatē hois i militia respicis ad
euertendū. Ferdinandi regis impium. Sub-
stiterat in via hac re cognita (Senis nanqz
erat) ducis Mediolani filia Neapolim ad
maritum itura. vt fidem faceret nulla patris
sui culpa Ferdinandum in Jacobi Picenni-
ni necem cōspirasse. Quid aūt ea de re suspi-
cati sint hoies optime nouim9. Fuere etiaz q

dicerent id prius a Paulo pontifice scitum foret: cum illis diebus archiepiscopus mediolanēsis a pontifice ad regem 7 a rege ad pontificem frequenter pmeauerit. Cūq; paulus ipe dixerit audita hominis captiuitate: appellatōnum iudicem e medio sublatum eē Sed verum est illud virgilianum. Nescia mens hominuz fati sortisq; future. Nullius eim magis q̄ iacobi picennini fpera oprimere Ferdinandi contumaciam Paulus potuisset: si tum in vita fuisset quando inter eos de soluendo tributo contentio est orta: ac bellum prope certum. Nam celebratis nup9 ac filij nuptijs hac vna re 7 iacobo morte stabilito regno Ferdinandus cū pontifice instat vt et tributum ei diminuatur: et quedā oppida que de regno possidebat ecclesia ei redderētur. Adisit eo Paulus bartholomeum rouerellam legatum tituli sancti clementis presbiterum cardinalem. qui regis mentem aliqua ex parte leniuit. Gerebatur tum (credo) vterq; ne solis ac lune eclipses: que tunc fuere cum maxima hominum admiratione regnorum mutationem portenderent. Adoritur tamen (ne corpora celestia frustra pati existimes) sequenti anno Franciscus sforzia insubrie et ligurie dux. Nam Genue dominatum biennio ante adeptus fuerat: de entibus sese ciuibus diutino bello partim intestino et graui: partiz externo agitatis. Gallorum eim dominatum quem sponte petierāt reijcientes ad ser milia gallici nominis ante oculos Renati regis interfecere. qui cum triremibus aliquot bene armatis aderat: recuperande vrbis causa: que iam a gallis defecerat. Adortuo itaq; frācisco sforzia mediolanensium duce: cardinales statim paulus ad se vocat: quid eēt agendum consulit. Censuere omnes mittendas esse litteras et nuncios ad principes Italie ad populos. q eos adhortarentur nil noui moliri: sed pacē ante initam seruare: maxime do tam iniquo tempore quo a tburco cōmuni xpianorum hoste veraremur. Preterea do epm conchēsem Mediolanum mittit oratum populum illū: vt nil antiquius fide putaret quā Galeatio Francisci filio prestiterat. Aberat tū Galeatius iussu patris in galliam cuz exercitu missus: dum rex olouisius cum principibus regni dicto suo haud quaq̄ obtemperantibus bellum gerit. Ex federe eim dū Genuam in pheudū accipit psidia regi franciscus subministrabat. Requirebat et hoc affinitas inter eos contracta: cum galeaz regine ac ducis sabaudie sororē in vxorem accepisset. Qui cognita patris morte relicto bello: quod regio noie pro burgūdie ducem inchoauerat: Lugduno abiēs. ac cum paucis pmutata veste in patriā rediēs: dicōe paterna auxilio matris que populos in fide continuerat: sine vlla cōtentōne potit. Paul9 do cōpositis hoc modo italie rebus: cum intelligeret militiam Rhodiorum militū ob impiam ad nihilū redigi: eorz magistrū ac primates religionis ad se vocat corrigendi erroris causa. qui post frequētes conuent9 ad s. Petrum habitos tedio animi 7 senio confectus moritur: sepeliturq; in basilica sancti petri nō longe a sacello sancti andree: in cuius locum karolus vrsinus suffectus: Rhodum ad tuendam insulam propere mittitur. Interim vero cum Paulo nunciatum eēt in poli oppido in equicolis posito multos hereticos inesse: dominū loci cum viris octo et feminis ser cōprehēsos: et ad se perductos cognito hominum erroze ignominia notauit: et quidē grauissima eos potissimum qui pertinaciores fuere. Nam mitius cum his est actum. qui errorem cōfessi veniam petiere. Erant eim eius secte. quam a peruersa mēte opinionis esse dicimus: q̄ dicerēt nullum verum xpi vicarium eē eorum qui post Petrum fuere: nisi qui paupertatem xpi imitati sunt. Aucto deinde cardinalium numero ad. x. eim eodem tempore creauit: quorum de numero hi fuere: franciscus sauonensis ordinis minorum generalis. Ad. Barbo presul vicentinus. cuius opera 7 cōsilio magnis ī rebus semper est vsus: Oliuerius archiepiscopus neapolitan9. H. Episcopus aquilanus: Theodorus monferratus: reliqui partim galli: partiz vngari et angli sunt habiti Senatu itaq; in hūc modū aucto: ad cōponendam italie pacem totus cōuertitur. Nā cū florētini qdā a factōe petri medices ciuili discordia pulsi: vt detesaluus Nerони9 7 angelus accioiolus: ac nicola9 sudorin9 bartholomeū bergomatē pcitassent. q magnā vi eqtū ac peditū habebat: vt ī hetruriā cū exercitu mouēs: se ac exores oēs in patriā reducēt: adiuuātibo eē venetis occulte tñ pmo qdē ipetu posse 7 velle sbuertē totā italiā vis9 ē. vez cū ī flāmīea galeatiū ducē mediolanēsez obuiū hūisset cū regis ac florētini pplī copijs: habēas inhibuit: 7 cūctādo poti9 q̄ pugnādo vicē ānix9ē. Pugnatū ē tñ semel atq; acriter comitis vrbinatis auspicijs ī agro bononiēsi ad ricardinā: id ei loco nom ē. dū castrametat. q qdē tpe d bergomate actū certe erat. si tum Galeatius affuisset. qui Flo-

rentiam componende rei bellice causa profectus pauloante fuerat. Ferunt qui tanto precio interfuere: nusq̃ etate nostra maiore contẽtione certatum esse: nec prelium antea fuisse i quo plures desiderati fuerint. tum autem veneti sibi potius q̃ homini cauentes: coborti bus aliquot ei turmis et in auxiliũ missis pacem enixius querere: eius cõficiende arbitrium omne in pontificẽ deferentes. Qui rei sue quoq̃ admodum timens: si victoria ad regez et ducez recideret: vt pax cõficeretur instabat Erat em̃ opinio quorundam hominuz nõ vulgarium Bartholomeum conniuente pontifice padum traiecisse: quo mutato florentinorũ statu inferre bellum Ferdinando regi cõmodius posset: cui ita infensus erat: vt accire cõtra eum nouos quoq̃ in italiam hostes cogitauerit. Vocatis itaq̃ ad se omniuz principũ legatis: pacem his rationibus cõposuit: vt vtq̃ pars que bello ceperat redderet: vtq̃ Bartholomeus copias suas in Lisalpinam galliam reduceret. seruareq̃ pax illa: que antea inter franciscum sfortiam et venetos apd̃ laudam pompeianam composita fuerat. In vna re tm̃ addubitatum est: excluderetur ne a pace italie Sabaudie dux vel Philippus frater qui eo anno venetorum stipedijs militauerat puinciã Galeatij bello vexauerat. Petebant veneti vt inter federatos is quoq̃ censeretur Negabat id fieri posse Galeatius: cum dicẽt se nunq̃ pro amico et socio habiturum: quem rex francie hostem haberet. Verum tantũ valuit Paulus blandicijs et pollicitatõnibus: vt legatũ Galeatij contra principis sui decretum in sententiam suipius traxerit. Hanc ob rem iratus Galeatius: et Laurentiũ pisauriensez legatũ suũ exilio mulctauit: et sabaudiẽses ita bello vexauit: vt eos pacem exposcere coegerit: que quidem ex arbitrio regis francie postea composita est: interuenientibꝰ et regine et vxoris Galeatij precibus: que ducis sabaudie sorores sunt. Compositis autẽ hoc modo rebus Paulus ad ociũ conuersus. populo romano ad imitationem veteruz ludos q̃ magnificentissimos et epulum lautissimum instituit: procurante eam rez Vianesio bononiensi pontificis vicecamerario. Ludi autem erant pallia octo: que cursu certantibꝰ in carnisprinio proponebant singulis diebꝰ. Currebant senes. adolescentes. iuuenes iudei. ac seorsum pastillis primo quidem pleni: quo tardiores in cursu eẽnt. Currebant et equi: eque asini: bubali tãta cũ omniũ voluptate: vt omnes pre risu pedibꝰ stare vix possent. Cursus autem et stadium erat ab arcu Domiciani vsq̃ ad edes sancti marci. vnde põtifex ipe solidam voluptatem percipiebat. Ac etiam in pueros ceno oblitos post cursum munificentia vsus: vt singulis carlenũ (nũmi argentei id genus est) condonaret. Sed ecce in tampublica omniũ leticia subitus terror Paulũ occupat. Nũciat̃ ei quosdam adolescentes duce Calimacho in eũ conspirasse: cui pre timore vix respiranti: nescio quo fato nouꝰ etiam terror addit̃. Aduolat em̃ quidam cognomẽto philosophus homo facinorosus 7 exul. qui vitam primo et reditũ in patriam deprecatus nũciat: ac falso quidem Lucaz totiũ romanũ ciuem Neapoli exulantem: cum multis eruli bus in nemoribꝰ veliternis a se visuz: ac paulo post affuturum. Timere Paulus ac magis trepidare tũ cepit. veritꝰ ne domi et foris oppriميeretur. Capiunt̃ permulti in vrbe: tuz ex aulicis: tũ ex romanis. Augebat hominis timorem Vianesius. Augebant et alij eius familiares: qui ex tanta perturbatõne aditum ad maiorem dignitatẽ 7 uberiorem fortunam sibi querebant. Irrumpebant cuiusuis domũ sine discrimine. Trahebant i carcerem quos suspectos cõiuratõnis habuissent. Et ne ego tante calamitatis expes essem: domum vbi habitabam multis satellitibus noctu circũdant fractis foribꝰ ac fenestris vi irrumpũt: Bemetriũ lucensem familiarem meũ comprehẽdũt a quo vbi sciuere me apud cardinalem mantuanũ cenare: statim accurrũt: et me in cubiculo hominis captũ ad Paulum confestim trahũt Qui vbi me vidit: ita iquit duce Calimacho in nos coniurabas. Tum ego fretus innocentia mea: ita constanti animo respondi: vt nullum conscientie signum in me deprehendi posset. Instabat ille discinctus et pallidus: et nisi verum fatere: nunc tormẽta mihi: nũc mortem proponebat. Tum ego cum viderem omnia armis et tumultu circumsonare: vezitus ne quid grauius ob formidinem et iraz i nos consuleretur: rõnes attuli: quam ob rem credezem Calimachum nil aliquid tale vnq̃ moliturum. nedum meditatũ fuisse: q̃ consilio: lingua: manu: solicitudine: opibꝰ: copijs: clientelis: armis: pecunijs: oculis postremo carezet. Leculus em̃ erat et. P. Lẽtulo somniculosior ac. L. crasso ob adipez tardior. Omitto q̃ nec ciuis quidem romanus erat qui patriaz liberaret: nec presul qui pontificatum sibi Paulo interempto desumezet. Quid poterat Calimachus? Quid auderet? Erat ne ligua 7 manu promptus? Habebat ne ad tantam rẽ cõ

ficiendā certos homines delectos et descri-
ptos: quorum opera vteretur: nisi forte vel-
lent Glaucum et Petreium fuge sue comi-
tes: alteros gabinios ac Statilios cē. Tuz
Paulus ad vianesium conuersus: hic inqt
(me torquis oculis aspiciens tormento cogē-
dus est verum fateri: nam coniurandi artē
optime nouit. Vtinam cōsideratius mecum
egisset Paulus: non eim me statim tormento
subiecisset. Nam cum verum cōiectura que-
ritur: nec de facto constat in cōiuratōne po-
tissimum: et que ante susceptum negocium:
et post sint gesta queritur. Consideratur vi-
ta coniurantis: considerantur mores: ambi
tio: cupiditas tum facultatum tum bonorū
et si quid antea dictum: scriptum: aut factuz
sit quod eo tendat. Horum nihil considera-
uit Paulus in carcerem nos conijcit. Dex
cuz admoneretur ab his qui bene sentiebāt
quibusqz exploratum erat Lucaz totiū nus-
q̄ pedem neapoli mouisse. ne tantum tumul
tum cum suo discrimine concitaret. reuocat
edictum tercio die quo probemia illis ꝓpo-
nebat. qui lucam reum maiestatis vel viuuz
vel mortuum in potestatem suaz redegisset
non tamen quadratios fratres. quos ob eā
suspitionē ceperat et torserat: dimisit. Sub-
esse aliquam latentem causam videri vole,
bat. ne leuitatis argueretur. Liberatus hoc
metu Paulus. ad nos statim animum adij-
cit. Admittit in arcem hadriani vianesiuz cū
Iohanne francisco clugiensi sanga et satel-
lite qui nos quouis genere tormentorū adi-
gat. ea etiam fateri que nusq̄ sciebamus.
Torquentur prima et sequenti die multi: q̄
rum pars magna pre dolore in ipis cruciati
bus concidit. Bouem phalaridis sepulcrū
hadriani tum putasses. adeo resonabat for-
nix ille concauus vocibus miserorum ado-
lescentum. Torquebatur lucidus homo om
nium innocentissimus. Torquebatur mar-
sus demetrius. augustinus campanus opti
mus adolescens. et vnicum seculi nostri de-
cus. si ingenium et litteraturam inspicis. q̄
bus cruciatibus z dolore animi mortuū po-
stea crediderim. Fessi tortores nō tamen sa-
ciati. Nam ad viginti fere eo biduo questio
ni subiecerant. me quoqz ad penam vocant.
Accingunt se operi carnifices. parātur tor-
menta. spolior. laceror: trudor tāq̄ crassator
et latro. Sedet vianesius tāq̄ alter Minos
stratis tepetibus. ac si in nuptijs eet. vel po
tius in cena atrei z tantali. Homo inquā sa
cris initiatus. et quem sacri canones vetāt
de laicis questionem habere. ne si mors sub-
sequatur. quod in tormentis interdum acci
dere solet. irregularis (vt eorū verbo vtar)
et impius habeat. Neqz hoc quidem contē-
tus. dum penderē miser ī ipis cruciatibo mo
nilia sange clugiensis attrectans hominem
rogabat. a qua puella donū amoris habuis-
set. De amoribus locutus. ad me conuersus
instabat. vt seriem coniuratōis vt fabule po
tius a calimacho conficte explicarem. dice,
rēqz quid cause eet. cur pomponius qui tum
venetijs erat. ad me scribens patrem sanctis
simū in suis litteris appellaret. te inquit pō-
tificem creauerant coniurati omnes. Flagi
tat item dederim ne litteras Pomponio ad
imperatorem. aut ad aliquem xpianum pri
cipem suscitandi scismatis. aut cōcilij causa
Respondeo me nūq̄ consiliorum calimachi
participem fuisse. quippe cū inter nos si mul
tas eet haud parua. Nescire item cur pom-
ponius me patrem sanctissimum appellaret
sciturum ab eo nam paulopost vinctum af-
futurum dicebat. De pontificatu vo non eē
cur soliciti eent q̄ vita priuata semper contē
tus fuissem. Ad imperatorem vo me nūq̄ lit
teras misisse. nec Pomponij opera ea in re
vsum esse. id etiā ab eo sciturum. Tandē vo
delinitus aliquātulum tot meis cruciatibo
non tamen satiatus. deponi me iubet vespe-
ri maiores subiturum. Deferor in cubiculū
semimortuus. nec ita multo post reuocor a q̄
storibus bene potis et pransis. aderat z lau
rentius archiepiscopus spalatrensis. petūt
quid mihi colloquij fuerit cum Sigismun-
do Malatesta. qui tum in vrbe erat. De lit-
teris inquam. de armis. de prestantibus in-
genijs. tum veterum tum nostrorum hominū
loquebamur. deqz his rebus. que in homi-
nū colloquia cadere pnt. Minazi tuz viane
sius ac maiores cruciatus ꝓponere nisi vex
fateres. Redituzum se die sequenti. medita-
rer interim vbi eem. et qbus cum mihi esset
agendum. Reducor iterum ad cubile. vbi tā
tus me repēte dolor inuasit. vt vitā cū morte
cuperē ꝓmutare. recrudescētibo doloribo ob
refrigerata mēbra quassa vehementer ac lesa
Recreabat me tñ ñ pax angeli bufali roma
ni egtis hūanitas. quē anno añ paul⁹i car-
cerē ꝓiecerat. ob interfectum a marcello filio
frāciscū capociū. Id ei factum angeli suasu
Paulus dicebat. Angel⁹itaqz ac franciscus
nepos quibus cū ī eodē cubiculo diuertebā
quo min⁹ doloribo z inedia morerer. suis ma
manibus et medelas et cibum mihi affere,

bant. Post biduum vo Cristoferus veronensis Pauli medicus ad me veniens: bono inquit animo te eē iubet Paulus: ac de se bene sperare breuiq; liberum futurum. Sciscitor qñ id fore speraret? Respondet homo liber audientibus omnibus qui tum aderant: nō ita cito fieri posse: ne leuitatis et senitie arguerēt pontifex: q; illos quos tanto tumulto cōcitato cepisset ac torsisset: statim veluti innoxios dimitteret. Neq; hoc quidem contentus paulus: quos pauloante p̄iuratōis et maiestatis accersierat: eosdem mutata sentētia ob diuulgatam fabulam hereseos accusat. Trahitur ad vrbem Pomponius venetijs captus: p̄ totam italiam tanq; alter Jugurtha ducit̄ in iudicium Pomponij: vir simplicis ingenij: neq; cōiurationis neq; alicuius sceleris conscius. Rogatus cur nomina adolescentibus immutaret. Et homo liber erat: quid ad vos ī quit et Paulum si mihi feniculi nomen indo Modo id sine dolo et fraude fiat. Amore nāq; vetustatis antiquorum preclara nomina repetebat: quasi quedam calcaria: que nostram iuuentutem emulatione ad virtutem incitaret. Trahitur et Lucillus ad vrbem tāq; re? maiestatis: qui in sabinis tetricam illam vitam ducebat: q; ad Campanum scribens: que littē postea deprehense sunt: Heliogabali cuiusdam amores reprehēdebat ita occulte tamē vt nisi a cōscio dignosci res ipa nō posset. Vrnesius autem diligens pastor ad nos cū tormentis sepius rediens: torto etiam petreio calimachi comite in fuga comprehenso: ac nihil confosso: q; diceret ebriosam illam calimachi collocutōnem nullius momenti existimandā fuisse: omnia oculis collustrans: ne refractis parietibus tanq; Dedali ex alta arce volaremus: carcerem subterraneū meditatur: ac fabris statim locat: eoq; conijcit franciscum anguillaram Gattalusium: franciscum aluiamū Jacobum ptolomeum quadriennio ante molestia carceris maceratos. De libertate nr̄a interim nullum verbum fiebat. Erat tum imperator in vrbe: voti eiū gratia venerat cum magno comitatu: quem Paulus magna cum impensa honorificentissime suscepit: expēsis decem et octo milibus nummum aureorum. Ambos ex mole hadriani sub eodem pallio a lateano redeuntes comitante honorato q̄z inspexi. Substitit paulus in ponte: donec imperator equites aliquot crearet. Abeunte de inde imperatore: cum iam metu omni liberatus eēt. Nam et equitum et peditum suorum magnam partem in vrbem vocauerat: veritē nequid tumultus a populo romano excitaretur: presente imperatore decimo mēse post captiuitatē nostram in arcem veniens: ne tantum tumultus frustra concitasse videreē: multa nobis objicit: sed illud potissimum: q; d immortalitate animorum disputaremus: tenerem usq; opinionem platonis: quam diuus Augustinus xp̄iane religioni similimam esse censet: Merito inquit aurelius: cicero deum inter philosophos platonē vocat. qui certe cunctos ingenio et sapientia superauit. hunc mihi delegi quo cum disputarem: qui et de vltio hominis fine. et d̄ diuina natura melius q̄ ceteri philosophatur. In dubium inquit Paulus disputando deum vocabatis. Quod quidem omnibus philosophis et theologis nostrorum temporum objici potest. qui et animos et deum et omnes intelligentias separatas disputandi: ac veri inueniendi causa in dubium plerumq; vocant. Preterea vo heretici sunt: vt ait augustinus: qui quod praue sapiunt. pertinaciter defendunt. Sanam disciplinam nū q̄ aspernati sumus. quod facere p̄suenerunt (vt ait leo) errorio magistri. qui seorsum ab ecclesia sentiētes heretici merito: hieronimo teste: sunt appellati. Ratōem vite mee postea q̄ sapere per etatem cepi vsq; ad hec tempora reddere vobis possum. Nullum mihi facinus impingi potest. nō furtum. nō latrocinium. ñ sacrilegium. non depeculatus. non parricidium: non rapina. non simonia. Viri vt xp̄ianū decebat. cōfessionem et cōmunionem in anno semel presertim intermisi nūq̄. Nil ex ore meo excidit. quod contra symbolum eēt. aut heresim saperet. nō sum imitatus simoniacos. carpocratianos. ophitas. seuerianos. alogios. paulinos. manicheos. macedonios. aliamue hereticorum sectam. Preterea vo paulus crimini nobis dabat. q; nimiū gentilitatis amatores eēmus. cum nemo eo huius rei studiosior esset. quippe qui et statuas veterum vndiq; ex tota vrbe conquisitas ī suas illas edes q̄s sub capitolio extruebat cogereret. auecto etiā ex sancta Agnete beate constantie sepulchro. frustra reclamantibus monachis loci. qui postea mortuo paulo sepulchrum illud porphireticum a Sixto pontifice repetiere. Preterea vo nūmismata prope infinita ex auro argēto ereue sua imagine signata sine vllo senatusco sultu in fundamētis edificiorum suorum more veterum collocabat: veteres potius hac in re q̄ parum anacletum et linum imitatus. Cum vo nostra de re inter palatinos episcopos et duos fratres esset aliquando discepta-

tum: quorum alter erat ordinis Francisci alter Dominici. venerunt fere omnes in hanc sententiam: nihil esse in nobis quod heresim saperet. Verum cum Paulus in arcem venisset: excluderetur q̃ de industria Franciscus patronus noster veritatis assertor: quo liberius Leonardo loqui liceret: eadem dicit que pridie. Rogati sententiam qui tum aderant: et si ad nutum pontificis aliqua ex parte loquebantur: nostrã tamen causam leuiorem faciebãt ac pontificem mitiorem reddere conabantur. Solus autem inter omnes Lelius valle Romanus ciuis et aduocatus consistorialis nostram causam libere tutatus est. Confutat omnia que a Leonardo dicta erãt: queq̃ partim affirmauerat alter aduocatus Andreas sancte crucis. Fit autem interdicendum de Academia mentio. Inclamatum. Ad. Barbus sancti Marci cardinalis nos non academicos esse: sed fedatores Academie. Quid turpitudinis autem a nobis in academiam prodierit certe non video: cum nec fures: nec latrones: nec incendiarij: nec doctores essemus. Veteres academicos sequebamur: nouos contemnentes qui in rebus ipsis nil certi ponebant. Paulus tamen hereticos eos pronunciauit. qui nomen Academie vel serio: vel ioco deinceps cõmemorarent. Iusta est hec ignominia Platoni: ipse se tueat. Volebat Paulus rebus in omnibus videri acutus q̃ doctus: volebat item videri facetus: deridebat fere omẽs contemnebat. Interrogatum Pomponium hominẽ irridens. quod ei a teneris annis nomen imposuerant parentes. Respondet pomponius se binomiũ fuisse. Confusus nouitate rei paulus substitit amplius d̃ nomine q̃rere. Ad me autẽ conuersus in omnem cõtumeliam prorupit omitto q̃ mihi cõiurationem: heresim: maiestatis crimen obijceret. q̃ omnia iam purgata erant. obijtiebat etiam ingratitudinem q̃ in me licet ingratum officiosus fuisset: si spoliare homines emptione sua incognita causa. si carcere. si tormentis. si ignominia. si calumnia afficere beneficium est. Certe erga me beneficus et liberalis dici põt paul? et ego ingratus. qui tantorum maleficiorum immemor ab vrbe non discesserim. suis mãdatis obtemperans. suis pollicitatõibus totiens frustratus. Abijt inde minabundus: et ob iram quã tum conceperat nos vsq̃ ad integrum annum retinuit. Ita eũ credo iurasse quando nos cepit q̃ in carcerem piecit nolunt periurus videri. Dimissos tandẽ in edibus suis viginti diebus ita nos retinet: vt efferre pedem domo non liceret. Vagari deinde per Vaticanum sinit. Fatigatus postremo cardinalium precibus liberos tãdem nos facit. Vocor nõ ita multo post litteris a Lodouico gonzaga principe Mantuano ad balnea Petriolana valitudinis causa. quam in carcere dextero humero debilitatus contraxeraq̃. Eo vt proficiscerer primo vetuit Paulus. q̃ diceret se breui rei mee bene consulturum. Eo tamen ac redeo spondente reditum meum bessarione cardinali niceno viro prestantis ingenij et singularis litteraturę. Fidem meam commendat Paulus. ac crebro iactat optimam eius erga me voluntatem. Post discessum borsij Estensis. quem ad vrbem cum magno equitatu venientem magnificentissime et laute susceperat. ducemq̃ ferrarie creauerat. me breui visurum quo in me animo esset. Idq̃ etiam oratoribus tum venetorum tum ducis Mediolanensis. qui me ei commendauerant sepe pollicitus fuerat Biennio hac spe ductus vel frustratus: potius ire Bononiam institueram cum cardinali Mantuano eiusdem ciuitatis legato. quo minus id facerem vetat Paulus. diciteq̃ (ita erat vrbanus et facetus) me satis sapere et facultatibus potius q̃ litteratura indigere. Sed ecce dum expecto: vt mei tandẽ tot calamitatibus. tot malis circumuenti miserentur: pontifex ipse apoplexia moritur secunda hora noctis. solus in cubiculo nemine vidente: cum eo die letus etiam consistorium habuisset pontificatus sui anno sexto. mense decimoquinto kalendas Augusti. Ad. cccclxxj. Fuit autẽ in homine quantum ad corpus pertinet maiestas pontifice digna. erat enim magni ac vasti corporis adeo. vt dum ad rem diuinam proficisceretur solus emineret. Circa cultum corporis et si morosus non erat: nequaq̃ tamen negligens habebatur. Fuere etiam qui dicerent eum dum in publicũ prodiret faciem sibi fucis concinare. De apparatu pontificio non est cur ambigas maiores ab hũ vno supatos regno p̃sertim. siue mitrã velis appellare. in qua multas opes

contulit: coemptis vndiq; ac magnis precijs adamantibus: saphiris: smaragdis: chrisolitis: byaspidibus: vnionibus: et quicquid gemarum in precio est: quibus ornatus tanq; alter Aron in publicum forma humana augustiore prodibat. Inspici tum ab omnibus volebat et admirari. Hanc ob rem nonnunq; peregrinos in vrbe retinuit: intermissa ostendendi sudarij cõsuetudine: quo a pluribus eodem tempore cerneretur. Preterea vo ne solus differre a ceteris videretur: publico decreto mãdauit proposita pena: ne quispiam bizeta coccinea (ita appellãt capitis tegmen) preter cardinales ferret: quibus etiam primo pontificatus sui anno pannum eiusdẽ coloris dono dedit: quo equos vel mulas sternerent dum equitant. Voluit preterea in decretum referre: vt Galeri cardinalium ex serico coccineo fierẽt sed id quominus decerneretur vetuere illi q bene sentientes diminuendã esse ecclesie pompam non augendam cum detrimento xpiane religionis predicabant. Ante pontificatũ vo predicare solebat: si sors vnq; ei contigisset: singulis cardinalibus singula castella se donaturum: quo vitandi estus vrbani causa secedere percõmode possent. Sed pontificatum adeptus: nil minus cogitauit: pontificat⁹ tamen maiestatem tum auctoritate tum armis augere conatus est. Nam Tricaricensem episcopum in gallias misit: qui cognita leodiensium et ducis burgundie cõtentõne eos ad cõcordiam reuocaret: sublato interdicto quo leodienses notati erant ob pulsum iniuria episcopum suum. Verum dum tricaricensis hec q accurate agit: vt id ad solum põtificem pertinere ostenderet: a leodiensibus cum eorum episcopo capitur. Hanc ob rem dux Burgũdie inita pace cum Lodouico francie rege (tũ em̃ bellum inter se gerebant) adiuuãte ipo rege Leodienses grauissimis cedibus plecut⁹: eorum vrbem tandem euertit: et captos episcopos liberauit. Preterea vo Paulus cognita regis bohemie perfidia ĩ hominem Laurẽtio rouerella epo ferrariensi legato ita vngaros et germanos cõcitauit: vt breui et stirpem Georgij funditus sustulerit: et nomẽ heretico rum fuerit deleturus: ni poloni id regnum ad se pertinere dicentes mathiam vngarie regem tenuissent bello lacessitum: quo minus regno Bohemie potiretur. Duo tamen bella q̃ quidem parua in italia suscepit: que nulla re pr⁹ repetita bello ꝫ insidijs primo inchoata: postea deseruit. Cum igitur Tolphe veteris dominos insidijs primo: mox armis: cum id nõ cessisset duce Vianesio aggressus eet: obsidẽtq; locum et oppugnaret: superueniẽtibus regijs copijs: que a bello qd̃ in flamminea ꝓtra bartholomeum Bergomatem gestum eẽ diximus: quo in exercitu vrsini militabant repente effusa fuga obsidionem deserit: cum amplius sexaginta milibus passuum hostes abessẽt Atq; ita Tolpham post longam cõtentionem qua etiam vrsinos sibi inimicos ac prope hostes fecerat: decem et septem milibus nummũ auri emit: familie vrsine potentiam veritus: que dominis loci affinitate cõiũcta erat. Hisdem quoq; artibus Robertum malatestam sigismundi mortui filium aggressus: cum etiam dolo suburbium ariminense cepisset vrbemq; aliquãdiu oppugnasset: Laurẽtio spalatrensi archiepo tantum negocij procurantem: superueniente postea federico comite vrbinati cum regio ac florentini populi exercitu et obsidionem relinquere coactus est: et fuso turpiter ac fugato eius exercitu: pacem turpi etiam conditione initam non rẽnuit. Affirmat laurentius potiundi Arimini: opportunitatem amissam esse: dum auare nimium stipendia militibus persoluit: dum q; ignoratione rerum et tarditate ingenij rem ipam que momento tẽporis colligitur in bello potissimum in longũ ducit. Natura em̃ in rebus agendis ita ꝓpo sterus Paulus erat: vt nisi fugatus rem quã tumuis claram et apertam inchoaret: aut inchoatam perficeret. Quanq; ipe iactare solebat: vt sibi in multis vsui fuisse: cum in pluribus si verum fateri volumus sibi ac romane ecclesie id admodum nocuisset. In colligẽdis aũt pecunijs ita diligens fuit: vt fere semper beneficia et epatus his cõmitteret: qui officium aliquod venale haberent: vnde elici munus posset. Omnia em̃ officia suo tempore venalia erant: quam ob rem factum est: vt q̃ episcopatum aut beneficium vellet: officiũ aliqd̃ emeret: quo lenocinio quod vellet consequeretur: superatis cõpetitoribus omnibus doctrina et probitate vite quouis magistratu et honore dignis. Preterea vo cuz epatus vacaret quo plures annate eodem tempore soluerent̃ digniores: vt ipe pdicabat ad vberiores epatus mouens: magnam pecuniaruz vim vndiq; colligebat. Redimendarum quoq; pensionum vsum nõ improbauit. His aũt pecunijs interdum etiam ad liberalitatem vtebat̃. Nã et cardinales paupes maxime et epos q̃ principes ac nobiles domo exiores. virgines: viduas: egrotos frequenter iuuabat. Curauit itẽ vt rome annona ceteraq; ad victuz pertinẽtia

viliusq̃ antea venderentur. Edificauit etiam splendide ac magnifice tum apud sanctũ marcum tum vo in vaticano: quod ad munificentiam pertinet. Venatõnem quoq̃ miro apparatu edidit duci ferrariensi in campo merule huic autem pfuit eius ex sorore nepos. S. Lucie cardinalis quem vna cum baptista Zeno altero nepotes cardinales añ creauerat. Adire hominem die dormientem: ac noctu vigilãtem: attrectantem gemmas et margaritas difficile erat: nec nisi post multas vigilias. q̃ si tibi patuissent fores: audire hominem non audiri ab homine necesse erat. adeo copiosus in dicẽdo habeba. Morosus erat et difficil: tũ domesticis tum externis: et sepe quod promiserat mutata sentẽtia inuertebat. Volebat videri astutus rebus in omnibus: hanc ob rem perplexe nimium interdum loquebatur. Qua re amicicias principum ac populorum non diu seruauit: q̃ variarum partium haberetur. Varia ciborum genera sibi apponi volebat: ⁊ peiora queq̃ semp degustabat. Clamabat interdum nisi que expetebat ex sententia ei apposita fuissent. Bibacissimus quidem erat. sz vina admodum parua ⁊ diluta bibebat. Peponum esu cancrorum pastillorum: piscium: succidie admodum delectabatur. quibus ex rebus ortam crediderim apoplexiam illam q̃ e vita sublatus est. Nam duos pepones ⁊ quidem pgrandes comederat eo die: quo sequenti nocte mortuus est. Iustus tamẽ ẽ habitus et clemens. Plerosq̃ añt latrones pena carceris ad sanitatem redigere conatus est fures: parricidas: perfidos: periuros. Humanitatis añt studia ita oderat ⁊ ptemnebat: vt eius studiosos vno nomĩe hereticos appellaret. Hãc ob rem romanos adhortabatur: ne filios diutius in studijs litterarum versari paterentur. Satis esse si legere et scribere didicissent. Burus interdum ⁊ inexorabilis si quid ab eo peteres habebatur: neq̃ hoc cõtentus conuicia ⁊ probra in te conijciebat: plura tamen pstabat q̃ vultu facturum pre se ferret. Vno tamẽ postremo laudari potest: q̃ domi monstra nõ aluerit: q̃q̃ domesticos suos ⁊ familiares in officio continuerit. ne ob fastum et insolentiã populo romano ⁊ aulicis stomachũ facerent.

Excellentissimi historici Platine in vitas summorum pontificum ad Sixtum. iiij. pontificem maximum preclarũ opus feliciter explicit: accurate castigatũ ac impẽsa Antonij koburger Nurenberge impressuz. iij. idus augusti consummatum. Anno salutis xpiane. M.cccclxxxj.

Laus deo.

1747497

61

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181